The New Testament of our Lord and Saviour Jesus Christ

Western Apache New Testament

Contents

FRT 1
MATTHEW 2
MARK 37
LUKE 58
JOHN 94
ACTS 119
ROMANS 152
1 CORINTHIANS 169
2 CORINTHIANS 185
GALATIANS 195
EPHESIANS 201
PHILIPPIANS 207
COLOSSIANS 211
1 THESSALONIANS 215
2 THESSALONIANS 219
1 TIMOTHY 221
2 TIMOTHY 226
TITUS 229
PHILEMON 231
Hebrews 232
JAMES 244
1 PETER 248
2 PETER 253
1 JOHN 256
2 JOHN 260
3 JOHN 261
JUDE 262
REVELATION 264
. 282
GLOSSARY 294

The New Testament of our Lord and Saviour Jesus Christ

New Testament in Apache, Western (US:apw:Apache, Western)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© 2012,Wycliffe Bible Translators. All rights reserved.

Language: Western Apache (Apache, Western)

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012,Wycliffe Bible Translators. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http:// creativecommons.org/ licenses/ by-nc-nd/ 3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Apache, Western

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-21

ISBN 978-1-5313-0048-7

PDF generated on 20 Sep 2016 from source files dated 20 Sep 2016

22cab38e-86e0-5c5b-8972-5c0fa467c049

This print-on-demand edition of Scripture is designed, produced, and provided at cost by the Digital Bible Society. This is made possible through partnerships with the Bible League of Canada, Open Doors International and other missions and translation agencies. We are deeply grateful for the sacrifices made in translating this edition of Scripture and the generosity of others in making this Bible available to you.

To order additional copies of this Bible or hundreds of translations like it or to learn more about our ministries and the mission of Scripture distribution in every language, we invite you to visit www.DBS.org (USA), www.BibleLeague.ca (Canada), and www.OpenDoors.org (Europe). May God bless your work in sharing and teaching these Scriptures, until, as it is written, the earth is *"filled with the knowledge of the glory of the LORD, as the waters cover the sea."* (Habakkuk 2:14)

BIK'EHGO'IHI'NAŃ BIYATI'
THE NEW TESTAMENT OF OUR LORD AND SAVIOUR JESUS CHRIST

WESTERN APACHE

AMERICAN BIBLE SOCIETY

BIK'EHGO'IHI'NAŃ BIYATI'

THE NEW TESTAMENT OF OUR LORD AND SAVIOUR JESUS CHRIST

WESTERN APACHE

[apw]

© 2012, AMERICAN BIBLE SOCIETY

printed in 1966 by the American Bible Society.
Reprinted by Permission.
www.americanbible.org
www.ScriptureEarth.org

Creative Commons (by-nc-nd)
(Attribution-NonCommercial-No Derivatives)
http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/

THE BOOKS OF THE NEW TESTAMENT

THE GOSPEL ACCORDING TO MATTHEW

1 Abraham bits'ą́'dí' hanádaałinolt'įįłíí Jesus Christ, David bá niłtíni nyáázhį' naltsoos
besi'aaníí. 2 Isaac Abraham bá hizhchįį; Jacob Isaac bá náánázhchį́; Judas hik'e bik'isyú Ja-
cob bá hizhchįį; 3 Thámar, Pháres hik'e Zára Judas yá yishchįį; Ésrom Pháres bá náánázhchį́;
Áram Ésrom bá náánázhchį́; 4 Amínadab Áram bá náánázhchį́; Náasson Amínadab bá
náánázhchį́; Sálmon Náason bá náánázhchį́; 5 Ráchab, Bóoz Sálmon yá yishchįį; Ruth,
Óbed Bóoz yá yishchįį; Jesse Óbed bá hizhchįį; 6 David, ízisgo nant'án nlíni, Jesse bá
hizhchįį; Urías n'íí bi'aahíí Sólomon David, ízisgo nant'án nlíni, yá yishchįį; 7 Robóam
Sólomon bá hizhchįį; Abíah Robóam bá náánázhchį́; Asa Abíah bá náánázhchį́; 8 Jósaphat
Asa bá náánázhchį́; Jóram Jósaphat bá náánázhchį́; Ozías Jóram bá náánázhchį́; 9 Jóatham
Ozías bá náánázhchį́; Áchaz Jóatham bá náánázhchį́; Ezékias Áchaz bá náánázhchį́;
10 Manásses Ezekías bá náánázhchį́; Ámon Manásses bá náánázhchį́; Josías Ámon bá
náánázhchį́; 11 Bábylonyú isnáhgo odestįįdá', áí hadá' Jechonías, hik'e bik'isyú Josías bá
náánázhchį́; 12 Bábylonyú isnáhgo odestiiníí bikédí'go: Saláthiel Jechonías bá hizhchįį;
Zoróbabel Saláthiel bá náánázhchį́; 13 Abíud Zoróbabel bá náánázhchį́; Elíakim Abíud bá
náánázhchį́; Ázor Elíakim bá náánázhchį́; 14 Sádoc Ázor bá náánázhchį́; Áchim Sadoc bá
náánázhchį́; Elíud Áchim bá náánázhchį́; 15 Eleázar Elíud bá náánázhchį́; Mátthan Eleázar
bá náánázhchį́; Jacob Mátthan bá náánázhchį́; 16 Joseph Jacob bá náánázhchį́, Josephíí Mary
holzéhi biką' nlįį ni', Maryhíí Jesus, Christ holzéhi, yishchįį. 17 Áík'ehgo Abraham bits'ą́'dí'
David nehe<u>n</u>á'zhį' dį́ą́ts'ádah hanáłolchįį; David bits'ą́'dí' isnáhgo odestįįzhį' dį́ą́ts'ádah
hananáłolchįį; áídí' isnáhgo odestiiníí bits'ą́'dí' Christ nyáázhį' dį́ą́ts'ádah hananáłolchįį.
18 Díí k'ehgo nko Jesus gozlįį: Bą́ą́ Mary holzéhi iłk'idá' Joseph baa hiiłtįį, ndi doo hwahá
yił niin<u>é</u>h da ndi Holy Spirit bits'ą́'dí'go biyi' mé' silįį. 19 Yił niin<u>é</u>hihíí, Joseph holzéhi,
n<u>n</u>ee nłt'éégo at'éhi, Mary doo dénchǫ'égo bich'į' godigháh hát'ą́ą́ dahíí bighą, doo hadíń
yígółsinégo bił iłk'inásht'aash, nzį. 20 Áídá' yaa ntsekees nt'éégo, nayeełgo Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań
binal'a'á yaaká' dí'ihíí bich'į' hadziigo gá<u>n</u>íí, Joseph, David biye' ńlíni, Mary ni'aa ándle'zhį'
doo nénldzid da; hiltsąą siliiníí Holy Spirit bits'ą́'dí'go at'éé. 21 Bizhaazhé ishkiinhi
goleeh, áí Jesus holzeego ádńlíił: bik'íí binchǫ'íí bits'ą́'zhį' hasdáyihi<u>n</u>íił doleełhíí bighą.
22 Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań binkááyú na'iziidi á<u>n</u>íí n'íí begol<u>n</u>e'go be'ánágót'įįd, gá<u>n</u>íígo, 23 Isąą,
na'ilíhn doo hwahá n<u>n</u>éh dahíí hiltsąą hileeh, bizhaazhé ishkiinhi goleeh, áí bizhi'íí
Emmánuel golzee doleeł, áí, Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań nohwił nlįį, golzeego ágolzee. 24 Áídí' Joseph
ch'ínádzidgo, Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań binal'a'á ábiłn<u>n</u>iidyú ádzaago Mary yił n<u>n</u>áá: 25 Áídá' doo
yaa naghaa da, bizhaazhé dantsé ishkiinhi gozlįįzhį'; áń Jesus yizhi' yá áyíílaa.

2

1 Judéayú Béthlehem golzeegee Jesus gozlįídá' Hérod nant'án nlįį lę́k'e, áídá' ya'áí
hanadáhdí' n<u>n</u>ee daagoyánihi hikai, Jerúsalemzhį', 2 Gádaa<u>n</u>iigo, Jews binant'a' go-
zlįihíí hayú? Ya'áí hanadáhdí' bits'iłsǫǫsé dah hiit'ąihíí bighą daahohiikąąhyú dekai.
3 Hérod nant'án nlíni ła'íí n<u>n</u>ee dawa Jerúsalemyú daagolíni biłgo díí daidezts'ąądá'
doo bił daagozhǫ́ǫ́ da lę́k'e. 4 Hérod okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehi ła'íí be-
goz'aaníí ye'ik'eda'iłchíhi íła'áyíílaago, Hayú Christ goleeh? daayił<u>n</u>iigo nayídaadiłkid.
5 Áík'ehgo gádaabił<u>n</u>ii, Judéayú Béthlehem golzeegee; Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań binkááyú na'iziidi
n'íí k'e'eshchįihíí k'ehgo, 6 Júda bini'yú Béthlehem ńlíínií, Júdagee nant'án daanliiníí bił
dáłedaanłt'éé: nant'án shichągháshé, Israel hat'i'íí, yá nant'aa doleełíí nits'ą́'dí'go goleehíí
bighą, <u>n</u>ii. 7 Hérod dánant'ą́'ego n<u>n</u>ee daagoyánihíí yiká o'ił'a'dá' nayídaadiłkid, Daadá'
ts'iłsǫǫsé dantsé hit'ąį silįį? <u>n</u>iigo. 8 Áídí' Béthlehemyú odaayis'a' gádaabił<u>n</u>iigo, Ishkiin
ałts'ísę́ę́ nłt'éégo biká hadaanohtaa; baa nohkai lę́k'eyúgo shił nanádaagodoł<u>n</u>ihgo shíí
ałdó' ákú hoshkąąhyú disháh. 9 Nant'án á<u>n</u>ííhíí daidezts'ąądá' dahiskai; hikaahdá' ya'áí

hanadáhdí’go ts’iłsǫǫsé dahs’ąągo daayo’įį n’íí bádįhyúgo hiltǫǫł nt’éégo, ishkiin ałts’íséhi
sitįįgee bik’ehdí’ dahs’ąą silįį. [10] Ts’iłsǫǫsé daayiłtsąądá’ dázhǫ́ yaa bił daagozhǫǫ́ łę́k’e;
[11] Áídí’ kįh yuē’ ha’ákaidá’ ishkiin ałts’íséhíí bąą́, Mary holzéhi, yiłgo daayiłtsąądá’,
yich’į’ hayaa ádaadzaago daayokąąh: ilínihi nadaayiné’íí yidá’ch’ída’iztąągo óodo, jeeh
didlidgo łikągolchini, frankincense holzéhi, ła’íí jeeh nch’í’i, myrrh holzéhi, yaa daizné’.
[12] Nēee daagoyáni Bik’ehgo’ihi’ēnań, Hérod bich’į’yú nádohkáh hela’, daabiłēniigo yaa
nadaiyeełgo, dabíí bini’yú onákai, łahyúgo. [13] Anákaidá’ Bik’ehgo’ihi’ēnań binal’a’á
yaaká’dí’hi Joseph bił ch’í’ēnah ánágodlaa nayeełíí bee, gáēníígo, Nádndáh, mé’ hik’e
bąą́ biłgo Egyptyú bił nkáh, akú nahísóotąą, nohwił nanágosisēni’zhį’; Hérod k’ad mé’
yiziłheego yiká hantaa godigháh. [14] Áík’ehgo Joseph nádiidzaago mé’ihíí hik’e bąąhíí biłgo
tł’é’yú Egyptyú okai. [15] Hérod daztsąązhį’ da’akú naháztąą: Bik’ehgo’ihi’ēnań binkááyú
na’iziidíí áēníí n’íí, ShiYe’ Egyptdí’ hanēnáh biłdishēnii, nēniidíí begolē’go ágodzaa.
[16] Áídí’ Hérod nēee daagoyáni bich’į’ nadaazhch’a’go yígołsįįdá’ dázhǫ́ bágóchįįdgo,
ishkíń naki bił łedaagodzaadí’ hayaa godezt’i’go dawa natseedgo yengon’ąą́ Béthlehemyú,
nēee daagoyáni Jesus yaa nayídaadiłkid n’íídí’ godezt’i’go. [17] Jéremy, Bik’ehgo’ihi’ēnań
binkááyú na’iziidi n’íí, gánēniidíí begolne’, [18] Rámayú ła’ bizhii daidits’ag, daachag ła’íí chaał
daadilwosh, Rachel bichągháshé yighą hichago, yati’ inesk’azíí bee bich’į’ yádaach’iłti’ ndi
doo hagot’éégo da łę́k’e, bichągháshé da’ádaadįhíí bighą.
[19] Hérod daztsąądá’ Bik’ehgo’ihi’ēnań binal’a’á yaaká’dí’hi Egyptgee Joseph nayeełíí bee
bił ch’í’ēnah ánágodlaa, [20] Gáēníígo, Nádndáh, niye’ hik’e bąą́ biłgo Israel hat’i’i bini’yú bił
nádnkáh: niye’ daiziłhee hádaat’įį n’íí nanezna’. [21] Áídí’ nádiidzaago biye’ hik’e bąąhíí
biłgo Israel hat’i’íí bini’yú onákai. [22] Arkeláus Judéayú nant’án nanásdlįį́, bitaa Hérod sitįį
n’íígee nnańtłizhgo Joseph ya’ikonzįįdá’, ákú digháhzhį’ neldzid: áík’ehgo bindzeełíí bee
Bik’ehgo’ihi’ēnań, Doo ákú ńēnáh da, biłnēniid, áík’ehgo ni’ łahyúgo Galilee golzeeyú okai.
[23] Áídí’ kįh gozēnilíí Názareth golzeegee ndaagozle’; Bik’ehgo’ihi’ēnań binkááyú nada’iziidi,
Áń Názarene holzee doleeł, daaēnii n’íí begolē’go.

3

[1] Áí benagowaadá’ John Baptize ágole’íí nēee yich’į’ yałti’go nyáá, da’igolįįyú, Judéa
bigodesdzogíí biyi’, gáēníígo, [2] Nohwinchǫ’íí bits’ą́’zhį’ ádaahē’, yaaká’yú dahsdaahń
nant’aahíí biká’ nagowaa. [3] Díínko Esáias, Bik’ehgo’ihi’ēnań binkááyú na’iziidi, yaa yałti’go
gáēníí n’íí, Da’igolįįyú hadíńshį dilwosh, NohweBik’ehń bádįhyú iłch’į’daagohłe’, intín
iłk’ídezdǫhgo bá ádaahłe’, ēniigo. [4] John bidiyágé bigháń ha’i’áhíí bighaa alzaa, ikał hilchii
biziz alzaa; nágonech’iidi hik’e dziłyú gosnihíí biłgo bihidáń łę́k’e. [5] Áídá’go Jerúsalemdí’
Judéa dahot’éhé ni’ nagoz’ąądí’ ła’íí túńlíínií Jórdan holzéhi biēnaayú dahot’éhé ni’
nagoz’ąądí’ baa nánząą́, [6] Áík’ehgo bi’ádaat’e’ nchǫ’íí yaa nanádaagosēni’dá’, túńlíínií
Jórdan holzéhi biyi’ John baptize ádaabizlaa.
[7] Phárisees daanlíni hik’e Sádducees daanlíni baptize ádaalēnéhíí yighą neheskaigo
yiłtsąądá’ gáyiłēnii, Nohwíí, ch’osh bik’asda’ golįįhíí k’ehgo daałinołt’ininłíí, hadíń lá no-
hwádįhyú nohwiniigodilē’ goz’aaníí bits’ą́’nohkáh nohwiłnēniid? [8] Da’aēnii nohwinchǫ’íí
bits’ą́’ ádaahdzaayúgo ch’í’ēnah ádaadi’nołsį, nest’ą’ nłt’éégo nádaant’ǫhíí k’ehgo nohwaa
daide’aah. [9] Abraham bits’ą́’dí’ daadihe’ēna’i doo ídiłdaadoh’ēnii da: Bik’ehgo’ihi’ēnań díí
tséé nazēnilíí nēee Abraham bits’ą́’dí’ daadihezēna’híí k’ehgo áile’yúgo áile’, nohwiłdishēnii.
[10] Ch’il nkedn’aagee iłk’idá’ bé’nil’ąądgo ácha nnit’ąą: ch’il dawa doo nest’áń nłt’éehíí
baa dahndéh dayúgo yó’ok’éhgo kǫ’ diltłi’ yuyaa olkaadhi at’éé. [11] Shihíí tú bee baptize
ádaanohwish’ininłíí gádnii, nohwinchǫ’íí bits’ą́’zhį’ ádaasohdzaayúgo: ndi shiké’dí’ ła’ shitisgo
at’éhi higháh, bikee hishłeełíí ndi doo bik’eh sitǫ́ǫ́ da: áń Holy Spirit hik’e kǫ’ yee baptize
ádaanohwiłininłíí doleeł. [12] Be’iłch’íhé dahyotininłíí, tł’oh naghái iłch’íhi goz’ąągee nágosho
doleeł; binest’ą’híí iłk’eyihiēniiłíí; áídá’ bizhoolíí kǫ’ doo ntsésihi biyi’ yuyaa yidiłid.
[13] Áídí’ Jesus Gálileedí’ Jórdan túńlíízhį’ nyáá, John baptize ábile’híí bighą. [14] Áídá’ John
doo hat’ǫ́ǫ́ dago gáēníí, Shíígo née shaa ńyaa, shíí ni baptize áshííle’go dábik’ehdá’? [15] Jesus

gábiłnii, Ch'ík'eh ndi nzhǫǫ k'adíí: nzhǫǫgo ágot'eehíí dawa be'iidle'go dábik'eh. Áík'ehgo
John baptize ábíílaa. [16]Jesus baptize ábi'delzaadá' tú biyi'dí' dagoshch'ı́' hanádzaa: áídí' yáá
bich'ı́' iłts'ą́' ádzaago Bik'ehgo'ihi'nań biSpirit hawú k'ehgo bich'ı́' nke'eníihgo yiłtsaaníí
dábiłgo biká' dahnezdaa: [17]Nt'éégo yaaká'dí'go yati' gáníígo yidezts'ąą, Díínko shiYe' shił
nzhóni, áń baa shił gozhǫ́ǫ́.

4

[1]Áídí' Jesus Holy Spirit nabiłaago da'igolı́ı́yú ch'iidn nant'án nabíntaahyú óyáá. [2]Dá
doo iyáné dizdin behiskąą, áí ąął hiskąądá' shiná' silı́ı́. [3]Na'íntaahíí baa nyáágo gábiłnii,
Ni Bik'ehgo'ihi'nań biYe' ńlı́ı́yúgo, díí tsééhíí báń náodleeh, nnii. [4]Áídá' Jesus gábiłnii,
Ágágolzeego k'e'eshchı́ı́, Nnee doo dá báń zhą́ yee hinaa da doleeł, áídá' Bik'ehgo'ihi'nań
biyati'íí bizé'dí' behagohigháhíí dawa yee hinaa doleeł. [5]Ch'iidn nant'án godiyı́hgo ízisgo
kı́h goznilyú Jesus yił o'áázhgo kı́h biyi' da'ch'okąąhíí ts'ídago goz'aaníí bilatahyú yił
n'áázhgo, [6]Gánábiłdo'niid, Bik'ehgo'ihi'nań biYe' ńlı́ı́yúgo gódah ch'í'ńłt'e': ágágolzeego
k'e'eshchı́ı́, Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á yaaká'yú daagolíínií nłt'éégo binádaadeh'ı́ı́ doleeł,
ná daayiłdoniił: áídí', Doo tséé hitałgo hayaa ngeeh dahíí bighą anádaanołteeł doo. [7]Jesus
bich'ı́' hananádziigo gábiłnii, Ágágolzeego k'ená'ishchı́ı́, Bik'ehgo'ihi'nań neBik'ehń doo
nabíntaah da. [8]Áídí' dził dázhǫ́ yúdahi biká'yú yił hananát'aazhgo nnee iłtah at'éégo
hadaazt'i'íí dawa ła'íí bi'ízisgo ágot'eehíí bił ch'í'nah áyíílaago; [9]Gábiłnii, Díí nagoz'aaníí
dawa naa dinish'aa doleeł, hayaa ánne'go shonkąąhyúgo. [10]Jesus gánábiłdo'niid, Yuwehyú,
Satan: ágágolzeego k'ená'ishchı́ı́, Bik'ehgo'ihi'nań neBik'ehń zhą́ honkąąh, da áń zhą́
bá na'izíid. [11]Áídí' ch'iidn nant'án bits'ą́'zhı́' onádzaadá' Bik'ehgo'ihi'nań binadaal'a'á
yaaká'dí'hi baa hikaigo bich'odaazni'.

[12]Áídí' Jesus John ha'áneztı́ı́go ya'ikonzı́ı́dá' Gálileeyú óyáá; [13]Názarethdí' dahiyaago
Capérnaumyú ngonle', túsikaaníí bahyú, Zábulon hik'e Néphthalim bigodesdzogíí biyi':
[14]Esáias, Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú na'iziidi, gánniid n'íí begolne'go, [15]Zábulon bini' hik'e
Néphthalim bini' Jórdan túńlı́ı́ hanaayú túsikaaníí bich'ı́' Gálileeyú, doo Jews daanlı́ı́ dahíí
bini'yú; [16]Godiłhiłyú naháztąą n'íí kǫ' bená'dindííngo daayiłtsąą; da'itsaah bichagosh'ohyú
naháztąą n'íí bich'ı́' idindláád silı́ı́.

[17]Áídí' godezt'i'go, Nohwinchǫ'íí bits'ą́'zhi' ádaahne', yaaká'yú dahsdaahń nant'aahíí
biká' nagowaa, niigo Jesus yałti' nkegonyaa.

[18]Jesus túsikaaníí Gálilee holzéhi bahyú higaałdá', nnee iłk'isyú naki, Simon, da'áń
Peter holzéhi, hik'e bik'isn Andrew łóg behaidlehé nanestł'óli téh nádaayi'aa'go yiłt-
sąą: áí łóg hadaayihileehíí daanlı́ı́. [19]Áík'ehgo gádaayiłnii, Shiké' dahdoh'aash; łóg
hayihileehíí k'ehgo nnee shá nádaahohłáhgo ánohwishłe'. [20]Dagoshch'ı́' łóg behaidlehé
nanestł'ólihíí da'áígee ndaistsoozdá' Jesus yiké' dahn'aazh lı́ı́k'e. [21]Áídí' dahnádiidzaago
iłk'isyú naki naayiłtsąą, James, Zébedee biye', hik'e bik'isn John, áí bitaa Zébedee biłgo
tsina'eełíí yiyi' naháztąą, biłógbehaidlehé nanestł'ólihíí nádaiłkadgo; áík'ehgo yich'ı́'
ánniid. [22]Dagoshch'ı́' bitaa tsina'eełíí yiyi' sidaadá' yits'ą́' dahn'aazh, Jesus biké'.

[23]Áídí' Jesus, Gálileeyú dahot'éhé Jews ha'ánałséh nagoznilyú iłch'ígó'aahgo, yaaká'yú
dahsdaahń bilałtł'áhgee begoz'aaníí nłt'éégo baa na'goni'íí yaa yałti'go, ła'íí nnee bitahyú
iłtah at'éégo kah yaa nadaakaihíí hik'e daannıihíí náyihilziihgo anádaał. [24]Syria golzeeyú
dáhot'éhé Jesus baa daach'inii: ákú iłtah at'éégo daannıihíí hik'e kah yaa nakaihíí, góyéégo
bich'ı́' nadaagowaahíí, ch'iidn yisná ádaabiłsinií, onádaatłishihíí, ła'íí daadi'ilihíí yił
nadaaskaigo Jesus nłt'éégo ánádaayisdlaa lı́ı́k'e. [25]Áík'ehgo nnee łąągo Gálilee, Decápolis,
Jerúsalem, Judéa, ła'íí Jórdan túńlíínií hanaadí'hi biké' anáłseeł lı́ı́k'e.

5

[1]Jesus nnee biké' anáłseełíí yiłtsąągo dziłyú hayaa: áígee nezdaago bitsiłke'yu ałdó' baa
hikai: [2]Yił ch'ídaago'aah nkegonyaa, gáníígo: [3]Hadíí ídaagoch'iyolba'íí biyaa daagozhǫ́ǫ́
le': yaaká'yú dahsdaahń bilałtł'áhgee daanliinií itah daanlı́ı́. [4]Chaał nadaakaihíí biyaa
daagozhǫ́ǫ́ le': bá nádaagodojǫǫł. [5]Bijíídí' isht'edaagodnt'ééhíí biyaa daagozhǫ́ǫ́ le':

ni'gosdzáń dá goz'ąą nt'éégo bíyéé doleeł. [6] Nzhǫǫgo ágot'eehíí dázhǫ́ hádaat'įįhíí bighą shi<u>n</u>á' hik'e dibá' daanliinií biyaa daagozhǫ́ǫ́ le': áí náda'doldįįł. [7] Bił daagoch'oba'íí biyaa daagozhǫ́ǫ́ le': bíí ałdó' baa goch'oba' doleeł. [8] Bijíí biyi' daagozhóóníí biyaa daagozhǫ́ǫ́ le': áí Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań daidołtséél. [9] Ałch'į'gont'éehíí benadaago'aahíí biyaa daagozhǫ́ǫ́ le': áí Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań bichągháshé daabiłdi'<u>n</u>ii doleeł. [10] Nzhǫǫgo ágot'eehíí ye'ádaat'eehíí bighą bich'į' nadaagoch'inłkaadíí biyaa daagozhǫ́ǫ́ le': yaaká'yú dahsdaahń bilałtł'áhgee daanliinií itah daanlįį. [11] Shíí shighą n<u>n</u>ee yati' yee daanohwokáałyúgo, nohwiniidaagodnłsįyúgo, ła'íí łéda'iłchoogo yati' dénchǫ'éhíí yee nohwaa yádaałti'yúgo, nohwiyaa daagozhǫ́ǫ́ le'. [12] Nohwił daagozhǫ́ǫ́ le', dázhǫ́ nohwił daagozhǫ́ǫ́ le': yaaká'dí'go ízisgo ágot'eehíí nohwaa hi'né' doleeł: nohwíí dánohwintségo Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań binkááyú nada'iziid n'íí da'ágát'éégo bich'į' nadaagoch'inłkaad ni'.

[13] Nohwíí ni'gosdzáń bi'ishįįh daanohłįį: áídá' ishįįhíí doo nk'ǫǫ́zh da silįįyúgo, nt'é bee nk'ǫǫ́zh ánál<u>n</u>e'? Doo nt'é bee nłt'éé da, daazhógo ch'élkáadgo biká' nach'ikai doo. [14] Nohwíí ni'gosdzáń biká' n<u>n</u>ee bá'idindláádíí daanohłįį. Dził biká'yú ízisgo kįh nagoz<u>n</u>il dahgoz'ąąyúgo, doo hagotéégo nant'į' da. [15] Ła'íí ik'ah kǫ'íí ch'idnłtłah lǫ́k'eyúgo, doo táts'aa bił hayaa nch'i'áah da go'ǫǫ́, áídá' ik'ah kǫ'íí biká' dahnásiłt'áhé biká' dahch'iłt'aah go'ǫǫ́; áík'ehgo hadíí kįh yu<u>n</u>e' naháztaanií dawa yee daago'ąą. [16] N<u>n</u>ee bi<u>n</u>áát nohwits'ą́' idindláád le', áík'ehgo nłt'éégo ánádaaht'ąąłíí daayo'ąągo nohwiTaa yaaká'yú dahsdaahń ízisgo at'éehíí bee ch'í'<u>n</u>ah ádaanołsį.

[17] Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań yegos'aanií dagohíí Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań binkááyú nada'iziid n'íí bek'e'eshchiinií doo ánábiyishdįįhyú níyáá daashoh'<u>n</u>íí da: doo ánábiyishdįįhyú níyáá da, áídá' dawa begol<u>n</u>e'go níyáá. [18] Da'a<u>n</u>ii gánohwiłdish<u>n</u>ii, Yáá hik'e ni'gosdzáń biłgo bech'ígo<u>n</u>áhzhį' begoz'aanií biyi'dí' ayą́hágo isdzohíí ła'íí dahts'idiłhiłíí doo daazhógo dá dahgoz'ąą nt'éégo da, ąął alzaazhį. [19] Hadíń díí Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań yegos'aanií ayą́hágo ágot'eehíí ndi doo yikísk'eh at'éé dahíí, ła'íí áík'ehgo n<u>n</u>ee yił ch'ídaago'aahíí, áń yaaká'yú dahsdaahń bilałtł'áhgee daanliinií bitahyú dázhǫ́ doo ílǫǫ́ dahíí bee hojíí doleeł: áídá' hadíń díí begoz'aanií yikísk'eh at'éehíí ła'íí yee iłch'ígó'aahíí, áń yaaká'yú dahsdaahń bilałtł'áhgee daanliinií bitahyú ízisgo at'éehíí bee hojíí doleeł. [20] Begoz'aanií ye'ik'eda'iłchíhi hik'e Pharisees daanlíni bitisgo nłt'éégo ádaanoht'eeyúgo zhą́ yaaká'yú dahsdaahń bilałtł'áhgee daanliinií itah daahłeeh go'ǫǫ́, nohwiłdish<u>n</u>ii.

[21] Doo áníidá' díí k'ehgo n<u>n</u>ee bángot'ąągo daadesots'ąą ni', Doo iziłhéé da; hadíń izishįį'íí góyéégo bágoz'áni at'éé, golzeego: [22] Áídá' gádaanohwiłdish<u>n</u>ii, Hadíń bik'isn doo nt'é bighą dayú yik'en<u>n</u>iihíí góyéégo bágoz'áni at'éé: hadíń bik'isn, Ráca, yił<u>n</u>iihíí baa yá'iti'go bágoz'áni at'éé: hadíń bik'isn, Doo gonyą́ą́ da, yił<u>n</u>iihíí ch'iidn bikǫ' diltłi' yuyaa bágoz'áni at'éé. [23] Áík'ehgo bech'okąąhíí biká' dahnási'<u>n</u>ił goz'ąągee nt'éhéta Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań baa nánné'yúgo, nik'isn bił dahgosíńł'ąąhíí bínál<u>n</u>iihyúgo; [24] Da'áígee da'ch'okąąh goz'ąągee nt'éhéta nánné' n'íí siné'dá' nik'isn bich'į' n<u>n</u>áhgo iłk'ínágodołdǫǫh; áídí' t'ąązhį' nádńdáhgo ániita Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań baa nánné'. [25] Hadíń naa dahgoz'aanií dagoshch'į' bił iłk'ínágodnłdǫǫh, yáná'iti'héyú bił hi'ashdá'; dahyúgohíí dánko aayánáltihíí yaa nide'ahi at'éé, aayánáltihíí aasitíni yaa niłtéehgo ha'aniłt'e'. [26] Da'a<u>n</u>ii doo ch'ínánódáh át'éé da, dá ąął na'íń<u>n</u>ilgo zhą́, niłdish<u>n</u>ii.

[27] Doo áníidá' ágádaach'i<u>n</u>iigo ba'ikodaanohsį láń shį, Doo nant'į' nahkai da, golzeego: [28] Áídá' shíí gádaanohwiłdish<u>n</u>ii, N<u>n</u>ee isdzán dázhǫ́ hát'ǫǫ́go dénchǫ'égo yineł'ąądíí iłk'idá' bijíí biyi' yuyaa nant'į' deyaa. [29] Ni<u>n</u>áá dihe'nazhi<u>n</u>éégohíí nchǫ'go ánát'ąął áníłsįyúgo ha'aahgo yó'ołne': nits'í łahzhį' da'ádįhyúgo doo nzhǫǫ da, áídá' nits'í dabiighago ch'iidn bikǫ' diltłi' yuyaa, hell holzéhi, oni'dolt'e'yúgo itisgo doo nzhǫǫ da. [30] Nigan dihe'nazhi<u>n</u>éégohíí nchǫ'go ánát'ąął áníłsįyúgo nadnłgeeshgo yó'ołt'e': nits'í łahzhį' da'ádįhyúgo doo nzhǫǫ da, áídá' nits'í dabiighago ch'iidn bikǫ' diltłi' yuyaa oni'dolt'e'yúgo itisgo doo nzhǫǫ da. [31] Gánádaadi'<u>n</u>ii ni', Hadíń bi'aa yó'onáyíłt'e' hat'íínií, naltsoos yiká' iłk'ínát'aash: [32] Áídá' shíí gádaanohwiłdish<u>n</u>ii, Hadíń bi'aa doo n<u>n</u>ee ła' yił nant'į' na'aash dadá' yił iłk'ínát'aazhyúgo, nant'į' naghaago áile': hadíń isdzán yó'ołt'e' n'íí yił n<u>n</u>ááyúgo, áí n<u>n</u>eehíí yił nant'į' na'aash hileeh.

33 Doo áníidá' gádaach'i̱niigo ba'ikonaadaanohdzį láń shį, Doo daazhógo nitł'a dah-
nádinlnii̱h da le', áídá' Bik'ehgo'ihi'n̲ań binadzahgee hagot'éégo ánn̲iihíí k'ehgo áńle':
34 Áídá' shíí gádaanohwiłdishn̲ii, Doo yaaká' bee nohwitł'a dahnádaadidołn̲iih da; áígee
Bik'ehgo'ihi'n̲ań nant'aago dahsdaahíí bighą: 35 Ła'íí doo ni'gosdzáń bee nohwitł'a dah-
nádaadidołn̲iih da; áí Bik'ehgo'ihi'n̲ań dahnádil'iséhi at'éé: doo Jerúsalem ndi bee da;
áí ízisgo kįh gozn̲ilíí nant'án ízisíí golínihi at'éé́híí bighą. 36 Doo nitsits'in ndi bee nitł'a
dahnádinln̲iih da, nitsizíl dała'á ndi doo łigaigo dagohíí diłhiłgo áóléh át'éé dahíí bighą.
37 Ha'oh, dagohíí, Dah, zhą́ daadohn̲ii, doo nohwitł'a dahnádaadidołn̲iih da ndi da'an̲iigo
ádaadohn̲ii: ła'ihíí nchǫ'ihíí bits'ą́'dí'go at'éé.
38 Doo áníidá' gádaadi'n̲iigo ba'ikodaanohsį láń shį, Nohwin̲áá hayi'ą́ą́yúgo bin̲áá hanó-
doh'aał, nohwiwoo hayi'ą́ą́yúgo biwoo hanádoh'aał: 39 Áídá' shíí gádaanohwiłdishn̲ii, Nn̲ee
nchǫ'go nohwich'į' at'éé́híí doo bich'į' t'ą́ązhį' ádaanoht'ee da: hadíń nitł'aah yonłts'íyúgo,
łahzhin̲éé bich'į' nnanínt'aah. 40 Dahadíń ni'íí bighą naa yá'iti'dá' nahayiiłtsóozyúgo,
ni'íícho ałdó' doo baa ńchį' da. 41 Dała'á dahgostǫ'yú nińdeyoodyúgo, nakidn dahgostǫ'yú
bił n'áash. 42 Hadíń dant'éhéta níyókeedíí baa nné', hadíń dant'éhéta bá ch'íńné'yúgo doo
bich'į' t'ą́ązhį' hóńtą' da.
43 Doo áníidá' gánádaadi'n̲iigo ba'ikonaadaanohdzį láń shį, Nit'ahdí' gólííníí zhą́ nił
nzhǫǫdá' nik'enn̲iihíí bik'enn̲iih le'. 44 Áídá' shíí gádaanohwiłdishn̲ii, Nohwik'enn̲iihíí
nohwił daanzhǫǫ le', yati' yee daanohwokáałíí biyaa daagozhǫǫ́ doleeł daahoh'n̲íí le',
hadíí bił daanołchǫ'íí nłt'éégo bich'į' ádaanoht'ee le', nchǫ'go nohwich'į' ádaat'eehíí
ła'íí nohwiniidaagodnłsinií bá da'ohkąąh le'; 45 Áík'ehgo nohwiTaa yaaká'yú dahsdaahń
bizhaazhé daanohłįį: áń nchǫ'íí hik'e nzhǫǫhíí dáłełt'eego biká'zhį' ya'áí hanadáhgo áyíłsį,
nłt'éégo at'éé́híí hik'e doo dábik'ehyú ádaat'ee dahíí dáłełt'eego biká' nagołtįįhgo áyíłsį.
46 Hadíí bił daanohshoonií zhą́ nohwił daanzhǫǫyúgo, nt'é bighą nohwich'į' nahi'n̲ííł? Tax
bich'į' nadaahi'n̲iiłíí ndi hadíí yił daanzhoonií bił daanzhǫǫ ya'? 47 Nohwik'isyú zhą́ bilák'e
nádaadołn̲ihyúgo, ła'ihíí hant'é bee bitisgo ádaanoht'ee? Tax bich'į' nadaahi'n̲iiłíí ałdó'
da'ágát'éé ya'? 48 Áík'ehgo nohwiTaa yaaká'yú dahsdaahń dázhǫ́ nłt'éégo at'éé, nohwíí
ałdó' ágádaanoht'ee le'.

6

1 Doo dá nn̲ee binadzahgee zhą́ nn̲ee bich'į' nłt'éégo ádaanoht'ee da, daazhógo dé-
daanohwinił'ininhíí bighą: ágádaaht'ininyúgo nohwiTaa yaaká'yú dahsdaahń bits'ą́'dí' doo nt'é
nohwich'į' naho'n̲ííł át'éé da. 2 Tédaat'iyéhíí dant'éhéta baa nné' lę́k'eyúgo, doo nádinh
higaałíí bésh dilwoshé yee an̲iigo da, daanzhǫǫ ádaadil'iiníí Jews ha'ánáłséh nagozn̲il
yun̲e' ła'íí intínyú nn̲ee bada'ołííhíí bighą ágádaat'ininhíí k'ehgo doo áńt'ininą da. Da'an̲ii gáno-
hwiłdishn̲ii, Iłk'idá' áí bich'į' nahasn̲ili at'éé. 3 Áídá' tédaat'iyéhíí dant'éhéta baa nné'yúgo
nigan dihe'nazhin̲éé ánát'ininłíí ne'eshganzhin̲éé́híí doo yígółsį da le'. 4 Dánant'ininego baa
nné': áík'ehgo dánant'ininego ánáda'ch'ol'ininł ndi yo'iiníí, niTaa, da'áń nn̲ee binadzahgee
nich'ininą nado'on̲iłi at'éé.
5 Onkąąhgee doo daanzhǫǫ ádaadil'ininhíí k'ehgo áńt'éégo da: áí ha'ánázéh yun̲e'
ła'íí iłk'ída'itingee nazininigo da'okąąhgo bił daagozhǫǫ́, nn̲ee daabineł'iningo. Da'an̲ii gá-
daanohwiłdishn̲ii, Iłk'idá' áí bich'i' nahasn̲ili at'éé. 6 Áídá' ni, onkąąhyúgo, ntééh yun̲e'
ha'ánn̲áhgo, ídił da'déntininhdá' niTaa nagont'i'yú honkąąh; áń dánant'i'ego ánáda'ch'ol'ininł
ndi yo'iiníí, niTaa, da'áń nn̲ee binadzahgee nich'i' nado'on̲iłi at'éé. 7 Da'ohkąąhgee
be'ádaadohn̲iihíí doo dayúweh doo nt'é bighąyú be'ádaadohn̲ii da, doo Jews daanlinin
dahíí ádaat'eehíí k'ehgo: áí łąą́go yádaasiilti'yúgo zhą́ Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwidits'ag,
daanzinin. 8 Doo áík'ehgo ádaanoht'ee da: nohwiTaa hant'é bídaanohdininhíí yígółsin, t'ah
doo hwahá bíhóhkeed da. 9 Díí k'ehgo nkó da'ohkąąh: NohwiTaa yaaká'yú dahsíńdaahíí,
Nizhi'íí dilzinhgo bígózinh le'. 10 Nant'án ńlininhíí begodowáh. Hagot'éégo ánn̲iiyú yaaká'yú
benagowaahíí k'ehgo ni'gosdzáń biká'yú ałdó' begodoln̲ííł. 11 Díí jiin daahiidąą doleełíí
nohwá ágonłsin. 12 Hadíí nchǫ'go nohwich'i' ádaaszaahíí bighą baa nágodent'ąąhíí k'ehgo
néé ałdó' nchǫ'go ádaasiidzaahíí bighą nohwaa nádaagodin'áah. 13 Nanohwída'dintaah

yuṉe' onohwoṉíił hela', áídá' nchǫ'go at'éehíí bits'ą'zhį' hanánohwihi'ṉíił: Dahazhį' dawa
bá nant'áá, ła'íí ninawodíí itisyú át'éhi, ła'íí ízisgo áńt'éhi dahazhį' bee síńzįį doleeł.
Doleełgo at'éé. 14 Nṉee binchǫ'híí bighą baa nádaagodeso'ąąyúgo, nohwiTaa yaaká'yú
dahsdaahń ałdó' nohwaa nágode'aahi at'éé: 15 Áídá' nṉee binchǫ'híí bighą doo baa
nádaagodeso'ąą dayúgo, nohwiTaa ałdó' doo nohwaa nágode'aahi at'éé da.
16 Dáshiṉá' da'ohkąąh ląk'eyúgo, daanzhǫǫ ádaadil'íni doo k'ehgo adaanoht'ee da:
áí dáshiṉá' da'okąąhgee ídaadaagoch'iyolba'go binii hago áńdaayol'įįł, nṉee dáshiṉá'
oshkąąhíí yídaagołsį le', daanzigo. Da'aṉii gádaanohwiłdishṉii, Iłk'idá' áí bich'į' nahasṉili
at'éé. 17 Áídá' ni dáshiṉá' onkąąh ląk'eyúgo, nitsizíl nnłtłag, ninii táńgis; 18 Áí bee
nṉee dáshiṉá' onkąąhíí doo yídaagołsį da, niTaahíí zhą́ na'gont'į' ndi yígółsį: áík'ehgo
dánant'į'ego ánáda'ch'ol'įįł ndi yo'iinií, niTaa, da'áń nṉee binadzahgee nich'į' nado'oṉiłi
at'éé.
19 Ni'gosdzáń biká' dawahá nohwił da'iliínií doo nadaanohṉíí da, dánko gółchoozhi
nohwits'ą' da'iyąą, beshihii nohwits'ą' dichíh, ła'íí da'in'įįhíí nohwee dain'įįh: 20 Áídá'
yaaká'yú zhą́ nada'nohṉíí, akúyúgo zhą́ gółchoozhi doo nohwits'ą' da'iyąą da, béshihíí
doo nohwits'ą' dichíh da, ła'íí da'in'įįhíí doo nohwee daino'įįh at'éé da: 21 Dahayú nohwił
ilíni siṉilyú, áí zhą́ baa natsídaahkees doo. 22 Koṉáá'íí kots'í bikǫ'i at'éé: áík'ehgo koṉáá
nłt'ééyúgo kots'í dahot'éhé bikǫ' golíni at'éé. 23 Áídá' koṉáá doo nłt'éé dayúgohíí, kots'íhíí
dahot'éhé diłhiłi at'éé. Koyi' ná'dindíín n'íí kots'ą' diłhił silįįyúgo, áí dázhǫ́ diłhiłi at'éé.
24 Doo hadíń binant'a' naki da, dała'á bił nchǫ'dá' ła'ihíí bił nzhǫǫ doleełi at'éehíí
bighą; dagohíí dała'á yotą'dá' ła'ihíí yich'ołaa doleełi at'éé. Bik'ehgo'ihi'ṉań hik'e
hágółdzilíí dáła' doo hagot'éégo bá na'ch'iziidi at'éé da. 25 Áí bighą gádaanohwiłdishṉii,
Nohwi'ihi'ṉa'íí doo baa nohwił daagoyéé da le', hant'éshą' hishąą doleeł, daanohsįgo;
dagohíí nohwits'í doo baa nohwił daagoyéé da le', hant'éshą' ágoshdle', daanohsįgo.
Ya' idáńhíí ihi'ṉaahíí bitisgo ilįį gá, ya' diyágé kots'íhíí bitisgo ilįį gá? 26 Dlǫ́' yúdahyú
nada'iṉiihíí baa natsídaahkees: doo k'eda'dilee da, doo náda'igeesh da, doo hayú bi-
non'iłk'edaayihiṉiiłíí bá gową goz'ąą da; da'ágát'éé ndi nohwiTaa yaaká'yú dahsdaahń
bá da'diiné'. Ya' nohwíí áí bitisgo da'inohłįį gá? 27 Nohwitahyú hadíń daahołṉeezíí yaa
natsékeesíí zhą́ bee ayą́hágo ndi ts'ídag ńdiłséhgo ádidle' gá? 28 Hant'é bighą diyágé
baa nohwił daagoyéé? Tł'oh dénzhónéhíí baa natsídaahkees; doo nada'iziid da, doo
da'itł'ool da ndi nłt'éégo daanołseeł: 29 Da'ágát'éé ndi Sólomon ízisgo at'éé ląk'e ndi doo
díí tł'oh dénzhóné k'ehgo ík'e'isdlaa da, nowiłdishṉii. 30 Tł'oh díí jįį nołseełíí, áídí' iskąą
daadidlidíí ndi Bik'ehgo'ihi'ṉań nłt'éégo bik'e'isłaadá' danilt'eego ya' áí tł'ohíí bitisgo
Bik'ehgo'ihi'ṉań nohwik'e'isłaa gá, nohwíí nohwi'odlą' ádaayą́háhi? 31 Áík'ehgo, Hant'é
da'iidąą shįhíí? dagohíí, Hant'é da'iidląą shįhíí? dagohíí, Hant'é ádaagohiidle' shįhíí? doo
daadohṉiigo baa nohwił daagoyéé da le'. 32 (Doo Jews daanlįį dahíí áí zhą́ itisgo hádaat'ąą́:)
áídá' áí dawa bídįh daanohłįįhíí nohwiTaa yaaká'yú dahsdaahń yígółsį. 33 Bik'ehgo'ihi'ṉań
bilałtł'áhgee begoz'aaníí hik'e bits'ą'dí' nzhǫǫgo ágot'eehíí ntsé biká hádaaht'ąą; áík'ehgo
díí dawahá ałdó' nohwíyéé doleeł. 34 Áík'ehgo yiskąągo hago ágot'eehíí doo baa nohwił
daagoyéé da le': áí dabíí na'ídintł'og ndi at'éé. Dała'á jįį nagontł'ogíí da'áí zhą́ dábik'eh.

7

1 Doo hadíń baa nádaaht'ąą da le', áík'ehgo nohwíí ałdó' doo nohwaa nádaach'it'ąą da
doleeł. 2 Aanádaaht'ąąhíí k'ehgo nohwíí ałdó' nohwaa nádaach'it'ąą doleeł; dáhołąągo kaa
daasohné' láń shį n'íí k'ehgo da'ágáhołąągo nohwaa nádo'né'. 3 Hant'é bighą nik'isn biṉáá
yuṉe' tsį ałts'ísę́ę sitaaníí hí'ąą́, áídá' nihíí niṉáá yuṉe' tsį nchaahi sitaaníí doo hí'ąą́ da? 4 Ni
niṉáá yuṉe' tsį nchaahi sitąądá', hagot'éégo nik'isn gáłnṉii, Shik'isn, ai tsį ałts'ísę́ę niṉáá
yuṉe' sitaaníí ná haoshtįįh? 5 Ni, nzhǫǫ ídńł'íni, ntsé niṉáá yuṉe' tsį nchaahi sitaaníí hatįįh;
áík'ehgo nłt'éégo go'ąą́ nleehgo ánníta nik'isn biṉáá yuṉe' tsį ałts'ísę́ę sitaaníí bá hatįįh.
6 Nt'é dilzinií doo gósé baa daahohṉiił da, ła'íí nohwiyo' nłt'éhihíí doo góchi bich'į'
odaahołkaad da, ágádaaht'ąąyúgo dánko yiká' nakai doleeł, áídí' nohwich'į' nádiikeego
nohwik'idahjeeh.

7 Ídaadohkeed, áík'ehgo hant'é ídaadohkeedíí nohwaa hi'né'hi at'éé; hádaadoh'ı́ı́, 8
áík'ehgo hant'é hádaadoh'iinií nádaadohné'hi at'éé; dáádítı́h ńdaanołts'ı, áík'ehgo nohwá
ch'í'ítı́ı́hi at'éé: 8 Hadíń ídókeedíí baa hi'né'hi at'éé; hadíń hádéz'iinií hant'é hádéz'ı́ı́ shı́híí
náidiné'hi at'éé; hadíń dáádítı́h ńdaałts'ı́híí bá ch'í'ítı́ı́hi at'éé. 9 Nohwitahyú ła' nn̨ee biye'
golíni, biye' báń bíyókeedyúgo, ya' tséégo yaa yi'aah gá? 10 Dagohíí łóg bíyókeedyúgo,
ya' ch'oshgo yaa yiłteeh gá? 11 Daanołchǫ' ndi nohwichągháshé nt'é nłt'éhi baa hi'né'íí
bídaagonołsı́yúgo, itisgo nohwaa natsekeesgo nohwiTaa yaaká'yú dahsdaahń hadíń
dant'éhéta nłt'éhihíí bíyókeedíí yaa yiné'hi at'éé. 12 Áík'ehgo nn̨ee hagot'éégo nohwich'ı́'
ádaat'eego hádaaht'ı́ı́híí k'ehgo nohwíí ałdó' bich'ı́' ágádaanoht'ee: áí Bik'ehgo'ihi'n̨ań
yegos'aaníí hik'e binkááyú nada'iziid n'íí ye'ałch'ídaago'aahíí bik'ehgohi at'éé.
13 Ágołts'ósı́égo ch'ígót'i'yú ch'ínohkáh: nteelgo ch'ígót'i'ihíí, goteelgo intínhíí góyéé
nágost'ąąyú intín, łąągo ákón̨e' ha'ánáłséh. 14 Ágołts'ósı́égo ch'ígót'i'ihíí, ágołts'ósı́égo
intínhíí, áí zhą ihi'n̨aa bich'ı́' intín, da'akwííyé zhą ákú ch'ekáh, doo łąągo da.
15 Bik'ehgo'ihi'n̨ań binkááyú nada'iziidíí ádaadil'íni baa daagonohsąą, áí dibełı́ı́ bikágéhíí
daabidiyágégo nohwaa hikáh, áídá' biyi' yuyaahíí ma'cho dázhǫ́ shin̨á' daanliinií k'ehgo
at'éhi ádaat'ee. 16 Dá binest'ą'híí bee bídaagonołsı́ doleeł. Ya' dahts'aa'íí hosh baa
ndaach'ihin̨iił née, née figs kǫ'dahosh baa ndaach'ihin̨iił née? 17 Ch'il nłt'éhihíí nest'áń
nłt'éehíí bah dahnándahi at'éé; áídá' ch'il déncho'éhíí nest'ąń déncho'éhíí bah dahnán-
dahi at'éé. 18 Ch'il nłt'éhihíí doo nest'áń déncho'éhíí bah dahnándahi at'éé da, ła'íí ch'il
déncho'éhíí doo hagot'éégo nest'án nłt'éhihíí bah dahnándahi at'éé da. 19 Ch'il dawa
doo nest'áń nłt'éehíí bah dahndéh dayúgo, yó'ok'éhgo kǫ' diltłi' yuyaa olkaadhi at'éé.
20 Áík'ehgo binest'ą'ihíí bee bídaagonołsı́ doleeł.
21 SheBik'ehń, sheBik'ehń, daashiłn̨iihíí doo dawa yaaká'yú dahsdaahń bilałtł'áhgee
daanliinií itah daaleeh da; hadíń shiTaa yaaká'yú dahsdaahń an̨iihíí yikísk'eh at'éehíí zhą
itah daaleeh. 22 Áí bijı́ı́ nn̨ee łąągo gádaashiłn̨ii doleeł, NohweBik'ehń, nohweBik'ehń, ya'
doo daanónjiigo Bik'ehgo'ihi'n̨ań nohwinkááyú yałti' da láń? Ya' doo nich'ı́' ádaan'n̨iigo
ch'iidn hadaaniidzood da láń? Ya' doo nizhi' biláhyú ízisgo ánágot'ı́ı́łíí be'ádaant'ee da láń?
23 Nohwíí doo nohwídaagonsini ádaanoht'ee da: yúwehzhı́' nohkáh, nchǫ'go ádaaht'íni,
biłdidishn̨iił.
24 Dahadíń shíyésts'ąągo shiyati' yikísk'eh at'éehíí díí k'ehgo nkó at'éhi at'éé: nn̨ee
goyáni tséé yiká' bigową ágodlaa: 25 Łąągo nanágołtı́ı́, ła'íí tú ná'dijoł, ła'íí bigową bich'ı́'
nádiyoł; ndi doo nagongeeh da: tséé biká' goz'ąąhíí bighą. 26 Áídá' dahadíń shíyésts'ąą
ndi shiyati' doo yikísk'eh at'éé dahíí, díí k'ehgo nkó at'éhi at'éé: nn̨ee doo goyánihi sáí
biká' bigową ágodlaa: 27 Łąągo nanágołtı́ı́, ła'íí tú ná'dijoł, ła'íí bigową bich'ı́' deyolgo
nangóngo': gową nabígoztł'ı́ı́h silı́ı́. 28 Jesus áí ąął yaa nagosn̨i'dá' ałch'ígon'ąąhíí bighą nn̨ee
bił díyadaagot'ee łǫ́k'e: 29 Yebik'ehíí k'ehgo yił ch'ígó'aahíí bighą, doo nn̨ee begoz'aaníí
ye'ik'eda'ałchíhi ádaat'eehíí k'ehgo da.

8

1 Dził biká'dí' nkenádiidzaadá' łąągo biké' anázeeł łǫ́k'e. 2 Nt'éégo ła' nn̨ee łóód doo
ínádı́h dahi, léprosy holzéhi, yaa nagháhi biyahzhı́' hayaa adzaago gábiłn̨ii, SheBik'ehń,
náshíńlziihíí bik'e síńtı́ı́go nígonsı́, háńt'ı́ı́yúgo náshíńlziih. 3 Áík'ehgo Jesus yich'ı́'
dahdidiln̨iidí' yiká' ndeln̨iihgo, Hasht'ı́ı́; nándziih, yiłn̨ii. Áí dábiłgo łóód n'íí ínásdı́ı́d łǫ́k'e.
4 Áídí' Jesus gábiłn̨ii, Hadíń dánko bił nagoln̨í' hela'; ti'i, okąąh yebik'ehi bich'ı́' ch'í'n̨ah
ádndle'go, nt'éhéta be'okąąhíí Bik'ehgo'ihi'n̨ań baa nné', Moses ngon'ąą łǫ́k'ehíí k'ehgo,
áík'ehgo nándziihíí nn̨ee yídaagołsı́ doleeł.
5 Jesus Capernaum golzeeyú ńyáádá', áígee siláada dała'á gonenadín binant'a'íí
nábokąąhgo baa nyáágo, 6 Gábiłn̨ii, ShiNant'a', shána'iziidíí di'il silínihi yaat'éégo bił
na'din̨i'go gowąyú sitı́ı́. 7 Jesus gábiłn̨ii, Ákú disháhgo naszíih. 8 Siláada nant'án gábiłn̨ii,
ShiNant'a', shigową yun̨e' ha'ánn̨áhgo ndi doo bik'eh sitı́ı́ da: déhadziihgo ndi shána'iziidi
nadzíih ndi at'éé. 9 Shíí ałdó' shinant'a' golı́ı́, shihíí siláada bá nansht'aa: dała'á,
Dah nn̨áh, biłdishn̨iiyúgo dahdigháh; ła'íí, Yushdé', biłdishn̨iiyúgo shaa higháh; ła'íí

shána'iziidi, Díí áńle', biłdishn̲iiyúgo áí áíle'. [10] Jesus áí yidezts'ąądá' débiłdíyagodzaago
nn̲ee biké' nátseełíí gáyiłn̲ii, Da'an̲ii gádaanohwiłdishn̲ii, Israel hat'i'íí bitahyú ndi doo
hadíń díí k'ehgo bi'odlą' golíni baa nsháh da. [11] Ła'íí gánádish'n̲ii, Łąągo ya'áí hanadáhdí'
ła'íí ya'áí onadáhdí' nihikáhgo, Abraham hik'e Isaac ła'íí Jacob yił dahnáhaztąą doleeł,
yaaká'yú dahsdaahń bilałtł'áhgee daanliiníí bitah: [12] Áídá' nn̲ee, yaaká'yú dahsdaahń
bilałtł'áhgee daanlįį le'at'éé n'íí, chagołheeł yun̲e' ohilkaad doo: áígee daach'ichag hik'e
kowoo łídaach'idiłk'ash doleeł. [13] Jesus siláádа binant'a'íí gáyiłn̲ii, Nádńdáh; hagot'éégo
osíndląądíí da'áí k'ehgo ná begolzaa. Áík'ehgo siláádа binant'a' bána'iziidihíí da'áígee
dagoshch'į' nadziih.

[14] Áídí' Jesus Peter bigową yun̲e' ha'ayáádá' Peter bi'aahíí bimaa nezgaigo sitįįgo yiłtsąą.
[15] Bigan yedeln̲iih, áík'ehgo nezgai n'íí bits'ą' gonyáá: áídí' nádiidzaago yá da'dezné'.

[16] Áídí' o'i'ąązhį' godeyaago łąągo ch'iidn isná ádaabiłsiníí bich'į'yú yił neheskai:
áík'ehgo hadaadzi'íí zhą bee ch'iidn hainiheyood, ła'íí daann̲iihíí dawa nádaayilziih:
[17] Esáias, Bik'ehgo'ihi'n̲án binkááyú na'iziidi, gánn̲iid n'íí begoln̲e'go, Néé doo daanldzil
dahíí, ła'íí nohwikah n'íí dawa dabízhą ídá'áyiidlaa.

[18] Jesus bin̲aayú nn̲ee łáni íła'at'éehíí yiłtsąądá', Hanaazhį' nohwił nada'do'eeł, nn̲iid.
[19] Áígee begoz'aaníí ye'ik'e'iłchíhi baa nyáágo gábiłn̲ii, Ilch'ígó'aahíí, dahayú anadááłyú
niké' anáshdaał doo. [20] Jesus gábiłn̲ii, Ma' ndi bi'i'áń daagolįį, dlǫ' yúdahyú nada'in̲iihíí
ndi bit'oh daagolįį; áídá' shíí nn̲ee k'ehgo Niyááhíí doo hayú nshteehi at'éé da. [21] Ła'
bitsiłke'yuhíí gábiłn̲ii, ShiNant'a', haląą shitaa ntsé łehishteehyú dósha'. [22] Jesus gábiłn̲ii,
Shiké' hín̲ááł; áídá' nanezna'íí dabíí łedaałii'n̲iił le'.

[23] Áídí' tsina'eełíí yehiyaadá' bitsiłke'yu ałdó' ehikai. [24] Nt'éégo tú yat'éégo bił deyol,
áík'ehgo tsina'eełíí tú nádidáhíí beh nádilk'ooł: áídá' Jesus-híí iłhosh lę́k'e. [25] Áík'ehgo
bitsiłke'yu bich'į' nnikaigo ch'ínádaabisidá' gádaan̲ii, NohweBik'ehń, hasdánohwin̲iíł:
dak'azhą téłtł'áh nohwił ogo'eeł. [26] Áík'ehgo gádaayiłn̲ii, Hant'é łą bighą ńdaałdzid,
ntsóląą'at'éégo nohwi'odlą' doo hwoi da? n̲ii. Áídá' nádiidzaago nyolhíí túhíí biłgo yich'į'
hadziigo nkenágoheltǫ'. [27] Áík'ehgo nn̲ee bił díyadaagot'éégo gádaan̲ii, Nn̲ee łąą daat'éhi
díí, nyolhíí ła'íí túhíí ndi da'áyiłn̲iiyú ádaat'ąą!

[28] Hanaayú Gérgesenes daagolííyú bił nada'diz'eeldá' nn̲ee łena'n̲iłíí goz'ąądí' nn̲ee
naki, ch'iidn isná ádaabiłsinihíí, Jesus yaa n'áázh, bédaach'ildzidhíí bighą doo hadíń
ałhánégo bit'ah ch'eghahi da. [29] Yat'éégo gádaan̲ii, Hago łąą ánohwile'go áńt'íį, Je-
sus, Bik'ehgo'ihi'n̲ań biYe' ńlíni? Nohwiniigodiln̲e'íí doo hwahá biká' ngon̲áh dadá'
nohwiniigodnle' née? [30] Áígee da'an̲ahyú góchi da'iyąągo nanałse'. [31] Áík'ehgo
ch'iidn náda'okąąhgo gádaabiłn̲ii, Hanohwinyóódyúgo, góchi nanłsé'íí beh nohwinyóód.
[32] Áík'ehgo, Hahkeeh, yiłnn̲iid. Hakíídá' góchi nanałsé'íí yeh hikíį: nt'éégo góchi dawa
hayaa nádnkįigo túsikáni yeh hikíį, áík'ehgo tú yił daadesdzii. [33] Áídí' góchi yin̲ádaadéz'ąą
n'íí nádnkįigo kįh gozn̲ilyú okai, áígee ch'iidn isná ádaabiłsį n'íí hago ádaabi'deszaahíí
dawa yaa nadaagosn̲i'. [34] Áídí' kįh gozn̲ilgee daagolíínií dawa Jesus yich'į' ch'ínáłsąą:
áík'ehgo daayiłtsąądá' náyokąąhgo gádaayiłn̲ii, Nohwini'dí' ch'íńn̲áh.

9

[1] Áídí' Jesus tsina'eełíí yeh hiyaago hanaayú dabíí gólííyú bił oná'í'éél. [2] Nt'éégo ła'
nn̲ee di'ili baa daach'iskąą: Jesus daabi'odlą' yígołsįądá' nn̲ee di'ilihíí gáyiłn̲ii, Shiye', nił
gozhǫǫ́ le'; ninchǫ'híí bighą dák'ad naa nágodet'aah. [3] Áídá' begoz'aaníí ye'ik'eda'iłchíhi ła'
dábiyi'yú, Díí nn̲ee Bik'ehgo'ihi'n̲ań ádil'ąągo án̲ii, daanzį. [4] Natsídaakeesíí Jesus yígołsįgo
gádaabiłn̲ii, Nt'é bighą nohwijíí biyi' yuyaa nchǫ'go natsídaahkees? [5] Hadíihíí doo nyeego
ách'in̲iih da, Ninchǫ'híí bighą dák'ad naa nágodet'aah; dagohíí, Nádndáhgo dahnn̲áh?
[6] Ni'gosdzáń biká' nn̲ee binchǫ'híí bighą baa nágodet'aahíí shíí, nn̲ee k'ehgo Niyááhíí,
beshik'ehgo bídaagonołsį doleełhíí bighą, (nn̲ee di'ili sitiiníí gáyiłnn̲iid,) Nádndáhgo biká'
síntiiníí dahnádnné'go gowąyú nádńdáh. [7] Áík'ehgo nádiidzaago gowąyú onádzaa. [8] Nn̲ee

łąągo íła'adzaahíí díí daayo'įįdá' bił díyadaagot'eego Bik'ehgo'ihi'ǫnań ya'ihédaanzį, nǫǫee díí k'ehgo á'ił'įįgo yaa goden'ąąhíí bighą.
9 Jesus áídí' higaałgo nǫǫee Matthew holzéhi tax nanáhi'ǫnilígee sidaago yiłtsąądá', Shiké' dahnǫǫáh, yiłǫnii. Áík'ehgo nádiidzaago biké' dahiyaa.
10 Jesus iyąągo nezdaago, tax bich'į' nadaahi'ǫniłííhik'e nǫǫee doo dábik'ehyú ádaat'ee dahíí łąągo hikaigo Jesus hik'e bitsiłke'yu yił da'iyąągo dahdinezbįh. 11 Pharisees daanlíni daabo'įįdá' Jesus bitsiłke'yu gádaayiłǫnii, Nt'é bighą nohwiłch'ígó'aahíí tax bich'į' nadaahi'ǫniłíí hik'e nǫǫee doo dábik'ehyú ádaat'ee dahíí yił da'iyąą? 12 Jesus áí yidezts'ąądá' gádaabiłǫnii, Doo hago'ádaat'ee dahíí izee nant'án doo yaa nakáh bik'eh da, daanǫǫiihíí zhą. 13 Hant'é ǫniigo ágodi'ǫniihíí bídaagonoł'aah, Dawahá nastseedgo bedaashich'okąąhíí bitisgo nǫǫee łaadaach'oba'íí hásht'ąą, ǫniigo: shíí nǫǫee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí, Nohwinchǫ'íí bits'ą'zhį' ádaahǫǫe', biłdishǫniiyú níyáá, áídá' doo nǫǫee dábik'ehyú ádaat'eehíí ágáłdishǫniiyú níyáá da.
14 John bitsiłke'yu Jesus yaa hikaigo gádaaǫnii, Nt'é bighą néé hik'e Pharisees daanlíni łahgee dáshiǫná' da'ohiikąąh, áídá' ni nitsiłke'yu doo dáshiǫná' da'okąąh da? 15 Jesus gádaabiłǫnii, Ya' ni'i'ǫnéhgee nǫǫee íła'ádaat'eehíí nǫǫee niiǫnéhíí yił nakaiyúgo doo bił daagozhǫǫ da née? Dahagee nǫǫee niiǫnéhíí bits'ą' nádilteeh ndi at'éé, áígee dáshiǫná' da'okąąh doleeł. 16 Ko'íí dénchǫ'éhíí doo nak'ą' ániidéhíí bee ch'idi'aah da; ágách'idzaayúgo ániidéhíí iłhanighàhgo dayúwehégo onanádlaad. 17 Ła'íí wine ání alzaahíí ikágé wine benałtinií déncho'éhíí doo biyi' tádaach'iǫił da: ágách'idzaayúgo wine benałtinií kots'ą' daidiłdoh, áík'ehgo winehíí ąął ha'ijooł, ła'íí wine bee nałtį n'íí da'ílíí hileeh: áídá' wine ání alzaahíí wine benałtinií ániidéhíí zhą biyi' tádaach'iǫił, áík'ehgo da'íła nłt'éé.
18 Jesus t'ah bich'į' yałti' nt'éégo nant'án ła' baa nyáágo biyahzhį' hayaa adzaago gábiłnǫǫiid, Shitsi' ání daztsąą: ndi yushdé', biká' ndenlǫníhgo nnaahó'ǫǫaa. 19 Áík'ehgo Jesus nǫǫeehíí yiké' dahiyaago bitsiłke'yu ałdó' biké' dahiskai.
20 Nt'éégo isdzán dił bighánłíígo nakits'ádah bił łegodzaahi Jesus yine'dí' ninyaago bi'íí bidá'yú yedelǫniih: 21 Ídił yałti'go gáǫníí, Bi'íí zhą ndi bedenshǫniihyúgo nłt'éé náshdleeh. 22 Jesus łédiidzaago biłtsąą, áík'ehgo gábiłǫnii, Shilah, nił gozhǫǫ le'; ni'odlą'íí nłt'éégo ánániidlaa. Áík'ehgo dagoshch'į' nłt'éé násdlįą. 23 Áídí' Jesus nant'án bigową yuǫǫe' ha'ayáágo, tsįsól yeda'do'aałíí hik'e nǫǫee daagodnch'aadíí yiłtsąągo, 24 Ch'ínohkáh, yiłǫǫiid: na'ilíhn doo daztsąą da, daazhógo iłhoshgo at'éé. Áí bighą baa daach'odloh lǫk'e. 25 Nǫǫee íła'adzaahíí dawa ch'ínáłłsąądá' Jesus ha'ayáágo na'ilíhníí bigan yiłtsoodá' nádiidzaa. 26 Áík'ehgo áí biǫǫaayú dahot'éhé ágodzaahíí baa ch'iǫii lǫk'e.
27 Áídí' Jesus dayúweh higaałgo nǫǫee naki biǫáá ádaagodini biké' dahizh'aazh, adiįd daadilwoshgo gádaaǫnii, David biye' ńlíni, nohwaa ch'onbáah. 28 Kįh yuǫǫe' ha'ayáágo nǫǫee biǫáá ádaagodini baa n'áázh: Jesus gádaayiłǫnii, Ya' ágá'ishłéhgo nohwi'odlą' golįą née? Ha'oh, nohwiNant'a', daabiłǫnii. 29 Áík'ehgo biǫáá ádaagodinií biǫáá yiká' ndelǫniigo, Hago nohwi'odlą' nel'aaníí dábik'ehgo nohwá begolǫǫe', biłǫǫiid. 30 Áík'ehgo biǫáá nádaagosdlįągo, Hadíń yígonołsąąh hela', Jesus nłdzilgo baa daasǫǫi'. 31 Da'ágát'éé ndi o'áázhyú dahot'éhé yaa nadaagosǫǫi'.
32 Áídí' dahnádikáh ńt'éégo nǫǫee doo yałti' dahi, ch'iidn isná ábiłsini, Jesus baa bił ch'ikai. 33 Áík'ehgo nǫǫeehíí biyi'dí' ch'iidn habi'dinodzoodá', nǫǫee doo yałti' da n'íí hadzii: áík'ehgo nǫǫee íła'adzaahíí bił díyadaagot'eego gádaaǫnii, Israel hat'i'íí bitahyú doo hak'i díí k'ehgo ágot'eehíí daahiltséhi da. 34 Áídá' Pharisees daanlíni, Ch'iidn nant'án binawodíí bee ch'iidn hainihiyood, daaǫnii. 35 Áídí' Jesus kįh nagozǫnilyú hik'e gotahyú yitah naghaa, Jews ha'ánáłséh nagozǫnilyú iłch'ígó'aahgo, yaaká'yú dahsdaahń bilałtł'áhgee begoz'aaníí baa na'goǫǫi'íí nłt'éhi yaa yałti'go, ła'íí nǫǫee bitahyú iłtah at'éégo daanǫǫiihíí hik'e kah yaa nakaihíí dawa náyihilziihgo naghaa.
36 Jesus nǫǫee łáni yo'ąągo, dibełąą nadaabinyoodíí da'ádįhgo nakai łehíí k'ehgo doo daanłdzil dago iłtanáhosąąhíí bighą dázhǫ yaa ch'oba' lǫk'e. 37 Áídí' bitsiłke'yu gádaayiłǫnii, Nest'áń dázhǫ łąągo nest'ąądá' nada'iziidíí doo łąą dahíí bighą doo hwoi da; 38 Áík'ehgo

nest'ą' yeBik'ehń bich'į' da'ohkąąhgo gádaabiłdohn̲iih, Nada'iziidíí ninest'ą' nádaayi-
higeshyú daadnł'áá.

10

1 Jesus bitsiłke'yu nakits'ádahíí yushdé' daayiłnn̲iidá' spirits daanchǫ'i hadainihiyóód
doleełgo yedaabik'ehgo yaa daagodez'ąą, iłtah at'éégo daann̲iihíí hik'e kah iłtah at'éehíí
yaa nadaakaihíí nádaayilziihgo ałdó' yaa daagodez'ąą. 2 Nakits'ádah nadaal'a'á gádaa-
holzee; dantséhíí Simon, da'áń Peter holzéhi, hik'e bik'isn Andrew; James Zebedee biye'hi,
hik'e bik'isn John; 3 Philip hik'e Barthólomew; Thomas ła'íí Matthew, tax bich'į' nahi'n̲íłi;
James, Alphéus biye'hi, hik'e Lebbéus, da'áń Tháddeus holzéhi; 4 Simon, Cánaanite
nlíni, ła'íí Judas Iscáriot, Jesus ch'íyido'aałíí. 5 Díí nakits'ádahíí Jesus odaahił'aago
gádaayiłn̲ii, Doo Jews daanlįį dahíí bitahyú dohkáh hela', ła'íí Samáriayú kįh nagozn̲ilyú
dohkáh hela': 6 Israel hat'i'íí bitahyú, dibełı̨ı̨́ ch'a'onehezdeehíí k'ehgo zhą́ bich'į' dohkáh.
7 Desohkaiyú, Yaaká'yú dahsdaahń nant'aahíí biká' nagowaa, daadohn̲iigo baa yádaałti'.
8 Daann̲iihíí nádaahołziih, nn̲ee łóód doo ínádįh dahi, leprosy holzéhi, yaa nakaihíí
nłt'éégo ánádaahdle', nanezna'íí nádaabihoł'n̲aah, ch'iidn nn̲ee biyi'dí' hadaanohohsood:
daazhógo nohwaa daas'né', daazhógo nadaahn̲iih. 9 Nohwibestso bizis biyi' yuyaa óodo,
béshłigai, dagohíí zhaali łitsogé odaahn̲íłł hela'; 10 Hohkaahyú izis bena'iltinníí, dagohíí
nohwi'íícho naki, ik'e'an nohwikee, ła'íí tsį be'idiltłishé dahdaadohn̲iił hela': nn̲ee
na'iziidíí bá di'né'go goz'ąą. 11 Dahadíí kįh nagozn̲il dagohíí gotahyú dohkáhyúgo, hadíń
nłt'éégo at'éehíí biká na'ídaadołkidgo, łahyú naadohkáhzhį' bił nahísóotąą le'. 12 Gową
yun̲e' ha'ahkaigee, Iłch'ı̨'gont'éehíí díí gową yun̲e' be'ágót'ee le', daadohn̲ii. 13 Áígee
daagolíínníí nłt'éégo ádaat'eeyúgo nohwił iłch'ı̨'gont'éehíí yił daanlı̨ı̨ doo: doo nłt'éégo
ádaat'ee dayúgo, nohwił iłch'ı̨'gont'éehíí dánohwíí nohwił nádodleeł. 14 Dahadíń doo
hádaanohwit'ı̨ı̨ dayúgo, nohwiyati' doo yídaayésts'ąą dayúgo, áí gową dagohíí kįh gozn̲ilíí
bits'ą́' dahnádohkáhgo, nohwikee bąą łeezhíí baa daałhaał. 15 Da'an̲ii gádaanohwiłdishn̲ii,
Bik'ehgo'ihi'n̲ań nn̲ee yándaago'aahíí bijı̨ı̨ Sodom hik'e Gomórrah golzeegee daagolı̨ı̨́ n'íí
biniidaagodiln̲e'íí bitisgo áí kįh gozn̲ilgee daagolíínníí biniigodoln̲iił.

16 Ma' bitahyú dibełı̨ı̨́ k'ehgo daanohwideł'a': áí bighą ch'osh goyąąhíí k'ehgo
daagonohsąą, hawú ga'ádaanoht'eego doo t'ąązhį' nádaadołghash da. 17 Nn̲ee baa
daagonohsąą: yánádaaltihíí yaa nádaanohwide'aah doleeł, ła'íí Jews íła'ánát'ı̨ı̨h nagozn̲il
yun̲e' hanohwínáda'iltsas doleeł; 18 Ła'íí nant'ánchań hik'e ízisgo nant'ánhíí biyahzhį'
nnádaanohwich'ilteeh doleeł, shíí shighą, áí hik'e doo Jews daanlı̨ı̨ dahíí ałdó' bin̲ááł shá
nadaagołn̲i' doleeł. 19 Nohwaa yá'iti'yú nohwił ch'ideskaiyúgo, hagoť'éégoshą' hasdzii,
hant'éshą' dishn̲ii, doo daanohsı̨ da: hant'é daadohn̲iihíí da'áí bik'ehenkéézgee nohwaa
hi'né' ndi at'éé. 20 Áí doo dánohwíí hahdziih da, ndi nohwiTaa bits'ą́'dí'go Spirit- híí
nohwinkááyú hadziih ndi at'éé. 21 Nn̲ee ła' bik'isn zideeyú nyide'aah doleeł, ła'íí nn̲ee
ła' bizhaazhé ágáyidoliił: chągháshé bąą́ hik'e bitaa yich'ı̨' nanádaagonłkaadgo bik'ehgo
nabi'ditseed doleeł. 22 Shizhi' bee daanohwich'ozhiihíí bighą nn̲ee dawa bił daanohchǫ'
doleeł: áídá' dahadíń dángont'í'zhı̨' dahildǫ́híí hasdábi' dolteeł. 23 Ła' kįh gozn̲ilgee
nohwiniidaagoch'idnłsı̨yúgo, łahyúgo náádohkáh: da'an̲ii gádaanohwiłdishn̲ii, Shíí, nn̲ee
k'ehgo Niyááhíí, nánsdzaazhı̨' Israel hat'i'i bikįh nagozn̲ilíí t'ah doo hwahá dawago nohkáh
da doleeł. 24 Bił ch'ígót'aahíí bił ch'ígó'aahíí doo yitisgo at'éhi at'éé da, ła'íí na'iziidíí doo
binant'a' yitisgo at'éhi at'éé da. 25 Bił ch'ígót'aahíí bił ch'ígó'aahíí yiłgo dáłełt'eego dábik'eh,
ła'íí na'iziidíí binant'a' yiłgo dáłełt'eego dábik'eh. Bigową golíínníí Beélzebub daałch'in̲iigo
daabich'ozhííyúgo, bichągháshé itisgo nchǫ'go daabich'ozhíí doleeł. 26 Áík'ehgo doo
bédaałdzid da: k'ad dawahá bił łe'izkaad n'íí ch'í'n̲ah ádoln̲iił; ła'íí k'ad dawahá nanlı̨'
n'íí bígózı̨hgo ádoln̲iił. 27 Godiłhił yun̲e' nohwił nagoshn̲i'íí idindláádyú baa nadaagołn̲i:
nant'ı̨'ego bee nohwich'ı̨' ha'odziihíí kįh biká'dí' daadołwoshgo baa nadaagołn̲i'. 28 Hadíí
kots'í nadaiłtseedá' koyi'siziinníí doo nadaiłtseed at'éé dahíí doo bédaałdzid da; áídá' ch'iidn
bikǫ' diltłi' yuyaa kots'í hik'e koyi' siziinníí oyiné'híí, áń zhą́ bédaałdzid. 29 Ya' dlǫ'dichiné
naki zhaali łichí'é dała'á íllı̨ı̨́go nahin̲iih gá? Da'ágát'éé ndi nohwiTaa doo hat'ı̨ı̨́ dayúgo

dała'á ndi doo ni'yú bits'ą' naokáad at'éé da. 30 Nohwitsizíl ndi dawa iłk'idá' hotagi at'éé.
31 Áík'ehgo doo nédaałdzid da, dlǫ'dichiné doo ałch'ídé bitisgo da'inohłįį da. 32 Dahadíń
nnee binadzahgee, Áń bígonsį, shiłniihíí, áń shiTaa yaaká'yú dahsdaahń binadzahgee
ágáłdidishniił. 33 Áídá' dahadíń nnee binadzahgee, Áń doo bígonsį da, shiłniihíí, áń shiTaa
yaaká'yú dahsdaahń binadzahgee ágáłdidishniił. 34 Ni'gosdzáń biká'zhį' iłch'į'gont'éehíí
nkeniné' doo daasho'níí da: doo iłch'į'gont'éehíí nkenishné'híí bighą niyáá da, bésh
be'idiltłishé niitąągo niyáá. 35 Nnee ła' bitaa bił łił nanágonłkaad doleeł, isdzán bi'isdzą'
bił łił nanágonłkaad, ła'íí isdzán hik'e bá'iyéhíí ałdó' bił łił nanágonłkaadgo ashłe'híí bighą
niyáá. 36 Nnee dabíí bichągháshé bich'į' nanádaagonłkaad doleeł. 37 Dahadíń bitaa dagohíí
bąą shíí shitisgo bił nzhooníí doo shíyéé hileehgo dábik'eh da: ła'íí dahadíń biye' dagohíí
bitsi' shíí shitisgo bił nzhooníí doo shíyéé hileehgo dábik'eh da. 38 Dahadíń bitsį'iłna'ááhíí
doo dahiditįjhgo shiké' dahdigháh dahíí doo shíyéé hileehgo dábik'eh da. 39 Dahadíń
bi'ihi'na' bił ilííníí bits'ą' da'ilíí hileeh: áídá' dahadíń shíí shighą bi'ihi'na' doo bił ilíį dahíí,
áń zhą dahazhį' ihi'naahíí yaa hígháhi at'éé.

40 Dahadíń nánohwidnłtiinií shíí ałdó' náshidnłtíni at'éé; dahadíń náshidnłtiinií
shides'a'íí ałdó' náidnłtíni at'éé; 41 Dahadíń nnee Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú na'iziidi
nlįjhíí bighą nádnłtiinií, Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú na'iziidi nt'é Bik'ehgo'ihi'nań bainé'íí
áń ałdó' da'áík'ehgo baa hi'né'hi at'éé; dahadíń nnee dábik'ehyú át'éehíí nlíjhíí bighą
náidnłtiinií, nnee ágát'éhi nt'é Bik'ehgo'ihi'nań bainé'íí áń ałdó' da'áík'ehgo baa hi'né'hi
at'éé. 42 Dahadíń, Jesus yiké' higaałhíí bighą, díí doo ízisgo at'éé dahíí idee bee tú sik'azíí
ndi yá ná'iłsįjhyúgo, da'aniigo gádaanohwiłdishnii, Bik'ehgo'ihi'nań bich'į' nayihiniiłíí
da'aniigo bíyéé doleeł.

11

1 Jesus bitsiłke'yu nakits'ádahíí ąął yił ch'ídaagoz'ąądá' Jews daanlíni bikįh nagoznilyú
ałch'ígó'aahgo hik'e yati' baa gozhóni yaa nagolni'go onanádzaa. 2 John ha'ásitįj yune'
Christ ánát'jjłíí ya'ikonzjjdá' bitsiłke'yu naki Christ yich'j' oyił'a'go, 3 Gáyiłnniid, Ya' ni
hígháhi n'íí ánt'jj nee, dagohíí ła'i biká daadéet'jj nee? 4 Jesus gábiłnii, John bich'j'
nádoht'aashgo díí disołts'aanií ła'íí hoł'iinií baa bił nagołni': 5 Binááádaagodjh n'íí binááá
ánágodle', doo nadaakai da n'íí náhikáh, nnee łóód doo ínádjh dahi, leprosy holzéhi, yaa
nadaakai n'íí nłt'éégo ánádaidle', bijeyi' ádaagodjh n'íí da'idits'ag ánádaidle', nanezna'
n'íí naahikáhgo ánádaidle', tédaat'iyéhíí yati' baa gozhóni bee bich'j' yáda'iti'. 6 Hadíń
shodlągago doo t'ąązhj' at'éé dahíí biyaa gozhǫǫ doleeł, nii.

7 Onát'aazhdá' Jesus nnee íła'at'éehíí John yaa nagolni'go yich'j' yałti'go nkegonyaa
gánííígo, Da'igolíjíyú nt'é hádaadeh'jjíyú nasohkai? Tł'oh bit'ąą nteelíí bił godiyołíí nee?
8 Nt'é hádaadeh'jjíyú nasohkai áídá'? Nnee nłt'éégo bik'e'izláhi nee? Hadíí bidiyágé
nłt'éehíí nant'án golíjígee nadaakaihi at'éé. 9 Nt'é łąą hádaadeh'jjíyú nasohkai áídá'?
Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú na'iziidi nee? Ha'oh, Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú na'iziidi
yitisgo at'éhi, nohwiłdishnii. 10 Díí baa k'e'eshchjj n'íí áń át'jjí, Shinal'a'á nádjh dish'aa,
nádjh ałch'j'gole'go. 11 Da'aniigo gánohwiłdishnii, Nnee daagozliinií bitahyú doo ła' John
Baptize ágole'íí yitisgo at'éé da: áídá' yaaká'yú dahsdaahń bilałtł'áhgee daanliinií bitahyú
hadíń dázhǫ doo íljjí dahíí John yitisgo at'éé. 12 John Baptize ágole'íí ni'gosdzáń biká'
naghaadí' godezt'i'go nnee yaaká'yú dahsdaahń bilałtł'áhgee daanliinií itah daaleeh dázhǫ
hádaat'jjgo ídéédaalnaa. 13 Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú nada'iziidi n'íí ła'íí begoz'aanií
baa k'e'eshchiinií ágone'íí dabíntsédá' yaa yił nadaagosni', John nyáázhj'. 14 Shiyati'
nádaagodoh'aah hádaaht'jjyúgo gánohwiłdishnii, Elías, hígháh n'íí, át'jjí. 15 Hadíń bijeyi'
golíínií, íyésts'ąą le'.

16 Dząągee nnee daałinolt'jjłíí hant'é bił líshhah nishłeego baa nagoshni'? Na'iniih
nagoz'ąągee chągháshé íła'at'éégo ałch'j' ádaaniigo, 17 Tsisól bee nohwich'j' da'nt'aał
ndi doo hak'i da'ołzhizh da; nohwich'j' daahiichag ndi doo hak'i ch'adaashinołzhil da,
daałłdi'niihíí nnee díí goldohgee daagolíínií bił dáłełt'ee. 18 John doo iyąago ła'íí doo
idlągago nyáá dadá', Ch'iidn biyi' golíj, daałch'inii. 19 Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, ishągago ła'íí

ishdlą́ągo niyáádá' gádaashiłch'inii, Áń dichini ła'íí idlánihi, tax bich'į' nadaahi'niiłíí ła'íí nnee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí bit'eké nlíni, daach'inii. Da'anii igoyą'íí nt'é ádaat'įłíí bee bígózįh.

20 Kįh nagoznilíí biyi' Jesus ízisgo áná'ol'įłíí łą́ągo ye'ánát'įłdá' binchǫ'íí doo yits'ą́'yúgo ádaane' dahíí bighą yił daaditeh nkegonyaa, gánníígo, 21 Korázingee daagonohłiinií, nohwá góyéé doleeł! Bethsáidagee daagonohłiinií ałdó' nohwá góyéé doleeł! Nohwitahyú ízisgo ánágot'įłíí Tyre hik'e Sídongee ágágodzaayúgo, áígee daagolíínií doo ániídá' nak'ą́'dich'ízhé bik'inazlaadá' ałch'ii yiyi' naháztą́ągo binchǫ'íí yits'ą́'zhį'go ádaasdzaa doleeł ni'. 22 Bik'ehgo'ihi'nań nnee yándaago'aahíí bijįį Tyre hik'e Sídon bitisgo nohwiniigodidolniił, nohwiłdishnii. 23 Nohwíí, Capérnaumgee daagonohłiinií, yaaká'zhį'go hanohwidi'niiłíí, nohwíí ch'iidntahzhį'go nohwidido'niił: nohwitahyú ízisgo ánágot'įłíí Sódomgee ágágodzaayúgo, díí jįį Sódom t'ah goz'ą́ą doleeł ni'. 24 Bik'ehgo'ihi'nań nnee yándaago'aahíí bijįį ni', Sódom golzeehíí, bitisgo nohwiniigodidolniił, nohwiłdishnii.

25 Áídá' Jesus Bik'ehgo'ihi'nań yokąąhgo gánníí, ShiTaa, yaaká'zhį' hik'e ni'zhį' nant'án ńlinihi, díí ałch'ígót'aahíí nnee daagoyą́ągo bił ídaagozínihíí baa ch'ananł'į' n'íí mé' ga'ádaat'eehíí bich'į' ch'í'nah ánleehíí nich'į' ba'ihénsį. 26 Da'áík'ehgo ágot'ee le', shiTaa; da'áík'ehgo hánt'ąągo ágónlaahihi. 27 ShiTaa bits'ą́'dí'go dawa shaa hi'níił: doo hadíń shíí, Bik'ehgo'ihi'nań biYe' nshłíni, shígółsini at'éé da, shiTaa zhą́; ła'íí doo hadíń shiTaa yígółsini at'éé da, shíí biYe' nshłíni zhą́, ła'íí dahadíńta shiTaa bich'į' bígózįhgo áshłe'íí ałdó' shiTaa yígółsį.

28 Daanohwigha nada'ohsiidíí ła'íí ndaazgo dahda'ohheełíí shich'į' nohkáh, áík'ehgo hádaasołgo ánohwishłe'. 29 Izénázwodíí łahdí' nábiyi'hishaałgo shits'ą́'dí' ígonł'áah; shijíí yune' isht'egodnt'ee, doo itisgo ídésht'ąą da: áík'ehgo nohwiyi' siziníí hanáyoł doleeł. 30 Izénázwodíí łahdí' nábiyi'hishaałyúgo doo ná nyee da doleeł, da'ighéélgo ánisiníí doo ná ndaaz da doleeł.

12

1 Áídá' Jews daagodnłsiníí bijįį Jesus tł'oh naghái hentíínií yiyi'yú higaał; bitsiłke'yu yił hikaahgo shiná' daasilįągo tł'oh naghái binest'ą́' nadaayiniiłgo daayiyą́ą nkegonyaa. 2 Pharisees daanlíni daabiłtsą́ądá' gábiłnii, Díń'ąą, godilziníí bijįį doo baa nach'ighaa dahíí nitsiłke'yu yaa nakai. 3 Jesus gádaabiłnii, Ya' David hik'e yił nakaihíí biłgo shiná' daasilįągo, hago ádaasdzaa láń shįhíí doo hwahá baa da'ohshiih da née? 4 Bik'ehgo'ihi'nań daach'okąąh goz'ą́ą yune' ha'akaigo, báń Bik'ehgo'ihi'nań ye' okąąhgo baa hi'né'go nii'né' n'íí, doo daayiyą́ągo bágoz'ánihi daayiyą́ą, áí báńhíí okąąh yedaabik'ehi zhą́ daayiyą́ągo goz'ánihi. 5 Da'ch'okąąh goz'ą́ą yune' okąąh yedaabik'ehi godilziníí bijįį doo daagodnłsį da ndi doo bee bída'itah dahíí, begoz'aaníí bek'e' eshchiiníí biyi' doo hwahá baa da'ohshiih da née? 6 Dzą́ągee hadíń da'ch'okąąh goz'aaníí yitisgo at'éhi naghaa, nohwiłdishnii. 7 Dawahá nastseedgo bedaashich'okąąhíí bitisgo nnee łaadaach'oba'íí hásht'ąą, niigo anííhíí bídaagonołsįyúgo, shíí, doo shaa dahgoz'ą́ą dahíí, doo shaa yádaałti' da doleeł ni'. 8 Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, godilziníí bijįį ndi beshik'eh. 9 Áídí' dahiyaadá' Jews ha'ánáłséh goz'ą́ą yune' ha'ayáá.

10 Áígee nnee bigan dała'ázhinéé binawod ásdįįdi itah sidaa lę́k'e. Nnee ła'i Jesus dant'éhéta bee baa dahgosit'aa daanzigo nayídaadiłkid gádaaniigo, Ya' godilziníí bijįį ná'ch'ilziihíí begoz'ą́ą née? 11 Jesus gádaabiłnii, Nohwitahyú nnee ła' bidibełąą dała'áhi godilziníí bijįį o'i'áń yune' ogo'yúgo, yiłtsoodgo hanáidishood ya'? 12 Nnee dibełąą yitisgo ílą́ą go'ą́ą! Áík'ehgo godilziníí bijįį nłt'éégo ánách'ot'ąłgo goz'ą́ą. 13 Áídí' nnee bigan binawod ásdįįdi yich'į' gánníí, Yushdé' dahdinlníh. Áík'ehgo bich'į' dahdidilniigo bigan nádzii, łahzhinééhíí ga'at'éé násdlą́ą.

14 Áídí' Phárisees daanlíni ch'ékaigo, hagot'éégo Jesus daayiziłhee doleełíí yaa nadaagoshchįį. 15 Jesus díí yígółsigo áídí' dahnyaa: nnee biké' dahnánłsą́ą, áí dawa náyihilziih; 16 Áídí' gádaayiłnii, Ch'ídaashinoh'aah hela': 17 Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú na'iziidi, Esáias holzéhi, gánniidíí begolne'go ánágot'ąłł, 18 Shinal'a'á, hałtíínií, shił nzhóni,

shiyi'siziiníí bił dábik'ehyú át'éhi daaneł'ı́ı́: shiSpirit- híí biká'zhı́' ashłéhgo doo Jews
daanlı́ı́ dahíí bich'ı́' dábik'ehyú ágot'eehíí yaa nagolı̨ni' doleeł. 19 Doo nagontł'og nago'aa
da, doo dilwosh da doleeł; da'intínyú bizhiihíí doo hadíń yidits'ag da doleeł. 20 Dábik'ehyú
ánách'ot'ı́ı́łíí itis silı́ı́go áyííłaazhı́' tł'oh hichǫǫdíí doo yitíh da, túkǫ'íí beh hiit'i'íí dét'ı́h
dałchiihíí doo yinłtsees da doleeł. 21 Bíí bizhi'íí doo Jews daanlı́ı́ dahíí bada'ołíí doleeł.

22 Nı̨nee ła' ch'iidn isná ábiłsini bi̜náá ágodı́h, ła'íí doo yałti' dahi baa bił ch'ikaigo
náyilziih: áí nı̨nee doo yałti' da n'íí yałti' ła'íí go'ı́ı́ násdlı́ı́. 23 Nı̨nee dawa bił díyadaagot'eego
gádaani̜iid, Áń David biYe' at'ı́ı́ ya'? 24 Phárisees daanlíni áí daidezts'ą́ą́dá' gádaani̜ii,
Ch'iidn nant'án, Beélzebub holzéhi, binawodíí bee díí nı̨nee ch'iidn hainihiyood, daani̜ii.
25 Natsídaakeesíí Jesus yígółsı́go gádaayiłı̨ii, Nı̨nee dałaháyú binant'a' golííníí dabíí iłch'ı́'
nanágonłkaadyúgo da'ílíí hileeh; kı́h gozı̨nilgee daagolííníí dagohíí dáła' naháztaaníí dabíí
iłk'ídahnájahyúgo doo ani̜ahyú bengonowáh át'éé da: 26 Satan nı̨nee biyi'dí' Satan hainihiy-
oodyúgo, dabíí ích'ı́' naná'idziid; áík'ehgo yebik'ehíí hagot'éégo ńzaad begoldoh? 27 Shíí
Beélzebub bee ch'iidn haniisoodyúgo, nohwíí daanohwiye'íí hadíń bee ch'iidn hadainiy-
ood áídá'? Áík'ehgo daanohwiye'íí ch'í'ı̨nah ádaanohwile'. 28 Áídá' Bik'ehgo'ihi'ı̨nań biSpirit
bee ch'iidn haniisoodyúgo, Bik'ehgo'ihi'ı̨nań nohwitahyú iłk'idá' nant'aa. 29 Hagot'éégo ła'
nı̨nee nalwodi bigowı́ą yuı̨ne' ha'ách'ighaago dawahá bíyééhíí ch'in'ı́ı́h? Nı̨nee nalwodíí ntsé
łích'iłtł'ó hik'e go'ı́ı́. Áídá' dawahá bíyééhíí bits'ą́' ch'in'ı́ı́h. 30 Hadíń doo bił gonsht'ı́ı́ dahíí
shich'ı́' got'ínihi at'éé; hadíń doo bił łła'áná'ishdle' dahíí shits'ą́' ts'iłtı́ı́go áile'hi at'éé.

31 Áík'ehgo gádaanohwiłdishı̨nii, Konchǫ'íí dawa ła'íí Bik'ehgo'ihi'ı̨nań dénchǫ'go baa
yách'iłti'híí bighı́ą kaa nágodit'aah doleeł: áídá' Holy Spirit dénchǫ'go baa yách'iłti'yúgohíí
doo kaa nágodinot'aah at'éé da. 32 Shíí, nı̨nee k'ehgo Niyááhíí, dénchǫ'go shaa yách'iłti'híí
bighı́ą kaa nágodit'aah doleeł: áídá' Holy Spirit dénchǫ'go baa yách'iłti'híí bighı́ą doo
kaa nágodinot'aah at'éé da, díí jı́ı́ goldohíí hik'e nágoldohíí ndi. 33 Ch'il nłt'ééyúgo,
binest'ą́' ałdó' nłt'éé ngolníí; áídá' ch'il dénchǫ'yúgo, binest'ą́' ałdó' dénchǫ' ngolníí; ch'il
hago'at'ééhíí binest'ą́' bee bígózini at'éé. 34 Ch'osh bik'asda' golííníí k'ehgo hałinołt'ı́ı́łíí,
hagot'éégo nłt'éégo yádaałti', nchǫ'go ádaanoht'eedá'? Kojíí yuı̨ne' hagot'éégo goz'ą́ą́
shı́híí bee yách'iłti'hi at'éé. 35 Kojíí yuı̨ne' nłt'éégo goz'aaníí bee nłt'éégo ách'ít'éhi
at'éé: kojíí yuı̨ne' nchǫ'go goz'aaníí bee nchǫ'go ách'ít'éhi at'éé. 36 Bik'ehgo'ihi'ı̨nań nı̨nee
yándaago'aahíí bijı́ı́ nı̨nee yati' da'ilíníhíí dawa yee hadaadzi' n'íí bighı́ą baa yá'iti'doleeł,
nohwiłdishı̨nii. 37 Niyati' n'íí bee nłt'éégo áńt'ééhíí ná ha'dodzih, dagohíí niyati' n'íí bee
nángodot'aał.

38 Begoz'aaníí ye'ik'eda'iłchíhi hik'e Phárisees daanlíni ła' Jesus gádaayiłı̨nii,
Iłch'ígó'aahíí, godiyı́hgo be'ígózinníí ła' nohwił ch'í'ı̨nah áńle'. 39 Yich'ı́' hananádziigo
gádaayiłı̨nii, Nchǫ'go ádaat'éhi nant'ı́' nakaihi daałinolt'ı́ı́łíí godiyı́hgo be'ígózinníí yiká
daadéz'ı́ı́; áídá' be'ígózinníí doo bił ch'í'ı̨nah ádaalı̨ne'hi at'éé da, Bik'ehgo'ihi'ı̨nań binkááyú
na'iziidi n'íí, Jonas holzéhi, nı̨nee bich'ı́' be'ígózı́h alzaahíí zhą́. 40 Jonas taagi jı́ı́ hik'e taagi
tł'é' łóg nchaahíí bibid sitı́ı́híí k'ehgo shíí, nı̨nee k'ehgo Niyááhíí, taagi jı́ı́ hik'e taagi tł'é'
łeyi' sitı́ı́ doleeł. 41 Bik'ehgo'ihi'ı̨nań nı̨nee yándaago'aahíí bijı́ı́ nı̨nee Nínevehgee daagolı́ı́
n'íí daahizı́ı́go nı̨nee daałinolt'ı́ı́łíí yaa yádaałti'go, Nohwíí nohwitisgo daanchǫ' ni',
daadidoı̨niił: Nínevehgee daagolííníí Jonas yałti'go daidezts'ą́ą́dá' binchǫ'íí yits'ą́'zhı́'
ánádaasdzaa; áídá' k'adíí Jonas bitisgo ánsht'éhi niyáá. 42 Bik'ehgo'ihi'ı̨nań nı̨nee
yándaago'aahíí bijı́ı́ isdzán nant'ánihi hayaadí'go nyááhíí hizı́ı́go nı̨nee daałinolt'ı́ı́łíí
yaa yałti'go, Shíí shitisgo daanchǫ' ni', didoı̨niił: áń dázhǫ́ ńzaadí' ńyáá, Sólomon bigoyą́'
yidits'ı́hgo; áídá' k'adíí Sólomon bitisgo ánsht'éhi niyáá. 43 Spirit nchǫ'íí nı̨nee yiyi'dí'
háyáádá' tú ádı́hyú aanádaał, hayú hanayóołíí yiká hantaago; áídá' doo hagee da lı́k'e.
44 Áík'ehgo gáı̨níí, Shíí shigowı́ą́yú hadí' níyáá n'ííyú nádésdzá; bigowı́ą́ n'íí doo nt'é siné' da,
nágolzhoogo dawahá nzhǫǫgo neheshjaayú nádzá. 45 Áík'ehgo spirits gosts'idi daanchǫ'i
yił nakai, bíí bitisgo daanchǫ'ihi, áí gowı́ą́ yuı̨ne' yił ha'akáhgo áígee ndaagoleeh: áík'ehgo
nı̨nee ntsédá' át'éé n'íí bitisgo at'éé hileeh. Áík'ehgo díí nchǫ'go daałinolt'ı́ı́łíí ałdó' ágát'éé
doo.

46 Jesus nnee íła'adzaahíí t'ah yich'į' yałti'dá', bąą hik'e bik'isyú dadáńyú nadaazį, yich'į'
hadaadzii hádaat'ininigo. 47 Nnee ła' gábiłnii, Nimaa hik'e nik'isyú dadáńyú nadaazį, nich'į'
hadaadzii hádaat'ininigo. 48 Nnee bił nagosni'íí gáyiłnii, Hadíń shimaa, hadíń shik'isyú?
49 Bitsiłke'yu yich'į' dahdidilniigo gánníí, Kú shimaa hik'e shik'isyú! 50 Dahadíń shiTaa
yaaká'yú dahsdaahń yikísk'eh at'éehíí shik'isn, dagohíí shilah, ła'íí shimaa at'éé.

13

1 Da'áí bijiį Jesus kįhdí' ch'ínyáago, túsikaaníí bahgee nezdaa. 2 Áígee nnee łąągo baa
náńłsąą, áík'ehgo tsina'eełíí yeh hiyaago dahnezdaa; áídá' nneehíí tábąąyú íła'adzaa.
3 Áígee na'gonni'íí yee łąągo yił ch'ígó'aah, gánníígo, K'edileehíí yił ke'go k'edileeyú óyáá;
4 K'edileegee k'edilzíí ła' intín bahyú nanehezdee, áík'ehgo dlǫ' íła'adzaago ąął nádaihe-
zlaa: 5 Ła' k'edilzíí tsétahyú nanehezdee, ákú łeezh doo dázhǫ łąąyú da: łeezh da'ayąháhíí
bighą dagoshch'į' hadaazhjeed. 6 Áídá' ya'áí hanadáhgee dilid; bikeghad doo yúyahyú
nel'ąą dahíí bighą nádaahesgą. 7 Ła'ihíí hosh bitahyú nanehezdee; áík'ehgo hoshihíí
ighánłsąągo nadaistseed. 8 Ła' k'edilzííhíí łeezh nłt'ééyú nanehezdee, áí zhą nest'áń áyíílaa,
ła' dała'á gonenadín, ła'íí gostądin, ła'íí tádin bitisyú ánálzaa. 9 Hadíń bijeyi' golíínníí
íyésts'ąą le'. 10 Bitsiłke'yu baa hikaigo gádaabiłnii, Nt'é bighą iłch'ígót'aahgo na'gonni'íí
bee bich'į' yáńłti'? 11 Áík'ehgo gábiłnii, Yaaká'yú dahsdaahń bilałtł'áhgee begoz'aanníí doo
bígózį da n'íí nohwíí bídaagonołsįįhgo nohwaa daagodest'ąądá' bíhíí doo baa daagodest'ąą
da. 12 Dahadíń íyésts'ąągo ígoł'aahíí, bigoyą'íí itisgo baa nádo'né', áík'ehgo dayúweh
bigoyą' bá ínágododaał: áídá' dahadíń doo íyésts'ąą dahíí, ayąhágo ígoł'ąą n'íí ndi bits'ą'
da'ílíí nádodleeł. 13 Áí bighą iłch'ígót'aahgo na'gonni'íí bee bich'į' yádaashti': dédaineł'ininii
ndi doo daayo'ininii da; dédaidits'ag ndi doo ídaayésts'ąą da, doo bił ídaagozį da. 14 T'ah doo
hwahá gágonéh dadá' Esáias yaa nagolni' n'íí begolzaa, gánniidhi, Dédaadohts'ag ndihíí
doo nohwił ídaagozį da doleeł; dédaaneł'ininii ndihíí doo daah'ininii da doleeł: 15 Díí nneehíí bijíí
daantł'iz daazlininii, doo da'dits'ag da daazlininii, ła'íí daanéshch'il daazlininii; doo ágádaat'ee dayúgo
bináá yee daago'ininii doleeł ni', bijeyi' yee da'dits'ag doleeł ni', bijíí yee bił ídaagozį doleeł
ni', áík'ehgo shich'į' ádaane'go nádaasziih doleeł ni'. 16 Nohwíí nohwináá biyaa gozhǫǫ,
go'ininii bighą: nohwijeyi' biyaa gozhǫǫ, idits'ag-híí bighą. 17 Da'aniigo gádaanohwiłdishniii,
Doo ałch'ídé Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú nada'iziidi, ła'íí nnee nłt'éégo ánát'ininii daah'iníí
daayiłtséh hádaat'ininii ndi doo hak'i daayiłtsąą da; daadohts'agíí daidits'ininii hádaat'ininii ndi doo
hak'i daidezts'ąą da.
18 Áík'ehgo k'edileehíí iłch'ígót'aahgo baa nagoni'íí nt'é golzeego ágolzeehíí
ídaayesółts'ąą. 19 Hadíń yaaká'yú dahsdaahń bilałtł'áhgee begoz'aanníí baa yá'iti'íí
íyésts'ąągo doo bił ígózį dadá', nchǫ'i nlininii baa nyáago bijíí yune' k'edolzaa n'íí bits'ą'
haiyiné'. Áń k'edilzíí intín bahyú nanehezdee n'íí át'éé; 20 Áídá' tsétahyú nanehezdee
n'íí, yati' yidits'ago dagoshch'i' bił gozhǫǫgo náidnné'híí át'éé; 21 Áídá' biyi'yú bikeghad
doo yúyahyú nel'ąą dago, da'anahzhi' begodigháh: áídá' yati'híí bighą nagontł'ogíí,
dagohíí biniigonłt'éehíí baa gowáhgee dagoshch'i' t'ąązhi' nanánihidéh. 22 Hosh bitahyú
nanehezdee n'íí yati' yidits'agdá' ni'gosdzáń biká'zhi' nabi'dintł'ogíí, hágołdzilgohíí
k'izé'idiłteehíí ighánłsąągo yati' k'edolzaa n'íí naistseed, áík'ehgo doo binest'ą' goleeh da.
23 Łeezh nłt'ééyú nanehezdee n'íí, yati' yidits'ago bił ígóziníí át'éé; áń nest'áń ánáil'ininii, ła'
dała'á gonenadín, ła'íí gostądin, ła'íí tádin bitisyú ánáil'ininii.
24 Áídí' Jesus iłch'ígót'aahgo na'gonni'íí ła' ch'í'nah anágodlaa, gánníígo, Yaaká'yú dahs-
daahń bilałtł'áhgee begoz'aanníí díí k'ehgo at'éé: nnee bik'edolzaayú k'edilzíí nzhoonníí
k'eidnláá: 25 Áídá' nnee da'ałhoshdá' nnee bó'ni'íí áígee nyáago, tł'oh naghái bitahyú
tł'oh dénchǫ'éhi k'eidnláádá' onádzaa. 26 Tł'oh naghái hájéédá' binest'ą' gozlininii tł'oh
dénchǫ'éhi ałdó' hájééd lę́k'e. 27 Bik'edolzaa golíínníí bánada'iziidíí baa hikaigo gádaabiłnii,
Nohwinant'a', k'edilzíí nłt'éhi la' k'edíńlaa ni'dá' díí tł'oh dénchǫ'éhi hadí'go hajéédhi gá?
28 Gábiłnii, Shó'ni'íí át'ininii. Bánada'iziidíí gádaabiłnii, Ya' áí tł'ohíí daahi'nizh née? 29 Dah;
tł'oh daahnizhyúgo, tł'oh naghái'híí dánko bił daahnizhi at'éé. 30 Ch'ík'eh dała' nołseeł le',
inest'ąązhi': áík'ehgo inest'ąągo tł'oh naghái daigeeshíí gádaałdishniih, Tł'oh dénchǫ'éhíí

ntsé bee da'ohtł'o'go didlid doleełhíí bighą: áídá' tł'oh nagháíhíí shitł'oh naghái bágową yuṉe' ndaanohṉíił.

31 Áídí' Jesus iłch'ígót'aahgo na'goṉi'íí ła' ch'í'ṉah ánágodlaa gáṉíígo, Yaaká'yú dahsdaahń bilałtł'áhgee begoz'aanií díí k'ehgo ánánát'éé: nṉee bik'edolzaayú ch'il mustard holzéhi biyigé k'eidnláá. 32 Áí biyigéhíí dázhǫ́ ałts'ísę́hi, ndi k'edolzaayúgo, dázhǫ́ nchaa hileeh, ch'il dawa bitisgo nchaahi, áídí' ch'il dázhǫ́ nṉeezgo hileehgo dlǫ' yúdahyú nada'iṉiihíí bits'ádaaz'aahíí biyi'yú bit'oh ádaagole'.

33 Iłch'ígót'aahgo na'goṉi'íí yee nanágolṉi' gáṉíígo, Yaaká'yú dahsdaahń bilałtł'áhgee begoz'aanií díí k'ehgo ánánát'éé: isdzán ik'áán táádn ha'okąągo, báń benilzoołé yił ná'ist'oodgo ąął dahńdiilzoolzhį'. 34 Díí dawa iłch'ígót'aahgo nada'goṉi'íí Jesus nṉee íła'ádaadzaahíí yee yił nagosṉi'; dá iłch'ígót'aahgo nada'goṉi'íí zhą yee yich'į' yałti' lę́k'e. 35 Áí Bik'ehgo'ihi'ṉań binkááyú na'iziidi gáṉíí n'íí begolṉe'go, Iłch'ígót'aahgo nada'goṉi'íí bee yashti' doleeł; ni'gosdzáń alzaadí' yushdí' godezt'i'go nal'į' n'íí baa nagodishṉih, ṉii ni'. 36 Jesus nṉee łáni nádohkáh yiłnṉiidá' kįh yuṉe' ha'ayáá: áígee bitsiłke'yu baa hikaigo gádaabiłṉii, Tł'oh dénchǫ'éhi k'edolzaayú hentı́ı́, nṉiigo nagosíńłṉi'íí nohwił ch'í'ṉah ánle'. 37 Áík'ehgo gádaabiłṉii, K'edilzíí nzhóni k'edileehíí shíí, nṉee k'ehgo Niyááhíí ánsht'ee; 38 K'edolzaahíí ni'gosdzáń át'éé; k'edilzíí nzhónihíí yaaká'yú dahsdaahń nṉee bilałtł'áhgee siṉilíí át'éé; áídá' tł'oh dénchǫ'éhíí nchǫ'i nlı́ı́hń bichągháshé át'éé; 39 Ó'ṉi'hi k'edilzíí dénchǫ'éhíí k'eidnlááhíí ch'iidn nant'án at'éé; ąął inest'aanií nnágodáhíí át'éé; ła'íí náda'igeeshíí Bik'ehgo'ihi'ṉań binal'a'á yaaká'yú daagolíínií ádaat'ee. 40 Tł'oh dénchǫ'éhíí dała' alzaago kǫ' yuṉe' didlidhíí k'ehgo nnágodzaago ágágot'ee doleeł. 41 Shíí, nṉee k'ehgo Niyááhíí, shinal'a'á yaaká'yú daagolíínií daadish'aago, da'ił́chǫǫhíí ła'íí nṉee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí shíí shilałtł'áhgee goz'aanií biyi'dí' hadaayiṉiił; 42 Áídí' kǫ' yáádiṉah yuyaa oyihiłkaad: ákú daach'ichag ła'íí kowoo łídaach'idiłk'ash doleeł. 43 Áídá' nṉee dábik'ehyú ádaat'eehíí ya'áí k'ehgo bik'inada'didlaad doleeł, biTaa bilałtł'áhgee goz'ąąyú. Hadíń bijeyi' golíínií, íyésts'ąą le.

44 Yaaká'yú dahsdaahń bilałtł'áhgee begoz'aanií dant'éhéta koł ilíni ték'eyú nách'ides'ı́ı́ łehíí k'ehgo at'éé; nṉee náidnné'go náides'ı́ı́go bił gozhǫ́ǫ́go bíyéé dawa baa nahazṉiigo ték'ehíí nagohesṉii.

45 Yaaká'yú dahsdaahń bilałtł'áhgee begoz'aanií díí k'ehgo ánánát'éé: nṉee bana'iṉiihi yoo' łáń ílíni, dilkǫǫhé holzéhi, yíkantaa: 46 Áík'ehgo yoo' łáń ílínihíí yaa nyáágo, bíyéé n'íí dawa baa nahazṉii'go yoo' n'íí nayihesṉii'.

47 Yaaká'yú dahsdaahń bilałtł'áhgee begoz'aanií díí k'ehgo ánánát'éé: łóg behaidlehé nanestł'óli tayi' yuyaa olkaadgo, łóg iłtah at'éehíí łąągo bee hanáltąą: 48 Dáhalk'iłgo, tábąązhı́ı́' ndaidistǫ'go dinezbı́ı́h, nłt'éehíí táts'aa yiyi' odaihezṉil, áídá' doo nzhǫǫ dahíí yó'odaiskaad. 49 Díí k'ehgo ágot'ee doleeł nnágodáhgee: Bik'ehgo'ihi'ṉań binal'a'á yaaká'yú daagolíínií híkáhgo, nṉee dábik'ehyú ádaat'eehíí yits'ą́'zhı́ı́' nṉee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí yita'iláh, 50 Áídí' doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí kǫ' yáádiṉah yuyaa oyihiłkaad: ákú daach'ichag ła'íí kowoo łídaach'idiłk'ash doo. 51 Jesus gádaabiłṉii, Ya' díí dawa nłt'éégo bídaagonołsı́ı́ née? Ha'oh, nohweBik'ehń, daabiłṉii. 52 Jesus gánábiłdo'ṉiid, Begoz'aanií ye'ik'eda'iłchíhi dała'á ntı́ı́go yaaká'yú dahsdaahń bilałtł'áhgee begoz'aanií baa bił ch'ígót'aanií díí k'ehgo at'éé: nṉee bikįh golíínií nainonííhíí biyi'dí' dawahá ánníidéhi hik'e sá'áhíí ndi hanáyihi'ṉiił.

53 Jesus díí iłch'ígót'aahgo na'goṉi'íí ąął yaa nagosṉi'dá' dahnasdzá. 54 Áídí' dabíí bini'yú ńyáágo Jews ha'ánáłséh goz'ąą yuṉe' yił ch'ídaago'aahgo, nṉee bił díyadaagot'eego gádaaṉii, Hadí'go díí nṉeehíí bigoyą' gozlíni, hagot'éégo ízisgo ánát'ı́ı́ł? 55 Díń la' kįh ágole'íí biye', bąą́ la' Mary holzee, bik'isyú James, Joses, Simon ła'íí Judas daaholzee? 56 Bilahkííyú la' ałdó' kú nohwił daanlı́ı́? Díí nṉeehíí hadí' díí dawa nágodn'áni? 57 Áí bighą bik'edaach'ishch'ii lę́k'e. Áík'ehgo Jesus gádaabiłṉii, Bik'ehgo'ihi'ṉań binkááyú na'iziidi dahot'éhé nṉee daabidnłsı́ı́, áídá' dágolı́ı́gee, bik'íí bitahyú doo hadíń bidnłsı́ı́ da, ṉii. 58 Áígee doo łąągo ízisgo ánát'ı́ı́ł da lę́k'e, doo daabodląą dahíí bighą.

14

1 Áídá' nant'án, Hérod holzéhi, Jesus ánát'įįłíí ya'ikonzįįdá', 2 Bánada'iziidi gádaayiłnii,
Áń John Baptize ágole'íí n'íí át'ĮĮ ląą; daztsąądí' naadiidzaa; áí bighą ízisgo ánát'įįł.
3 Dabíntsédá' Hérod John yiłtsoodgo łíyistł'ǫǫgo ha'áyiłt'e' ni', Hérod bik'isn Philip bi'aa,
Heródias holzeehíí bighą. 4 John gábiłnniidhíí bighą, Áń doo bił na'aashgo ná goz'ąą
da. 5 Hérod John yiziłhee hát'ĮĮ ndi, nnee łáni yénáldzid lęk'e, Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú
na'iziidi daanzįhíí bighą. 6 Hérod bił łenágodáhgee nnágodzaago daagoch'inełįįgo Heró-
dias bizhaazhé na'ilíhnníí biná́áł ilzhishgo, Hérod yił goyiłshǫǫ́ lęk'e. 7 Áík'ehgo Hérod bitł'a
dahdidilniihgo gáyiłnniid, Dant'éhéta shíhóńkeedíí naa nshné'. 8 Áík'ehgo na'ilíhnníí bąą́
ábiłniigo, Hérod gáyiłnniid, Bena'ikaahíí biká' John Baptize ágole'íí bitsits'in dahs'ąągo
shaa nkáah. 9 Nant'ánhíí doo bił gozhǫǫ́ da, áídá' bitł'a dahdidilniih n'íí bighą, łą'íí nnee yił
da'iyąąhíí bighą, Baa daanohkaah, nii lęk'e. 10 Ákú ił'aago, ha'áná'ilka' yunee' John bitsits'in
nadain'ąą. 11 Áídí' bena'ikaahíí bee bitsits'in ha'ádaiskąągo na'ilíhnníí yaa yinkąą́: áídí' bąą́
yaa nainkąą́. 12 John bitsiłke'yu akú hikaigo bits'íhíí nádaidnłtįįgo, łehdaistįį, áídí' Jesus yaa
hikaigo yił nadaagosni'.
13 Jesus díí ya'ikonzįįdá' dasahn bił o'i'éél, doo hadíń naghaa dayú: áídá' nnee Jesus
oyááhíí ya'ikodaanzįįdá' ił'anigo kįh nagoznildí' dáni' biké' nádesąą. 14 Jesus ákú ńyáádá',
nnee łąągo yo'įį, áí yaa daach'oba'go, daannniihíí nádaayilziih.
15 K'ad o'i'aahgo bitsiłke'yu baa hikai, gádaaniigo, Kú doo hadíń gólĮĮ́ da, k'ad o'i'aahzhį'
goldoh; áík'ehgo nneehíí dahayú gotahyú nádaadnł'áá, idáń nadaayiłniihyú. 16 Doo
nádikáh bik'eh da; nohwíígo bá da'dohné', nii, Jesus. 17 Bitsiłke'yuhíí, Báń dijolé dá'ashdla'á
zhą hik'e łóg dánakiyé biłgo nadaahii'né', daabiłnii. 18 Áí shaa daanohné', daabiłnii, Jesus.
19 Nnee dawa, Ni'yú tł'oh biká' dinohbįįh, yiłniidá' báń dijolé ashdla'ihíí hik'e łóg nakihíí
biłgo náidnné'go hadag déz'ąągo ya'ihénzągo oskąądí' iłk'ídaizné'go bitsiłke'yu yaa daizné',
áí nnee dawa yitada'iznii. 20 Áígee nnee dawa da'iyąągo náda'isdįįd lęk'e: áídí' ch'ékaadíí
táts'aa nakits'ádah bik'ehgo nádaihezlaa. 21 Chągháshé hik'e isdzáné doo bił otago da, dá
nnee zhągo ashdladn doo náhóltagyú áhołáni shį da'iyąą.
22 Áídí' Jesus bitsiłke'yu gáyiłnii, Tsina'eełíí behohkáh, shádįhyú nohwił ido'éeł hanaayú,
shíí nnee nádohkáh, biłdishniidá'. 23 Nnee nádohkáh yiłnniidá', dasahndi wą́'yú óyáá,
okąąhyú: o'i'ąą́yú ákú dasahndi naghaa lęk'e. 24 Áídá' tsina'eełíí tú iłní'yú hi'ołyú tú
nádidáhíí nabihiłnaa lęk'e: bidáhzhį' nyolhíí bighą. 25 Doo hwahá ha'i'aah dayú Jesus bich'ą'
higaał, tú yiká' higaałgo. 26 Tú yiká' higaałgo bitsiłke'yu daabiłtsąągo, tsídaadolyizgo,
Ch'iidn át'ĮĮ́, daaniigo ńdaaldzidyú daadilwosh. 27 Dagoshch'ą' Jesus bich'ą' hadziigo, Nohwił
daagozhǫǫ́ le'; shíí ásht'ĮĮ́; doo nédaałdzid da, daabiłnii lęk'e. 28 Peter gábiłnii, SheBik'ehń,
da'anii ánt'ąąyúgo, Tú biká' shich'ą' ńnáh, shiłnnii. 29 Jesus, Yushdé', biłnii. Áídí' Peter
tsina'eełíí biyi'dí' gódah ch'eyáágo Jesus yich'ą' tú yiká' deyaa lęk'e. 30 Áídá' Peter adįįd
nyolgo yígołsąądgo neldzid; hayaa dezkaadá' nádidilghaazh, SheBik'ehń, hasdáshíłteeh,
niigo. 31 Dagoshch'ą' Jesus bich'ą' dahdidilniidá' yiłtsoodgo gábiłnii, Ni'odlą' lántsoh
ayąhá, hant'é bighą nił nagoki? 32 Áídí' tsina'eełíí yiyi' onát'aazhdá' nyolíí isht'idedzaa.
33 Tsina'eełíí yiyi' naháztánihíí Jesus daayokąąh lęk'e, Da'anii Bik'ehgo'ihi'nań biYe' ńlíni
ląą, daayiłniigo.
34 Hanaayú bił nada'dez'eeldá' ni' Gennésaret golzeeyú hikai. 35 Nnee áígee daagolíínníí
Jesus ya'ikodaanzįįdá' daagotahyú dahot'éhé anákeełgo, kah yaa nakaihíí dawa baa
daayihesnil; 36 Nidiyágé bidá'yú zhą ndi bedaadenolníh, daabiłniigo nádaabokąąh: dawa
bedaadelniihíí nádaabi'dilziih lęk'e.

15

1 Jerúsalemdí' begoz'aanníí ye'ik'eda'iłchíhi hik'e Phárisees daanlíni Jesus yaa hikai,
gádaayiłniigo, 2 Hant'é bighą nitsiłke'yú iłk'idá' nnee yánazįį n'íí yendaago'aahíí doo
yikísk'eh ádaat'ee da? Dá doo daagonłsągo táda'digisé da'iyąą. 3 Jesus gádaabiłnii, Nohwíí
hant'é bighą iłk'idá' nnee ye'ádaaniihíí zhą daahonohtą'go Bik'ehgo'ihi'nań yegos'aanníí

doo bikísk'eh ádaanoht'ee da? 4 Bik'ehgo'ihi'nań díí k'ehgo gos'ąą, Nitaa hik'e nimaa dinłsį,
nii: ła'íí, Hadíń bitaa dagohíí bąą yati' yee yokáałíí zideego bá goz'ąą. 5 Áídá' nohwihíí
gádaadohnii, Hadíń bitaa dagohíí bąą, Nt'éhéta naa nshné' doleeł n'íí Bik'ehgo'ihi'nań baa
nshné', yiłniihíí; 6 Ła'íí bitaa, bąą biłgo doo yidnłsį da ndihíí, da'áík'eh nłt'éé, daabiłdohnii.
Áík'ehgo iłk'idá' nnee yendaagos'aaníí bee Bik'ehgo'ihi'nań biyati'íí doo nt'égo ádaanołsį
da. 7 Nohwíí, nnee nzhóni ádaadoł'iiníí, Esáias da'aniigo dabíntsé nohwaa nagolni' lęk'e,
gániígo, 8 Díí nneehíí dáyáti' zhą yee ałhánégo shit'ah daanlįį, dáyáti' zhą yee daashidnłsį,
áídá' bijíí yee doo daashidnłsį da. 9 Daashokąąh ndi ch'éh ádaat'įį, nnee yegos'aaníí zhą yee
iłch'ídaago'aah.

10 Jesus nnee łáni yushdé' daayiłnniidá' gádaayiłnii, Shídaayełts'ąągo bídaagonoł'aah.
11 Kozé' yune' be'ogohighههíí doo nchǫ'go kodiłteeh da; áídá' kozé'dí' behagohighههíí
zhą nchǫ'go kodiłteehi at'éé. 12 Áídí' bitsiłke'yu baa hikaigo Jesus gádaayiłnii, Áí ánniihíí
Phárisees daanlíni daidezts'ąągo doo bił daanzhǫǫ dahíí bígonłsį née? 13 Áídí' gáy-
iłnii, K'edolzaahíí dawa shiTaa yaaká'yú dahsdaahń doo k'eidnláá dahíí hi'nizh doleeł.
14 Ch'ík'eh da'áík'ehgo ádaat'ee: nnee bináá ádaagodiníí ła' bináá ádaagodini łoǫǫsíí
k'ehgo ádaat'ee. Bináá ágodiníí ła' bináá ágodini łoǫǫsyúgo, da'íła o'i'áń yuyaa ołłdeeł.
15 Peter gábiłnii, Ilch'ígon'áahgo nagosíńłni'íí nohwił ch'í'nah áńle'. 16 Jesus gádaabiłnii,
Ya' nohwíí ałdó' t'ah doo nohwił ídaagozį da née? 17 Ya' doo hwahá bídaagonołsiihda,
hadíí kozé' yune' be'ogohighههíí kobidyú bendaagowa', áídí' nláhyú bech'ígohighههáh?
18 Hadíí kozé'dí' behagohighههíí kojíídí' behagohighههi at'éé; áí nchǫ'go kodiłteehi at'éé?
19 Nchǫ'go natsí'ikeesíí, izideehíí, nant'ę' na'idaahíí, iké' na'idaahíí, ich'in'ęęhíí, łé'iłchoogo
ánách'it'ęęhíí, nchǫ'go yách'iłti'íí, díí dawa kojíídí' behagohighههi at'éé. 20 Áí nchǫ'go
daakodihniiłi at'éé: kogan dá doo tách'igisé da'ch'iyąąhíí doo nchǫ'go kodiłteehi at'éé
da.

21 Áídí' Jesus dahiyaago Tyre hik'e Sídon golzeehíí binaayú óyáá. 22 Isdzán áízhę' golíni,
Cánaan hat'i'íí nlíni, baa nyáágo gábiłnii, ShiNant'a', David biYe' ńlíni, shaa ch'onbáah;
shizhaazhé na'ilíhníí góyéégo bich'ę' nagowaa, ch'iidn biyi' golęęgo. 23 Da'ágát'éé ndi doo
yich'ę' hadzii da. Bitsiłke'yu baa hikai, gádaabiłniigo, Yúwehyú nádńł'áá; áń nohwiké'
dilwoshgo anádaał. 24 Jesus gánii, Israel hat'i'íí bitahyú nnee dibełęę ch'a'onehesdee'híí
k'ehgo ádaat'eehíí zhą bighą niyáá. 25 Áídí' isdzánhíí biyahzhę' hayaa adzaago bokąąhgo
gábiłnii, ShiNant'a', shich'oniih. 26 Jesus gábiłnii, Chągháshé báń bits'ą' nách'idiné'go
gósé bich'ę' och'iłkaadgo doo bik'eh da. 27 Isdzán gánábiłdo'niid, Da'anii, shiNant'a':
da'ágát'éé ndi báń bizhool nnee bibiká'idáné biká'dí' nanihidéhíí, gósé daayiyąą. 28 Jesus
gánábiłdo'niid, Isdzán, dázhǫ́ ni'odlą' golęę lą́! Dá hánt'ęęhíí k'ehgo ná łalne' doleeł.
Áík'ehgo da'áí bik'ehenkéézgee bizhaazhé nłt'éé násdlęę. 29 Jesus dahnadiidzaago túsikaaníí
Gálilee holzéhi bit'ahyú ńyáá; áídí' dziłyú óyáágo akú dahnezdaa. 30 Nnee doo ałch'ídé
baa náńłsąągo, nnee doo nakai dahíí, bináá ádaagodiníí, doo yádaałti' dahíí, baa dah-
nagoz'aaníí, ła'íí ik'e'an łąągo, Jesus dées'eezgee ndaiheznilgo nádailziih: 31 Áí bighą
nnee íła'at'éehíí nnee doo yádaałti' da n'íí yádaałti'go nádaasdlęęgo daayiłtsąągo, ła'íí baa
dahnagoz'ąą n'íí nłt'éé nádaasdlęęgo, doo nadaakai da n'íí nłt'éégo nakai nádaasdlęęgo,
bináá ádaagodęh n'íí bináá nádaagosdlęęgo daayiłtsąągo bił díyadaagot'ee: áík'ehgo Israel
hat'i'i Bik'ehgo'ihi'nań daayokąąhíí ya'ihédaanzę lęk'e.

32 Áídí' Jesus bitsiłke'yu yushdé' daayiłnniidá' gáyiłnii, Díí nnee shaa náńłsąąhíí
baa daach'oshba', dá bił nashkaigo taagiskąą, k'adíí doo nt'é daiyąą da: doo dá
shiná' nádaadish'aa hasht'ęę da, ágádaadzaayúgo nákaahyú dánko shiná' yik'e odaatłizh.
33 Bitsiłke'yu gádaabiłnii, Da'igolęęgee hadí' báń díí nnee doo ałch'ídé dahíí bá daan'né'go
nádaadihii'né'? 34 Báń dijolé da'kwíí nadaahné', daabiłnii, Jesus. Gosts'idi, ła'íí łóg
ałts'ísęhi ayąhágo biłgo, daabiłnii. 35 Áígee nneehíí, Ni'yú dinohbęęh, daayiłnii. 36 Báń
dijolé gosts'idihíí, łógíí biłgo náidnné'go ya'ihénzęgo oskąądí' iłk'ídaizné'go bitsiłke'yu yaa
daizné'go nnee yitada'iznii. 37 Dawa da'iyąągo náda'isdęęd lęk'e: áídí' ch'ékaadíí táts'aa
gosts'idi bik'ehgo nádaihezlaa. 38 Isdzáné hik'e chągháshé doo bił otago da, dá nnee zhágo

dį́įdn doo náhóltagyú áhołáni shį da'iyą́ą́. 39 Áídí' nn̨ee baa náńłsą́ą́ n'íí onádaihes'a'dá',
bíhíí ni' Mágdala golzeehíí bin̨aayú bił o'i'éél.

16

1 Phárisees hik'e Sádducees daanlíni Jesus yaa hikai, nabídaantaah daanzįgo, Yaaká'dí'
godiyįhgo be'ígóziníí nohwił ch'í'n̨ah áńle', daabiłn̨ii lę́k'e. 2 Jesus gádaabiłn̨ii, O'i'aahgee
gádaadohn̨ii dák'eh, Gonłt'éé doleeł ląą ko: yaak'os łichiihíí be'ígózį. 3 Áídá' t'ahbįdá'
gádaadohn̨ii dák'eh, Dégóchǫ'go o'i'aah ląą: yaak'os łichiigo dábégódzidgo bił hayiłką́ą́híí
be'ígózį. Nohwíí nn̨ee nzhóni ádaagonoł'iiníí, yáá daaneł'ı́ı́go hago ágon̨éhíí bídaagonołsį;
áídá' k'ad ágon̨éhíí doo bídaagonołsį da. 4 Nchǫ'go ádaat'éhi nant'į' nakaihi daałinolt'ı́ı́łíí
godiyįhgo be'ígóziníí yiká daadéz'ı́ı́; áídá' be'ígóziníí doo bił ch'í'n̨ah ádaaln̨e'hi at'éé da,
Bik'ehgo'ihi'n̨ań binkááyú na'iziidi, Jonas holzéhi, nn̨ee bich'į' be'ígózįh alzaahíí zhą́. Áídá'
Jesus bits'ą́' dahnasdzaa. 5 Jesus bitsiłke'yu hanaazhį' bił naná'diz'eeldá', báń yínádaasn̨ah
lę́k'e. 6 Jesus gádaabiłn̨ii, Báń benilzoołé, Phárisees hik'e Sádducees daanlíni bíyééhíí, baa
daagonohsąą, n̨ii. 7 Bitsiłke'yu iłch'ı́' yádaałti'go gádaan̨ii, Báń doo daasii'né' dahíí bighą
an̨íí. 8 Jesus ádaan̨iihíí yígółsı́go gábiłn̨ii, Nohwíí nohwi'odlą' da'ayą́háhí, hant'é bighą báń
doo daasooné' dahi baa iłch'ı́' yádaałti'? 9 Ya' doo hwahá bídaagonołsı́ı́h da? Báń dijolé
ashdla'i nn̨ee ashdladn doo náhóltag dago bá da'desné' n'dá' ch'ékaadíí da'kwíí táts'aa
bik'ehgo ńdaahesoolaa n'íí, ya' doo bínádaałn̨iih da née? 10 Łah ałdó' báń dijolé gosts'idi,
nn̨ee dį́įdn doo náhóltag dago bá da'desné' n'dá' ch'ékaadíí da'kwíí táts'aa bik'ehgo
ńdaahesoolaa n'íí, ya' doo bínádaałn̨iih da née? 11 Nt'é bighą doo nohwił ídaagozı́ da? Báń
benilzoołé Phárisees hik'e Sádducees daanlíni bíyééhíí baa daagonohsąą, nohwiłdén̨iidíí,
báń doo baa yashti'go ádishn̨ii da. 12 Bitsiłke'yu áníita yídaagołsı́ı́d, Báń benilzoołé baa
daagonohsąą, doo n̨iigo an̨íí da, áídá' Phárisees hik'e Sádducees daanlíni hagot'éégo
iłch'ídaago'aahíí baa daagonohsąą, n̨iigo an̨íí lę́k'e.

13 Jesus Caesaréa Philíppi golzéhi bin̨aayú ńyáágo bitsiłke'yu nayídaadiłkidgo gáyiłn̨ii,
Shíí, nn̨ee k'ehgo Niyááhíí, nn̨ee hadíń nshłı́ı́ daashiłn̨ii? 14 Bitsiłke'yu gádaabiłn̨ii,
Ła', John, Baptize ágoł'ı́ı́ n'íí át'ı́ı́, daaniłn̨ii; ła'ihíí, Elías at'ı́ı́; ła'ihíí Jeremías; dagohíí
Bik'ehgo'ihi'n̨ań binkááyú na'iziidi n'íí át'ı́ı́ daaniłn̨ii. 15 Jesus gánábiłdo'n̨iid, Nohwíí
nohwich'ı́'yúgohíí, hadíń át'ı́ı́ daashiłdohn̨ii? 16 Simon Peter gábiłn̨ii, Ni Christ ánt'ı́ı́,
Bik'ehgo'ihi'n̨ań hin̨áhi biYe'. 17 Jesus gábiłn̨ii, Simon Bar-jóna, ni niyaa gozhǫ́ǫ́ le': its'í
hik'e dił nlíni doo nił ch'í'n̨ah áyíílaa da, shiTaa yaaká'yú dahsdaahń zhą́ nił ch'í'n̨ah
áyíílaago ádíńn̨iid. 18 Ła'íí gániłdishn̨ii, Ni Peter honlzéhi, daashodlaaníí kı́h ágoch'ile'híí
k'ehgo díí tséehíí biká' yishtł'ı́; áík'ehgo ch'iidntahdí' ch'iidn binawodíí doo bitis hileeh da.
19 Yaaká'yú dahsdaahń bilałtł'áhgee goz'aaníí bá be'igęęsé naa nshn̨ííł: áík'ehgo nt'éhéta
ni'gosdzáń biká' łesíńtł'ooníí yaaká'yú ałdó' łestł'ǫǫ doleeł; nt'éhéta ni'gosdzáń biká'
k'e'íín'aahíí yaaká'yú ałdó' k'e'dot'aah doleeł. 20 Jesus bitsiłke'yu gádaayiłn̨ii, Shíí Jesus,
Christ nshłiiníí hadíń bił nadaagoln̨i' hela'.

21 Áídí' godezt'i'go Jesus, Jerúsalemyú deyaago Jews yánazíni, okąąh yebik'ehi itisyú
nadaandeehi, ła'íí begoz'aaníí ye'ik'eda'iłchíhi biniidaagodnle'íí, ła'íí bidizideedí' taagi jı́ı́
hileehgo naadiidáhíí dahkodá' bitsiłke'yu yił na daagoln̨i'go nkegonyaa. 22 Peter t'ąązhı́'
bich'ı́' hananádziigo gán̨íí, SheBik'ehń, díí nits'ą́'zhı́' begoz'ąą le': nich'ı́' begoln̨e' hela'.
23 Jesus t'ąązhı́' adzaago Peter yich'ı́' hadziigo, Satan, yúwehyú shiká'zhı́' ánn̨e': ni shił
godnłkísh: Bik'ehgo'ihi'n̨ań binatsekeesíí k'ehgo doo natsíńkees da ląą, nn̨ee binatsekeesíí
zhą́ bee natsíńkees, biłn̨ii.

24 Jesus bitsiłke'yu gádaayiłn̨ii, Dahadíń shiké' dahdigháh hát'ı́ı́yúgo, ídaayo'n̨ahdá'
bitsı́'iłna'áhi dahyidotı́ı́hgo shiké' dahdowáh. 25 Dahadíń bi'ihi'n̨a' yaa bił goyééhíí, áí
bits'ą́' da'ilíí hileeh: áídá' dahadíń ídaayis'n̨ahgo shíí shighą bi'ihi'n̨a' da'ilíí silı́ı́'íí, áń
ihi'n̨aa doo ngonel'ąą dahíí yee hin̨aa doo. 26 Ni'gosdzáń dágoz'ąą nt'éégo ch'ist'ı́ı́dá'
koyi'siziníí da'ilíí silı́ı́yúgo, áí hant'é bits'ą́'dí' ch'it'ı́ı́h? Dagohíí koyi'siziníí hant'é bideną
nch'iné'? 27 Shíí, nn̨ee k'ehgo Niyááhíí, shiTaa bits'ą́'idindláádíí bee shits'ą́'idindláádgo,
binal'a'á yaaká'yú daagolííníí bił nánshkáh; áígee nn̨ee dała'á daantı́ı́gee ánát'ı́ı́díí

dábik'ehgo bich'į' nadi'ish'ı̨ił. [28] Da'aı̨ii gánohwiłdishı̨ii, Kúgee nadaaziinií ła' dá doo da'itsaahíí dailįįhé shíí, nı̨ee k'ehgo Niyááhíí, nant'án nshłįįgo náshdaałgo daashiłtsąągo zhą.

17

[1] Áídí' gostáń iskąągee Peter, James, hik'e John, bik'isnhíí, biłgo Jesus dasahndi yił okai lę́k'e, dził n'ááyú. [2] Áígee binadzahgee Jesus łahgo ánolįh silįį: binii bik'ina'didlaad silįį, ya'áí k'ehgo, bidiyágéhíí łigai silįį, idindláádhíí k'ehgo. [3] Nt'éégo áígee Moses hik'e Elías bił daanlįįgo silįį, Jesus yił yádaałti'go. [4] Peter Jesus gáyiłı̨ii, NohweBik'ehń, kú nkaihíí nohwá nzhǫǫ: hánt'įįyúgo dząągee tł'ohdahskáń taago ádaagohiidle'; ła' ni ná, ła'ihíí Moses bá, ła'ihíí Elías bá. [5] T'ah yałti'go áígee yaak'os dázhǫ́ bits'ą́'idindládi biká' dahiyaa: nt'éégo yaak'os biyi'dí' yati' yidezts'ąą gáı̨íígo, Díínko shiYe' shił nzhóni, baa shił gozhóni; áń hódaayołts'ąą. [6] Díí daidezts'ąągo Jesus bitsiłke'yu hayaa ádaasdzaa, ńdaaldzidgo. [7] Jesus baa nyáágo bedaadesı̨iigo gádaabiłı̨ii, Daohsįįh, doo ńdaałdzid da. [8] Hadag daadéz'įį hik'e nı̨ee doo ła' dadá' Jesus zhą daayo'įį. [9] Dziłdí' hayaa nákahdá' Jesus gádaabiłı̨ii, Daahołtsąą n'íí hadíń bił nadaagołı̨i' hela', shíí, nı̨ee k'ehgo Niyááhíí, dasitsą́ą́dí' naadisdzaago zhą. [10] Bitsiłke'yu nabídaadiłkidgo gádaabiłı̨ii, Hant'é bighą Elías dantsé hígháh, daaı̨ii, begoz'aaníí ye'ik'eda'iłchíhi? [11] Jesus gádaabiłı̨ii, Elías da'aı̨ii dantsé hígháhgo dawahá iłch'į'nádaidle'. [12] Áídá' gánohwiłdishı̨ii, Elías iłk'idá' ńyáá, ndi doo bídaagoch'iłsı̨ da ni', áídá' dá hádaach'it'ininyú ánádaach'ol'ininł lę́k'e. Áí k'ehgo shíí, nı̨ee k'ehgo Niyááhíí, ałdó' ádaashich'idoliił. [13] John, Baptize ágoł'ininı n'íí, áyiłı̨iigo bitsiłke'yu yídaagołsininıd.

[14] Nı̨ee łą́ą́go íła'at'éehíí yaa hikaigo nı̨ee ła' Jesus yaa nyáágo yich'ininı hilzhiizhgo gábiłı̨ii, [15] ShiNant'a', shiye' baa ch'onbáah; onátłishgo goyéégo bich'ininı nagowaa: łahgee kǫ' yeh naká', łahgeehíí tú yeh naká'. [16] Nitsiłke'yu baa bił ni'ááz̨h ndi doo hagot'éégo iłch'ininı ánádaidle' da. [17] Jesus gádaabiłı̨ii, Nohwi'odlą' édaadininhgo, dánohwíí zhą daanohwik'ehgo daałinołt'ininíí, dahosahzhı̨' nohwił nahashtą́ą́? Dahosahzhı̨' łąą nohwidag ánsht'ee? Yushdé' niye' shich'ininı bił nn'áash. [18] Jesus ch'iidn nłdzilgo yich'ininı hadziigo ishkiinií yiyi'dí' háyáá: áík'ehgo da'áí bik'ehenkéézgee nłt'éé násdlı̨ı̨. [19] Áík'ehgo Jesus bitsiłke'yu dasahndiyú baa hikaigo, Nééhíí hant'é bighą doo hadaandzóód da láń? daabiłı̨ii lę́k'e. [20] Jesus gádaabiłı̨ii, Nohwi'odlą' da'ayą́háhíí bighą: da'aı̨ii gádaanohwiłdishı̨ii, Nohwi'odlą' mustard biyígé ga'at'éé ndi, díí dziłíí bich'ininı hadaahdziigo, Yúwehégo dihi'ı̨náh, daabiłdohı̨iiyúgo, ágáı̨néh: doo nt'é ch'éh ádaał'ininı da doleeł. [21] Áídá' díí ga'at'éhihíí dáshiı̨á' da'ch'okąąhgo zhą habidi'nedzódihi at'éé.

[22] Gálilee golzeegee naháztąądá' Jesus bitsiłke'yu gádaayiłı̨ii, Shíí, nı̨ee k'ehgo Niyááhíí, shik'edaanı̨iihíí bilák'e shi'dolteeł: [23] Daashiziłheedá' taagi jininı hileehgo naadishdáh, ı̨ii. Áí bighą bitsiłke'yu bijíí daanı̨iih lę́k'e.

[24] Capérnaum golzeeyú hikaigo tribute bich'ininı nada'ch'iı̨iiłíí Peter yaa hikaigo, Ya' niłch'ígó'aahíí naná'i'ı̨iłihíí nayiı̨iił née? daabiłı̨ii. [25] Peter, Ha'oh, ı̨ii. Kininı yuı̨e' oyáágo Jesus ntsé bich'ininı hadziigo gábiłı̨ii, Hagot'éégo baa natsíńkees, Simon? Ni'gosdzáń biká' ízisgo nant'án daanliinií, hadíń tax dagohíí tribute bich'ininı nayiı̨iił? Ya' dabíí bichągháshéhíí née, dagohíí nanidí' nakaihíí née? [26] Peter, Nanidí' nakaihíí, ı̨ii. Jesus gánábiłdo'ı̨iid, Áík'ehgo bichągháshé doo nada'hiı̨iił da. [27] Da'ágát'éé ndi, doo hadaashkee da doleełhíí bighą, túsikąąyú ńı̨náh, łóg behahidleehíí táyi' ołdeełgo, łóg dantsé hánlee'íí bizé' iłts'ą́' ánle'; ákóı̨e' zhaali siné'ihíí hanné'go tribute bich'ininı nada'ch'iı̨iiłíí shíí shá ła'íí ni ná bich'ininı nahiı̨ííł.

18

[1] Áídá' Jesus bitsiłke'yu baa hikaigo gádaabiłı̨ii, Yaaká'yú dahsdaahń bilałtł'áhgee daanliinií bitahyú hadíń itisgo nlininı? [2] Áík'ehgo Jesus chągháshé ałts'íséhi dała'á yushdé' yiłı̨iigo, bit'ahdí' dahyinesdaago, [3] Gáı̨ííı, Da'aı̨iigo gánohwiłdishı̨ii, Nohwinchǫ'íí bits'ą́'zhı̨' ádaahı̨e'go chągháshé ałts'íséhíí k'ehgo ádaadohdle'yúgo zhą yaaká'yú dahsdaahń bilałtł'áhgee daanliinií itah hohłeeh. [4] Dahadíń díí chągháshéhíí k'ehgo ídaagoch'iyolba'íí,

yaaká'yú dahsdaahń bilałtł'áhgee daanliiníí bitahyú da'áń itis nlįį. [5] Dahadíń shizhi'íí
binkááyú chągháshé díí ga'at'éehíí náidnłtįįyúgo, shíí náshidnłtíni at'éé. [6] Dahadíń díí doo
ízisgo ádaat'ee da ndi daashodląąhíí dała'á nchǫ'go at'įįgo áile'íí, áń tséé be'ik'áhi nchaahi
bik'osyú bidestł'ǫǫgo túnteel beh hilt'e'go tú yił didziihgo bá nzhǫǫ doleeł ni'.

[7] Ni'gosdzáń biká' nnee nakóntaahíí bá góyéé doleeł: nakódintaahíí dá begolnéh
go'įį; áídá' hadíń na'íntaahíí bá góyéé doleeł! [8] Áík'ehgo nigan dagohíí nikee nchǫ'go
ánát'ąął ániłsįyúgo, nadnłgeeshgo yó'ołt'e': doo hagot'éégo nannaa da ndi, nits'í łahzhį'
ádįh ndi dahazhį' ihi'naahíí biyi' onnáhgo doo hago'at'éé da, áídá' nigan nakigo hik'e
nikee nakigo kǫ' dahazhį' diltłi'íí biyi' yuyaa oni'dilt'e'yúgo doo ná nzhǫǫ da. [9] Ninnáá
nchǫ'go ánát'ąął ániłsįyúgo, ha'aahgo yó'ołne': ninnáá dała'á ádįh ndi dahazhį' ihi'naahíí
biyi' onnáhgo doo hago'at'éé da, áídá' ninnáá nakigo ch'iidn bikǫ' diltłi'i biyi' yuyaa
oni'dilt'e'yúgo doo ná nzhǫǫ da. [10] Ídaa daagonohdząą, díí doo ízisgo ádaat'ee dahíí ła' doo
daach'ohłaa da; yaaká'yú Bik'ehgo'ihi'nań binadaal'a'á binádaadéz'iinihíí, shiTaa yaaká'yú
dahsdaahń biniizhį' dahazhį' daabineł'ąą, nohwiłdishnii. [11] Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí,
ch'a'onehesdeehíí hasdáhishniiłhíí bighą niyáá. [12] Díí hagot'éégo baa natsídaahkees?
Nnee bidibełąą dała'á gonenadín goląądá' dała'á ch'a'oyááyúgo, ngost'ádin ngost'áíhíí dákú
nyinííłdá' dziłyú ch'a'oyáá n'íí hantaa gá? [13] Da'aniigo gádaanohwiłdishnii, Náidnłtįįyúgo
ngost'ádin ngost'áí doo hak'i ch'a'okai dahíí dawa bitisgo náid nłtiiníí yaa bił gozhǫǫ́.
[14] Áík'ehgo shiTaa yaaká'yú dahsdaahń díí doo ízisgo ádaat'ee dahíí dała'á ndi doo
ch'a'okaad hat'ąą da.

[15] Nik'isn nich'į' nchǫ'go adzaayúgo, bich'į' ńnáhgo bi'at'e'íí dasahndi bee bich'į' yáńłti':
nidits'agyúgo, nik'isn hosíńłbáni at'éé. [16] Áídá' doo nidits'ag dayúgo, dała'á dagohíí naki
biłgo bich'į' bił nkáh, áík'ehgo naki dagohíí taagi hilt'eego binááł bee yá'iti'íí da'aniigo bee
bígózį doleeł. [17] Díí ndi doo yidits'ag dayúgo, Bik'ehgo'ihi'nań daayodlaaníí ha'ánáłséhyú
baa nagolní': áí ndi doo yidits'ag dayúgo, doo Jew nlįį dahíí, tax bich'į' nahi'niiłíí
k'ehgo baa natsíńkees doleeł. [18] Da'aniigo gádaanohwiłdishnii, Nt'éhéta ni'gosdzáń biká'
łédaasołtł'ǫǫhíí yaaká'yú ałdó' łestł'ǫǫ doleeł; nt'éhéta ni'gosdzáń biká' k'éda'so'aahíí
yaaká'yú ałdó' k'e'do't'aah doleeł. [19] Gánánohwiłdish'nii, Naki dołt'eego ni'gosdzáń biká'
nt'éhéta dała' haht'ąą lęk'eyúgo hohkeedgo, shiTaa yaaká'yú dahsdaahń nohwá áile'.
[20] Dahayú naki dagohíí taagi hilt'eego shizhi' yee da'okąąhgo íła'at'éényúgo, áígee iłní'gee
shíí nshłįį.

[21] Peter baa nyáágo gábiłnii, SheBik'ehń, shik'isn shich'į' dénchǫ'go ánát'ąąłyúgo,
da'kwiidnshą' baa nágodinsh'aah, gosts'idn née? [22] Jesus gábiłnii, Gosts'idn doo niłdishnii
da, ndi gosts'idinhíí gosts'idngo.

[23] Yaaká'yú dahsdaahń bilałtł'áhgee begoz'aaníí nant'án bánada'iziidíí baa hadaaz'aahíí
iłk'ídaagodiłdǫǫh hádaat'ąąhíí k'ehgo at'éé. [24] Yołtag nkegonyaagee, bána'iziidi ła' gonenáń
doo náhóltagyú talents golzeego baa ha'ááhi baa híl'a'. [25] Doo hagot'éégo na'iniił dahíí
bighą, Díí nneehíí, bi'aahíí, hik'e bichągháshéhíí, ła'íí dawa bíyééhíí biłgo nahoníih, áí bee
shich'į' nanáhó'níłł, niigo bángon'ąą́, binant'a'. [26] Áík'ehgo bána'iziidíí bich'į' hayaa adza-
ago nábokąąhgo, Shinant'a', ntsé ńt'ah, ąął nich'į' na'ishniił ndi at'éé, biłnii. [27] Áík'ehgo
binant'a'íí baa ch'oba'go, Doo shich'į' na'iníłł da ndi nzhǫǫ, biłniigo nanábines'ąąd. [28] Áídá'
áń ch'íńyáágo ła' yił na'iziidi, dała'á gonenadín pence golzeego baa hayił'áhi, yiłtsąą: áń
yizidnłtsoodgo, Shaa hánł'aahíí shich'į' nanáhí'níłł, yiłnii. [29] Yił na'iziidíí bich'į' hayaa
adzaago nábokąąhgo, Ntsé ńt'ah, dawa nich'į' na'ishniił ndi at'éé, biłnii. [30] Ndi, Dah, niigo
ha'áyíłt'e', baa ha'ááhíí na'haznilzhį'. [31] Ła' yił nada'iziidíí daabiłtsąągo doo bił daagozhǫǫ́
dago díí ágodzaahíí dawa binant'a' yił nadaagosni'. [32] Áídí' binant'a'íí biká'íł'aadgo
gábiłnii, Ni shána'izíidíí dázhǫ́ ńchǫ' ląą, ni shaa háńł'áhi doo shich'į' nanáhí'níłł da
ndi nzhǫǫ, niłdénniid ni', náshonkąąhgo: [33] Áík'ehgo ni ałdó' bił na'izíidíí baa ch'onba'
le'at'éhi, shíí naa ch'osibáadhíí k'ehgo, [34] Áík'ehgo binant'a' hashkeego ha'ána'ilka' yune'
obił'a' biniigodilnéhgo, baa ha'ááhíí dawa nanáyiheznilzhį'. [35] Díí k'ehgo shiTaa yaaká'yú

dahsdaahń ádaanohwile', doo nohwijíídí' nohwik'isn nohwich'į' nchǫ'go at'ééhíí bighą baa nádaagodinoh'aah dayúgo.

19

[1] Jesus díí ąął yee nyánłti'dá' Gálileedí' dahnyaa lę́k'e, ni' Judéa golzeeyú, túńlíínií Jórdan holzéhi bitisyú ńyáá; [2] Áígee nn̨ee biké' náńłsą́ągo nádaayilziih lę́k'e.

[3] Phárisees daanlíni ałdó' baa hikaigo nabídaantaahgo gádaabiłn̨ii, Ya' nn̨ee hant'éhéta bighą bi'aa yił iłk'ínát'aashgo goz'ąą née? [4] Jesus gádaabiłn̨ii, Ya' díí doo hwahá daahohshiih da née, dantsé godeyaadá' Bik'ehgo'ihi'n̨ań nn̨ee áyíílaahń, nn̨ee ła'íí isdzán áyíílaa lę́k'e, [5] Gán̨íígo, Díí bighą nn̨ee bitaa hik'e bą́ą́ yits'ą́'gháhgo bi'aa yił nlįį doleeł: áí naki n'íí dała'á nádodleeł. [6] Áík'ehgo doo naki dilt'ee dadá' bits'í dała'á silįį. Áík'ehgo dahadíń Bik'ehgo'ihi'n̨ań łayinlááhíí, dahadíńta iłk'íyóléh hela'. [7] Phárisees gádaabiłn̨ii, Ágát'éédá', nt'é bighą naltsoos bee iłk'íńch'ít'aashíí łayile'go isdzánhíí yił iłk'ínát'aashgo Moses ngon'ą́ą́ láń gá? [8] Jesus gádaabiłn̨ii, Moses nohwijíí daantł'izíí bighą nohwi'aa bił iłk'ínát'aashgo nohwá ngon'ą́ą́ lę́k'e: ndi dantsé godeyaadá' doo ágágot'ee da ni'. [9] Shíí gádaanohwiłdishn̨ii, Hadíń bi'aa doo nn̨ee ła' yił nant'į' na'aash dadá', yił iłk'ínát'aazhdá' yił naná'n̨ááyúgo nant'į' nagháhi at'éé: hadíń isdzán yó'olt'e' n'íí yił nn̨ááyúgo, áń ałdó' nant'į' nagháhi at'éé.

[10] Bitsiłke'yu gádaabiłn̨ii, Na'i'n̨eehíí ágát'ééyúgo, doo nch'in̨éh da ndi nzhǫǫ. [11] Jesus gádaabiłn̨ii, Doo nn̨ee dawa díí yídaanel'ąą da, hadíí ye'at'éé doleełgo baa daadest'aaníí zhą́. [12] Nn̨ee ła' doo nnádaałsé' dago daabi'deshchíni ádaat'ee: áídá' ła'íí doo nnádaałsé' dago ádaaln̨e': ła'íí dabíí hádaat'įįgo yaaká'yú dahsdaahń bilałtł'áhgee begoz'ąąhíí bighą doo nnádaałsé' da. Hadíń díí yínel'aaníí ch'ík'eh ye'at'éé le'.

[13] Jesus chągháshé ałts'ísę́hi baa bił nch'ihezkai lę́k'e, yiká' ndaadiln̨iihgo yá okąąh daabich'o'n̨íígo: áídá' bitsiłke'yu Doo ágádaaht'įį da, daakołn̨ii. [14] Áídá' Jesus gán̨íí, Ch'ík'eh chągháshé shich'į' nihikáh le', doo t'ąązhį' daahínóhtą' da; bíí ga'ádaat'eehíí yaaká'yú dahsdaahń bilałtł'áhgee daanlįį. [15] Chągháshé ąął yiká' ndaadesn̨iihdá' onádzaa.

[16] Nt'éégo nn̨ee ła' Jesus yaa nyáágo gáyiłn̨ii, Łłch'ígó'aahíí nłt'éhi ńlínihi, hago ląą nłt'éhi áshn̨e'go ihi'n̨aa doo ngonel'ąą dahíí yaaká'yú bee hinshn̨aa doleeł? [17] Jesus gábiłn̨ii, Nt'é bighą nłt'éhi shiłnn̨ii? Doo hadíń nłt'éé da go'ı́ı́, dała'á zhą́, Bik'ehgo'ihi'n̨ań zhą́: áídá' ihi'n̨aa nłt'éhi biyi' onn̨áh háńt'įįyúgo, Bik'ehgo'ihi'n̨ań yegos'aaníí bikísk'eh áńt'ee le'. [18] Daat'éhihíí? n̨ii. Jesus gábiłn̨ii, Doo ich'iziłhee da, Doo nant'į' nach'ighaa da, Doo ich'in'įįh da, Doo łé' ch'iłchoo da, [19] Kotaa hik'e komaa ch'idnłsį: ła'íí, Kot'ahdí' gólííníí koł nzhǫǫ, dakíí ídił ch'ijǫǫhíí k'ehgo. [20] Nn̨ee ánís nagháhihíí gábiłn̨ii, Ánists'ísę́dí' godezt'i'go díí dawa be'ánsht'ee: áídá' nt'é zhą́shą' doo be'ánsht'ee da? [21] Jesus gábiłn̨ii, Nzhǫǫ nleeh háńt'įįyúgo, ti'i, dawahá n̨íyééhíí naa nahon̨iihgo zhaalihíí tédaat'iyéhíí bita'in̨ííh, áík'ehgo yaaká'yú dawahá łáń ílíni n̨íyéé doleeł: áídí' yushdé' shiké' dahsinn̨áh. [22] Áídá' nn̨ee ánís nagháhihíí díí yidezts'ąądá', doo bił gozhǫ́ǫ́ dago onádzaa: dázhǫ́ háłdzilhíí bighą.

[23] Jesus bitsiłke'yu gádaayiłn̨ii, Da'an̨iigo gánohwiłdishn̨ii, Nn̨ee háłdzili yaaká'yú dahsdaahń bilałtł'áhgee daanliinií itah hileehgo bá nyee. [24] Gánádaanohwiłdish'n̨ii, Łı́ı́ bigháń ha'i'áhíí bená'kadé bigha'i'áńyú ch'égháhgo bá nyeedá' nn̨ee háłdzilíí Bik'ehgo'ihi'n̨ań bilałtł'áhgee daanliinií itah hileehgo itisgo bá nyee. [25] Bitsiłke'yu díí daidezts'ąądá' bił díyadaagot'eego gádaan̨ii, Áídá' hadíń zhą́ hasdábi'dilteeh? [26] Jesus daabineł'ı́ı́go gán̨íí, Nn̨eehíí áí doo łayole' at'éé da go'ı́ı́; Bik'ehgo'ihi'n̨ań zhą́ dawa łayile'hi at'éé.

[27] Peter gábiłn̨ii, Isąą, nohwíyéé dawa bits'ą́' dahdihiikaidá' niké' dahsiikai ni': áígee nt'é nohwich'į' nahi'n̨iił? [28] Jesus gádaabiłn̨ii, Da'an̨iigo gánohwiłdishn̨ii, Dawa ániidégo ánálzaago, shíí, nn̨ee k'ehgo Niyááhíí, nant'án biká'dahsdáhá bits'ą́'idindláádíí biká' dahsidaago, nohwíí shiké' nahkaihíí ałdó' nant'án biká' dahsdáhá nakits'ádah biká' dahnahísóotąą doleeł, Israel nakits'ádah hat'i'íí yaa yádaałti'go. [29] Dahadíń bigową, bik'isyú, bilahkííyú, bitaa, bą́ą́, bi'aa, bichągháshé, dagohíí bini' shizhi'híí bighą yits'ą́' dahnyaahíí, dała'á gonenadín ánáhołąągo baa det'aahi at'éé, ła'íí ihi'n̨aa doo ngonel'ąą

dahíí yee hi̱naa doleeł, yaaká'yú. 30 Áídá' łąągo dantsé daanlįį n'íí iké'yú doleeł; ła'íí iké'yú daanlįį n'íí dantsé doleeł.

20

1 Yaaká'yú dahsdaahń bilałtł'áhgee begoz'aaníí díí k'ehgo at'éé: nn̨ee dahts'aa hentíínníí bíyéé gólíni dázhǫ́ t'ahbiyú bánada'iziidíí hantaayú dahiyaa. 2 Nn̨ee bánada'iziidíí penny yich'į' na'i̱niiłgo yángon'ąądá' bidahts'aa hentı̨́íyú odais'a'. 3 Ngost'áí bik'ehenkéézyú shį onanádzaago na'hi̱niih nagoz'ąąyú ła' daazhógo nadaazı̨́go yiłtsąago, 4 Gádaayiłn̨ii, Nohwíí ałdó' shidahts'aa hentı̨́íyú dohkáh, dábik'ehgo nohwich'į' nahishn̨iił ndi at'éé. Áík'ehgo áí ałdó' ákú okai. 5 Isk'áhńyááyú ła'íí taagi bik'ehenkéézyú shį onanádzaago da'ágánánádzaa. 6 Ashdla'i bik'ehenkéézyú shį onanádzaago ákú ła' daazhógo nadaazı̨́go náyíłtsąą, Hant'é bighą daazhógo nasozı̨́go o'i'ąąą? yiłn̨ii. 7 Doo hadíń na'idziid nohwaidi'aah dahíí bighą, daabiłn̨ii. Nohwíí ałdó' shidahts'aa hentı̨́íyú dohkáh, yiłn̨ii. Dábik'ehgo nohwich'į' nahishn̨iił ndi at'éé. 8 O'i'ąąyú dahts'aa hentíínníí bíyéé́híí bik'ehgo na'idziidi gáyiłn̨ii, Shánada'iziidíí bich'į' ádaann̨iigo bich'į' nada'hin̨íłł, da'iké'yú náda'nziidíí ntsé, áídá' dantsé náda'nziidíí iké'yú. 9 Ashdla'i bik'ehenkéézyú shį náda'nziid n'íí ákú hikaigo dała'á ntı̨́ígo penny bich'į' nahas'n̨il. 10 Dantsé náda'nziid n'íí ákú hikaigo, néé itisgo nohwich'į' nahi'n̨iił, daanzı̨ łę́k'e; da'ágát'éé ndi dała'á ntı̨́ígo penny zhą́ bich'į' nahas'n̨il. 11 Díí bich'į' nahas'n̨ilhíí bighą nn̨ee bidahts'aa golíínníí yída'iłtahgo, 12 Gádaabiłn̨ii, Dała'ádn łédihikeezzhı̨' nada'iziid n'íí néé bił dáłełt'eego nohwich'į' naháńn̨il, néé gozdogyú nyeego nada'idziidgo o'i'ąą́. 13 Nant'ánhíí na'iziidíí ła' gáyiłn̨ii, Shit'eké, doo hagot'éégo nich'į' natseskees da: penny nich'į' nadihishn̨iił, niłdishn̨iigo, da'áígee nił nzhǫǫ ni' ya'? 14 Nich'į' na'hen̨ilihíí nádnné'go nádńdáh: díí iké'yú na'nziidíí áń ałdó' nich'į' na'háńn̨ilhíí k'ehgo bich'į' na'hishn̨iił. 15 Dashíí shíyéé́híí dashíí hásht'ı̨́íyú ánásh'ı̨́łgo, áí doo shá goz'ąą da née? Ya' nił nn̨ii née, nłt'éégo ánsht'eehíí bighą? 16 Áík'ehgo iké'yú daanlıı̨ n'íí dantsé doleeł, ła'íí dantsé daanlıı̨ n'íí iké'yú doleeł: łąągo yiká ádaann̨iid ndi da'akwíyé habi'do'n̨il.

17 Jesus wą́'yú Jerúsalemyú bitsiłke'yu yił hikaahgo k'ihzhı̨' yił nikaigo gádaayiłn̨ii, 18 Isąą, Jerúsalemyú dekai; ákú shíí, nn̨ee k'ehgo Niyáá́híí, okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehíí hik'e begoz'aaníí ye'ik'eda'iłchíhi biłgo baa shi'dilteehdá' shidizideego shá ngot'áah doleeł, 19 Áídí' doo Jews daanlıı̨ dahíí yaa daashiłtéehgo shaa daadloh doo, hashída'iłtsaas doo, áídí' tsı̨'iłna'áhi bídaashiłkałgo daashiziłhee doleeł: áídí' taagi jıı̨ hileehgo naadishdáh.

20 Zébedee bichągháshé bąąhíí binn̨e'híí Jesus yaa yił hikaigo yich'į' daahilzhiizh, nahídóshkid nzigo. 21 Nt'é háńt'ıı̨ gá? biłn̨ii, Jesus. Isdzán gábiłn̨ii, Nant'án síńlıı̨go dahnándaago díí shinn̨e'yu nakihíí ła' nigan dihe'nazhin̨éé dahsdaa doleełgo, ła'íí ni'eshganzhin̨éé dahsdaa doleełgo bá ngon'áah. 22 Áídá' Jesus gádaabiłn̨ii, Nt'é biká hádaaht'iiníí doo bídaagonołsı̨ da ląą. Idee be'ishdląąhíí be'ohdląągo bínołdzil née, ła'íí baptize be'áshi'dilne'íí bee baptize ánohwi'dilne'go bínołdzil née? Bínldzil, daabiłn̨ii. 23 Jesus gánábiłdo'n̨iid, Idee be'ishdląąhíí da'an̨ii be'ohdląą doleeł, ła'íí baptize áshi'dilne'íí da'an̨ii bee baptize ánohwi'dilne' doleeł: áídá' shigan dihe'nazhin̨éé dagohíí shi'eshganzhin̨éé sodaa doleełíí, doo shíí nohwaa godesh'aah da, áí dahadíń shiTaa yágoz'aaníí zhą́ bágoz'áni at'éé. 24 Iłk'isyú nakihíí ádaan̨iihíí Jesus bitsiłke'yu gonenanhíí daidezts'ąądá' doo bił daabik'eh da. 25 Jesus bitsiłke'yu íła'áyíílaago gádaayiłn̨ii, Doo Jews daanlıı̨ dahíí binadaant'a'íí isná ádaabiłsı̨go bá nadaant'aah, ła'íí bitahyú nn̨ee ízisgo ádaat'eehíí da'ánííyú ádaat'ı̨́go ádaabiłsı̨go bídaagonołsı̨. 26 Áídá' nohwihíí nohwitahyú doo ágágot'ee da doleeł: áídá' dahadíń nohwitahyú ízisgo ánsht'ee le' nzı̨́híí, áń nohwá áił'ı̨́ı̨ le'; 27 Nohwitahyú dahadíń nant'án nshłı̨́ı̨ le' nzı̨́híí, áń nohwá na'iziid le': 28 Shíí, nn̨ee k'ehgo Niyáá́híí nshłı̨́ı̨ ndi, doo hadíń shich'on̨iihíí bighą niyáá da, áídá' nn̨ee bich'oshn̨iihíí bighą niyáá, shi'ihi'n̨a'íí nn̨ee łáni bá nahishn̨iiłhíí bighą niyáá. 29 Jérikodí' dahnanáskaigo, Jesus biké' naadezą́ą.

30 Nt'éégo nnee naki bináá ágodini intín bahyú sikee lę́k'e, áí Jesus higaałgo
ya'ikodaanzįgo nádaadidilghaazhgo, NohwiNant'a', David biye' ńlíni, nohwaa ch'onbáah,
daaniigo nádaabokąąh. 31 Nnee Jesus biké' nałseełíí, Godnch'áad, daabiłnniid: áídá'
da'tiségo nanádaadidilghaazhgo, NohwiNant'a', David biye' ńlíni, nohwaa ch'onbáah,
daaniigo nanádaabokąąh. 32 Jesus ninyáágo bich'į' ánniidgo, Nt'é nohwá áshłe'go ádohnii?
biłnii. 33 NohwiNant'a', gohiit'ininigo ánánohwidle', daabiłnii. 34 Jesus baa daach'osbaadgo
binááyedaadolniihgo dagoshch'ı' daago'ıı nádaasdlıı́go biké' dahish'aazh lę́k'e.

21

1 Áídí' Jerúsalem k'ad yaa hikáh, Béthphage golzeezhı', áí dził Olives holzéhi si'ąągee,
áídí' Jesus bitsiłke'yu naki oyił'a', 2 Gáyiłniigo, Ti'i, nohwádıhyú gotahyú doh'aash,
áígee dagoshch'ı' túlgayé bizhaazhé biłgo dahstł'ǫǫgo baa noh'aash: áí k'e'oh'adgo shaa
nánohłǫǫs. 3 Nnee ła' nt'éhéta nohwiłniiyúgo, NohwiNant'a' hát'ı́ı́go áhiit'ıı́, biłdohniih;
áík'ehgo dagoshch'ı' nohwaa gode'aahgo nádohłǫǫs. 4 Díí ánágot'ıı́łíí Bik'ehgo'ihi'nań
binkááyú na'iziidi gánníí n'íí begolnéhgo ánágot'ıı́ł, 5 Sion bizhaazhé bił nadaagołni', Díń'ıı́,
ízisgo niNant'a' ídaagoch'iyolba'go túlgayé, áí túlgayé bizhaazhéhi, yiká' dahsdaago nich'ı' '
boghéél. 6 Áík'ehgo Jesus da'ánníyú bitsiłke'yu ádaadzaa, 7 Túlgayé, bizhaazhé biłgo,
baa daizlǫǫzgo bidiyágéhíí yiká' dahdaihezníldá' Jesus yiká' dainesdaa. 8 Nnee łąągo
bidiyágé intínyú yídaagosteel lę́k'e; ła'ihíí ch'il palm bits'ádaaz'aahíí nadaayihiłgeeshgo
intínyú yídaagosteel. 9 Nnee bádıh nałseełíí, ła'íí biké'dí' nałseełíí daadilwoshgo gádaanii,
Hosánna, David biYe' nlíni: NohweBik'ehń bizhi' yee higaałíí ba'ihégosini at'éé; da'itisé
goz'ąądí' Hosánna. 10 Áídí' Jerúsalemyú ńyáágo áígee daagolíínníí dawa, hago łąą ágodzaa
daanzıgo, Díí hadíń át'ı́ı́? daanii. 11 Nnee biké' nałseełíí gádaanii, Díí Jesus, Bik'ehgo'ihi'nań
binkááyú na'iziidi at'ı́ı́, Názarethdí' nagháhi, áí Gálilee bigodesdzogíí biyi'dí'.

12 Áídí' Bik'ehgo'ihi'nań daach'okąąh goz'ąą yunne' Jesus ha'ayáágo, baa nada'iniihi ła'íí
nada'iłniihi ch'íínihiyood, ła'íí zhaali yiká' iłkáh ch'ínádainiiłíí naz'aaníí nanyihesgo',
hawúcho baa nadaahiniihíí biká'dah'sdáhá ałdó' nanyihesgo', 13 Gáyiłniigo, Ágáníígo
bek'e'eshchıı́, Shikıhíí kıh biyi' da'ch'okąąhíí holzeego hojíí doleeł; áídá' nohwihíí
daan'ıı́híí bigową ádaagosolaa łąą. 14 Binááádaagodinníí ła'íí doo nadaakai dahíí da'ch'okąąh
goz'ąągee baa hikai; áígee nádaabiłziih lę́k'e. 15 Okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehíí
hik'e begoz'aaníí ye'ik'eda'iłchíhi Jesus ízisgo áná'ol'ıı́łíí daayiłtsąągo, ła'íí da'ch'okąąh
goz'ąągee chągháshé daadilwoshgo, Hosánna, David biYe' nlíni, daaniigo daayiłtsąągo,
dázhǫ́ doo bił daagozhǫǫ́ da lę́k'e. 16 Áík'ehgo gádaabiłnii, Ya' díí ádaaniihíí dints'ag née?
Jesus gábiłnii, Ha'oh; ya' díí doo hwahá daahohshiih da née, Chągháshé ałts'ísę́hi ła'íí mé'
t'ah da'iłbe'i dázhǫ́ nłt'éégo ihédaanzıgo ádaasínłaa?

17 Áídí' bits'ą́' dahiyaago kıh goznildí' Béthany golzeezhı' nyáá; áígee sidaa lę́k'e.
18 T'ahbıyú kıh goznilyú nádesdzaago, shiná' silıı. 19 Ch'il fig intín bahyú o'áágo yiłtsąągo
yaa nyáá, binest'ą' da'ádıhdá' bit'ąą zhą́ gólı́ı́go yígołsıı́dgo gáyiłnii, Kodí' godezt'i'go
dahazhı' ninest'ą' da'ádıh doleeł. Áík'ehgo dagoshch'ı' ch'il fig náhesgą.
20 Bitsiłke'yu díí daayiłtsąągo bił díyadaagot'eego gádaanii, Hagot'éégo ch'il fig dagoshch'ı' náhesgą
łąą! 21 Jesus gádaabiłnii, Da'anii gánohwiłdishnii, Nohwi'odlą' golı́ı́yúgo, doo nohwił
nadaagoki dayúgo, doo díí ch'il fig ádzaahíí k'ehgo zhą́ ádaahne' da, áídá' díí dziłíí
bich'ı' hahdziigo, Yúwehégo dihi'náhgo túnteel biyi' onidolné', daadohniiyúgo, nohwá
ágánne'. 22 Da'ohkąąhgo dant'éhéta daahohkeedíí, da'ohdlągągo ádaadohniiyúgo, dawa
nohwaa hi'né'hi at'éé.

23 Jesus da'ch'okąąh goz'ąą yunne' i'ayáágo, áígee nnee yił ch'ígó'aahgo, okąąh yebik'ehi
itisyú nadaandeehi, nnee yánazíni biłgo baa hikaigo gádaabiłnii, Hadíń bik'ehgo ánánt'ıı́ł?
Hadíń naa godin'ą́ągo ánt'ıı́h? 24 Jesus gádaabiłnii, Shíí ałdó' dała'ándi nanohwídishkid,
shił nadaagołni'yúgo, shíí ałdó' hadíń bik'ehgo ánásht'ıı́łíí nohwił nagoshni' doleeł. 25 John
baptize ádaagole'íí hadí' begoz'áni? Yaká'dí'go née, dagohíí nnee bits'ą́'dí'go née? Łił
yádaałti'go gádaałłdi'nii, Yaká'dí'go daan'niihyúgo, gánohwiłniih, Áídá' nt'é bighą doo
daahohdlągą da láń? 26 Áídá', Nnee bits'ą́'dí'go, daan'niihyúgo, nnee bédaahildzid; nnee

dawa John Bik'ehgo'ihi'n̨ań binkááyú na'iziidi nlı̨ı̨ daanzı̨híí bighą. 27 Áík'ehgo Jesus
gádaayiłn̨ii, Néé doo bídaagonlzı̨ da. Jesus gánábiłdo'n̨iid, Shíí ałdó' hadíń bik'ehgo
ánásht'ı̨ı̨łíí doo nohwił nagoshn̨i' da.
28 Díí hagot'éégo baa natsídaahkees? Ła' nn̨ee biye'ke naki; dała'á yaa nyáágo, Shiye',
díí jı̨ı̨ shidahts'aa hentı̨́ı́yú na'iziidyú ńn̨áh, yiłn̨ii. 29 Áń bich'ı̨' hadziigo, Dah, doo akú
disháh da, biłn̨ii; áídá' bikédí'go biini' łahgo ánáyiidlaago akú óyáá lı̨́k'e. 30 Biye' ła'ihíí
yaa nanádzaago da'ágánáyiłdo'n̨iid. Áík'ehgo, Akú disháh, nn̨iid; áídá' doo akú óyáá da.
31 Díí nakihíí hadíí bitaa án̨ííyú ádzaa? Dantséhi, daan̨ii. Jesus gádaabiłn̨ii, Da'an̨ii gáno-
hwiłdishn̨ii, Tax bich'ı̨' nadaahi'n̨iiłíí ła'íí nant'ı̨' nakaihi danohwintsé Bik'ehgo'ihi'n̨ań
bilałtł'áhgee daanliinníí itah daaleeh. 32 John nłt'éégo ágot'eehíí yaa yałti'go nohwitahyú
ńyáá, ndi doo daahohdlı̨ą da; tax bich'ı̨' nadaahi'n̨iiłíí ła'íí nant'ı̨' nakaihíí zhą́ daabodlı̨ą:
nohwíí bídaagonołsı̨ ndi bikédí'go nohwiini' doo łahgo ánádaasohdlı̨ągo daahohdlı̨ą da.
33 Ałch'ígót'aahgo naná'gon̨ihíí ła' ódaayełts'ą́ą́: ła' nn̨ee bidák'eh golíínníí dahts'aa
k'eidnláágo yin̨aayú na'nezn̨il, dahts'aa hahigę́ę́s doleełgee yá ogogéed, biká'dí'
ídést'iinníí ágólaa, ła'íí bá yin̨ádaadéz'íni yá ch'ígohet'ą́ą́dá' ńzaadyú ni' goz'ą́ą́yú óyáá:
34 Da'nest'ą́ą́gee ngonyáágo bánada'iziidi bidahts'aa bá yin̨ádaadéz'íni yich'ı̨' oyił'a',
binest'ą́' ła' bá náyíné'go. 35 Áídá' bá in̨ádaadéz'íni nada'iziidíí yił ndaazdeelgo dała'á
nyída'eshtłizh, ła'ihíí daizes- hı̨́ı́, ła'ihíí tséé bee daayitséed. 36 Bánada'iziidíí ntsédá'
oyił'a' n'íí bitisgo onayíł'a': áí ágánádaayiidlaa. 37 Da'iké'yú biye' oyił'a', Shiye' daidnłsı̨
doleeł, n̨iigo. 38 Áídá' biye' daayiłtsą́ą́dá', dahts'aa yin̨ádaadéz'íni gádaałłdi'n̨ii, Díí
dahts'aa hentíínníí bíyéé doleełíí át'éé; yushdé', daazołdee, áík'ehgo bíyéé doleeł n'íí
daanohwíyéé doleeł. 39 Áík'ehgo yił ndaazdeelgo dahts'aa hentı̨́ı́dí' ch'ídaist'e'go daizes-
hı̨́ı́. 40 Áík'ehgo dahts'aa hentíínníí bíyééhíí nádzáágo bidahts'aa bá yin̨ádaadéz'ínihíí
hagosha' ádaile'? 41 Jesus gádaayiłn̨ii, Bidahts'aa golíínníí nn̨ee doo bik'ehyú ádaat'ı̨ı̨ dahíí
naiłtseedá', bidahts'aa hentíínníí bá yin̨ádaadéz'íni ła'ihíí yá ch'ínágohet'aah, áí inest'ą́ą́go
nest'ánhíí baa daach'ihin̨iił doo. 42 Jesus gádaabiłn̨ii, Díínko Bik'ehgo'ihi'n̨ań biyati'
bek'e'eshchiinníí doo hwahá daahohshiih da née? Tséé kı̨h ádaagole'íí yó'odaisn̨e'i n'íí,
hagon'áágee dantsé si'aanníí silı̨ı̨: díí nohweBik'ehń bik'ehgo ánágot'ı̨ı̨ł, áí daanéel'ı̨ı̨go
nohwił díyadaagot'ee. 43 Áí bighą gádaanohwiłdishn̨ii, Yaaká'yú dahsdaahń bilałtł'áhgee
daanohłı̨ı̨go nohwaa ch'ígót'i' n'íí nohwaa nágodit'aahgo łahgo hat'i'íí, Bik'ehgo'ihi'n̨ań
yikísk'eh hikaahíí, baa godidot'aał, nohwits'ą́'. 44 Dahadíń áí tséé yiká' nágo'yúgo, ałts'ísę́go
nihiltǫǫd: áídá' dahadíń áí tséé biká' naltǫ'yúgo, di'ílégo bik'aa doleeł. 45 Okąąh ye bik'ehi
itisyú nadaandeehíí hik'e Phárisees daanlíni ałch'ígót'aahgo na'gon̨i'i Jesus yee hadzii
n'íí daidezts'ą́ą́dá', bíí ádaabiłn̨iigo yídaagołsı̨ı̨d. 46 Ha'ádaiłt'e' hádaat'ı̨ı̨ ndi nn̨ee łáni
yédaaldzid, Bik'ehgo'ihi'n̨ań binkááyú na'iziidi nlı̨ı̨ daanzı̨híí bighą.

22

1 Jesus ałch'ígót'aahgo na'gon̨i'íí yee yił nanágoln̨i'go gán̨íí, 2 Yaaká'yú dahsdaahń
bilałtł'áhgee begoz'aanníí díí k'ehgo at'éé: ízisgo nant'án biye' niin̨éhi bá da'idą́ą́go ngon'ą́ą́.
3 Áík'ehgo binadaal'a'á ni'i'n̨éhyú nohohkáh daayiłnn̨iid n'íí, yushdé' biłn̨iigo yił'aa: ndi
doo ákú híkáh da. 4 Nadaal'a'á ła'i onáyíł'a' gán̨íígo, Daabi'dokeedíí gábiłdohn̨ii, Hidáń
dawa łalzaa: shimagashi hik'e bizhaazhé łik'ahíí nasiłtseed, dawa ą́ą́ł nłt'éégo alzaa:
yushdé' ni'i'n̨éhyú nohkáh. 5 Áídá' áí doo akú ádaat'ee da, dabíí hádaat'ı̨ı̨yú oheskai, ła'
bidák'ehyú óyáá, ła'ihíí baa na'hin̨iihyú óyáá: 6 Ła'ihíí nant'án binadaal'a'á yił ndaazdeelgo
yiniidaagodezlaadí' nadaistseed. 7 Nant'ánhíí díí ya'ikonzı̨ı̨dá' hashkee: áík'ehgo bisiláá-
dahíí daił'aago nn̨ee ádáát'ı̨ı̨d n'íí nadaistseed, ła'íí bikı̨h nagozn̨ilíí daidnłid. 8 Áídá'
nant'án binadaal'a'á gáyiłn̨ii, Ni'i'n̨éhgo da'idą́ą́híí łalzaa ndi daabi'dokeedíí doo yik'e
shijeed da. 9 Áí bighą da'ditinyú dohkáh, áígee hadíń daah'iinníí dawa ni'i'n̨éhyú nohohkáh,
daabiłdohn̨ii. 10 Áík'ehgo nadaal'a'á intínk'ehyú okai, hadíí daayiłtsą́ą́híí dawa, doo
bik'ehyú ádaat'ee dahíí ła'íí nłt'éégo ádaat'eehíí íła'ádaizlaa: áík'ehgo nn̨ee łáni ni'i'n̨éhyú
hikai.

11 Áígee nant'án ha'ayáádá' nnee niheskaihíí yineł'íígo, nnee ła' ni'i'néhgo ííhíí doo golíí
dago yiłtsąą: 12 Áík'ehgo gáyiłnii, Shit'ekéhé, hagot'éégo kóne' ha'ányaa, ni'i'néhgo ííhíí
doo ágóndlaa dago? Áídá' nneehíí doo nt'é nii da. 13 Nant'ánhíí binadaal'a'á gádaayiłnii,
Bigan hik'e bikee łídaałtł'oogo godiłhiłyú ch'ídaanołt'e'; akú daach'ichag ła'íí kowoo
łídaach'idiłk'ash doleeł. 14 Łąągo yiká ádaannniid ndi da'akwíyé habi'do'nil.
15 Phárisees daanlíni hagot'éégo Jesus yałti'gee daabihiljizh doleełgo ndaagoshchjj.
16 Phárisees biké' anákahíí hik'e Hérod yił daagot'íni Jesus yich'j' odais'a', gádaabiłniigo,
Iłch'ígó'aahíí, da'aniigo ánniigo, ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań bich'j'zhinéégo goz'aaníí da'aniigo
baa iłch'ígon'áahgo bídaagonlzj, nnee doo bénildzid dago yáńłti': nnee doo ła' itisgo
síńłtjj da. 17 Áí bighą nohwił nagolní', Díí hagot'éégo baa natsíńkees? Ya' Caesar bich'j'
tax nadaach'iniiłgo begoz'ąą née? Née dah née? 18 Áí nneehíí doo bik'ehyú ádaat'ee
dago Jesus yígółsjgo gádaayiłnii, Nt'é bighą yashti'íí bee daashołjizhgo ádaashiłdohnii,
nohwíí daanohshǫǫ ádaadoł'íni? 19 Zhaali tax bidená nahi'niiłíí shaa noh'aahgo nesh'íí.
Áík'ehgo zhaali ła', penny holzéhi, baa daiz'ąą. 20 Hadíń be'ilzaa, hadíń bizhi' biká'
dahgoz'ąą? daayiłnii. 21 Caesar bíyéhi ląą, daanii. Jesus gádaabiłnii, Caesar bíyééhíí
Caesar baa daanohniił, áídá' Bik'ehgo'ihi'nań bíyééhíí Bik'ehgo'ihi'nań baa daanohniił.
22 Díí daidezts'ąądá' bił díyadaagot'eego bits'ą'yú dah hiskai.
23 Da'áí bijjj Sádducees daanlíni, nanezna' n'íí doo naadikáh da daaníhi, Jesus yaa hikaigo
nayídaadiłkid, 24 Gádaayiłniigo, Iłch'ígó'aahíí, Moses gánií ni', Ła' nnee bichągháshé
doo ła' dago daztsąąyúgo, bik'isnhíí bi'aa n'íí yił nnádo'neełgo, bik'isn n'íí chągháshé
bá ágodolniił. 25 Iłk'isyú gosts'idi nohwitahyú daagolíí ni': dantsé nnááhíí daztsąą,
bichągháshé doo ła' da, áík'ehgo bi'aa n'íí bik'isn yił nená'náá: 26 Nakigeehíí ágánánádzaa,
taagigeehíí ałdó', da'áík'ehgo gosts'idzhj' dawa nanezna'. 27 Da'iké'yú isdzánhíí ałdó' dazt-
sąą. 28 Áík'ehgo nanezna'dí' naach'idikáhgee díí gosts'idihíí shą' hadíí bi'aa doleeł, dawa
yił nadaaznaadá'? 29 Jesus gádaabiłnii, Da'ołsiih, Bik'ehgo'ihi'nań biyati' bek'e'eshchiinií
ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań binawodíí doo bídaagonołsj dahíí bighą. 30 Naach'idikáhgee doo nná-
daach'iłse' da, doo ndaagoch'ihiniiłgo nnádaach'iłse' da, áídá' Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á
yaaká'yú daagolííhíí k'ehgo daagoch'ilíí. 31 Áídá' nanezna'íí naadiikáhíí, Bik'ehgo'ihi'nań
baa nohwich'j' yałti'íí, ya' doo hwahá baa daahohshiih da née, gániígo, 32 Shíí Abraham
Bik'ehgo'ihi'nań yokąąhíí nshłjj, Isaac, Jacob ałdó' Bik'ehgo'ihi'nań yokąąhíí nshłjj.
Bik'ehgo'ihi'nań doo nanezna'íí yokąąhíí nljj da, daahinaahíí zhą. 33 Nnee íła'at'éehíí díí
daidezts'ąągo, iłch'ígó'aahííbighą bił díyadaagot'ee.
34 Jesus Sádducees daanlíni doo nt'é ńdaado'nii dago áyíílaago Phárisees ya'ikodaanzjjgo,
íła'adzaa. 35 Áí ła' begoz'aaníí nłt'éégo yígółsini Jesus yich'j' hadziigo nabíntaahgo
nabídiłkid, 36 Iłch'ígó'aahíí, Bik'ehgo'ihi'nań yegos'aaníí hadíí itisgo at'éé? niigo. 37 Jesus
gábiłnii, Bik'ehgo'ihi'nań neBik'ehń nijíí dawa bee nił nzhǫǫ le'. niyi'siziinií dawa bee,
ła'íí ninatsekeesíí dawa bee nił nzhǫǫ le'. 38 Áí Bik'ehgo'ihi'nań yegos'aanií dantséhi ła'íí
itisgohi at'éé. 39 Nakigeehíí ałdó' ágánánát'éé, Nit'ahdí' gólíínií nił nzhǫǫ le', dáni ídił
njǫǫhíí k'ehgo. 40 Bik'ehgo'ihi'nań yegos'aanií ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú nada'iziidi
n'íí k'eda' eshchiinií dawa díí nakihíí bits'ą'dí'hi at'éé.
41 Phárisees daanlíni t'ah íła'at'éégee, Jesus nabídaadiłkid, 42 Gániígo, Christ- híí
hagot'éégo baa natsídaahkees? Hadíń biye' nljj? David biye' nljj, daabiłnii. 43 Jesus
gánádi'nii, Hagot'éégoshą' David Holy Spirit yábiyiłti'go, SheBik'ehń, biłnii, gániígo,
44 Bik'ehgo'ihi'nań sheBik'ehń gáyiłnniid, Shigan dihe'nazhinéégo síńdaa, ni'ina' benik'eh
siljjgo nikełtł'ááhyú nininilzhj'. 45 David, SheBik'ehń, biłniigo bozhííyúgo, hagot'éégoshą'
biye' nljj áídá'? 46 Jesus nnee doo ła' bich'j' hanadzíih da lǫ́k'e, áí bijjdí' godezt'i'go nnee
daaste'go, doo hadíń nabínánłkid da.

23

1 Jesus nnee íła'at'éehíí hik'e bitsiłke'yu yich'j' hadzii, 2 Gániígo, Begoz'aanií
ye'ik'eda'iłchíhi hik'e Phárisees daanlíni Moses nnee yá sizjj n'íí k'ehgo nnee yá
nazjj: 3 Áí bighą da'ádaanohwiłniiyú ádaanoht'eego ádaaht'jj; ndi doo ádaat'jjhíí k'ehgo

ádaaht'įį da: áí ádaaṇiiyú doo ádaat'įį da ndi ádaaṇii. [4] Áí nṇeehíí nṇee biwosyú ndaazgo
dázhǫ́ nyeego dahda'ogheełgo ádaayiłsį; áídá' da'ayą́há ndi doo ich'odaaṇii da. [5] Nłt'éégo
ánádaat'įłłíí dawa nṇee dá bo'įį hádaat'įłhíí bighą ánádaat'įłł: Bik'ehgo'ihi'ṇań biyati'
ła' bídaadestł'ǫǫhíí nteelgo ádaile', bi'íí bidá'yú ałdó' nteelgo na'izlaago ádaayiłsį.
[6] Da'idąągee nṇee ízisgo ádaat'eehíí dahnádinbįhyú itah dahnaháztąągo zhą́ bił daanzhǫǫ,
ła'íí Jews ha'ánáłséh nagozṇil yuṇe' nṇee yánazíni dahnádinbįhyú itah dahnaháztąągo
ałdó' bił daanzhǫǫ, [7] Na'hiṇiih nadaagoz'ąąyú bich'į' ádaach'iṇiigo, ła'íí, Ałch'ígó'aahíí,
Ałch'ígó'aahíí, daabiłṇiigo zhą́ bił daanzhǫǫ, [8] Áídá' nohwihíí doo hadíń, Ałch'ígó'aahíí,
nohwiłṇii da le': dała'á nohwił ch'ígó'aahíí nlįį, Christ zhą́; ła'íí nohwihíí daanohwigha
iłk'isyú daanohłįį. [9] Ni'gosdzáń biká' nṇee doo ła', ShiTaa, biłdohṇii da le': dała'á,
yaaká'yú dahsdaahń zhą́, nohwiTaa at'éé. [10] Doo hadíń, ShiNant'a', nohwiłṇii da le':
dała'á nohwiNant'a' nlįį, Christ zhą́. [11] Hadíń nohwitahyú ízisgo at'éehíí, nohwá na'iziid
le'. [12] Hadíń itisgo ídéstiiníí ídaagoch'olba'go ádolṇiił; áídá' hadíń ídaagoch'olba'íí itisgo
at'éégo ádolṇiił.

[13] Begoz'aaníí ye'ik'eda'iłchíhi hik'e Phárisees daanohłíni, daanohshǫǫ ádaadoł'íni,
nohwá góyéé doleeł! Yaaká'yú dahsdaahń bilałtł'áhgee goz'áni nṇee bits'ą́' daanáda'dohtį́:
nohwíí doo itah daahłeeh dadá', nṇee itah daaleeh doleeł n'íí t'ąązhį' ádaanołsį.
[14] Begoz'aaníí ye'ik'eda'iłchíhi hik'e Phárisees daanohłíni, daanohshǫǫ ádaadoł'íni, no-
hwá góyéé doleeł! Isdzáné itsaa daanlíni bigową bits'ą́' nádaahohṇiił, ła'íí daazhógo
ádaadohṇiigo nzaad gont'i'go da'ohkąąh: áí bighą nohwíí itisgo nohwiniigonłt'éégo no-
hwá ndaagodot'aał. [15] Begoz'aaníí ye'ik'eda'iłchíhi hik'e Phárisees daanohłíni, daanohshǫǫ
ádaadoł'íni, nohwá góyéé doleeł! Tú biká' ła'íí ni' biká' dahot'éhé nadaanohtaah,
dała'á ndi nohwíhiighá́íí bighą; nohwíhiyaayúgo nakidn nohwitisyú łenágołchǫǫdgo
ch'iidn bikǫ' diltłi' yuyaa bágoz'ąą. [16] Nohwiṇáá ádaagodįh ndi ła' bádįh nadaahkaihíí,
nohwá góyéé doleeł! Dahadíń da'ch'okąąh goz'aaníí biláhyú bitł'a dahnádidilṇiihdá',
áí doo nt'é da, daadohṇii: ndi hadíń óodo da'ch'okąąh goz'ąą yuṇe'hi biláhyú bitł'a
dahnádidilṇiihíí, áń zhą́ da'áṇííyú át'éé le', daadohṇii! [17] Nohwíí doo daagonohsąą da,
nohwiṇáá ádaagodini: hadíí itisgo at'éé, óodohíí née, née da'ch'okąąh goz'aaníí bits'ą́'dí'
óodo dilzįhgo alzaahíí née? [18] Ła'íí, Dahadíń be'okąąhíí biká' dahnási'ṇiłi goz'aaníí
biláhyú bitł'a dahnádidilṇiihdá', áí doo nt'é da, daadohṇii; ndi hadíń Bik'ehgo'ihi'ṇań
baa hi'ṇiiłíí áí yiká' dahsiné'íí biláhyú bitł'a dahnádidilṇiihíí, áń zhą́ da'áṇííyú át'éé le',
daadohṇii. [19] Nohwíí doo daagonohsąą da, nohwiṇáá ádaagodini: hadíí itisgo at'éé,
Bik'ehgo'ihi'ṇań baa hi'né'ihíí née, née yiká' dahsiné'íí Bik'ehgo'ihi'ṇań baa hi'né'ihíí
dilzįhgo áile'ihíí née? [20] Áík'ehgo dahadíń Bik'ehgo'ihi'ṇań baa hi'né'i yiká' dahsiné'i
biláhyú bitł'a dahnádidilṇiihíí, áí hik'e biká' dah sihi'ṇiiłíí dawa ałdó' biláhyú bitł'a
dahnádidilṇiih. [21] Ła'íí dahadíń da'ch'okąąh goz'aaníí biláhyú bitł'a dahnádidilṇiihíí,
áí hik'e ákóṇe' golíínníí ałdó' biláhyú bitł'a dahnádidilṇiih. [22] Ła'íí dahadíń yaaká'yú
biláhyú bitł'a dahnádidilṇiihíí, Bik'ehgo'ihi'ṇań dahsdaagee goz'aaníí hik'e áígee dah
sdaahíí ałdó' biláhyú bitł'a dahnádidilṇiih. [23] Begoz'aaníí ye'ik'eda'iłchíhi hik'e Phárisees
daanohłíni, daanohshǫǫ ádaadoł'íni, nohwá góyéé doleeł! Tł'oh mint, ánise, hik'e
cúmmin daaholzéhi dá goneznanyú iłk'é'ṇilgo, dała'á Bik'ehgo'ihi'ṇań baa nádaahné',
áídá' Bik'ehgo'ihi'ṇań yegos'aaníí itisgo at'éehíí doo bee ádaanoht'ee da, dábik'ehyú
ánách'ot'įłłíí, koł goch'oba'íí, ła'íí ko'odlą' golíínníí: díí bee ádaanoht'ee le'at'éhi, ła'ihíí
doo baa daayołṇah dago. [24] Nohwiṇáá ádaagodįh ndi ła' bádįh nadaahkaihíí, dǫ́' áłts'ísę́hi
bitádaadołkaałdá' łįį bigháń ha'i'áhi odaahołneeh. [25] Begoz'aaníí ye'ik'eda'iłchíhi hik'e
Phárisees daanohłíni, daanohshǫǫ ádaadoł'íni, nohwá góyéé doleeł! Idee hik'e its'aa
biká'yú zhą́ tádaahgisdá', aadaach'ihi'ṇiiłíí ła'íí doo ádaagoch'idzaa dahíí zhą́ biyi' yuṇe'
begoz'ąą. [26] Phárisee ńlíni, niṇáá ágodini, idee hik'e its'aahíí biyi' yuṇe' ntsé táńgis,
áík'ehgo biká'dí' ałdó' nłt'éé doleeł. [27] Begoz'aaníí ye'ik'eda'iłchíhi hik'e Phárisees
daanohłíni, daanohshǫǫ ádaadoł'íni, nohwá góyéé doleeł! Nṇee łe'shijeedíí biká'gee
alzaahíí łigaigo ánálzaahíí k'ehgo ádaanoht'ee, áídá' áí biyi' yuṇe'híí nṇee daztsáni
bits'in zhą́ siṇil, nchǫ'íí zhą́ dawa begoz'ąą. [28] Nohwíí ałdó' nohwiká'dí'go zhą́ nṇee

biná́áł nłt’éégo ádaanoht’ee, áídá’ nohwiyi’ yune’ nzhǫǫ ách’idil’iinií hik’e nchǫ’híí bee hagolk’ił. 29 Begoz’aanií ye’ik’eda’ił́chíhi hik’e Phárisees daanohłíni, daanohshǫǫ ádaadoł’íni, nohwá góyéé doleeł! Bik’ehgo’ihi’nań binkááyú nada’iziidi n’íí łe’shijéédíí biká’gee dant’éhéta bee bínádaach’ilniihií ádaagohłe’, ła’íí nnee dábik’ehyú ádaat’ee n’íí łe’shijeedíí biká’gee alzaahíí dénzhónégo ánádaahdle’híí bighą, 30 Gádaadohniigo, Nohwitaa n’íí t’ah daahinaadá’ daagondlįįyúgo, Bik’ehgo’ihi’nań binkááyú nada’iziidi n’íí naatseedgee doo itah daandlįį da doleeł ni’. 31 Ádaadohniigo, Bik’ehgo’ihi’nań binkááyú nada’iziidi ndaistseed n’íí bichągháshé daanohłįigo dánohwíí ádaa nadaagolni’. 32 Nohwitaa n’íí nchǫ’go ádaat’įį n’íí ąąłzhį’ beda’ohłe’. 33 Tł’iish k’ehgo daanohłíni, ch’osh bik’asda’ golíínií k’ehgo hałinołt’įįłíí, ch’iidn bikǫ’ diltłi’ yuyaa nohwá goz’aanií hagot’éégoshą’ bitis hahkáh?

34 Áí bighą Bik’ehgo’ihi’nań binkááyú nada’iziidi, nnee daagoyáni, hik’e begoz’aanií ye’ik’eda’ił́chíhi nohwich’į’ daadeł’a’: áí ła’ nadaałtseed doleeł, ła’íí tsį’ił́na’áhi bídaahołkał doleeł; ła’ihíí íła’ánádaaht’ininigee habída’ołtsaas doleeł, ła’íí daabi’odlą’híí bighą yóíyahgo bini’da’dołníh doleeł, kįh gozniildí’ łahyúgo kįh goznilzhį’: 35 Áí bighą ni’gosdzáń biká’ nnee dábik’ehyú ádaat’eehíí nadaaztseedíí dawa bidił nohwik’izhį’ didot’aał, dábik’ehyú áť’éhi, Abel holzéhi, zesdįidí’ Barakías biye’, Zakarías holzéhi, zesdįizhį’, Zakaríasíí kįh biyi’ da’ch’okąąhíí hik’e be’okąąhíí biká’ dahnási’niłíí goz’aanií bigizhgee daazesołhįį n’íí. 36 Da’aniigo gánohwiłdishnii, Díí dawa díí daałinolt’ininłíí bik’izhį’ didot’aał. 37 Jerúsalem, Jerúsalem ńlíni, Bik’ehgo’ihi’nań binkááyú nada’iziidi natsíńłtseedíí, ła’íí nich’ į’ daahil’aadíí tséé bee nbida’tsíńłne’íí, tazhik’áné bi’aadíí bit’ats’in bitł’ááh yune’ bizhaazhé onáyiniłíí k’ehgo nichągháshé doo ałch’ídn łináhishniił hasht’ininí ndi doo hádaaht’ininí da ni’! 38 Nikįhíí yó’agodot’ąą. 39 Gádaanohwiłdishnii, Bik’ehgo’ihi’nań bizhi’ yee higaałíí ba’ihégosini at’éé, daadohniihíí bijįį zhą nadaashołtséh.

24

1 Jesus da’ch’okąąh goz’ąądí’ ch’ínyáádá’, bitsiłke’yu baa hikai, gádaabiłniigo, Díí da’ch’okąąh goz’ąągee kįh nagoznilíí níńł’ininí. 2 Jesus gádaabiłnii, Díí dawa daah’ininí née? Da’aniigo gánohwiłdishnii, díí tséé iłká’ dahnagoznilíí doo ła’ iłká’ dahnast’ąą da doleeł, dawa nanehiłkaad doleeł.

3 Áídí’ Jesus dził Olives holzéhi biká’yú dahsdaago bitsiłke’yu dasahndiyú baa hikaigo gádaabiłnii, Nohwił nagolní’ da’os’ah ágonéhi? Nádńdáhíí hik’e nnágodáhi biłgo hant’é bee bígózį doleeł? 4 Jesus gánádaabiłdi’nii, Ídaa daagonohdząą, nnee ła’ ch’a’onohołt’e’ hela’. 5 Nnee łąągo shizhi’ yee daahikáh doleeł, Shíí Christ nshłįį, daaniigo; áí nnee łąągo ch’a’odaayiłkaad doleeł. 6 Nagonłkaadíí ba’ikodaanohsį, ła’íí nagonłkaadíí baa ch’inii daadohts’ag doleeł: áídá’ doo nohwijíí natsídaahiltǫ’ da le’: díí dawa begolne’hi at’éé, ndihíí t’ah doo hwahá nnágodáh da. 7 Nnee iłtah at’éégo hadaazt’i’íí iłch’ į’ nanágonłkaad doleeł, ła’íí nnee dałá’á binant’a’ daagolínihíí ałdó’ iłch’ į’ nanágonłkaad doleeł: da’adzaayú shiná’ góyééhíí benagowaa doo, nadaagontł’ogíí iłtah at’ééhíí benadaagowaa doleeł, ła’íí ni’ nagohi’naa doleeł. 8 Áí koniidaagonłt’ééhíí begodigháh doleeł. 9 Áígee nohwini’daach’idiłni’go odaanohwiniyood doleeł ła’íí nadaanohwiłtseed doleeł: ła’íí shizhi’ daanohwich’ozhííhíí bighą nnee iłtah at’éégo hadaazt’i’íí dawa bił daanohchǫ’ doleeł. 10 Áígee nnee łąągo t’ąązhį’ ánáda’ne’ doo, łaa nadaagolni’ doo, ła’íí iłk’edaadi’niih doo. 11 Bik’ehgo’ihi’nań binkááyú nada’iziidi ádaadil’íni hahikáh doleeł, áík’ehgo nnee łąągo ch’a’odaayiłkaad doleeł. 12 Doo bik’ehyú ágot’ee dahíí dázhǫ́ łąągo begoz’ąąhíí bighą nnee łąągo bił’ijóóníí édįiłgo nádaanihik’as doleeł. 13 Áídá’ dahadíń dángont’i’zhį’ dahildǫ́híí hasdábi’dolteeł. 14 Yaaká’yú dahsdaahń bilałtł’áhgee begoz’aanií nłt’éégo baa na’goni’íí ni’ dágoz’ąą nt’éégo be’ánágoldoh doleeł, nnee iłtah at’éégo hadaazt’i’íí dawa yidiits’ininłh doleełhíí bighą; áí bikédí’go nnágodáh doleeł. 15 Áík’ehgo gołchǫǫhgo o’ní’ihíí Bik’ehgo’ihi’nań binkááyú na’iziidi, Daniel holzéhi, yaa yałti’ n’íí, godiyininhgo goz’ąągee sizininigo daah’ininidá’, (dahadíń áí yózhííhíí bił ígózį le’,) 16 Hadíí Judéa golzeeyú daagolíínií, dził naz’aanií yich’ į’ okeeh doo: 17 Dahadíń kįh biká’yú dahsdaahíí

nt'éhéta náidiiné'go gódah ch'ínádáh hela': [18] Ła'íí dahadíń k'edolzaahíí yiyi' na'iziidíí
t'ąązhį' bidyágé yaa nánódáh hela'. [19] Áígee goldohíí daaltsaaníí ła'íí isdzáné mé' daabiłbe'íí
bá góyéé doleeł! [20] Haihíí biyi' ła'íí godilzinníí bijįį ágónéh hela', daadohniigo da'ohkąąh.
[21] Áígee dantsé godeyaadí' godezt'i'go díí jįįzhį' goyéégo nagowaahíí áí ga'at'éhi doo
hwahá be'ágone' da, áí doo be'ágánágo'néh át'éé da. [22] Áígee goldohíí doo dé'igodégo
ánálzaa dayúgo, nnee doo ła' hasdáwáh át'éé da: áídá' nnee bitahasdlaahíí bighą
áígee goldohíí dé'igodégo ánádolníłł. [23] Áígee nnee ła', Daadeh'įį, Christ kú naghaa,
dagohíí, nlahyú naghaa, nohwiłniiyúgo, doo daahohdląą da. [24] Christ ádaadil'iinníí, ła'íí
Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú nada'iziidi ádaadil'iinníí hahikáh doleeł, áí godiyįhgo be'ígozinníí
ch'í'nah ádaile' ła'íí ízisgo áńda'ol'įįh doleeł; yídaanel'ąąyúgo áí bee nnee bitahasdlaahíí
ndi ch'a'odaiłkaad doleeł. [25] Ídaayesółts'ąą, iłk'idá' dabíntsé baa nohwił nagosisni'.
[26] Christ da'igolįįyú naghaa, daanohwiłch'iniiyúgo; ákú dohkáh hela': nagont'į' goz'ąą
yune' sidaa, daanohwiłch'iniiyúgo; áí doo daahohdląą da. [27] Ya'áí hanadáhdí' ya'áí
onadáhzhį' hada'didla'íí k'ehgo shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, nádishdaał. [28] Dahayú its'í
siné'yú ch'ishoogi íła'at'éé doleeł.

[29] Goyéégo nagoyaahíí bikédí'go ya'áí diłhił doleeł, tł'égona'áíhíí doo bee got'įį da
doleeł, ts'iłsǫǫsé yáádí' nanihidéh doleeł, ła'íí yáázhį'go inawodíí nagohi'naa doo: [30] Áígee
shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, yaaká'yú beshígozinníí ch'í'nah hileeh; áík'ehgo ni'gosdzáń
biká' nnee iłtah at'éégo hadaazt'i'íí doo bił daagozhǫǫ dago daachag doleeł, shíí, nnee
k'ehgo Niyááhíí, yaak'os biyi'dí' shinawodíí bee ła'íí dázhǫ shits'ą'idindláádgo náshdaałgo
daashidołtseeł. [31] Áídí' shinadaal'a'á yaaká'dí' ohish'aa doleeł, bésh dilwoshé ádaaniigo
bitahelááhíí dįįdí', ni'gosdzáń nel'ąądí' yáá nel'ąązhį' íła'ádaile'. [32] Ch'il fig holzéhi bits'ą'dí'
nohwił ch'ígót'aah; bits'ádaaz'aahíí dit'ódé daaleehdí' bit'ąą daagoleehyúgo, k'ad shíí
nágodleehgo bídaagonołsį. [33] Da'áík'ehgo áí be'ádaagone'íí goldohgo daah'įįdá', k'ad
náshdaałzhį' ałhánégo godziihgo bídaagonołsį doleeł. [34] Da'aniigo gádaanohwiłdishnii,
Díí daałinolt'ąąłíí doo nohwee ch'ígonáh da, díí ádaanohwiłdéniidíí dawa begolzaago zhą.
[35] Yáá hik'e ni'gosdzáń biłgo bech'ígonáh doleeł, áídá' shiyati'íí doo bech'ígowáh da doleeł.

[36] Hadíí bijįį shįhíí, dagohíí da'kwíí bik'ehenkéézgo shįhíí ágone'íí nnee doo ła' yígółsį
da, Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á yaaká'yú daagolíínníí ndi doo yídaagołsį da, shiTaa zhą
yígółsį. [37] Noe t'ah golįįdá' ágot'ee n'íí k'ehgo shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, nánshdáhíí bijįį
ałdó' ágágot'ee doleeł. [38] Tú'idezjoolíí dabíntségo ágot'ee lǫ́k'ehíí k'ehgo ágot'ee doleeł,
da'ch'iyąą ni', da'ch'idląą ni', nnádaach'ihse' ni', ła'íí łaa daagoch'ihiniiłgo nnádaaze' ni',
Noe tsina'eełíí yiyi' oyaahíí bijįįzhį', [39] Tú'idezjoolíí doo yídaagołsį'égo tú idezjoolgo dawa
bił ogo'éél; shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, nánshdáhgo ałdó' ágágot'ee doleeł. [40] Áí bijįį nnee
naki k'edolzaayú na'aashyúgo, dała'á nádilteehdá' ła'íí da'akú sizįį doo. [41] Isdzáné naki
da'ik'aayúgo, dała'á nádilteehdá' ła'íí da'akú sidaa doo.

[42] Áí bigha biká nádaadeht'ąąh; da'kwíí bik'ehenkéézgo shíí, nohweBik'ehńhíí, nán-
shdáhíí doo bídaagonołsį da. [43] Díí bídaagonołsį, nnee bigową golíínníí da'os'ah in'ąąhíí
hígháhgo yígółsįyúgo, yiká déz'ąą doleeł ni', áík'ehgo bigową doo ch'ínódzíís át'éé
da. [44] Nohwíí ałdó' dahkodá' iłch'ą'daanoht'ee: shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, dahagee
nánshdáh, doo ndaashołíí dagee. [45] Áídá' hadíń na'iziidi begondlįąhíí góyáni, binant'a'
bigowąhíí yebik'ehgo nbiłtįį n'íí, dahagee idáń nana'nííhgee idáń nayiniih. [46] Na'iziidíí
binant'a' ábiłniiyú át'ąągo, binant'a' nadzááyúgo, áń biyaa gozhǫǫ doleeł. [47] Da'aniigo
gádaanohwiłdishnii, Nant'án nt'é bíyééhíí dawa yebik'ehgo na'iziidíí nbiłtéeh doo. [48] Áídá'
áí na'iziidi nchǫ'ihíí, Shinant'a' doo hwah nadáh da, ídiłdi'niiyúgo; [49] Isdzáné hik'e nnee
ła' nada'iziidíí nadainłkaad nkegonyaago bił nágodizyisíí biłgo da'iyąą hik'e da'idląąyúgo;
[50] Áí na'iziidi binant'a' doo yiká déz'ąą dagee, doo nyołíí dagee nadáhgo, [51] Nbihiłgeesh,
áídí' hadíí daanzhǫǫ ádaagodil'ínihíí bich'ą'zhinéégo nilteeh: áígee daach'ichag ła'íí kowoo
łídaach'idiłk'ash doo.

25

[1] Yaaká'yú dahsdaahń bilałtł'áhgee begoz'aanníí díí k'ehgo at'éé: ch'ekíí gonenan kǫ'

nałbaałíí dahdaayo'aałgo nnee niinéhíí bich'į'yú deskai. 2 Ashdla'ihíí daagoyąą, áídá'
ashdla'ihíí doo daagoyąą da. 3 Doo daagoyąą dahíí kǫ' nałbaałíí dahdaayo'aał ndi túkǫ'íí
ik'e'an doo ła' dahdaidnziid da. 4 Áídá' daagoyáánííí túkǫ'íí tús biyi' siziidgo ik'e'an
dahdaidn'ąą ląk'e, kǫ' nałbaałíí biłgo. 5 Nnee niinéhíí t'ah doo hwahá hígháh dadá', ch'ekíí
bił daanzijgo da'iłhaazh. 6 Tł'é'is'ahyú ła' nádidilghaazh gáníígo, Daadeh'ąą, nnee niinéhíí
kodí' higaał; bich'į' dohkáh. 7 Áík'ehgo ch'ekííhíí nádiikaigo bikǫ' nałbaałíí iłch'į'daizlaa.
8 Áídá' doo daagoyąą dahíí daagoyáánííí gádaayiłnii, Túkǫ'íííła' nohwaa daanohsiid; no-
hwikǫ' nohwits'ą' daanestsiz. 9 Daagoyáánííí gádaabiłnii, Dah; ágádaasiidzaayúgo, doo
hwoi da hileeh: áídá' hayú nahiniih goz'ąąyú dohkáhgo ła' nadaahołniih. 10 Nada'iłniihyú
okaidá' nnee niinéhíí ńyáá; áík'ehgo iłk'idá' nłt'éégo ádaadeszaago naháztaanííí ni'i'néh
yunee' okai: áídí' da'det'ąą. 11 Bikédí'go ła' ch'ekíí n'íí nákaigo gádaanii, Nohwinant'a',
Nohwinant'a', nohwá ch'í'íńtjih. 12 Áídá' nnee niinéhíí gádaabiłnii, Da'aniigo gáno-
hwiłdishnii, Doo nohwídaagonsį da. 13 Áík'ehgo biká ńdaadeht'ąąh; hadíí bijąą shįhíí, da'kwíí
bik'ehenkéézshįhíí shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, nánshdáhíí doo bídaagonołsį da.

14 Yaaká'yú dahsdaahń bilałtł'áhgee begoz'aanííí díí k'ehgo at'éé: nnee ńzaadyú deyaago
bánada'iziidíí yushdé' nnohkáh yiłniigo, bíyééhíí yinádaadéz'ąągo yaidin'ąą łęk'e. 15 Ła'
bestso talent holzéhí ashdla'i yaidin'ąą, ła'íí naki yaidin'ąą, ła'íí dała'á yaidin'ąą; dawa
daantąągee dá yídaanel'ąągee yaidin'ąągo; áídí' nant'ánhíí dagoshch'į' dahnyaa. 16 Nnee
talents ashdla'i baadet'aanííí hant'é nayihesniihíí baa nanáhaznigo ashdla'i bá íguya.
17 Ła'íí talents naki baadet'aanííí ałdó' naki bá íguya. 18 Áídá' talent dała'á baadet'aanííí
łeyi' ogogeed yuyaa binant'a' bibestsohíí náyides'ąąd. 19 Áídí' ńzaad godeyaago binant'a'íí
nádzáágo yił daayołtag. 20 Áík'ehgo talents ashdla'i baadet'aan�íí talents ashdla'i bá'íguyahíí
ałdó' ákú yinné' gánniigo, Shinant'a', talents ashdla'i shá ńnil n'íí talents ashdla'i shá íguya.
21 Binant'a' gábiłnii, Negondlijgo shána'izíídi, nłt'éégo ándzaa ląą: da'ayąąhái ndi nłt'éégo
shá ánlaahíí bighą łáni benik'ehgo ánishłe': shíí ninant'a' baa shił gozhóóníí ni ałdó'
baa nił gozhǫǫ le'. 22 Talents naki baadet'aanííí ałdó' kú ńyáá gánníígo, Shinant'a', talents
naki shá ńlaa n'íí talents naki shá íguya. 23 Binant'a' gábiłnii, Negondlijgo shána'izíídi,
nłt'éégo ándzaa ląą: da'ayąąhái ndi nłt'éégo shá ánlaahíí bighą łáni benik'ehgo ánishłe':
shíí ninant'a' baa shił gozhóóníí ni ałdó' baa nił gozhǫǫ le'. 24 Áídí' talent dała'á baadet'aanííí
kú ńyáá gánníígo, Shinant'a', nnee doo bee gónedzą dahi ńlíígo nígonsį, doo k'edínlaa
dayú ná'igéésh, doo ishínlch'ii dayú łená'ílá: 25 Nésdzidgo, nitalent-híí łeyi' yuyaa nádéł'ą
ni'; koh, níyéé naa nániné'. 26 Binant'a' gábiłnii, Nchǫ'go shána'izíídi, bił goyé'i ńlíí, doo
k'e'diláá dayú ná'ishgeesh, doo ishíłch'ii dayú łená'ishłá bígonłsí: 27 Áí bighą bestso iłkáh
ch'ídaihiniiłíí shizhaali bánné' le'at'éhi, áík'ehgo nánsdzaago bínágodáhíí bił shaa nánné'
doleeł ni'. 28 Áík'ehgo talent-híí bits'ą' nádo'né'go nnee gonenan talents bíyééhíí baa
no'né'. 29 Dahadíń dant'éhéta bíyéé gólíínííí bitisgo baa nádo'né', áík'ehgo łąągo bíyéé
doleeł: áídá' dahadíń bíyéé da'ayąąhái, bíyéé gólíí n'íí ndi bits'ą' nádido'né'hi at'éé.
30 Na'iziidi doo bik'ehyú át'éé dahíí chagołheełzhį' ch'ídaanołt'e': ákú daach'ichag ła'íí
kowoo łídaach'idiłk'ash doo.

31 Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, shits'ą'idindláádíí bee dahnádisdzaago yaaká'dí'go
nadaal'a'á dilzini bił nánshkáh, biká'dahsdáhá biká'dí' shits'ą'idindládi biká' dahsidáágo
nansht'aa doo: 32 Shinadzahgee nnee iłtah at'éégo hadaazt'i'íí dawa íła'alnéhgo iłts'ą'
hishniił, dibełíí nanyoodi bidibełíí hik'e gantł'ízí bits'ą'yihiniiłhíí k'ehgo. 33 Dibełíí shigan
dihe'nazhinéégo nnihishniił, áídá' gantł'ízí she'eshganzhinéégo. 34 Áídí' shíí, Ízisgo
Nansht'aahíí, shigan dihe'nazhinéégohíí gádaałdishnii, Yushdé', shiTaa gozhóóníí nohwá
ádaizlaahíí, ni'gosdzáń nnit'ąądá' bee nadaanoht'aa doleełgo nohwá iłch'į'golzaahíí bee
nadaanoht'aa le': 35 Shiná' nshłijgo shá da'desoné' ni': dibá' nshłijgo tú shaa daasoziid ni':
doo kígonsį dayú hishaałgo nádaashidołtijj ni': 36 Shidiyágé ádjhgo diyágé shá ádaagosolaa
ni': dinshniihgo shaa nanádaanohtaah ni': ha'ásítíígo shaa nahkáh ni'. 37 Áík'ehgo
dábik'ehyú ádaat'eehíí gádaashiłniih, NohweBik'ehń, dadá' shiná' ńlíígo daaniit'ąągo ná
da'de'né' láń? Ła'íí dibá' ńlíígo tú nadaasiidziid láń? 38 Dadá' doo kígonłsí dayú hínááłgo

nádaanideltįį láń? Ła'íí nidiyágé ádįhgo naa daasii'ni̜l láń? 39 Ła'íí dadá' dinníihgo dagohíí
ha'ásíńtįįgo daaniit'įįgo naa nkai láń? 40 Shíí, Ízisgo Nansht'aahíí, bich'į' hasdziihgo
gádaałdishniih, Da'aniii gánohwiłdishniii, Shik'isyú doo ízisgo at'éé dahi ndi ágádaaso-
laayúgo, shíí ałdó' ágádaashisolaahi at'éé. 41 Áídí' she'eshganzhiné́éhíí ałdó' díí k'ehgo
bich'į' hasdziih, Nohwíí, da'ílíí daahłeehgo nohwá ndaagost'ą́ąhíí shits'ą́'zhį' daadohkáh,
kǫ' dahazhį' diltłi' yune', ch'iidn nant'án hik'e binadaal'a'á biłgo bá ałch'į'golzaayú.
42 Shiná' nshłįįgo doo shá da'desoné' da ni': dibá' nshłįįgo tú doo shaa daasoziid
da ni': 43 Doo kígonsį dayú hishaałgo doo nádaashidołtįį da ni': shidiyágé ádįhgo
diyágé doo shá ádaagosolaa da ni': dinshniihgo ła'íí ha'ásítį́ígo doo shaa noyaa da
ni'. 44 Áík'ehgo gádaashiłniih, NohwiNant'a', dadá' shiná' ńlį́ígo, dagohíí dibá' ńlį́ígo,
dagohíí doo kígonłsį dayú híná́łgo, dagohíí nidiyágé ádįhgo, dagohíí dinníihgo, dagohíí
ha'ásíńtįįgo daaniit'įįgo doo nich'odaasii'ni' da láń? 45 Áík'ehgo gádaałdishniih, Da'aniii
gánohwiłdishniii, Díí doo ízisgo at'éé dahi ndi doo ágádaasolaa dayúgo, shíí ałdó' doo ágá-
daashisolaahi at'éé da. 46 Dííhíí dahazhį' biniigodilne' doleeł, áídá' dábik'ehyú ádaat'eehíí
dahazhį' daahinaa doleeł, yaaká'yú.

26

1 Áík'ehgo Jesus díí ąął yaa nagosni'dá' bitsiłke'yu gádaayiłnii, 2 Nakiskąą hik'e bitis-
hagowáh n'íí bee bíná' godiníhgo da'idąą doleełíí bídaagonołsį, áígee shíí, nnee k'ehgo
Niyááhíí, shik'edaannii̜híí bilák'e shi'dolteełgo tsį'iłna'áhi bíshi'dilkał. 3 Áídí' okąąh
yebik'ehi itisyú nadaandeehíí, begoz'aanií ye'ik'eda'iłchíhi, ła'íí nnee yánazíni okąąh
yebik'ehi da'itiséyú sitíni, Cáiaphas holzéhi, bigowągee íła'adzaago, 4 Hagot'éégo dá-
nant'į'eego Jesus daayiłtsoodgo daayiziłheego yee ndaagoshchįį. 5 Áídá', Doo da'idąąhíí
bijįį daahiiltsood da, daaniii, ágádaasiidzaayúgo nnee dánko bádaagochįįhgo godnch'aad
doleełi at'éé́híí bigha, daaniii.

6 Béthanyú Simon, łóód doo ínádįh dahi, léprosy holzéhi, yaa naghaa n'íí bigową yune'
Jesus sidaadá', 7 Iyąągo sidaago isdzán ła' ch'il bik'ah łáń íllíni tús alabáster be'alzaahi
besi'áni ha'áyí'ą́ą́go Jesus baa nyáá, áí ik'ahíí Jesus bitsits'in yiká' yaa yiziid. 8 Jesus
bitsiłke'yu díí daayiłtsąągo doo bił dábik'eh dago gádaaniii, Nt'é bighą ik'ahíí da'ílíí
yishchįį? 9 Áí ik'ahíí łą́ą́go íl̨ı́ígo nahiniihgo, zhaalihíí tédaat'iyéhíí baa hi'né' le'at'éhi.
10 Ádaaniihíí Jesus yígołsįįdgo gábiłnii, Nt'é bighą isdzánhíí nadaanołtł'og? Nłt'éégo
áshíílaa. 11 Tédaat'iyéhíí dabik'ehn nohwitahyú nadaakai; áídá' shihíí doo dahazhį'
nohwitahyú nashaa da doleeł. 12 Doo hwahá łeeh shi'dilteeh dadá' ik'ahíí shits'í yiká' yaa
yiziid. 13 Da'aniii gánohwiłdishniii, Ni'gosdzáń dágoz'ąą nt'éégo dahayú yati' baa gozhóni
baa na'goni'gee, díí isdzán adzaahíí baa na'goni' doleeł, bee bíná'godiníhgo.

14 Áídí' Judas Iscáriot, nakits'ádahíí itah nlíni, okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehi yaa
nyáágo, 15 Jesus hayúhíí nohwił ch'ínsh'aahdá', hant'é shaa daanohné'? daayiłnii. Zhaali
łigaií tádin naa do'né', daabiłnii. 16 Áídí' godezt'i'go hagot'éégo ch'íidish'aał nzįgo yiká
hésdaa nkegonyaa.

17 Báń benilzoołíí da'ádįhgo báń alzaahi daadaanií dantséhíí bijįį Jesus bitsiłke'yu
baa hikaigo gádaabiłnii, Bitis- hagowáh n'íí bee bíná'godiníhgo da'idaanií hayú ná
ałch'į'daagohiidle'? 18 Jesus gádaabiłnii, Kįh gozniłyú dohkáh, áígee nnee ła' gádaabił-
dohniih, Łłch'ígó'aahíí gánii, łłk'idá' shaa gonyáá; nigową yune' bitis- hagowáh n'íí bee
bíná'godiníhgo shitsiłke'yu bił da'ishąą doleeł. 19 Áík'ehgo Jesus ádaabiłnii n'íí k'ehgo
bitsiłke'yu ádáát'ąąd; áígee bitis-hagowáh n'íí bee bíná'godiníhgo da'idaanií ałch'ą'daizlaa.
20 Áídí' o'i'ą́ą́yú nakits'ádahíí da'iyąągo yił dahdinezbįh. 21 Da'iyąągo Jesus gánii, Da'aniigo
gánohwiłdishnii, nohwíí ła' ch'íshinoh'aah doleełi at'éé. 22 Áík'ehgo dázhǫ́ doo bił
daagozhǫ́ǫ́ dago dała'á daantį́ígo, SheBik'ehń, ya' shíí née? daaniii nkegonyaa. 23 Áík'ehgo
gánii, Dahadíń its'aa biyi'zhį' dała' bił éédisht'áhi, áń ch'íshí'aah doleeł. 24 Shíí, nnee k'ehgo
Niyááhíí, dá shaa k'e'eshchiinií shee godolniił: áídá' nnee ch'íshí'aahíí bá góyéé doleeł! Áí

nn̲eehíí doo bi'deshchįį dayúgo nłt'éé doleeł ni'. [25] Áídí' Judas, ch'íbí'aah doleełíí, Jesus gáyiłn̲ii, Ałch'ígó'aahíí, ya' shíí née? Jesus gábiłn̲ii, Da'áígee ánn̲iid.

[26] Da'iyąągo Jesus báń náidn'ąągo ya'ihénzįgo oskąądá' iłk'ídaizné'go bitsiłke'yu yitaizn̲iih, Nkóh daohsąą; díí shits'í át'éé, n̲iigo. [27] Áídí' idee beda'iskaaníí náidnkąą, áí ya'ihénzįgo oskąądá' iłtah daidezkąą, Daanohwigha daohdląą, yiłn̲iigo; [28] Díínko shidił k'ehgo at'éé, shidił bee áníídégo łángont'aahi at'éé, nn̲ee łąągo bá idijoołíí, binchǫ'híí bighą baa nádaagodet'aahgo. [29] Gádaanohwiłdishn̲ii, Kodí' godezt'i'go dahts'aa bitoohíí doo naanáshdlą́ą́ da, dahadíí bijįį shiTaa bilałtł'áhgee goz'ąąyú áníídéhi nohwił naadaadishdlįłgo zhą́. [30] Áídí' sį ła' hadaidez'ąądá', dził Olives holzéhi si'ąąyú okai. [31] Áígee Jesus gádaabiłn̲ii, Tł'é'go áshi'dilne'híí bighą daanohwigha t'ąązhį' ádaahne': díí baa k'e'eshchįłhíí k'ehgo, Dibełíí Nanyoodíí bin̲í'dishníh, áík'ehgo dibełíłhíí da'adzaayú nkenelt'ee doleeł. [32] Áídá' dasiitsąądí' naadisdzaago Gálileeyú nohwádįh dishá doleeł. [33] Peter gábiłn̲ii, Nn̲ee dawa nits'ą́' t'ąązhį' ánádaasdzaa ndi, shíí doo ágáoshne' at'éé da. [34] Jesus gánábiłdo'n̲iid, Da'an̲iigo gániłdishn̲ii, Tł'é'go tazhik'áné doo hwahá án̲iih dadá' taadn, Áń doo bígonsį da, shiłdinn̲íił. [35] Áídá' Peter gábiłn̲ii, Dała' nił dastsaah ndi, Áń doo bígonsį da, doo niłdoshn̲iih at'éé da. Ła'ihíí bitsiłke'yu dawa da'áík'ehgo ádaann̲iid.

[36] Áídí' Gethsémane golzéhi goz'ąąyú Jesus bitsiłke'yu yił hikaidá' Jesus gádaabiłn̲ii, Dádząą nahísóotąą, nláhyú déyáá, oshkąąhyú. [37] Peter ła'íí Zébedee biye'ke naki Jesus yił okai, áídí' dázhǫ́ doo bił gozhǫ́ǫ́ dago bijíí nn̲iih nkegonyaa. [38] Áík'ehgo gádaabiłn̲ii, Shiyi'siziinií dázhǫ́ doo bił gozhǫ́ǫ́ da, dák'azhą́ dastsaahíí ga'at'éé: dádząą nahísóotąągo sha'ishhah daadeh'ı́ı́. [39] Áídí' da'an̲ahyú óyááyú ni'zhį' hayaa adzaago okąąh gán̲íígo, Bígonedząąyúgo, shiTaa, díí hishdląą doleełíí shits'ą́'zhį' ánle': áídá' shíí doo beshik'eh da, ni zhą́ benik'eh. [40] Áídí' bitsiłke'yu yaa nadzaago da'iłhoshgo yiká nnyáá, áík'ehgo Peter gáyiłn̲ii, Dała'á łedihikeezzhį' ndi shą' doo sha'ashhah daadeh'ı́ı́ le'at'éé da? [41] Daadeh'ı́ı́go da'ohkąąh, nanohwída'dintaah bídaanołdzil doleełhíí bighą: nohwiyi'siziinií da'an̲ii hát'ı́ı́ ndi nohwits'íhíí doo nłdzil da. [42] Nakidn onaanádzaagee na'okąąh gán̲íígo, ShiTaa ńlíni, díí hishdląą doleełíí doo hagot'éégo shits'ą́'zhį' alne' dayúgo hishdląą, ni nik'ehgo ágone'. [43] Bitsiłke'yu da'iłhoshgo yaa naanádzaa: dázhǫ́ bił daanzįgo. [44] Áídí' yits'ą́' onaanádzaa, okąąhyú taadngee da'ágánádi'n̲iigo. [45] Áídí' bitsiłke'yu yaa naanádzaago gádaayiłn̲ii, Akú da'ołhoshgo hanádaahsoł: shíí, nn̲ee k'ehgo Niyááhíí, nn̲ee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí bilák'e shi'dilteehgo ch'íshi'dot'aałíí iłk'idá' biká' ngonyáá. [46] Nádohkáh, hiikaah le': ch'íshí'aahíí kodí' higaał.

[47] Jesus t'ah yałti'dá' Judas, nakits'ádahíí bił itah nlíni, nn̲ee łąągo bésh be'idiltłishé ła'íí tsį be'idiltłishé dahdaayin̲íílgo, okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehíí ła'íí nn̲ee yánazíni daabides'a'íí yił nałsą́ą́. [48] Ch'íbí'aah doleełíí iłk'idá' bebígózį doleełíí yengon'ą́ą́ lę́k'e, gán̲íígo, Hadíń hists'ǫsíí áí áń doleeł; áń daahołtsood. [49] Dagoshch'ı́' Jesus yaa nyáágo, Gozhǫ́ǫ́, Ałch'ígó'aahíí, yiłn̲iigo yizts'ǫs lę́k'e. [50] Jesus gábiłn̲ii, Shik'isn, hant'é bighą ńyaa? Áídí' Jesus yił ndaazdeelgo daayiłtsood. [51] Nn̲ee dała'á Jesus yił hikaahíí bibízh be'idiltłishé hayidzı́ı́zgo okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni binal'a'áhi yontłízhgo bijaa naidnłgizh lę́k'e. [52] Jesus gábiłn̲ii, Nibízhíí iłch'ı́'nántjįh: dahadíń bésh yee iziłheehíí dabíí ałdó' bésh bee nabizi'dodeeł at'éé. [53] Ya' doo bígonłsį da née, shiTaa bich'ı́' oshkąąhyúgo binadaal'a'á yaaká'dí'hi nakits'ádahyú sin̲ili dagoshch'ı́' shich'ı́' yidił'aah go'ı́ı́? [54] Áídá' ágádzaayúgo, Bik'ehgo'ihi'n̲ań biyati' bek'e'eshchiinií hagot'éégo begoln̲e'? Da'ágágon̲éhgo goz'ąą go'ı́ı́. [55] Da'áí bik'ehenkéézgee Jesus nn̲ee baa nánłsą́ą́híí gádaayiłn̲ii, Ya' bésh be'idiltłishé ła'íí tsı̨ be'idiltłishé dahdaanohn̲iiłgo daashołtsoodgo nánołsąą née, in'ı́ı́híí daach'iłtsoodhíí k'ehgo? Dawa jı́ı́ ła' da'ch'okąąh goz'ąą yun̲e' nohwił ch'ídaagonsh'aahgo dahsídáá át'éé ni', ndi doo hak'i daashołtsood da ni'. [56] Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú nada'iziidi n'íí yee K'e'eshchiinií begoln̲e'híí bighą díí dawa ánágot'ı́ı́ł. Áídí' bitsiłke'yu dawa bits'ą́'zhį' ádaaszaago bits'ą́' iłhadeskai.

[57] Nn̲ee Jesus daabiłtsoodíí okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni, Cáiaphas holzéhi, yaa yił hikai, begoz'aanií ye'ik'eda'iłchíhi hik'e Jews yánazíni biłgo íła'at'éégee. [58] Peter da'an̲ahgo

biké'dí' higaał, áídí' okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni bikįh binaa łé'ditł'įįh yune' ha'ayáágo nada'iziidi bitahyú nezdaa, hago ágone'íí dá'ąąłzhį' yineł'ęę hát'ęęgo. 59 Okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehi, Jews yánazíni, yánádaaltihi biłgo Jesus zidee hádaat'ęęgo daazhógo yaa dahgosi'aahíí yiká daadéz'ęę; 60 Ndi doo ła' da: łąągo neheskai ndi dá doo at'éé dayú baa dahdaago'aahíí doo ła' da. Nt'éégo nnee naki n'áázh, daazhógo baa dahdaago'aahi, 61 Gádaaniigo, Díí nnee, Bik'ehgo'ihi'nań daach'okąąh goz'aaníí tagoshniłgo, áídí' taagi jęę hileehgo ánágoshdle'go bínesh'ąą, níí ni'. 62 Okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni hizę'go Jesus gáyiłnii, Ya' nihíí doo nt'é nniigo hadziih da née? Díí naa dahdaago'aahgo naa yádaałti'íí hago at'éé. 63 Áídá' Jesus doo nt'é nii da. Okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni gábiłnii, Bik'ehgo'ihi'nań hináhi biláhyú gániłdishnii, Nohwił nagolní', ya' ni Christ, Bik'ehgo'ihi'nań biYe' ńlęę née? 64 Jesus gábiłnii, Da'áígee áńniid: gádaanohwiłdishnii, Díí bikédí'go shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, da'tiséyú binawod golíni bigan dihe'nazhinéé dahsídáágo, yaaká'dí' yaak'os shił honáhgo daashidołtséél. 65 Áík'ehgo okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni bidiyágé ídá nayihesdzęęzdá' gánííí, Bik'ehgo'ihi'nań nchǫ'go yaa yałti'; nt'é bighą nnee ła'i baa yanánálti' doleeł? Bik'ehgo'ihi'nań nchǫ'go yaa yałti'íí daadisots'ąą. 66 Hagot'éégo baa natsídaahkees? Zideego bángonot'aah daanii. 67 Áídí' biniizhį' odaach'idihizheeh, ła'íí ńdaach'inłts'ę; ła'ihíí bítł'adaach'ika', 68 Gádaaniigo, Christ ńlíni, Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú yáńłti'yúgo, hadíń nánínłts'ę shįhíí nohwił nagolní'.

69 Okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni bikįh binaa łé'ditł'ęh yune' Peter sidaa: áígee isdzán na'iziidi baa nyáágo, Ni la' ałdó' Jesus Gálileedí' nagháhi bił na'aash ni', biłnii. 70 Áídá' dawa binááł, Dah, hant'é nniigo ánniihíí doo bígonsę da, nniid. 71 Kęh bahgee ch'ínágohen'ąąyú ch'ínyáágo isdzán na'iziidi ła'i náábiiłtsąągo, áígee naháztaaníí gáyiłnii, Díí nneehíí ałdó' Jesus, Názarethdí' gólíni, yił na'aash ni'. 72 Bitł'a dahdidilniihdá' gánádo'niid, Áí nneehíí doo bígonsę da. 73 Dét'ęhék'e ałhánídí' nazíni Peter yaa hikaigo gádaayiłnii, Da'anii ni áí itah ńlęę, niyati'íí bee nígózę. 74 Áídá' Peter bitł'a dahdidilniihgo hashkeego nchǫ'go yałti' nkegonyaa, Ai nneehíí doo bígonsę da, níí nt'éégo, áígee tazhik'áné ánniid. 75 Peter Jesus gábiłnniid n'íí yénálnii, Tazhik'áné doo hwahá ániih dadá' taadn, Áń doo bígonsinihi at'éé da, shiłdinníił. Áídí' ch'ínyáágo dázhǫ doo bił gozhǫǫ dago hichag.

27

1 Hayiłkąąyú okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehi hik'e Jews yánazíni biłgo dawa hagot'éégo Jesus zidee doleełíí yaa nadaagoshchęę: 2 Áík'ehgo łídaistł'ǫǫgo dahdainłt'e', nant'án, Póntius Pílate holzéhi, yaa daidez'ąą.

3 Judas, ch'íbin'áni, Jesus zideego bángot'ąągo yígołsęędá', dázhǫ doo bił gozhǫǫ dago zhaali tádinhíí okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehíí, Jews yánazíni biłgo t'ąązhį' yaa náyiné', 4 Gánííígo, Nnee dábik'ehyú át'éhi ch'íní'ąąhíí bighą doo bik'ehyú ásdzaa da. Áík'ehgo gádaabiłnii, Néé doo nanohwinłtł'og da. Dani nanínłtł'og le'. 5 Da'ch'okąąh goz'ąą yune' zhaalihíí nayiłkaadá' ch'ínyáágo da'ídodleeh. 6 Okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehíí zhaali nádaidnné'go gádaanii, Zhaali biyi' ohilkaadíí biyi' yuyaa doo o'né'go goz'ąą da, dił bighą nahasnilhíí bighą. 7 Áík'ehgo yaa yádaałti'dá' zhaalihíí bee nnee goshtł'ish tús áiléhi bini' nahaznii, áígee anahdí' nadaakaihíí łehi'níílł doleełgo. 8 Áí bighą áídí' godezt'i'go díí jęęzhį' áí ni'híí, Ni' dił bee nahaznihíí, holzee. 9 Áík'ehgo Jéremy, Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú na'iziidi, gánííí n'íí begolzaa, Zhaali tádinhíí, Israel hat'i'íí ła'i, Áí nnee ilęę, daaniigo, nádaidnné'go, 10 Goshtł'ish tús áiléhi bini'íí yaa nadaihesnii, sheBik'ehń áshiłnniid n'íí k'ehgo. 11 Jesus nant'án yidáhzhį' sizęęgo nayídiłkid gáyiłniigo, Jews ízisgo biNant'a'i ńlęę née? Da'áígee ánnii, biłnii, Jesus. 12 Okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehíí, Jews yánazíni biłgo baa dahgoz'ąą ndi doo nt'é nii da lęk'e. 13 Áík'ehgo Pílate gábiłnii, Łąągo naa yádaałti'íí ya' doo dints'ag da née? 14 Áídá' t'ah Jesus doo nt'é biłnii da, yati' dała'á ndi; áí bighą nant'án dázhǫ bił díyagot'ee. 15 Bitis hagowáh n'íí bíná'godiníhgo da'idąągee ha'áshijeedíí dała'á, hadíí nnee hádaat'iinií, nant'án bá ch'ínádaayíłtéeh lęk'e. 16 Áígee nnee doo bik'ehyú át'éé dago bígózini, Barábbas holzéhi, ha'ásitęę lęk'e. 17 Áík'ehgo nnee

íła'adzaago Pílate gádaabiłnii, Hadíí nohwich'į' ch'ínánshteeh hádaaht'ąą? Barábbas née, dagohíí Jesus, Christ holzeehíí née? 18 Pílate yígółsį nnee dawa Jesus bił daanzhǫǫhíí bighą okąąh yedaabik'ehi Jesus yik'edaannniihgo baa daabidez'ąą.

19 Pílate yánáltihgo dahnezdaadá' bi'aahíí, ła' yich'į' yił'aa gábiłniigo, Áí nnee dábik'ehyú át'éehíí doo baa nannaa da, díí jiigo baa naiseełgo shiniigonłt'éé. 20 Okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehi, Jews yánazíni biłgo nnee íła'adzaahíí biini' yá ádaagozlaa, gádaayiłniigo, Barábbas nohwá ch'ínáńłteehdá' Jesus-híí zodéé, daadohnii. 21 Nant'ánhíí gádaabiłnii, Díí nnee nakihíí hadíí nohwich'į' ch'ínánshteeh? Barábbas zhą́ hádaahiit'ąą, daannii. 22 Pílate gánádaabiłdo'niid, Jesus, Christ holzéhi, hago ląą nohwá áshłe' áídá'? Dawa gádaabiłnii, Tsį'iłna'áhi bíhołkałgo zodéé. 23 Nant'ánhíí gádaabiłnii, Nt'é bighą, hant'é bee nchǫ'go adzaago? Nnee da'tiségo nnádaadidilghaazhgo, Tsį'iłna'áhi bíhołkałgo zodéé, daabiłnii.

24 Pílate doo hagot'éégo nnee yidag hagháh át'éé dago, ła'íí godnch'áad nkegonyaago yígołsiidá', nnee íła'adzaahíí binááł tú náidnkąągo bigan tayizgis, gánníígo, Díí nnee dábik'ehyú át'éehíí bidiłíí shíí doo nashinłtł'og da: dánohwíí nadaanohwinłtł'og le'. 25 Nnee dawa gádaabiłnii, Bidiłíí nohwiká'zhį' at'éé doleeł, ła'íí nohwichąghásههíí ałdó' biká'zhį' at'éé doleeł.

26 Áík'ehgo Pílate Barábbas nnee yich'į' ch'ínáinłtíí, áídá' Jesus- híí habí' oltsaazdá' tsį'iłna'áhi bíhołkałgo zidéégo nneehíí yaa daidez'ąą. 27 Nant'án bisiláádahíí yáná'itih goz'ąą yunee' Jesus odaizt'e' lę́k'e, áígee siláada dawa baa íła'ádaizlaa. 28 Áídí' bidiyágé yaa daidnłtsoozdá' diyágé łichí'i yá ádaagozlaa.

29 Hosh diwozhi nánihezwodgo nant'án bich'ah k'ehgo alzaahi bik'e daidez'ąą, bigan dihe'nazhinéégo tsį yaa daiztąą: ła'íí bich'į' nádaahilzhishgo baa daadloh, Gozhǫǫ́, Jews ízisgo biNant'a' ńlíni! daaniigo. 30 Áídí' bik'ídaadihizheeh, ła'íí tsįhíí naanádaidntąągo bitsits'inyú nádainłtłish. 31 Ąą́ł baa daadlohdá', diyágé yaa daidnłtsoozdá' dabíí bidiyágé yá ánádaagosdlaa, áídí' tsį'iłna'áhi yiká' daiziłheeyú bił nádezą́ą lę́k'e. 32 Ch'ínáńłsąąyú nnee Símon holzéhi, Cyréne golzeedí' gólíni, siláada daabiłtsąągo, Tsį'iłna'áhi bá dahngheeh, daabiłnii. 33 Áík'ehgo Gólgotha golzeegee náńłsąą́, áí golzeego itsits'in si'áni golzeego ágolzee.

34 Áígee vinegar, nch'í'i bił nadesdziidgo, Jesus yaa daizką́ą: yizlįh ndi doo yodlą́ą da. 35 Áígee tsį'iłna'áhi yídaabiskałdá' bidiyágé iłta'isniigo yighą da'diłjoł lę́k'e: Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú na'iziidi gánníí n'íí begolne'go ánágot'ąą́ł, Shidiyágé iłta'isnii, ła'íí iká' shi'ííhíí yighą da'diłjoł. 36 Áídí' áígee naháztąągo daabineł'ąą́ lę́k'e. 37 Nt'é baa dahgost'aaníí ádaagozlaago bitsit'á'gee díínko dahdaiztąą, DÍÍ JESUS JEWS ÍZISGO BINANT'A' NLÍNI, golzeego k'e'eshchąą. 38 Áígee nnee da'in'ąąhíí naki ałdó' Jesus ba'ashhahdí' tsį'iłna'áhi bídaahaskał, ła' dihe'nazhinéégo, ła'íí be'eshganzhinéégo.

39 Bahyú ch'íhikáhíí bitsits'in daidiłtasgo yati' yee daabokáał, 40 Gádaaniigo, Biyi' da'ch'okąąhíí tanágoshniłgo taagi jąą hileehgo ánágoshdle', nnii ni', haląą, Bik'ehgo'ihi'nań biYe' ńlą́ą́yúgo dáni hasdá'ánlteehgo tsį'iłna'áhi biká'dí' gódah ch'ínnáh. 41 Okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehi, begoz'aaníí ye'ik'eda'iłchíhi, ła'íí Jews yánazíni ałdó' baa daadloh lę́k'e, gádaaniigo, 42 Nnee hasdáyiniiłdá' bíhíí doo hasdá'ádilteeh da. Israel hat'i'íí ízisgo biNant'a' nlą́ą́yúgo, tsį'iłna'áhi yiká'dí' naadowáh, áík'ehgo daahohiidlą́ąh. 43 Bik'ehgo'ihi'nań ya'ołíí; áń hát'ąą́yúgo hasdábółteeh: Bik'ehgo'ihi'nań biYe' nshłąą́, niidá', daannii. 44 Da'n'ąąhíí áígee tsį'iłna'áhi yídaayiskałíí ałdó' da'áík'ehgo bee baa daadlohgo daabóch'iid lę́k'e. 45 Isk'áhńyáádí' taagi nehenkéézzhį' ni' biká' dahot'éhé godiłhił gozląą lę́k'e. 46 Taagi nehenkéézgo shį Jesus nádidilghaazhgo gánníí, Éli, Éli, láma sabákthani? áí, Bik'ehgohinshnaahíí, Bik'ehgohinshnaahíí, nt'é ląą bighą shits'ą́'zhį' ándzaa? golzeego ágolzee. 47 Ła' áígee nadaaziinníí daabidits'ago, Díí nneehíí Elías yich'į' annii, daannii. 48 Dagoshch'ąą́' nnee ła' nádilwodgo túdaabits'ǫsíí vinegar yiyi' naiz'ąą, áídí' tsį yaa dahyiz'ąągo Jesus bizé'zhį' dahyída'nłtsiih. 49 Ła'ihíí gádaannii, Ntsénť'ah, bídaagonolząąh, Elías baa higháhgo hasdábiłteeh shą.

50 Jesus nanádidilghaazhgo dabíí biyi'siziinií be'ogoyáágo áyíílaa lǫ́k'e. 51 Áígee kįh
biyi' da'ch'okąąhíí biyi' yuo̱e' daadintsoozíí bighą́'dí' hayaago ałch'idláád lǫ́k'e; ni' godi-
hes'naadá' tséé daahesdla'; 52 Nno̱ee łeyi' nazjeedíí bá ałts'ą́' ádaagosdzaago ínashood daanlįį
n'íí łąągo naadiikai. 53 Áí Jesus naadiidzaahíí bikédí'go łeyi'dí' hakaidá' kįh dilzini gozno̱ilyú
okaigo, nno̱ee łąągo daabiłtsąą. 54 Siláada gonenadín binant'a'íí, ła'íí yił nakaihi Jesus
daineł'íni, ni' nagohi'naago ła'íí áígee ágodzaahíí daayiłtsąądá' dázhǫ́ ńdaałdzid, áík'ehgo
gádaano̱ii, Díí da'ano̱ii Bik'ehgo'ihi'no̱ań biYe' nlíni ląą. 55 Isdzáné łąągo Gálileedí' Jesus biké'
anákahi, bich'odaano̱iihi, ano̱ahdí' nazjį daabineł'íígo: 56 Mary Mágdalene, ła'íí Mary, James
hik'e Joses bąą́, ła'íí Zébedee bichąghásههíí bąą́hi ałdó' itah nazjį. 57 K'ad o'i'aahyú,
nno̱ee hálدzili, Arimathéa golzeeyú gólíni, Joseph holzéhi nyáá, áń Jesus yodláni: 58 Áń
Pílate yich'į' oyáágo Jesus bits'íhíí yíyókeed. Áík'ehgo Pílate áno̱íígo Jesus bits'íhíí baa
daach'idez'ąą. 59 Joseph Jesus bits'íhíí baa det'ąądá' nak'ą'łigaihi nłt'éhi yik'íyidesdizgo,
60 Dabíí bitsébii'i'áń ánıídéhi goz'ąą yuo̱e' nyinłtíí, áí tséé biyi' yuo̱e' hayik'éhgo áyíílaahi:
áídí' tséé nchaahi yidaidenłhizdá' onádzaa. 61 Mary Mágdalene, ła' Maryhíí biłgo,
tsébii'i'áńhíí bidáhzhį' sikee lǫ́k'e.

62 Ałch'ı̨'golno̱e'íí bijıı̨ hiskąągo okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehíí, Phárisees daan-
líni biłgo, dała' Pílate yaa hikai, 63 Gádaabiłno̱iigo, Nohwinant'a', bínádaahiilno̱iih, áí
k'izé'idiłteehíí t'ah hino̱aadá', Taagi hileehgo bijıı̨ naadishdáh, no̱ii ni'. 64 Áí bighą nik'ehgo
tsébii'i'áńhíí ch'í'itingee dázhǫ́ ntł'izgo áolno̱e', taagi hileehíí bijıı̨zhı̨', doo ágát'éé dayúgo
dánko bitsiłke'yu tł'é'go hikáhgo bits'í daayín'ı̨ı̨h, áídí', Jesus daztsąądí' naadiidzaa, nno̱ee
daayiłno̱iih: áík'ehgo iké'yú doo bik'ehyú ádaano̱ii dahíí ntségo ádaano̱ii n'íí bitisgo ádaano̱ii
doleeł ákoh. 65 Pílate gádaabiłno̱ii, Siláada tsébii'i'áń yino̱ádaadéz'íni nohwaa sino̱il: ti'i,
nzhǫǫgo ntł'izgo ádaahłe'. 66 Áídí' okaigo, tsébii'i'áńhíí nzhǫǫgo ntł'izgo ádaizlaa, ła'íí
áígee siláada yino̱ádaadéz'ı̨ı̨go ádaizlaa.

28

1 Jews daagodnlsinií bijıı̨ hiskąągo hayołkaałyú ínashood daagodnłsinií bijıı̨, Mary
Mágdalene, ła' Maryhíí biłgo tsébii'i'áńyú daadéz'ı̨ı̨yú ó'áázh. 2 Nt'éégo adı̨ı̨d ni'godes'naa:
Bik'ehgo'ihi'no̱ań binal'a'á yaaká'dí' nkenyáágo, tséé daadin'áánıí yó'oyiłhizdá' yiká'
dahnezdaa lǫ́k'e. 3 Biniizhı̨' hada'didla'híí k'a'at'éé, bidiyágé zas k'ehgo dázhǫ́ łigai:
4 Ino̱ádaadéz'íni tsídaadesyizyú daaditłid daasilı̨ı̨, nno̱ee nanezna'híí k'ehgo ádaasdzaa.
5 Bik'ehgo'ihi'no̱ań binal'a'á isdzáné gáyiłno̱ii, Doo nédaałdzid da: Jesus tsı̨'iłna'áhi bíheskał
n'íí biká hadaanohtaago bígonsı̨. 6 Áń doo hak'i da: naadiidzaa ni', áno̱íí n'íí k'ehgo,
Yushdé', nohweBik'ehń bits'í siné' n'gee daadeh'ı̨ı̨. 7 Ti'i, dáháłe bitsiłke'yu Jesus daztsąądí'
naadiidzaahíí baa nagołno̱i'yú doh'aash; nohwádı̨h Gálilee golzeeyú óyáá; ákú daahołtséh:
da'ano̱iigo ádishno̱ii. 8 Tsébii'i'áńdí' hwéheego dahts'isteel, nédaaldzid ndi bił daagozhǫ́ǫ́
lǫ́k'e; bitsiłke'yu yił nagolno̱i'yú ots'iłteel.

9 Nt'éégo bitsiłke'yu yił nadaagolno̱i'yú hi'ashgo, Jesus bideyaa, Gozhǫ́ǫ́, biłno̱iigo. Ákú
Jesus yiyahzhı̨' hayaa adzaago yikee daayotą'dá' daayokąąh lǫ́k'e. 10 Jesus gábiłno̱ii, Doo
nełdzid da: shik'isyú, Gálileeyú dohkáh, biłdohno̱ii, ákú daashiłtséh ndi at'éé.

11 Isdzáné ákú hi'ashdá' ino̱ádaadéz'ínihíí ła' kįh gozno̱ilyú hikaigo, okąąh yebik'ehi itisyú
nadaandeehi hago ágodzaahíí dawa yił nadaagosno̱i'. 12 Okąąh yedaabik'ehi, Jews yánazíni
biłgo íła'adzaago baa nagoshchı̨ı̨dí' siláada bestso łąągo bitasno̱ii, 13 Gádaayiłno̱iigo, Nno̱ee gá-
daabiłdohno̱iih, Bitsiłke'yu tł'é'yú nádaabinest'ı̨ı̨d, da'ilwoshdá'. 14 Nant'án ya'ikonzı̨yúgo,
nohwá bich'ı̨' yádaahiilti'go doo hago ádaanohwile' at'éé da. 15 Siláada bestso ná-
daidnné'go, da'ádaabiłdi'no̱iiyú ádaasdzaa: díí jıı̨ ndi siláada ádaano̱ii n'íí Jews bitahyú t'ah
benagowaa.

16 Bitsiłke'yu ła'ts'ádahíí dziłyú okai, Jesus bándaagoz'ąą n'yú, Gálileeyú. 17 Akú Jesus
daayiłtsąądá' daayokąąh: ndi ła'ihíí bił nadaagoki. 18 Jesus baa nyáágo gádaabiłno̱ii,
Yaaká'yú, ni'gosdzáń biká'gee ałdó', dawa beshik'ehgo shaa godet'ąą.

19 Áík'ehgo ti'i, dahdohkáh, ił'aniyú hadaazt'i'íí dawa bił ch'ídaagonoh'aah,
Bik'ehgo'ihi'no̱ań nohwiTaa, hik'e biYe', ła'íí Holy Spirit bizhi'íí biláhzhı̨' baptize

ádaagoł'ı̨ı̨go: [20] Ádaanohwiłdé<u>n</u>iidíí dawa bikísk'eh ádaat'eego bił ch'ídaagonoh'aah: áík'ehgo dahazhı̨' nohwił nshłı̨ı̨, nnágodzaayú ndi. Doleełgo at'éé.

THE GOSPEL ACCORDING TO MARK

1 Bik'ehgo'ihi'n̲ań biYe', Jesus Christ, baa na'gon̲i'íí baa gozhóni díínko begodezt'i';
2 Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú nada'iziidi n'íí binaltsoos biyi'dí' díí baa k'e'eshchįį, Shíí,
Bik'ehgo'ihi'n̲ań, shinal'a'á nádįhyú iłch'į'gole' doleełíí deł'a'. 3 Da'igolı́ı́yú hadíńshį
dilwosh, NohweBik'ehń bádįhyú iłch'į'daagohłe', intín iłk'ídezdǫhgo bá ádaahłe', n̲iigo.
4 Áík'ehgo John da'igolı́ı́yú baptize ádaagole', nn̲ee yich'į' yádaałti'go gádaayiłn̲ii, No-
hwinchǫ'íí bits'ą́'zhį' ádaahn̲e'go baptize ádaanohwi'doln̲e', áík'ehgo nohwinchǫ'híí bighą
nohwaa nágodit'aah doleeł. 5 Judéa dahot'éhé ni' goz'ąądí' ła'íí Jerúsalem golzeedí' baa
náńzą́ą́, áí dawa bi'ádaat'e' nchǫ'íí yaa nanádaagosn̲i'dá' túńlííníí Jórdan holzéhi biyi'
John baptize ádaabizlaa. 6 John bidiyágé bigháń ha'i'áhíí bighaa alzaa, ikał hilchii biziz
alzaa; nágonech'iidi hik'e dziłyú gosnihíí biłgo bihidáń lę́k'e; 7 Nn̲ee yich'į' yádaałti'go
gan̲íí, Shiké'dí' ła' shitisgo at'éhi higháh, ts'íyaa ashn̲éhgo biketł'óól k'e'ish'adzhį' ndi
doo bik'eh sitı́ı́ da. 8 Shíhíí tú bee baptize ádaanohwishłaa: áídá' áń Holy Spirit yee
baptize ádaanohwił'ıı́ doleeł. 9 Áí benagowaadá' Jesus ni' Gálileegee Názareth holzeedí'
ch'ínyáádá', túńlííníí, Jórdan holzéhi, biyi' John baptize ábíílaa. 10 Tú biyi'dí' hanádzaadá'
dagoshch'į' yáá iłts'ą́' ádzaago, Holy Spirit hawú k'ehgo bich'į' nke'en̲íihgo yiłtsąą:
11 Nt'éégo yaaká'dí'go yati' gán̲íígo yidezts'ąą, ShiYe' shił nzhóni ńlı́ı́, naa shił gozhǫ́ǫ́.
12 Dagoshch'į' Holy Spirit nabiłaago da'igolı́ı́yú obinyood. 13 Satan nabíntaahgo ákú
da'igolı́ı́yú dizdin behiskąą; tsétahgo daagolíni biłgo; áígee Bik'ehgo'ihi'n̲ań binal'a'á
yaaká'dí' daagolííníí baa hikaigo bich'odaazn̲i' lę́k'e. 14 John ha'ánezt̨ı́híí bikédí'go Jesus
Gálileeyú ńyáá, Bik'ehgo'ihi'n̲ań bilałtł'áhgee begoz'aaníí baa na'gon̲i'íí baa gozhóni
yaa yałti'go, 15 Gán̲íí, Áígee baa gonyáá, Bik'ehgo'ihi'n̲ań nant'aahíí biká' nagowaa;
nohwinchǫ'íí bits'ą́'zhį' ádaahn̲e', yati' baa gozhóni daahohdlą́ą le'. 16 Jesus túsikaaníí
Gálilee holzéhi bahyú higaałdá', Simon bik'isn Andrew biłgo łóg behaidléhé nanestł'óli téh
nádaayi'aa'go yiłtsąą: áí łóg hadaayileehíí daanlı́ı́. 17 Jesus gádaabiłn̲ii, Shiké'yú doh'aash,
łóg hayihileehíí k'ehgo nn̲ee shá nádaahohłáhgo ánohwishłe'. 18 Áík'ehgo dagoshch'į'
łóg behaidlehé nanestł'ólihíí da'áígee ndaistsoozdá' Jesus yiká' dahn'aazh lę́k'e. 19 Áídí'
dahnádiidzaago James, Zébedee biye', hik'e bik'isn John biłgo yiłtsąą, áí tsina'eełíí yiyi'
naháztąą, nanestł'ólihíí nádaiłkadgo. 20 Dagoshch'į', Yushdé', biłn̲ii: áík'ehgo bitaa,
Zébedee, hik'e bánada'iziidíí biłgo da'akú tsina'eełíí yiyi' naháztąądá' yits'ą́' dahn'aazh, Je-
sus biké'. 21 Áídí' Capérnaum golzeeyú okai; dagoshch'į' Jews daagodnłsinií bijı́ı́ ha'ánáłséh
goz'ąą yun̲e' ha'ayáágo iłch'ígó'aah lę́k'e. 22 Áígee iłch'ígót'aahíí yaa bił díyadaagot'ee:
yebik'ehíí k'ehgo yił ch'ígó'aahíí bighą, doo begoz'aaníí ye'ik'eda'iłchíhi ádaat'eehíí k'ehgo
da. 23 Jews ha'ánáłséh goz'ąą yun̲e' nn̲ee ła' spirit nchǫ'i biyi' golínihi sidaa lę́k'e; áń
nádidilghaazhgo, 24 Gán̲íí, Doo nohwaa nann̲aa da; hago lą́ą́ át'éégo nohwich'į' goń'aahgo
ánt'ı́ı́, Jesus, Názarethdí' nann̲áhi? Ya' da'ílíí nohwiłchííyú ńyaa née? Shíí nígonsı́, hadíń
ánt'ı́ı́híí, Bik'ehgo'ihi'n̲ań bits'ą́'dí'go Dilzı́hgo Ńlíni. 25 Jesus nłdzilgo hadziigo gáyiłn̲ii,
Handziih hela', an biyi'dí' hann̲áh. 26 Áík'ehgo spirit nchǫ'ihíí nn̲ee nádinigisdá' ádı́ı́d ná-
didilghaazhgo biyi'dí' halwod. 27 Nn̲ee dawa bił díyadaagot'eego nałídaadilkid gádaan̲iigo,
Díí nt'é lą́hi? Ánii zhą́ iłch'ígó'aahi lą́ą. Yebik'ehgo spirits daanchǫ'íí yich'į' hadziigo
ndi daabidits'ag. 28 Dagoshch'į' Gálilee golzeehíí dahot'éhé nłt'éégo baa ch'in̲ii didezdlaad
lę́k'e. 29 Jesus, James hik'e John biłgo ha'ánázéhdí' ch'ínákaigo Simon hik'e Andrew bigową
yun̲e' ha'ákai. 30 Ákón̲e' Simon bi'aahíí bą́ą́ nezgaigo sitı́ı́; áík'ehgo dagoshch'į' Jesus
yił nadaagosn̲i'. 31 Baa nyáádá' bigan yiłtsoodgo hadag áyíílaa; dagoshch'į' nezgai n'íí
bits'ą́' gonyáá, áídí' nádiidzaago yá da'dezné'. 32 O'i'ą́ą́zhį' godeyaago kah iłtah at'éhi yaa
nakaihíí dawa, ła'íí ch'iidn isnáh ádaabiłsinií Jesus bich'i'yú bił nch'eheskai. 33 Áí kı́h
gozn̲ilgee daagolííníí dawa dadáńgee baa íła'adzaa. 34 Áígee kah iłtah at'éhi yaa nakaihíí
łą́ą́go nádaayilzii, ła'íí ch'iidn łą́ą́go haineheyood; ch'iidnhíí bídaagołsı́híí bighą Jesus,

Hadaahdziih hela', daabiłnii lǫ́k'e. 35 T'ahbiyú doo hwahá got'ii̯h dadá' Jesus nádiidzaago
ch'ínyáá, doo hadíń naghaa dayú óyáá, ákú oskąąd. 36 Simon hik'e yił nakaihíí biłgo
biké'yú okai. 37 Baa hikaigo gádaabiłnii, Nnee dawa hadaanintaah. 38 Áík'ehgo Jesus gánníí,
Noo', łahyúgo kii̯h nagoznilyú náádokáh, ákú nnee bich'i̯' yánádaahoshti'; díí bighą niyáhi.
39 Áídí' Gálilee dahot'éhé biyi'yú Jews ha'ánáłséh nagoznil yunee' nnee yich'i̯' yałti'go
naghaa, ła'íí ch'iidn haineheyood lǫ́k'e. 40 Nnee łóód doo ínádii̯h dahi, leprosy holzéhi, yaa
naghái Jesus yich'i̯' hilzhiizhgo náyokąąh, gánníígo, Nashínłziihíí bik'eh síńtii̯go nígonsi̯,
háńt'ii̯yúgo náshínłziih. 41 Áík'ehgo nneehíí Jesus yaa ch'oba'go yich'i̯' dahdidilniidí' yee
delniihgo, Hasht'ii̯; nándziih, yiłnii. 42 Áí yiłnniidá' dagoshch'i̯' łóód n'íí ínásdii̯dgo nneehíí
nádzii lǫ́k'e. 43 Jesus bich'i̯' hadziidá' obiłʼa'; 44 Gábiłniigo, Hadíń dánko bił nagolní' hela': ti'i,
okąąh yebik'ehi bich'i̯' ch'í'nah ádńdle'go, Moses ngon'ąą lǫ́k'ehíí k'ehgo hanánidelzaahíí
bighą Bik'ehgo'ihi'nań dant'éhéta baa nné', áík'ehgo nándziihíí nnee yídaagołsi̯ doleeł.
45 Áídá' da'ádzaayú yaa nagolni'go deyaa, dahot'éhé ch'inii didezdlaad, áí bighą Jesus doo
dayúweh kii̯h gozniłyú ch'í'nah aanádaał da, da'igolii̯yú zhą naghaa: áídá' ił ch'i̯'dí' nnee
baa náńłsąą lǫ́k'e.

2

1 Áídí' da'kwíí iskąągo Jesus Capérnaum golzeeyú nádzá; áígee gowąyú sidaa, daanii.
2 Dagoshch'i̯' nnee łąągo baa náńłsąą, dázhǫ doo hagee nágost'ąą da, dáádítii̯h bahyú
ndi: áígee yati' nłt'éhi yaa yałti' lǫ́k'e. 3 Áígee nnee ła' baa hikai, dii̯'i hilt'eego nnee
di'ili baa daiskąągo, 4 Ch'iląądhíí bighą Jesus doo bit'ah ch'idowáhgo da, áík'ehgo kii̯h
biká'híí yó'adaiznil, Jesus bik'ehgee: áí ąął ch'í'i'áńgo ádaizlaadí' di'ilihíí yiká' sitiinií bee
nkedaiztii̯. 5 Daabi'odlą' Jesus yígółsii̯dá' di'ilihíí gáyiłnii, Shiye', ninchǫ'híí bighą dák'ad
naa nágodet'aah. 6 Begoz'aanií ye'ik'eda'iłchíhi ła' naháztąą, dábiyi'yú na'ídaadiłkidgo
gádaanii, 7 Hant'é bighą díí nnee Bik'ehgo'ihi'nań ádil'ii̯go anníí ląą? Hadíń lą konchǫ'híí
bighą kaa nágode'aah? Bik'ehgo'ihi'nań zhą go'ii̯. 8 Na'ídaadiłkidíí Jesus dagoshch'i̯'
biyi'siziinií bee yígołsii̯dgo gáyiłnii, Nt'é bighą na'ídaadołkid? 9 Hadíihíí doo nyeego
di'ilihíí áłch'iniih da, Ninchǫ'híí bighą naa nágodet'aah; dagohíí, Nádndáh, biká' síńtiinií
dahnádnné'go dahnnáh? 10 Ni'gosdzáń biká' nnee binchǫ'híí bighą baa nágodet'aahíí
shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, beshik'ehgo bídaagonołsi̯ doleełhíí bighą, (nnee di'ili siti-
iníí gáyiłnniid,) 11 Nádndáhgo biká' síńtiinií dahnádnné'go gowąyú nádńdáh, niłdishnii.
12 Dagoshch'i̯' nádiidzaago yiká' sitii̯ n'íí dahnáyiné'go dawa binąáł ch'ínyáá; áík'ehgo nnee
dawa bił díyadaagot'eego Bik'ehgo'ihi'nań ya'ihédaanzi̯go gádaanii, Doohwahá áík'ehgo
daahiiltséhi da. 13 Áídí' Jesus túsikaanií bahyú ch'ínánádzaadá' nnee baa nanáńłsąą, áígee
yił ch'ídaagoz'ąą. 14 Jesus higaałgo Alphéus biye', Levi holzéhi, tax nanáhi'niłígee sidaago
yiłtsąądá' gáyiłnii, Shiké' dahnnáh. Áík'ehgo nádiidzaago biké' dahiyaa. 15 Áídí' Levi
bigową yunee' Jesus iyąągo nezdaago, tax bich'i̯' nadaahi'niiłíí ła'íí nnee doo bik'ehyú
ádaat'ee dahíí łąągo Jesus hik'e bitsiłke'yu biłgo itah da'iyąągo dahdinezbi̯h; nnee
gádaat'eehíí łąągo Jesus biké' anáłseeł lǫ́k'e. 16 Begoz'aanií ye'ik'eda'iłchíhi hik'e Phárisees
daanlíni biłgo tax bich'i̯' nadaahi'niiłíí ła'íí nnee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí Jesus yił
da'iyąągo daayiłtsąądá' bitsiłke'yu gádaayiłnii, Nt'é bighą tax bich'i̯' nadaahi'niiłíí ła'íí
nnee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí Jesus yił da'iyąą? 17 Jesus áí yidezts'ąądá' gádaabiłnii,
Doo hago'ádaat'ee dahíí izee nant'án doo yaa nakáh bik'eh da, daannniihíí zhą: shíí nnee
doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí, Nohwinchǫ'íí bits'ą'zhi̯' ádaahnee', biłdishniiyú níyáá, áídá'
nnee dábik'ehyú ádaat'eehíí doo ágáłdishniiyú níyáá da. 18 John bitsiłke'yu hik'e Pharisees
daanlíni bitsiłke'yu dáshiná' da'okąąh ni': áík'ehgo Jesus yaa hikaigo gánníí, Nt'é bighą John
bitsiłke'yu hik'e Phárisees bitsiłke'yu dáshiná' da'okąąh, áídá' ni nitsiłke'yu doo dáshiná'
da'okąąh da? 19 Jesus gádaabiłnii, Ya' ni'i'néhgee nnee íła'ádaat'eehíí nnee niinéhíí
yił nakaiyúgo dáshiná' da'okąąh née? Dah, nnee niinéhíí yił nakaiyúgo doo dáshiná'
da'okąąh at'éé da. 20 Dahagee nnee niinéhíí bits'ą' nádilteeh ndi at'éé, áígee dáshiná'
da'okąąh doleeł. 21 Ko'íí dénchǫ'éhíí doo nak'ą' ánníidéhíí bee ch'idi'aah da; ágách'idzaayúgo
ánníidéhíí iłhanigháhgo dayúwehégo onanádlaad. 22 Ła'íí wine ánníi alzaahíí ikágé wine

benałtinií dénchǫ'éhíí doo biyi' tádaach'inił da; ágách'idzaayúgo wine ání alzaa'ihíí ikágé yidiłdohgo na'nil, áík'ehgo winehíí ąął ha'ijool, ła'íí ikágéhíí kots'ą' yiłchǫǫh: áídá' wine ání alzaa'ihíí wine benałtinií ániidéhíí zhą biyi' tádaach'inił. 23 Łah Jews daagodnłsinii bijįį Jesus tł'oh naghái hentíínií yiyi'yú higaał; bitsiłke'yu yił hikaahgo tł'oh naghái binest'ą' nadaayiniił nkegonyaa. 24 Phárisees daanlíni Jesus gádaayiłnii, Díń'įį, nt'é bighą godilzinií bijįį doo baa nach'ighaa dahíí nitsiłke'yu yaa nakai? 25 Jesus gádaabiłnii, Ya' David hik'e yił nakaihíí biłgo idáń ádįhgo shiná' daasilįigo, hago ádaasdzaa láń shįhíí doo hwahá baa da'ohshiih da née? 26 Abíathar okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitįidá' Bik'ehgo'ihi'nań daach'okąąh goz'ąą yune' ha'ayáágo, báń Bik'ehgo'ihi'nań ye'okąąhgo baa hi'né'go nii'né' n'íí náidnné'go yiyąą, ła'íí yił nakaihíí ałdó' ła' yá'ńné' lęk'e; áí báńhíí okąąh yedaabik'ehi zhą daayiyąągo goz'ánihi. 27 Jesus gádaabiłnii, Godilzinií bijįį nnee bá alzaa, doo nnee godilzinií bijįį bá alzaa da: 28 Áí bighą shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, godilzinií bijįį ndi beshik'eh.

3

1 Jesus Jews ha'ánáłséh goz'ąą yune' ha'anánádzaago nnee bigan dała'ázhinéé binawod ásdįidi ákóne' itah sidaa. 2 Áík'ehgo Jesus daabich'inł'íí, godilzinií bijįį áí nneehíí náyilziih shį daabich'o'níígo; ágádzaayúgo dant'éhéta bee yaa dahdaago'aahíí bighą. 3 Jesus nnee bigan binawod ásdįidi, Kodé' hiziį, yiłnii. 4 Áídí' nnee daabineł'íínií gádaayiłnii, Ya' godilzinií bijįį nłt'éégo ách'ít'ąigo goz'ąą née, dagohíí nchǫ'i bee ách'ít'ąigo née? Ya' nnee hasdách'iłteehgo née, dagohíí ch'iziłheego née? Áídá' doo nt'é daanii da. 5 Bijíí daantł'izíí bighą Jesus doo bił gozhǫǫ́ dago déhashkeego nnee yitah déz'ąidá' nnee bigan binawod ásdįidi, Yushdé' dahdinlníh, yiłnii. Áík'ehgo bich'ą' dahdidilniigo bigan nádzii, łahzhinééhíí ga'at'éé násdlíí. 6 Áídí' Phárisees daanlíni ch'ékaigo dagoshch'ą' Hérod yił daagot'íni biłgo hagot'éégo Jesus daayiziłheehíí yee ndaagoshchąą. 7 Jesus bitsiłke'yu biłgo túsikąąyú dahiskai: nnee łąągo Gálileedí' ła'íí Judéadí' biké' onałsąą, 8 Jerúsalemdí' ałdó', ła'íí Iduméadí', Jórdan túńlíínií hanaadí', ła'íí Tyre hik'e Sidon binaadyúdí', ízisgo ánát'ąąłíí ya'ikodaanzįigo baa náńłsąą. 9 Akú nnee łąąhíí bighą Jesus bitsiłke'yu gádaayiłnii, Nnee doo daashiłjizh da doleełgo t'ahkodá' tsina'eeł ałts'ísęhi kozhą' shá nnoł'eeł. 10 Nnee łąągo náilzii; áík'ehgo kah yaa nakaihíí dawa bee denshchíd daanzigo bik'izhą' daałishjizh lęk'e. 11 Spirits daanchǫ'íí dahagee daabo'ąigee biyahzhą' hayaa ádaadzaago nádaadidilghaazh, Ni, Bik'ehgo'ihi'nań biYe' nlíni ánt'ąą, daaniigo. 12 Ch'ídaashinoh'aah hela', daayiłnii. 13 Áídí' Jesus wą'zhą' hayaadá' yił nakai doleełíí, Yushdé', daayiłnniid: áík'ehgo baa hikai lęk'e. 14 Bitsiłke'yu doleełíí nakits'ádah hayinil, yati' baa gozhóni yaa yádaałti'yú daidoł'aałgo, 15 Iłtah at'éégo daannniihíí nádaayilziihgo, ch'iidn ałdó' hadainihiyóódgo binawod baa daadest'ąą: 16 Simon holzéhi Peter ałdó' yizhi' yá áyíílaahi; 17 Zébedee biye', James holzéhi hik'e bik'isn John biłgo; áí Boanérges yizhi' yá ádaayiizlaa, i'niihíí k'a'at'éégo golzeego ágolzee: 18 Andrew, Philip, Barthólemew, Matthew, Thomas, Alphéus biye' James holzéhi, Tháddeus, Símon, Cánaanite nlíni, 19 Ła'íí Judas Iscáriot, ch'íbido'aałíí: áí hayinildá' kąh yune' ha'akai lęk'e. 20 Áígee nnee dázhǫ́ łąągo íła'ánánádzaa, áík'ehgo Jesus hik'e bitsiłke'yu doo hagot'éégo ndi da'iyąą da. 21 Bik'íí ya'ikodaanzįidá' biká okai; Biini' édąh łąą, daaniigo.

22 Begoz'aaníí ye'ik'eda'iłchíhi Jerúsalemdí' hikaihíí gádaanii, Ch'iidn binant'a', Beélzebub holzéhi, biyi' sizią łągo, áń binawodíí bee nnee biyi'dí' ch'iidn hainihiyood, daabiłnii lęk'e. 23 Áídí' Jesus begoz'aaníí ye'ik'eda'iłchíhi, Yushdé', daayiłniigo, na'goni'íí bee bił ch'ígó'aahgo gánníí, Hagot'éégo Satan biyi'dí' dabíí hádi'nidzood doleeł? 24 Nnee dałaháyú binant'a' golíínií dabíí iłch'ą' nanádaagonłkaadyúgo doo anahyú bengonowáh át'éé da. 25 Dała' naháztaaníí dabíí iłk'ídahnájahyúgo doo anahyú bengonowáh át'éé da. 26 Áík'ehgo Satan dabíí ích'ą' naná'idziidgo ádaagodet'ąąyúgo doo anahyú bengonowáh át'éé da, daazhógo bengonáh. 27 Doo hadíń nnee nalwodi bigową yune' ha'agháhgo dawahá bíyééhíí yino'ąąh at'éé da, ntsé nnee nalwodíí łíhiłtł'ǫǫyúgo zhą; áídá' dawahá bíyééhíí yits'ą' yin'ąąh. 28 Da'aniigo gádaanohwiłdishnii, Nnee binchǫ'íí dawa baa nágodit'aah doleeł,

Bik'ehgo'ihi'n̲ań nchǫ'go baa yách'iłti'íí ndi ałdó': [29] Áídá' Holy Spirit dénchǫ'go baa yách'iłti'yúgohíí doo kaa nágodinoť'áah aťéé da, áídá' dahazhį' bił ch'ígodeehíí bee bá goz'ąą: [30] Begoz'aaníí ye'ik'eda'iłchíhi, Ch'iidn biyi' golį́ą́ łą́ą́, daabiłn̲iihíí bighą Jesus díí k'ehgo yałti' lę́k'e.

[31] Jesus bik'isyú bimaa biłgo akú hikai, dadáńyú nadaazį'dá' bich'į' oda'is'a', Yushdé', daabiłn̲iigo. [32] Nn̲ee łą́ą́go bin̲aayú naháztaaníí gádaabiłn̲ii, Nimaa ła'íí nik'isyú dadáńyú nazįį, níka daantaahgo. [33] Hadíń shimaa, hadíń shik'isyú? biłn̲ii. [34] Jesus nn̲ee bin̲aayú naháztaaníí yitah déz'įįdá' gán̲íí, Kúnko shimaa ła'íí shik'isyú. [35] Dahadíń Bik'ehgo'ihi'n̲ań dáhát'ą́ą́yú ánát'ąą́łíí, shik'isn dagohíí shilah ła'íí shimaa aťéé.

4

[1] Jesus túsikaaníí bahgee iłch'ígó'aah nkenágodidzaa: áígee nn̲ee łą́ą́go baa náńłsą́ą́, áík'ehgo tsina'eełíí yihiyaago dahnezdaa; áídá' nn̲eehíí tábąąyú íła'adzaa lę́k'e. [2] Áígee na'gon̲i'íí yee łą́ą́go yił ch'ígó'aah gán̲íígo, [3] Ídaayesółts'ąą; k'edileehíí yił ke'go k'edileeyú óyáá, [4] K'edileegee k'edilzíí ła' intín bahyú nanehezdee, áík'ehgo dlǫ́' íła'adzaago ąą́ł nádaihezlaa. [5] Ła' k'edilzíí tsétahyú nanehezdee, ákú łeezh doo dázhǫ́ łą́ą́yú da; łeezh da'ayą́háhíí bighą dagoshch'į' hadaazhjeed: [6] Áídá' ya'áí hanadáhgee dilid; bikeghad doo yúyahyú nel'ąą dahíí bighą nádaahesgą. [7] Ła'ihíí hosh bitahyú nanehezdee, áík'ehgo hoshihíí ighánłsąago nadaistseedgo binest'ą' da'ádįh. [8] Ła' k'edilzíí łeezh nłt'ééyú nanehezdee, áí zhą́ hadaazhjeedí' nchaa daasilįigo nest'áń áyíílaa, ła' tádin, ła'íí gostądin, ła'íí dała'á gonenadín bitisyú ánálzaa. [9] Hadíń bijeyi' golíínií íyésts'ąą le', n̲ii, Jesus. [10] Jesus dasahndi nn̲ee ła' t'ah bin̲aayú nadaazį'íí bitsiłke'yu biłgo nabídaadiłkidgo gádaabiłn̲ii, Iłch'ígót'aahgo na'gon̲i'íí bee nohwił nadaagosíńłn̲i'íí nt'é nn̲iigo ánn̲ii? [11] Áík'ehgo gáyiłn̲ii, Bik'ehgo'ihi'n̲ań bilałtł'áhgee begoz'aaníí doo bígózį da n'íí nohwíí bídaagonołsįihgo nohwaa daagodest'ąą: áídá' doo néé zhin̲éé daanlįį dahíí iłch'ígót'aahgo na'gon̲i'íí zhą́ bee bił na'gon̲i': [12] Áík'ehgo dédaineł'ąą ndi doo daayo'ąą da doleeł; dédaidits'ag ndi doo bił ídaagozį da doleeł; doo ágát'éé dayúgo binchǫ'íí yits'ą́ t'ąązhį' nakáhgo binchǫ'híí bighą baa nágodit'aah doleeł ni'. [13] Ya' iłch'ígót'aahgo nohwił nagosisn̲i' n'íí doo nohwił ídaagozį da née? Áídá' hagoť'éégo iłch'ígót'aahgo nada'gon̲i'íí dawa nohwił ídaagozį doleeł? n̲ii, Jesus.

[14] K'edileehíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań biyati' k'eidilee. [15] K'edilzíí intín bahyú nanehezdee n'íí áí nn̲ee yati' biyi' k'edolzaahíí ádaat'ee, áídá' yati' dédaidits'agdá' Satan baa nyaago daabijíí yun̲e' yati' k'edolzaa n'íí bits'ą́' hayiné'. [16] Da'ágánánát'éégo tsétahyú nanehezdee n'íí yati' daidits'ago dagoshch'į' bił daagozhǫ́ǫ́go nádaidnné'hi; [17] Áídá' daabiyi'yú bikeghad doo yúyahyú nel'ąą dago dá'an̲ahzhį' begodigháh; áídá' yati'híí bighą nagontł'ogíí bee, dagohíí nn̲ee daabich'ołaahíí bighą biniigonłt'ééhíí begowáhgee dagoshch'į' t'ąązhį' nanánihidéh. [18] Hosh bitahyú nanehezdee n'íí yati' daidits'ag, [19] Áídá' ni'gosdzáń biká'zhį' nabi'dintł'ogíí, hágołdzilgohíí k'izé'idiłteehíí, ła'íí dawahá biká hágoť'iinií bijíí biyi' bitis silįigo, hosh ighánłsą́ą́go yati' k'edolzaa n'íí naistseed, áík'ehgo doo binest'ą' goleeh da. [20] Łeezh nłt'ééyú nanehezdee n'íí yati' daidits'ago nádaagodin'ąą, áík'ehgo nest'áń ánádail'ąąh, ła' tádin, ła'íí gostądin, ła'íí dała'á gonenadín bitisyú ánádail'ąąh.

[21] Jesus gánádaayił'n̲ii, Ik'ah kǫ'íí ch'otą́ą́łgo táts'aa bił hayaa nch'í'áah née? Kástíné yitł'ááhyú nch'í'áah née? Ik'ah kǫ'íí biká' dahnásiłt'áhé biká' dahch'i'aahgohi aťéé. [22] Dawahá nanl'ą' n'íí ch'í'n̲ah ádoln̲iił; dawahá doo hit'ąą da n'íí bígózįhgo ádoln̲iił. [23] Hadíń bijeyi' golíínií íyésts'ąą [24] Da'dohts'agíí nłt'éégo ídaayesółts'ąą. Dáhołąago kaa daasohné' láńshį n'íí k'ehgo da'ágáhołąago nohwaa nádo'né'; ła'íí nohwíí daadohts'agíí dayúweh bitisyú ínágodáhgo nohwaa nádo'né', biłn̲ii. [25] Dahadíń íyésts'ąago ígoł'aahíí, bigoyą'íí itisgo baa nádo'né'; áídá' dahadíń doo íyésts'ąą dahíí ayą́hágo íyésts'ąą n'íí ndi bits'ą́' da'ílíí nádodleeł.

[26] Jesus gán̲íí, Bik'ehgo'ihi'n̲ań bilałtł'áhgee begoz'aaníí díí k'ehgo aťéé: ła' nn̲ee k'edilzíí yił ke'go k'edilee; [27] Ánágoldohgo tł'é'gee iłhoshdá' t'ahbįgo nádidáhdá' k'ednláá

n'íí hadaazhjeedí' ńdaandésąą, hagot'éégo shįhíí doo yígółsį da ndi. [28] Ni' dabíí in-
est'ą' yińdíłsé, bit'ąą ntsé hadaajah, áígeehíí bilatáhé daagoleeh, áídí' binest'ą' nłt'éégo
nt'į. [29] Nłt'éégo nest'ąągee dagoshch'į' tł'oh bená'itłíshé bee higeesh nkegonigháh,
da'nest'ąągee ngonyááhíí bighą.

[30] Jesus gánádi'n̲ii, Bik'ehgo'ihi'n̲ań bilałtł'áhgee begoz'aaníí hant'é bił łíshhah ndleego
baa nadaagohiiln̲i'? Nt'éshą' iłch'ígót'aahgo na'gon̲i'íí baa nadaagohiiln̲i'? [31] Ch'il
mustard holzéhi biyigéhíí k'ehgo at'éé; áík'edilzeegee k'edilzíí dawa bitahgee bízhą
ałts'íséhihi at'éé: [32] Áídá' k'edolzaadá' hadag nołséél, áídí' ch'il dawa bitisgo at'éhi
hileeh, bits'ádaaz'aahíí nchaa hileeh, áík'ehgo dlǫ' yúdahyú nada'in̲iihíí bit'oh ádaagole',
bichagosh'ohyú. [33] Iłch'ígót'aahgo nada'gon̲i'íí ágádaat'eehíí łąągo Jesus Bik'ehgo'ihi'n̲ań
biyati' bee bił nagosn̲i' lǫ́k'e, bił ídaagozjhíí bik'ehgo. [34] Dá'iłch'ígót'aahgo nada'gon̲i'íí
zhą bee bich'į' yałti' lǫ́k'e: áídá' dasahndi bitsiłke'yu yił nadaaháztąąyúgo, dawahá bił
ch'í'n̲ah áyíílaa. [35] Da'áí bijįį o'i'ąąyú Jesus bitsiłke'yu gádaayiłn̲ii, Noo', hanaazhj' nohwił
nada'do'éeł. [36] Nn̲ee baa náńłsąą n'íí nádihołséh daayiłnn̲iidá', Jesus t'ah tsina'eełíí yiyi'
dahsdaago bitsiłke'yu bił oda'iz'éél. Tsina'eeł ádaałts'íséhi ałdó' ba'ashhah dahi'eeł lǫ́k'e.
[37] Nt'éégo yat'éégo deyolgo tsina'eełíí tú nádidáhíí beh nádilk'oołgo bee ha'dezbįh. [38] Áídá'
tsina'eełi biyi' iké'dí' tsi'aał biká' Jesus iłhosh: bitsiłke'yu ch'ínádaabisidgo gádaabiłn̲ii,
Iłch'ígó'aahíí, goyéégo nohwich'į' godegháhíí doo nił hago'at'éé da née? [39] Áík'ehgo
ch'ínádzidgo nyolhíí yich'į' hadzii, áídí' túsikaaníí gáyiłn̲ii, Dákohégo, nkegohin'ąą le'.
Áík'ehgo oyólgo nkenágoheltǫ' lǫ́k'e. [40] Áídí' Jesus gádaabiłn̲ii, Hant'é lą bighą ńdaałdzid?
Hant'é bighą doo Bik'ehgo'ihi'n̲ań bada'ohłíí da? [41] Áík'ehgo bitsiłke'yu dázhǫ́ tsídaadesy-
izgo gádaałiłdi'n̲ii, Nn̲ee łąą daat'éhi díí, nyolhíí ła'íí tú ndi da'áyiłn̲iiyú ádaat'ijį.

5

[1] Hanaayú Gadarénes daagolíjíyú bił nada'diz'eel. [2] Jesus tsina'eełíí yiyi'dí' háyáágo nn̲ee
łena'n̲iłíí goz'ąądí' nn̲ee spirit nchǫ'íí biyi' golíni baa nyáá, [3] Áń nn̲ee łena'n̲iłíí goz'ąąyú
golínihi; doo hadíń łínábółtł'óh adzaa da, bésh hishbizhíí bee ndi: [4] Goląąn bésh hishbizhíí
ła'íí kokee bee łínádaach'iłtł'óhíí bee łíbi'destł'ǫǫ ndi bésh hishbizhíí iłk'ínáyidzįįs, ła'íí
bikee łínádaach'iłtł'óhíí nyihidzįįz lǫ́k'e: doo hadíń nzhǫǫgo ábóle' ágódzaa da. [5] Tł'é'gee
ła'íí jįįgee dziłyú nn̲ee łena'n̲iłíí bitahyú dádilwoshgo zhą naghaa, tséé yee n'ídilgeeshgo.
[6] Áídá' dánzaadí' Jesus yiłtsąądá' yich'į' nádilwodgo yiyahzhj' hayaa adzaago, [7] Yat'éégo
gán̲íí, Hago łąą áshíle'go ánt'ijį, Jesus, da'tiséyú át'éhi biYe' ńlíni? Shiniigodnléh hela',
Bik'ehgo'ihi'n̲ań binadzahgee nánoshkąąh. [8] Jesus spirit nchǫ'íí iłk'idá' gáyiłnn̲iid, An
biyi'dí' hann̲áh, spirit nchǫ'íí ńlíni. [9] Jesus nabídiłkidgo, Hant'é honlzéé? biłn̲ii. Shíí
Łáni honszee: hiidląąhíí bighą, n̲ii. [10] Díí goz'ąądí' ch'ídaanohwinyóód hela', n̲iigo
náyokąąh. [11] Áígee dził bin̲ahzhj'yú góchi da'ayąągo nanałsé' lǫ́k'e. [12] Áík'ehgo ch'iidn dawa
nádaayokąąh, Góchi biyi' onohwinyóód, áí beh náhiilzéh, daan̲iigo. [13] Áík'ehgo Jesus baa
goden'ąą. Spirits daanchǫ'íí nn̲eehíí yiyi'dí' hanałsąądá' góchi yiyi' onałsąą; áídí' góchi
n'íí (nakidn doo náhóltagyú shj,) hayaa nádnkjigo túsikáni yeh nałsąągo tú yił daadesdzii.
[14] Góchi yin̲ádaadéz'ij n'íí nádnkjigo kjh gozn̲ilyú ła'íí bin̲aayú gotahyú yaa nadaagosn̲i'.
Nn̲ee yił nadaagosn̲i'íí áí ágodzaahíí daineł'jíyú oheskai lǫ́k'e. [15] Jesus yaa hikaidá' nn̲ee
ch'iidn isná ábiłsj n'íí, spirits daanchǫ'i łáni biyi' golíj n'íí, bidiyágé gólíjgo, biini' ndi
golíjgo sidaago daayiłtsąą lǫ́k'e; áík'ehgo ńdaaldzid. [16] Nn̲ee bin̲ąął ágodzaahíí hagot'éégo
nn̲ee ch'iidn isná ábiłsj n'íí biyi'dí' Jesus ch'iidn hainiyoodíí, ła'íí góchi hago ádaasdzaahíí
yaa nadaagosn̲i'. [17] Áík'ehgo, Nohwini'dí' ch'ínn̲áh, yiłn̲iigo náyokąąh nkegonyaa. [18] Jesus
tsina'eełíí yeh nádzaago nn̲ee ch'iidn isná ábiłsj n'íí nábokąąhgo, Nił nádósht'aash, n̲ii
lǫ́k'e. [19] Áídá' Jesus, Dah, biłn̲ii, gowąyú nádńdáhgo nit'eké Bik'ehgo'ihi'n̲ań dázhǫ́ ná
áyíílaahíí baa bił nadaagoln̲í', ła'íí hagot'éégo naa ch'oba'íí. [20] Áídí' dahiyaago Decápolis
bin̲aayú Jesus bá áyíílaahíí yaa nagoln̲i' nkegonyaa; áík'ehgo nn̲ee dawa bił díyadaagot'ee
lǫ́k'e. [21] Jesus hanaayú bił nanáʼdez'eeldá' ákú nn̲ee łąągo baa náńłsąą; áń tábąąyú sizij
lǫ́k'e. [22] Áígee Jews ha'ánáłséhíí yebik'ehi ła' Jáirus holzéhi nyáá; áń Jesus yiłtsąądá'

yiyahzhį' hayaa adzaago, [23] Náyokąąhgo gánííí, Shitsi' ałts'íséhi k'azhą datsaah: noo', nłt'éé nádleeh doleełgo bik'enlníh; áík'ehgo hinnaa doo. [24] Áík'ehgo Jesua yił onát'aazh; higaałgo nnee łąągo biké' nałseełgo daabiłjizh lék'e. [25] Áígee isdzán dił bighánłíígo nakits'ádah bił łegodzaa, [26] Izee nant'án łáń ch'éh ádaabił'iįd, ła'íí bizhaali dawa nayihiniił ndi doo nzhǫǫ nádleeh da, áídá' da'tiségo adzaa. [27] Jesus ya'ikonziįgo bine'dí' ch'ilągągee ninyaago bi'íí yedelniih lék'e. [28] Ídił yalti'go gánííí, Bi'íí zhą ndi bedenshniihyúgo, nłt'éé náshdleeh. [29] Dagoshch'į' dił bighánłíí n'íí ésdiįd; áík'ehgo kah yaa naghaa n'íí nábi'dilziigo yígołsiįd lék'e. [30] Jesus, binawodíí bits'ą' hagoshį adzaago yígołsiįdgo, dagoshch'į' nnee biké' nánłsąąhíí yich'į' łedidzaago gánííí, Hadíń shi'íí yedelniih? [31] Bitsiłke'yu gádaabiłnii, Nnee ninaayú daałiłjizhgo hí'íí; nt'é bighą, Hadíń shedelniih, nnii áídá'? [32] Hadíń át'íínííí yígołsiįhgo, nnee yitah dez'įi. [33] Isdzánhíí ábi'dilzaahíí yígołsiįdgo néldzidgo ditłidgo Jesus yiyahzhį' hayaa adzaago, adzaahíí da'aniigo yaa yił nagosni' [34] Jesus gáyiłnii, Shilah, ni'odlą'íí nłt'éégo ánániidlaa; iłch'į'gont'éégo nadáál, kah baa nannaa n'íí nándzii. [35] Jesus áígee t'ah yałti'dá' Jews ha'ánáłséhíí yebik'ehi bigowądí nnee hikaigo gádaabiłnii, Nitsi' dastsąą; nt'é bighą Iłch'ígó'aahíí dayúweh nańtł'og áída'? [36] Ádaaniihíí Jesus yidezts'ąągo ha'ánázéh yebik'ehi gáyiłnii, Doo néńldzid da, Bik'ehgo'ihi'nań hondlą́ą́. [37] Áídí' Peter, James hik'e bik'isn Johnhíí zhą yił dikáhgo ngon'ąą́. [38] Ha'ánázéh yebik'ehi bigowąyú ńyáágo godnch'aadgo ła'íí nnee díyat'éégo daachago yiłtsąą. [39] Gową yune' ha'ayáágo gádaabiłnii, Nt'é bighą daagodinołch'aadgo daahchag? Na'ilíhn doo daztsąą da, daazhógo iłhoshgo at'éé. [40] Áí bighą nnee dázhǫ́ baa daadloh lék'e. Nnee íła'adzaahíí, Ch'ínohkáh, daayiłniidá', na'ilíhnhíí bąą́, bitaa hik'e yił nakai n'íí biłgo na'ilíhn sitiį yune' ha'akai. [41] Áígee bigan yiłtsoodgo gáyiłnii, Talítha cúmi; áí, Na'ilíhn, nádndáh, (niłdishnii,) golzeego ágolzee. [42] Dagoshch'į' nádiidzaago dahiyaa; áń nakits'ádah bił łegodzáhi. Áígee dázhǫ́ koł díyadaagodzaa lék'e. [43] Ágodzaahíí hadíń baa bił nadaagołni' hela', daayiłnii, Jesus; ła'íí gánádaabiłdo'niid, Bá da'dohné'.

6

[1] Jesus áídí' dahiyaa, dabíí gólíí́yú nádzáá; bitsiłke'yu biké' hikaahgo. [2] Jews daagodnłsinííí bijiį, ha'ánáłséh goz'ąą yune' Jesus iłch'ígó'aah nkegonyaa: nnee łąągo daidits'ago bił díyadaagot'eego gádaanii, Hadí' łąą́ yígołsiįdihi? Bigoyą'íí hadí' baa hi'né'i, godiyįhgo ánágot'įįłíí ndi ánáyol'įįłgo? [3] Díń la'kįh ágole'hi nlįi, Mary bizhaazhé ya', James, Joses, Juda hik'e Simon daabik'isn ya'? Bilahkiihíí ałdó' la' akú bił nahétąą? Áí bighą bik'edaach'ishch'ii łék'e. [4] Jesus gádaabiłnii, Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú na'iziidi dahot'éhé nnee daabidnłsį, áídá' dágolíí́gee, bik'ííhíí ła'íí dała' naháztaanií bitahyú zhą doo hadíń bidnłsį da. [5] Áí bighą ákú doo ízisgo ánát'įįł da ndihíí daannniihíí da'kwííyé zhą yik'e daadilniihgo nádailzii. [6] Doo daabodląą dahíí bighą bił díyagot'ee lék'e. Áígee iłch'ígó'aahgo gotahyú naghaa.

[7] Jesus bitsiłke'yu nakits'ádahíí, Yushdé', daayiłnniidá', dánaki nláágo zhą odaayiłł'aago spirits nchǫ'íí daabidits'ago yá ndaagoz'ąą; [8] Gádaayiłniigo, Desohkaiyú doo hant'é daahné'go da, gish zhą; izis bena'iltinií dahgo, báń ałdó' dah, nohwibestso bizis biyi' zhaali da'ádįhgo: [9] Kee biká'na'astł'ónihíí biyi' desoł'eez, ni'íícho doo naki da le'. [10] Gánádaayiłdo'niid, Dahagee gowąyú ha'ahkáhgo, da'áígee dinohbįh le'gá, łahyú desohkaizhį'. [11] Dahagee nnee daagolíínííí doo hádaanohwit'įį dayúgo, nohwiyati' doo yídaayésts'ąą dayúgo, áídí' dahdohkáhgo nohwikee bąą łeezhíí baa daałhaał, áí bee doo hádaanohwit'įį dahíí bígózį doo. Da'aniigo gánohwiłdishnii, Bik'ehgo'ihi'nań nnee yándaago'aahíí bijiį Sódom hik'e Gomórrah golzeegee daagolíí́ n'íí biniidaagodilne'íí bitisgo hagee nohkai n'íígee daagolíínííí biniidaagodolniił. [12] Áík'ehgo nakits'ádahíí dahdikaigo nnee yich'į' yádaałti', Nohwinchǫ'íí bits'ą'zhį' ádaahne', daaniigo. [13] Ch'iidn łąągo nnee biyi'dí' hadainiheyood, ła'íí daannniihíí łąągo ik'ah yił yedaadilniihgo nádailzii. [14] Nant'án Hérod holzéhi Jesus ya'ikonzį; (dahot'éhé bizhi' bígozįįdgo;) áík'ehgo gánííí, John Baptize ágole' n'íí daztsąądí' naadiidzaa ląą, áí bighą ígozisgo ánát'įįł. [15] Áídá' ła'íí, Elías at'íí́, daanii.

Ła', Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú na'iziidi at'ı́ı́, dagohíí doo ániídá' Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú
na'iziidi n'íí ga'at'éhi, daan̲ii. 16 Hérod Jesus ánát'ı́ı́łíí ya'ikonzı́ı́dá' gán̲íí, John, bitsits'in
nadik'ii n'íí át'ı́ı́: daztsą́ą́dí' naadiidzaa łą́ą́. 17 Dabíntsédá' Hérod oda'is'a'go John daayiłt-
soodgo ha'ádaayist'e', Heródias holzéhihíí bighą́, áń Hérod yił n̲n̲aa łę́k'e, bik'isn Philip
t'ah yił nan̲n̲ee ndi. 18 John Hérod gáyiłn̲n̲iid, Nik'isn bi'aa doo bił na'aashgo ná goz'ą́ą́
da. 19 Áí bighą́ Heródias John yik'en̲n̲iihgo bidizidee hat'ı́ı́ ndi doo hagot'éégo da łę́k'e:
20 Hérod John yidnłsı́, n̲n̲ee dábik'ehyú át'ééhíí, dilzı́hgo bá habi'delzaahíí nlı́ı́go yígółsı́go
bin̲ádéz'ı́ı́ łę́k'e; Hérod yidits'ago yaa bił gozhǫ́ǫ́, bił nagodinlt'ee ndi. 21 Áídá' Heródias bá
ałch'ı́'golzaa, Hérod bił łénágodáhgo nnágodzaagee bá da'odą́ą́go nadaant'aahíí, siláada
bá nant'án daanliinií, ła'íí Gálileegee n̲n̲ee itisgo ádaat'eehíí dawa da'iyą́ą́. 22 Heródias
bizhaazhé na'ilíhníí ha'ayaadá' ilzhishgo Hérod ła'íí yił da'iyą́ą́híí yił daagoyiłshǫ́ǫ́,
áík'ehgo Hérod na'ilíhníí gáyiłn̲ii, Dant'éhéta hánt'iiníí shíhóńkeed, áík'ehgo naa nshné'.
23 Bitł'a dahdidiln̲iihgo gánáyiłdi'n̲ii, Dant'éhéta shíhóńkeedíí, dawahá bánansht'aahíí
iłn̲í'go ndi naa densh'aa. 24 Áídí' na'ilíhníí onádzaayú bimaa gáyiłn̲ii, Nt'é bíhóshkeed?
Áík'ehgo bimaa gábiłn̲ii, John Baptize ágole'íí bitsits'in bíhóńkeed. 25 Áík'ehgo na'ilíhníí
dagoshch'ı́' ha'ánádzaadá' hwéhego Hérod yich'ı́' nnilwodgo gán̲íí, John Baptize ágole'íí
bitsits'in bena'ikaahíí biká' dahs'ą́ą́go dagoshch'ı́' shaa ńkaah. 26 Nant'ánhíí dázhǫ́go
doo bił gozhǫ́ǫ́ da; áídá' bitł'a dahdidiln̲iih n'íí bighą́, ła'íí n̲n̲ee yił da'iyą́ą́híí bighą́
doo hagot'éégo, Dah, yiłn̲ii da. 27 Áík'ehgo dagoshch'ı́' nant'ánhíí siláada John bitsits'in
náyíí'aahgo oyił'a': áík'ehgo ha'ána'ilka' yun̲e' bitsits'in nadain'ą́ą́dá', 28 Bena'ikaahíí bee
bitsits'ini ha'ádaiskąą́go, na'ilíhníí yaa yinką́ą́; áídí' na'ilíhníí bimaa yaa nainką́ą́. 29 John
bitsiłke'yu ya'ikodaanzı́ı́dá' bits'íhíí nádainłtı́ı́go tsébii'i'áń yun̲e' odaiztı́ı́ łę́k'e. 30 Odais'a'
n'íí Jesus yaa nákaigo hago ánádáát'ı́ı́díí, ła'íí nt'é ałch'ídaagos'ą́ą́híí dawa baa bił nanádaagosn̲i'.
31 Áídí' Jesus gádaabiłn̲ii, Noo', danéé zhą́ da'igolı́ı́yú ch'a'ohkáh, hanádaahid-
zoołyú; n̲n̲ee łą́ą́go baa nihikáhíí bighą́ doo da'iyą́ą́ da le'ágot'ee łę́k'e. 32 Áík'ehgo doo
hadíń naghaa dayú dabíí zhą́ bił oda'iz'eel. 33 Áídá' n̲n̲ee bił oda'iz'eelgo daabiłtsą́ą́ łę́k'e,
áík'ehgo łą́ą́go Jesus yídaagołsı́ı́dgo ił'anigo kı́h gozn̲ildí' dáni'go akú dantsé ńkı́ı́, áídí' baa
náńłsą́ą́. 34 Jesus ákú bił nda'iz'eelgo n̲n̲ee łą́ą́go íła'adzaahíí yo'ı́ı́go yaa daach'oba', dibełı́ı́
nanyoodíí da'ádı́hgo nakai łehíí k'ehgo ádaat'eehíí bighą́; áík'ehgo łą́ą́go yił ch'ídaago'áah
nkegonyaa. 35 O'i'ą́ą́zhı́' godeyaayú bitsiłke'yu baa hikaigo gádaabiłn̲ii, Kú da'igolı́ı́yú
doo hadíń gólı́ı́ da, k'ad o'i'aahzhı́' goldoh: 36 Nn̲eehíí dahayú gotahyú nádaadnł'áá, báń
nadaayiłn̲iihyú; bi'idáń da'ádı́híí bighą́. 37 Áídá' Jesus gádaabiłn̲ii, Nohwíígo bá da'dohné'.
Bitsiłke'yu gánádaabiłdo'n̲iid, Báń naki gonenadín zhaali, penny holzéhi, dábik'ehgo
nadaahiiln̲iihyú nkáh née, bá da'n'né'go? 38 Báń dijolé da'kwíí nadaahné'? n̲ii, Jesus, Ti'i,
akú hadaadeh'ı́ı́. Yídaagołsı́ı́dá' gádaan̲ii, Ashdla'i łą́ą́, łógíí naki biłgo. 39 Jesus gádaabiłn̲ii,
Nn̲ee dawa ni'yú tł'oh dotł'izhi biká'yú ił'anigo dinohbı́h daabiłdohn̲ii. 40 Áík'ehgo dała'á
gonenadíngo ła'íí ashdladingo dinezbı́h. 41 Áídí' Jesus báń ashdla'ihíí łóg nakihíí biłgo
náidnné'go hadag déz'ı́ı́go ya'ihénzı́go oskąą́dí' iłk'ídaizné'go bitsiłke'yu yaa daizné', n̲n̲ee
yitada'in̲iihgo; ła'íí łóg nakihíí n̲n̲ee dawa yitada'izn̲ii. 42 Áígee n̲n̲ee dawa da'iyą́ą́go
náda'isdı́ı́d łę́k'e. 43 Ch'ékaadíí táts'aa nakits'ádah bik'ehgo nádaihezlaa, báń hik'e łóg
biłgo. 44 Nn̲ee ashdladn doo náhóltagyú áhołánishı́ báń daiyą́ą́. 45 Áídí' Jesus bitsiłke'yu
gádaayiłn̲ii, Tsina'eełíí beh hohkáhgo shádı́hyú nohwił ido'éeł hanaayú, Bethsáidayú,
shíhíí n̲n̲ee nádohkáh biłdishn̲iidá'. 46 Nádohkáh yiłn̲n̲iidá' dasahndi wą́'yú óyáá, okąą́hyú.
47 O'i'ą́ą́ ni' tsina'eełíí tú iłn̲í'yú hi'oł, áídá' Jesus dasahndi ni'yú naghaa łę́k'e. 48 Bił da'o'ołgee
bidáhzhı́' nyolgo bich'ı́' nagontł'ogo Jesus yiłtsą́ą́; áík'ehgo doo hwahá ha'i'aah dayú bich'ı́'
higaał, tú yiká' higaałgo; ba'ashhah ch'egháhgo. 49 Nt'éégo tú yiká' higaałgo bitsiłke'yu
daabiłtsą́ą́dá', ch'iidn at'ı́ı́ daanzı́go nádaadidilghaazh: 50 Dawa daabiłtsą́ą́go tsídaadolyiz.
Áídá' dagoshch'ı́' Jesus bich'ı́' hadziigo, Nohwił daagozhǫ́ǫ́ le': shíí ásht'ı́ı́; doo nédaałdzid
da, daabiłn̲ii łę́k'e. 51 Áídí' tsina'eełíí itah yiyi' oyáágo nyolíí isht'idedzaa: áí bighą́ dázhǫ́
bił díyadaagot'eego tsídaadolyiz. 52 Báń godiyı́hgo łą́ą́go alzaa n'íí doo bił ídaagozı́ da; áídá'
bijíí ntł'iz daasilı́ı́. 53 Hanaayú bił nada'dez'eeldá' ni' Gennésaret golzeeyú nda'iz'eelgo

tsina'eełíí dah daayihiztł'ǫǫ́. 54 Áígee tsina'eełíí biyi'dí' hakaidá' dagoshch'į' nnee Jesus
yídaagołsįįd. 55 Áík'ehgo daagotahyú dahoť éhé anákeełgo daannniihíí ch'id yiká' nashjeed,
hayú Jesus naghaa ch'iniiyú anádaayołtéeh. 56 Dahayú naghaayú kįh nagoshjaayú, ła'íí
kįh nagoznilyú, ła'íí gotahyú, daannniihíí intínk'ehyú ndaayihiniił, Jesus náyokąąhgo, Ni'íí
bidá'yú zhą́ ndi bedaadenlniih, daabiłniigo: áík'ehgo bedaadesniihíí dawa nádaabi'dilzii.

7

1 Pharisees daanlíni hik'e begoz'aaníí ye'ik'eda'iłchíhi ła' biłgo Jerúsalemdí' hikaihíí
Jesus yaa íła'adzaa. 2 Jesus bitsiłke'yu ła' bigan dáchįzhą́go da'iyąągo daa yiłtsąą, áí dá doo
daagodnłsįgo táda'digisé da'iyąągo ágolzee; áí daayiłtsąądá' yída'iłtah lę́k'e. 3 Phárisees
hik'e Jews daanlíni dawa daagodnłsįgo tánáda'digisyúgo zhą́ náda'idįįh, iłk'idá' nnee
yánazįį n'íí yendaago'aahíí k'ehgo. 4 Na'hiniih nagoz'ąądí' nnáhikáhgee daagodnłsįgo
táda'digisgo zhą́ da'iyąą. Iłk'idá' nnee n'íí yedaagos'aaníí łąągo ałdó' yee ánádaat'įįł, idee,
isaa, be'ibízhé bésh łitsogi alzaahíí daagodnłsįgo tádaasgisgo, biká'idáné ałdó'. 5 Phárisees
hik'e begoz'aaníí ye'ik'eda'iłchíhi biłgo Jesus nayídaadiłkidgo, Hant'é bighą nitsiłke'yu
iłk'idá' nnee yánazįį n'íí yendaagos'aaníí doo yikísk'eh ádaat'ee dago dá doo daagodnłsįgo
táda'digiségo da'iyąą? daanii. 6 Jesus gádaabiłnii, Nohwíí nnee nzhóni ádaadoł'íni,
Esáias da'aniigo dabíntsédá' nohwaa nagolni' lę́k'e, díí k'ehgo nohwaa k'e'eshchiigo,
Díí nnee dá yati' zhą́ bee daashidnłsį, áídá' bijíí bee doo daashidnłsį da. 7 Da'íłíízhį'
daashokąąh, nnee yegos'aaníí zhą́ yee iłch'ídago'aah. 8 Bik'ehgo'ihi'nań yengon'áánníí
k'ihzhį' ádaasolaadá' iłk'idá' nnee n'íí yendaagos'aaníí zhą́ bikísk'eh ádaanoht'ee, isaa,
ideeta daagodinołsįgo tádaahgisgo; ła'íí da'áík'ehgo łąąyú ánádaaht'įįł. 9 Áídí' gáná-
daabiłdi'nii, Iłk'idá' nnee n'íí nohwá yendaagos'aaníí zhą́ nłdzilgo daahonohtą'híí bighą
Bik'ehgo'ihi'nań yengon'áánníí daazhógo k'ihzhį' ádaanołsį. 10 Moses gánniid, Nitaa
hik'e nimaa dinłsí, ła'íí, Hadíń bitaa dagohíí bąą́ yati' yee yokáałíí zideego bá goz'ąą:
11 Áídá' nohwihíí gádaadohnii, Hadíń bitaa dagohíí bąą́, Nt'éhéta bee nich'oshnii doleeł
n'íí Corban at'éé, yiłniihíí, áí golzeego Bik'ehgo'ihi'nań baa nshné' golzeego ágolzee;
áík'ehgo áń doo zideego bá goz'ąą da, daadohnii. 12 Ádohniigo bitaa dagohíí bąą́ doo
dayúweh bich'onii da ndi nzhǫǫ, daadohnii; 13 Áík'ehgo iłk'idá' nnee n'íí yendaagos'aaníí
nohwichąghásh́é bił ch'ídaagonoh'aahíí bikísk'eh ádaanoht'eego Bik'ehgo'ihi'nań biyati'íí
doo nt'égo ádaanołsį da: ła'íí da'áík'ehgo łąąyú ánádaaht'įįł.

14 Áídí' nnee dawa, Yushdé', daayiłnniidá' gádaayiłnii, Daanohwigha shídaayełts'ąągo
bídaagonoł'aah: 15 Nt'é koká'dí' koyi' yunne' be'ogohighههíí doo nchǫ'go kodiłteeh da:
áídá' nt'é koyi'dí' behagohighههíí zhą́ nchǫ'go kodiłteehi at'éé. 16 Hadíń bijeyi' golíníí
íyésts'ąą le'. 17 Nnee íła'at'éé n'íí bits'ą́' Jesus kįh yunne' ha'ayaadá' bitsiłke'yu iłch'ígó'aahgo
nagolni' n'íí yaa nabídaadiłkid. 18 Áík'ehgo gádaabiłnii, Ya' nohwíí ałdó' t'ah doo nohwił
ídaagozį da née? Nt'éhéta koká'dí' koyi' yunne' be'ogohighههíí doo nchǫ'go kodiłteeh
dahíí, ya' doo hwahá bídaagonołsįjh da née? 19 Áí kojíí doo biyi' yunne' ogohigháh da
go'ii, áídá' kobid yuyaa be'ogohigháh, áídí' nláhyú bech'ígohigháh; Jesus ániíhíí bee idáń
dawa nłt'éé, nii. 20 Gánádaabiłdo'niid, Koyi'dí' behagohighههíí zhą́ nchǫ'go kodiłteehi
at'éé. 21 Koyi'dí', kojíí biyi'dí' díínko behagohigháh: nchǫ'go natsí'ikeesíí, nant'ı' na'idaahíí,
iké' na'idaahíí, na'iłtseedíí, 22 Ich'in'ıjhíí, dawahá dayúwehégo ídáhách'it'iiníí, nchǫ'go
ách'it'éehíí, nach'ich'aahíí, nchǫ'íí doo bich'ı' t'ąązhı' ách'it'éé dahíí, bíyéehíí hách'it'ıjhíí
bighą hach'ishkeehíí, nchǫ'go yách'iłti'íí, ída'ch'odlííhíí, koni' ádiníí ałdó': 23 Díí nchǫ'íí
dawa koyi'dí' behagohigháh, áí nchǫ'go daakodihiniiłi at'éé.

24 Áídí' Jesus dahiyaago Tyre hik'e Sidon golzeehíí biniaayú óyáá, áígee kįh yunne' ha'ayáá,
akú nashaahíí doo hadíń yígołsįjh da, nzigo: áídá' doo hagoť éégo nádaabidoł'ıihgo da.
25 Áídá' isdzán bizhaazhé na'ilíhníí spirit nchǫ'i biyi' golíni Jesus ya'ikonzi, áík'ehgo baa
nyáágo biyahzhı' hayaa adzaa: 26 Isdzánhíí Greek k'ehgo yałti'ihi, Syrophenícíadí' gólíni;
áń nábokąąh, Ch'iidn shizhaazhé biyi' golíni biyi'dí' hanyóód, biłniigo. 27 Jesus gábiłnii,
Chąghásh́é ntsé bá daach'idiné'go nłt'éé: bán chąghásh́é bits'ą́' nách'idiné'go gósé bich'ı'

och'iłkaadgo doo bik'eh da. [28] Isdzán gánábiłdi'n̲ii, Da'an̲ii, shiNant'a': da'ágát'éé ndi gósé biká'idáné bich'į' nakaihíí báń bizhool chągháshé bits'ą' nanihidéhíí daayiyąą. [29] Jesus gábiłn̲ii, Ánn̲iihíí bighą nádńdáh; ch'iidn nizhaazhé biyi'dí' háyáá. [30] Isdzánhíí bigowąyú nadzaago, ákú bizhaazhé biká'dahstíné yiká' dahstįį ląą, ch'iidn da'ádįhgo.

[31] Áídí' Jesus dahnadidzaago Tyre hik'e Sidon golzeedí' túsikaaníí Gálilee golzeezhį' nadzáá, Decápolis golzeeyú ch'ínyáágo. [32] Áígee nn̲ee bijeyi' ágodini, doo nłt'éégo yałti'i, Jesus baa bił ch'ikai ląk'e; Biká'nln̲íh, daabiłch'in̲iigo nádaabich'okąąh. [33] Nn̲ee íła'at'ééhíí bits'ą' dasahndi yił o'áázhdá' bijeyi' odoln̲iih, áídí' hadnzhéédgo nn̲eehíí bizaad yedeln̲iih; [34] Hadag déz'įįgo deyoldá', Éphphtha, biłn̲ii, áí, Ch'ínádendláad, golzeego ágolzee. [35] Dagoshch'į' bijeyi' ch'ínádendláád, ła'íí bizaad n'íí nłt'éé násdlįįgo, nłt'éégo yałti'. [36] Hadíń bił nadaagołn̲i' hela', biłn̲ii, Jesus: ádaabiłnn̲iid ndi da'tiségo yaa nanádaagoln̲i'; [37] Dázhǫ bił díyadaagot'ee ląk'e, gádaan̲iigo, Dawahá dázhǫ nłt'éégo ładaile': kojeyi' ágodįh n'íí ich'idits'ago ánáidle', ła'íí doo yách'iłti' da n'íí ndi yách'iłti'go ánáidle'.

8

[1] Áí benagowaadá' nn̲ee łąągo íła'adzaa, doo nt'é daiyąą dago Jesus bisiłke'yu, Yushdé', yiłnn̲iidgo gádaayiłn̲ii, [2] Nn̲ee íła'at'ééhíí baa daach'oshba', dá bił nashkaigo taagiskąą, k'adíí doo nt'é daiyąą da. [3] Bigowąyú dáshin̲á' onádaasił'a'yúgo, nákaahyú dánko shin̲á' yik'ee odaatłish: ła'íí ńzaadí' neheskaihíí bighą. [4] Bitsiłke'yu gádaabiłn̲ii, Da'igolįįgee hadí' báń nádaach'idiné', díí nn̲ee bá daan'né'go? [5] Jesus gádaabiłn̲ii, Báń dijolé da'kwíí nadaahné'? Gosts'idi, daan̲ii. [6] Áígee nn̲eehíí, Ni'yú dinohbįh, daayiłn̲ii: áídí' báń gosts'idi náidnné'go ya'ihénzįgo oskąądí' iłk'ídaizné'go bitsiłke'yu yaa daizné', nn̲ee yitada'in̲iihgo; áík'ehgo yitada'izn̲ii. [7] Łóg ałts'íséhíí da'ayąhágo ałdó' nadaané': áí ya'ihénzįgo oskąądgo, Díí ałdó' nn̲ee bitadaahn̲iih, n̲ii, Jesus. [8] Áík'ehgo da'iyąągo náda'isdįįd: áídí' ch'ékaadíí táts'aa gosts'idi bik'ehgo nádaihezlaa. [9] Nn̲ee dįįdn doo náhóltagyú áhołánishį da'iyąą: áídí' onádaihes'a' ląk'e.

[10] Dagoshch'į' bitsiłke'yu biłgo tsina'eełíí beh hikai, áídí' Dalmanútha golzeeyú bił nda'iz'eel. [11] Phárisees baa hikaigo yił łahada'dit'áh nkegonyaa, bídaantááh daanzįgo gádaabiłn̲ii, Yaaká'dí' godiyįhgo be'ígózini nohwił ch'í'n̲ah áńle'. [12] Jesus biyi'siziinií doo bił gozhǫǫ dago gán̲íí, Nt'é bighą díí daałinolt'ąłíí be'ígózini yiká daadéz'ąą? Da'an̲ii gádaanohwiłdishn̲ii, be'ígózini doo bił ch'í'n̲ah ádaaln̲éhi at'éé da. [13] Áídí' tsina'eełíí yeh nanadzaago hanaayú yits'ą' bił nená'diz'eel.

[14] Bitsiłke'yu báń yínádaasn̲ah ni', dała'á zhą tsina'eełíí biyi' si'ąą ląk'e. [15] Jesus bił ch'ígó'aahgo gádaabiłn̲ii, Báń benilzoołé Phárisees daanlíni bíyééhíí, ła'íí Hérod ałdó' bíyééhíí baa daagonohsąą. [16] Bitsiłke'yu iłch'į' yádaałti'go gádaan̲ii, Báń doo daasii'né' dahíí bighą an̲íí. [17] Jesus ádaan̲iihíí yígółsįgo gábiłn̲ii, Hant'é bighą báń doo daasoné' dahi baa iłch'į' yádaałti'? Ya' doo hwahá bídaagonoł'aah da, doo nohwił ídaagozį da nee? Ya' nohwijíí t'ah daantł'iz? [18] Nohwin̲áá daagolįįdá' doo bee daadeh'ąą da née? Nohwijeyi' daagolįįdá' doo bee ídaayesółts'ąą da née? Ya' doo bínádaałn̲iih da née? [19] Báń dijolé ashdla'i iłk'ídaasiiné'go nn̲ee ashdladn doo náhóltago bá da'dená' n'dá', ch'ékaadíí da'kwíí táts'aa bik'ehgo ńdaahesolaa láń? Gosts'idi, daan̲ii. [20] Báń dijolé gosts'idi iłk'ídaasiiné'go nn̲ee dįįdn doo náhóltago bá da'dené' n'dá', ch'ékaadíí da'kwíí táts'aa bik'ehgo ńdaahesolaa láń? Gosts'idi, daan̲ii. [21] Áík'ehgo Jesus gánádo'n̲iid, Nt'é bighą doo nohwił ídaagozį da?

[22] Áídí' Jesus Bethsáidayú ńyáá; áígee nn̲ee bin̲áá ágodini baa bił ch'ikaigo, Bik'enln̲íh, daabiłn̲iigo nádaabokąąh. [23] Áík'ehgo nn̲ee bin̲áá ágodinihíí bigan yiłtsoodgo kįh gozn̲ilíí bits'ą'yú oyilǫǫz; ákú bin̲áá yik'ídihizheedá' yiká' ndeln̲iihgo gáyiłn̲ii, Nt'éhéta hí'ąą née? [24] Déz'ąągo gán̲íí, Nn̲ee hikahgo daash'ąą ndi t'iis hikahi ga'at'éé. [25] Jesus nn̲eehíí bin̲áá yiká'nnádeln̲iihdá', Díń'ąą, biłn̲ii; ánníta bin̲áá nágosdlįągo nn̲ee dawa nłt'éégo yo'ąą ląk'e. [26] Áídí' Jesus gowąyú onábíł'a' gábiłn̲iigo, Kįh gozn̲ilyú dáko nádódáh hela', hadíń bił nagoln̲í' hela'.

27 Áídí' Jesus bitsiłke'yu biłgo Caesaréa Philíppi golzéhi biną́ayú kįh nagozną́ilyú okai:
hikaahyú bitsiłke'yu nayídaadiłkidgo gáyiłną́ii, Nną́ee hadíń át'ı́ı́ı́ daashiłną́ii? 28 Gádaabiłną́ii,
Ła', John, Baptize ágole' n'íí át'ı́ı́ı́, daaniłną́ii; ła'ihíí, Elías at'ı́ı́ı́, ła'ihíí, Bik'ehgo'ihi'ną́ń
binkááyú nada'iziidi n'íí ła' at'ı́ı́ı́, daaniłną́ii. 29 Jesus gádaabiłną́ii, Nohwíí nohwich'ı́'yúgohíí,
hadíń át'ı́ı́ı́ daashiłdohną́ii? Ni Christ ánt'ı́ı́ı́, yiłną́ii, Peter. 30 Jesus gádaabiłną́ii, Hadíń
shaa bił nadaagołną́i' hela'. 31 Áídí' bił ch'ídaago'aah nkenágodidzaa gáną́íígo, Shíí, nną́ee
k'ehgo Niyááhíí, doo ałch'ídn shiniigodilną́éh da, Jews yánazíni, okąąh yebik'ehi itisyú
nadaandeehi, ła'íí begoz'aaníí ye'ik'eda'ałchíhi doo hádaashit'ı́ı́ dago shidizideedá' taagi
jı́ı́ hileehgo naadishdáh. 32 Áí doo nainł'ı́' dago aną́íí. Áídá' Peter bich'ı́' yałti' nkegonyaago,
Doo ánną́ii da, biłną́iigo. 33 Áídá' Jesus t'ąązhı́' adzaago bitsiłke'yu ła'ihíí yich'ı́' déz'ı́ı́dgo Peter
nłdzilgo bich'ı́' hadziigo, Satan, yúwehyú shiké'zhı́' ánną́e': Bik'ehgo'ihi'ną́ń binatsekeesíí
k'ehgo doo natsíńkees da ląą, nną́ee binatsekeesíí zhą́ bee natsíńkees, biłną́ii.
34 Áígee nną́eehíí bitsiłke'yu biłgo yiká ánną́iidgo gádaayiłną́ii, Dahadíń shiké' dahdigháh
hát'ı́ı́yúgo, ídaayo'ną́hdá' bitsı́'ałna'áhi dahyidotı́ı́hgo shiké' dahdowáh. 35 Dahadíń
bi'ihi'ną́a' yaa bił goyéehíí áí bits'ą́' da'ilíí hileeh: áídá' dahadíń ídaayis'ną́ahgo shíí shighą
ła'íí yati' baa gozhónihíí bighą bi'ihi'ną́a' da'ilíí silı́ı́'ı́ı́, áń ihi'ną́aa doo ngonel'ąą dahíí
yee hiną́aa doleeł. 36 Ni'gosdzáń dágoz'ąą nt'éégo ch'ist'ı́ı́dá', koyi'sizíni da'ilíí silı́ı́yúgo,
áí hant'é bits'ą́'dí' ch'it'ı́ı́h? 37 Dagohíí koyi'sizíni hant'é bideną́á nch'iné'? 38 Díí nchǫ'go
nant'ı́' nakaigo daałinolt'ı́ı́łíí bitahgee dahadíń shik'e ídaayándzı́híí, ła'íí shiyati' yik'e
ídaayándzı́híí, shíí, nną́ee k'ehgo Niyááhíí, ałdó' áń bik'e ídaayánsdzı́ doo, nánshdáhgee,
shiTaa bits'ą́'idindláádíí bee shits'ą́'idindláádgo, binal'a'á yaaká'yú daagolííníí dilzini bił
nánshkáhgo.

9

1 Jesus gádaabiłną́ii, Da'aną́ii gánohwiłdishną́ii, kúgee nadaaziiníí ła' dá doo da'itsaahíí
dailı́hé Bik'ehgo'ihi'ną́ń binawod golı́ı́ígo nant'aa nkegonyaago daayiłtséh.
2 Áídí' gostáń iskąągee Peter, James hik'e John, Jesus dasahndi yił okai lı́k'e, dził n'ááyú;
áígee binadzahgee Jesus łahgo ánolı́h silı́ı́. 3 Bidiyágé bik'ina'didlaad silı́ı́, zas k'ehgo
łigaigo, nną́ee ni'gosdzáń biká'gee doo hadíń ágát'éégo łigaigo áyóle' at'éé da. 4 Áígee Moses
hik'e Elías bił daanlı́ı́go silı́ı́: Jesus yił yádaałti'go. 5 Peter Jesus gáyiłną́ii, NohweBik'ehń, kú
nkaihíí nohwá nzhǫǫ; tł'ohdahskáń táágo ádaagohiidle'; ła' ni ná, ła'ihíí Moses bá, ła'ihíí
Elías bá. 6 Nt'éshą' dishną́ii nzı́ lı́k'e; ńdaaldzidhíí bighą. 7 Áígee yaak'os biká' dahiyaa:
nt'éégo yaak'os biyi'dí' yati' daidezts'ąą gáną́íígo, Díínko shiYe' shił nzhóni; hódaayełts'ą́ą́.
8 Dagoshch'ı́' bitsiłke'yu łédaadnghalgo, nną́ee doo ła' dadá' Jesus zhą́ itah sizı́ı́go daayo'ı́ı́.
9 Dziłdí' nkenádikaigo, Jesus gádaabiłną́ii, Daahołtsąą n'íí hadíń bił nadaagołną́i' hela', shíí,
nną́ee k'ehgo Niyááhíí, dasitsąądí' naadisdzaago zhą́. 10 Áík'ehgo áną́íí n'íí doo hadíń yił
nadaagolną́i' da lı́k'e, áídá' gádaałidi'ną́ii, Nt'éshą' áiłną́ii, dasitsą́ą́dí' naadishdáh, ną́iihíí?
11 Bitsiłke'yu nabídaadiłkidgo gádaabiłną́ii, Hant'é bighą Elías dantsé hígháh, daaną́ii,
begoz'aaníí ye'ik'eda'ałchíhi? 12 Jesus gádaabiłną́ii, Elías da'aną́ii dantsé hígháhgo dawahá
ałch'ı́'nádaidle'; áídí' shíí, nną́ee k'ehgo Niyááhíí, díí k'ehgo shaa k'e'eschchı́ı́ lı́k'e, doo
ałch'ídn shiniigodilną́e' da, ła'íí doo shił da'ch'ołtag da doleeł. 13 Áídí' gánohwiłdishną́ii, Elías
iłk'idá' nyáádá' baa k'e'eshchiiníí k'ehgo nną́ee dabíí hádaat'ı́ı́yú ánádaayol'ı́ı́ł lı́k'e. 14 Áídí'
bitsiłke'yu ła'ihíí yaa nákaidá' nną́ee łą́ą́go biną́aayú nadaazı́ı́go begoz'aaníí ye'ik'eda'ałchíhi
yił łádaadit'áhgo Jesus yiłtsąą. 15 Nną́ee dawa Jesus daayiłtsąągo bił díyadaagot'ee, áídí'
dagoshch'ı́' baa bił daagozhǫǫ́go bich'ı́' nádnkı́ı́. 16 Áígee begoz'aaníí ye'ik'eda'ałchíhi gá-
daayiłną́ii, Nt'é baa bił ładaadoht'áh láń? 17 Áík'ehgo nną́ee íła'at'éehíí ła' gáną́íí, łłch'ígó'aahíí,
shiye' naa bił ní'áázh, spirit nchǫ'i biyi' golı́ı́ígo doo yałti' da. 18 Dahagee nabihiłaagee
nádinigis; áídí' bizédí' táńwosh hahigháh hileeh, biwoo'íí łíidiłk'ash, ła'íí doo nłdzil
da hileeh: nitsiłke'yu hadainihiyoodgo nádaahoshkąąh: ndi doo hagot'éégo da ni'.
19 Jesus gábiłną́ii, Nohwi'odlą' édaadı́hgo daałintołt'ı́ı́łíí, dahosahzhı́' nohwił nahashtąą?
Dahosahzhı́' ląą nohwidag ánsht'ee? Yushdé', niye' shich'ı́' bił nn'áash. 20 Áík'ehgo

ishkiinhíí baa bił hikai: nt'éégo spirit nchǫ'ihíí Jesus yiłtsąądá' dagoshch'į' ishkiinhíí
nádinigisgo ni'yúnágo'; áígee anáyis lǫ́k'e, bizédí' táńwosh hahigháhdá'. [21] Jesus ishkiin
bitaahíí nayídiłkid gánníígo, Dadá' át'ǫ́ǫ́ godeyáhi? Ałts'í ę́ę́dá' át'íni, nii. [22] Łahgee spirit
nchǫ'ihííkǫ biyi' onábiłt'ee, tú ałdó' biyi' onábiłt'ee, biziłheego ch'éh ábił'ǫǫ́go; bínil'ąąyúgo
nohwaa ch'onbaahgo nohwich'onnii. [23] Jesus gábiłnii, Ondląąyúgo, dahadíń odlaaníí
dawahá bá łaalne'hi at'éé. [24] Dagoshch'ǫ' ishkiinhíí bitaa hichago nádidilghaazhgo gánníí,
Shíí oshdląą; doo oshdląą dagee oshdląągo áshíńłsǫ. [25] Jesus nnee łąągo bich'ǫ' dahikeego
yiłtsąądá' spirit nchǫ'i nłdzilgo yich'ǫ' hadziigo gánníí, Spirit nchǫ'i ńlíni, doo yáńłti'i da,
doo idints'agi da, biyi'dí' halyeedá' t'ąązhǫ' onándáh hela', niłdishnii. [26] Áídí' spirit nchǫ'íí
nádidilghaazhdá' nádinigisgo ábíílaago biyi'dí' háyáá; áídí' ishkiinhíí daztsáni k'a'ánolǫh
silǫ́; áík'ehgo nnee łąągo, Daztsąą ląą, daanii lǫ́k'e. [27] Áídá' Jesus ishkiinhíí bigan yiłtsoodí'
náidnlǫǫzgo hizǫ'. [28] Áídí' Jesus kǫh yune' ha'ayáádá' bitsiłke'yu dasahndi nabídaadiłkidgo,
Nohwihíí nt'é bigha doo hadaandzood da láń? daabiłnii. [29] Jesus gádaabiłnii, Spirit nchǫ'i
ga'at'éhihíí dáshiná' da'ch'okąąhgo zhą́ habidi'nedzoodhi at'éé.

[30] Áídí' dahnanáskaidá' Gálilee golzeeyú ch'ékai; áídá' Jesus akú naghaa ndi nnee doo ła'
bígółsǫ hat'ǫ́ǫ́ da. [31] Bitsiłke'yu bił ch'ídaago'aah gánníígo, Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, nnee
bilák'e shi'dolteełgo daashiziłhee; áídí' taagi jǫǫ́ hileehgo naadishdáh. [32] Hant'é niigo anííhíí
doo bił ídaagozǫ da, áídá' nabídaadiłkidzhǫ' nédaaldzid.

[33] Jesus Capérnaum golzeeyú ńyáá: áígee kǫh yune' ha'ayáádá' bitsiłke'yu nayídaadiłkid
gánníígo, Hohkaahyú nt'é baa łił nadaagołni'? [34] Áídá' doo hant'é daanii da: Nohwitahyú
hadíń itisgo at'éhi? daałiłdi'nii ni', hikaahyú. [35] Áígee Jesus nezdaago nakits'ádahíí yiká
ánniidá' gádaayiłnii, Dahadíń shíí dantsé le' nzǫyúgo, áń iké'zhǫ' hileeh doo, áń dawa yá
áił'ǫ́ǫ́ doo. [36] Chągháshé ła' íłní'gee nyinlǫǫ́z: áídí' dahyinłtǫǫ́go bitsiłke'yu gádaabiłnii,
[37] Dahadíń shizhi'íí binkááyú chągháshé díí ga'at'éehíí náidnłtǫǫ́yúgo, shíí náshidnłtíni
at'éé; ła'íí dahadíń náshidnłtiiníí doo shíí zhą́ náshidnłtǫǫ́ da ndi shides'a'íí ałdó' náidnłtíni
at'éé.

[38] John gábiłnii, ShiNant'a', nnee ła' doo bił daandlǫǫ́ dahíí nizhi'íí binkááyú nnee biyi'dí'
ch'iidn hainiyoodgo daahiit'ǫǫ́; áík'ehgo, Doo ágáńt'ǫǫ́ da, daabiłn'niid, doo bił daandlǫǫ́
dahíí bigha. [39] Áídá' Jesus gábiłnii, Doo ágádaabiłdohnii da: dahadíń shizhi'íí binkááyú
godiyǫhgo áná'ol'ǫǫ́łíí, doo déncho'égo áshiłdoni' at'éé da. [40] Hadíń doo nchǫ'go nohwich'ǫ'
na'iziid dahíí, áń bił daagohiit'ǫǫ́. [41] Hadíń shizhi'íí bigha, Christ bíyéé daanohłǫǫ́híí
bigha, idee bee tú nohwá nayiziidíí, da'aniigo gánohwiłdishnii, Bik'ehgo'ihi'nań bich'ǫ'
nayihiniiłíí da'aniigo bíyéé doleeł. [42] Dahadíń díí doo ízisgo ádaat'ee da ndi daashodlaaníí
dała'á nchǫ'go at'ǫ́ǫ́go áile'íí, áń tséé be'ik'áhi nchaahi bik'osyú bidestł'ǫǫgo túnteel beh
hilt'e'go bá nzhǫǫ doleeł ni'. [43] Nigan nchǫ'go ánát'ǫǫ́ł áníłsǫyúgo nadnłgeesh; nigan dała'á
ádǫh ndi dahazhǫ' ihi'naahíí biyi' onnáhgo doo hago at'éé da, áídá' nigan nakigo ch'iidn
bikǫ' diltłi'i, kǫ' dahazhǫ' diltłi'íí biyi' yuyaa onnáhyúgo doo ná nzhǫǫ da: [44] Ákú ch'osh
doo nanne' da, ła'íí kǫ' doo nłtséés da. [45] Nikee nchǫ'go ánát'ǫǫ́ł áníłsǫyúgo nadnłgeesh;
nikee dała'á ádǫh ndi dahazhǫ' ihi'naahíí biyi' onnáhgo doo hago at'éé da, áídá' nikee
nakigo ch'iidn bikǫ' diltłi'i, kǫ' dahazhǫ' diltłi'íí biyi' yuyaa oni'dolt'e'yúgo doo ná nzhǫǫ
da: [46] Ákú ch'osh doo nanne' da, ła'íí kǫ' doo nłtséés da. [47] Niná nchǫ'go ánát'ǫǫ́ł áníłsǫyúgo
ha'aah; niná dała'á ádǫh ndi Bik'ehgo'ihi'nań bilałtł'áhgee goz'ąą yune' ha'ánnáhgo doo
hago at'éé da, áídá' niná nakigo ch'iidn bikǫ' dahazhǫ' diltłi'i biyi' yuyaa oni'dilt'e'yúgo
doo ná nzhǫǫ da: [48] Ákú ch'osh doo nanne' da, ła'íí kǫ' doo nłtséés da. [49] Daakówa
kǫ' bee hadaakodilne' doleeł, ishǫǫ́h k'ehgo, be'okąąhíí natseedgo Bik'ehgo'ihi'nań baa
hi'niiłíí ishǫǫ́h bee daadilk'ǫsh doleeł. [50] Ishǫǫ́h nłt'éé ndi doo nk'ǫǫ́zh da silǫǫ́yúgo, nt'é bee
nk'ǫǫ́zhgo ánálne'? Nohwiyi' ishǫǫ́h daagolǫ́ǫ́ le', áídí' ałch'ǫ' daanohjǫǫ le'.

10

[1] Áídí' Jesus dahnádidzaago ni' Judéa golzéhi goz'ąąyú túńlííníí Jórdan holzéhi hanaayú
ńyáá: ákú nnee baa nanáńłsąą́; áígee ałch'ígó'aah n'íí k'ehgo yich'ǫ' yałti'go nkenágodidzaa.

2 Phárisees daanlíni baa hikaigo nabídaantaahgo gádaabiłnii, Ya' nnee bi'aa
iłk'ínát'aashgo goz'ąą née? 3 Gábiłnii, Moses nt'é nohwiłniigo nohwá ngon'ąą láń?
4 Áídí' gádaannii, Naltsoos bee iłk'íńch'ít'aashíí łayile'go isdzánhíí yił iłk'ínát'aashgo Moses
bá ndaagoz'ąą ni'. 5 Jesus gádaabiłnii, Nohwijíí daantł'izíí bighą díí begoz'aaníí Moses
bee nohwich'į' k'e'eshchįį lęk'e. 6 Dantsé godeyaadá' Bik'ehgo'ihi'nań nnee áyíílaadí'
godezt'i'go nnee ła'íí isdzán áyíílaa. 7 Díí bighą nnee bitaa hik'e bąą yits'ą'gháhgo bi'aa
yił nlįį doleeł; 8 Áí naki n'íí dała'á nádodleeł; áík'ehgo doo naki dilt'ee dadá' bits'í dała'á
silįį. 9 Áík'ehgo dahadíń Bik'ehgo'ihi'nań łayinlááhíí, dahadíńta iłk'íyóléh hela'. 10 Áídí' kįh
yunne' bitsiłke'yu da'áí baa nabínádaadiłkid. 11 Jesus gáyiłnii, Hadíń bi'aa yił iłk'ínát'aazhdá'
ła'i yił nanánnááyúgo nant'į' naghahi at'éé. 12 Dagohíí isdzánhíí bikąą' yił iłk'ínát'aazhdá'
ła'i yił nanánnááyúgo, isdzánhíí ch'a'onnáá hileeh.

13 Jesus chągháshé ałts'ísę́hi baa bił nch'ihezkai lęk'e, yiká' ndaadilniih daabich'o'nníigo;
áídá' bitsiłke'yu, Doo ágádaaht'ąą da, daakołnii. 14 Áídá' Jesus daabiłtsąągo doo bił
bik'eh da lęk'e, áík'ehgo bitsiłke'yu gádaayiłnii, Ch'ík'eh chągháshé shich'ą' nihikáh
le', doo t'ąązhą' daahínóhtą' da; bíí ga'ádaat'eehíí Bik'ehgo'ihi'nań bilałtł'áhgee daanlįą.
15 Da'anniigo gádaanohwiłdishnii, Dahadíń chągháshé ałts'ísę́híí k'ehgo Bik'ehgo'ihi'nań
bilałtł'áhgee begoz'aaníí nágodn'ąąyúgo zhą Bik'ehgo'ihi'nań bilałtł'áhgee daanliinníí itah
hileeh. 16 Áík'ehgo dahnáidiłtééhgo yiká' ndaadelniigo yá da'oskąąd.

17 Áídí' łahyúgo Jesus dahnasdzaadá' nnee bich'ą' nádilwodgo biyahzhą' hilzhiizhdá'
nabídiłkid, Ilch'ígó'aahíí nłt'éhi ńlínihi, hago łąą áshne'go ihi'naa doo ngonel'ąą dahíí bee
hinshnaa doleeł? niigo. 18 Jesus gábiłnii, Nt'é bighą nłt'éhi shiłnnii? Doo hadíń nłt'éé da
go'ę́ę́, dała'á zhą, Bik'ehgo'ihi'nań zhą. 19 Bik'ehgo'ihi'nań ngon'ąą lęk'ehíí bígonłsę́ go'ę́ę́,
Doo nant'ą' nach'ighaa da, Doo na'ch'iłtsee da, Doo ich'in'ąąh da, Doo łé'ch'iłchoo da, Doo
nach'ich'aa da, Kotaa hik'e komaa ch'idnłsą. 20 Nneehíí gábiłnii, Ilch'ígó'aahíí, ánists'ísę́dí'
godezt'i'go díí dawa bee ánsht'ee. 21 Jesus bił nzhǫǫgo bineł'ę́ę́go gábiłnii, Dała'á zhą doo
bee áńt'éé da: ti'i, dawahá níyééhíí naa nahoniihgo zhaalihíí tédaat'iyéhíí bita'iniíh,
áík'ehgo yaaká'yú dawahá łáń ílíni níyéé doleeł: áídí' yushdé' tsį'iłna'áhi dahntįłgo shiké'
dahsinnáh. 22 Jesus ánníídá' nneehíí ádaatsídézkeezgo doo bił gozhǫǫ́ dago onádzaa; dázhǫ́
hálđzilhíí bighą.

23 Áídí' Jesus bitsiłke'yu yitah déz'ąądá' gádaabiłnii, Nnee hádaałdzilíí Bik'ehgo'ihi'nań
bilałtł'áhgee daanliinníí itah daaleehgo dázhǫ́ bá nyee! 24 Bitsiłke'yu Jesus ánníhíí bighą
bił díyadaagot'ee lęk'e. Áídá' Jesus gánádaabiłdo'niid, Shichągháshé, nnee hádaałdzilíí
zhą ya'ołííhíí Bik'ehgo'ihi'nań bilałtł'áhgee daanliinníí itah daaleehgo dázhǫ́ bá nyee!
25 Łę́ę́ bigháń ha'i'áhíí bená'kadé bigha'i'áńyú ch'égháhgo bá nyeedá' nnee hálđzilíí
Bik'ehgo'ihi'nań bilałtł'áhgee daanliinníí itah hileehgo itisgo bá nyee. 26 Bitsiłke'yu díí
daidezts'ąądá' dázhǫ́ bił díyadaagodzaago gádaałiłdi'nii, Áídá' hadíń zhą hasdábi'dilteeh?
27 Jesus daabineł'ę́ę́go gánníí, Nneehíí áí doo łayole' at'éé da, Bik'ehgo'ihi'nań zhą go'ę́ę́:
Bik'ehgo'ihi'nań zhą dawa łayile'hi at'éé.

28 Peter gábiłnii nkegonyaa, Nohwíyéé dawa bits'ą' dahidiikaidá' niké' dahsiikai ni'.
29 Jesus gádaabiłnii, Da'anii gádaanohwiłdishnii, dahadíń bigową, bik'isyú, bilahkííyú,
bitaa, bąą, bichągháshé, bi'aa, dagohíí bini' shíí shighą ła'íí yati' baa gozhónihíí bighą yits'ą
dahnyaayúgo, 30 Áń díí goldohíí biyi' gową, bik'isyú, bilahkííyú, bąą, bichągháshé, ła'íí bini'
dała'á gonenadín k'a'ánáhołąągo, biniigodilnéhíí bíhii'né'go, baa det'aahi at'éé, ła'íí łahgo
nágodesdzaago ihi'naa doo ngonel'ąą dahíí yee hinaa doleeł. 31 Áídá' łąągo dantsé daanlįą
n'íí iké'yú doleeł; ła'íí iké'yú daanlįą n'íí dantsé doleeł.

32 Áídí' Jesus ádįh higaałgo Jerúsalemyú wą'yú intínk'eh ch'okaah lęk'e; áígee bił
díyadaagot'ee; ła'íí biké' hikaahíí nédaaldzid lęk'e. Nakits'ádahíí k'ihzhą' yił nnanákaigo
bich'ą' ágonéhíí baa bił nadaagolni'go nkenágodidzaa, 33 Gánníígo, Isąą, Jerúsalemyú
dekai; ákú shíí nnee k'ehgo Niyááhíí, okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehi hik'e be-
goz'aaníí ye'ik'eda'iłchíhi biłgo baa shi'dilteehdá' shidizideego shá ngot'áah doleeł, áídí'

doo Jews dannlįį dahíí yaa daashiłtéehgo, [34] Shaa daadloh doo, hashída'iłtsaas doo,
shik'ídaadihizheeh doo, ła'íí daashiziłhee doleeł; áídí' taagi jįį hileehgo naadishdáh.

[35] Áídí' James hik'e John biłgo, Zébedee biye'kehíí, Jesus yaa n'áázhgo gáyiłnii, No-
hwiNant'a', nt'é níhǫ́keedíí nohwá łanle'. [36] Hant'é nohwá áshłe' haht'ǫ́ǫ́ gá'? biłnii,
Jesus. [37] Gádaabiłnii, Ízisgo áńt'ee síńlįįgee ła' nigan dihe'nazhinéé dahsdaa doleełgo,
ła'íí ni'eshganzhinéé dahsdaa doleełgo nohwá ngon'áah. [38] Áídá' Jesus gádaabiłnii Nt'é
shíhóhkeedíí doo bígonołsį da ląą: idee be'ishdlą́ąhíí be'ohdlą́ago bínołdzil née? Baptize
be'áshi'dilnʼeíí bee baptize ánohwi'dilne'go bínołdzil née? [39] Bínldzil, daabiłnii. Jesus
gánábiłdo'niid, Idee be'ishdlą́ąhíí da'anii be'ohdlą́ą doleeł, baptize áshi'dilne'íí da'anii bee
baptize ánohwi'dilne' doleeł, [40] Áídá' shigan dihe'nazhinéé dagohíí shi'eshganzhinéé sodaa
doleełíí, doo shíí nohwaa godesh'aah da; áí dahadíń bá iłch'į'golzaahíí zhą́ baa godet'aahi
at'éé. [41] Áík'ehgo bitsiłke'yu gonenanhíí James hik'e John ádaaniihíí daidezts'ą́ą́dá' doo bił
daabik'eh da nkegonyaa lę́k'e. [42] Jesus bitsiłke'yu łła'áyíílaago gádaayiłnii, Doo Jews daanlįį
dahíí bánant'án daanlįįgo ha'nilíí isná ádaabiłsįgo bá nadaant'aah; ła'íí bitahyú nnee ízisgo
ádaat'eehíí da'ániíyú ádaat'ǫ́ǫ́go ádaabiłsįgo bídaagonołsį. [43] Áídá' nohwihíí nohwitahyú
doo ágágot'ee da doleeł: áídá' dahadíń nohwitahyú ízisgo ánsht'ee le' nzįhíí, áń nohwá
áił'ǫ́ǫ́ le': [44] Nohwitahyú dahadíń nant'án nshłǫ́ǫ́ le' nzįhíí, áń nohwá na'iziid le'. [45] Shíí, nnee
k'ehgo Niyááhíí nshłǫ́ǫ́ ndi, doo hadíń shich'oniihíí bighą niyáá da, áídá' nnee bich'oshniihíí
bighą niyáá, shi'ihi'na'íí nnee łáni bá nahishniiłhíí bighą niyáá.

[46] Jériko golzeeyú hikai: áídí' Jérikodí' dahiskaigo bitsiłke'yu nnee łą́ą́go biłgo náńłsą́ą́go
nnee binááá ágodini, Bartiméus holzéhi, Timéus biye'híí, intín bahyú sidaa, ídókeedgo.
[47] Jesus, Názarethdí' gólíni, higaałgo nnee binááá ágodini ya'ikonzǫ́ǫ́dá' nádidilghaazh
nkegonyaago gánníí, Jesus, David biYe' ńlíni, shaa ch'onbáah. [48] Nnee łą́ą́go, God-
nch'áad, daabiłnii: áídá' da'tiségo nanádidilghaazhgo gánádo'niid, David biYe' ńlíni, shaa
ch'onbáah. [49] Jesus ninyáágo gánníí, Yushdé' daabiłdohnii. Áík'ehgo nnee binááá ágodinií
yich'ǫ́ǫ́' ánniidgo gádaabiłnii, Nił gozhǫ́ǫ́go nádndáh: yushdé' niłnii. [50] Íícho ídáidiłtsoozdá'
nádihiitahgo Jesus yich'ǫ́ǫ́' nyáá. [51] Jesus gánábiłdo'niid, Nt'é ná áshłe' háńt'ǫ́ǫ́ gá? Nnee
binááá ágodinií gábiłnii, SheBik'ehń, desh'ǫ́ǫ́go ánáshidle'. [52] Jesus gábiłnii, Ti'i, ni'odlą́'íí
nłt'éégo ánániidlaa. Áík'ehgo dagoshch'ǫ́ǫ́' binááá nágosdlǫ́ǫ́go biké' dahiyaa.

11

[1] Áídí' Jesus bitsiłke'yu biłgo Jerúsalem k'ad yaa hikáh, Béthphage ła'íí Béthany
golzeezhǫ́ǫ́', dził Olives holzéhi si'ą́ą́gee, áídí' bitsiłke'yu naki oyił'a', [2] Gáyiłniigo,
Ti'i, nohwádǫ́ǫ́hyú gotahyú doh'aash: dáha'ah'aashgee túlgayé zhaazhé dahastł'ǫǫ́go
baa noh'aash, doo hwahá hadíń yiká' dahndaahi da; áí k'e'oh'adgo kú nánohłǫǫ́s.
[3] Dahadíń, Nt'é bighą k'e'oh'ad? nohwiłniiyúgo, gábiłdohniih, NohwiNant'a' hát'ǫ́ǫ́go
áhiit'ǫ́ǫ́; áík'ehgo dagoshch'ǫ́ǫ́' nohwaa gode'aahgo nádohłǫǫ́s. [4] Áík'ehgo o'áázh, ákú
túlgayé zhaazhé kǫ́h bitah na'iztínhíí bahyú ch'íná'itǫ́hgee dahastł'ǫǫ́go yaa n'áázh, áídí'
k'eda'yi'ad. [5] Áígee ła' nadaaziinií gádaabiłnii, Nt'é bighą túlgayé k'e'oh'ad? [6] Jesus
ániíhíí bee ágádaabiłnii; áík'ehgo onádaist'e'. [7] Áídí' túlgayéhíí Jesus yaa daizlǫǫzgo
bidiyágéhíí biká' dahdaihezniłdá' Jesus túlgayéhíí yiká' dahnezdaa. [8] Nnee łą́ą́go bidiyágé
intínyú yídaagosteel łę́k'e; ła'ihíí ch'il palm bits'ádaaz'aahíí nadaayihilgeeshgo intínyú
yídaagosteel. [9] Nnee bádǫ́ǫ́h nátseełíí ła'íí biké'dí' nátseełíí daadilwoshgo gádaanii, Hosánna:
NohweBik'ehń bizhi' yee higaałíí ba'ihégosini at'éé: [10] David, bits'ą́'dí' hadaałinelt'ą́ą́híí,
nant'aa n'íí k'ehgo nohweBik'ehń bizhi' bee kú ngowáhíí ba'ihégosǫ́ǫ́: da'tiséyú goz'ą́ą́dí',
Hosánna. [11] Áídí' Jesus Jerúsalemyú ńyáágo da'ch'okąąh goz'ą́ą́ yunee' oyáá: ákú dawahá
daineł'ǫ́ǫ́dá iłk'dá', o'i'ą́ą́go Béthanyú nakits'ádahíí biłgo onákai.

[12] Iskąą hik'e Béthanydí' nákaahdá' Jesus shiná' silǫ́ǫ́; [13] Dańzaadí' ch'il fig bit'ą́ą́ golǫ́ǫ́go
o'áágo yiłtsąągo yaa nyáá, nt'éhéta baa dahsné' nolǫ́ǫ́ nzǫ́ǫ́go: áídá' yaa nyáádá' doo nt'é baa
dahsné' da ląą, bit'ą́ą́ zhą́, figs doo hwahá daant'ą́ą́ dagee goldohíí bighą. [14] Áík'ehgo Jesus

gábiłnii, Kodí' godezt'i'go doo hadíń nits'ą́'dí' nest'ą' náyódąą́ át'éé da. Ánííhíí bitsiłke'yu daidezts'ąą.

15 Áídí' Jerúsalemyú hikai: áígee da'ch'okąąh goz'ąą yune' Jesus ha'ayáágo, baa
nada'iniihi ła'íí nada'iłniihi ch'íinihiyood nkegonyaa, ła'íí zhaali yiká' iłkáh ch'ínádainiiłíí
naz'aaníí nanyihesgo'; hawúcho baa nadaahiniihíí biká' dah'sdáhá ałdó' nanyihesgo';
16 Áídí' doo hadíń nt'éhéta da'ch'okąąh goz'aaníí iłní'yú ch'ínáyiné' dago ngon'ąą́. 17 Áídí'
bił ch'ídaago'aahgo Jesus gádaabiłnii, Ya' díínko doo bek'e'eshchįį da née? Shikįhíí nnee
iłtah at'éégo hadaazt'i'íí dawa kįh biyi' da'ch'okąąhíí holzeego hojíí doleeł, áídá' nohwihíí
daan'įįhíí bigową ádaagosolaa ląą. 18 Begoz'aaníí ye'ik'eda'iłchíhi hik'e okąąh yebik'ehi
itisyú nadaandeehi díí ya'ikodaanzįįdá' hagot'éégo daabiziłheehíí ch'éh yaa natsídaakees:
áídá' bee yił ch'ígó'aahíí nnee dawa bił díyadaagot'eehíí bighą yédaaldzid lę́k'e. 19 Áídí'
o'i'ą́ą́yú kįh goznildí' onádzaa.

20 T'ahbiyú ch'il fig o'áhi n'íí naach'okahgo bikeghadí' náhesgągo daayiłtsąą lę́k'e.
21 Jesus ánííí n'íí Peter yénálniihgo gáyiłnii, NohweBik'ehń, isąą, ch'il fig doo nant'ą́ą́
át'éé da biłnnii n'íí náhesgą ląą. 22 Jesus gádaabiłnii, Bik'ehgo'ihi'nań baa daahohłíígo
daahohdlą́ą. 23 Da'anii gádaanohwiłdishnii, Dahadíń díí dził bich'į' hadziigo, Yúwehégo
dihi'náhgo túnteel biyi' oni'dolné', yiłniiyúgo, ła'íí bijíí biyi'dí' doo bił nagoki dago, áídá'
ánííhíí begolne' yodlą́ą́yúgo, da'ánííhíí k'ehgo bá ádolníił. 24 Áí bighą gádaanohwiłdishnii,
Dant'éhéta da'ohkąąhgo daahohkeedíí nohwaa do'né'go daahohdlą́ą́, áík'ehgo nohwaa
hi'né'hi at'éé. 25 Ła'íí dahayú nasozįįgo da'ohkąąhgee dahadíń nohwil dahgoz'ąą lę́k'eyúgo
baa nágodenoh'aah; áík'ehgo nohwiTaa yaaká'yú dahsdaahíí doo bik'ehyú ádaanoht'ee
dahíí nohwaa nágode'aah ałdó'. 26 Áídá' doo baa nádaagodeso'ąą da lę́k'eyúgo, nohwiTaa
yaaká'yú dahsdaahíí ałdó' doo bik'ehyú ádaanoht'ee dahíí doo nohwaa nágode'aahi at'éé
da.

27 Áídí' Jerúsalemyú naanákai: áígee da'ch'okąąh goz'ąą yune' Jesus anádaałgo okąąh
yebik'ehi itisyú nadaandeehi, begoz'aaníí ye'ik'eda'iłchíhi ła'íí Jews yánazíni baa hikaigo,
28 Gádaabiłnii, Hadíń bik'ehgo ánánt'įįł? Hadíń naa godin'ą́ą́go ánt'įįh? 29 Jesus gádaabiłnii,
Shíí ałdó' dała'ándi nanohwídishkid, shił nadaagołni'yúgo, shíí ałdó' hadíń bik'ehgo
ánásht'ąą́łíí nohwił nagoshni' doleeł. 30 Ya' John baptize ádaagole'íí yaaká' dí'go née,
dagohíí nnee bits'ą́'dí'go née? Shił nadaagołni'. 31 Łił yádaałti'go gádaałiłdi'nii, Yaaká'dí'go
daan'niihyúgo, gánohwiłniih, Áídá' nt'é bighą doo daahohdlą́ą́ da láń? 32 Áídá', Nnee
bits'ą́'dí'go daan'niihyúgo nnee bédaahildzid, nnee dawa John da'anii Bik'ehgo'ihi'nań
binkááyú na'iziidi nlįį n'íígo yídaagołsįhíí bighą. 33 Áík'ehgo Jesus gádaayiłnii, Néé doo baa
nadaagohiilni'da. Jesus gánábiłdo'niid, Shíí ałdó' hadíńbik'ehgo ánásht'ąą́łíí doo nohwił
nagoshni' da.

12

1 Jesus iłch'ígót'aahgo na'goni'íí bee bich'ą' yádaałti' nkegonyaa. Ła' nnee dahts'aa
k'eidnláádá' yinaayú ná'neznil, dahts'aa hahigęęs doleełgee yá ogogéed, biká'dí' idést'iinií
ágólaa, ła'íí bá yinádaadéz'íni yá ch'ígohet'ąądá' ńzaadyú ni' goz'ąą́yú óyáá. 2 Da'nest'ąągee
ngonyáágo bána'iziidi bidahts'aa bá yinádaadéz'íni yich'ą' oyił'a', binest'ą' ła' bá náyíné'go.
3 Áídá' bił ndaazdeelgo nyída'eshtłizhdá' dádílkǫǫhgo onádais'a'. 4 Áídí' bána'iziidíí ła'ihi
onaayíł'a'; áń bitsits'in yinída'desnih, ła'íí nchǫ'go ánádaabił'ąą́dá' áń ałdó' onádais'a'.
5 Áídí' ła' onaayíł'a'; áń daizes-hąą́; áídí' da'áík'ehgo łąą́go odaihes'a', ła' nyída'eshtłizh,
ła'ihíí nadaistseed. 6 Áídá' dała'á ná'godzii lę́k'e, biye' bił nzhóni, áń da'iké'yú oyił'a',
Shiye' daidnłsą́ doleeł, niigo. 7 Áídá' bidahts'aa yinádaadéz'íni gádaałiłdi'nii, Díí dahts'aa
hentíínií bíyéé doleełíí át'éé, yushdé', daazoldee, áík'ehgo bíyéé doleeł n'íí daanohwíyéé
doleeł. 8 Áík'ehgo yił ndaazdeelgo daizes-hąą́dá' dahts'aa hentąą́dí' ch'ídaist'e'. 9 Áídá'
dahts'aa hentíínií bíyééhíí hago ádaabile'shą'? Áń nádáhgo dahts'aa bá yinádaadéz'ąą́ n'íí
naiłtseedá' dahts'aa hentíínií ła'ihi yá ch'ínágohet'aah. 10 Díínko Bik'ehgo'ihi'nań biyati'
bek'e' eshchiinií doo hwahá daahohshiih da née: Tséé kįh ádaagole'íí yó'odaisne'i n'íí,

hagon'áágee dantsé si'aaníí silįį; [11] Díí nohweBik'ehń bik'ehgo ánágot'įįł, áí daanéel'įigo
nohwił díyadaagot'ee, ṇiihíí daahohshíí née? [12] Áídí' Jesus ha'ádaiłt'e' hádaat'įį ndi
nṇee łáni yédaaldzid, iłch'ígót'aahgo na'goṇi'íí bíí ádaabiłṇiigo yídaagołsį lę́k'ehíí bighą;
áík'ehgo bits'ą́' okai.

[13] Áídí' ła' Phárisees daanlíni, ła' Hérod yił daagot'íni biłgo Jesus bich'į' odaach'is'a',
yałti'gee daabihiljizh, daabich'o'ṇíígo. [14] Áí baa hikaigo gádaabiłṇii, Iłch'ígó'aahíí, da'aṇii
ánṇiigo, nṇee doo bénílzdid dago yáńłti'go bídaagonlzį; nṇee doo ła' itisgo síńłtįį da, áídá'
Bik'ehgo'ihi'ṇań bich'į'zhiṇéégo goz'aaníí da'aṇiigo baa iłch'ígóń'aah. Ya' Caesar bich'į'
tax nadaach'iṇiiłgo begoz'ąą née? Née dah née? [15] Bich'į' nadaahii'ṇiił née, née doo bich'į'
nadaahii'ṇiił da née? Áídá' daazhógo ádaaṇiigo Jesus yígółsįgo gádaabiłṇii, Nt'é bighą
yashti'íí bee daashołjizhgo ádaashiłdohṇii? Zhaali ła', penny holzéhi, shaa noh'aahgo
nesh'ı́ı́. [16] Áík'ehgo ła' baa daiz'ąą. Jesus gádaabiłṇii, Hadíń be'ilzaa, hadíń bizhi' biká'
dahgoz'ąą? Caesar bíyéhi ląą, daabiłṇii. [17] Áík'ehgo Jesus gádaabiłṇii, Caesar bíyééhíí
Caesar baa daanohṇiił, áídá' Bik'ehgo'ihi'ṇań bíyééhíí Bik'ehgo'ihi'ṇań baa daanohṇiił.
Áígee nṇeehíí bił díyadaagot'ee lę́k'e.

[18] Áídí' ła' Sádducees daanlíni, nanezna' n'íí doo naadikáh da daaṇihi, Jesus yaa hikaigo
nayídaadiłkidgo gádaaṇii, [19] Iłch'ígó'aahíí, Moses gáṇíígo nohwá k'e'eshchįį lę́k'e. Ła'
nṇee bik'isn bi'aa yits'ą́' daztsąąyúgo, bichągháshé doo ła' dayúgo, nṇeehíí bik'isn
n'íí bi'aa yił nnádo'ṇeełgo bik'isn n'íí chągháshé bá ágodolṇiił, ṇiigo. [20] Łah nṇee
iłk'isn gosts'idi daanlįį lę́k'e, áí dantséhíí nṇáágo bichągháshé doo ła' dago daztsąą.
[21] Bik'isn nakigeehíí yił nnaná'ṇáágo dananástsą́ą́, bichągháshé doo ła' dago; taagigeehíí
da'ágánánádzaa. [22] Iłk'isyú gosts'idíí dawa nanezna', bichągháshé doo ła' dago. Dá'iké'yú
isdzánhíí ałdó' daztsąą. [23] Áík'ehgo nanezna'dí' naach'idikáhgee hadíí bi'aa doleeł?
Iłk'isyú gosts'idihíí dawa yił nadaazṇaadá'. [24] Jesus gádaabiłṇii, Bik'ehgo'ihi'ṇań biyati'
bek'e'eshchiinií dagohíí Bik'ehgo'ihi'ṇań binawodíí doo bídaagonołsį dahíí bighą da'ołsiih
shį ya'? [25] Naach'idikáhgee doo nnádaach'iłse' da, doo ndaagoch'ihiṇiiłgo nnádaach'iłse'
da; áídá' Bik'ehgo'ihi'ṇań binal'a'á yaaká'yú daagolíínií k'ehgo daagoch'ilı́ı́. [26] Áídá' ya'
Moses binaltsoos biyi'dí' áṇííhíí k'ehgo nanezna'íí naadikáhíí doo hwahá baa daahohshiih
da née? Ch'il biyi'dí' Bik'ehgo'ihi'ṇań Moses gáyiłṇii, Shíí Abraham yokąąhíí nshłįį, Isaac,
Jacob ałdó' yokąąhíí nshłįį. [27] Bik'ehgo'ihi'ṇań doo nanezna'íí yokąąhń nlįį da, daahiṇaahíí
zhą́: áígee nohwíí dázhǫ́ da'ołsiih.

[28] Begoz'aaníí ye'ik'eda'iłchíhi dała'á nṇeehíí Jesus yił łahadaadit'áhgo yidezts'ąądá'
Jesus goyą́ą́go t'ąązhį' yich'į' hadziigo yígołsįdá' nayídiłkid gáṇíígo, Bik'ehgo'ihi'ṇań
yegos'aaníí hadíí itisgo at'éé? [29] Jesus gábiłṇii, Dantsé begoz'aaníí díínko, Israel
hat'i'íí daanohłíni, ídaayesółts'ąą; Bik'ehgo'ihi'ṇań nohweBik'ehń Nant'án dała'á nlįį;
[30] Bik'ehgo'ihi'ṇań neBik'ehń nijíí dawa bee nił nzhǫǫ le', niyi'siziníí dawa bee, ninatse-
keesíí ła'íí ninawodíí dawa bee; áí dantségee begoz'aaníí át'éé. [31] Nakigeehíí ágánánát'éé,
Nit'ahdí' gólíínií nił nzhǫǫ le', dáni ídił njǫǫ́híí k'ehgo. Díí begoz'aaníí bitisgo at'éé́híí
doo ła' da. [32] K'e'iłchiihíí gábiłṇii, Bik'ehgo'ihi'ṇań dała'á nlįį, nṇiihíí da'aṇii ánṇii,
Iłch'ígó'aahíí, ba'ashhahíí doo ła' da, dabíí zhą́: [33] Áń kojíí dawa bee koł nzhǫǫgo,
konatsekeesíí dawa bee, koyi'siziníí ła'íí konawodíí dawa bee, ła'íí kot'ahdí' gólíínií koł
nzhǫǫgo, dakó ídił ch'ijǫǫ́híí k'ehgo, áí okąąhgo Bik'ehgo'ihi'ṇań bich'į' nch'ihiṇiiłíí dawa
didlidíí, ła'íí natseedíí Bik'ehgo'ihi'ṇań bich'į' nch'ihiṇiiłíí dawa bitisgo at'éé. [34] K'e'iłchiihíí
góyą́ą́go hadziigo Jesus yígołsįdá' gábiłṇii, Bik'ehgo'ihi'ṇań bilałł'áhgee daanliiníí k'azhą́
itah nleeh ląą. Áí bikédí'go nṇee daaste'go doo hadíń nabínáńłkid da.

[35] Jesus da'ch'okąąh goz'ąą yuṇe' iłch'ígó'aahgo gáṇíí, Hagot'éégoshą' begoz'aaníí
ye'ik'eda'iłchíhi Christ David biye' nlįį, daaṇii? [36] David dabíí Holy Spirit yábiyiłti'go gáṇíí,
Bik'ehgo'ihi'ṇań sheBik'ehń gáyiłnṇiid, Shigan dihe'nazhiṇéégo síndaa, ni'ina' ni'isna'
ashłe'go nikełtł'ááhyú niṇílzhį'. [37] David dabíí sheBik'ehń biłṇiigo bozhíí; hagot'éégoshą'
biye' nlįį áídá'? Áígee nṇee łą́ą́go bił daagozhǫǫ́go daidezts'ąą lę́k'e.

38 Jesus iłch'ígó'aahgee gánníí, Begoz'aanníí ye'ik'eda'iłchíhi baa daagonohsąą, áí bidiyágé
daannneezihi daagolíígo nakaigo, ła'íí na'hiniih nadaagoz'ąąyú bich'į' ádaach'iniigo bił
daanzhǫǫ, 39 Jews ha'ánáłséh nagoznil yune' nnee yánazíni dahnádinbįhyú itah dah-
nanáztąągo, ła'íí da'idąągee nnee ízisgo ádaat'eehíí dahnádinbįhyú itah dahnaháztąągo
ałdó' bił daanzhǫǫ: 40 Áí isdzáné itsaa daanlíni bigową yits'ą' nádaagohi'aa, ła'íí daazhógo
ádaaniigo ńzaad gont'i'go da'okąąh: áí itisgo biniigonłt'éégo bándaagodot'aał.
41 Jesus zhaali biyi' ohilkaadíí bit'ahgee dahnezdaa, nnee áí biyi' yuyaa bizhaali odaayi-
hiłkaadgo yineł'ííígo: nnee łąągo hádaałdzilíí bizhaali doo ałch'ídé odaayihiłkaad da lęk'e.
42 Áídá' isdzán itsaa nlíni tét'iyéhi ákú ńyáágo zhaali naki doo ílínihi da oyiłkaad, áí
nakigo zhaaliłché'é ílííí. 43 Áík'ehgo Jesus bitsiłke'yu yiká ánniidgo gádaayiłnii, Da'anii
gádaanohwiłdishnii, Áí itsaa tét'iyéhíí nnee dawa zhaali odaiheskaadíí bitisgo zhaali
oyiłkáad: 44 Nnee hádaałdzilíí bizhaali dáłahzhį' zhą odaiheskaad, áídá' bííhíí tét'iyé ndi
bizhaali da'áí zhą yee golíni n'íí oyiłkáad.

13

1 Áídí' Jesus da'ch'okąąh goz'ąądí' ch'ínyáágo, bitsiłke'yu dała'á gábiłnii, Iłch'ígo'aahíí,
díń'ii, tséé ntso ląą nłt'éhi, ła'íí kįh ntso ląą gonłt'éhi goznil! 2 Jesus gábiłnii, Ya' díí
kįh ízisgo ádaagoszaahíí hí'ííí née? Díí tséé iłká' dahnagoznilíí doo ła' iłká' dahnast'ąą
da doleeł, dawa nanehiłkaad doleeł. 3 Áídí' da'ch'okąąh goz'aanníí hanaayú dził Olives
holzéhi biká'yú Jesus dahsdaago, Peter, James, John hik'e Andrew biłgo zhą nabídaadiłkid,
gádaaniigo, 4 Nohwił nagolní', da'os'ah ágonéhi? Dawa be'ágone'go hant'é bee bígózi
doleeł? 5 Jesus gádaabiłnii godeyaa, Ídaa daagonohdząą, nnee ła' ch'a'onohołt'e' hela':
6 Nnee łąągo shizhi' yee daahikáh doleeł, Shíí Christ nshłiį, daaniigo; áí nnee łąągo
ch'a'odaayiłkaad doleel. 7 Nagonłkaadíí ba'ikodaanohsi, ła'íí nagonłkaadíí baa ch'iniigo
daadohts'agdá', doo nohwijíí natsídaahiltǫ' da le'; áí dawa begolne'hi at'éé ndihíí t'ah
doo hwahá nnágodáh da. 8 Nnee iłtah at'éégo hadaazt'i'íí iłch'i' nanágonłkaad doleeł,
ła'íí nnee dala'á binant'a' daagolínihíí ałdó' iłch'i' nanágonłkaad doleeł: da'adzaayú ni'
nagohi'naa doleeł; shiná' góyééhíí benagowaa doo, ła'íí nyé'i daats'idits'ag doleeł: áí
koniidaagonłt'éehíí begodigháh doleeł.
9 Áídá' ídaa daagonohdzą: yánádaaltihíí yaa nádaanohwide'aah doleeł; Jews ha'anáłséh
nagoznil yune'hanohwínáda'iłtsas doleeł; ła'íí nant'ánchań hik'e ízisgo nant'án daanliinníí
daabiná́ał shaa yádaałti'go biyahzhi' nadaasozii doo. 10 Yati' baa gozhóni nnee iłtah at'éégo
hadaazt'i'íí dawa ntsé bił na'goni' ndi at'éé. 11 Nohwaa yá'iti'yú bił desohkaigo yáná-
daaltihíí yaa daanohwidez'ąąyúgo, doo hwahá hadaahdziih dadá' nt'éshą' dishniih doo
daanohsi da, ła'íí doo nohwiini' łąą da le': áídá' daazhógo nohwaa hi'né'íí baa hadaahdziih,
da'áí bik'ehenkéézgee: doo dánohwíí yádaałti' da, Holy Spirit nohwiláhyú yałti' doleeł.
12 Nnee ła' bik'isn zideeyú nyiiłtéeh doleeł, ła'íí nnee ła' biye' ágáyidoliił; chągháshé
bitaa, bąą biłgo yich'i' nanáda'idziidgo, ádaaniigo nabi'ditseed doleeł. 13 Shizhi' bee
daanohwich'ozhííhíí bighą nnee dawa bił daanohchǫ' doleeł; áídá' dahadíń dángont'i'zhi'
dahildǫhíí hasdábi'dolteeł.
14 Áík'ehgo gołchǫǫhgo o'ní'ihíí, Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú na'iziidi Daniel holzéhi yaa
yałti' n'íí, doo bágoz'ąą dagee sizíigo daah'iidá', (dahadíń áí yózhííhíí bił ígózi le',) hadíí
Judéa golzeeyú daagolíínníí dził naz'aanníí yich'i' okeeh doo. 15 Dahadíń bikjh biká'yú dahs-
daahíí gódah ch'ínádáhgo bikjh yune' ha'awáh hela', nt'éhéta náidiiné'go. 16 Ła'íí dahadíń
k'edolzaahíí yiyi' na'iziidíí t'ąązhi' bidiyágé yaa nánódáh hela'. 17 Áígee goldohíí daaltsaanníí
ła'íí isdzáné mé' daabiłbe'íí bá góyéé doleeł! 18 Haihíí biyi' ágónéh hela', daadohniigo
da'ohkąąh. 19 Áígee goldohíí Bik'ehgo'ihi'nań dawahá áyíílaadí' godezt'i'go díí jiizhi'
goyéégo nagowaahíí áí ga'at'éhi doo hwahá be'ágone' da, áí doo be'ágánágo'néh át'éé
da. 20 Áígee goldohíí nohweBik'ehń doo dé'igodégo áyíílaa dayúgo, nnee doo ła' hasdáwáh
át'éé da: áídá' nnee bitahasdlaahíí, dabíí yitahezlaahíí bighą áígee goldohíí dé'igodégo
áyíílaa. 21 Áígee nnee ła', Daadeh'ííí, Christ kú naghaa; dagohíí, Daadeh'ííí, nlahyú naghaa,

nohwiłn̲iiyúgo, doo daahohdląą da: 22 Christ ádaadil'iinií ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú
nada'iziidi ádaadil'iinií hahikáh doleeł, áí godiyįhgo be'igózinií ch'i'n̲ah ádaile', ła'íí
ízisgo áńda'ol'įįh doleeł, yídaanel'ąąyúgo áí bee nn̲ee bitahasdlaahíí ndi ch'a'odaiłkaad
doleeł. 23 Áík'ehgo ídaa daagonohdząą: ídaayesółts'ąą, iłk'idá' dabíntsé dawa baa nohwił
nagosisn̲i'.

24 Áí benagowaadá', goyéégo nagoyaahíí bikédí'go ya'áí diłhił doleeł, tł'égona'áíhíí
doo bee got'įį da doleeł, 25 Ts'iłsǫǫsé yáádí' nanihidéh doleeł, ła'íí yáázhį'go inawodíí
nagohi'naa doleeł. 26 Áígee shíí, nn̲ee k'ehgo Niyááhíí, shinawodíí bee, ła'íí dázhǫ́
shits'ą́'idindláádgo yaak'os biyi'dí' náshdaałgo daashidołtseeł. 27 Áídá' shinadaal'a'á
yaaká'dí' ohish'aa doleeł, bitahelááhíí dį́ı́dí', ni'gosdzáń nel'ąądí' yáá nel'ąązhį' íł
íła'ádaile'. 28 Ch'il fig holzéhi bits'ą́'dí' nohwił ch'igót'aah; bits'ádaaz'aahíí dit'ódé
daaleehdí' bit'ąą daagoleehyúgo k'ad shį́ı́ nágodleehgo bídaagonołsį: 29 Da'áík'ehgo áí
be'ádaagon̲e'íí goldohgo daah'įįdá', k'ad náshdaałzhį' ałhánégo godziihgo bídaagonołsı́:
30 Da'an̲ii gánohwiłdishn̲ii, dií daałinolt'įįłíí doo nohwee ch'ígon̲áh da, dií ádaanohwiłdén̲i-
idíí dawa begolzaago zhą́. 31 Yáá hik'e ni'gosdzáń biłgo bech'ígon̲áh doleeł; áídá' shiyati'íí
doo bech'ígowáh da doleeł.

32 Hadíí bijįį shįhíí dagohíí da'kwíí bik'ehenkéézgo shįhíí ágon̲e'íí nn̲ee doo la' yígólsı́
da, Bik'ehgo'ihi'n̲ań binal'a'á yaaká'yú daagolíínií ła'íí biYe' ndi doo yídaagołsı́ da, shiTaa
zhą́ yígółsı́. 33 Da'os'ah begon̲áh shįhíí doo bídaagonołsı́ dahíí bighą ídaa daagonohdząą,
biká nádaadeht'ı́ı́h, ła'íí da'ohkąąh. 34 Shíí, nn̲ee k'ehgo Niyááhíí, nn̲ee ła' bigową yits'ą́
dahiyaago łahyú óyááhíí k'ehgo ánsht'ee; áń bánada'iziidíí bíyéé gólíínií yebik'ehgo
áyíílaa, dała'á daantı́ı́gee binasdziid golı́ı́go; ła'íí dáádítı́h yaasidaahíí nádét'ıı́hgo yán-
gon' ąą́. 35 Áik'ehgo nádaadeht'ıı́h: bikıh golíínií da'os'ah nadáh doleełíí doo bí-
daagonołsı́ da, o'i'ąą́go shı, tł'é'ís ahgo, tazhik'áné ádaan̲iigo, dagohíí t'ahbı shı nadáh
doleeł: 36 Doo nádaadeht'ı́ı́h dayúgo dahı́ko nádaałgo da'ołhoshgo nohwiká niigháh.
37 Ádaanohwiłdishn̲iihíí da'áí nn̲ee dawa ádaabiłdishn̲ii, Nádaadeht'ı́ı́h.

14

1 Bitis-hagowáh n'íí bee bíná'gon̲iihgo da'idąązhı', ła'íí báń benilzoołé da'ádıhgo báń
alzaahi daadąązhı' naki yiłkaah godziih: okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehi, begoz'aanií
ye'ik'eda'iłchíhi biłgo hagot'éégo dánant'ı'eego Jesus daayiłtsoodgo daayiziłheego yee
ndaagoshchıı lı́ı́k'e. 2 Áídá', Doo da'idąąhíí bijıı daahiiltsood da, nn̲ee dánko bá-
daagochıı́hgo godnch'aad doleełhi at'éehíí bighą, daan̲ii.

3 Béthanyú Simon, łóód doo ínádıh dahi leprosy holzéhi yaa naghaa n'íí, bigową yun̲e'
Jesus iyąągo sidaadá', isdzán ła', ch'il bik'ah spikenard holzéhi łáń ílíni, tús alabáster bee
alzaahi besi'áni ha'áyí'ą́ą́go baa nyáá; áídí' tús bidá'gee yists'iłgo ik'ahíí Jesus bitsits'in
yiká' yaa yiziid lı́ı́k'e. 4 Áígee ła' doo bił dábik'eh dago gádaałıłdi'n̲ii, Nt'é bighą ik'ahíí da'ílíí
yishchıı́? 5 Ik'ahíí taadn gonenadín zhaali, penny holzéhi, bitisyú izlıı́go nahazn̲ii láńshı
n'íí zhaalihíí tédaat'iyéhíí bitahi'n̲iih le'at'éhi, daan̲ii. Áík'ehgo isdzánhíí yída'iłtah lı́ı́k'e.
6 Áídá' Jesus gán̲íí, Doo nt'é daabiłdohn̲ii da; hant'é bighą nadaanołtł'og? Nłt'éégo áshíílaa.
7 Tédaat'iyéhíí dabik'ehn nohwitahyú nadaakai, áí hádaaht'ıı́gee nłt'éégo ádaał'ıı́ doleeł:
áídá' shihíí doo dahazhı' nohwitahyú nashaa da doleeł. 8 Yínel'ąąhíí ąął łayiilaa: doo
hwahá łeeh shi'dilteeh dadá' ik'ahíí shits'í yiká' yaa yiziid. 9 Da'an̲ii gádaanohwiłdishn̲ii,
Ni'gosdzáń dágoz'ąą nt'éégo dahayú yati' baa gozhóni bee na'gon̲i'gee, dií isdzán adzaahíí
baa na'gon̲i' doleeł, bee bíná'godin̲íhgo.

10 Áídí' Judas Iscáriot, nakits'ádahíí itah nlíni, okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehi yaa
nyáá, Jesus ch'íyí'aah doleełgo. 11 Áí daidezts'ąądá' bił daagozhǫ́ǫ́ lı́ı́k'e, áík'ehgo Judas
zhaali yaa daayiné'go yándaagoz'ąą. Áídí' hagot'éégo Jesus ch'íyí'aahíí yiká déz'ıı́.

12 Báń benilzoołé da'ádıhgo báń alzaahi daadaanií, Bitis-hagowáh n'íí bee bíná'gon̲iihgee
dibełı́ı́ zhaazhé zesdıı́dá', bitsiłke'yu Jesus gádaayiłn̲ii, Bitis- hagowáh n'íí bee
bíná'godin̲íhgo da'idaanií hayú ná iłch'ı'daagohiidle'? 13 Áídí' bitsiłke'yu naki oyił'a',

gáyiłniigo, Ti'i, kįh gozṇilyú doh'aash, áígee nṇee ła' tús tú beyo'áłi nohwaa hiṇáh doleeł:
áń biké'doh'aash. [14] Dahayú ha'ayááyú, nṇee bigową golíínií gábiłdohṇiih, Ałch'ígó'aahíí
gániłṇii, Gosta' nakaahíí hayú bágoz'ąą, ákóṇe' bitis-hagowáh n'íí bee bíná'godiṇíhgo
shitsiłke'yu bił da'ishąą doleeł? [15] Áík'ehgo ik'ehyú dahnágost'ąą yuṇe', ałk'idá' dawa
siṇili, nohwiba' goz'ąąyú bił nkáh doleeł: ákóṇe' nohwá ałch'į'gohłe'. [16] Áídí' bitsiłke'yu
dahizh'aazhgo kįh gozṇilyú ó'áázh, ákú Jesus da'ádaabiłṇii n'íí k'ehgo yaa n'áázh: áígee
bitis hagowáh n'íí bee bíná'godiṇíhgo da'idaaníí ałch'į'daizlaa. [17] Áídí' o'i'ą́ą́yú Jesus
nakits'ádahíí yił hikai. [18] Áígee da'iyąągo naháztąądá' Jesus gáṇíí, Da'aṇii gánohwiłdishṇii,
Nohwíí ła' ch'íshinoh'aah doleeł, hadíń bił dała' ishaaníí. [19] Áík'ehgo doo bił daagozhǫǫ́
dago dała'á daantį́ígo, Ya' shíí née? daabiłṇii nkegonyaa. [20] Jesus gádaabiłṇii, Nakits'ádah
daanohłiiníí dała'á, hadíí its'aa biyi'zhį' dała' bił éédisht'áhi. [21] Shíí, nṇee k'ehgo Niyááhíí,
dá shaa k'e'eshchiiníí shee godolṇiił: áídá' nṇee ch'íshí'aahíí bá góyéé doleeł! Áí nṇeehíí
doo bi'deshchįį dayúgo bá nłt'éé doleeł ni'.

[22] Da'iyąągo Jesus báń náidn'ąągo ya'ihénzįgo oskąądá' ałk'ídaizné'go bitsiłke'yu yi-
taizṇiih, Nkóh, daohsąą: díí shits'í át'éé, ṇiigo. [23] Áídí' idee beda'iskaaníí náidnkąą, áí
ya'ihénzigo oskąądá' ałtah daizkąągo dawa daayodląą. [24] Jesus gádaabiłṇii, Díínko shidił
nṇee łąągo bá idijoołíí bee ániídégo Bik'ehgo'ihi'ṇań hik'e nṇee biłgo łángont'aahi at'éé.
[25] Da'aṇiigo gádaanohwiłdishṇii, Kodí' godezt'i'go dahts'aa bitoohíí doo naanáshdlą́ą́ da,
dahadíí bijįį Bik'ehgo'ihi'ṇań bilałtł'áhgee goz'ąąyú ániídéhi naadishdląąłgo zhą́.

[26] Áídí' sį ła' hadaidez'ąądá', dził Olives holzéhi si'ąąyú okai. [27] Áígee Jesus gádaabiłṇii,
Tł'é'go áshi'dilṇe'híí bighą daanohwigha t'ąązhį' ádaahṇe': díí baa k'e'eshchiiníí k'ehgo,
Dibełį́ą́ Nanyoodíí biṇí'dishṇíh, áík'ehgo dibełį́ą́híí da'adzaayú nkenelt'ee doleeł. [28] Áídá'
dasiitsą́ą́dí' naadisdzaago Gálileeyú nohwádįh dishah doleeł. [29] Peter gábiłṇii, Nṇee dawa
nits'ą́' t'ąązhį' ánádaasdzaa ndi, shíí doo ágáoshṇe' at'éé da. [30] Jesus gánábiłdo'ṇiid,
Da'aṇiigo gániłdishṇii, Tł'é'go tazhik'áné doo hwahá nakidn áṇiih dadá' taadn, Áń
doo bígonsį da, shiłdinṇíił. [31] Áídá' Peter nawode gábiłṇii, Dała' nił dastsaah ndi,
Áń doo bígonsį da, doo niłdoshṇiih at'éé da. Ła'ihíí bitsiłke'yu dawa da'áík'ehgo
ádaanṇiid. [32] Áídí' Gethsémane golzéhi goz'ąąyú hikaidá' Jesus bitsiłke'yu gádaayiłṇii,
Dádzą́ą́ nahísóotąą, oshkąąhyú déyáádá'. [33] Áídí' Peter, James, ła'íí John yił okai, áígee
Jesus dázhǫ́ doo bił gozhǫǫ́ dago bijíí nṇiih nkegonyaa lę́k'e. [34] Áík'ehgo gádaabiłṇii,
Shiyi'siziníí dázhǫ́ doo bił gozhǫǫ́ da, dák'azhą́ dastsaahíí ga'at'éé; dádzą́ą́ nahísóotąągo
daadeh'į́ą́. [35] Áídí' da'aṇahyú óyááyú ni'zhį' adzaadá' okąąh, gáṇíígo, Bígonedzą́ą́yúgo,
díí shich'į' begodigháhíí shits'ą́'zhį' begodogaał. [36] Gánádi'ṇii, Ábba, shiTaa, doo nt'é
ná nyee da; díí hishdlą́ą́ doleełíí shits'ą́'zhį' ánle': áídá' shíí doo beshik'eh da, ni zhą́
benik'eh. [37] Áídí' bitsiłke'yu dá'iłhoshgo yaa nadzaa, áík'ehgo Peter gáyiłṇii, Simon,
iłhosh née? Dała'á łedihikeezzhį' ndishą' doo díń'ąą́ le'ágot'ee da née? [38] Daadeh'ą́ą́go
da'ohkąąh, nanohwída'dintaah bídaanołdzil doleełhíí bighą. Nohwiyi'siziníí da'aṇii hat'ą́ą́
ndi nohwits'íhíí doo nłdzil da. [39] Áídí' onaanádzaayú da'ágánádi'ṇiigo naa'okąąh. [40] Áídí'
bitsiłke'yu da'iłhoshgo yaa nánádzáá, (dázhǫ́ bił daanzįgo,) áígee hant'é daaṇiih shįhíí
doo yídaagołsį da lę́k'e. [41] Taadngee baa naanádzáágo gádaabiłṇii, Akú da'ołhoshgo
hanádaahsoł gádnii: shí k'adí', shíí, nṇee k'ehgo Niyááhíí, nṇee doo bik'ehyú ádaat'ee
dahíí bilák'e shi'dilteehgo ch'íshi'det'ąąhíí ałk'idá' biká' ngonyáá. [42] Nádohkáh, hiikaah le':
ch'íshí'aahíí kodí' higaał.

[43] Dagoshch'į' Jesus t'ah yałti'dá', Judas, nakits'ádahíí bił itah nlíni, nṇee łąągo bésh
be'idiltłishé ła'íí tsį be'idiltłishé dahdaayiṇíílgo okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehi,
begoz'aaníí ye'ik'eda'iłchíhi, ła'íí Jews yánazíni daabides'a'íí yił náłsą́ą́. [44] Ch'íbí'aah
doleełíí ałk'idá' bebígózį doleełíí yengon'ą́ą́ lę́k'e, gáṇíígo, Hadíń hists'ǫsíí áń doleeł;
daahołtsoodgo biṇádaadeh'ą́ą́go bił dohkáh. [45] Áík'ehgo Judas ákú ńyáágo dagoshch'į' Jesus
yich'ą́' daheswodgo, Ałch'ígó'aahíí, Ałch'ígó'aahíí, yiłṇiigo yizts'ǫs.

[46] Áídí' Jesus yił ndaazdeelgo daayiłtsood. [47] Áídá' bit'ahgee naziníí dała'á

bibéshbe'idiltłishé hayidzį́ązgo okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni binal'a'áhi yontłízhgo bijaa naidnłgizh lę́k'e. [48] Áídí' Jesus nnee baa nánłsąąhíí gádaayiłnii, Ya' bésh be'idiltłishé ła'íí tsį be'idiltłishé dahdaanohniiłgo daashołtsoodgo nánołsąą née, in'įįhíí daach'iłtsoodhíí k'ehgo? [49] Dawa jįį la' da'ch'okąąh goz'ąą yunee' nohwił ch'ídaagonsh'aahgo nohwitah nashaa ni' ndi doo hak'i daashołtsood da ni': áídá' Bik'ehgo'ihi'nań biyati' bek'e'eshchiiníí begolnee' doleełhíí bighą ánágot'įłł. [50] Áígee bitsiłke'yu dawa bits'ą́'zhį' ádaasdzaago bits'ą' iłhadeskai. [51] Nnee ániid nagháhihi nak'ą'łigaihi zhą́ binasti'go Jesus yiké' itah higaał lę́k'e; áń nnee ániid nakaiyéhi bił ndaazdeel: [52] Áídá' nak'ą' binasti' n'íí yiyi' halwodgo dáłichiigo ch'a'olwod.

[53] Nnee Jesus daabiłtsoodíí okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni yaa yił hikai: áígee okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehi, Jews yánazíni, hik'e begoz'aaníí ye'ik'eda'iłchíhi biłgo íła'adzaa lę́k'e. [54] Peter da'anahgo biké'dí' higaał, áídí' okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni bikįh binaa łé'ditł'įįh yunee' ha'ayáá: áígee kǫ' diltłi'zhį' aasinilíí yił naháztąą, nániiłdziiłgo. [55] Okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehi ła'íí yánádaaltihi dawa Jesus zidee hádaat'įįgo, yaa dahgosi'aahíí yiká daadéz'įį ndi doo ła' da lę́k'e. [56] Łááni daazhógo ádaaniigo baa dahgo'aahgo baa yádaałti' ndi doo ła' łełt'ee da. [57] Áígee nnee ła' daahizį'go łéda'iłchoogo baa yádaałti', gádaaniigo, [58] Áń gáníígo daadihiits'ag ni', Díí kįh biyi' da'ch'okąąhi nnee áyíílaahíí taanágoshniił, áídí' taagi jįį hileehgo ła'ihíí nnee doo áyíílaa dahíí ánágoshdle', niigo. [59] Gádaanii ndi doo łełt'eego ádaanii da. [60] Áídí' okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni da'iłní'gee hizį'go Jesus nayídiłkidgo gánííí, Ya' nihíí doo nt'é nniihgo hadziih da née? Díí naa dahgo'aahgo naa yádaałti'íí hago'at'éé? [61] Áídá' Jesus doo nt'é nii dago doo t'ąązhį' hanádzii da. Okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni nabínádiłkidgo, Ya' ni Christ, Bik'ehgo'ihi'nań Dilzini biYe' ńlį́ą́ née? biłnii. [62] Jesus, Ha'oh, áń nshłįą, nii: shíí nnee k'ehgo Niyááhíí, Bik'ehgo'ihi'nań da'tiséyú binawod golíni bigan dihe'nazhinéégo dahsídáágo yaaká'dí' yaak'os shił honahgo daashidołtséél. [63] Áík'ehgo okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni bidiyágé ídánayihesdzą́ązdá' gánííí, Nt'é bighą nnee ła'i baa nanaagolni' doleeł? [64] Bik'ehgo'ihi'nań nchǫ'go yaa yałti'íí daadisots'ąą: hagot'éégo baa natsídaahkees? Dawa gádaanii, Zideego bángonot'aah. [65] Áídí' ła' bik'ídaadihizheeh nkegonyaa, ła'íí binii yináda'isti'dá' nádainłts'ą, Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú yáńłti'yúgo, hadíń nánínłts'ą shįhíí nohwił nagolni', daabiłniigo; ła'íí aasinilíí bitł'adaayika' lę́k'e.

[66] Peter yúyahyú kįh binaa łedn'aahíí biyi' yunee' sidaadá' isdzán, okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni yána'iziidi, baa nyáá: [67] Áń Peter kǫ'zhį' nániiłdziiłgo yo'ąą́dá', Ni la' ałdó' Jesus, Nazaréne nlíni, bił na'aash ni', biłnii. [68] Áídá', Dah, hant'é nniigo ánniihíí doo bígonsį da, nii. Áídí' kįh bahgee ch'ínágohen'ąąyú ch'ínyáá; áígee tazhik'áné ánniid lę́k'e. [69] Áígee isdzán na'iziidi naabiłtsąą, áík'ehgo áígee naziinií gáyiłnii, Díí nneehíí áí itah nlįą. [70] Áídá', Dah, naado'niid. Dét'ąhék'e áígee naziinií Peter gánádaayiłdo'niid, Da'anii ni áí itah nlą́ą́: Gálileedí' gonlą́ą́, áí yádaałti'híí k'ehgo yáńłti'. [71] Áídá' Peter bitł'a dahdidilniihgo hashkeego nchǫ'go yałti' nkegonyaa gáníígo, Nnee baa yádaałti'íí doo bígonsį da. [72] Nt'éégo tazhik'áné ánádo'niid nakidngee. Peter Jesus gábiłnniid n'íí yénálniih, Tazhik'áné doo hwahá nakidn ániih dadá' taadngee, Áń doo bígonsį da, shiłdinníił. Áí yaa natsekeesgo hichag lę́k'e.

15

[1] Hayiłkąąyú okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehi, Jews yánazíni, begoz'aaníí ye'ik'eda'iłchíhi, ła'íí yánádaaltihi dawa biłgo íła'adzaago Jesus yaa ndaagoshchįą, áídí' łídaistł'ǫǫdá' dahdainlǫǫzgo Pílate yaa daidez'ąą. [2] Áígee Pílate Jesus nayídiłkid, Ya' ni Jews ízisgo biNant'a'i ńlą́ą́ née? Da'áígee ánnii, biłnii, Jesus. [3] Okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehíí doo ałch'ídéyú baa dahgoz'ąą da; ndi doo nt'é nii da lę́k'e. [4-5] Áík'ehgo Pílate nabínádiłkid, Nihíí doo nt'é shiłnnii da née? Doo ałch'ídéyú naa dahgost'ąą da ląą akoh. [6] Bitis hagowáh n'íí bee bíná'godiníhgo da'idąągee ha'áshijeedíí dała'á, hadíí nnee hádaat'iinií, Pílate bá ch'ínáyíłteeh lę́k'e. [7] Áígee nnee, Barábbas holzéhi, ha'ásitįą

lę́k'e; áń nn̨ee nant'án agohet'aa nkegonyaago nada'iłtseedihi yił ha'áshijeed. [8] Áík'ehgo
nn̨ee Pílate yaa náńłsą́ągo daadilwoshgo gádaayiłn̨ii, Da'ánál'įįhíí k'ehgo nohwá áńléh.
[9] Ya' Jews ízisgo biNant'a' nohwá ch'ínánshteehgo hádaaht'įį née? biłn̨ii, Pílate. [10] Pílate
yígółsį, nn̨ee dawa Jesus bił daanzhǫǫhíí bighą okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehíí Jesus
yik'edaann̨iihgo baa daabidez'ąą. [11] Áídá' okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehi nn̨ee łą́ągo
íła'adzaahíí biini' yá ádaagozlaa, gádaayiłn̨iigo, Barábbas nohwá ch'ínáńłteeh, daadohn̨ii.
[12] Áík'ehgo Pílate gánádaabiłdo'n̨iid, Jews ízisgo biNant'a', daadohn̨iigo daahohshíhishą'
hago ląą nohwá áshłéh áídá'? [13] Áídá' nnádaadidilghaazhgo, Tsį'iłna'áhi bíhołkałgo
zodéé, daan̨ii. [14] Nt'é bighą, hant'é bee nchǫ'go adzaago? n̨ii, Pílate. Áídá' da'tiségo
nanádaadidilghaazhgo, Tsį'iłna'áhi bíhołkałgo zodéé, daan̨ii.

[15] Áík'ehgo Pílate nn̨eehíí yił daagoyiłshǫǫ́ hát'įį́go Barábbas bich'į' ch'ínáinłtįį́, áídá'
Jesus habí'oltsaazdá' tsį'iłna'áhi bíhołkałgo zideego nn̨eehíí yaa daidez'ąą. [16] Áídí' siláada
yáná'itih goz'ąą yun̨e', Pretórium holzéhi, Jesus odaizt'e'; áígee siláada dawa baa
íła'ádaizlaa. [17] Áídí' diyágé łichíígo dotł'izhi Jesus yá ádaagozlaadá' hosh diwozhi nání-
hezwodgo nant'án bich'ah k'ehgo alzaahi bik'e daidez'ąą. [18] Áídí' daidnłsįgo ádaadil'įįgo,
Gozhǫǫ́, Jews ízisgo biNant'a' ńlíni, daabiłn̨iigo yaa daadilwosh nkegonyaa lę́k'e. [19] Áídí'
tsį bee bitsits'inyú nádainłtłish, áídí' bik'ídaadihizheeh, áídí' biyahzhį' nádaahilzhishgo
daayokąąh nádaadi'n̨iihé lę́k'e. [20] Ąął baa daadlohdá' diyágé łichiigo dotł'izh n'íí yaa
daidnłtsoozdá' dabíí bidiyágé yá ánádaagosdlaa, áídí' tsį'iłna'áhi yiká' daiziłheeyú bił
nádezą́ą. [21] Nn̨ee ła', Simon holzéhi, Alexánder hik'e Rúfus bitaahi, Cyréne golzeedí' gólíni,
k'edolzaadí' nádaałgo, siláada tsį'iłna'áhi yogheełgo ádaabizlaa. [22] Áík'ehgo Gólgotha
golzeeyú bił náńzą́ą́; áí golzeego itsits'in si'áni golzeego ágolzee. [23] Áígee wine, jeeh
nch'í'i, myrrh holzéhi, bił nadesdziidgo Jesus yaa daizką́ą́; áídá' doo yodlą́ą da. [24] Áígee
tsį'iłna'áhi yídaabiskałdá' bidiyágé iłta'isn̨iigo yighą da'diłjoł lę́k'e, hadíí gonesnaahíí
bíyéé hileehgo. [25] Ńgost'áí bik'ehenkéézgee tsį'iłna'áhi yídaabiskał lę́k'e. [26] Nt'é baa
dahgost'aaníí ádaagozlaago díínko bik'ehgee dahgoz'ąą, JEWS ÍZISGO BINANT'A' NLÍNI,
golzeego k'e'eshchįį. [27] Áígee nn̨ee da'in'įįhíí naki ałdó' Jesus ba'ashhahdí' tsį'iłna'áhi
bídaahaskał, ła' dihe'nazhin̨éégo, ła'íí be'eshganzhin̨éégo. [28] Áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'n̨ań
biyati' bek'e' eshchiiníí, Begoz'aaníí doo yikísk'eh ádaat'ee dahíí bił da'ch'ołtag lę́k'e, n̨ii
n'íí begolzaa. [29] Bahyú ch'íhikáhíí bitsits'in daidiłtasgo yati' yee daabokáałgo gádaan̨ii,
Háhái', biyi' da'ch'okąąhíí taagoshn̨iłgo taagi jiį hileehgo ánágoshdle', nn̨ii ni', [30] Haląą,
dáni hasdá'ídnlteehgo tsį'iłna'áhi biká'dí' gódah ch'ínn̨áh. [31] Okąąh yebik'ehi itisyú
nadaandeehi, begoz'aaníí ye'ik'eda'iłchíhi biłgo Jesus yaa daadloh, gádaałiłdi'n̨iigo, Nn̨ee
ła'íí hasdáyihin̨iił; áídá' bííhíí doo hasdá'ídilteeh da. [32] Christ, Israel hat'i'íí ízisgo biNant'a'
nliiníí, haląą tsį'iłna'áhi yiká'dí' naadowáh, áík'ehgo daahihiiltsą́ągo zhą́ daahohiidlą́ąh.
Áídí' bit'ahyú tsį'iłna'áhi bił bídaach'iskałíí yati' yee daabokáał lę́k'e. [33] Isk'áhńyáádí'
taagi nehenkéézzhį' ni' biká' dahot'éhé godiłhił gozlįį lę́k'e. [34] Taagi nehenkéézgo
Jesus nádidilghaazhgo gán̨íí, Éloi, Éloi, láma sabákthani? áí, Bik'ehgohinshn̨aahíí,
Bik'ehgohinshn̨aahíí, nt'é ląą bighą shits'ą́'zhį' ándzaa? golzeego ágolzee. [35] Ła' áígee
nadaaziníí daabidits'ago, Isą́ą, Elías yich'į' an̨ii, daan̨ii. [36] Ła' nádilwodgo tú daabits'ǫsíí
vinegar yiyi' naiz'ąą, áídí' tsį yaa dahyiz'ąągo Jesus bizé'zhį' dahyída'nłtsiih, gán̨íígo,
Ntsé́ńt'ah; bídaagonolzįįh, Elías baa higháhgo nanábidiłteeh shį. [37] Áídí' Jesus nádidil-
ghaazhgo oyol. [38] Áígee kįh biyi' da'ch'okąąhíí biyi' yun̨e' daadintsoozíí bighą́'dí' hayaago
iłch'idláád lę́k'e.

[39] Siláada dała'á gonenadín binant'a'íí Jesus bich'į'go siziiníí Jesus nádidilghaazhdá'
oyolgo yígołsįįdá' gán̨íí, Díí nn̨eehíí da'an̨ii Bik'ehgo'ihi'n̨ań biYe' nlíni ląą. [40] Isdzáné
an̨ahdí' nazįį daabineł'įį́go, Mary Mágdalene, Mary, James iké'yú naghahi hik'e Joses
bąąhíí, ła'íí Salóme biłgo, itah nazįį lę́k'e. [41] Áí Jesus Gálileeyú naghaadá' biké' anákah lę́k'e,
bich'odaan̨iigo; ła'íí isdzáné Jerúsalemyú bił hikaihíí ałdó' łą́ągo itah nadaazįį.

[42] K'ad o'i'aahyú iłch'į'goln̨e'íí bijiį, áí iskąą hik'e Jews daagodnłsiníí bijiį doleełhíí bighą.

43 Nnee Joseph holzéhi, Arimathéa golzeeyú gólíni, doo biini' hąh dago Pílate yich'į' oyáá,
Jesus bits'íhíí yíyókeedgo; áń nnee godnłsíni, yánádaaltihíí itah nlíni, Bik'ehgo'ihi'nań
nant'aa doleełíí yibad sidáhi. 44 Pílate, Jesus daztsąą shį dashą'at'éé nzigo, siláada
binant'a' yiká ánniidgo nayídíłkid, Ałk'idá' daztsąą née? yiłniigo. 45 Áík'ehgo siláada
binant'a', Ha'oh, daztsąą, biłnniiddá' Pílate Jesus bits'íhíí Joseph yaa yiden'ąą. 46 Áík'ehgo
Joseph nak'ą'łigaihi nłt'éhi nayihesnii, áídí' Jesus bits'íhíí tsį'iłna'áhi yiká'dí' nanáidnłtįigo
nak'ą'łigaihi yik'íyidesdiz, áídí' tsébii'i'áńgo ágolzaa yune' nyinłtíídá' tséé yidaidenłhiz
lęk'e. 47 Mary Mágdalene hik'e Joses bąą biłgo hayú nniltiinii daayo'ii ni'.

16

1 Jews daagodnłsinii bijii ąałdá' Mary Mágdalene, Mary, James bąąhíí, Salóme biłgo,
ik'ah łikągolchinihíí nadaahesnii ni', Jesus bits'í yee yídizhish doleełgo. 2 Áík'ehgo
dázhǫ t'ahbį godilziníí bijii ya'áí hagaałdá' tsébii'i'áńyú hikai. 3 Áígee, Hadíńshą' tséé
daadin'ąąhíí nohwá yó'idołhis? daałiłdi'nii. 4 Áídí' hadag daadéz'iigo tséé n'íí yó'olyizgo
daayiłtsąą; tséé dázhǫ nchaago. 5 Tsébii'i'áń yune' ha'ákaidá' nnee ánii nagháhihi, bi'íí
nneezi łigaihi dihe'nazhinéégo sidaago daayiłtsąą; áík'ehgo tsídaadolyiz lęk'e. 6 Áídá'
nneehíí gádaabiłnii, Tsídaadołheez hela': Jesus, Názarethdí' gólíni, tsį'iłna'áhi bíheskał
n'íí biká hadaanohtaago bígonsį: áń naadiidzaa ni'; doo hak'i da: nniltíí n'íígee daadeh'íí.
7 Ti'i dohkáh, bitsiłke'yu, Peter biłgo, Jesus Gálileeyú nohwádįh deyaa, biłdohniih: ákú
daabidołtséél, da'ánohwiłniihíí k'ehgo. 8 Áídí' tsébii'i'áńdí' dahałe ch'ínákaidá' nádnkįį;
daiditłid ła'íí bił díyadaagot'ee daasilįį: nédaildzidgo doo hadíń nt'é daayiłnii da lęk'e.
9 Godilziníí bijii t'ahbį Jesus daztsąądí' naadiidzaadá' Mary Mágdalene dantsé yich'į'
hit'iigo ádelzaa, áí isdzánhíí biyi'dí' ch'iidn gosts'idi haniyóod n'íí. 10 Áń nnee Jesus yił
nakai n'íí doo bił daagozhǫǫ dago chaał naháztąąyú yaa nyáágo yił nagosni'. 11 Áídá' Jesus
náhi'na'go isdzán bo'iigo ya'ikodaanzii ndi doo daayodląą da lęk'e.
12 Áí bikédí'go Jesus yił nakai n'íí naki itínk'ehyú hi'aashgo bich'į' łahgo hit'iigo ádelzaa.
13 Áídí' onát'aazhgo ła'ihíí yił nadaagosni' ndi doo daabodląą da lęk'e.
14 Áí bikédí'go bitsiłke'yu łats'ádahíí da'iyąągo naháztąągo Jesus bich'į' hit'iigo ádelzaa,
áígee doo da'odląą dago bijíí daantł'izíí bighą bich'į' yádaałti', daztsąądí' naadiidzaahíí
bikédí'go ła' daabo'iihíí doo daayodląą dahíí bighą. 15 Áídí' gábiłnii, Ni'gosdzáń dágoz'ąą
nt'éégo yati' baa gozhóni nnee dawa baa bił nadaagołni' le'. 16 Dahadíń odląądí' baptize
ábi'delzaahíí hasdádolteeł; áídá' dahadíń doo odląą dahíí dahazhį' biniigonłt'éégo bá
ngodot'aał. 17 Áídí' díínko godiyihgo ánágot'iiłíí da'odlaaníí ádaadoliił; shizhi' bee ch'iidn
hadaanyood doleeł; ła'íí yati' łahgo at'éégo yee yádaałti' doleeł; 18 Ch'osh bik'asda' golíni
nádaihiniił doleeł; dant'éhéta koziłheehíí daidląą ndi doo hago ádaabile' da doleeł; ła'íí
daanniihíí yiká' ndaadilniigo nádaadziih doleeł.
19 Áík'ehgo Jesus ąął bich'į' yádaałti'dá' yaaká'yú onábi'doltíí, áígee Bik'ehgo'ihi'nań
bigan dihe'nazhinéégo dahnezdaa. 20 Áídí' dahiskaigo dahot'éhé yati' baa gozhóni yaa
nadaagolni' lęk'e, beBik'ehń yił nlíigo nada'iziidgo, godiyihgo ánágot'iiłíí bee biyati'
da'anii at'éhi ch'í'nah áile'go. Doleełgo at'éé.

THE GOSPEL ACCORDING TO LUKE

1 Nnee łąągo nohwitahyú hago ánágot'įįłíí dałiké'go yek'eda'ishchįįgo, 2 Nnee da'iłtsé
godezt'i'gé' binąáł ánágot'įįłíí, Jesus biyati' yaa nadaagolni'íí nohwił nadaagosni'híí
k'ehgo yek'eda'ishchįį; 3 Áík'ehgo Theóphilus, ízisgo áńt'éhi, shíí ałdó' da'iłtsé godezt'i'gé'
hago ánágot'įįłíí bígosiłsįįdgo dałiké' ánágot'įįłíí bee nich'į' k'e'eshchįį hasht'ęę, 4 Hago
ánágot'įįłíí nił na'gosni' n'íí da'aniigo bígonłsęęhíí bighą nich'į' bek'e'eshchii.

5 Hérod Judéa yánant'aaná' nnee, Zakarías holzéhi, okąąh yedaabik'ehi Abía hat'i'íí
itah nlįį lę'e: áń bi'aad, Elísabeth holzéhi, Aaron hat'i'i nlįį. 6 Zakarías ła'íí bi'aad
biłgo Bik'ehgo'ihi'nań binadzahgee dánłt'éégo ádaat'ee, Bik'ehgo'ihi'nań ngon'áánií ła'íí
biyati'íí nzhǫǫgo yikísk'eh hi'ash lę'e. 7 Bichągháshé doo hwaa da, Elísabeth doo
iłchiih dahíí bighą; sáan ła'íí hastiin daasilįį'. 8 Bik'ehgo'ihi'nań binadzahgee Za-
karías okąąh yebik'ehgo baa gonyáaná', 9 Nnee okąąh yedaabik'ehi dahgos'aaníí k'ehgo
Bik'ehgo'ihi'nań daach'okąąh goz'ąą yune' dilidgo łikągolchinihíí yidiłtłi'go habi'doltįį
lę'e. 10 Łikągolchinihíí diltłi'go biká' ngonyaaná' nnee łąągo dadáńyú dała'adzaago
da'okąąh lę'e. 11 Ákóne' łikągolchinihíí biká' dahsi'ąągo yidiłtłi'íí dihe'nazhinéégo
Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á yaaká'gé'hi bił ch'í'nah adzaa. 12 Zakarías yiłtsąągo yik'e
tsídolyizgo biłgoyéé'go gozlįį. 13 Áíná' Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á gáyiłnii, Doo nénldzid
da, Zakarías: Bik'ehgo'ihi'nań ni'okąąhíí yidezts'ąą; ni'aad Elísabeth bizhaazhé ishkiini
ná yiłchii, áí mé'ihíí bizhi' John bá áńle'. 14 Baa nił gozhǫǫ doleeł, dázhǫ nił gozhǫǫ doleeł;
nnee łąągo mé' goleehíí yaa bił daagozhǫǫ doleeł. 15 Bik'ehgo'ihi'nań binadzahgee ízisgo
at'éé doleeł, wine dagohíí iłnágodiłhisíí doo yidląą da doleeł; t'ah bimaa bibishch'id yiyi'
sitįįgé' godezt'i'go Holy Spirit bee baa godet'ąą doleeł. 16 Díí mé' goleehíí nnee Israel
hat'i'íí łąągo beBik'ehń, Bik'ehgo'ihi'nań daayokąąhń, yich'į' nnáhiikáhgo áidoliił. 17 Elías
biyi'siziinií ła'íí binawodíí k'ehgo beBik'ehń yádn dahdidogaał doleeł, nnee bichągháshé
nłt'éégo yaa tsínádaadikeesgo áidoliił, ła'íí hayíí doo ídaayésts'ąą dahíí nnee nłt'éégo
ádaat'eehíí bigoyą' yídaayésts'ąągo áidoliił; beBik'ehń yaa higháhíí nnee bijíí yune' bá
iłch'į'gole'go áidoliił. 18 Zakarías Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á gáyiłnii, Hago at'éégo shiye'
goleehíí bígonsį doleeł, shíí hastiin silįįná' shi'aadń ałdó' są́ silįį? 19 Bik'ehgo'ihi'nań
binal'a'á bich'į' hananádzii, gáníígo, Shíí Gábriel honszee, Bik'ehgo'ihi'nań binadzahgee
sizęę; shíí nich'į' hasdziihgo díí nłt'éégo ágone'íí baa nił nagoshni'go shi'dol'aad. 20 Doo
yáńłti' da nleeh, díí ágone' dishniihíí begolzaahíí bijįį zhą́ hanáńdziih, doo shondląą dahíí
bighą, ágone' dishniihíí da'anii begolne'hi at'éé. 21 Nnee dała'at'éé n'íí Zakarías ch'éh yiba'
naháztąą, hat'íí bighą doo hwaa ch'ínádáh da daanzigo. 22 Ch'ínádzaaná' doo hago'at'éégo
nnee yich'į' hadzii da: áík'ehgo hat'íhíta bich'į' ch'í'nah adzaa shį daanzį; t'ah doo
yałti' dago daazhógo na'ígizh lę'e. 23 Áígee binasdziidíí ąął áyíílaaná' bigowąyú onádzaa.
24 Áí bikédé'go bi'aad Elísabeth hiltsąą silįįná' yaa ch'anant'į'go ashdla'i dahitąą, gáníígo,
25 Nnee bich'į' siste' n'íí shich'ą́'zhį'go shá áile'híí bighą sheBik'ehń shaa ch'ozbaago díí
k'ehgo shá ágólaa. 26 Isdzán holtsaanihíí gostáń behitąągo Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á,
Gábriel holzéhi, yaaká'gé' kįh goznil Názareth golzeezhį' yíł'aad, áí kįh goznilíí Gálileehíí
biyi', 27 Áígee it'eedń k'ad nnee, Joseph holzéhi, baa hiiłtíni yich'į' oyáá lę'e, áí nneehń
David hat'i'i nlįį; it'eedń Mary holzee. 28 Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á yaaká'gé'hi Mary
yaa nyáágo gáyiłnii, Nił gozhǫǫ le', Bik'ehgo'ihi'nań dázhǫ naa ch'oba'go nohweBik'ehń
nił nlįį: dázhǫ niyaa gozhǫǫ doleełgo isdzáné bitahgé' haniłtęę. 29 Áń yo'ęęgo ábiłniihíí
bighą tsídolyiz, yaa tsídiskeezgo hat'ííshą' niigo anií nzį lę'e. 30 Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á
gábiłnii, Doo nénłdzid da, Mary: Bik'ehgo'ihi'nań naa ch'oba'go haniłtęę. 31 Isąą, hinłtsąą
nleehgo ishkiinií hinłchii, áń Jesus golzeego áńlíił. 32 Ízisgo at'éé doleeł, Da'tiséyé
At'éhi biYe' holzee doo; áń David yá niltįįgo godoleeł, Bik'ehgo'ihi'nań nohweBik'ehń
David yánant'aa lę'e n'íí yánant'aago ábile': 33 Jacob hat'i'i daanliinií dahazhį' yánant'aa

doleeł; nant'aago doo bee nnágódáh da. [34] Mary Bik'ehgo'ihi'n̨ań binal'a'á gáyiłn̨ii,
Hago'at'éégo díí, shiką' doo hwaa daná'? [35] Bik'ehgo'ihi'n̨ań binal'a'á gábiłn̨ii, Holy Spirit
niká'zhį' at'éé doleeł, Da'tiséyú At'éhi binawodíí niká'zhį' áiléh: áík'ehgo ni'imé' goleehíí
dázhǫ́ dilzini doleeł, Bik'ehgo'ihi'n̨ań biYe' holzee doo. [36] Elísabeth, nik'íí, doo iłchíhi
da daałch'in̨ii n'íí, są́ silįį ndi ałdó' hiltsąą, gostáń bedahitąą, bi'imé' ishkiin doleeł.
[37] Bik'ehgo'ihi'n̨ań doo hat'íí ch'éh áil'įį da. [38] Mary gán̨íí, Shíí Bik'ehgo'ihi'n̨ań bíyéé nshłįį;
ha'aa dishn̨ii, da'ánn̨iihíí bikísk'ehyú áshidolíił. Áígé' Bik'ehgo'ihi'n̨ań binal'a'á bich'ą́'
onádzaa. [39] Áígé' Mary dahałeego an̨ahyú beezhį'yú kįh gozn̨ilyú Judahíí biyi' oyáá lę́'e;
[40] Ákú Zakarías bigową yun̨e' ha'ayáágo Elísabeth yich'į' hadzii. [41] Elísabeth Mary biyati'
yidezts'ąągo biyi' mé' dehes'naa lę́'e; ła'íí Elísabeth Holy Spirit bee baa godet'ąą lę́'e: [42] Áń
nawode hadzii ląą gán̨íígo, Isdzáné bitahgé' niyaa gozhǫ́ǫ́ doleeł, mé' nibishch'id biyi'
sitiinii ałdó' biyaa gozhǫ́ǫ́ doleeł. [43] Hago'at'éégo lą́hi sheBik'ehń bimaa shaa ch'oba'go
shaa nyáá? [44] Niyati'íí disets'ąąná' mé' bił gozhǫ́ǫ́go shiyi' dehes'naa ląą. [45] Isdzán
osdlą́ądíí biyaa gozhǫ́ǫ́: Bik'ehgo'ihi'n̨ań binal'a'á yaaká'gé'híí binkááyú ábiłn̨iihíí da'an̨ii
begoln̨e'híí bighą. [46] Mary gán̨íí, Shijíí dawa bee sheBik'ehń ízisgo at'éehíí baa nagoshn̨i',
[47] Shiyi'siziinii Bik'ehgo'ihi'n̨ań Hasdáshíłtíínií yaa bił gozhǫ́ǫ́. [48] Shíí binal'a'á nshłíni doo
hat'íí be'ánsht'ee da ndi nłt'éégo shaa tsínádeskeez: kogé' godezt'i'go nn̨ee daałinolt'įłíí
dawa, isdzán biyaa gozhóni daashiłn̨ii doleeł. [49] Dázhǫ́ k'a'at'éhi dázhǫ́ nłt'éehíí áshíílaa;
áń bizhi'íí dilzįh. [50] Ałké' nánot'įłíí dahadń Bik'ehgo'ihi'n̨ań bił diyinihíí baa ch'oba' doleeł.
[51] Binawod ch'í'n̨ah áyíílaa: bijíí yun̨e' dázhǫ́ ádaadilką́híí yił nadaagodesgeed, [52] Nn̨ee
hayíí ízisgo ádaat'ee n'íí hayaa ánáyiidlaaná' doo ízisgo ádaat'ee da n'íí hadag ánáyiidlaa.
[53] Hayíí dáshin̨á' nakai n'íí dawahá nłt'éehíí yá ná'nné' ni'; áíná' ízis da'it'iinihíí dádilkǫǫgo
onáyis'a' lę́'e. [54] Bána'iziidíí, Israel holzéhi, bich'ozn̨i', biłgoch'oba'íí yee yénáln̨iihgo;
[55] Dahazhį' Abraham ła'íí bich'ą́'gé' hadaałinolchiiłííbił goch'oba', daanohwitaa n'íí ágáy-
iłn̨ii n'íí k'ehgo, n̨ii, Mary. [56] Mary Elísabeth yił sikeego taagi dahitąą lę́'e, áígé' bigowąyú
onádzaa. [57] Elísabeth iłchiigee ngonyaa lę́'e; áígee ishkiin yizhchįį. [58] Hago'at'éégo Elísabeth
Bik'ehgo'ihi'n̨ań baa ch'ozbaadíí, ba'ashhahgé' daagolíínií ła'íí daabik'ííhíí yaa t'ídaanzįgo
bił daagozhǫ́ǫ́ lę́'e. [59] Mé' tsebíí beyiskąągo circumcise aln̨éhgo baa ch'ikai; Zakarías
holzee doleeł, bitaa bizhi'híí k'ehgo, daach'in̨ii. [60] Áíná' mé' bimaahíí, Dah; John bizhi'
hileeh, n̨ii. [61] Nik'íí doo ła' ágágolzee da, daabiłch'in̨ii. [62] Áík'ehgo mé'íí bitaahíí bich'ı' ı
na'ída'ch'igizhgo, Díí mé'íí hat'íí holzee doo? daabiłch'in̨ii. [63] Áík'ehgo Zakarías biká'
k'e'elchiihíí hát'ı́ı́go na'ígizh, áígé', Díí mé'íí John holzee doo, n̨iigo biká' k'e'eshchįį. Áí
bighą nn̨eehíí bił díyadaagot'ee lę́'e. [64] Áígé' dahı́ko Zakarías hanádziigo, Bik'ehgo'ihi'n̨ań
ya'ahénzį lę́'e. [65] Áígé' ba'ashhahgé' daagolíínií tsídaadesyiz: díí ágodzaahíí ni' Judéa biyi'
dahyisk'idyú daagoch'ilíínií dawa bitahyú didesdlaad. [66] Hayíí áí ch'in̨ii daidezts'aanii
bijíí yuyaa nazné'go, Díí mé'íí hagosha' at'éé hileehi! daan̨ii. Áígé' Bik'ehgo'ihi'n̨ań
yił nlįį lę́'e. [67] Zakarías, mé' bitaahíí, Holy Spirit yábiyiłti'go Bik'ehgo'ihi'n̨ań binkááyú
yałti', gán̨íígo, [68] Bik'ehgo'ihi'n̨ań Israel hat'i'i beBik'ehń ba'ahégosį; nn̨ee bíyééhíí
yaa nyáágo hanáyín̨ilhíí bighą, [69] Bána'iziidíí, David holzéhi, bich'ą́'gé' hadaałinolchiiłíí
bitahgé' dázhǫ́ nalwodi hasdánohwin̨iił doleełíí nohwá hayiłtı́ı́; [70] Ni'gosdzáń alzaagé'
yúshdé' godezt'i'go Bik'ehgo'ihi'n̨ań binkááyú nada'iziidi daadilzini yinkááyú nohwich'ı' ı
hadziigo gánohwiłn̨iid: [71] Nohwik'edaann̨iihíí ła'íí hayíí bił daanlchǫ'íí dawa nohwidás
sizįı doleeł; [72] Daanohwitaa n'íí áyiłn̨ii n'íí k'ehgo nohwaa daach'oba', ła'íí áí biłgo
godiyįhgo łángot'ąą n'íí yénáln̨iih, [73] Bik'ehgo'ihi'n̨ań bitł'a dahdidiln̨iigo díí k'ehgo nohwá
ngon'ą́ą́, [74] Nohwíí hayíí nohwik'edaann̨iihíí nohwidás sizįigo, doo nídaahiildzidgo da
Bik'ehgo'ihi'n̨ań bá nada'iidziid doo, [75] Dáhandaahinn̨a'zhı' daagodinlzįgo ła'íí nłt'éégo
binadzahgee ádaant'eego. [76] Ni, mé'íí, Da'tiséyú At'éhi binkááyú na'iziidíí honlzee
doo: ni nohweBik'ehń bádnyú ałch'ı'goléhgo dahnn̨áh; [77] Nn̨ee Bik'ehgo'ihi'n̨ań bíyééhíí
hago'at'éégo binchǫ'íí bá da'ízlı́ı́ ánánln̨e'go hasdaakáh doleełgo yídaagołsįihgo ánle',
[78] Bik'ehgo'ihi'n̨ań daahohiikąąhń nohwaa ch'oba'íí binkááyú; da'áń bik'ehgo yaaká'gé'
idindláádíí nohwaa nyáá, [79] Hayíí chagołheełyú naháztaanii da'itsaah yédaaldzidíí bá

idindláádgo ágole', ła'íí ałch'į'gont'éégo yikísk'eh hiikaahgo áile', nii lę'e, Zakarías. [80] Mé'
nchaa silįjgo biyi'siziinií dázhǫ́ nalwod silįj, Israel hat'i'i bich'į' ch'í'nah ádilne'íí bijįjzhį'
da'izlįjyú naghaa lę'e.

2

[1] Áíná' nant'án Caesar Augústus holzéhi nnee dawa daantįjgee tax nahi'niił doleełgo
bizhi' ádaagole'go yángon'ąą lę'e. [2] (Cyrénius, Sýriayú nant'án nlįjná', díí nach'ihi'niił
doleełgo kozhi' ádaagoch'ile'íí da'ałtsé álzaa lę'e.) [3] Nnee dawa bizhi' ádaagole'yú oná-
daaskai lę'e, hayú kįh gozniłgé' daagolįjyú. [4] Joseph ałdó' itah onádzaa, Gálilee bigodzogíí
biyi' Názareth golzeegé' Béthlehem golzeezhį', Judéahíí biyi'gee, David golįj n'ííyú, (Joseph
David yił hat'i'i lę'ehíí bighą,) [5] Mary dak'adégo ałchiihi, Joseph baa hiiłtíni yił hi'ash lę'e,
bizhi' ádaagole'yú. [6] Áígee sikeená' ałchiihíí biká' ngonyaa lę'e. [7] Da'ałtsé ałchíhi ishkiin
yishchjį, mé'ihíí nadik'ą' bik'ídisdizgo magashi yiyi' náda'idįjhíí yiyi' nyinłtįj; na'ch'injahíí
doo ła' hayú bá goz'ąą dahíí bighą. [8] Mé' sitiinií da'anahyú nnee nada'nyoodíí bidibełįj
yinádaadéz'jį lę'e, tłé'yú. [9] Áígé' Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á yaaká'gé'hi bich'į' ch'í'nah
adzaago Bik'ehgo'ihi'nań bich'ą́'idindláádíí bee ike'dendláád; áík'ehgo nnee nada'nyoodíí
tsídaadesyiz. [10] Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á gábiłnii, Doo nédaałdzid da: íyínłts'ąą sąą,
yati' dázhǫ́ nłt'éhi nnee dawa bee bił daagoyiłshǫǫ́ doleełíí baa nohwił nagoshni'. [11] Díí
jįj David golįj n'ííyú nnee hasdáyihiníłi nohwá gozlįj, Christ nohweBik'ehń. [12] Díí bee
bídaagonołsį doleeł, mé'ihíí nadik'ą' bik'ídisdizgo magashi yiyi' náda'idįjhíí yiyi' sitįjgo
daahołtséh. [13] Dahįko Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á da'ałtsé ch'í'nah ádilzaahíí łąągo yaaká'gé'
yił ch'í'nah ánádedlaa, áí Bik'ehgo'ihi'nań ya'ahédaanzigo gádaanii, [14] Bik'ehgo'ihi'nań
da'tiségo at'éhi yaaká'zhį'go daach'inłsį le', ła'íí ni' biká'yú nnee Bik'ehgo'ihi'nań bił-
goch'oba'íí bee ałch'į'gont'éehíí bíyéé le'. [15] Áígé' Bik'ehgo'ihi'nań binadaal'a'á yaaká'yú
onákainá' nada'nyoodíí, Béthlehemyú dokáh, daałłdi'nii, Díí ágodzaahíí Bik'ehgo'ihi'nań
nohwił ch'í'nah ágolaahíí daanél'jjyú dokáh. [16] Áík'ehgo áígé' dagoshch'į' deskaigo Mary,
Joseph, ła'íí mé' magashi yiyi' náda'idįjhíí yiyi' sitįjgo yaa hikai. [17] Daayiłtsąąná' mé'ihíí
ábiłdi'nii n'íí dahot'éhé yaa nadaagosni'. [18] Hayíí daidezts'aaníí nada'nyoodíí ádaabiłniihíí
yaa bił díyadaagot'ee. [19] Maryhíí díí dawa yénálniihgo dayúweh bijíí yuyaa yaa natsekees
lę'e. [20] Nada'nyoodihíí da'ádaabiłdi'niihíí k'ehgo hayíí daidezts'ąąhíí ła'íí daayo'jjhíí bighą
Bik'ehgo'ihi'nań ízisgo at'éehíí yaa nadaagolni'go, ła'íí ya'ahédaanzigo t'ąązhj' onákai.
[21] Tsebíí beyiskąąná' mé' círcumcise ábi'delzaaná' Jesus bizhi' bá álzaa, áí bizhi'íí doo
hwaa goleeh daná' Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á yaaká'gé'ihi bizhi' bá áyíílaahi. [22] Moses
ngon'ąą n'íí k'ehgo Mary godnłsigo ałch'i'bi'dilne'íí biká' ngonyáágo, mé' Bik'ehgo'ihi'nań
baa hiłtéehgo Mary ła'íí Joseph biłgo Jerúsalemyú odaistjj lę'e; [23] (Mé' da'ałtsé ishkiin
daagolehihíí Bik'ehgo'ihi'nań bá sanigo nihi'niiłgo ngon'ąągo k'e'eshchjjhíí bighą;) [24] Ła'íí
Bik'ehgo'ihi'nań hat'íhíta ye'okąąhíí yaa daayiné'go odaistjj lę'e ałdó', hawú naki, dagohíí
hawúcho bizhaazhé naki, Bik'ehgo'ihi'nań yegos'aaníí k'ehgo. [25] Jerúsalemgee nnee ła',
Símeon holzéhi, nłt'éégo at'éhi, Bik'ehgo'ihi'nań yidnłsíni naghaa lę'e; áń Israel hat'i'i yił
goyiłshǫǫ́go ánáyidle'íí hígháhíí yiká déz'jj lę'e: Holy Spirit biká'zhj' at'éhi. [26] Holy Spirit
bee bił ch'í'nah ágolzaago gábił'idi'nii, T'ah doo hwaa dantsaah daná' Bik'ehgo'ihi'nań
Its'áltíni, Christ holzéhi, hinłtséh. [27] Holy Spirit nábihiłaago da'ch'okąąh goz'ąą yune'
nyáá; ákú Jesus bimaa ła'íí bitaa biłgo begoz'aaníí k'ehgo bá okąąhgo ádaabistjjná',
[28] Áígee Símeon mé' náyinłtjjgo Bik'ehgo'ihi'nań ya'ahénzigo gánníí, [29] SheBik'ehń, áníita
áshiłnnii n'íí k'ehgo nána'isiidíí shił gozhǫǫ́go ch'ík'eh shee ngonowáh: [30] Shí shinaahíí
bee hago'at'éégo hasdá'ííníłł doleełíí hish'jj, [31] Áí nnee dawa biba' ałch'i'ńdlaa n'íí; [32] Áń
bich'ą́'idindííníí nnee doo Jews daanljj dahíí bee bá got'jj doleeł, ła'íí nnee níyééhíí,
Israel hat'i'i, áń bee ízisgo ádaat'ee doleeł. [33] Jesus ábiłdi'niihíí bitaa, bimaa biłgo yaa bił
díyadaagot'ee lę'e. [34] Símeon bá da'oskąądná' Mary, Jesus bimaahíí, gáyiłnii, Íyínłts'ąą
sąą, díí mé'ihíí Israel hat'i'i łąągo bighą naanándéh, ła'íí łąągo nádikáh doleełhíí bighą
habi'doltíni at'éé; godiyjhgo be'ígózini baa yádaach'ałti' doleełi; [35] (Bésh be'idiltłishé nijíí

bighálgeedhíí k'ehgo nijíí nn̨iih doleeł;) nn̨ee bijíígé' natsekeesíí ch'í'n̨ah aln̨éh doleełhíí bighą. 36 Phánuel, Áser hat'i'i itah nlíni, bitsi', Anna holzéhi, Bik'ehgo'ihi'n̨ań binkááyú
yałti'i nlı̨ı̨ lę́'e; áń są silı̨ı̨, nann̨eego gosts'idn łegodzaa; 37 Itsaa nlı̨ı̨go tsebídin dı̨ı̨́'i bił
łegodzaa, da'ch'okąąh goz'ąągé' dá doo ch'ighóhá dajı̨ı̨ biigha ła'íí datł'é' biigha dáshin̨á'
okąąhgo Bik'ehgo'ihi'n̨ań yá na'iziid lę́'e. 38 Áń ałdó' da'áígee nyáágo, Bik'ehgo'ihi'n̨ań
yich'ı̨' ahénzı̨, áígé' Jerúsalemgee daagolííníí hago'at'éégo hasdábidi'n̨iił doleełíí yiká
daadéz'iiníí Jesus yaa yił nadaagosn̨i'. 39 Bik'ehgo'ihi'n̨ań hago'at'éégo gos'aaníí ąął
yikísk'eh ádaasdzaaná' dabíí daagolı̨ı̨́yú, Gálilee bigodzogíí biyi' Názareth golzeeyú,
onákai. 40 Mé' n'íí nołseełná' biyi'siziiníí nłdzil silı̨ı̨, goyą́ą́ silı̨ı̨; ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̨ań
biłgoch'oba'íí biká'zhı̨' at'éé lę́'e. 41 Jesus bimaa ła'íí bitaa biłgo dałenágodáhgee Jerúsale-
myú onat'ash lę́'e, bitis- hagowáh n'íí bee bíná'godin̨íhgo náda'idı̨ı̨híí bighą. 42 Jesus
nakits'ádah bił łegodzaaná', dałenágodáhgee ákú onakáhíí k'ehgo ákú okai lę́'e; 43 Ąął
bengonyaaná' onákai, ndi Jesus t'ąązhı̨' ídestąą lę́'e Jerúsalemgee; bimaa ła'íí bitaahíí
dá doo yídaagołsı̨ dago. 44 Jesus bił hikah daanzı̨go názeełgo o'i'ą́ą́yú; bik'íí ła'íí hayíí
bídaagosiníí bitahyú ch'éh yiká daantaa lę́'e. 45 Doo hwaa hayú nádaanłtı̨ı̨ dahíí bighą
t'ąązhı̨' Jerúsalemyú biká daantaayú onát'aazh. 46 Taagiskąąyú da'ch'okąąh goz'ąą yun̨e'
nn̨ee daagoyáníí iłch'ídaago'aahíí íyésts'ąągo ła'íí nayídiłkidgo naháztąąyú itah sidaago
yaa hikai lę́'e. 47 Bił'ígóziníí ła'íí nabídíkidgo yígółsı̨go hadzi'híí bighą nn̨ee daabidezts'aaníí
bił díyadaagot'ee lę́'e. 48 Jesus bimaa ła'íí bitaahíí daabiłtsąągo bił díyadaagot'ee: áík'ehgo
bimaa gábiłn̨ii, Shizhaazhé, hat'íí lą́ą́ bighą áńt'íni? Nitaa ła'íí shíí ch'éh niká hantaahíí
bighą doo nohwił daagozhǫǫ́ da ni'. 49 Jesus gábiłn̨ii, Hat'íí bighą shiká hanołtaa? ShiTaa
binasdziidíí baa nashaago shá goz'ąą, ya' doo bígonołsı̨ da née? 50 Hat'íí n̨iigo an̨íí shı̨híí
doo yídaagołsı̨ da lę́'e. 51 Áík'ehgo yił onákai Názarethyú, bimaa ła'íí bitaa da'ádaabiłn̨iiyú
át'éé lę́'e: bimaahíí bizhaazhé ábiłnn̨iidíí dawa yaa natsekees lę́'e. 52 Áík'ehgo Jesus goyą́ą́go
hon̨aał, ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̨ań da'áígeego bił at'éé, áígé' nn̨ee ałdó', dayúweh begoldoh lę́'e.

3

1 Tibérius Caesar holzéhi nant'ánchań nlı̨ı̨go ashdla'ádah łegodzaa lę́'e, áíná' iké'gee
sitiiń, Póntius Pílate holzéhi, ni' Judéa golzéhi yánant'aa, taagigee sitiiń, Hérod, ni'
Gálilee golzéhi yánant'aaná' bik'isn Philip Ituréa ła'íí Trakonítis yánant'aa, ła'íí Lysánias
Ábilene yánant'aa lę́'e, 2 Ánnas ła'íí Cáiaphas okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni daan-
lı̨ı̨ná' Zakarías biye', John holzéhi, da'izlı̨ı̨́yú Bik'ehgo'ihi'n̨ań bich'ı̨' hadzii. 3 Jórdan
túńlínihíí bin̨aayú nn̨ee yich'ı̨' yałti'go gádaayiłn̨ii, Nohwinchǫ'íí bich'ą́'zhı̨' ádaałn̨e'go
baptize ádaanohwi'doln̨e', áík'ehgo nohwinchǫ'íí nohwá da'ízlı̨ı̨ ánáln̨e'; 4 Bik'ehgo'ihi'n̨ań
binkááyú na'iziidi, Esáias holzéhi, binaltsoos biyi'gé' díí bak'e'eshchı̨ı̨, Da'izlı̨ı̨́yú hadńshı̨
gán̨íígo dilwosh, NohweBik'ehń bádnyú iłch'ı̨'daagołe', intín iłk'ídezdǫhgo bá ádaałe'.
5 Nadaashwozhíí hanágodibı̨h, ła'íí dził naz'aaníí, nadaask'idíí hayaa áln̨e'; ła'íí godi-
gizíí iłk'ínádoldǫł, ła'íí godilwołíí dilkǫh ánáln̨e' doo; 6 Áígee nn̨ee dawa hago'at'éégo
Bik'ehgo'ihi'n̨ań hasdá'iin̨iił doleełíí daidołtseeł. 7 Áígé' nn̨ee John baptize ádaa-
bile' hádaat'ı̨ı̨go yaa hikaihíí gáyiłn̨iigo yich'ı̨' yałti', Nohwíí tł'iish bik'asda' golíínníí
k'ehgo daałinołt'ı̨ı̨łíí, hadń lá nohwádnyú nohwiniigodiln̨e'íí bich'ą́' nołkáh nohwiłnn̨iid?
8 Da'an̨ii nohwinchǫ'íí bich'ą́' ádaałdzaayúgo ch'í'n̨ah ádaadi'n̨ołsı̨, nest'ą' nłt'éégo ná-
daant'ı̨híí k'ehgo nohwaa daide'aah, Abraham bich'ą́'gé' daadihe'n̨a'i doo ídiłdaadoł'n̨ii
da: Bik'ehgo'ihi'n̨ań díí tséé nazn̨ilíí nn̨ee Abraham bich'ą́'gé' daadihezn̨a'íí k'ehgo
áile'yúgo áile', nohwiłdishn̨ii. 9 Tsint'áni nkedn'aagee k'ek'éhgo godest'ąą; tsint'áni
dawa doo nest'áń nłt'éehíí baa dahndéh dayúgo, yó'ok'éhgo kǫ' diltłi' yuyaa olkaadhi
at'éé. 10 Nn̨eehíí John nayídaadiłkidgo gádaabiłn̨ii, Hago ádaahi'n̨e' áíná'? 11 John gán̨íí,
Hadń bi'íícho naki shı̨híí, ła'ihíí bi'íícho da'ádı̨h shı̨híí yaa yinołtsós; hadń bich'iyáń łą́ą́
shı̨híí hadń bich'iyáń da'ádı̨h shı̨híí ła' yaa yinoné'. 12 Tax bich'ı̨' nadaahi'n̨iiłíí ałdó'
baptize ádaabi'diln̨e'yú hikaigo John gádaayiłn̨ii, Iłch'ígó'aahíí ńlíni, hago ląą ádaahi'n̨e'?
13 John gábiłn̨ii, Da'kwíí nohwich'ı̨' nadaahi'n̨iiłgo goz'ąą shı̨híí doo bitisyú daahołkeed da.
14 Siláada ałdó' nabídaadiłkidgo gádaan̨ii, Nohwihíí hago ląą ádaahi'n̨e'? John gábiłn̨ii,

Hadń biṇí'dołṇíh hela', hadń da'izlįjyú baa dahdaagoł'aah hela'; ła'íí hanádaałdéhíí, da'áí nohwił daanzhǫǫgo nzhǫǫ. 15 Nada'ołíígo nṇee dawa bijíí yuṇe' gádaanzį, Díí nṇee, John holzéhi, Christ at'ı́ı́ née, dah née? 16 John dawa yich'ı́' hananádziigo gáyiłṇii, Shíhíí tú bee baptize ádaanohwish'ı́ı́, áíná' shiké'gé' ła' shitisgo at'éhi higháh, biketł'óól k'e'ish'adgo ndi doo bik'eh sitı́ı́da; áń Holy Spirit ła'íí kǫ' yee baptize ádaanohwił'ı́ı́ doleeł. 17 Be'iłch'íhé dahyotı́ı́ł, tł'oh naghái iłch'íhi goz'ąągee nágosho doleeł, binest'ą'híí náyiziidgo iłk'eyihiṇiiłná' bizhoolíí kǫ' doo ntsésihi biyi' yuyaa yidiłid. 18 Áígé' nṇee yich'ı́' yałti'go łą́ą́go yił ch'ígó'aah lę́'e. 19 Hérod, nant'án nlínihi, nchǫ'go at'ı́ı́go bik'isn Philip holzéhi bi'aad, Heródias holzéhi, yaa yiheltı́ı́, ła'íí nchǫ'go ánát'ı́ı́díí John yee bich'ı́' yałti' lę́'e, 20 Hérod nchǫ'go ánát'ı́ı́dííbitisgo adzaa, John ha'áyíłt'e'. 21 Nṇee dawa baptize ádaabilṇe'ná', Jesus ałdó' baptize ábi'delzaago yáá bich'ı́' ałch'ą́' ádzaago, 22 Holy Spirit hawú k'ehgo bich'ı́' nke'eṇíihgo yaaká'gé' yati' gáṇíígo yidezts'ąą, ShiYe' shił nzhóni ńlı́ı́; naa shił gozhǫ́ǫ́. 23 Áígee Jesus tádin shı́ bił łegodzaa, áń Joseph biye' (bido'ṇíí), Josephíí Héli biye', 24 Hélihíí Mátthat biye', Mátthatíí Levi biye', Levihíí Mélki biye', Mélkihíí Jánna biye', Jánnahíí Joseph biye', 25 Josephíí Mattathías biye', Mattathíasíí Amos biye', Amosíí Náum biye', Náumíí Ésli biye', Éslihíí Nágge biye', 26 Nággehíí Máath biye', Máathíí Mattathías biye', Mattathíasíí Sémei biye', Sémeihíí Joseph biye', Josephíí Júda biye', 27 Júdahíí Joánna biye', Joánnahíí Rhésa biye', Rhésahíí Zoróbabel biye', Zoróbabelhíí Saláthiel biye', Saláthielhíí Néri biye', 28 Nérihíí Mélki biye', Mélkihíí Áddi biye', Áddihíí Cósam biye', Cósamhíí Elmódah biye', Elmódamhíí Er biye', 29 Erhíí Jóse biye', Jósehíí Eliézer biye', Eliézerhíí Jórim biye', Jórimhíí Mátthat biye', Mátthatíí Levi biye', 30 Levihíí Símeon biye', Símeonhíí Júda biye', Júdahíí Joseph biye', Josephíí Jónan biye', Jónanhíí Elíakim biye', 31 Elíakimhíí Mélea biye', Méleahíí Ménan biye', Ménanhíí Máttatha biye', Máttathahíí Náthan biye', Náthanhíí David biye', 32 Davidhíí Jesse biye', Jessehíí Óbed biye', Óbedhíí Bóoz biye', Bóozíí Sálmon biye', Sálmonhíí Náasson biye', 33 Náassonhíí Amínadab biye', Amínadabíí Áram biye', Áramhíí Ésrom biye', Ésromhíí Pháres biye', Pháresíí Júda biye', 34 Júdahíí Jacob biye', Jacobíí Isaac biye', Isaacíí Abraham biye', Abrahamhíí Thára biye', Thárahíí Nákor biye', 35 Nákorhíí Sáruk biye', Sárukhíí Rágau biye', Rágauhíí Phálec biye', Phálecíí Héber biye', Héberhíí Sála biye', 36 Sálahíí Caínan biye', Caínanhíí Arfáxad biye', Arfáxadíí Sém biye', Semhíí Noe biye', Noehíí Lámek biye', 37 Lámekhíí Mathúsala biye', Mathúsalahíí Enok biye', Énokhíí Járed biye', Járedhíí Maléleel biye', Maléleelhíí Caínan biye', 38 Caínanhíí Énos biye', Énosíí Seth biye', Sethíí Adam biye', Adamíí Bik'ehgo'ihi'ṇań biye'.

4

1 Jesus, Holy Spirit bił nlı́ı́go Jórdan túńlı́ı́gé' t'ąązhı́' nádesdzaa lę́'e, Spirit-híí nabiłnaago da'izlı́ı́yú óyáá, 2 Áígee dizdin behiskąą, ákú ch'iidn nant'án nabíntaah lę́'e. Akú naghaaná' doo hat'íí yiyąą da: áí dizdin ąął iskąąná' shiṇá' silı́ı́ lá. 3 Ch'iidn nant'án bich'ı́' hadziigo gábiłṇii, Ni Bik'ehgo'ihi'ṇań biYe' ńlı́ı́yúgo díí tséhíí báń náodleeh, nṇii. 4 Áíná' Jesus gábiłṇii, Ágágolzeego k'e'eshchı́ı́, Nṇee doo dá báń zhą́ yee hiṇaa da doleeł, áíná' Bik'ehgo'ihi'ṇań biyati'íí dawa yee hiṇaa doleeł. 5 Áígé' ch'iidn nant'án dził dázhǫ́ yúdahi biká'yú yił hananásht'aazhgo, áígé' nṇee iłtah at'éégo hadaazt'i'íí dawa ch'inesk'ołíí dábich'ı́' bił ch'í'ṇah áyíílaa lę́'e. 6 Áígé' ch'iidn nant'ánhíí gánábiłdo'ṇiid, Díí dahot'éhé ízisgo ágot'eehíí naa nishné', dawa bee nik'ehgo: díí ałk'iná' dawa shaa hi'né'hi at'éé; dahadńta baa nishné' hásht'ı́ı́yúgo baa nishné'. 7 Ni shonkąąhyúgo díí dawa ṇíyéé doleeł. 8 Jesus gánábiłdo'ṇiid, Ágágolzeego k'ená'ishchı́ı́, Satan, shiké'gé' ńṇáh: ágágolzeego k'ená'ishchı́ı́, Bik'ehgo'ihi'ṇań neBik'ehń zhą́ honkąąh, da'áń zhą́ bá na'ízíid. 9 Ch'iidn nant'án Jesus Jerúsalemyú yił o'áázhgo, kı́h biyi' da'ch'okąąhíí hadago goz'aaníí bilatahyú yił n'áázhgo gáyiłṇii, Bik'ehgo'ihi'ṇań biYe' ńlı́ı́yúgo kogé' gódah ch'í'ńłt'e': 10 Ágágolzeego k'e'eshchı́ı́, Bik'ehgo'ihi'ṇań binal'a'á yaaká'yú daagolííníí nłt'éégo biṇádaadeł'ı́ı́ doleeł, ná daayiłdoṇiił: 11 Áígé', Doo tséé hitałgo hayaa nageeh dahíí bighą ánádaanołteeł doo,

golzeego k'e'eshchįį. 12 Jesus ch'iidn nant'án yich'į' hananádziigo gáyiłnii, Bik'ehgo'ihi'nań
neBik'ehń doo nabíńtaah da, golzee. 13 Ch'iidn nant'án dawa yee nayíneztąąd hik'e, Jesus
yich'ą'zhį'go dahnasdzaa, dét'įhézhį'.
14 Áígé' Jesus Holy Spirit nabiłnaago Gálileeyú onádzaa: ákú dahot'éhé nłt'éégo baa
ch'iniigo didezdlaad lę'e. 15 Jews ha'ánáłséh nagoznil yune' iłch'ígó'aahgo naghaago nnee
dawa daabidnłsį.
16 Názarethyú gólįį n'ííyú nadzaa: ákú Jews ha'ánáłséh goz'ąą yune' oyáá, Jews
daagodnłsinií bijįį ákóne' onadáhgee, áígé' ozhíihgo hizį', 17 Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú
na'iziidi n'íí, Esáias holzéhi, naltsoos biyati' biyi' k'e'eshchiinií Jesus baa hit'ąą. Áí
naltsoosíí iłch'ą' áyíílaa, gánííigo k'e'eshchįigee, 18 Bik'ehgo'ihi'nań sheBík'ehń biSpirit-
hií shiká'zhį' nlįį, nnee tédaat'iyéhií yati' baa gozhóni bee bich'į' yádaashti' doleełgo
Bik'ehgo'ihi'nań hashidilaahií bighą; dázhǫ doo bił daagozhǫǫ dahií nłt'éégo ánáshdle'
doleełhií bighą shidol'aad, isnáh daanliinií hago'at'éégo yich'ákáhgo ła'íí biináá ádaagod-
inií hago'at'éégo ch'ínádaaghaałgo ánádaadle'go bił nagoshni'go, hayíí bich'į' nagontł'ogíí
biyi'gé' hahishniił doleełgo, 19 Ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań nnee yaa ch'oba'íí biká' ngonyaagee
baa nagoshni'hií bighą shi'dol'aad. 20 Áígé' naltsoosíí iłch'į' ánáyiidlaago, nal'a'á yaa
náyin'ąągé' nánezdaa. Ha'ánáłséh goz'ąą yune' yił naháztaanií dawa daabineł'ęę lę'e.
21 Nnee yich'į' yałti' nkegonyaago gánií, Díí Bik'ehgo'ihi'nań biyati' bek'e'eshchiinií díí
jįį daasidołts'aanihií begolne'. 22 Nnee dawa nłt'éégo baa yádaałti' lę'e, yati' nzhóni yee
hadziihií yaa bił díyadaagot'eego gádaałłdi'nii, Díń la' Joseph biye' at'éé? 23 Jesus gábiłnii,
Yati' iłch'ígó'aahií bee gádaashiłdołnii, Izee nant'án ńlíni, dáni na'ńlziih: Capérnaumyú
ánát'ąłłíí yaat'ídaandzigo kú ałdó' dáni gonlęęyú ágánt'ąłł. 24 Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú
na'iziidi dá golęęgee doo habi'dit'ąą da, da'aniigo ádaanohwiłdishnii. 25 Shíí da'aniigo nohwił
nadaagoshni', Elías t'ah hinaaná' dá doo nagołtąąhé taagi łegodzaagé' gostáń dahitąą,
áígee shiná' góyéehií benagowaa lę'e, Israel hat'i'i bitahgee isdzáné biką' da'adini łąągo
daagolęę; 26 Ndi Elías doo hwaa ła' bich'į' bi'dol'aad da, naniyúgo itsaa Sídon godzogíí biyi'
kąh gozril Sarépta golzeeyú gólínihi zhą bich'į' bi'dol'aad lę'e. 27 Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú
na'iziidi, Elíseus holzéhi, t'ah hinaaná' Israel hat'i'i bitahgee nnee łąągo łǫǫd doo ínádįh
dahi, leprosy holzéhi, yaa nakai; ndi doo ła' nádzii daná' nnee Náaman holzéhi, Sýriayú
gólíni, zhą nádzii lę'e. 28 Ha'ánázéh yune' naháztaanií díí Jesus ániíhií daideztsąąná'
bádaagoshchįjd, 29 Áík'ehgo daahizį'go Jesus ch'ídaaniyood, dził nan'aahií biká' gotahyú yił
nálseeł lę'e, áígé' gódah ch'ídaahilt'e' daanzį. 30 Áíná' nneehií bigizhyú ch'ínyáá lę'e. 31 Áígé'
Capérnaum golzeeyú ńyáá, Gálilee godzogíí biyi', ákú Jews daagodnłsinií bijįą dawahn
iłch'ígó'aah lę'e. 32 Yebik'ehgo iłch'ígó'aahií bighą nnee bił díyadaagot'ee.
33 Jews ha'ánáłséh goz'ąą yune' ła' nnee ch'iidn biyi' golínihi sidaa lę'e, áń nawode
34 Gánií, Doo nohwaa nannaa da; hago łąą át'éégo nohwich'į' goń'aahgo ánt'ąą, Jesus,
Názarethgé' nannáhi? Ya' da'izlįą́ yú ánohwiléhií bighą ńyaa née? Shíí nígonsį hadń
ánt'ąąhií; Bik'ehgo'ihi'nań bich'ą'gé'go Dilzihgo Ńlíni. 35 Jesus nłdzilgo hadziigo gáyiłnii,
Handziih hela', an biyi'gé' hannáh. Nnee iłní'gee nnee ch'iidn biyi' golínihií ch'iidn
nkíbidest'ehgo dá doo hago ábile'é biyi'gé' halwod. 36 Nnee dawa bił díyadaagot'eego
gádaałłdi'nii, Díí yati'íí hago'at'éhi! Dawa yebik'ehgo ła'íí binawod golęęgo spirits
daanchǫ'i haołkáh yiłniigo hainiyood. 37 Dahot'éhé nnee bitahyú nłt'éégo baa ch'inii
didezdlaad lę'e.
38 Nádiidzaago ha'ánázéhgé' ch'ínádzaago Simon bigową yune' ha'ayáá. Simon bi'aadíí
bimaa yóíyahgo nezgai; áí bighą nádaach'okąąh. 39 Yit'ahgé' sizijgo hat'íí binesgai shįhií
náines'ąąhgo nłt'éé násdlęę: áík'ehgo dagoshch'į' nádiidzaago yá da'dezné'.
40 O'i'ąązhį' godeyaago hayíí bik'íí kah iłtah at'éhi yaa nakaihií Jesus bich'ą'yú
yił neheskai; áík'ehgo dała'á daantęęgo yik'e daadilniigo nádailziih lę'e. 41 Nnee
ch'iidn biyi' daagolíínií łąągo ch'iidn nádaadihilghaashgo haikáhná' gádaanii, Ni, Christ
Bik'ehgo'ihi'nań biYe' ńlíni. Ch'iidn Jesus, Christ nlijgo yídaagołsihií bighą, nłdzilgo yich'ą'
hadziigo, Hadaałdziih hela', yiłnniid. 42 Hayołkaałyú ch'ínyáágo da'izlijyú óyáá: áíná' nnee
biká hadaantaago, áíke'égo baa hikai, doo yich'ą' digháh hádaabit'ąą dahií bighą. 43 Áík'ehgo

yich'ı' hadziigo gánıí, Łahyú kı̨h nagozn̨ilíí Bik'ehgo'ihi'n̨ań bilałtł'áhgee begoz'aaníí baa yashti' doleeł: áí bighą shi'dol'aad. [44] Gálileeyú Jews ha'ánałséh nagozn̨il yun̨e' nn̨ee yich'ı' yałtigo naghaa lę'e.

5

[1] Jesus túsikaaníí Gennésaret holzéhi bahyú sizı̨ı̨ná' nn̨ee daałiłjizh, Bik'ehgo'ihi'n̨ań biyati' daidits'ı̨́h hádaat'ı̨ı̨híí bighą, [2] Túsikąągee tsina'eełíí naki silaago yiłtsąą, nn̨ee łog hadaileehíí tsina'eeł yiyi'gé' hakaigo biłógbehaidlehé nanestł'óli tádaigisgo. [3] Jesus tsina'eełíí dała'á Simon bíyééhíí yeh hiyaaná', Simon gáyiłn̨ii, Da'an̨ahzhı̨' shił ńł'eeł. Áígé' tsina'eełíí yiyi' dahnezdaa, áígé' nn̨ee yił ch'ígó'aahgo yich'ı' yałti'. [4] Ąął nyáńłti'ná' Simon gáyiłn̨ii, Tú łąąyú idnł'eełgo áígé' niłógbehaidléhé ténłtsosgo beha'ííléé. [5] Áík'ehgo Simon gábiłn̨ii, Iłch'ígó'aahíí, ch'éh ádaahiit'ı̨ı̨go iskąą ndi doo ła' hadaasiidlee da: da'ágát'éé ndi da'áshiłnn̨iiyú áshn̨e'go shiłógbehaidlehé hayaa ashłe', n̨ii. [6] Ágádaadzaago łóg dázhǫ́ łąągo hayíléego biłógbehaidlehé bich'ą́' ndaasdlaad lę'e. [7] Ła' yił hada'ileehíí an̨ahyú tsina'eełíí bił dahna'eełíí yich'ı' yída'dishgish, Nohwich'odaałn̨iih, daan̨iigo, Áík'ehgo áí bich'ı' bił nda'iz'eelgo tsina'eełíí da'áła łóg biyi' ha'desbı̨hgo tsina'eełíí hayaa téłtł'á'o'eeł nkegonyaa. [8] Simon Peter díí yiłtsąągo Jesus biyahzhı̨' hayaa adzaago gánıí, SheBik'ehń, shich'ą́'zhı̨'go dahnn̨áh, nn̨ee binchǫ' łánihi nshłı̨ı̨híí bighą. [9] Simon ła'íí yił hada'ileehíí biłgo dawa bił díyadaagot'ee, łóg dázhǫ́ łąągo hadaizlee'híí bighą: [10] James ła'íí John biłgo, Zébedee biye'kehi, Simon yił nada'iziidi, ałdó' bił díyadaagot'ee. Jesus Simon gáyiłn̨ii, Doo nénłdzid da; kodé' godezt'i'go łóg hayihileehíí k'ehgo nn̨ee shá náhiláh doleeł. [11] Áík'ehgo bitsina'eełíí tábąąyú ndaayisn̨ilná' dawahá akúyaa ndaizn̨ilná', Jesus yiké' dahiskai lę'e.

[12] Jesus kı̨h gozn̨ilyú nyáágo nn̨ee łóód doo ínádı̨h dahi, leprosy holzéhi, yaa naghái Jesus yiłtsąąná' hayaa adzaago náyokąąhgo gáyiłn̨ii, SheBik'ehń, náshíńlziihíí bik'e síńtı̨ı̨go nígonsı̨, háńt'ı̨ı̨yúgo náshíńlziih. [13] Jesus yich'ı' dahdidiln̨iigé' yedeln̨ii'go gáyiłn̨ii, Hasht'ı̨́ı́, nándziih. Áí dábiłgo łóód n'íí ínásdı̨ı̨d lę'e. [14] Jesus gábiłn̨ii, Hadń dánko bił nagoln̨í' hela': ti'i, okąąh yebik'ehń bich'ı' ch'í'n̨ah ádńdle'go, Moses ngon'ą́ą́ lę'ehíí k'ehgo hat'íhíta be'okąąhíí Bik'ehgo'ihi'n̨ań baa nné', hanánidelzaahíí bighą, áík'ehgo nándziihíí nn̨ee yídaagołsı̨ doleeł. [15] Áíná' yúwehyú ch'in̨ii didezdlaad: áík'ehgo nn̨ee doo ałch'ígé Jesus yałti'íí daidits'ı̨́h hádaat'ı̨ı̨ ła'íí kah iłtah at'éhi yaa nakaihíí nádaabi'dilzii hádaat'ı̨ı̨híí bighą baa hikáh lę'e.

[16] Áígé' Jesus dasahn da'izlı̨ı̨yú óyááyú oskąąd. [17] Áíná' ła' jı̨ı̨ Jesus iłch'ígó'aahgo Phárisees daanlíni ła'íí begoz'aaníí iłch'ídaago'aahi itah naháztąą lę'e, Gálilee biyi', Judéa biyi' daagotahgé', ła'íí Jerúsalemgé' hikaihi: Jesus Bik'ehgo'ihi'n̨ań binawodíí biłnlı̨ı̨go nádailziih.

[18] Jesus yałti'ná' ła' nn̨ee di'ili Jesus bich'ı' ndaach'íłteehgo biyahzhı̨' ndaach'íłteehgo ch'éh ádaach'it'ı̨ı̨ lę'e. [19] Dázhǫ́ ch'ilą́ądgo doo hayú Jesus bich'ı' ch'ígót'i' dahíí bighą kı̨h biká'yú hádaach'istı̨ı̨go Jesus siziinníí bik'ehgé' ch'í'í'áńgo ádaach'izlaagé' a'ádaach'istı̨ı̨ lę'e. [20] Jesus nn̨ee bi'odlą' yígołsı̨ı̨dná' di'ilihíí gáyiłn̨ii, Shik'isn, ninchǫ'íí da'izlíné nádleeh. [21] Begoz'aaníí ye'ik'eda'iłchíhi ła'íí Phárisees daanlíni biłgo dábiyi'yú na'ídaadiłkidgo gádaan̨ii, Hadń láhi áń Bik'ehgo'ihi'n̨ań ádil'ı̨ı̨go an̨íí? Hadń konchǫ'íí da'izlíné áile'? Bik'ehgo'ihi'n̨ań zhą́ go'ı́ı́. [22] Jesus áí natsídaakeesíí yígołsı̨ı̨dná' gáyiłn̨ii, Hat'íí bighą dáno-hwiyi'yú na'ídaadołkid? [23] Hayííhíí doo nyeego ách'in̨iih da, Ninchǫ'íí da'izlíné nádleeh, dagohíí, Nádndáhgo dahnn̨áh? [24] Ni'gosdzáń biká' nn̨ee binchǫ'íí da'izlı́ı́ aln̨e'íí shíí, nn̨ee k'ehgo Niyááhíí, beshik'ehgo bídaagonołsı̨ doleełhíí bighą, (nn̨ee di'ili sitiinníí gáyiłnn̨id,) Nádndáhgo biká' síntiinníí dahnádnné'go gowąyú nádńdáh, niłdishn̨ii. [25] Nn̨ee bin̨ááł dagoshch'ı' nádiidzaago yiká' sitı̨ı̨ n'íí dahnáyiné'go gowąyú onádzaa, Bik'ehgo'ihi'n̨ań ya'ahénzı̨go. [26] Nn̨eehíí dawa dázhǫ́ bił díyadaagot'eego Bik'ehgo'ihi'n̨ań ya'ahédaanzı̨, áígé' tsídaadesyizgo gádaan̨ii, Díí ji̧ı̨ ánágot'ı̨ı̨łíí doo hwaa ła' hat'íí gát'éégo daahiit'ı̨ı̨ da.

[27] Díí bikédé'go Jesus ch'ínádzaago tax nanáhi'n̨iłígee nn̨ee tax bich'ı' nahi'n̨iiłihi, Levi holzéhi, sidaago yiłtsąą lę'e: áík'ehgo gáyiłn̨ii, Shiké' dahnn̨áh. [28] Áík'ehgo dawahá da'akú nazn̨ilná' nádiidzaago Jesus yiké' dahiyaa lę'e. [29] Levi bigowąyú Jesus bá da'odąą: áígee

nnee łąągo tax bich'į' nadaahi'niiłíí, nnee ła'ihíí biłgo, Jesus ła'íí bitsiłke'yu itah da'iyąązhį'
naháztąą. 30 Áíná' Phárisees daanlíni ła'íí bitahyú begoz'aanií ye'ik'eda'iłchíhi biłgo Jesus
bitsiłke'yu yída'iłtahgo gádaayiłnii, Hat'íí bighą tax bich'į' nadaahi'niiłíí ła'íí nnee doo
bik'ehyú ádaat'ee dahíí biił da'ołsąą? 31 Jesus gádaabiłnii, Doo hago'ádaat'ee dahíí izee
nant'án doo yaa nakah bik'eh da, daanezgaihíí zhą́. 32 Shíí nnee doo bik'ehyú ádaat'ee
dahíí, Nohwinchǫ'íí bich'ą́'zhį' ádaałne', biłdishniiyú níyáá, áíná' doo nnee dábik'ehyú
ádaat'eehíí ágáłdishniiyú níyáá da.

33 Phárisees Jesus gádaayiłnii, Hat'ííshą' bighą John bitsiłke'yu dáshiná' da'okąąh, ła'íí
Pharisees bitsiłke'yu ałdó' ágádaat'ee; áíná' ni nitsiłke'yuhíí doo dáshiná' da'okąąh da?
34 Jesus gádaabiłnii, Ya' ni'i'néhgee nnee dała'ádaat'eehíí nnee niinéhíí yił nakaiyúgo
dáshiná' da'okąąh née? 35 Dahagee nnee niinéhíí bich'ą́' nádilteeh ndi at'éé, áígee dáshiná'
da'okąąh doleeł.

36 Jesus iłch'ígót'aahgo na'goni'íí ałdó' yee hadziigo gábiłnii, Doo hadń íí ániídéhíí
haizǫǫsgo íí dénchǫ'éhíí yenádi'aah da; ágádzaayúgohíí ániídéhíí biká' ch'ída'i'áń
hileehná' íí dénchǫ'éhíí ániídéhíí béédit'ąągo doo łełt'ee da. 37 Ła'íí wine ánii alzaahíí
ikágé wine bee nałtinií dénchǫ'éhíí doo biyi' tádaach'iniił da; ágách'idzaayúgo wine
ánii alzaa'ihíí ikágé yidiłdohgo na'nil, áík'ehgo winehíí ąął ha'ijooł, ła'íí ikágéhíí koch'ą́'
yiłchǫǫh. 38 Áíná' wine ánii alzaahíí wine bee nałtinií ániídéhíí zhą́ biyi' tádaach'iniił;
áík'ehgo daańłt'éé ńt'éé. 39 Hadń wine da'iłtsé alzaahíí yodlaanií, doo ánii alzaahíí hát'iída;
Wine da'iłtsé alzaahíí zhą́ nłt'éé, niihíí bighą.

6

1 Jews daagodnłsinií bijii nakigeehíí Jesus tł'oh naghái hentíínií yiyi'yú higaał; bit-
siłke'yu yił hikaahgo tł'oh naghái binest'ą' nadaayiniił; áígé' daidnzhishgo daayiyąą lę́'e.
2 Phárisees daanlíni ła' gádaabiłnii, Hat'íí bighą godilzinií bijii doo hat'íí baa nach'ighaa
dahíí ádaałt'ii? 3 Jesus gánií, Ya' David ła'íí yił nakaihíí biłgo shiná' daasiliígo hago ádaas-
dzaa láń shihíí doo hwahá baa da'ołshiih da née? 4 Bik'ehgo'ihi'nań daach'okąąh goz'ąą
yune' ha'ayáágo, báń Bik'ehgo'ihi'nań ye'okąąhgo baa hi'né'go nii'né' n'íí náidnné'go
yiyąą, ła'íí yił nakaihíí ałdó' ła' yá'ńné' lę́'e; áí báńhíí okąąh yedaabik'ehi zhą́ daayiyąągo
goz'ánihi. 5 Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, godilzinií bijii ndi beshik'eh, nii, Jesus. 6 Łah
Jews daagodnłsinií bijii ha'ánáłséh goz'ąą yune' Jesus ha'ayáágo iłch'ígó'aah lę́'e: akóne'
nnee bigan dihe'nazhinéégo binawod ásdiidi itah sidaa. 7 Begoz'aanií ye'ik'eda'iłchíhi ła'íí
Phárisees daanlíni biłgo Jesus daineł'ií lę́'e, godilzinií bijii nneehíí náyilziih shi daanzigo;
ágádzaayúgo Jesus hat'íhíta yee yaa dahdaago'aahíí bighą. 8 Áíná' Jesus áí natsídaakeesíí
yígółsihíí bighą nnee bigan binawod ásdiidi gáyiłnii, Nádndáhgo kodé' hizii. Áík'ehgo
nádiidzaago áígee hizi' lę́'e. 9 Jesus begoz'aanií ye'ik'eda'iłchíhi ła'íí Phárisees biłgo
gádaayiłnii, Dała'á nanohwídaadishkid, ya' godilzinií bijii nłt'éégo ách'ít'iigo goz'ąą née,
dagohíí dénchǫ'égo ách'ít'iigo née? Ya' nnee hasdách'iłteehgo née, dagohíí ch'iziłheego née?
10 Jesus nnee yitah déz'iigo lę́'e, áígé' nnee bigan binawod ásdiidi gáyiłnii, Yushdé' dahdinlníh.
Ágádzaaná' bigan nłt'éé násdlií, łahzhinééhíí ga'at'éé. 11 Nnee Jesus yik'edaanniihíí
hadaashkeego gádaałidi'nii, Jesus hagoshą' ádaahiidle'? 12 Áíná' Jesus dasahn dziłyú óyáá
okąąhgo, Bik'ehgo'ihi'nań yich'i' okąąhgo iskąą.

13 Hayiłkąąyú biké' hikahíí, Yushdé', daayiłnniidná' nakits'ádah hayinil: áí shinadaal'a'á
daayiłnii; 14 Simon, (Peter yízhi' yá áyíílaahíí,) bik'isn Andrew, ła'íí James, John, Philip,
Barthólemew, 15 Matthew, Thomas, ła'íí James Alphéus biye'i, Simon Zelótes holzéhi,
16 Judas James bik'isn, ła'íí Judas Iscáriot, ch'íbido'aał doleeł.

17 Dziłgé' yił nkenákainá' dziłíí bitl'ááhgee sizii, áígee biké' hikahíí, ła'íí nnee łąągo
Judéagé', Jerúsalemgé', ła'íí tádá'yú Tyre ła'íí Sídongé' daagolínihi daabidits'ih há-
daat'iigo, ła'íí daanezgaihíí nádaabidilziih hádaat'iigo baa nańłsąą; 18 Hayíí spirits nchǫ'i
biyi' daagolíníí ałdó' baa hikai: áík'ehgo náda'bidilzii lę́'e. 19 Nnee dawa bedaadilchiid
hádaat'iij lę́'e: binawodíí nádaabilziihíí bighą.

20 Biké' hikahíí yineł'ı́ı́go gáyiłnii, Nohwíí tédaanołt'iyéhíí nohwiyaa gozhǫ́ǫ́ doleeł:
Bik'ehgo'ihi'nań bilałtł'áhgee daanliinií itah daanołıı́. 21 K'adíí shiná' daanołiinií nohwiyaa
gozhǫ́ǫ́ doleeł: náda'dołdǫǫł. K'adíí daałchagíí nohwiyaa gozhǫ́ǫ́ doleeł: daałdloh doleeł.
22 Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, shighą nnee nohwik'edaanniihyúgo, ła'íí doo hádaanohwit'ıı́
dayúgo, nchǫ'go nohwich'ı́' yádaałti'yúgo, nohwizhi' nchǫ'go yaa yádaałti'yúgo nohwiyaa
gozhǫ́ǫ́ doleeł. 23 Áí bijıı́ dázhǫ́ nohwił daagozhǫ́ǫ́go yaadaołjah le': yaaká'yú itisgo
nohwaa hi'né'i dázhǫ́ nchaa doleeł: nnee nohwik'edaanniihíí bich'ą́'gé' nnee daan-
línihíí Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú nada'iziidi n'íí ałdó' ágádaayiłsı́ ǫ́'e. 24 Áíná' nohwíí
ízisgo da'ołt'iinií, nohwá góyéé doleeł! ałk'iná' dawa hádaałt'iinií nohwíyéé. 25 K'adíí
náda'sołdıı́díí, nohwá góyéé doleeł! shiná' daanołıı́ doleeł. K'adíí daałdlohíí, nohwá
góyéé doleeł! ík'edaadoł'nii ła'íí daołchag doleeł. 26 Nohwíí nnee dawa nłt'éégo nohwaa
yádaałti'ihíí, nohwá góyéé doleeł! áí bich'ą́'gé' nnee daanlínihíí Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú
nada'iziidíí daazhógo ádaadil'íni n'íí ágádaayiłnniid ałdó'.

27 Shihíí daashidołts'agíí gádaanohwiłdishnii, Nohwik'edaanniihíí nohwił daanzhǫǫ le',
hayíí bił daanołchǫ'íí nłt'éégo bich'ı́' ádaanołt'ee le', 28 Yati' yee daanohwókaałíí nłt'éégo
bich'ı́' natsídaałkees le', ła'íí nchǫ'go nohwich'ı́' ádaat'eehíí bá da'ołkąąh le'. 29 Hadń nitł'ah
yonłts'íyúgo łahzhinéé bich'ı́' nnanínt'aah; hadń ni'íícho nich'ą́' náidiłtsoozyúgo n'íí ałdó'
doo baa ńchı́' da. 30 Dahadń hat'íí níyókeedíí baa nné'; hadń dahat'íhíta níyééhíí nich'ą́'
náidnné'yúgo doo t'ąązhı́' bínáhóńkeed da. 31 Nnee hago'at'éégo nohwich'ı́' ádaat'eego
hádaałt'ı́ı́híí k'ehgo nohwíí ałdó' bich'ı́' ágádaanołt'ee. 32 Hayíí bił daanołshoonií zhą́
nohwił daanzhǫǫyúgo, hago'at'éégo nłt'éé áí? Nnee doo daagodnłsı́ dahíí ndi hayíí
bił daanzhoonií bił daanzhǫǫ. 33 Hayíí nłt'éégo ádaanłsı́ shı́híí zhą́ bich'ı́' nłt'éégo
ádaanołt'eeyúgo, hago'at'éégo nłt'éé áí? Nnee doo daagodnłsı́ dahíí ndi ágádaat'íni
at'éé ałdó'. 34 Nohwíí hadń hat'íí bá ch'ídaashołné'yúgo t'ąązhı́' shaa nné' daanołsı́go,
hago'at'éégo nłt'éé áí? nnee doo daagodnłsı́ dahíí ndi dawahá łáłch'ínádai'né'i at'éé,
da'áígee shaa nai'né' daanzı́go. 35 Nohwik'edaanniihíí nohwił daanzhǫǫ le', ła'íí nłt'éégo
ádaałt'ı́ı́, dahat'íhíta ch'ídaanołné' le' doo shaa nané' daanołsı́ dago; áík'ehgo yaaká'gé'
łąągo nohwaa nané' ła'íí Da'tiséyú At'éhi bichągháshé daanołıı́ doleeł: áń nnee doo
ahédaanzı́ dahíí ła'íí daanchǫ'íí ndi yich'ı́' nłt'éégo at'éé. 36 NohwiTaa bił goch'oba'híí
k'ehgo nohwíí ałdó' nohwił goch'oba' le'. 37 Doo hadń baa nádaałt'ı́ı́ da le', áík'ehgo nohwíí
ałdó' doo nohwaa nádaach'it'ı́ı́ da doleeł: nnee doo nchǫ'go baa natsídaałkees da le',
áík'ehgo doo nchǫ'go nohwaa natsída'ikees da: nnee nohwich'ı́' nchǫ'go ánát'ı́ı́łíí baa
nádaagodenoł'aah le', áík'ehgo nohwíí ałdó' nohwaa nágodet'aah: 38 Nnee baa daanołné',
áík'ehgo nohwíí ałdó' nohwaa na'né'; áí nłt'éégo bínel'ąądgo, hayaa iłk'ínábénisdzilgo,
nłt'éégo ąął nnésgohgo haláh odaazlıı́go nohwaa nach'iné'. Dáhołąągo kaa daasołné'
láńshı́ n'íí k'ehgo da'ágáhołąągo nohwaa nádo'né'. 39 Łch'ígót'aahgo na'gonı́'íí yee hadziigo
gádaabiłnniid, Ya'nnee bináá ágodinií ła' nnee bináá ágodini łoǫǫs née? ágádaasdzaayúgo
shą' da'áła ínlwozh yuyaa ołıłdeeł? 40 Biłch'ígót'aahíí biłch'ígó'aahi doo yitisgo at'éhi
at'éé da: áíná' daakówa nłt'éégo koł ch'ídaakost'ąąyúgo, áí bił ch'ígó'aahíí ga'ách'ít'éé
daach'ileeh. 41 Hat'íí bighą nik'isn bináá yune' tsı́ałch'ísę́ę sitaanií hí'ı́ı́, áíná' nihíí ninááá
yune' tsı́ nchaahi sitaanií doo hí'ı́ı́ da? 42 Ni ninááá yune' tsı́ nchaahi sitaanií doo hí'ı́ı́ daná',
hat'íí bighą nik'isn gáłnnii, Shik'isn, ai tsı́ ałch'ísę́ę ninááá yune' sitaanií ná haoshtı́ı́h?
Ni nzhǫǫ ádńł'íni, iłtsé ninááá yune' tsı́ nchaahi sitaanií hatı́ı́h, áík'ehgo nłt'éégo go'ı́ı́
nleehgo, áníita nik'isn binááá yune' tsı́ ałch'ísę́ę sitaanií bá hatı́ı́h. 43 Tsint'áni nłt'éhihíí doo
nest'áń déncho'éhíí baa dahnándahi at'éé da; ła'íí tsint'áni déncho'éhíí nest'áń nłt'éhihíí
doo baa dahnándahi at'éé da. 44 Tsint'áni dała'á hentı́ı́go nest'áń baa dahnándahíí bee
bígózı́. Figs doo hosh baa ndaach'ihiniiłhi at'éé da, ła'íí dasts'aa'íí doo hosh diwozhíí
baa ndaach'ihiniiłhi at'éé da. 45 Nnee nłt'éhihíí bijíí yune' nłt'éégo goz'aanií bich'ą́'gé'
nłt'éhihíí zhą́ bee hagowá; áíná' nnee nchǫ'íí bijíí yune' nchǫ'go goz'aanií bich'ą́'gé'
nchǫ'íí zhą́ bee hagowá: hago'at'éégo yách'íłti' shı́híí kojíí yune' hago'at'éégo goz'ąą shı́híí
bich'ą́'gé' ách'iniihi at'éé.

46 Hat'íí bighą, SheBik'ehń, sheBik'ehń, daashiłdołniigo shich'ı́' ádaadołniiná'

da'ánohwiłdishn̲iiyú doo ádaanołt'ee da? 47 Dahadń shaa nyááhń shíyésts'ąągo shiyati'
yikísk'eh at'éehń, díí k'ehgo ako at'éhi at'éé: 48 Nn̲ee yúyahgo hagogéedgo tséé biká'
bigową ágodlaa: áík'ehgo tú idezjoolgo bigowąhíí bídilk'oł ndi doo hago adzaa da;
nłdzilgo tséé biká' ágolzaahíí bighą. 49 Áíná' dahadń shíyésts'ąą ndi doo yikísk'eh
at'éé dahń, díí k'ehgo ako at'éhi at'éé, nn̲ee bigową dá sáí zhą yiká' ágodlaa, doo tséé
biká' dahgoz'ąą dago; áí gowąhíí yich'į' tú idezjoolgo dagoshch'į' nangóngo'; áík'ehgo
aanábígotł'įłł gozlįł.

7

1 Jesus nn̲ee bídaayésts'aanííą ąał yich'į' nyánłti'ná' Capérnaum golzeeyú óyáá. 2 Siláada
dałá'n gonenadín binant'a'íí yána'iziidi bił nzhóni nezgaigo dak'azhą datsaah lę'e.
3 Nant'ánhíí Jesus yaat'ínzįgo nn̲ee Jews yánadaazíni Jesus bich'į' odais'a' gánníígo, Yushdé',
kú ńn̲áhgo shá na'iziidíí shá nánlziih, daabiłdołn̲iih. 4 Áík'ehgo Jesus yaa hikaigo
nádaayokąąhgo gádaan̲ii, Díí áíłn̲iihíí bá ánídle'go dábik'eh: 5 Bił daanjǫǫgo ha'ánálzéh
goz'aanííą nohwá ágolaa. 6 Áík'ehgo Jesus yił onákai. Nant'ánhíí bigową t'ah bich'į'
hikahná' nant'án bit'eké Jesus bich'į' hil'aad gánníígo, ShiNant'a', nich'į' nagóńtł'ogíí bighą
dáko akú nódáh hela'; shigową yun̲e' ha'ánn̲áhgo ndi doo bik'eh sitįį da: 7 Naa nsháhgo
doo bik'eh sitįį da nsįhíí bighą doo dashíí naa niyáá da: déhadziihgo ndi shána'iziidń
nádziih ndi at'éé. 8 Shíí ałdó' shinant'a' golįį, shihíí siláada bá nansht'aa, dała'á, Dahnn̲áh,
biłdishn̲iiyúgo dahdigháh; ła'íí, Yushdé', biłdishn̲iiyúgo shaa higháh, ła'íí shána'iziidi, Díí
áńle', biłdishn̲iiyúgo áí áile'. 9 Jesus áí yidezts'ąąná' dé bił díyagodzaago, nn̲ee biké nálseełíí
yich'į' adzaago gáyiłn̲ii, Gánohwiłdishn̲ii, Israel hat'i'i bitahyú ndi doo hwaa hadń díí
k'ehgo bi'odlą' golíni baa nsháh da. 10 Jesus yich'į' oda'is'a'íí gowąyú nákainá' nezgai n'íí
nłt'éé násdlįigo yaa nakai lę'e.

11 Áí iskąą hik'e Jesus kįh gozn̲il, Nain golzeeyú óyáá; bitsiłke'yu ła'íí nn̲ee yił okai. 12 Áí
kįh gozn̲il ch'íná'itįh goz'aanííą yich'į' higaałgo, nn̲ee édįhi ch'ídaach'iłteeh lę'e, bimaa
itsaaná' dabíí zhą bizhaazhé ishkiin dała'áhi; áí isdzánhíí nn̲ee łąągo yił nálseeł lę'e. 13 Jesus
yiłtsąąná' bijíí nn̲iihgo gáyiłn̲ii, Doo nchag da. 14 Jesus yaa nyáágo tsiłhwón yedolchidgo,
tsiłhwón daayo'aałíí daahizį'. Áígé' hadziigo gánníí, Shik'isn, nádndáh, niłdishn̲ii. 15 Édįhgo
sitįį n'íí nezdaago yałti' nkegonyaa. Áík'ehgo Jesus isdzánhíí bizhaazhé yaa náíńłtįį.
16 Nn̲ee dawa tsídaadolyizgo Bik'ehgo'ihi'n̲ań ya'ahédaanzįgo gádaan̲ii, Bik'ehgo'ihi'n̲ań
yána'iziidi ízisgo at'éhi nohwitah silįį; ła'íí, Bik'ehgo'ihi'n̲ań nn̲ee hayihezn̲ilíí yaa nyáá.
17 Judéa dágoz'ąą nt'éégo, ła'íí bin̲aayú daagotahyú Jesus nłt'éégo baa ch'in̲ii lę'e. 18 John
bitisłke'yu díí ánágot'ininíí dawa yaa bił nadaagosn̲i'.

19 John bitsiłke'yu naki, Yushdé', daayiłnn̲iidná' gádaayiłn̲ii, Jesus bich'į'yú doł'aashgo
gáłdołn̲i', Ya' ni higháhi n'íí áńt'ininee? dagohíí ła'i biká daadéet'ininee? 20 Nn̲ee nakihíí
Jesus yaa n'áázhgo gádaabiłn̲ii, John Baptize ágole'íí nich'į' nohwides'a', gániłn'n̲iihgo,
Ya' ni higháhi n'íí áńt'ininee? dagohíí ła'i biká daadéet'ininee? 21 Yaa n'áázhná' Jesus
nn̲ee łąągo náyihilzii, kah iłtah at'éhi yaa nakaihíí ałdó', spirits nchǫ'i biyi' daagolíínííą
bá hanesdzood; ła'íí bin̲áá ádaagodinííą daago'ininigo ánayidlaa. 22-23 Áík'ehgo áí nn̲ee bich'į'
hil'aadíí gáyiłn̲ii, John bich'į' nádołt'aashgo díí hoł'iinííą ła'íí disołts'aanííą baa bił nagołn̲i':
bin̲áá ádaagodįh n'íí bin̲áá ánágodle', doo nadaakai da n'íí náhikáh, nn̲ee łóód doo ínádįh
dahi yaa nadaakai n'íí nłt'éégo ánádaidle', bijeyi' ádaagodįh n'íí da'idits'ag ánádaidle',
nanezna' n'íí naahikáhgo ánádaidle', tédaat'iyéhíí yati' baa gozhóni bee bich'į' yáda'iti'.

24 Nn̲ee John daabis'a'íí t'ąązhį' onát'aazhná', Jesus nn̲ee dała'at'éehíí John yaa
nagoln̲i'go yich'į' yałti' nkegonyaa gánníígo, Da'izlįįyú hat'íí hádaadeł'ininee? Tł'oh
bit'ąą nteelíí bił godiyołíí nee? 25 Hat'íí hádaadeł'ininee? Nn̲ee nłt'éégo
bik'e'izláhi nee? Hayíí bidiyágé nłt'éehíí ła'íí ízisgo daagolíínííą nant'án golininee nadaakaihi
at'éé. 26 Hat'íí łąą hádaadeł'ininee? Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú na'iziidi
nee? Ha'aa, Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú nada'iziidi yitisgo at'éhi, nohwiłdishn̲ii. 27 Díí
bak'e'eshchįį n'íí áń át'ininee, Shinal'a'á nádn dish'aa, nádn iłch'į'gole'go. 28 Gánohwiłdishn̲ii,
Nn̲ee daagozlíínííą bitahyú Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú nada'iziidi doo ła' John Baptize

ágole'íí yitisgo at'éé da: áíná' Bik'ehgo'ihi'ną́ń bilałtł'áhgee daanliiníí bitahyú hadń
dázhǫ́ doo ilı̨́ı̨́ dahíí John yitisgo at'éé. 29 Nı̨́ı̨́ee dawa Jesus daidezts'aaníí ła'íí tax bich'ı̨' nadaahi'ı̨́ı̨́iłíí John baptize ádaabizlaa n'íí, Bik'ehgo'ihi'ı̨́ı̨́ń dázhǫ́ nłt'éégo at'éé, daaı̨́ı̨́ii.
30 Áíná' Phárisees ła'íí begoz'aaníí nłt'éégo yídaagołsini, John doo hwaa baptize ádaabizlaa
dahíí bighą Bik'ehgo'ihi'ı̨́ı̨́ń ngon'áníí doo hádaat'ı̨́ı̨́ dago yich'ą́'zhı̨' ádaat'ee lę́'e.
31 Jesus gáı̨́ı̨́íí, Nı̨́ı̨́ee daałinolt'ı̨́ı̨́łíí hat'íí bił łíshhah nishłeego baa nagoshı̨́ı̨́i'? hat'íí
bił dáłełt'ee? 32 Na'ı̨́ı̨́iih nagoz'ą́ą́gee chągháshé dała'at'éégo iłch'ı̨' ádaaı̨́ı̨́iigo, Tsı̨́sól bee
nohwich'ı̨' da'nt'aał ndi doo hwaa ch'adaashinołzhil da, daałłdi'ı̨́ı̨́iihíí bił dáłełt'ee. 33 John
Baptize ágole'íí doo báń yiyą́ą́ dago ła'íí doo wine yidlą́ą́ dago nyaaná'; Ch'iidn biyi' golı̨́ı̨́,
daadołı̨́ı̨́ii. 34 Shíí, nı̨́ı̨́ee k'ehgo Niyááhíí, ishą́ą́go ła'íí ishdlą́ą́go niyááná' gádaashiłdołı̨́ı̨́ii, Áń
dichini ła'íí idlánihi, tax bich'ı̨' nadaahi'ı̨́ı̨́iiłíí ła'íí nı̨́ı̨́ee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí bit'eké
nlíni! 35 Da'aı̨́ı̨́ii igoyą́'íí hat'íí ádaat'ı̨́ı̨́łíí bee bígózı̨́h.
36 Ła' Phárisee nlíni Jesus, Shigowąyú ńı̨́ı̨́áá, yiłı̨́ı̨́ii. Áík'ehgo Jesus áí Phárisee bigowąyú
nyaayú iyą́ą́go nezdaa. 37 Ła' isdzán binchǫ' łánihi áí kı̨́h gozı̨́ı̨́ilgee golínihi, Jesus Phárisee
bigowąyú iyą́ą́go yaat'ínzı̨́go tús tséé, alabáster holzéhi, bee alzaahi yee ik'ah yin'ą́ą́go,
38 Jesus dés'eezi yiı̨́ı̨́e'gé' hichago hizı̨', biı̨́ı̨́áá túhíí bee Jesus bikee yá táyigis nkegonyaa,
bitsizíl yee k'eyiłdéh, áígé' daayits'ǫsgé' ik'ah yaa yiziid lę́'e. 39 Phárisee yił iyą́ą́'ń díí isdzán
at'íníí yo'ı̨́ı̨́igo dabíí gádiłdi'ı̨́ı̨́ii, Díí nı̨́ı̨́eehíí Bik'ehgo'ihi'ı̨́ı̨́ń binkááyú na'iziidi nlı̨́ı̨́yúgo,
díí isdzán bídilchi'íí hadń át'ı̨́ı̨́ı̨́ shı̨́híí hago'at'éé shı̨́híí yígółsı̨́ doleeł ni'; binchǫ' łánihi
at'éénáá'. 40 Jesus bich'ı̨' hadziigo gáı̨́ı̨́íí, Simon, hat'íí shı̨́ niłdishı̨́ı̨́ii. Áík'ehgo Simon gábiłı̨́ı̨́ii,
Ánı̨́ı̨́ii, iłch'ígó'aahíí. 41 Ła' nı̨́ı̨́ee zhaali ách'íiı̨́ı̨́íłi nı̨́ı̨́ee naki yaa yił'áá lę́'e: nı̨́ı̨́ee dała'á
ashdla'i gonenadín zhaali, penny holzéhi, baa ha'áá, ła' nı̨́ı̨́eehíí ashdladin baa ha'áá, 42 Doo
hago'at'éégo nanáda'i'ı̨́ı̨́iił da lę́'e, da'ágát'éé ndi nzhǫǫ yiłnı̨́ı̨́iid. Díí nı̨́ı̨́ee nakihíí hayííhíí
nı̨́ı̨́ee zhaali ách'íiı̨́ı̨́íłi itisgo bił nzhǫǫ gá? 43 Simon hananádzii, Hayíí dázhǫ́ itisgo baa ha'áá
shı̨́híí go'ı̨́ı̨́. Jesus gábiłı̨́ı̨́ii, Da'áígee ádínı̨́ı̨́iid. 44 Jesus isdzánhíí yich'ı̨' adzaaná' Simon
gáyiłı̨́ı̨́ii, Ya' díí isdzánhíí hí'ı̨́ı̨́ı̨́ née? Nigową yuı̨́ı̨́e' ha'ayááná' doo hwaa tú shikee bee
tánágisíí shaa ńziid da: áíná' díí isdzánhíí biı̨́ı̨́áá túhíí bee shikee shá táyigisgé' bitsizílíí
bee k'e'iłdee. 45 Ni doo hwaa shísíńts'ǫs da: áíná' ha'ayáágé' yushdé' godezt'i'go díí
isdzánhíí shikee daayits'ǫs nkegonyaa ni'. 46 Doo hwaa ik'ah shitsit'á' bídínzhizh da: áíná'
díí isdzánhíí ik'ah shikee yídezhizh. 47 Áík'ehgo gániłdishı̨́ı̨́ii, Isdzán binchǫ' dázhǫ́ łą́ą́híí
da'izlíné bá ánálı̨́ı̨́e', dázhǫ́ bił nshǫǫhíí bighą: áíná' hadń binchǫ' ayą́háhíí da'izlíné bá
ánálı̨́ı̨́e'íí, ayą́hágo bił nshóni at'éé. 48 Jesus isdzánhíí gáyiłı̨́ı̨́ii, Ninchǫ'íí da'izlíné ná ánálı̨́ı̨́e'.
49 Nı̨́ı̨́ee yił da'ayaaníí gádaałłdi'ı̨́ı̨́ii, Hadń láhi díí, konchǫ'íí da'ízlíné ká ánáidle'i? 50 Jesus
isdzánhíí gánáyiłdo'ı̨́ı̨́iid, Ni'odlą'íí hasdánílt'ı̨́ı̨́; iłch'ı̨'gont'éégo dahnádndáh.

8

1 Áí bikédé'go Jesus kı̨́h nagozı̨́ı̨́ilyú ła'íí gotahyú dahot'éhé nı̨́ı̨́ee áígee daagolíníí
yich'ı̨' yałti'go ła'íí Bik'ehgo'ihi'ı̨́ı̨́ń bilałtł'áhgee begoz'aaníí nłt'éégo baa na'goı̨́ı̨́i'íí yaa
nagolı̨́ı̨́i'go naghaa lę́'e: bitsiłke'yu nakits'ádah yił nakai, 2 Ła'íí isdzáné spirits nchǫ'íí biyi'
daagolı̨́ı̨́ı̨́ n'íí ła'íí kah iłtah at'éehíí yaa nadaakai n'íí nádaabi'dilzii lę́'ehi yił nakai ałdó',
Mary, Mágdalene daałch'ı̨́ı̨́iihi, ch'iidn gosts'idn biyi'gé' hakaihi, 3 Ła'íí isdzán Joánna,
nant'án Hérod bikı̨́h yá bik'ehi, Chúza holzéhi, bi'aad; ła'íí Susánna, ła'íí isdzáné doo
ałch'ídé dahi, ałdó' yił nakai, áí isdzánéhíí bíyééhíí łahzhı̨' Jesus yee yich'odaazı̨́ı̨́i'.
4 Ił'ánigé' kı̨́h nagozı̨́ı̨́ilgé' nı̨́ı̨́ee łą́ą́go Jesus yaa náńłsą́ą́, áígee na'goı̨́ı̨́i'íí yee yił
ch'ígó'aahgo gáı̨́ı̨́íí: 5 K'edileehíí yił ke'go k'edileeyú óyáá: k'edileegee k'edilzíí ła' itín
bahyú nanehezdee; áí ła' nı̨́ı̨́ee yiká' naskai, ła'ihíí dlǫ́' nádaihezlaa. 6 Ła' k'edilzíí
tsééká' nanehezdee; ndi hadaazhjeedgo dagoshch'ı̨' daanłı̨́ı̨́ago nádaahisgą, doo nłt'éégo
godit'oodyú hadaazhjeed dahíí bighą. 7 Ła'ihíí hosh bitahyú nanehezdee; áík'ehgo
hoshihíí ighánłsą́ą́go nadaistseed. 8 Ła' k'edilzíí łeezh nłt'éényú nanehezdee, áí zhą́
hadaazhjeedgo dała'á gonenadín bitisyú ánálzaa. Ą́ą́ł nagosı̨́ı̨́i'ná' gánı̨́ı̨́iid, Hadń bijeyi'
golíníí íyésts'ą́ą́ le'. 9 Bitsiłke'yu nabídaadiłkidgo gádaabiłı̨́ı̨́ii, Iłch'ígót'aahgo na'goı̨́ı̨́i'íí
bee nohwił nadaagosíńlı̨́ı̨́i'íí hat'íí ı̨́ı̨́iigo ánı̨́ı̨́ii? 10 Jesus gáı̨́ı̨́íí, Bik'ehgo'ihi'ı̨́ı̨́ń bilałtł'áhgee

begoz'áni doo bígózį da n'íí nohwíí bídaagonołsįįhgo nohwaa daagodest'ąą: áíná' ła'ihíí
ałch'ígót'aahgo na'gonı'íí zhą bee bił na'gonı'; áík'ehgo dédaineł'įį ndi doo daayo'įį da
doleeł, ła'íí dédaidits'ag ndi doo bił ídaagozį da doleeł. 11 Ałch'ígót'aahgo na'gonı'íí hat'íí
nniigo ádishnii shįhíí baa nohwił nagoshni': K'edilziihíí Bik'ehgo'ihi'nań biyati' at'éé.
12 K'edilzíí itínyú nanehezdee n'íí áí nnee yati' daidezts'ąą, ndi ch'iidn nant'án nyáágo yati'
bijíí yune' benagoz'aaníí bich'ą' náyihezlaa'íí ádaat'ee, doo da'osdląądgo hasdákai dahíí
bighą. 13 K'edilzíí tséé yiká' nanehezdee n'íí nnee bił daagozhǫǫgo daidezts'ąą; áíná' tł'oh
bikeghad ádįįhíí k'ehgo ádaat'eego, dét'įhézhį' yati' daayodląą, áíná' nabída'dintaahgee
t'ąązhį' nanánihidéh. 14 K'edilzíí hosh biyi' nanehezdee n'íí nnee yati' daidezts'ąą, ndi
dahikáhyú ni'gosdzáń biká' ágot'eehíí, ízisgo it'ííníí, ła'íí gonedliiníí zhą yaa natsídaakeesíí
ádaat'ee, áík'ehgo doo nest'ą' goleeh da. 15 K'edilzíí łeezh nłt'ééyú nanihezdee n'íí yati'
daidezts'ąąná' daabijíí nłt'éhi biyi' yuyaa yati' ích'iyołtą', áík'ehgo nest'ą' nłt'éehíí yinłt'ąą
dayúweh yaa hikaahgo.

16 Doo hadń ik'ah kǫ'íí yidiłtłaadgo dahat'íhíta yitł'ááh ch'aanáidił'įį da, dagohíí doo
kástíné yitł'ááhyú nyiłt'áah da; áíná' ik'ah kǫ'íí biká' dahnásiłt'áhé yiká' dahyi'aah,
áík'ehgo hayíí ha'áhikáhíí áí kǫ'íí yee daago'ı́ı́. 17 Dawahá nanl'ı́ n'íí ch'í'nah ádolniił;
dawahá doo hit'ı́ı́ da n'íí bígózı́hgo hit'ı́ı́ doo. 18 Áí bighą da'dołts'agíí nłt'éégo
ídaayesółts'ąą: dahadń íyésts'ąągo ígoł'aahń bigoyą'íí itisgo baa nádo'né'; áíná' dahadń
doo íyésts'ąą dahń, ayą́hágo ígoł'ąą n'íí ndi bich'ą́' da'íllíí nádodleeł.

19 Jesus bimaa ła'íí bik'isyú biłgo baa hikai, ndi Jesus baa ch'ilą́ąhíí bighą doo hago'at'éégo
baa hikáh da lę́'e. 20 Nimaa ła'íí nik'isyú biłgo naa hikáh hádaat'ı́ı́híí bighą dadáńyú nadaazı́,
daabiłch'innıiid. 21 Jesus hadziigo gánıíí, Bik'ehgo'ihi'nań biyati' yidezts'ąągo yikísk'eh
ádaat'eehíí shimaa ła'íí shik'isyú ádaat'ee.

22 Łah jı́ı́ Jesus tsina'eełíí yeh hiyaa, bitsiłke'yu biłgo: bitsiłke'yu gádaayiłnii, Noo',
hanaazhı́' nohwił nada'do'éel. Áík'ehgo bił dahda'n'eel. 23 Bił da'o'ołyú Jesus iłhaazh
lę́'e: áígé' dát'éégo deshch'iidgo tú nádidáh silı́ı́go tsina'eełíí bidaadesk'olgo ńgodzid
lę́'e. 24 Áík'ehgo Jesus ch'ínádaabisidgo gádaabiłnii, NohweBik'ehń, nohweBik'ehń, k'azhą́
téłtł'áh nohwił ogo'eeł. Áík'ehgo ch'ínádzidgo ńch'iidíí ła'íí tú hashkeego nádídáhíí yich'ı́'
hadziigo óch'iidgo nkenágoheltǫ'. 25 Jesus bitsiłke'yu gáyiłnii, Hago'at'éégo nohwi'odlą'íí
doo bada'ołíí da? Tsídaadolyiz ła'íí bił díyadaagot'eego gádaałiłdi'nii, Hago'at'éégo ląą, díí
nneehń tú ła'íí ńch'iidíí ndi da'áyiłniiyú ádaat'ee!

26 Gadarénes daagolı́ı́yú Gálilee binaazhı́'yú bił nada'diz'eel. 27 Jesus tsina'eełíí yiyi'gé'
háyáágo kı́h goznilgé' nnee ła' doo ániíná' godezt'i'go ch'iidn biyi' golíni baa nyáá, áń
bidiyágé da'ádı́hgo nagháhi, nnee łena'niłíí goz'ąąyú gólíni, doo kı́h biyi' da. 28 Jesus
yiłtsąąná' nádidilghaazhgo yiyahzhı́' hayaa adzaago, nawode gánıíí, Hago lą́ą́ áshíle'go
áńt'ı́ı́, Jesus, Bik'ehgo'ihi'nań da'tiséyú at'éhi biYe' ńlíni? Nánoshkąąh, shiniigodoléh
hela'. 29 (Jesus spirit nchǫ'íí ałk'iná' gáyiłnniid, An biyi'gé' hannáh. Doo ałch'ídn
ch'iidnhíí nabihesłaa da: bésh hishbizhíí ła'íí kokee bee łínádaach'iłtł'óhíí bee łíbi'destł'ǫǫ;
ndi łíbi'destł'ooníí nyihidzı́ı́zgo ch'iidn da'ilı́ı́yú onábinyo'.) 30 Jesus nabídiłkidgo, Hat'íí
honlzéé? biłnii. Shíí Łáni honszee, nniid: ch'iidn doo ałch'ídé biyi' oheskai dahíí
bighą. 31 Jesus nádaayokąąhgo, Doo yúyahgo o'i'áńyú dołkáh nohwiłdonii hela', daannıiid.
32 Áígee dziłyú góchi da'ayąągo nanałsé': ch'iidn Jesus nádaayokąąhgo gádaanii, Góchi
behokáh. Áík'ehgo Jesus yaa goden'ą́ą́. 33 Áík'ehgo nneehíí yiyi'gé' hakaigo góchi
nanałsé'íí yiyi' oheskaigé' túnteel sikaaníí yeh nałsą́ą́go hayaa nádnkı́ı́go tú yił daadesdzii.
34 Góchi yinádaadéz'ı́ı́ n'íí díí ágodzaahíí daayiłtsąąná' nádnkı́ı́go, kı́h goznilyú ła'íí binaayú
gotahyú yaa nadaagosni'. 35 Nnee bił nada'gosni'íí áí ágodzaahíí daineł'ı́ı́yú oheskai lę́'e.
Jesus yaa hikainá' nnee ch'iidn biyi' golı́ı́ n'íí Jesus bikeeyú sidaago daayiłtsąą, áí nneehíí
ch'iidn biyi'gé' haheskaigo k'adíí biini' golı́ı́go bidiyágé gólı́ı́go sidaa, áík'ehgo ńdaaldzid
lę́'e. 36 Nnee binááł ágodzaahíí hago'at'éégo nnee ch'iidn isná ábiłsı́ n'íí biyi'gé' ch'iidn
hainiyoodgo nailziihíí yaa nadaagosni'.

37 Nnee Gadarénes daanliinií bini'yú daagolínihií dawa ńdaaldzidhií bighą Jesus, No-
hwich'ą́'zhį' dahnnáh, daayiłnii; áík'ehgo tsina'eełíí yeh nádzaago t'ąązhį' bił oná'í'éél.
38 Nnee ch'iidn yiyi'gé' hanałsąą́ n'íí nábokąąhgo, Nił nádósht'aash, nii: áíná' Jesus t'ąązhį'
onábíł'a', gánííigo, 39 Nigowąyú nádńdáhgo Bik'ehgo'ihi'nań hago nłt'éégo ánániidlaahií
baa nagólni'yú. Áík'ehgo Jesus hago nłt'éégo ánábiidlaahií kįh dágoznil nt'éégo yaa
nagolni'go anádaał. 40 Jesus hanaayú bił naná'dez'eelná' akú nnee łąą́go biba' dała'at'éégo
Jesus baa nyááhií yaa bił daagozhǫǫ́ lę́'e.

41 Nnee ła' Jáirus holzéhi, Jews ha'ánałséhií yebik'ehń, Jesus yaa nyáá lę́'e; yiyahzhį'
hayaa adzaago náyokąąhgo gánííi, Shigowąyú ńnáh: 42 Bizhaazhé dała'áhi it'eedn
nakits'ádah shį bił łegodzáhi k'azhą́ datsaahií bighą ánííi. Jesus higaałyú nnee daabiłjizh
lę́'e.

43 Áígee isdzán dił bighánłįįgo nakits'ádah bił łégodzáhi itah lę́'e, dawahá bíyéé n'íí izee
nant'án yich'į' nayiheznil ndi doo hwaa ła' nábilziih da. 44 Áń Jesus yine'gé' ninyaago bi'íí
bidá'yú yedelniih: dagoshch'į' dił bighánłįį n'íí ésdįjd. 45 Jesus gánííi, Hadń shedelniih?
Nnee baa nánłsąą́hií, Nohwíí doo hwaa ádaahiit'ąą da, daannniidgo, Peter ła'íí yił nakaihií
Jesus gádaayiłnii, NohweBik'ehń, nnee łąą́go ninaayú nánłsąą́go daałiłjizh, hat'íí bighą,
Hadń shedelniih? nnii, áíná'? 46 Jesus gánííi, Shinawodíí łahzhį' shich'ą́'zhį' adzaahií
bighą hadńshį shedelniihgo bígonsį. 47 Isdzánihií doo nant'į' dago yígołsąjdná' tsídolyizgo
ditłidgo Jesus yiyahzhį' hayaa adzaago hat'íí bighą Jesus yedelniih shįhií, ła'íí hago'at'éégo
dagoshch'ą' nábi'dilziihií nnee dawa yináá́ł nagosni' lę́'e. 48 Jesus isdzánihií gáyiłnii, Shilah,
nił gozhǫǫ́ le': ni'odlą'íí nłt'éégo ánániidlaa; iłch'ą'gont'éégo dahnádńdáh.

49 Áígee t'ah yałti'ná' Jews ha'ánałséhií yebik'ehń bigowągé' nnee ła' baa nyáágo gábiłnii,
Nitsi' daztsąą; Jesus doo dayúweh nańłtł'og da. 50 Jesus díí yidezts'ąągo gánííi, Doo ńńłdzid
da: ondlągo zhą́ nitsi' nłt'éé nádodleeł. 51 Jesus gowąyú ńyááná' Peter, John ła'íí James
biłgo ła'íí it'eedn daztsaanihií bitaa ła'íí bimaa zhą́ bił ha'ashkáh, nniid lę́'e. 52 It'eedn
n'íí nnee dawa baa daachag ła'íí baa ch'aadaaneshzhil: áíná' Jesus gánííi, Doo daałchag
da, it'eedn doo daztsąą da, daazhógo ałhoshgo at'éé. 53 Áí bighą nnee dázhǫ́ baa daadloh,
it'eedn da'anii daztsąą yídaagołsąjhií bighą. 54 Jesus nnee dała'adzaahií, Ch'ínołkáh, daay-
iłnniidná' it'eedn bigan yiłtsoodgo gáyiłnii, Shina'ilį', nádndáh. 55 Bi'ihi'na' nágosdlįjgo
dagoshch'ą' nádiidzaa lę́'e: áígé' Jesus, Bá'dołné', nii. 56 Bitaa ła'íí bimaa bił díyadaagot'ee:
áíná' Jesus gábiłnii, Díí ágodzaahií hadń baa bił nadaagołni' hela'.

9

1 Jesus bitsiłke'yu nakits'ádahií dała'áyíílaago ch'iidn dawa bitisgo binawod daagolíígo
yedaabik'ehgo, ła'íí kah iłtah at'ééhií yaa nadaakaihií nádaayilziihgo yaa daagodez'ąą.
2 Áígé' Bik'ehgo'ihi'nań bilałtł'áhgee begoz'aanií yaa nadaagolni'go, ła'íí daanezgaihií
nádaayilziihgo odais'a'. 3 Áígee gádaabiłnii, Desołkaiyú doo hat'íí daałné'go da, gish,
izis bena'iltinií, báń, dagohíí zhaali; doo íícho naki nadaałnilgo da. 4 Dahayú gowągee
ha'áłkaigee, łahyú nádesołkaizhį' da'áígee nasółtąą le'gá. 5 Dahadń doo nádaanohwidił-
teeh dayúgo dahdołkáhgo nohwikee bąą łeezhií baa daałhaał, áí bee doo hádaanohwit'ąj
dahií bígózjh doo. 6 Áík'ehgo dahdikaigo daagotahyú yati' baa gozhóni yaa nadaagolni',
ła'íí dahayú nakaiyú náda'ihilziih lę́'e.

7 Hérod nant'án Jesus ánát'ąjłíí dawa yaat'ínzjgo, hadńshą' ádaayiłnii, nzj lę́'e, ła', John
daztsąągé' naadiidzaago áń át'ąjj, daanniihií bighą; 8 Ła'ihií, Elías n'íí nádzáá, daanii; ła'ihií,
Doo ániíná' Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú na'iziidi n'íí naadiidzaahi at'ąjj, daanii. 9 Hérod
gánniid, Shí la' John shik'ehgo bitsits'in nadaach'idnk'ii ni'; hadń łąą́hi áíná', díń dá baa
idists'ag nt'éé? Áík'ehgo Jesus yiłtséh hát'ąjj lę́'e.

10 Odais'a' n'íí nákaigo hago ánádaat'ąjł n'íí Jesus yił nadaagosni'. Áígé' anahyú da'izlįjyú,
kįh goznil Bethsáida holzéhi ba'ashhahyú yił okai lę́'e. 11 Áíná' nnee yídaagołsąjdgo biké'
onałsąą́: áík'ehgo Jesus baa bił gozhǫǫ́go Bik'ehgo'ihi'nań bilałtł'áhgee begoz'aanií yaa
bich'ą' yałti', ła'íí hayíí nádaabi'dilziih hádaat'iinií nádaayilzii lę́'e. 12 O'i'ąą́zhį' godeyaayú

nakits'ádahíí Jesus gádaayiłnii, Ai nnee dała'at'éehíí dahayú gotahyú nádaadnł'áá, dahayú njeehíí nádaagodi'aahgo, ła'íí dahat'íhíta daiyaaníí yiká daadéz'ijyú; kú da'izlijyú nahétąąhíí bighą. 13 Áíná' Jesus gádaabiłnii, Nohwihíí bá da'dołné'. Áík'ehgo gádaannii, Báń dijolé dá'ashdla'á zhą́ nadaahii'né', łóg dánakiyé biłgo; díí nneehíí dawa idáń bá nadaahiilniihyúgo zhą́ bá da'n'né'. 14 Nnee dała'at'éehíí ashdladn doo náhóltag dayú hilt'ee lę́'e. Jesus bitsiłke'yu gáyiłnii, Nnee dała'at'éehíí ashdladingo ił'anigo dinołbįh daabiłdołniih. 15 Ágádaannniidná' nnee dawa dinezbįh. 16 Áígé' Jesus báń ashdla'ihíí łóg nakihíí biłgo náidnné'go hadag déz'ijgo ya'ahénzigo oskąądná' iłk'ídaizdlaad, áígé' bitsiłke'yu yaa daizné', nnee yitada'iniihgo. 17 Áígee nnee dawa da'iyąągo náda'isdijd lę́'e: áígé' ch'ékaadíí táts'aa nakits'ádah bik'ehgo nádaach'ihezlaa.

18 Łah Jesus dasahn okąąh, bitsiłke'yu zhą́ bił naháztąągo; áígé' Jesus bitsiłke'yu nayídiłkidgo gádaabiłnii, Nnee hadń át'ij daashiłnii? 19 Áík'ehgo gádaabiłnii, Ła' John Baptize ágole' n'íí daaniłnii: ła'ihíí Elías at'ij; ła'ihíí doo ánníná' Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú na'iziidi n'íí daztsąągé' naadiidzaahi at'ij daaniłnii. 20 Jesus gánádo'niid, Nohwihíí hadń át'ij daashiłdołnii? Peter gánníí, Bik'ehgo'ihi'nań Ats'áltíni, Christ holzéhi, áńt'ij. 21 Bitsiłke'yu nłdzilgo yich'i' hadziigo gáyiłnii, Hadń áí bił nadaagołni' hela'; 22 Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, doo ałch'ídn shiniigodilne' da, Jews yánazíni, okąąh yedaabik'ehi bánadaant'aahi, ła'íí begoz'aaníí ye'ik'eda'iłchíhi doo hádaashit'ijdago shidizideená' taagi jij hileehgo naadishdáh.

23 Dawa yich'i' hananádziigo gánádo'niid, Dahadń shiké' dahdigháh hát'ijyúgo ídaayo'nahná' dajij biigha bitsi'iłna'áhi dahyidotijhgo shiké' dahdowáh. 24 Dahadń bi'ihi'na' yaa bił goyéehń, áí bich'ą́' da'izlij hileeh: áíná' dahadń ídaayis'nahgo shíí shighą bi'ihi'na' da'izlij silij'ń, áń ihi'naa doo ngonel'ąą dahíí yee hinaa doo. 25 Ni'gosdzáń dágoz'ąą nt'éégo ch'ist'ijná' koyi'sizíni da'izlij silijgo ch'a'och'ítłizhyúgo, áí hat'íí bich'ą́'gé' ch'it'ijh? 26 Hadń shik'e ídaayándzihíí ła'íí shiyati' yik'e ídaayándzihíí, shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, ałdó' nánshdáhgo bik'e ídaayánsdzi doo, shich'ą́'idindlááadgo, shiTaa bich'ą́'idindlááadíí ła'íí binal'a'á yaaká'yú daagolíínníí dilzini bich'ą́'idindlááadíí bee shich'ą́'idindlááadgo. 27 Shíí da'aniigo nohwił nadaagoshni', kúgee nadaaziiníí ła' dá doo da'itsaahíí dailihé Bik'ehgo'ihi'nań nant'aago daayiłtséh.

28 Díí ánniidíí dáshi tsebíískąągo Peter, James, ła'íí John biłgo, Jesus yił okai lę́'e, dził n'ááyú okąąhyú. 29 Jesus okąąhná' biniihíí łahgo at'éégo silij, bidiyágéhíí dázhǫ́ łigaigo bik'ina'didlaad silij. 30 Áígee nnee naki, Moses holzéhi ła'íí Elías holzéhi Jesus yił yádaałti' silij: 31 Áí nneehíí dázhǫ́ bich'ą́'idindlááad silij, áígé' Jesus datsaah doleełíí yaa yádaałti', Jerúsalemyú ánne'ihi. 32 Peter ła'íí yił nakaihíí dázhǫ́ bił daanzij: ndi t'ah daadez'ijná' Jesus bich'ą́'idindlááadgo ła'íí nnee naki yił nadaazi'íí daayiłtsąą. 33 Áí nnee nakihíí Jesus yich'ą́'zhi'go dahnasht'aazhná' Peter Jesus yich'i' hadziigo, SheBik'ehń, kú nkaihíí nohwá nłt'éé: chagosh'oh taagi ádaagohiidle'; ła' ni ná, ła'ihíí Moses bá, ła'ihíí Elías bá, nii lę́'e: dá doo natsekéesé da. 34 T'ah yałti'ná' yaak'os biká' dahiyaa lę́'e: biyaa nágonahgo tsídaadolyiz. 35 Áí yaak'os biyi'gé' yati' yidests'ąą, gánníígo, Díínko shiYe' shił nzhóni: hódaayołts'ąą. 36 Áíhíí ąął yałti'ná' Jesus dasahn daayiłtsąą. Bitsiłke'yu díí ágodzaahíí nadainł'ij'go doo hadń yił nadaagosni' da.

37 Áí iskąą hik'e dziłgé' gódah nákaigo nnee łąągo baa náńłsąą lę́'e. 38 Áí nneehíí ła' nádididilghaazhgo gánníí, Ałch'ígó'aahi, nánoshkąąh, shiye' shá níł'ij; da'áí zhą́ shizhaazhéhi. 39 Łahgee spirit nchǫ'i nabihiłaa, áígee dilwosh; nádinigisgo bidayi'gé' itáwosh haigháh nádleeh, áígé' biniigonłt'éégo doo bich'ą́'digháh da. 40 Nitsiłke'yu nádaahoshkąąh hadainihiyoodgo; ndi doo hago'at'éégo da. 41 Jesus gánníí, Nohwi'odlą' édaadihgo dánohwíí zhą́ daanohwik'ehgo daałinołt'ijłíí, dahónłsahzhi' nohwił nahashtąą́, dahónłsahzhi' łąą nohwidah ánsht'ee? Yushdé', niye' shich'i' bił nń'aash. 42 T'ah yich'i' higaałná' ch'iidn yaabiłt'e'gé' nádinigis lę́'e. Áíná' Jesus spirit nchǫ'íí nłdzilgo yich'i' hadziigo haińyood, áík'ehgo ishkiiníí náyilziigo bitaa yaa náińłtij.

43 Daakowa Bik'ehgo'ihi'n̲ań binawodíí baa kił díyadaagot'ee lę́'e. Dawahá yaa ánát'ı̨łíí
baa kił díyadaagot'eego Jesus bitsiłke'yu gáyiłn̲ii, 44 Díí yati'íí nłt'éégo ídaasinółts'ąągo
nohwijíí yun̲e be'ogohigháh le': shíí, nn̲ee k'ehgo Niyááhíí, nn̲ee baa daashich'ide'aah.
45 Áík'ehgo bitsiłke'yu Jesus hat'íí n̲iigo an̲ííhíí doo bił ídaagozı̨ da, doo yídaagołsı̨ da
doleełgo yaa ch'ananl'ı̨' lę́'e: áígé' na'ódaadiłkidzhı̨' bił daagoyéé.
46 Jesus bitsiłke'yu ładaadit'áh nkegonyaa, Nohwitahyú hadń itisgo at'éhi? daałiłdi'n̲iigo.
47 Jesus bitsiłke'yu natsídaakeesíí yígołsı̨ı̨dgo, chągháshé ałch'ísę́ę́hi náidnlǫǫzgo
ba'ashhahgé' yinesdaago, 48 Bitsiłke'yu gáyiłn̲ii, Dahadń shizhi'íí binkááyú díí chągháshéhíí
náidnłtı̨ı̨yúgo shíí ałdó' náshidnłtíni at'éé; dahadń náshidnłtiinií shides'a'ń ałdó'
náidnłtíni at'éé: dahadń nohwitahyú doo ilı̨́ı̨́ dahíí ízisgo at'éé doleeł.
49 John gán̲íí, SheBik'ehń, nn̲ee ła' nizhi'íí binkááyú nn̲ee biyi'gé' ch'iidn hainiyoodgo
daahiit'ı̨ı̨go, Doo ágánt'ı̨ı̨ da, daabiłde'n̲iid; doo bił daagohiit'ı̨ı̨ dahíí bighą. 50 Jesus
John gáyiłn̲ii, Doo ágádaabiłdohn̲ii da: hadń doo nchǫ'go nohwich'ı̨' na'iziid dahń bił
daagohiit'íni at'éé.
51 Jesus yaaká'zhı̨'go nábidi'dilteehíí biká' ngonyaago, Jerúsalemyú digháhgo biini'
łayílaa, 52 Áík'ehgo bádnyú bá iłch'ı̨'daagole'go binadaal'a'á odaił'a': áí Samáritans big-
otahyú híkai. 53 Ndi áígee daagolíínií Jesus doo hádaayit'ı̨ı̨ da lę́'e, Jerúsalemyú deyáá
daanzı̨híí bighą. 54 Jesus bitsiłke'yu John ła'íí James biłgo díí yídaagołsı̨ı̨dgo gádaan̲ii,
NohweBik'ehń, ya' yaaká'gé' kǫ'íí daahwíikeedgo díí nn̲eehíí daadndlid née, Elías adzaahíí
k'ehgo? 55 Jesus bich'ı̨' adzaago nłdzilgo bich'ı̨' hadziigo gádaabiłn̲ii, Spirit nohwiyi'sizíni
hago'at'éehíí doo bídaagonołsı̨ da. 56 Shíí, nn̲ee k'ehgo Niyááhíí, doo nn̲ee da'izlíí ishchiihíí
bighą niyáá da, áíná' hasdáhishn̲iiłhíí bighą niyáá. Áígé' łahyúgo gotahyú onanákai.
57 Itínyú ch'okaahyú nn̲ee ła' Jesus yich'ı̨' hadziigo gán̲íí, Dahayú anadááłyú niké'
anáshdaał doo. 58 Jesus gábiłn̲ii, Ba' ndi bi'i'áń daagolı̨́ı̨́, dlǫ́' yúdahyú nada'in̲iihíí
bit'oh daagolı̨́ı̨́; áíná' shíí, nn̲ee k'ehgo Niyááhíí, doo hayú nshteehi at'éé da. 59 Jesus
nn̲ee ła'ihi gáyiłn̲ii, Shiké' dahnn̲áh. Áí nn̲eehíí gán̲íí, ShiNant'a', haląą shitaa iłtsé
łehishteehyú dósha'. 60 Jesus áí nn̲eehíí gánáyiłdo'n̲iid, Nanezna'íí dabíí łedaałii'n̲iił le':
áíná' nihíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań bilałtł'áhgee begoz'aaníí baa nagóln̲i'go dahnn̲áh. 61 Nn̲ee
ła'ihi gánádo'n̲iid, ShiNant'a', niké' dahdisháh doleeł; áíná' iłtsé shigowąyú nádishdáhgo
áígee naháztaaníí bił nanágoshn̲i' hik'e. 62 Jesus gábiłn̲ii, Dahadń bengohildzísé ałk'iná'
yiłtsoodná' t'ąązhı̨' nádést'ı̨ı̨ń Bik'ehgo'ihi'n̲ań bilałtł'áhgee daanliiníí itah hileehíí doo
yik'eh sitı̨ı̨ da.

10

1 Díí bikédé'go Jesus ła' gosts'idin hanayín̲ilíí bádn dá nakigo nlaago kı̨h nagozn̲ilyú
hayú deyaa shı̨yú odaihes'a'. 2 Jesus gádaabiłn̲ii, Nest'ą' dázhǫ́ łą́ągo nest'ąąná' nada'iziidíí
doo hwoi da: áík'ehgo nest'ą' yeBik'ehń bich'ı̨' da'ołkąąhgo gádaabiłdołn̲iił, Nada'iziidíí
ninest'ą' nádaayihigeeshyú daadnł'áá. 3 Dahdołkáh: ba' bitahyú dibełı̨́ı̨́ bizhaazhé k'ehgo
daanohwideł'a'. 4 Bestso bizis, izis bena'iltinií, dagohíí nohwikee ik'e'an dahdaadołné'
hela': itínyú daahołkáhyú nn̲ee da'adzaayú doo bił nadaagołn̲i' da. 5 Gową yun̲e'
ha'ałkaigee iłtsé gádaadołn̲iih doleeł, Iłch'ı̨'gont'éehíí díí gową yun̲e' be'ágót'éé le'.
6 Nn̲ee nłt'éégo at'éehíí áígee sidaayúgo nohwił iłch'ı̨'gont'éehíí yił nlı̨ı̨ doo: áíná' nn̲ee
doo hwaa ágát'éé da lę́'eyúgo, nohwił iłch'ı̨'gont'éehíí dánohwíí nohwíyéé nádodleeł.
7 Gową yun̲e' ha'ałkaigee, da'áígee dinołbı̨h le'gá, áígee dahat'íhíta nohwá daach'idiné'íí
daahołsąągo, ła'íí dahat'íhíta nohwá náda'ch'iłsı̨ı̨híí daahołdląągo: hadń na'iziidíí bich'ı̨'
na'i'n̲iiłgo goz'ąą. Doo daazhógo gotahkaigo da. 8 Dahagee kı̨h gozn̲ilgee ha'ałkaigo,
áígee hádaanohwich'it'ı̨ı̨yúgo, idáń nohwidáhgee daach'izné'íí daahołsąą doleeł: 9 Áígee
daanezgaihíí nádaahołsiihgo bich'ı̨' gádaabiłdołn̲iił, Bik'ehgo'ihi'n̲ań bilałtł'áhgee daan-
liiníí itah daałeehgo nohwá ch'ígót'i'. 10 Dahagee kı̨h gozn̲ilgee ha'ałkaigo, áígee doo
hádaanohwich'it'ı̨ı̨ dayúgo, áígee da'ditinyú nołkahgo gádaadidołn̲iił, 11 Daagonołı̨ı̨gee
dá łeezh zhą ndi nohwikee bídaahitł'íhíí k'eda'ildéh, áí bee doo hádaanohwiłt'ı̨ı̨ da
bígózı̨h doo, ndi díí bídaagonołsı̨, Bik'ehgo'ihi'n̲ań bilałtł'áhgee daanliiníí itah daałeehgo

nohwá ch'ígót'i' ni'. 12 Shíí nohwił nagoshni', Bik'ehgo'ihi'nań yándaago'aahíí bijįį
Sódom biniigodilne'íí bitisgo áí kįh gozníłíí biniigodolniił. 13 Korázingee daagonołiinií,
nohwá góyéé doleeł! Bethsáidagee daagonołiinií, nohwá góyéé doleeł! Nohwitahyú
ízisgo ánágot'įįłíí Tyre ła'íí Sídongee ágágodzaayúgo, áígee daagolíínií doo ániíná' nak'ą'
dich'ízhé bik'inazlaaná' iłch'ii yiyi' naháztąągo binchǫ'íí yich'ą'zhį' ádaasdzaa doleeł
ni'. 14 Bik'ehgo'ihi'nań nnee yándaago'aahíí bijįį Tyre ła'íí Sídon bitisgo nohwiniigodi-
dolniił. 15 Nohwíí, Capérnaumgee daagonołiinií, yaaká'zhį'go hanohwidi'niiłíí, nohwíí
ch'iidntahzhį'go nohwidido'niił. 16 Hadń daanohwíyésts'aanií shíí shíyésts'ąą ałdó'; hadń
daanohwich'ołaahíí shíí ałdó' shich'ołaa; hadń shich'ołaahíí shides'a'ń ałdó' yich'ołáhi
at'éé.

17 Gosts'idinhíí bił daagozhǫǫgo nákaigo gádaanii, NohweBik'ehń, nizhi'íí binkááyú
ch'iidn ndi benohwik'eh. 18 Jesus gádaabiłnii, Ch'iidn nant'án, Satan holzéhi, yaaká'gé'
hada'didla'híí k'ehgo gódah ch'íńgo'go hish'įį ni'. 19 Shíí tł'iish ła'íí ch'ígodahistas
doo ła' łanohwile' dago, ła'íí nohwik'edaanniihíí binawod bitisgo nohwinawod golíígo
nohwaa godini'ąą; áík'ehgo doo hat'íí nohwiní'dółníh át'éé da. 20 Da'ágát'éé ndi ch'iidn
da'ádaadołniiyú ánádaat'įłłíí doo da'ái zhą baa nohwił daagozhǫǫ da le'; áíná' yaaká'yú
daanohwizhi' ágolaahíí baa nohwił daagozhǫǫ le'.

21 Áíná' Jesus Holy Spirit bee bił gozhǫǫgo gánniid, ShiTaa, yaaká'zhį' ła'íí ni'zhį'
nant'án ńlínihi, díí iłch'ígót'aahíí nnee daagoyąągo bił ídaagozínihíí baa ch'ananł'ı' n'íí mé'
ga'ádaat'eehíí bich'ı' ch'í'nah áńlaahíí ba'ahénsı: da'áík'ehgo ágot'ee, shiTaa; da'áík'ehgo
háńt'ıı́go ágónlaahi. 22 ShiTaa bich'ą'gé'go dawa shaa hi'níłł: doo hadń shíí Bik'ehgo'ihi'nań
biYe' nshłíni shígółsini at'éé da, shiTaa zhą; doo hadń shiTaa yígółsini at'éé da, shíí biYe'
nshłíni zhą, ła'íí dahadń shiTaa bich'ı' bígózıhgo áshłe'íí ałdó' shiTaa yígółsı.

23 Bitsiłke'yu zhą yich'ı' adzaago gáyiłnii, Hadń hat'íí daał'iinií daayo'iinií biyaa gozhǫǫ
doleeł: 24 Shíí nohwił nagoshni', doo ałch'ídé Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú nada'iziidi ła'íí
nant'án daanlíni daał'iinií daayiłtséh hádaat'ıı́ ndi doo hwaa daayiłtsąą da; daadołts'agíí
daidits'ı́h hádaat'ıı́ ndi doo hwaa daidezts'ąą da.

25 Begoz'aanií nłt'éégo yígółsini ła' Jesus hat'íí nayíntaahgo gánníígo hizı́', Iłch'ígó'aahíí,
hago ashne'go ihi'naa doo ngonel'ąą dahíí bee hinshnaa doleeł? 26 Jesus gánníí, Be-
goz'aanií hago'at'éégo k'e'eshchıı́? Hóńzhiigo hat'íí nił'idi'nii? 27 Nneehíí gánníí,
Bik'ehgo'ihi'nań neBik'ehń nijíí dawa bee nił nzhǫǫ le', niyi'siziinií dawa bee, nina-
wodíí ła'íí ninatsekeesíí dawa bee; na'ashhahgé' gólíínií nił nzhǫǫ le', dáni ídił njǫǫhíí
k'ehgo. 28 Jesus gánábiłdo'niid. Da'áígee ádińniid: díí bee áńt'éé yúgo hinnáá doleeł.
29 Begoz'aanií nłt'éégo yígółsini nnee binadzahgee nzhǫǫ ádil'ıı́ hat'ı́ígo Jesus gánáy-
iłdo'niid, Na'ashhahgé' gólíínií nniihíí, hat'íí nniigo ánnii? 30 Jesus hananádziigo gánníí,
Ła' nnee Jerúsalemgé' Jériko yuyaa higaałyú nnee da'n'ıı́hi bik'idahishjeedgo dawahá
bíyééhíí bich'ą' nádaidnnilgo yóíyahgo binı́'da'disnihná' bich'ą' onákai, k'azhą datsaahgo
da'akú ndaabistıı́ná'. 31 Okąąh yebik'ehi áí itín yuyaa higaałyú, áí nnee sitiinií yiłtsąą, ndi
łahzhinéégo łednyaago ch'ínyáá lę́'e. 32 Ła' nnee Levi hat'i'íí nlíni ałdó' áí nnee sitiinií
yiłtsąą, ndi áń ałdó' łahzhinéégo ya'ishhah ch'ínánádzaa. 33 Áíná' ła' nnee Samáritan nlíni
higaałyú, áí nnee sitiinií yiłtsąągo yaa nyáá; áík'ehgo yaa ch'oba'go, 34 Ik'ah ła'íí wine
biłgo hagee bídaant'oodgee yik'i yaa daayiziidgo yik'ída'disdiz, áígé' Samáritanhíí dabíí
bitúlgayé yiká' dahyistıı́go ná'ch'injahyú yinłtı́í, áík'ehgo nłt'éégo áyíłsı lę́'e. 35 Iskąą hik'e
bizhaali, penny holzéhi, naki hayiné'go ná'ch'injahíí yebik'ehń yaa yinné' gáyiłniigo, Díí
nneehń shá nłt'éégo áńłsı: díí zhaali naa niné'íí bitisyú izlıı́yúgo, nich'ı' naná'dihishniił,
nánsdzaago. 36 Áí nnee taagihíí hayíihíí nnee be'nest'ıı́dihíí ba'ashhahgé' gólı́ı́híí k'ehgo
ábíílaa ńnzı́? 37 Begoz'aanií nłt'éégo yígółsinií gánníí, Nnee biłgoch'ozbaadíí. Jesus gábiłnii,
Dahnnáh, ni ałdó' ágáńt'ıı́ le'.

38 Ch'okaahyú Jesus ła' gotahzhı́' oyáá: áígee isdzán Martha holzéhi bigowąyú ńyáágo,
ha'ánnáh biłniigo ha'ayáá. 39 Ákóne' Martha bik'isn, Mary holzéhi, Jesus yit'ahgé' nezdaa
ni'yú, biłch'ígó'aahíí yíyésts'ąągo. 40 Martha łąągo nabi'dintł'ogo Jesus yaa nyáágo gánníí,
SheBik'ehń, ya' shik'isn doo shich'onii dago dasahn na'isiidíí doo nił hago'at'éé da née?

Nik'isn bich'onnii, biłńne'. 41 Jesus gábiłnii, Martha, Martha, nani'dintł'ogíí zhą łąągo baa
natsínkees: 42 Áíná' dała'á zhą ízisgo ilíni; áí Mary nágodn'ąą, doo hago'at'éégo bich'ą'
nádi'né' da.

11

1 Łahn Jesus okąąh lę'e; ąął oskąądná' bitsiłke'yu dała'á gábiłnii, SheBik'ehń,
da'ohiikąąhgo nohwił ch'ígon'áah, John bitsiłke'yu yił ch'ígon'ąą lę'ehíí k'ehgo. 2 Áík'ehgo
Jesus gánníí, Da'ołkąąhgee gádaadidołniił, NohwiTaa yaaká'yú dahsńdaahń, Nizhi'íí
dilzjhgo bígózjh le'. Nant'án ńlíjhíí begodowáh. Hago'at'éégo ánniiyú yaaká'yú be-
nagowaahíí k'ehgo ni'gosdzáń biká'yú ałdó' begodolníił. 3 Dajij biigha daahiidaaníí
nohwá ágonłsj. 4 Nohwinchǫ'híí nohwá da'izlíné ánándle'; nohwíí ałdó' nnee nchǫ'go
nohwich'j' ádaadzaahíí baa nádaagodent'aah. Nanohwída'dintaah yune' onohoníił hela';
áíná' nchǫ'go at'éehíí bich'ą'zhj' hanánohwihi'níił. 5 Jesus gádaabiłnii, Tł'é'ís'ahgo nohwíí
ła' dánko nit'eké bich'j' nnáhgo gábiłńniił, Shit'éké, báń dijolé taagi shá ch'íhinjáh;
6 Ła' shit'ekéhi shaa nyaaná' doo hat'íí bá'dishné' da. 7 Bigową yune' nit'ekéhíí dánko
gániłdiniih, Doo nashíńłtł'og da: ałk'iná' dáádítjh da'dintąą, shichągháshé bił shiijééd; doo
hago'at'éégo nádishdáhgo dahat'íhíta naa nshné' da. 8 Gádaanohwiłdishnii, Áí nneehń
nádiidáhgo nnee ídókeedíí dahát'jígee yaa yiné', doo bit'ekéhíí zhą bighą da, dayúweh
ídókeedhíí bighą. 9 Áík'ehgo gádaanohwiłdishnii, Da'dołkeed, áík'ehgo hat'íí daadołkeedíí
nohwaa hi'né'hi at'éé; nadaanołtaad, áík'ehgo hat'íí bíka daanołtaadihíí nádaadołné'hi
at'éé; dáádítjh ńdaanołts'j, áík'ehgo nohwá ch'í'ítjihi at'éé. 10 Hadń ídókeedń baa hi'né'hi
at'éé; hadń nantaadń hat'íí yíka ntaadíí náidiné'hi at'éé; hadń dáádítjh ńyinłts'jhń bá
ch'í'ítjihi at'éé. 11 Nohwitahyú ła' nnee biye' golíni, biye' báń bíyókeedyúgo, ya' tséégo
yaa yi'aah gá? Dagohíí łóg bíyókeedyúgo, ya' tł'iishgo yaa yiłteeh gá? 12 Dagohíí iyęęzh
bíyókeedyúgo, ya' ch'ígodahistasgo yaa yiłteeh gá? 13 Daanołchǫ' ndi nohwichągháshé
nłt'éhi baa hi'né'íí bídaagonołsjyúgo, itisgo nohwaa natsekeesgo nohwiTaa yaaká'yú
dahsdaahń hadń Holy Spirit bíyókeedíí yaa yiné'hi at'éé.

14 Jesus ch'iidn doo yałti' dahíí hainyood lę'e. Ch'iidn habi'dinodzoodná' nnee doo
yałti' da n'íí hadzii; áík'ehgo nnee dała'adzaahíí bił díyadaagot'ee. 15 Áíná' ła' gádaanii,
Ch'iidn nant'án Beélzebub holzéhi binawodíí bee Jesus ch'iidn hainihiyood. 16 Ła'ihíí
nayídaantaahgo gádaanii, Yaaká'gé' godiyjhgo be'ígózinií nohwił ch'í'nah ánle'. 17 Áíná'
Jesus, áí nnee natsídaakeesíí yígółsjgo gáyiłnii, Nnee iłch'j' t'ekédaas'anihíí dabíí iłch'j'
nanádaagonłkaadyúgo da'izlíj hileeh; nnee dała' naháztaanií dabíí iłk'ídahnájahyúgo doo
anahyú begonowáh át'éé da. 18 Áík'ehgo Satan dabíí ích'j' naná'idziidyúgo hagoshą'
yebik'ehíí bínágonaał doleeł? Ni Beélzebub bee ch'iidn haniyóód daashiłdołniihíí bighą
ádishnii. 19 Shíí Beélzebub bee ch'iidn haniisoodyúgo, nohwíí daanohwiye'íí hadń bee
ch'iidn hadainiyood áíná'? Áík'ehgo daanohwiye'íí ch'í'nah ádaanohwile'. 20 Áíná'
Bik'ehgo'ihi'nań binawodíí bee ch'iidn haniisoodyúgo, da'aniigo Bik'ehgo'ihi'nań no-
hwitahyú ałk'iná' nant'aa. 21 Nnee nłdzili yenagonłkaad doleełíí ałk'iná' dahyoné'go
bigową yinádéz'jjyúgo, dawahá bíyééhíí doo hago anéh da: 22 Áíná' ła' nnee bitisgo nłdzilihi
bich'j' nanálwodgo isná ábidlaayúgo, yenagonłkaadíí ya'ołíí n'íí bich'ą' náyidinniiłgo nnee
yitah'iniih. 23 Hadń doo bił gonsht'jj dahń shich'j' got'jj'hi at'éé; hadń doo bił dała'á
ná'áshdle' dahń shich'ą' ts'ítjjgo áile'. 24 Spirit nchǫ'íí nnee yiyi'gé' háyááná' tú ádjhyú
aanádaał, hayú hanayóołíí yíka ntaago; áíná' doo hagee dahíí bighą gánníí, Shigowąyú hagé'
níyáá n'ííyú nádésdzá. 25 Bigową n'íí nłt'éégo nágolzhoogo dawahá nzhǫǫgo neheshjaayú
nádzá. 26 Áík'ehgo spirits gosts'idi daanchǫ'i yił nakai, bíí bitisgo daanchǫ'ihi, áí gową yune'
yił ha'akáhgo áígee ndaagoleeh: áík'ehgo nnee iłtséná' át'éé n'íí bitisgo at'éé hileeh.

27 Jesus t'ah yałti'ná' ła' isdzán dała'ách'ít'éé biyi'gé' hadziigo Jesus gáyiłnii, Isdzán
bibishch'id biyi'gé'go síńljjigo nnłbe' n'íí biyaa gozhǫǫ doleeł. 28 Áíná' Jesus gánníí, Hadń
Bik'ehgo'ihi'nań biyati' yidits'ago yikísk'eh at'éehń, áńgo biyaa gozhǫǫ doleeł.

29 Nnee łąągo dała'adzaaná' Jesus gánníí nágodidzaa, Dázhǫ nchǫ'go daałinolt'jjłi:
godiyjhgo be'ígózinií yíka daadéz'jj; áíná' be'ígózinií doo bił ch'í'nah ádaalne'hi at'éé da,

Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú na'iziidi n'íí, Jonas holzéhi, nn̲ee bich'į' be'ígózįh alzaahíí zhą́.
30 Jonas nn̲ee Nínevehgee daagolíínníí bich'į' be'ígózįh alzaahíí k'ehgo shíí, nn̲ee k'ehgo
Niyááhíí, daałinolt'įįłíí bich'į' be'ígózįh doleeł. 31 Bik'ehgo'ihi'n̲ań nn̲ee yándaago'aahíí
bijįį isdzán nant'ánihi hayaadé'go nyááhń hiziigo daałinolt'įįłíí yaa yałti'go, Shíí shitisgo
daanchǫ' ni', didon̲iił: áń dázhǫ́ ńzaadgé' ńyáá, Sólomon bigoyą' yidits'ı̨́hgo; áíná' k'adíí
Sólomon bitisgo ánsht'éhi niyáá. 32 Aayá'iti'gee nn̲ee Nínevehgee daagolı̨́ı̨́ n'íí daahiziigo
nn̲ee daałinolt'įįłíí yaa yádaałti'go, Nohwíí nohwitisgo daanchǫ' ni', daadidon̲iił; Nínevehgee daagolíínníí Jonas yałti'go daidezts'ąąná' binchǫ'íí yich'ą́'zhı̨'go ánádaasdzaa; áíná'
k'adíí Jonas bitisgo ánsht'éhi niyáá. 33 Doo hadń ik'ah kǫ'íí yidiłtłaadgo nagont'ı̨'yú
nyiłt'áah da, dagohíí doo táts'aa yił yaa nyí'aah da, áíná' ik'ah kǫ'íí biká' dahnásiłt'ááhyú
daach'iłt'aah, áík'ehgo hayíí ha'áhikáhíí áí kǫ'íí daayo'ı̨ı̨ doleeł. 34 Kin̲ááʼíí kits'í bikǫ'i at'éé:
kin̲ááʼ nłt'ééyúgo kits'í dahot'éhé bikǫ' golíni at'éé; áíná' doo nłt'éé dayúgohíí kits'íhíí
dahot'éhé diłhiłi at'éé. 35 Áík'ehgo ádaagots'idzą́ą́, dahyúgo kiyi' ná'dindíín n'íí kich'ą́'
diłhił nádleeh. 36 Kits'í dahot'éhé biyi' adindíínyúgo, hayú doo diłhiłgo baa dahgoz'ąą
dayúgo, kits'í dahot'éhé bich'ą́'idindíín doo, ik'ah kǫ'íí bich'ą́'idindíínhíí k'ehgo.

37 Jesus t'ah yałti'ná' Phárisee nlínihi, Shił ináá, biłn̲ii: áík'ehgo Jesus itah iyąągo nezdaa.
38 Jesus Phárisees bi'at'e'híí k'ehgo dá doo táádígisé itah iyąągo nezdaago Phárisеehíí
bił díyagot'ee lę́'e. 39 Jesus gábiłn̲ii, Nohwíí Phárisees daanołíni, idee ła'íí its'aa biká'yú
zhą́ táádaałgis; áíná' nohwiyi'yú aadaach'ihi'n̲iiłíí ła'íí daanchǫ'íí zhą́ begoz'ąą. 40 Nohwíí
doo daagonołsáni da, hadń nohwits'í áyíílaahń shą' da'áń nohwiyi'ihíí ałdó' áyíílaa?
41 Dawahá nohwijíí biyi'gé' nłt'éehíí nn̲ee bá daadołné'; áík'ehgo dawahá nohwá nłt'éé
doleeł. 42 Phárisees daanołíni, nohwá góyéé doleeł! tł'oh mint holzéhi, ła'íí rue holzéhi,
ła'íí tł'oh iłtah at'éehíí dágonenanyú iłk'é'n̲ilgo dała'á Bik'ehgo'ihi'n̲ań baa nádaałné',
áíná' nłt'éégo ágot'eehíí doo bikísk'eh ádaanołt'ee da, Bik'ehgo'ihi'n̲ań bił'ijóónníí doo
baa natsídaałkees da: áí bee ádaanołt'ee doleeł ni', ła'ihíí doo baa daayołn̲ah dago.
43 Phárisees daanołíni, nohwá góyéé doleeł! nohwíí Jews ha'ánáłséh nagozn̲il yun̲e'
nn̲ee ízisgo ádaat'eehíí dahnádinbı̨hyú itah dahnasółtąągo zhą́, ła'íí nahi'n̲iih nagoz'ąąyú
nohwich'ı̨' ádaach'in̲iigo nohwił daagozhǫ́ǫ́. 44 Begoz'aanníí ye'ik'eda'ałchíhi ła'íí Phárisees
daanołíni, daanołshǫǫ ádaagonoł'íni, nohwá góyéé doleeł! łe'ch'izhjeegíí doo daat'ı̨ı̨ dahíí
ga'ádaanołt'ee, áí łe'ch'izhjeegíí biká' ch'ích'ihikáh, dá doo bídaagoch'iłsinégo.

45 Ła' Jews bich'ı̨' begoz'aanníí nłt'éégo yígółsini Jesus gáyiłn̲ii, Ałch'ígó'aahíí, ágánn̲iiyú
nohwíí ałdó' ánohwiłnn̲ii. 46 Jesus gán̲íí, Begoz'aanníí nłt'éégo bídaagonołsini, nohwíí
ałdó' nohwá góyéé doleeł! heeł ndaazi nn̲ee biká' dahda'ohołheeh, áíná' nohwihíí
dázhǫ́ da'ayą́hágo ndi doo bich'odaałn̲ii da. 47 Nohwíí nohwá góyéé doleeł! nohwitaa
n'íí Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú nada'iziidi nadaistseedi łe'shijeegíí biká' dahat'íhíta bee
bínádaach'iln̲ihíí ádaagołe'. 48 Nohwitaa n'íí ánádaat'ı̨ı̨ł n'íí nohwił dábik'ehgo ch'í'n̲ah
ádaał'ı̨ı̨: daanohwitaa n'íí Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú nada'iziidíí nadaistseed, nohwíí
łe'shijeegíí biká' dahat'íhíta bee bínádaach'iln̲ihíí ádaagołe'. 49 Áí bighą Bik'ehgo'ihi'n̲ań
bigoyą'íí gánn̲iid lę́'e, Binkááyú nada'isiidíí ła'íí shinadaal'a'á koch'ı̨' daadish'aa, ła'
nadaach'iłtseed doleeł, ła'íí biniidaagoch'idile' doleeł: 50 Áík'ehgo ni'gosdzáń alzaagé'
godezt'i'go Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú nada'iziidi dawa bidił nada'ijóółíí, daałinolt'ı̨ı̨łíí
bik'izhı̨' didot'aał, 51 Ábel zesdı̨ı̨gé' Zekarías zesdı̨ı̨zhı̨' nnágont'i'go, Zekaríasíí bech'okąąhíí
biká' dahnási'n̲iłíí goz'aanníí ła'íí kı̨h biyi' da'ch'okąąhíí bigizhgee daztsąą lę́'e: da'an̲ii
ádaanohwiłdishn̲ii, daałinolt'ı̨ı̨łíí bik'izhı̨' didot'aał. 52 Begoz'aanníí nłt'éégo bídaagonołsini,
nohwá góyéé doleeł! nohwíí igoyą' bich'ı̨' bená'igisé nádaadołtąą: nohwíí doo
ha'ałkáh daná' nn̲ee ha'akáh doleeł n'íí t'ąązhı̨' ádaanołsı̨. 53 Jesus ágán̲ííná' begoz'aanníí
ye'ik'eda'ałchíhi ła'íí Phárisees daanlíni bá daagoshchı̨ı̨dgo łąągo nayídaadiłkid: 54 Yá
nakída'ił'ááго, k'izé hadzii daanzı̨go, dahat'íhíta yik'izhı̨' daidi'aahíí bighą.

12

1 Díí bee ánágot'ı̨ı̨łná' nn̲ee doo náhóltag dayú dała'adzaago dázhǫ́ daałiłjizhná' Jesus
bitsiłke'yu iłtsé gáyiłn̲ii nkegonyaa, Phárisees daanlíni binchǫ'íí báń benilzoołé ga'at'éhi

baa daagonołsąą, áí nn̲ee binadzahgee nzhóni ádaadil'íni at'éé. [2] K'ad dawahá bił łe'izkaad
n'íí ch'í'n̲ah ádoln̲iił; ła'íí k'ad dawahá nanl'į' n'íí bígózįhgo ádoln̲iił. [3] Áík'ehgo godiłhiłyú
hat'íí daadoln̲ii n'íí got'įjzhį' didots'įjł; kįh biyi' yun̲e' datąąnégo hat'íí daadoln̲ii n'íí
kįh biká'gé' didots'įjł. [4] Shit'ekéhíí, gádaanohwiłdishn̲ii, Hayíí kits'í nadaiłtseedná',
bikédé'go doo hago ádaan̲éh dahíí doo bédaałdzid da. [5] Shíí nohwił nadaagoshn̲i'
hadń bédaałdzid: ich'izishiinií bikédé'go ch'iidn bikǫ' diltłi' yuyaa kaa o'iłkaadíí áń
bédaałdzid; gánohwiłdishn̲ii, áń bédaałdzid. [6] Ya' dlǫ'dichiné ashdla'i zhaali łichí'é
naki izlįjgo nahin̲iih gá? Da'ágát'éé ndi Bik'ehgo'ihi'n̲ań dała'á ndi doo yaa yin̲ah
da. [7] Nohwitsizíl dawa ałk'iná' hotagi at'éé. Áík'ehgo doo nédaałdzid da: dlǫ'dichiné
doo ałch'ídé bitisgo da'inołįj da. [8] Gánádaanohwiłdish'n̲ii, Dahadń nn̲ee binadzahgee,
Áń bígonsį, shiłn̲iihń, shíí nn̲ee k'ehgo Niyááhíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań binal'a'á yaaká'yú
daagolíínií binadzahgee ágádiłdishn̲iił: [9] Áíná' hadń nn̲ee binadzahgee, Áń doo bígonsį
da, shiłn̲iihń, Bik'ehgo'ihi'n̲ań binal'a'á yaaká'yú daagolíínií binadzahgee, Doo yígółsį
da, biłdidishn̲iił. [10] Dahadń shíí, nn̲ee k'ehgo Niyááhíí, nchǫ'go shaa yałti' ndi binchǫ'íí
bá da'izlíné ánádoln̲iił; áíná' dahadń Holy Spirit nchǫ'go yaa yałti'ń binchǫ'íí doo bá
da'izlíné ánáln̲e' at'éé da. [11] Jews ha'ánáłséhíí, ła'íí nadaant'aahíí, ła'íí aasin̲ilíí binadzahgee
ndaanohwidel'aago, hago'at'éégo shą' hasdziih, dagohíí hat'ííshą' dishn̲ii gádnii, doo
daanołsį da: [12] Holy Spirit da'áí bik'ehen'ąągee biyi' hat'íí daadoln̲iihíí nohwił ch'ígó'aah
ndi at'éé.

[13] Nn̲ee dała'at'éehíí ła' Jesus yich'į' hadziigo gán̲íí, Ałch'ígó'aahíí, shik'isn hat'íí no-
hwíyéé doleełíí łahzhį' shaa no'né', biłnn̲ii. [14] Jesus gábiłn̲ii, Dawahá nanohwíńłtł'ogíí
hadń nohwá ałch'į'ishłe'go hashiłtįį? [15] Áígé' Jesus gánádo'n̲iid, Daagonołsąą le', dawahá
dayúwehégo ádáhádaałt'iinií baa daagonołsąą: kíyééhíí łąą ndi doo áí bee ch'ihin̲aa
da. [16] Ałch'ígót'aahgo na'gon̲i'íí yee yich'į' hadziigo gáyiłn̲ii, Nn̲ee ízisgo it'iinií łąągo
na'inłt'įh: [17] Dabíí gáłdi'n̲ii, Hago áshn̲éh, shinest'ą'íí doo hayú bá nágost'ąą da.
[18] Áígé' gánádi'n̲ii, Hago áshn̲éhíí bígonsį: dawahá bá gową shíyééhíí nanágohishn̲iiłgo
nchaago ánágoshdléhgo, shinest'ą'íí ła'íí dawahá shíyééhíí ákón̲e' oshn̲iił. [19] Shiyi'siziinií
gábiłdishn̲ii, Shiyi'siziinií, dawahá n̲íyééhíí da'kwíí łegodzaayú dábik'ehyú iłk'eyíhin̲il;
áík'ehgo hanányoł, ináá, ídlążą, nił gozhǫǫ le'. [20] Áíná' Bik'ehgo'ihi'n̲ań gábiłnn̲iid,
Doo gonyążą da; díí tł'é' niyi'siziinií níhókeed: dawahá n̲íyééhíí iłk'ehin̲ilíí hadń bíyéé
doleeł áíná'? [21] Hadń dabízhą nzhoonií zhą ádáhát'íígo iłk'eyihin̲ilná' Bik'ehgo'ihi'n̲ań
binadzahgee doo nzhǫǫ da, áń nn̲eehń ágát'éé.

[22] Jesus bitsiłke'yu gáyiłnn̲iid, Áí bighą gánohwiłdishn̲ii, Nohwi'ihi'n̲a'íí doo baa
daanohwił goyéé' da le', hat'ííshą' hishąą doleeł, daanołsįgo; dagohíí nohwits'í doo baa
daanohwił goyéé' da le', hat'ííshą' ágoshdle', daanołsįgo. [23] Ki'ihi'n̲a'íí idáń bitisgo ilíni
at'éé, kits'íhíí diyágé bitisgo ilíni at'éé. [24] Gaagé baa natsídaałkees: doo k'eda'dilee
da, doo náda'igeesh da; doo hayú binon'iłk'edaayihin̲iilíí bá gową goz'ąą da; da'ágát'éé
ndi Bik'ehgo'ihi'n̲ań bá da'diiné': nohwíí dlǫ' bitisgo da'inołįj! [25] Nohwitahyú hadń
daahołn̲eezíí yaa natsekeesíí zhą bee ayąhágo ndi hadag ńdiłséhgo ádidle' gá? [26] Áík'ehgo
ágát'éhi dé'iyąhá ndi ch'éh ádaałe'ná', hat'íí bighą ła'ihíí baa daanohwił goyéé'? [27] Tł'oh
dénzhónéhíí baa natsídaałkees, hago'at'éégo nadaanse'íí: doo nada'iziid da, doo da'itł'ool
da; da'ágát'éé ndi Sólomon ízisgo at'éé lę'e ndi, doo díí tł'oh dénzhóné ga'at'éégo
ík'e'isdlaa da, nohwiłdishn̲ii. [28] Áík'ehgo tł'oh díí jįj nołseełíí, áígé' iskąą daadidlidíí ndi
Bik'ehgo'ihi'n̲ań nłt'éégo bik'e'isłaaná'; áí tł'ohíí bitisgo Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwik'e'isłaa,
nohwíí nohwi'odlą' ayąháhi. [29] Áík'ehgo hat'íí da'iidąą shįhíí dagohíí hat'íí da'iidląą shįhíí
zhą doo baa natsídaałkees da, doo nohwiini' hąh da le'. [30] Ni'gosdzáń biká' nn̲ee iłtah
at'éégo hadaazt'i'íí áí zhą itisgo hádaat'ęj: áíná' hat'íí bídn daanołiinií Bik'ehgo'ihi'n̲ań
nohwiTaa nohwá yígółsį.

[31] Bik'ehgo'ihi'n̲ań bilałtł'áhgee begoz'aanií itisgo biká hádaałt'ęj, áígé' díí dawahá ałdó'
nohwíyéé doleeł. [32] Doo nédaałdzid da, doo hwoigo shiké' hołkah dahíí, Bik'ehgo'ihi'n̲ań
nohwiTaa bilałtł'áhgee daanliinií itah daanołįjgo nohwá ngon'ąą, áí bił goyiłshǫǫ.

33 Dawahá nohwíyééhíí nohwaa nahiniił le', tédaat'iyéhíí baa daanołné'; bestso bizis doo
są'i hileeh dahíí nádaadoł'aah, yaaká'zhį' ilínihíí doo édįįhi nádaadoł'aah, ákú da'in'įįhíí
doo keda'in'įįh dayú, ła'ihíí doolé doo nohwich'ą' da'iyąą dayú. 34 Dahayú nohwił ilíni
sinilyú áí zhą baa natsídaałkees doo. 35 Ík'eda' sołdlaago t'ałkoná' nohwikǫ' daadiltłi'
le', 36 Nnee binant'a' ni'i'néhgee k'ad nadáhgo yiba' naháztąąhíí k'ehgo ádaanołt'ee le';
nadzáágo dáádítįh ńyínłts'įgo dagoshch'į' yá ch'ída'itįįh doleeł. 37 Nadaal'a'á binant'a'
nadzáááná' daadéz'ąąhíí biyaa gozhǫǫ doleeł: da'anii gánohwiłdishnii, ík'e'idleego, Di-
nołbįh, yiłniigo yich'į' iikaah. 38 K'ad tł'é'ís'ahzhį' godeyaayú, dagohíí hadiyeskąąyú biká
daadéł'ąągo nadzááyúgo, áí nadaal'a'á biyaa gozhǫǫ doo. 39 Díí bídaagonołsį, nnee bigową
golíínií da'os'ah in'ąąhíí hígháhgo yígółsiyúgo yiká déz'ąą doleeł ni', áík'ehgo bigową doo
ch'í'nódzíís át'éé da. 40 Nohwíí ałdó' t'ałkoná' ałch'ą'daanołt'ee, shíí nnee k'ehgo Niyááhíí
dahagee nánshdáh, doo ndaashołíí dagee.

41 Peter gábiłnii, SheBik'ehń, ałch'ígót'aahgo na'gonii'íí bee yáńłti'íí, ya' nohwíí zhą
nohwá ánnii née, dagohíí dawa bá ánnii née? 42 Jesus gánníí, Hadń begondlįįgo na'iziidíí
góyáni, binant'a' bigowąhíí yebik'ehgo nbiłtíí n'íí, dahagee idáń nana'nííhghee idáń
nayiniih. 43 Na'iziidíí binant'a' ábiłniiyú át'íígo binant'a' nadzááyúgo, áń biyaa gozhǫǫ
doleeł. 44 Da'aniigo gádaanohwiłdishnii, nant'án hat'íí bíyééhíí dawa yebik'ehgo na'iziidíí
nbíłteeh doo. 45 Áíná' áí na'iziidíí, Shinant'a' doo dáhah nadáh da, idiłdi'niiyúgo; isdzáné
ła'íí nnee nada'iziidíí nadainłkaad nkegonyaayúgo, iyąą ła'íí idlągo bił nágodezyizyúgo;
46 Áí na'iziidi binant'a' doo yiká déz'ąą dagee, doo nyołíí dagee nadáhgo nbihiłgeesh,
áígé' hayíí doo da'odlągą dahíí bich'ą'zhinéégo nilteeh. 47 Áí na'iziidi binant'a' hat'íí áile'
hábit'iinií yígółsį ndi doo hwaa ágádzaa da, doo hwaa ałch'ą'ádidlaa dahíí nábi'diltsas.
48 Áíná' na'iziidi binant'a' hat'íí áile' hábit'iinií doo yígółsį dahíí, nábi'diltsas dábik'ehyú
adzaayúgo ndi, dét'ąh ńbi'diltsas doleeł. Hadń łąągo baa hi'né'íí, áń łąągo bínádokił; hadń
nnee łąągo yá'ńné'yúgo, áń łąągo yíná'dókeed doo.

49 Shíí kǫ' ni'gosdzáń biká'zhį' nkedinshniiłgo niyáá: ałk'iná' diltłi' le' láń! 50 Shíí baptize
áshidilne'; áí dáhah hadó' begolne'! 51 Ya' ni'gosdzáń biká'zhį' ałch'ą'gont'éééhíí nkeniiné'
daanołsį née? Dah, nohwiłdishnii; nnee ałk'ídaashniilyú níyáá: 52 Kodé' godezt'i'go ashdla'i
kąh dała'á biyi' daagolííyúgo, taagi yich'ą' nakiłt'éé doleeł, dagohíí naki yich'ą' tałt'éé
doo. 53 Nneehń biye' yił nanágonłkaad doo, biye'ń bitaa yił nanágonłkaad doo ałdó'; ła'íí
isdzán bi'isdzą' yił nanágonłkaad doo, bi'isdzą'ń bimaa yił nanágonłkaad doo ałdó'; isdzán
yá'iyéhń yił nanágonłkaad doo, isdzán bá'iyéhń yił nanágonłkaad doo ałdó'.

54 Jesus nnee dała'at'éééhíí yich'ą' hadziigo gánniid, O'i'áh biyaayú yaak'os dahnanłse'go
daał'ąąyúgo dagoshch'ą' gádaadołnii, Nagołtąą łąą; áík'ehgo da'ágánágot'ąął. 55 Hayaagé'go
ńch'iidyúgo, Gozdog doleeł łąą, daadołnii; áík'ehgo ágánágot'ąął. 56 Nohwíí nnee nzhóni
ádaagonoł'íni, yaak'os ła'íí ni'gosdzáń hago ágonéhíí bídaagonołsįná', hat'íí bighą k'ad
ágonéhíí doo bídaagonołsį da? 57 Hat'íí bighą doo dánohwíí nohwi'at'e' hago'at'éé shįhíí
bídaagonołsį dashą'?

58 Hadń naa dahgoz'aaníí nant'án yaa bił hi'ashyú dagoshch'ą' bił ałk'ínágonłdǫǫh;
dahyúgohíí aayánáltihíí yaa nidołt'eełgo at'éé, áík'ehgo aayánáltihíí aasitíni yaa niłtée-
hgo, aasitiinií ha'ániłt'e'. 59 Doo ch'ínánódáh át'éé da, dá ąął na'íńnilgo zhą, niłdishnii.

13

1 Áíná' ła' nnee áígee dała'at'éééhíí Jesus yił nadaagolni'go gádaayiłnii, Ła' nnee Gálileegé'
hikaihi Pílate nabistseedgo bidiłíí ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań yaa dainé'íí bidiłíí bił nanádisgeed
lę'e. 2 Jesus gádaabiłnii, Ya' áí nnee Gálileegé' daagolíínií nnee ła'ihíí Gálileegé' daagolíínií
bitisgo binchǫ' ye'ádaat'eehíí bighą biniidaagodeszaa daanołsį née? 3 Dah, nohwiłdishnii:
áíná' nohwíí daanohwinchǫ' doo bich'ą'zhį' ádaałne' dayúgo, nohwíí ałdó' áí k'ehgo
nanołne'. 4 Dagohíí łah nnee tsebiits'ádah hilt'éhi Silóamgee tséé ałk'ehistł'ini nneezgo
nadn'áhi biká' nágo'go nabistseed n'íí, ya' áí ła'ihíí Jerúsalemgee daagolíínií bitisgo
binchǫ' ye'ádaat'eehíí bighą adzaa daanołsį née? 5 Dah, nohwiłdishnii: áíná' nohwíí
daanohwinchǫ' doo bich'ą'zhį' ádaałne' dayúgo, nohwíí ałdó' áík'ehgo nanołne'.

6 Jesus iłch'ígót'aahgo na'gon̨i'íí yee yaa nanágoln̨i'go gánn̨íí, Ła' nn̨ee bidasts'aa hentíínníí
biyi'gee ch'il fig holzéhi o'áá lę́'e; áík'ehgo nn̨eehń áí fig o'áhi bah dahnándahíí yiká
déz'i̧i̧go nyáá ndi doo ła' da lą́ą. 7 Nn̨ee bidasts'aa hentíínníí bá yaa nádéz'iinníí gáyiłn̨ii,
Kú díń'i̧i̧, díí fig sikaadíí bah dahnándahíí biká nádísht'i̧i̧go taagi łegodzaa, t'ah doo ła'
nádish'aa da: k'íńk'é; hat'íí bighą o'áá doleeł, doo bah dahná'ndah daná'? 8 Áík'ehgo gánn̨íí,
Shinant'a', ch'ík'eh da'áík'ehgo o'áago łenágodáhgo nzhǫǫ, áík'ehgo dahat'íhíta bich'i̧'
int'aanníí bił k'enádishdlee: 9 Áík'ehgo bah dahnisdeeyúgo nłt'éé: dahyúgohíí k'ídńk'i.
10 Jews daagodnłsinníí bijii̧ Jesus ła' Jews ha'ánáłséh goz'ą́ą yun̨e' iłch'ígó'aah lę́'e.

11 Áígee ła' isdzán spirit nchǫ'i kah naghaago ábíłsini biyi' golii̧go tsebiits'ádah bił
łegodzaahi itah lę́'e, áń hayaa isk'idgo doo iłk'ídídǫǫhi da. 12 Jesus yiłtsą́ągo yich'i̧'
ánn̨íígo gáyiłn̨ii, Isdzán, kah nann̨aahíí bich'ą́' ni'doltj̨i̧. 13 Yiká ndeln̨iigo dagoshch'i̧'
isdzánhíí iłk'ínádezdǫǫd, áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'n̨ań náshilziihgo bich'i̧' ahénsi̧, n̨ii lę́'e.
14 Áígee Jews ha'ánáłséh yebik'ehń hashkee, Jesus Jews daagodnłsinníí bijii̧ ná'ilziihíí bighą,
áík'ehgo nn̨ee dała'at'éehíí yich'i̧' hadziigo gánn̨íí, Gostáń iskąązhi̧' na'iziidíí bee goz'ą́ą:
áí gostáń iskaanníí biyi' nádaanohwidilziihyú nohołkáh, doo godilzinníí bijii̧ da. 15 Jesus
hananádziigo áí nn̨eehíí gáyiłn̨ii, Ni, nzhǫǫ ádńł'íni, nohwíí dała'á nołtj̨igo godilzinníí bijii̧
nohwimagashi dagohíí nohwitúlgayé dahastł'oonníí k'eda'oł'adgo túyú daadołǫǫz góya'?
16 Díí isdzánihíí, Abraham bich'ą́'gé' bi'dishchíni, Satan dahbihestł'ǫǫgo tsebíits'ádah bił
łegodzaahi, godilzinníí bijii̧shą' doo k'e'it'ad da née? 17 Ágánn̨iidná' nn̨ee Jesus yich'i̧'
daagot'iinníí ádaa yádaaniidzi̧i̧: áíná' nn̨ee ła'ihíí dawa bił daagozhǫǫ́, Jesus dázhǫ́ nłt'éégo
adzaahíí bighą.

18 Áígé' Jesus gánn̨íí, Bik'ehgo'ihi'n̨ań bilałtł'áhgee begoz'aanníí hago'at'éehíí? Hat'íí bił
łísht'a nshné' baa nagoshn̨i'? 19 Nn̨ee ła' mústard biyigé dázhǫ́ ałch'ísę́hi náidn'ąągo
bikíyaayú k'eidnláá; áí ch'il dázhǫ́ nchaahi silii̧go bich'ádaaz'aahíí biyi'yú dlǫ́' yúdahyú
nada'in̨iihíí bit'oh ádaagozlaahíí k'ehgo Bik'ehgo'ihi'n̨ań bilałtł'áhgee begoz'aanníí át'éé.
20 Áígé' gánádo'n̨iid, Bik'ehgo'ihi'n̨ań bilałtł'áhgee begoz'aanníí hat'íí bił łísht'a nshné'go
baa nagoshn̨i'? 21 Isdzán ik'áán taadn ha'okąą́go báń benilzoołé yił ná'ist'oodgo ąą́ł
dahńdilzoołíí k'ehgo Bik'ehgo'ihi'n̨ań bilałtł'áhgee begoz'aanníí át'éé. 22 Jesus Jerúsalemyú
higaałgo kj̨h nagozn̨ilyú ła'íí daagotahyú iłch'ígó'aah lę́'e. 23 Ła' bich'i̧' gánn̨iid, ShiNant'a',
ya' nn̨ee da'ayą́hágo hasdáhikáh doleeł née? Gáyiłnn̨iid,

24 Ágołch'óshígo ch'ígót'i' ch'ínołkáh bich'i̧' dahdaanołdǫh: łą́ągo ha'akáh hádaat'i̧i̧
doleeł ndi ch'éh ádaat'i̧i̧ doleeł, nohwiłdishn̨ii. 25 Bigową golíínníí nádidáhgo dáádítj̨h
nohwich'ą́' da'ditj̨ihná' da'dáńyú nasozi̧i̧go dáádítj̨híí ńdaanołts'i̧go gádaadołn̨iił, No-
hwinant'a', Nohwinant'a', nohwá ch'í'íńtj̨ih; nohwich'i̧' hadziigo gádaanohwiłdon̨iił,
Hagé' nałkaihi shi̧, shíí doo nohwídaagonsi̧ da: 26 Áíná' gánádaadoł'n̨iił, Nin̨áá́ł
da'iidą́ą ni', nohwida'itinyú iłch'ígon'aah ni'. 27 Áíná' gánohwiłdidon̨iił, Hagé' nołkaihi
shi̧ doo nohwídaagonsi̧ da, nohwiłdishn̨ii; yúwehzhi̧' nołkáh, daanohwigha nchǫ'go
ádaałt'íni. 28 Abraham, Isaac, Jacob, ła'íí dawa Bik'ehgo'ihi'n̨ań binkááyú nada'iziidi n'íí
Bik'ehgo'ihi'n̨ań bilałtł'áhgee goz'ą́ą yun̨e' naháztą́ągo daał'i̧i̧go, áíná' nohwíí nohwich'ą́'
da'detą́ągo, daałchag ła'íí nohwiwoo' łídaadołk'ash doo. 29 Nn̨ee ha'i'áh biyaadé'go,
ła'íí o'i'áh biyaadé'go, yúdaazhidé'go, ła'íí hayaadé'go nihikáhgo, Bik'ehgo'ihi'n̨ań bi-
łałtł'áhgee goz'ą́ą yun̨e' dahnaháztą́ą doo. 30 Nn̨ee ła' iké'yú daanli̧i̧ n'íí da'iłtsé doleeł; ła'
da'iłtsé daanli̧i̧ n'íí iké'yú doleeł.

31 Da'áí bijii̧ ła' Phárisees daanlínihi baa hikaigo Jesus gádaayiłn̨ii, Kogé' dahnn̨áh;
Hérod niziłhee hát'i̧i̧. 32 Jesus gábiłn̨ii, Ti'i, áí ba'íí k'ehgo nlíni gádaadołn̨ii, Díí
jii̧ ła'íí iskąą́ shíí ch'iidn nn̨ee biyi'gé' ch'ínihisood, ła'íí ná'isziih; nakiskąągo áníita
shinasdziid ąą́ł ashłeh. 33 Da'ágát'éé ndi díí jii̧ ła'íí iskąą́ ła'íí nakiskąągo da'áí
k'ehgo hishgaał: Bik'ehgo'ihi'n̨ań binkááyú na'iziidi Jerúsalemyú zhą datsaah dábik'eh.
34 Jerúsalem, Jerúsalem ńlíni, Bik'ehgo'ihi'n̨ań binkááyú nada'iziidi natsíńłtseedíí, ła'íí
nich'i̧' daahi'aadíí tséé bee nabida'tsisíńłn̨e'íí; tazhik'áné bi'aadíí bit'ats'in bitł'ááh yun̨e'

bizhaazhé onáyiniłíí k'ehgo nichągháshé doo ałch'ídn łináhishniił hasht'íį ndi doo hádaałt'íį da ni'! 35 Nikįhíí yó'agodot'ąą: da'aniigo gádaanohwiłdishnii, Bik'ehgo'ihi'nań bizhi' yee higaałń ba'ahégosini at'éé, daadołniihíí bijįį zhą nadaashołtséh.

14

1 Łah Jews daagodnłsinníí bijįį Jesus Phárisee nant'án nlíni bigową yune' iyąąyú óyáágo, dé'at'éégo daayinł'íį lę'e. 2 Jesus ła' nnee nádaanilzołi yiłtsąą. 3 Áík'ehgo nnee begoz'aanníí nłt'éégo yídaagołsini ła'íí Phárisees daanlíni yich'į' hadziigo gáyiłnii, Ya' godilzinníí bijįį na'ch'ilziihgo goz'ąą née, dah née? 4 Doo hadń bich'į' hanadzii da lę'e. Áík'ehgo nnee kah yaa nagháhihíí náidnlǫǫzgé' náilziih, áígé' onáyíł'aad. 5 Áígé' gánádaabiłn'niid, Hadń godilzinníí bijįį bitúlgayé dagohíí bimagashi o'i'áń yúyaa ogo'yúgo dagoshch'į' hanáidishood ya'? 6 Áígee doo hadń hananádzii da lę'e.

7 Nnee kú neheskaihíí hagee nnee itisgo ádaat'eehíí dahnádaadinibįhgee dahnihebįłgo yiłtsąąná' iłch'ígót'aahgo na'gonii'íí yee hadziigo gánníí, 8 Ni'i'néhgee da'idąąyú ńnáh, niłnniidyúgo, nnee itisgo ádaat'eehíí dahnádinibįhyú dahnódaa hela'; ágándzaayúgo nnee nitisgo at'éhi, Kú ńnáh, biłdo'niid n'íí; 9 Áík'ehgo nnee bá da'idaanníí nich'į' nigháhgo gániłdidoniiłgo at'éé, Ai dahsíndaageehíí díí nneehíí baa goń'aah; ádaayáńdzigo dá'ích'į'égee goz'ąągee dahńdaał. 10 Kú ńnáh golzeego naa ch'íníhít'ąągo akú ńyaago dá'ích'į'égee goz'ąągee dahńdaał; áík'ehgo nnee bá da'idaanníí ńyáágo, Shit'eké, yúdahgee dahńdaał, niłniigo, kú neheskaihíí biní�ł itisgo nni'dilteeh. 11 Hadń itisgo ádéstįįhń ádaagoch'olba'go ádolniił; áíná' ádaagoch'olba'ń itisgo at'éégo ádolniił.

12 Jesus nnee bá da'idaanníí ałdó' yich'į' hadziigo gáyiłnii, Nigowągee ha'iz'ąągo da'idąąyúgo, dagohíí o'i'ąągo da'idąąyúgo, doo dá nit'eké, nik'isyú, nik'íí, dagohíí ízis da'it'iinníí na'ashhahgé' daagolíínníí zhą, Kú nohołkáh da'ołsąąyú, biłnnii da; ágándzaayúgo ni ałdó', Kú ńnáh, nádaaniłdo'niiłi at'éé, t'ąązhį' ni nich'į' naná'doho'niił. 13 Ná da'idąąyúgo tédaat'iyéhíí, baa dahnagoz'aanníí, doo nadaakai dahíí, ła'íí biníися édaagodinníí, Da'ołsąąyú nohołkáh, daabiłnnii doo: 14 Áík'ehgo niyaa gozhǫǫ doleeł; áí doo hat'íí nich'į' nanádaihi'niił dahíí bighą: nnee nłt'éhi nanezna'íí naadikaihíí bijįį nich'į' nanádo'niił.

15 Nnee ła' Jesus yił iyaanníí díí yidezts'ąągo gábiłnii, Bik'ehgo'ihi'nań bilałtł'áhgee goz'ąą yune' hadń báń yiyąą doleełíí biyaa gozhǫǫ doleeł. 16 Jesus gábiłnii, Nnee ła' ízisgo bá da'idąągo, nnee łąągo, Kú da'ołsąąyú nohołkáh, yiłnniid lę'e: 17 Áígé' da'idaanníí biká' ngonyáágee binal'a'á gáyiłnii, Hayíí, Kú nohołkáh, daabiłdénniidíí, Yushdé', daabiłnnii; ałk'iná' ąął á'ilzaa. 18 Áíná' nnee dała'á daantíígo, Doo ákú dishah da, daanii nkegonyaa. Nnee da'iłtséhíí gánníí, Ni' nagohéłnii ni', áí nish'ííyú díyáá: shá ch'ígon'aah, nánoshkąąh. 19 Ła'ihíí gánádo'niid, Shíí magashi bena'ibąąsé gonenan nahéłnii ni', áí bínshtááhyú díyáá: shá ch'ígon'aah, nánoshkąąh. 20 Ła'ihíí ałdó' gánádo'niid, Shíí shi'aad gozlįį ni', áí bighą doo ákú nsháh da. 21 Nal'a'á binant'a' áí nneehíí hat'íí daaniihíí yił nagosni'. Nant'ánhíí bágóchįjdgo binal'a'á gáyiłnii, Ti'i, dahałe, kįh goznilíí biyi' da'itinyú, kįh bigizh ch'énádaagozt'i'yú nnee tédaat'iyéhíí, baa dahnagoz'aanníí, doo nadaakai dahíí, ła'íí biníися édaagodinníí, Yushdé', daabiłnnii. 22 Áígé' nal'a'áhíí binant'a' gáyiłnii, Shinant'a', áshiłnniihíí ałk'iná' begolzaa, ndi t'ah goz'ąą. 23 Nant'ánhíí binal'a'á gáyiłnii, Ti'i, da'itinyú ła'íí kįh biníися yú ch'il łédaant'i'yú nihiyóód, áík'ehgo shigową yune' ch'ilą́ą doleeł. 24 Nnee, Kú da'ołsąąyú nohołkáh, ch'éh ádaabiłdénniidíí shi'idáń doo daayolįh at'éé da.

25 Jesus nnee łąągo yił nałseeł: áí yich'į' adzaago gáyiłnniid, 26 Dahadń shaa nyááhń bitaa, bimaa, bi'aad, bichągháshé, bik'isyú, bilahkííyú, ła'íí dabíí bi'ihi'na' ndi shitisgo bił nzhoonníí, áń doo shiké' higaałíí át'éé da. 27 Dahadń bitsį'iłna'ááhíí doo dahiditjjhgo shiké' dahdigháh dahń, doo shiké' higaałíí át'éé da. 28 Nohwitahyú dahadń yúdahyú nil'ąągo iłk'e'ishtł'i nzjyúgo, áń iłtsé ndaahgoshą' da'kwíí ileeh shjhíí yołtag, dá bínil'ąą shj ąął ashłéhzhj' nzjgo? 29 Dahyúgohíí kjh bitł'ááh łédn'aahíí ąął áyíílaaná' hat'íí áile'ihíí doo ąął áile' yínés'ąą dayúgo, nnee biní�ł doo ąął áile' dahíí baa daadloh nkegonyaa, 30 Gádaaniigo, Áí nneehíí itł'i nkegonyaa ndi doo ąął áile' yínés'ąą da. 31 Ła'íí nant'án, nant'án ła'

yił nagonłkaad doleełyúgo, iłtsé ndaahgoshą' yaa natsekees, shisiláada gonenango doo náhóltag dayú ła' nant'ánhíí bisiláada nadin doo náhóltag dayúhi bił nagonshkaad dábik'eh shį, nzįgo? 32 Dahyúgohíí, yił nagonłkaadíí t'ah ńzaadgé' hikaahná', bá ch'inąąh nadai'aahíí bidáhzhį' daidił'aa gádaayiłdiniihgo, Iłt'eké náodleeh. 33 Áík'ehgo nohwitahyú dahadń bíyééhíí dawa bił nzhǫǫhíí bighą doo yich'ą́'hígháh hát'ǫǫ́ dahń, doo shiké' higaałíí át'éé da.

34 Ishįįh nłt'éé, ndi ishįįh doo nk'ǫǫ́zh da silįįyúgo, hat'íí bee nk'ǫǫ́zhgo ánálne'? 35 Łǫǫ́ bichan ndi bił nadigeedgo kíyaayú doo nalkaad bik'eh da; daazhógo ch'élkáad. Hadń bijeyi' golíínií íyésts'ąą le.

15

1 Tax bich'į' nadaahi'niiłíí ła'íí nnee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí dawa Jesus yídaayésts'ąągo yich'į' nihikáh lę́'e. 2 Phárisees daanlíni ła'íí begoz'aaníí ye'ik'eda'iłchíhi Jesus yída'iłtahgo gádaanii, Áí nnee, nnee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí yich'į' nihikáh, ła'íí yił da'ayąą.

3 Áík'ehgo Jesus iłch'ígót'aahgo na'gonii'íí yee yił nagolni' gáníígo, 4 Nohwitahyú ła' dahadń dibełǫǫ́ dała'á gonenadín da'izlįjyú yinoyołgo, dała'á ch'a'oyááyúgo, ngost'ádin ngost'áíhíí dakú nyinííłshą', áíná' dała'á bich'ą́' ch'a'oyááhíí yíka ntaah, dá náidnłtįjzhį'? 5 Náidnłtįjná' yaa bił gozhǫǫ́go biwosyú dahiłteeh. 6 Bigowąyú nádzáágo bit'eké ła'íí ba'ashhahgé' daagolíínií dała'áyííłaago gádaayiłnii, Shił nohwił daagozhǫǫ́ le'; shidibełǫǫ́ ch'a'oyáá n'íí nádiłtjjh. 7 Da'áík'ehgo ałdó' nnee dała'á nchǫ'go at'éehń binchǫ' yich'ą́'zhį' adzaahń, ngost'ádin ngost'áí nnee daanjǫǫ daanzįgo binchǫ' doo yich'ą́'zhį' ádaanee' dahíí bitisgo yaaká'yú baa koł daagozhǫǫ́ doleeł, nohwiłdishnii.

8 Isdzán ła' zhaali béshłigai be'alzaahi gonenan nainilgo, dała'á baa ch'a'oltǫ'yúgo, kǫ' yidiltłaadgoshą' nágołshóhgé' yiká déz'ąą, danáidn'ąązhį'? 9 Náidn'ąąná' bit'eké ła'íí ba'ashhahgé' daagolíínií dała'áyííłaago gádaayiłnii, Shił nohwił daagozhǫǫ́ le'; zhaali shich'a'oltǫ' n'íí nádi'ąą. 10 Da'áík'ehgo ałdó' nnee dała'á nchǫ'go at'éehń binchǫ' yich'ą́'zhį' adzaahíí bighą Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á yaaká'yú daagolíínií binááł gózhǫǫ́ doleeł, nohwiłdishnii.

11 Jesus gánádo'niid, Ła' nnee biye' naki golǫǫ́ lę́'e: 12 Iké'gee nagháhihíí bitaa gáyiłnii, Shitaa, dawahá níyééhíí łahzhį' shíyéé doleełíí shaa nné'. Áík'ehgo bá iłk'ííyíné'go yaa yiné'. 13 Da'kwíí iskąą hik'e iké'gee nagháhihíí dawahá bíyééhíí dała'áyííłaago ńzaadyú óyáá, ákú da'adzaayú análwołgo dawahá bíyéé n'íí ąął ch'ayishchjjh. 14 Dá ąął ch'ayishchjjná' áígee shiná' góyéégo daagodeyaa lę́'e; áík'ehgo dawahá yídn nljjgo nkenyaa. 15 Nnee ła' áígee daagolíínií yá ná'nziid; góchi yá nádi'né'go. 16 Góchi bi'idáń dák'azhą́ yiyąą ndi nnee doo ła' bá'diné' da. 17 Ídínágoszjjdgo gádiłdi'nii, Shitaa yánada'iziidíí łąągo bi'idáń daagolǫǫ́, ik'e'an naznilgo, áíná' shihíí shiná' dák'azhą́ shiziłhee! 18 Shíí nádishdáhgo shitaa bich'į'yú nádésdzá, áík'ehgo gábiłdishniih, Shitaa, yaaká'zhį' bich'į', ła'íí ni nich'į' nchǫ'go asdzaa, 19 Doo niye' daashiłch'inii bik'eh sitǫǫ́ da: nánada'iziidíí k'ehgo nashńłteeh. 20 Áík'ehgo nádiidzaago bitaa yich'į' onádzaa. T'ah ńzaadgé' nádaałná' bitaa biłtsąągo baa ch'ozbaadgo bich'į' nádilwod, bizénáschidgo bizts'ǫs lę́'e. 21 Biye' gábiłnii, Shitaa, yaaká'zhį' bich'į', ła'íí ni nich'į'nchǫ'go asdzaa, doo niye' daashiłch'inii bik'eh sitǫǫ́da. 22 Áíná' bitaahíí yánada'iziidi gádaayiłnii, Diyágé dázhǫ itisgo nłt'éhihíí kú ndaanołtsoosgo bá ádaagołe'; gan bik'edn'áné bik'e daadoł'aa, kee ałdó' bá ádaagołe': 23 Magashi zhaazhé bidinesk'ah n'íí nádaadołt'e'go bá daazołhee; áík'ehgo daahiidąągo nohwił daagozhǫǫ́ le': 24 Díí shiye' daztsąą nsį n'íí t'ah hinaa łąą́; ch'a'otłizh n'íí nádiltjjh. Áík'ehgo bił daagozhǫǫ́ nkegonyaa. 25 Biye' iłtsé nagháhihíí k'edolzaayú naghaa n'íí nádaał: áń kjh yit'ahzhj' nnyáná' bésh dilwoshé bee idot'aałná' da'ch'ilzhishgo yidezts'ąą. 26 Nada'iziidi ła' yiká ánniidgo nayídiłkid, Hat'íí bighą ágot'jjh? 27 Gábiłnii, Nidizhé nádzáá; nitaa magashi zhaazhé bidinesk'ah n'íí bá zesdjj, nidizhé dánłt'éé nt'éégo baa nadzááhíí bighą. 28 Áík'ehgo bágóchjjdgo doo ha'agháh dahíí bighą bitaa bich'j' ch'ínyáágo, Ha'ánnáh, biłniigo nábokąąh lę́'e. 29 Bitaa yich'j' hadziigo gáyiłnii, Doo ałch'ídé łegodzaa da

nich'oshn̲iigo áshiłnn̲iihíí dawa bikísk'eh ánsht'ee ni'; ndi gantł'ízí zhaazhé ndi t'ah doo
hwaa shaa ńłteeh da, shit'eké bił shił daagozhǫǫ́ le'at'éhi: [30] Áíná' díí niye', bizháan
da'adzaahíí yił anákeełgo dawahá n̲íyéé n'íí ąął ch'ayishchįįná' nádzááyú, dagoshch'į'
magashi bidinesk'ah n'íí bá zínłhįį. [31] Bitaa gábiłn̲ii, Shiye', ni nił gonshłįį, shíyééhíí
dawa n̲íyéé. [32] Nohwił daagozhǫǫ́, nohwił gonedlįįgo dábik'eh go'ı̨ı́: díí nidizhé daztsąągo
daandzı̨ n'íí hin̲aa; ch'a'otłizh n'íí nádiltįįh.

16

[1] Jesus bitsiłke'yu yich'ı̨' hananádzii, Łah nn̲ee ízisgo it'íni ła' nn̲ee bána'iziidihi bíyééhíí
dawa yin̲ádéz'ı̨ı̨go nyinłtı̨ı̨ lę́'e; áí nn̲ee ízisgo it'ı̨ı̨ n'íí gádaabiłch'in̲ii, N̲íyééhíí yin̲ádéz'iinii
dawahá nich'ą́' da'izlı̨ı́ áił'ı̨ı̨. [2] Áík'ehgo bána'iziidíí, Yushdé', yiłnn̲iidgo gáyiłn̲ii, Hat'íí
lą́ą́ daaniłch'in̲iigo naa idists'ag? Naltsoos biká'dawahá shíyééhíí shá beda'izoh n'íí shaa
nán'aah; k'adíí dawahá shíyééhíí doo shá bin̲ádíń'ı̨ı̨ da. [3] Na'iziidíí gádiłdi'n̲ii, Hago ląą
ashn̲e'? Shinant'a' dawahá bá bin̲ádésh'ı̨ı̨ n'íí shich'ą́' nágodn'ąą: doo nagoshgeed bik'eh
da; ídóshkeedyúgohíí ádaayánsdzı̨. [4] Shíí hago ashn̲e' bígonsı̨, kodé' ch'ínáshi'dolt'e'go
nn̲ee bitashaa doleełgo. [5] Áík'ehgo binant'a'íí yaa hadais'aa n'íí, Yushdé', daayiłn̲iigo,
da'iłtséhihíí gáyiłn̲ii, Shinant'a' da'kwíí naa ha'áá? [6] Mazhííl dała'á gonenadíni ik'ah
bee kedaanes'ąągo, n̲ii. Áík'ehgo gánáyiłdo'n̲iid, Dagoshch'ı̨' ńdaahgo ashdladin zhą́
shaa ha'áá ánágódle'go k'e'iłchíí. [7] Ła' gánáyiłdo'n̲iid, N̲ihíí da'kwíí naa ha'áá? Áík'ehgo
gán̲íí, Tł'oh naghái ízis nchaahíí dała'á gonenadín dádeskadgo. Áík'ehgo gánáyiłdo'n̲iid,
Tsebídin zhą́ shaa ha'áá ánágódle'go k'e'ełchíí. [8] Nant'án bána'iziidná' bich'ı̨' nach'aahń,
Gonyą́ą́yú ándzaa lą́ą́, yiłn̲ii: díí jı̨ı̨ ni'gosdzáń biká' ágot'ee zhin̲éé nakaihíí daałinolt'ı̨ı̨łíí,
idindíín zhin̲éé nakaihíí bitisgo daagoyą́ą́. [9] Ni'gosdzáń biká' ízis it'iinii bee nohwit'eké
ádaagołdle'; áík'ehgo ásdı̨ı̨dgo dahazhı̨' daagolı̨ı́yú nohwá ch'ídaadotı̨ı̨ł, nohwiłdishn̲ii.
[10] Hadń da'ayą́hágo ágot'eehíí ndi begondlı̨ı̨go nayik'í'iziidyúgo ízisgo ágot'eehíí ałdó'
begondlı̨ı̨go nayik'í'iziid doleeł: hadń ayą́hágo doo bik'ehyú át'éé dayúgo dázhǫ́ itisgo doo
bik'ehyú át'éé da doleeł. [11] Áík'ehgo ni'gosdzáń biká' it'iinii doo nzhǫǫgo ádaanołsı̨ dayúgo,
hadń yaaká'yú it'iinii nohwaa yiné' áíná'? [12] Ła' bíyéhi doo bá nzhǫǫgo ádaanołsı̨ dayúgo,
hadń dánohwíí nohwíyééhíí nohwaa yiné' áíná'?

[13] Doo hadń binant'a' naki da: dała'a bił nchǫ'ná' ła'ihíí bił nzhǫǫ doleełi at'éé́híí bighą,
dagohíí dała'á yotą'ná' ła'ihíí yich'ołaa doleełi at'éé. Bik'ehgo'ihi'n̲ań ła'íí it'iinii dała'
doo hago'at'éégo bá na'ch'iziidi at'éé da. [14] Phárisees daanlíni, zhaali ádáhádaat'ínihi,
díí dawa daidezts'ąąná' Jesus yaa yádaałti'go yaa daadloh lę́'e. [15] Áík'ehgo gáyiłnn̲iid,
Nn̲ee binadzahgee daanołshǫǫ ádaanoł'ı̨ı̨ ndihíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwijíí yun̲e'íí yígółsı̨:
nn̲ee hat'íí itisgo ádaayon̲iihíí, áí Bik'ehgo'ihi'n̲ań bił nchǫ'. [16] Bik'ehgo'ihi'n̲ań yegos'aanii
ła'íí binkááyú nada'iziidíí ádaan̲iihíí yebik'ehgo ngóhéyáá, John nyáázhı̨': áígé' yushdé'
godezt'i'go Bik'ehgo'ihi'n̲ań bilałtł'áhgee begoz'aanii nłt'éégo baa na'gon̲i'íí t'ah baa
nadaagoln̲i' goldoh, áík'ehgo nn̲ee dała'á daantı̨ı́gee dázhǫ́ hádaat'ı̨ı̨go ídéédaalnaa. [17] Yáá
ła'íí ni'gosdzáń biłgo bech'ígon̲áhgo doo nyee da, áíná' begoz'aanii dázhǫ́ da'ayą́hágo ndi
bech'ígowáhgo nyee. [18] Dahadń bi'aad yił iłk'ínát'aazhgo ła'i yił nnaná'n̲ááyúgo áń nant'ı̨'
naghaa: ła'íí dahadń isdzán biką' yó'onáyíłt'e'ń yił nn̲ááyúgo áí nn̲ee nant'ı̨' naghaa.

[19] Łah nn̲ee ízisgo it'iinii, nak'ą' nłt'éhi łichiigo dotł'izhi bidiyágé lę́'e, dajı̨ı̨ biigha
idáń łáń íllíníí zhą́ yiyáni. [20] Áí nn̲ee bich'ígót'i'gee ła' nn̲ee ídókeedi dá łóód zhą́hi,
Lázarus holzéhi, ndaabich'istı̨ı̨. [21] Nn̲ee ízis it'iinii iyąągé' báń bizhool nanidéhíí shá
dó'né' hadó' nzı̨ lę́'e: ła'íí łicháné baa hikáhgo biká' łóódíí daayiłn̲aad. [22] Nn̲ee tét'iyé n'íí
daztsąągo Bik'ehgo'ihi'n̲ań binal'a'á yaaká'yú daagolíníí Abraham bijííláhzhı̨' ídéyóltą'go
onádaabistı̨ı̨ lę́'e: nn̲ee ízis it'ı̨ı̨ n'íí ałdó' daztsąągo łełtı̨ı̨. [23] Ch'iidntahyú dázhǫ́ bini-
igonłt'éégo hadag déz'ı̨ı̨go ńzaadyú Abraham Lázarus ídéyóltą'go yiłtsąą. [24] Áík'ehgo
Abraham nawode yich'ı̨' ánn̲iid, Abraham, shitaa, shaa ch'onba'go Lázarus shich'ı̨' nł'áá,
bilázhoozhíí tú bee náyółt'oodgo shizaad shá yinołk'az; díí kǫ'íí biyi' nyeego shich'ı̨'
nagowaahíí bighą. [25] Áíná' Abraham gábiłnn̲iid, Shiye', t'ah hinn̲ááná' bínánln̲íh, dawahá

nłt'éehíí níyéé ni', áíná' Lázarus doo hat'íí nłt'éhi bíyéé da ni': k'adíí áń nłt'éégo ábi'dilzį, áíná' nihíí k'adíí niniigonłt'éé. 26 Nohwíí nohwigizhgee dázhǫ́ yúyahgo nalwozh ałdó': áík'ehgo kodé' azhį' nach'idikáh doleeł n'íí doo hago'at'éégo akú nach'idikáh át'éé da; áíná' doo yushdé' nach'idikáh át'éé da. 27 Áík'ehgo nnee ízis it'įį n'íí gánniid, Shitaa, nánoshkąąh, Lázarus shitaa bigowąyú ńł'áá: 28 Shik'isyú ashdla'i golíí; áí doo kúyaa góyéégo goz'ąą yuyaa dikáh da doleełhíí bighą Lázarus bił nagolni'go nł'áá. 29 Abraham gábiłnniid, Bíí Moses ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú nada'iziidi n'íí k'eda'ashchiinií yedaagoyiłíí; áí yídaayésts'ąą le'. 30 Ágánniid, Dah, shitaa Abraham: áíná' dahadń daztsánihi bich'ą́'gé' náńł'ááyúgo shik'isyú binchǫ'íí yich'ą́'zhį' ádaane' doleeł. 31 Abraham gánábiłdo'niid, Moses ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú nada'iziidi n'íí k'eda'ashchiinií doo daidits'ag dayúgo, daztsáni naadiidzaago bił nadaagolni' ndi doo da'odląą da doleeł go'íí.

17

1 Jesus bitsiłke'yú gáyiłnniid, Nakídintaahíí dábegolne' go'íí, áíná' hadń na'íntaahíí bá góyéé doleeł. 2 Tséé be'ik'áhi nchaahi bik'osyú bídestł'ǫǫgo túnteel beh hilt'e'go bá nzhǫǫ doleeł ni', díí doo ízisgo ádaat'ee dahíí dała'á nchǫ'go at'íígo doo áile' da doleełhíí bighą.

3 Ídádaadesółt'ąą: nik'isn nich'ą' nchǫ'go at'ííyúgo bee bich'ą' yáńłti'; áík'ehgo, Shaa nágodin'áah, niłniiyúgo baa nágodin'áah. 4 Dała'á jąą gosts'idn nich'ą' nchǫ'go ánádzaayúgo, gosts'idn nich'ą' ánádzaago, Shaa nágodin'áah, niłniiyúgo, baa nágodin'áah. 5 Jesus binadaal'a'á gádaabiłnii, Nohwi'odlą'íí dayúweh nohwá bínáhodaałgo áńłsį. 6 Áík'ehgo Jesus gádaabiłnii, Nohwi'odlą' mústard biyígé ga'at'ééyúgo ndi, díí tsį sýcamine holzéhi gádaabiłdołnii, Dáni nikeghadgé' hádńłts'ǫǫdgo túnteel biyi'gee ík'endléé; áík'ehgo da'ánniiyú ane' doleeł. 7 Nohwitahyú ła' bána'iziidíí bá nagodzįįzyúgo, dagohíí magashi bá nanyoodyúgo, ya' kíyaagé' nádzáágo gáyiłniih née, Yushdé', dák'ad ńdaahgo ináá? 8 Dah, áíná' gáyiłniih, Shá á'íle', áígé' ík'e'idleego shich'ą' n'ííkáah, ąął iyą́ągé' ąął ishdląayúgo; bikédé'go ináá ła'íí ídlą́ą. 9 Ya' bana'iziidíí da'áyiłniiyú adzaahíí bighą, Ahíyi'ee, yiłnii née? Dah, nsį. 10 Nohwíí ałdó' da'ánohwiłdi'niihíí dawa ádaasolaayúgo gádaadołniih, Nohwíí doo nił daandlįį dago ná nada'iidziid: hat'íí, Ádaałe', nohwiłdi'niihíí zhą́ ádaasiidlaa.

11 Jerúsalemyú higaałyú Jesus Samária ła'íí Gálilee bigizhyú higaał lę́'e. 12 Gotah yune' oyáágo nnee gonenan łóód doo ínádįh dahi, léprosy holzéhi, yaa nakaihi baa hikai, áí da'anahyú nazįįgo, 13 Daadilwoshgo gádaanii, Jesus, Nant'án, nohwaa ch'onbáah. 14 Jesus áí nneehíí yiłtsąągo gádaayiłnii, Daadołkáhgo okąąh yedaabik'ehi bich'ą' ch'í'nah ádaadołdle'. Hikahná' nłt'éé nádaasdlįį lę́'e. 15 Áí nnee dała'á nábi'dilziihíí yígołsįįdgo t'ąązhį' Jesus yaa nadzáá, nádziihíí Bik'ehgo'ihi'nań ya'ahénzigo dilwoshgo, 16 Jesus biyahzhį' hayaa adzaa, Ahíyi'ee, yiłniigo: áń Samáriagé' gólínihi. 17 Áígé' Jesus gábiłnii, Gonenan nádaadziihná' ngost'áíhíí hayú? 18 Dadíń zhą łahgé' nneehihi t'ąązhį' nadzáá, Bik'ehgo'ihi'nań ya'ahénzigo. 19 Nádndáhgo híníáł, ni'odlą'íí nłt'éégo ánániidlaa, yiłnii.

20 Phárisees daanlíni Jesus nayídaadiłkidgo gádaayiłnii, Da'os'ah Bik'ehgo'ihi'nań nant'aa doleełíí kú bengowáh? Jesus gánníí, Doo hwit'ąągo kú bengowáh da: 21 Kúńko díń'ąą! dagohíí, Nláhyú nláh! doo daach'inii da: Bik'ehgo'ihi'nań ałk'iná' nohwiyi' yune' nant'aa. 22 Jesus bitsiłke'yu gáyiłnii, Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí bijįį dała'á nách'ołtséh hádó' daanołsįįh doleeł, ndi doo ndaahołtséh át'éé da goldohíí dahagee biká' ngowáh. 23 Nláhyú daadeł'íí, dagohíí, Kú daadeł'íí, daanohwiłch'inii doo: áíná' akú dołkáh hela', biké' dołkáh hela'. 24 Hada'didla'íí bee yáá dáłázhinéégé' łahzhinéégo bee got'ąą nágodleeh; áík'ehgo shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, ánsht'ee doleeł ch'í'nah áshi'delzaahíí bijįą. 25 Dabí'iłtsé łąągo shiniigodilne'go daałinolt'ąąłíí doo hádaashit'ąą da doleeł. 26 Noe t'ah golííná' ágot'ee n'íí k'ehgo shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, nánshdáhíí bijįą ałdó' ágágot'ee doleeł. 27 Áíná' Noe tsina'eełíí yiyi' oyaazhį' da'ch'iyąą ni', da'ch'idląą ni', nnádaach'iłse' ni', ła'íí łaa daagoch'ihiniiłgo nnádaaze' ni', áígé' tú idezjoolgo ąął tú bił daach'idesdzii'. 28 Lot t'ah golííná' ałdó' da'ágágot'ee ni'; da'ch'iyąą ni', da'ch'idląą ni', nada'ch'ihiłniih ni', kaa nadaahi'niih ni', k'eda'ch'idilee ni', ła'íí gową ádaagoch'ile' ni'; 29 Áíná' Lot Sódomgé'

ch'ínyááhíí bijįį kǫ' ła'íí tséé łikǫ'i, brimstone holzéhi, yaaká'gé' náłtąągo ąął daakowąą'.
30 Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, ch'í'nah ádideshdle'híí bijįį ałdó' ágágot'ee doleeł. 31 Áí bijįį
hadń bikįh biká'yú dahsdaahń bikįh yune' bíyééhíí siné'i, gódah yiká o'ánáodáh hela':
da'áík'ehgo ałdó' nnee k'edolzaahíí yiyi' naghaahń t'ąązhį' ánáo'ne' hela'. 32 Lot bi'aadń
bínádaałniih. 33 Dahadń bi'ihi'na' yaa bił goyééhń, áí bich'ą' da'izlíí hileeh; áíná' dahadń
ádaayis'nahgo bi'ihi'na' da'izlíí silįį'ń ihi'naa doo ngonel'ąą dahíí yee hinaa doo. 34 Shíí
gánohwiłdishnii, Áí bitł'é' nnee naki dashteezhgo, dała'á nádilteehná' ła'íí da'akú sitįį doo.
35 Isdzáné naki łísht'a da'ik'aayúgo, dała'á nádilteehná' ła'íí da'akú sidaa doo. 36 Nnee naki
k'edolzaayú na'aashyúgo, dała'á nádilteehná' ła'íí da'akú sizįį doo. 37 Hayú, nohweBik'ehń?
daabiłnii. Jesus gádaabiłnii, Dahayú its'í siné'yú ch'ishoogi dała'at'éé doleeł.

18

1 Da'ch'okąąh nt'éégo doo kił iyeeh dago Jesus na'gonı'íí bee iłch'ígó'aahgo 2 Gánniid,
Łah kįh goznilyú yánáltihń gólíí, Bik'ehgoihi'nań doo yidnłsíni da, nnee doo bił ilíni da:
3 Ła' isdzán, itsaa nlíni, áígee golíni dakozhą baa nadáhgo gábiłnii, Shá iłk'ígodnłdǫǫh,
nnee ła' shik'enniihíí bighą. 4 Dét'įhézhį', Dah, yiłnii: ndi bikédé'gohíí dabíí gádiłdi'nii,
Bik'ehgo'ihi'nań doo dinsį da, nnee doo shił ilíí da; 5 Da'ágát'éé ndi díí itsaahíí ts'íshiłdįįhíí
bighą bá iłk'ígodishdǫǫh; dahyúgohíí kú nádáh ńt'ééyúgo shiyiłhá. 6 Jesus gánádo'niid,
Yánáltihń doo dábik'ehyú át'éé dahń ánniidíí ídaayesółts'ąą. 7 Bik'ehgo'ihi'nań nnee
hayínilíísha' dajįį biigha ła'íí datł'é' biigha bich'į' ádaaniihíí bich'į' ídésts'ąągo ńzaad godi-
higháh ndi yá ilk'ígodildǫǫh. 8 Dagoshch'į' yá iłk'ígodildǫǫh, nohwiłdishnii. Da'ágát'éé
ndi shíí nnee k'ehgo Niyááhíí nánsdzaagoshą', ni'gosdzáń biká' nnee daashodlaaníí ła'
daastséh shį? 9 Jesus nnee ła' dázhǫ́ nshǫǫ daanzigo dabíí zhą ádaa da'odlíígo, ła'íí doo
hadń yił da'óltagi da, iłch'ígót'aahgo na'gonı'íí yee hadziigo gáyiłnii: 10 Łah nnee naki wą'yú
da'ch'okąąh goz'ąą yune' o'áázh lę́'e; dała'á Phárisee nlíni, ła'ń tax bich'į' nadaahi'níłi.
11 Phárisee nlínihń ídá'okąąhgo gánıí, Bik'ehgo'ihi'nań, shíí ła' nnee ádaat'eehíí k'ehgo
doo ánsht'ee dahíí bighą naa ahénsį, áí aadaanchį'íí, doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí, nant'į'
nadaakaihíí, díí tax bich'i' nahi'niłń ndi doo bik'ehgo ánsht'ee da. 12 Shíí dałán godilzinii
biyi' nakidn dáshiná' oshkąąh, ła'íí dawahn shíyééhíí dágonenanyú iłk'é'nilgo dała'á
Bik'ehgo'ihi'nań bich'i' nanáhishniił. 13 Áíná' tax bich'i' nahi'niłihń da'anahyú sizijgo
bijííláhzhį' nyínłts'ı, dá doo hadag dighaałé gánıígo okąąh, Bik'ehgo'ihi'nań, shíí shinchǫ'
łánihi shaa ch'onba' le'. 14 Shíí nohwił nadaagoshni', Áí nneehń gowąyú onádzaa,
Bik'ehgo'ihi'nań binadzahgee bízhą binchǫ' n'íí bich'ą'né'ná' ła' nneehíí, dah: hadń itisgo
ádéstjjhń ádaagoch'olba'go ádolniił; áíná' hadń ádaagoch'olba'ń itisgo at'éégo ádolniił.
15 Jesus mé' baa ndaach'ihezníl lę́'e, yiká ndaadilniih daabich'ido'níígo: áíná' Jesus bit-
siłke'yu daayiłtsąągo, Doo ágádaałt'ıı da, daabiłnniid. 16 Áíná' Jesus, Yushdé', daayiłniigo,
Ch'ík'eh chągháshé shich'ı' nihikáh le', doo t'ąązhı' daahínółtą' da; bíí ga'ádaat'eehíí
Bik'ehgo'ihi'nań bilałtł'áhgee daanlıı, niigo. 17 Da'aniigo gádaanohwiłdishnii, Dahadń
chągháshé ałch'íséhíí k'ehgo Bik'ehgo'ihi'nań bilałtł'áhgee begoz'aanií nágodn'ąąyúgo
zhą Bik'ehgo'ihi'nań bilałtł'áhgee daanliinií itah hileeh. 18 Łah nant'án Jesus nayídiłkidgo
gáyiłnii, Iłch'ígó'aahíí nłt'éhi ńlínihi, hago łąą áshne'go ihi'naa doo ngonel'ąą dahíí bee
hinshnaa doleeł? 19 Jesus gábiłnii, Hat'íí bighą nnee nłt'éhi shiłnnii? doo hadń nłt'éé
da go'íí, dała'á zhą, Bik'ehgo'ihi'nań zhą. 20 Bik'ehgo'ihi'nań ngon'ąą lę́'ehíí bígońłsí
go'íí, Doo nant'i' nach'ighaa da, Doo ich'iziłhee da, Doo ich'in'ıjh da, Doo łé'ch'iłchoo
da. Kitaa ła'íí kimaa ch'idnłsı. 21 Nneehíí gábiłnii, Ánii nashaagé' godezt'i'go áí dawa
bee ánsht'ee. 22 Jesus áí yidezts'ąąná' gábiłnii, Dała'á zhą doo bee áńt'éé da: ti'i, dawa
níyééhíí naa nahoniihgo, zhaalihíí tédaat'iyéhíí bita'iníih, áík'ehgo yaaká'yú dawahá łáń
ílíni níyéé doleeł: áíná' yushdé', shiké' dahsinnáh. 23 Áí yidezts'ąąná' doo bił gozhǫǫ́ da
silıı: dázhǫ́ ízis it'ıjhíí bighą. 24 Doo bił gozhǫǫ́ da silıjgo Jesus bígołsıjdná' gánıí, Nnee
ízis da'it'iinií Bik'ehgo'ihi'nań bilałtł'áhgee daanliinií itah daaleehgo dázhǫ́ bá nyee! 25 Łíí
bigháń ha'i'áhíí bená'kadé bigha'i'áńyú ch'égháhgo bá nyeená' ízis it'iinií Bik'ehgo'ihi'nań
bilałtł'áhgee daanliinií itah hileehgo itisgo bá nyee. 26 Nnee áí daidezts'aanií gádaanii,

Áíná' hadń zhą hasdábi'dilteeh? [27] Jesus gánííi, Nnee dahat'íhíta doo łayole' at'éé
dahíí Bik'ehgo'ihi'nań łayile'hi at'éé. [28] Peter gábiłnii, Nohwíí nohwíyéé dawa bich'ą'
dahdihiikainá' niké' dahsiikai ni'. [29] Jesus gánádaabiłdo'niid, Da'anii gádaanohwiłdishnii,
Bik'ehgo'ihi'nań bilałtł'áhgee daanlįįzhį' itah nlįįhíí bighą bigową, bi'aad, bik'isyú, bimaa,
bitaa, dagohíí bichągháshé yich'ą' dahnyááyúgo, [30] Áń díí goldohíí biyi' áí bitisgo doo
ałch'ídn baa na'né' doleeł, ła'íí łahgo náhodeszaago ihi'naa doo ngonel'ąą dahíí yee hinaa
doleeł.

[31] Jesus bitsiłke'yu nakits'ádahíí yił its'ákaigo gádaayiłnniid, Jerúsalem yúdag deikai, ákú
Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú nada'iziidi n'íí shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, shaa k'eda'ashchiiníí
dawa begolne'. [32] Nnee doo Jews daanlįį dahíí baa shi'dilteehgo shaa daadloh doleeł,
yúyahgo shiniidaagodile' ła'íí shik'ídaadihizheeh doleeł: [33] Hashída'iłtsaas doo, ła'íí
daashiziłhee doleeł, áígé' taagi jįį hileehgo naadishdáh. [34] Áíná' hat'íí niigo anííhíí doo ła'
yídaagołsį da: anííhíí baa ch'ananl'į'go doo bił ídaagozį da.

[35] Jesus Jériko k'ad yaa higháhná', ła' nnee binááá ágodini ídókeedgo itín bahyú sidaa:
[36] Nách'ołseełíí yidezts'ąago, Hat'íí lą́ą́ ágodzaa, niigo na'ídiłkid lę́'e. [37] Áík'ehgo gá-
daabiłch'inii, Jesus, Názarethgé' gólíni, kúk'e higaał. [38] Áík'ehgo nádidilghaazhgo gánííi,
Jesus, David biYe' ńlíni, shaa ch'onbáah. [39] Ła' ádn nałseełíí bił daadestehgo, Godnch'áad,
daabiłnii, áíná' da'tiségo dilwosh, gánííigo, David biYe' ńlíni, shaa ch'onbáah. [40] Jesus
nnyáágo, Yushdé' bił dołkáh, nii: bit'ahzhį' nyáááná' nayídiłkidgo [41] Gáyiłnii, Hat'íílá ná
áshłe' háńt'ąą gá? Nnee binááá ágodinií gábiłnii, SheBik'ehń, desh'ąągo ánáshídle'. [42] Jesus
gábiłnii, Niináá nágódleeh, ni'odlą' nłt'éégo ánániidlaa. [43] Dagoshch'ą' go'ąą nasdlįįgo biké'
dahiyaa, Bik'ehgo'ihi'nań ba'ahénzįgo: áík'ehgo nnee dawa daayiłtsąąná' Bik'ehgo'ihi'nań
ya'ahédaanzį lę́'e.

19

[1] Jesus Jérikoyú ch'ínyáá lę́'e. [2] Ákú ła' nnee Zacchéus holzéhi, tax bich'ą' nadaahi'niiłíí
da'tiséyú sitíni, ízis it'íni golą́ą lę́'e. [3] Jesus holzeehń yiłtséh hát'ąą; áíná' nnee daałiłjizhgé'
bíí ałch'ísę́híí bighą ch'éh histséh nzą lę́'e. [4] Áík'ehgo nałseełíí yádn nádilwodgo Jesus
ch'égháh doleełyú gashdla'á nan'áhi yiká'zhą' hayáá. [5] Jesus áígee nyáááná' hadag déz'ąąná'
gábiłnii, Zacchéus, dáhałe gódah ch'íńnáh; díí jąą nich'ą' hasta' deyáá. [6] Áígé' dáhałego
gódah ch'ínádzaago yaa bił gozhǫǫ́go gowąyú yił onát'aazh. [7] Nnee áí daayiłtsąąná'
bída'iłtahgo gádaanii, Nnee doo bik'ehyú át'éé dahń yaa hasta' oyáá. [8] Zacchéus nnyáágo
Jesus gáyiłnii, ShiNant'a', dawahá shíyééhíí iłní'gé' tédaat'iyéhíí baa hishniił; áíná'
dahat'íhíta bee bich'ą' nashich'a'yúgo, dą́ą́dn dábitisyú da'ágánáołąągo bich'ą' nanádi-
hishniił. [9] Jesus gábiłnii, Díí jąą behasdách'ighahíí kogee naháztaaníí bee bá goz'ąą,
Zacchéus ałdó' Abraham bich'ą'gé' bi'dishchíni at'éégo. [10] Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, nnee
ch'a'onezdeehíí biká daadesh'ąą ła'íí hasdáhishniiłhíí bighą niyáá. [11] Nneehíí ídaayésts'ąągo
Jesus iłch'ígót'aahgo na'gonii'íí yee bił nanádaagołni', Jerúsalemyú dák'azhą́ hígháhíí
bighą, ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań nant'aa doleełíí dagoshch'ą' ch'í'nah áile' daanzįhíí bighą.
[12] Łah nnee ízisgo at'éhi ńzaadyú óyáá, nant'án ábi'dilne'go, áígé' nádáhgo. [13] Nnee go-
nenan bánada'iziidíí, Yushdé', daayiłnniidgo, bestso pounds holzéhi dała'ágo daantą́ą́gee
yita'iznii gáyiłniigo, Díí zhaalihíí bigowáhgo ádaałe', danánsdzaazhą'. [14] Áíná' nnee áígee
daagolííníí daabich'ołaahíí bighą ch'inii nadai'aahíí biké' odais'a' gádaaniigo, Díń nneehń
doo nohwinant'a' hileeh hádaahiit'ąą da. [15] Nant'án ábi'delzaagé' nádzáágo, Shánada'iziidi
zhaali baa daasinilíí yushdé' shá daabiłdołniih, nii lę́'e, dała'á daantą́ą́gee zhaali da'kwíí
ádaizlaahíí bígonsįhíí bighą. [16] Da'iłtsé baa nyááhń gábiłnii, Shinant'a', nizhaalihíí gonenan
itisyú ánáyiidlaa. [17] Áík'ehgo gáyiłnii, Nłt'éégo shána'izíídi, nłt'ééyú ándzaa lą́ą́: da'ayąhá
ndi nłt'éégo shá ánlaahíí bighą gonenáágo kįh goznili bá nant'áágo ánishłe'. [18] Iké'gee
nanádzááhń gánííi, Shinant'a', nizhaalihíí ashdla' itisyú ánáyiidlaa. [19] Áík'ehgo gáyiłnii,
Nihíí ashdla'go kįh goznili bá nant'áá doo. [20] Ła' nanádzáágo gánííi, Shinant'a', kóh nizhaali,
bił isíídisgo ná síłné' ni': [21] Nnee doo begónedzą́ą́ dahi ńlą́ą́híí bighą nénásdzid: hat'íí
doo ninne' dahíí dahnné', hat'íí doo k'edínlaa dahíí náhigéésh. [22] Nant'ánhíí gábiłnii,

Dáni niyati'íí bee ch'é'édént'ąą, nchǫ'go shána'iziídi. Nn̨ee doo begónedząą dahi nshłįigo
bígońłsį, doo ni'niné' dahíí nádishné'hi, ła'íí doo k'edíláá dahíí náhishgeeshi: 23 Hat'íí bighą
áíná' shizhaalihíí doo shá ha'áńn̨il da, kú nánsdzaago bínágodzaahíí bił hanan̨il doleeł
ni'? 24 Nn̨ee bit'ahyú nadaaziinií gáyiłn̨ii, Bizhaali bich'ą́' nadaadołn̨iiłgo nn̨ee bizhaali
gonenanhń baa daanołn̨iił. 25 (Nohwinant'a', áń la' ałk'iná' gonenan bíyéé, daabiłn̨ii.)
26 Gádaanohwiłdishn̨ii, Dakówa hat'íí kíyééhíí kaa nado'né' doleeł; ła'íí doo hat'íí kíyéé
dahíí, kíyéé lę'e ndi kich'ą́' nadido'né' doleeł. 27 Áíná' díí daashich'ołaahíí, doo binant'a'
hishłeeh hádaashit'įį dahíí, kú shidáhyú ndaahołt'e'go shin̨áát nadaałtseed.
28 Jesus ąął nagosn̨i'ná' ádn dahiyaa wą́'yú Jerúsalemyú. 29 Béthphage ła'íí Béthany k'ad
yaa highánná', dził Olives holzéhi si'ąągee nyááná' bitsiłke'yu naki oyił'a', 30 Gáyiłn̨iigo,
Ti'i, nohwádnyú gotahyú doł'aash; dáha'ał'aashgee túlgayé zhaazhé dahastł'ǫǫ́go baa
noł'aash, t'ah doo hwahá hadń yiká' dahndaahi da: áí k'e'oł'adgo kú nánołǫǫs. 31 Dahadń,
Hat'íí bighą k'e'oł'ad? nohwiłn̨iiyúgo, gábiłdidołn̨iił, NohwiNant'a' hát'ı́ı́go áhiit'ıı́.
32 Doł'aash, yiłn̨ii n'íí dahazh'aazh, áík'ehgo Jesus dá ábiłn̨ii n'íí k'ehgo túlgayé zhaazhé
yaa n'áázh. 33 K'edaayi'adná' nn̨ee áí túlgayé bíyéhihi gádaabiłn̨ii, Hat'íí bighą túlgayé
zhaazhé k'e'oł'ad? 34 Gádaayiłn̨ii, NohwiNant'a' hát'ı́ı́go áhiit'ıı́. 35 Áígé' túlgayé zhaazhé
Jesus yaa daizlǫǫzgo bidiyágéhíí biká' dahdaihezn̨ilná' Jesus yiká' dainesdaa. 36 Bił
higaałyú bádnyú nn̨ee bidiyágé yídaagosteel lę'e. 37 Jerúsalemyú k'ad yaa higháhgo,
dził Olives holzéhi si'ąągé' hayaa iditingee biké' nálseełíí ízisgo áná'ol'ıı́ıı́íí daayiłtsąąhíí
bighą bił daagozhǫ́ǫ́go Bik'ehgo'ihi'n̨ań ya'ahédaanzıgo nádaadidilghaazhgo gádaan̨ii
nkegonyaa: 38 Ízisgo Nant'án, nohweBik'ehń bizhi' yee higaałń ba'ahégosini at'éé:
yaaká'yú iłch'ı́'gont'éé, da'tisé goz'ąągee idindíín. 39 Nn̨ee bin̨áát ágot'ıı́ıı́díí ła' Phárisees
daanlíni Jesus gádaayiłn̨ii, Iłch'ígó'aahíí ńlíni, niké' nálseełíí, Doo daagonołch'aad da,
daabiłn̨ii. 40 Áíná' gádaayiłn̨ii, Áí doo daagonłch'aad dayúgo dá tséé ndi nádaadidilghaash
go'ı́ı́nohwiłdishn̨ii.
41 Ałhánégé' higaałná' kı́h gozn̨ilíí yiłtsąągo yaa hichag. 42 Gán̨íígo, Díí jıı́ı́ ndi hat'íí
bee niyi' iłch'ı́'gont'éé doleełíí bígońłsıyúgo nłt'éé doleeł ni'! Áíná' naa ch'anal'ı́'.
43 Nik'edaann̨iihíí nin̨aa łeedaagodigeedgo łeezh nin̨aa łeedn'aago doo hwaa ch'ígót'i'
da doleełíí bich'ı́' goldoh. 44 Nkínádaanidiłt'eeh doo, ni ła'íí nichągháshé niyi'
daagolíínií; doo ła' hayú tséé iłk'idaanasdláágo ádaanile' da; Bik'ehgo'ihi'n̨ań naa nyááná'
doo bígońłsı̨ dahíí bighą. 45 Da'ch'okąąh goz'ąą yun̨e' Jesus ha'ayáágo ákón̨e' baa
nada'in̨iihíí ch'íinihiyood nkegonyaa lę'e; 46 Gádaayiłn̨iigo, Díínko bek'e'eshchıı́ı́, Shikı́híí
kı́h biyi' da'ch'okąąhíí át'éé, áíná' nohwihíí daan'ıı́ıı́híí bigową ádaagosolaa ląą. 47 Dawa
jıı́ı́ da'ch'okąąh goz'ąą yun̨e' iłch'ígó'aah lę'e. Okąąh yedaabik'ehi ła'íí begoz'aanií
ye'ik'eda'iłchíhi ła'íí nn̨ee itisgo nadaandeehi daabiziłhee hádaat'ıı́ı́, 48 Ndi doo hago
ádaabile' da: nn̨ee nłt'éégo bich'ı́' ídaayésts'ąąhíí bighą.

20

1 Łah da'ch'okąąh goz'ąą yun̨e' Jesus nn̨ee yił ch'ígó'aahgo nłt'éégo na'gon̨i'íí yaa
nagoln̨i'go okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehi, begoz'aanií ye'ik'eda'iłchíhi, ła'íí Jews
yánazíni baa hikaigo, 2 Gádaabiłn̨ii, Hadń bik'ehgo ánánt'ıı́ıı́ł, nohwił nagóln̨i', hadń
naa godin'ą́ą́go áńt'ıı́ıı́h? 3 Jesus gádaabiłn̨ii, Shíí ałdó' dała'á nanohwídishkid; áí shił
nadaagołn̨i': 4 Ya' John baptize ádaagole'íí yaaká'gé'go née, dagohíí nn̨ee bich'ą́'gé'go
née? 5 Łił yádaałti'go gádaałiłdi'n̨ii, Yaaká'gé'go daan'n̨iihyúgo gánohwiłdin̨iih, Áíná' hat'íí
bighą doo daahołdlą́ą da láń? 6 Áíná', Nn̨ee bich'ą́'gé'go, daan'n̨iihyúgo: nn̨ee nohwił
łedaats'iłn̨e': John da'an̨ii Bik'ehgo'ihi'n̨ań binkááyú na'iziidi nlıı́ı́ ni' daanzıhíí bighą.
7 Áík'ehgo, Doo baa nadaagoln̨i' da, daan̨ii. 8 Jesus gánábiłdo'n̨iid, Shíí ałdó' hadń bik'ehgo
ánásht'ıı́ıı́íí doo nohwił nagoshn̨i' da. 9 Jesus díí iłch'ígót'aahgo na'gon̨i'íí yee nn̨ee yił
nanagoln̨i' nkegonyaa; Ła' nn̨ee dasts'aa k'eidnláágo bá yin̨ádaadéz'íni yá ch'ígohet'ąąná'
łahyú ni' goz'ąąyú óyáá, ákú sidaago ńzaad begodighá́hyú. 10 Da'nest'ą́ą́gee ngonyáágo
ła' bána'iziidi bidasts'aa bá yin̨ádaadéz'íni yich'ı́' oyił'a', binest'ą' ła' bá náyíné'go: áíná'
dasts'aa bá yin̨ádaadéz'ínihíí nbída'eshtłizhná' dá díłkǫǫhgo onádaabis'a'. 11 Bána'iziidíí

ła'ihi onaayíł'a': áń ałdó' nyída'eshtłizhgo yiniidaagodezlaaná' dádílkǫǫhgo onádais'a'.
12 Áígé' taagigee onaayíł'a': áń ałdó' yinída'desnihgo ch'ídaist'e'. 13 Dasts'aa hentíínií
bíyééhíí, Hago ashłe'? nii. Shiye' shił nzhónihi dish'aa: áń zhą́ daayiłtsąągo daidnłsį
doleeł shį. 14 Áíná' dasts'aa yinádaadéz'íni áń daayiłtsąąná' gádaałiłdi'nii, Díí dasts'aa
hentíínií bíyéé doleełíí át'éé: haląą, daazołdee, áígé' bíyéé doleeł n'íí daanohwíyéé doleeł.
15 Áík'ehgo dasts'aa hentíínií yiyi'gé' ch'ídaist'e'go daizes- hįį. Áíná' dasts'aa hentíínií
bíyéhi hago ádaabile'shą'? 16 Áń nádáhgo dasts'aa bá yinádaadéz'įį n'íí naiłtseedná'
dasts'aa hentíínií ła'ihi yá ch'ínágohet'aah. Nnee áí daidezts'ąąná' gádaanniid, Begolnéh
hela'. 17 Áíná' yineł'íígo gádaabiłnii, Áíná' díí bek'e'eshchiinií hat'íí golzeego ágolzee, Tséé
kįh ádaagole'íí yó'odaisne' n'íí, iłhagon'áágee da'iłtsé si'aanií silįį? 18 Dahadń áí tséé yiká'
nágo'yúgo bizéígo ábile'; áíná' dahadń áí tséé biká' naltǫ'yúgo ik'áń k'ehgo ábile' doleeł.

19 Da'áígee begoz'aanií ye'ik'eda'iłchíhi ła'íí okąąh yedaabik'ehi itisyú nandeehíí,
iłch'ígót'aahgo na'gonii'i yee hadzii n'íí bíí ádaabiłniigo yídaagołsįhíí bighą ha'ádaiłt'e'
hádaat'ąą, ndi nnee dała'adzaahíí yédaasdzii'. 20 Daabinel'íígo anadaal'izi bich'ą' odais'a',
nnee nzhóni ádaadil'ąągo, Jesus biyati'íí bee daahiiljizh daanzągo, nant'ánchań baa daanł-
teehgo baa yá'iti' doleełgo. 21 Áík'ehgo nabídaadiłkidgo gádaabiłnii, Iłch'ígó'aahíí, nłt'éégo
yáńłti', ła'íí da'áígee iłch'ígóń'aahgo bídaagonlzą, nnee doo ła' itisgo síńłtąą da, dawa
nich'ą' dáłełt'ee, Bik'ehgo'ihi'nań bich'ą'zhinéé goz'aanií da'aniigo baa iłch'ígóń'aah: 22 Ya'
Caesar bich'ą' nadaach'iniiłgo begoz'ąą née, dah dó'nolą? 23 Áíná' nadaach'aahíí yígółsągo
gádaabiłnii, Hat'íí bighą yashti'íí bee daashołjizhgo ádaashiłdołnii? 24 Zhaali, penny
holzéhi, ła' shaa noł'aahgo nesh'ęę. Hadń be'ilzaa, hadń bizhi' biká' dahgoz'ąą? Caesar
bíyéhi ląą, daabiłnii. 25 Jesus gánádaabiłdo'niid, Caesar bíyééhíí Caesar baa daanołniił, áíná'
Bik'ehgo'ihi'nań bíyééhíí Bik'ehgo'ihi'nań baa daanohniił. 26 Nnee binááł Jesus anííhíí doo
bee daahiljizh at'éé da: áíná' t'ąązhą' hanadziihíí baa bił díyadaagot'eego, doo hat'íí daanii
da lę́'e.

27 Áígé' ła' Sádducees daanlíni, nanezna' n'íí doo naadiikáh da daaníhi, Jesus yaa hikaigo
nabídaadiłkid, 28 Gádaaniigo, Iłch'ígó'aahíí, Moses gániígo nohwá k'e'eshchįą lę́'e, Ła' nnee
bik'isn bi'aad yich'ą́' daztsąąyúgo, bichągháshé doo ła' dayúgo, nneehń bik'isn n'íí bi'aad
yił nnádo'neełgo bik'isn n'íí chągháshé bá ágodolniił, niigo. 29 Łah nnee iłk'isn gosts'idi
daanlįą lę́'e: áí da'iłtséhíí nnáágo bichągháshé doo ła' dago daztsąą. 30 Bik'isn nakigeehíí
isdzánhíí yił nnaná'náágo bichągháshé doo ła' dago dananástsą́ą́. 31 Taagigeehíí ałdó'
isdzánhíí yił nnaná'náágo dananástsą́ą́; gosts'idihíí dawa da'ágánádaadzaa: bichągháshé
doo ła' dago nanezna'. 32 Dá'iké'yú isdzánhíí ałdó' daztsąą. 33 Áík'ehgo nanezna'gé'
naach'idikáhgee hayíí bi'aad doleeł, iłk'isyú gosts'idihíí dawa yił nadaaznaaná'? 34 Jesus gá-
daabiłnii, Nnee díí ni'gosdzáń biká' nakaihíí nnádaałse', ndaagohiniiłgo nnádaałse': 35 Áíná'
yaaká'go yił da'otagihíí nanezna'gé' naadikaigo doo nnádaałse' da, doo ndaagohiniiłgo
nnádaałse' da: 36 Doo nanánne' da: Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á yaaká'yú daagolíínií k'ehgo
daagolęę́; naadikaihíí itah daanlįągo, Bik'ehgo'ihi'nań bichągháshé daanlįą. 37 Nanezna'íí
naadiikáhgo Moses, ch'il yaa nagosni'íí bee nohwich'ą' dá'ígózągo ágolaa, gániígo,
Bik'ehgo'ihi'nań, Abraham yokąąhń, da'áń Isaac, Jacob ałdó' yokąąhń, yiłniigo yozhii.
38 Áń doo nanezna'íí yokąąhń nlįą da, daahinaahíí zhą́: nnee nanezna' ndi Bik'ehgo'ihi'nań
binadzahgee t'ah daahinaa.

39 Áígé' begoz'aanií ye'ik'eda'iłchíhi ła' gádaabiłnii, Iłch'ígó'aahíí, nłt'éégo háńdzii.
40 Áí bikédé'go nnee daaste'go doo hadń nabínánłkid da. 41 Jesus gánádaabiłdo'niid,
Hago'at'éégo, Christ David biye' nlįą, daach'inii áíná'? 42 David dabíí naltsoos
Psalms holzéhi biyi' k'e'eshchįą gániígo, Bik'ehgo'ihi'nań sheBik'ehń gáyiłnniid, Shigan
dihe'nazhinéégo síńdaa, 43 Nik'edaannniihíí ni'isna' ashłe'go nikełtł'ááhyú ninílzhą'. 44 David,
sheBik'ehń biłniigo bozhíí, áík'ehgo hago'at'éégo biye' nlįą áíná'?

45 Nnee dawa bídaayésts'ąągo Jesus bitsiłke'yu gádaayiłnii, 46 Begoz'aanií ye'ik'eda'iłchíhi
baa daagonołsąą, áí bidiyágé daannneezihi daagolęę́go nakaigo, ła'íí na'hiniih
nadaagoz'ąąyú bich'ą' ádaach'iniigo zhą́ bił daagozhǫǫ́, ła'íí Jews ha'ánáłséh nagoznil

yuṉe' nṉee yánazíni dahnádinbįhyú itah dahnaháztąągo, ła'íí da'adąągee nṉee ízisgo ádaat'eehíí dahnádinbįhyú zhą itah dahnáháztąągo bił daagozhǫǫ́. 47 Áí isdzáné itsaa daanlíni bigową yich'ą́' nádaagohi'aa ła'íí daazhógo ádaaṉiigo ńzaad gont'i'go da'okąąh: áí itisgo biniigonłt'éégo bándaagodot'aał.

21

1 Jesus hadag déz'įįgo nṉee ízis da'it'iinií zhaali biyi' ohilkaadíí biyi' yuyaa bizhaali odaayihiłkaadgo yiłtsąą. 2 Áígé' isdzán itsaa nlíni tét'iyéhi zhaali naki doo ílį́į́ le'at'éhi oyíłkaadgo yiłtsąą. 3 Áík'ehgo gáṉíí, Da'aṉiigo gádaanohwiłdishṉii, áí itsaa tét'iyéhíí nṉee dawa zhaali odaiheskaadíí bitisgo zhaali oyíłkaad: 4 Nṉee ízis da'it'iinií bizhaali Bik'ehgo'ihi'ṉań yaa daayiṉiiłgo zhaali biyi' ohilkaadíí biyi' yuyaa odaiheskaad: áíná' itsaahń tét'iyé ndi bizhaali da'áí zhą goyiłíni oyíłkaad.

5 Nṉee ła' da'ch'okąąh goz'aanií tséé dénzhónéhi ła'íí dawahá dénzhónéhi ndaayihezṉilíí be'ágolzaahi yaa yádaałti'ná' Jesus gáṉíí, 6 Díí daoł'iinií tséé iłká' dahnagozṉilíí doo ła' iłká' dahnast'ąą́ da doleeł, dawa nanehiłkaad doleeł. 7 Áík'ehgo nabídaadiłkidgo gádaabiłṉii, Iłch'ígó'aahíí, da'os'ah ágoṉéhi, dawa be'ágoṉe'go hat'íí bee bígózį doleeł? 8 Áík'ehgo gábiłṉii, Ádaa daagonołdząą, nṉee ła' ch'a'onohołt'e' hela': łąągo shizhi' yee daahikáh doleeł, Shíí Christ nshłįį; ałk'iná' Christ nádaałíí biká' ngonyáá, daaṉiigo: áí biké' dahdołkáh hela'. 9 Áígé' nagonłkaadíí ła'íí iłch'į' nadaagontł'ogíí baat'ídaanołsį ndi doo ńdaałdzid da: áí iłtsé begolṉe'hi at'éé; ndi nnágodáhíí doo dagoshch'į' begolṉe' da. 10 Áígé' gánádaabiłdo'ṉiid, Nṉee iłtah at'éégo hadaazt'i'íí iłch'į' nanágonłkaad doleeł, ła'íí nṉee dała'á binant'a' daagolínihíí ałdó' iłch'į' nanágonłkaad doleeł: 11 Da'adzaayú ízisgo ni' nagohi'naa doleeł, shiṉá' góyééhíí benagowaa doo, ła'íí nadaagontł'ogíí iłtah at'éehíí be-nadaagowaa doleeł; dázhǫ́ négodzidíí ła'íí godiyįhgo be'ígózinií yaaká'gé'go bee ádaagot'įį doleeł. 12 Áí dawa t'ah doo hwahá begolṉe' daná' nṉee daanohwiłtsoodgo nohwini-idaagodile' doleeł, Jews ha'ánáłséhíí bich'į' odaanohwiłt'e' doleeł, ła'íí ha'ádaanohwiłkaad doo, ła'íí shizhi' bee daanohwich'ozhííhíí bighą ízisgo nant'án ła'íí nant'ánchań biyahzhį' nádaanohwiłt'eeh doo, nohwaa yádaałti'go. 13 Dząągee shá nadaagołṉi' doleeł. 14 Doo iłtsé hat'íí dishṉiih shįhíí baa natséskees dago nohwiini' ładaałe': 15 Shíí yati' nohwaa hishṉiił doo, góyąągo ádaanohwish'įį doleeł, hayíí nohwaa dahdaagoz'aanií doo nohwitisgo hanádaadziih dago, doo nohwaa daagodiit'aah dago. 16 Dá daanohwitaa, nohwimaa, nohwik'isyú, nohwik'íí, ła'íí nohwit'eké ndi nohwaa yáda'iti'go ndaanohwiṉiił doleeł; ła'íí ádaaṉiigo nohwíí ła' nadaanohwiłtseed doleeł. 17 Shizhi' bee daanohwich'ozhííhíí bighą nṉee dawa nohwik'edaanṉiih doleeł. 18 Da'ágát'éé ndi nohwitsits'in biká'gé' nohwitsizílíí dała'á ndi doo ch'a'odeeł da doleeł. 19 Daagoyéégo nohwich'į' na'idziid ndi hadag ádaanołt'ee, áík'ehgo nohwiyi'siziinií bídaagowa'. 20 Jerúsalemyú siláada biṉaa łeednt'i'go daoł'įyúgo, daagołchǫǫhíí biká' ngoṉáhgo bídaagonołsį doo. 21 Nṉee Judéa golzeeyú daagolííníí dził naz'aanií yich'į' okeeh doo; Jerúsalem yuṉe' daagolííníí ch'ínókáh; ła'íí da'dáńyú daagolííníí Jerúsalem yuṉe' dáko ha'aokáh hela'. 22 Iłk'ínágodildǫǫhíí goldoh biká' ngowaa, baa k'e'eshchiiníí dawa begolṉe' doleeł. 23 Áígee goldohíí daaltsaaníí ła'íí isdzáné mé' daabiłbe'íí bá góyéé doleeł! Ni'gosdzáń biká' góyéégo nagowaa doo, díí hat'i'íí áígee biniidaagodidolṉiił. 24 Bésh be'idiltłishé bee nabi'ditseed doo, ła'íí nṉee iłtah at'éégo hadaazt'i'íí bi'isna' daanlįį doo: doo Jews daanlįį dahíí Jerúsalem yiká' nakai doleeł, doo Jews daanlįį dahíí ąął bengonyaazhį'.

25 Ch'ígona'áí, tł'é'gona'áí, ła'íí ts'iłsǫǫsé biyi' godiyįhgo be'ígózinií hit'įį doo; ni'gosdzáń biká' nṉee iłtah at'éégo hadaazt'i'íí hat'íí bighą ánágot'įįł doo yídaagołsį dago bitah góyéégo nagowaa doo; túnteel ła'íí túnteel nádidáhíí díyat'éégo áṉíí doleeł; 26 Ni'gosdzáń biká' hago ágoṉéh shįhíí bik'e nṉee natsídaalyiz doleeł: yaagé' benagowodíí ndi nahi'naa doo. 27 Áígee ánıita shíí, nṉee k'ehgo Niyááhíí, yaak'os biyi'gé' shinawod bee, ła'íí dázhǫ́ shich'ą́'idindláádgo náshdaałgo daashidołtseeł. 28 Díí benagowaahíí bee nkegonyaaná' hadag yaa daanołt'ąągo hadag daadeł'ı́ı́; hasdánohwidi'ṉiiłíí biká'

ngonyááhíí bigha. 29 Łch'ígót'aahgo na'gonii'íí yee yił nagolni'; Fig bitsinii ła'íí tsi
dawa daanoł'ii; 30 Bit'aą nádaagodleełgo daał'iiná' k'ad shii nágodleehgo bídaagonołsi.
31 Da'áík'ehgo ái be'ádaagone'íí goldohgo daał'iiná' Bik'ehgo'ihi'nań nant'aahíí biká'
nagowaago bídaagonołsi doo. 32 Da'anii gádaanohwiłdishnii, Díí daałinolt'iiłíí doo nohwee
ch'ígonáh da, díí ádaanohwiłdéniidíí dawa begolzaago zhą' 33 Yáá ła'íí ni'gosdzáń biłgo
bech'ígonáh doleeł, áíná' shiyati'íí doo bech'ígowáh da doleeł.

34 Ídádaadesół'ii, daazhógo anákeełíí, bił nádaagodiyisíí, ła'íí ni'gosdzáń biká' ágot'eehíí
doo bee ádaanołt'ee da le'; ágádaanołt'eeyúgo dánohwinats'ąąná' ái bijii dánko bee
nohwiká ngododaałi at'éé. 35 Ái bijii be'ijizhé iłjizhíí k'ehgo nnee dawa ni'gosdzáń biká'
daagolíínií bee biká' ngowáh. 36 Áík'ehgo dákozhą daadoł'ii ła'íí da'ołkąąh, áík'ehgo
nohwidziilíí nohwá ágolzaahíí bee ái ágone'íí dawa bich'ą'zhi' ádaałne' doleeł, ła'íí shíí,
nnee k'ehgo Niyááhíí, shidáhzhi' daadołsiił. 37 Dajii biigha Jesus da'ch'okąąh goz'ąą yune'
ałch'ígó'aah; tł'é'gohíí dził Olives golzéhi si'ąąyú bee náiłkáhyú onadáh lę'e. 38 Dázhǫ t'ałbi
nnee dawa da'ch'okąąh goz'ąąyú nihikáh lę'e, bídaayésts'ąąyú.

22

1 Báń benilzoołé da'ádihgo báń álzaahi daadaanií, bitis hagowáh n'íí bee bíná'goniihgo
holzéhi ałhánégé' begogaał. 2 Okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehíí ła'íí begoz'aanií
ye'ik'eda'ałchíhi Jesus dáhago'at'éégo daayiziłheego ch'éh yiká daadéz'ii; nnee yédaaldzid-
híí bigha.

3 Áígé' Judas, Iscáriot holzéhi, Satan bihiyáá, áń nakits'ádahíí itah nlíni. 4 Judas dah-
nyaago okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehíí ła'íí bisilááda yánadaant'aahíí hago'at'éégo
Jesus ch'íyí'aah doleełíí yaa yił yádaałti'. 5 Áí yaa bił daagozhǫǫgo zhaali ła' baa
daach'iné'go ndaagoch'is'ąą lę'e. 6 Judas bił dábik'ehgo hago'at'éégo Jesus ch'íyí'aahíí yiká
déz'ii, nnee dała'at'éehíí doo ła' daná'.

7 Báń benilzoołé da'ádihgo báń álzaahi daadaanií bijiigee ngonyáá, dibełíí zhaazhé
zesdiigo Bik'ehgo'ihi'nań baa hi'né', bitis-hagowáh n'íí bee bíná'goniihgo. 8 Jesus Peter ła'íí
John oyił'a' gánííígo, Bitis-hagowáh n'íí bee bíná'goniihgo da'adaanií nohwá ałch'i'gołe',
da'iidąą doleełgo. 9 Áígé' gádaabiłnii, Hayú ná ałch'i'gohiidle' háńt'ii? 10 Jesus gádaabiłnii,
Kih gozil yune' ha'ał'aashgee ła' nnee tús tú beyo'áłi nohwaa higháh doleeł; hayíí
goz'ąą yune' ha'agháhíí biké' ha'ał'aash; 11 Áígee bigową golíínií gáyiłdołniih, Łch'ígó'aahíí
gániłnii, Gosta' nakaahíí hayú bágoz'ąą, ákónе' bitis-hagowáh n'íí bee bíná'godiníhgo
shitsiłke'yu bił da'ashąą doleeł? 12 Áík'ehgo ik'ehyú dahnágost'ąą yune' ałk'iná' dawa sinili
bił nkáh doleeł; ákóne' nohwá ałch'i'gołe'. 13 Ákú ó'áázh, áík'ehgo Jesus da'ádaabiłnii n'íí
k'ehgo yaa n'áázh: áígee bitis-hagowáh n'íí bee bíná'godiníhgo da'adaanií ałch'i'daizlaa.
14 Da'adąągee ngonyáágo bitsiłke'yu biłgo dahdinezbih lę'e. 15 Gádaayiłnii, Doo hwahá
shiniigodilne'é díí bitis hagowáh n'íí bee bíná'goniihgo da'adaanií dázhǫ nohwił daashąą
hásht'ii ni': 16 Doo naanáshdąą da, Bik'ehgo'ihi'nań bilałtł'áhgee goz'ąąyú díí bee
bíná'goniihíí begolzaago zhą, nohwiłdishnii. 17 Idee yee náidnkąągo ya'ahénzigo oskąądgé'
gánií, Díí nádaadoł'aahgo daanołtiigee ła' da'ołdląąh: 18 Gánohwiłdishnii, Kogé' godezt'i'go
dasts'aa bitoohíí doo naanáshdląą da, Bik'ehgo'ihi'nań nant'aa doleełíí begodeyaago zhą.

19 Áígé' báń náidn'ąągo ya'ahénzigo oskąądná' ałk'ídaizné'go bitsiłke'yu yitaiznii
gánííígo, Díí shits'í át'éé, nohwaa hi'né'hi: díí be'ánádaałt'iił, bee shínádaadołníhgo.
20 Da'áík'ehgo ałdó' da'ch'iyáánií bikédé'go idee beda'iskaanií náidnkąągo gánií, Díí idee be-
sikanihíí shidił nohwá idijoołíí bee áníidégo Bik'ehgo'ihi'nań ła'íí nnee biłgo łángont'aahi
at'éé. 21 Ła' ch'íshí'aahíí kú bił ishąą, biká'da'adáné yiká' dahdésnii. 22 Shíí, nnee k'ehgo
Niyááhíí, dá shá ngolchíínií shegodolniił: áíná' ch'íshí'aahíí bá góyéé doleeł! 23 Bitsiłke'yu
nałídaadiłkidgo nkegonyaa, gádaałiłdi'niigo, Hadń nohwitahyú nlíni ágane'?

24 Łada'dit'áh nkegonyaa, Nohwitahyú hadń itisgo at'éhi baa ch'inii doo? daałiłdi'nii
lę'e. 25 Jesus gádaabiłnii, Doo Jews daanlii dahíí ízisgo binadaant'a'íí isná ádaayiłsigo
yá nadaant'aah; ła'íí nnee yánadaant'aahíí ich'odaaníhi daaholzee. 26 Áí k'ehgo doo

ádaanołt'ee da: nohwitahyú ła' itisgo at'éehíí dá'iké'yú naghaahíí ga'at'éé le'; itisgo
nandeehíí kánada'iziidíí ga'at'éé le'. 27 Hayííhíí itisgo at'éehíí, biká'da'adáné yich'į'
dahsdáhihíí née, ya' bána'iziidhíí née? Biká'da'adáné yich'į' dahsdáhihíí go'ı́ı́. Áíná'
shihíí nohwá na'iziidhíí k'ehgo nohwitah nshłı́ı́. 28 Góyéégo shich'į' nagowaa ndi nohwíí
da'akú shił daanołı́ı́ ni': 29 Beshik'eh doleełíí shiTaa shaa gon'ááníí k'ehgo, benohwik'eh
doleełíí nohwaa dinsh'aah; 30 Nansht'aayú ná'ishdı́ı́híí nohwił da'ashąą doleeł, ła'íí nant'án
dahsdaagee dahnadaasółtąą doleeł, Israel nakits'ádah hat'i'íí bá nadaanołt'aah doleeł.

31 Simon, Simon, ch'iidn nant'án, Satan holzéhi, nánohwidiı̨ı̨ił hat'ı́ı́, tł'oh naghái
ch'iłch'íhíí k'ehgo ádaanohwidoliiłgo: 32 Áíná' ni ná oséką̨ąd ni', ni'odlą'íí doo bee
yó'ogoı̨náhgo da: shich'į' nnándzaago nik'isyú nłdzilgo ánádaandle'. 33 Peter Jesus gáyiłı̨ı̨ii,
SheBik'ehń, nił ha'ánshteeshgo, nił shidizideego ndi ałk'iná' naa ádinsht'ąą. 34 Jesus
gánábiłdo'ı̨ı̨iid, Peter, tazhik'áné doo hwahá ádí'ı̨ı̨iih daná' taadn, Áń doo bígonsı̨ da,
shiłdińı̨ı̨iił, niłdishı̨ı̨ii. 35 Jesus gádaabiłı̨ı̨ii, Nohwibestso bizis ła'íí izis bena'iltiníí ła'íí
nohwikee ik'e'anhíí da'ádı̨hgo odaanohwił'a'ná', ya' dahat'íhíta bídaanołdı̨h lá née? Doo
hat'íí da, daabiłı̨ı̨ii. 36 Áígé' Jesus gádaabiłı̨ı̨ii, K'adíí hadń bibestso bizis ła'íí izis bena'iltiníí
gólííníí daidoné': hadń bibéshbe'idiltłishé da'ádiníí bi'íícho baa nahóı̨ı̨iihgo ła' nayółı̨ı̨ííh.
37 Díí bek'e'eshchiiníí dá be'áshi'dilı̨ı̨e' goz'ąą, nohwiłdishı̨ı̨ii, Begoz'aaníí doo yikísk'eh
ádaat'ee dazhı̨' bił da'ch'ółtag lę́'e: hat'íí baa shak'e'eshchiiníí dawa begolı̨ı̨e'go goz'ąą.
38 Bitsiłke'yu gádaabiłı̨ı̨ii, NohweBik'ehń, díń'ı̨ı̨, kúnko bésh be'idiltłishé naki silaa. Jesus
gáı̨ı̨íí, Dá'ąą́ł.

39 Da'ch'iyą́ą́gé' ch'ínyáago dził, Olives holzéhi, si'ąą́yú onadáhíí k'ehgo ákú onádzaa;
bitsiłke'yu biké' onákai. 40 Akú ńyááyú gádaabiłı̨ı̨ii, Nakída'dintaahíí bídaanołdzil doleełhíí
bighą da'ołką̨ąh. 41 Tséé bee its'idesı̨ı̨e'i hayú naltǫ' shı̨híí dábik'ehyú yich'ą́' ńyááyú
hilzhiizhgo okąąh gáı̨ı̨íígo, 42 ShiTaa, ni háńt'ı̨ı̨yú ánágot'ı̨ı̨łyúgo, díí hishdlą̨ą doleełíí
shich'ą́'zhı̨' ánle': áíná' shíí doo beshik'eh da, ni zhą́ benik'eh. 43 Yaaká'gé' Bik'ehgo'ihi'ı̨ı̨nań
binal'a'á bił ch'í'ı̨ı̨ah adzaago, nłdzilgo ánábiidlaa. 44 Dázhǫ́ biniigodelzaago dázhǫ́ nłdzilgo
okąąh lę́'e: áík'ehgo bidiłíí biká'zhı̨' dasta'go ni'yú nahikaad. 45 Okąąhgé' nádiidzaago
bitsiłke'yu, doo bił daagozhǫǫ́ dahíí yik'e da'ił́hoshgo, yaa nyáago, 46 Gádaayiłı̨ı̨ii, Hat'íí
bighą da'ołhosh? Nádołkáhgo, nakída'dintaahíí bídaanołdzil doleełhíí bighą da'ołką̨ąh.

47 Jesus t'ah yałti'ná' nı̨ı̨ee baa náńłsą́ą́ lę́'e, nı̨ı̨ee Judas holzéhi, nakits'ádahíí bił itah
nlínihi, bádn higaałgo, Jesus yit'ahzhı̨' nyáago yizts'ǫs lę́'e. 48 Jesus gábiłı̨ı̨ii, Ya' shíí, nı̨ı̨ee
k'ehgo Niyááhíí, shizaa nínt'ąą́go ch'íshíń'aah née? 49 Jesus yit'ahzhı̨' naziinií hago ágoı̨ı̨e'
shı̨híí bił ídaagozı̨go gádaaı̨ı̨ii, NohweBik'ehń, ya' bésh be'idiltłishé bee da'ntłish née?

50 Okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni binal'a'áhi ła' yóńtłizhgo dihe'nazhiı̨ı̨éégo bijaa
naidnłgizh lę́'e. 51 Jesus, Dákozhı̨' áshłe', daabiłı̨ı̨ii lę́'e. Áń bijaa'íí yedelı̨ı̨iigo náyilzii.
52 Áígé' Jesus okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehíí, ła'íí siláada yánadaant'aahíí, ła'íí
nı̨ı̨ee yánaziinií nádaabidiłteehgo baa hikaihíí gádaayiłı̨ı̨ii, Ya' bésh be'idiltłishé ła'íí tsı̨
be'idiltłishé dahdaanołı̨ı̨iiłgo nánołsą́ą́ née, in'ı̨ı̨híí daach'iłtsoodhíí k'ehgo? 53 Dawa jı̨ı̨
da'ch'okąąh goz'ąą yuı̨ı̨e' nohwitah nashaa ni', ndi doo hago ádaashołe' da ni': k'adíí bee
nohwik'eh, godiłhiłíí bee nohwinawod gozlı̨ı̨.

54 Áígé' daayiłtsoodgo onádaizt'e'go okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni bikı̨hyú yił hikai.
Peter da'aı̨ı̨ahgé' iké' higaał. 55 Okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni bikı̨h biı̨ı̨aa łé'ditł'ı̨ı̨h
yuı̨ı̨e' iłı̨ı̨'gee dedaach'idishjeego ch'ídinezbı̨h, Peter ákú itah nezdaa. 56 Isdzán na'iziidíí
Peter kǫ'zhı̨' nezdaago yiłtsą́ą́, yineł'ı̨ı̨íígo gáı̨ı̨íí, Díń nı̨ı̨eehń Jesus yił na'aash ni'. 57 Áíná'
Peter isdzánhíí gáyiłı̨ı̨ii, Dah, áń doo bígonsı̨ da. 58 Áígé' dét'ı̨hé hik'e ła' nı̨ı̨ee biiłtsą́ą́go
gánábiłdo'ı̨ı̨iid, Ni ałdó' áí itah ńlı̨ı̨́. Áíná' Peter nı̨ı̨eehíí gáyiłı̨ı̨ii, Doo áí itah nshłı̨ı̨
da. 59 Dała'á łenádihikeez hak'e ła'ihíí gánábiłdo'ı̨ı̨iid, Da'aı̨ı̨iigo díń nı̨ı̨eehń Jesus yił nlı̨ı̨
ni'; Gálileegé' nı̨ı̨eehi nlı̨ı̨. 60 Áíná' Peter nı̨ı̨eehíí gánáyiłdo'ı̨ı̨iid, Shíí hat'íí nı̨ı̨iigo ánı̨ı̨ii
shı̨híí doo bígonsı̨ da. T'ah yałti'go tazhik'áné ánı̨ı̨iid. 61 Áík'ehgo Jesus Peter yich'ı̨'
nánesı̨ı̨e'go yineł'ı̨ı̨́d. Peter Jesus, Tazhik'áné doo hwahá ádí'ı̨ı̨iih daná' taadn, Doo bígonsı̨

da, shiłdinn̲iił, biłn̲ii n'íí yénáln̲iih. 62 Áígé' ch'ínyáágo dázhǫ́ doo bił gozhǫǫ́ dago hichag
lę́'e.

63 Nn̲ee Jesus yin̲ádaadéz'iinihíí baa daadloh ła'íí ńdaabinłhaał lę́'e; 64 Ła'íí bin̲áá
nada'ist'i'go biniiyú nádainłts'ı́ná' nayídaadiłkid gádaan̲iigo, Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú
yáńłti'yúgo, hadń ńnínłts'ı̨ shı̨híí nohwił nagóln̲i'. 65 Dayúweh nchǫ'go yich'ı̨' yádaałti'go
daayoch'íid lę́'e.

66 Hayiłkąąyú nn̲ee báyánííi, okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehíí, ła'íí begoz'aanííi
ye'ik'eda'iłchíhi dała'adzaagé' yánádaaltihíí bich'ı̨'yú Jesus odaist'e'ná' gádaabiłn̲ii, 67 Ni
Christ ńlı́ı́ı́ née? nohwił nagóln̲i', Áíná' Jesus gádaabiłn̲ii, Shíí nohwił nadaagoshn̲i'yúgo
doo daashołdlą̨ą da doleeł go'ı́ı́ı́: 68 Ła'íí shíí nanohwídaadishkidyúgo doo shich'ı̨' hanádaadołdziih da, doo ch'ínádaashidoł'aa da go'ı́ı́ı́. 69 Kogé' godezt'i'go Bik'ehgo'ihi'n̲ań bina-
wodi dihe'nazhin̲éégo shíí nn̲ee k'ehgo Niyááhíí dahnshdaa doleeł. 70 Dawa gádaabiłn̲ii, Ya'
Bik'ehgo'ihi'n̲ań biye' ńlı́ı́ı́ née? Áík'ehgo gádaayiłn̲ii, Da'áígee ádaashiłdołn̲ii. 71 Hat'ííshą'
bighą ła' nn̲ee baa yánánálti' doleeł? Ałk'iná' dabíí bizé' yee ánn̲iidhíí daadesiits'ąą, daan̲ii.

23

1 Nn̲ee dała'adzaahíí dawa nádiikaigo Pílate bich'ı̨'yú Jesus yił onałsąą́. 2 Áígé'
baa dahdaago'aa nkegonyaa, gádaan̲iigo, Díń nn̲eehń déncho'égo iłch'ígó'aahgo nn̲ee
ch'a'oyihiłkaad, Caesar doo bich'ı̨' nadaahołn̲iił da, nohwiłn̲ii ła'íí, Shíí Christ, ízisgo
nant'án nshłı̨ı̨, n̲ii. 3 Pílate Jesus nayídiłkid gáyiłn̲iigo, Ya' ni Jews ízisgo binant'a'i
ńlı́ı́ı́ née? Da'áígee ánn̲ii, biłn̲ii, Jesus. 4 Pílate okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehíí,
ła'íí nn̲ee dała'at'éehíí yich'ı̨' hadziigo gán̲ííí, Díń nn̲eehń doo nagontł'og ye'at'éé dago
bígosíłsı̨ı̨d. 5 Ndi dayúweh gádaan̲ii, Gálileegé' iłch'ígó'aah godeyaa lę́'e, Jews daagolı́ı́ı́gee
nn̲ee dahot'éhé yił daagoshkish, áígé' kú bengonyaa. 6 Pílate díí yidezts'ąąná' na'ódiłkid
gán̲ííígo, Ya' díń nn̲eehń Gálileegé' naghái nee? 7 Hérod yánant'a'íí yiyi' naghaa lą́go
yígołsı̨ı̨d, áígé' Hérod bich'ı̨' obidol'aad, Hérod k'adíí Jerúsalemyú naghaa lę́'e.

8 Hérod Jesus yiłtsąąná' dázhǫ́ yaa bił gozhǫǫ́: łąągo baat'ínzı̨híí bighą doo ániiná' yiłtséh
hát'ı́ı́ı́ da lę́'e; godiyı̨hgo áná'ol'ı̨ı̨łíí ła' hostséh nzı̨go. 9 Áík'ehgo na'ódiłkidgo ńzaad godeyáá
ndi Jesus doo hat'íí biłn̲ii da. 10 Okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehíí ła'íí begoz'aanííi
ye'ik'eda'iłchíhi bit'ah nazı̨ı̨, baa dahdaagoz'aanííi yee nawode ádaan̲iigo. 11 Hérod ła'íí
bisiláádahíí Jesus yaa daadlohgo yedaańdit'ı̨ı̨h lę́'e, áígé' dázhǫ́ nłt'éégo yik'e da'ilaago
Pílate bich'ı̨'yú onádais'a'.

12 Hérod ła'íí Pílate díí dabí'iłtséná' dázhǫ́ doo iłch'ı̨' at'éé da n'íí, ániita áí bijı̨ı̨ iłt'eké silı̨ı̨
lę́'e.

13 Pílate okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehíí ła'íí nadaant'aahíí ła'íí nn̲ee dała'áyííłaago,
14 Gáyiłn̲ii, Díń nn̲eehń nn̲ee ch'a'oyihiłkaad daadołn̲iigo shaa bił nołkaihń nohwin̲ááł
nahódéłkid ndi baa yádaałti'ihíí doo da'an̲ii dago bi'at'e' nłt'éégo bígosíłsı̨ı̨d: 15 Hérod
bich'ı̨'yú odaanohwił'a' ni'; áíná' Hérod díí k'ehgo bígołsı̨ı̨d: doo hat'íí yighą zidee bik'eh
da, doo hago ánát'ı̨ı̨ł da. 16 Áík'ehgo habí'iłtsaasgé' ch'ínánshteeh. 17 (Da'adąągee kogo
goz'ąą lę́'e, nn̲ee ła' ha'ásitíni bich'ı̨' ch'ínálteeh.) 18 Nn̲ee dáła' nádidilghaazhgo, Áí
nn̲eehń yúwehyú, Barábbas nohwá ch'ínáńłteeh, daan̲ii lę́'e: 19 (Nn̲ee Barábbas holzéhi
kı̨h gozn̲ilíí biyi' nant'án agohet'aa nkegonyaa, ła'íí nn̲ee nastseedhíí bighą ha'ábi'dolt'e'.)
20 Nn̲ee dała'adzaahíí Pílate bich'ı̨' hananádzii, Jesus ch'ínáyíłteeh hat'ı́ı́ı́go. 21 Áíná' nn̲ee
dawa daadilwoshgo gádaan̲ii, Tsı̨'ił na'áhi bíhołkałgo zodéé, tsı̨'ił na'áhi bíhołkałgo zodéé.
22 Taadngee Pílate gánádo'n̲iid, Hat'íí bighą, hat'íí bee nchǫ'go adzaago? Shíí díń nn̲eehń
doo hat'íí yighą datsaah dago bígosíłsı̨ı̨d: áík'ehgo habí'iłtsaasgé' ch'ínánshteeh. 23 Áíná'
nn̲ee dała'at'éehíí nawode daadilwoshgo gádaan̲ii, An tsı̨'ił na'áhi bíhołkałgo datsaah
dábik'eh: daadilwoshíí bee nn̲ee dała'at'éehíí ła'íí okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehíí itis
okai. 24 Áík'ehgo Pílate nn̲ee dahádaat'iiníí begoln̲e'go ngon'ąą́. 25 Nn̲ee nant'án agohet'aa
nkegonyaa n'íí, nn̲ee nastseedhíí bighą ha'ábi'dolt'e'ihíí ch'ínáínłtı́ı́ı́, nn̲ee nádaabokeedhíí

bigha: áígé' Jesus nneehíí dahádaat'ijyú ádaabile'go yaa yidin'áą́. 26 Siláada Jesus yił dah-
nasą́ą́yú ła' nnee Simon holzéhi, Cyrénegé' gólíni, k'edolzaagé' nadáłi yiká ádaanniidgo
tsi'iłna'áhi yiká' dahdaistąą, áń Jesus bine'gé' yá yogheełgo higaał.
27 Nnee dázhǫ́ łą́ą́go biké' nałseeł, isdzáné ałdó' Jesus yaa chał daadilwosh lę́'e.
28 Jesus bich'i' adzaago gádaabiłnii, Isdzáné Jerúsalemgee daagonołíni, doo shíí shaa
daałchag da, dánohwíí ła'íí nohwichągháshé baa daałchag. 29 Isdzáné doo da'iłchii
dahíí, bibishch'id biyi' doo mé' daagoleeh dahíí, doo daabi'dilbe' dahíí biyaa daagozhǫ́ǫ́
doleeł, daach'ididooniiłíí dahadíí bijii biká' ngowáh. 30 Ła'íí gádaanii doleeł, Dził nchaa'i,
nohwiká'zhi' nahigeeh le'; ch'ínálk'idíí, nohwik'i goziid le'. 31 Ch'il daadotł'izhná' díí
ye'ádaadzaayúgo, náhisgayúgohíí hago ágone'? 32 Ła' nnee naki nchǫ'go ádaadzaahíí biłgo
kił onazą́ą́ lę́'e, nadaaki'ditseedyú. 33 Akú Cálvary golzeeyú kił nánzą́ą́yú tsi'iłna'áhi bídaa-
haskał, nnee nchǫ'go ádaadzaahíí ałdó', Jesus ba'ashhahgé' dá'ał'an, ła' dihe'nazhinéégo,
ła'íí be'eshganzhinéégo.
34 Jesus gánííí, ShiTaa, díí nchǫ'go ádaat'iihíí bigha baa nádaagodíń'aah; doo yídaagołsi
dago ádaat'ii. Áígé' bidiyágéhíí iłta'isniigo yigha da'diljoł. 35 Nnee bit'ahgé' naziigo
daabineł'íí. Nant'án daanliiníí ałdó' Jesus yaa yádaałti'go yaa daadloh gádaaniigo, Ła' nnee
hasdádaayiniiłná' bíí ałdó' hasdá'ádółteeh le'at'éhi, bíí Christ, Bik'ehgo'ihi'nań habiłtiiníí
nliiyúgo. 36 Siláada ałdó' bedaanít'iihgo nk'ǫ́zhi, vinegar holzéhi, bich'i' dahyída'ołtsi lę́'e,
37 Gádaabiłniigo, Ni Jews ízisgo biNant'a'i ńlííyúgo, dáni hasdá'áńlteeh. 38 Jesus bik'ehgee
Greek, Latin, ła'íí Hebrew k'ehgo k'e'eshchii lę́'e, gágolzeego, DÍÍ JEWS ÍZISGO BINANT'A'I
NLII.
39 Nnee nchǫ'go ádaadzaahíí, áígee tsi'iłna'áhi yídaayiskałíí dała'á beńdít'iihgo gábiłnii,
Christ ńlíí lę́'eyúgo hasdánohwiléh, ła'íí ni ałdó' hasdá'áńlteeh. 40 Áíná' ła'ihíí áí ánníhíí
gáyiłnii, Ya' doo Bik'ehgo'ihi'nań béńldzid da, ni ałdó' dákoh niniigonłt'éé, dáłełt'eego no-
hwá ngot'ą́ą́? 41 Nohwíí da'ánohwidilne' dábik'ehyú ánohwi'delzaa: áíná' díń nneehń doo
nagontł'og ye'at'éhi da. 42 Áígé' Jesus gáyiłnii, SheBik'ehń, nant'ááyú ńyaago shénálniih
doleeł. 43 Jesus gábiłnii, Shíí da'aniigo gániłdishnii, Díí jii dázhǫ́ gózhǫ́ǫ́ goz'ąąyú shił
ńlíí doleeł. 44 Dáha'iz'ąągé' taagi nehenkéézgo dahot'éhé godiłhił gozlii lę́'e. 45 Ch'ígona'áí
bich'ą́'idindíníí ásdiid, kih biyi' da'ch'okąąhíí biyi' yune' daadintsoozi iłk'edláád lę́'e.
46 Jesus nádidilghaazhgo gánííí, ShiTaa, shiyi'siziiníí naa nshné': díí yee ánniidná'
dá'iké'yú nádeyol. 47 Siláada yánant'aahi díí ánágot'iidíí yiłtsąąná' Bik'ehgo'ihi'nań yich'i'
ahénziigo gánííí, Da'aniigo díń nneehń nnee nłt'éhi nlii lę́'e. 48 Nnee daadéz'iigo łą́ą́go
dała'adzaahíí dawa ánágot'iiłíí daayiłtsąągo bijíláhzhi' nádainłts'iná' onáskai. 49 Jesus
yídaagołsinníí dawa ła'íí isdzáné Gálileegé' biké' hikai n'íí anahgé' naziigo díí ánágot'iiłíí
daayiłtsąą lę́'e.
50 Ła' nnee Joseph holzéhi, nnee yánádaaltihíí itah nlíni; nnee nłt'éhi, dábik'ehyú
át'éhi nlii: 51 (Nnee yánádaaltihíí nadaagoshchiigo ánáda'ol'iidíí Joseph doo hwaa itah
ánát'iid da:) áń Jews daanlíni bikih gozznil Arimathéa golzeegé' gólíni; Bik'ehgo'ihi'nań
nant'aa doleełíí ya'ołíí lę́'e. 52 Díń nneehń Pílate yich'i' oyáá, Jesus bits'íhíí yíyókeedgo.
53 Tsi'iłna'áhi yiká'gé' nanáidnłtiigo nak'ą'łigaihi yik'íyidesdiz, áígé' tsébii'i'áńgo ágolzaa
yune' nyinłtíí lę́'e, doo hwahá hadń ákóne' nnilteehi da. 54 Jews daagonłsinníí bijii bee
nkegonyaago iłch'i'golne'íí bijii lę́'e. 55 Isdzáné Gálileegé' Jesus yił hikaihíí tsébii'i'áńyú
Joseph yiké' hikaigo Jesus bits'íhíí hago'at'éégo nniłtii shihíí daayiłtsąą lę́'e. 56 Onákaiyú
łikągolchini ła'íí ik'ah yił iłch'i'daizlaa; áígé' Jews daagodnłsinníí bijii hádaayoł, dángot'ąą
lę́'ehíí k'ehgo.

24

1 Áí iskąą hik'e godilzinníí bijii dázhǫ́ t'ałbigo tsébii'i'áńyú łikągolchini iłch'i'daizlaa n'íí
odaizné', ła'i ałdó' yił hikai. 2 Tsébii'i'áńyú hikaigo tséé daadin'ą́ą́ n'íí yó'olyiz lę́'e. 3 Ákóne'
ha'ákaigé' Jesus nohweBik'ehń bits'íhíí doo hwaa da lę́'e. 4 Hayúshą' daanziná' nnee
naki bidiyágé dázhǫ́ bik'enadidlaadi bit'ahgé' naziii silii: 5 Isdzáné tsídaadolyizgo hayaa
ádaadzaa nt'éégo nneehíí gádaabiłnii, Hat'íí bigha hináhi nanezna'íí bitahyú hádaadeł'íí?

6 Áń doo hwaa da, naadiidzaa: t'ah Gálileeyú naghaaná' gádaanohwiłnii n'íí bénádaałniih
shį, 7 Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, nnee binchǫ' daagolíínííi baa shich'ilteehgo tsį'ałna'áhi
biká' dastsaah, áíná' taagi jįį hileehgo naadiishdáh. 8 Áík'ehgo áí ánníí n'íí yénádaalniih.
9 Tsébii'i'áńgé' nákaiyú łats'ádahíí ła'íí ła' Jesus biké' hikahíí ałdó' bił nadaagosni'. 10 Mary
Mágdalene, Jóanna, ła'íí Mary, James bimaa, ła' isdzáné biłgo nadaal'a'á díí yił nadaagosni'.
11 Ndi daazhógo ádaanii daanzįgo doo daayodlą̨ą da. 12 Áíná' Peter nádiidzaago tsébii'i'áńyú
nádilwod; hayaa adzaago ákóne' déz'ąįd, nak'ą'łigai n'íí daazhógo sinilgo yiłtsą̨ą, áík'ehgo
t'ą̨ązhį' gowąyú onádzaa, hagoshą' ágodzaa nzįgo.

13 Da'áí bijįį ła' naki dilt'eego Jerúsalemhíí da'dáńyú gosts'idi dahgostǫ'yúshįgotah,
Emmáus golzeeyú dezh'aazh. 14 Díí ánágot'ąįłíí dawa yaa łił nagolni'go goldoh. 15 T'ah
yádaałti'go łił nagolni' nt'éégo Jesus bit'ah nyáágo bił dahiskai. 16 Áíná' daineł'ąį ndi
hadń át'íínííi doo bídaagołsįid da alzaa lę'e. 17 Jesus gádaabiłnii, Hat'íílá baa łił nagołni'
goldoh, doo nohwił daagozhǫǫ dago? 18 Dała'á, Cléopas holzéhihíí, gábiłnii, Ya' dáni zhą
Jerúsalemyú asta'ńyáhi, ánii áígee ánágot'ąįłíí doo bígonłsį da nee? 19 Hago ágolzaahi áł-
dołnii? nii, Jesus. Áík'ehgo gánádaabiłdo'niid, Jesus, Názarethgé' nlínihi, Bik'ehgo'ihi'nań
binkááyú na'iziidi, dázhǫ ízisgo áná'ol'ąįłi, biyati' nłdzili, Bik'ehgo'ihi'nań ła'íí nnee dawa
binááłihi áłn'nii. 20 Áń dánohwíí nohwi'okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehíí ła'íí nohwá
nadaant'aahíí bángot'aahgo bidizideego ndaistįį, áígé' tsį'ałna'áhi yiká' daizes-hįį: 21 Áíná'
nohwíí Israel hadaasiit'i'íí hasdánohwiniił lą́ą́ daandzį: n'íí díí ánágot'ąįł n'íí yúshdé'
taagi jįį silįį. 22 Nohwitahgé' ła' isdzáné nohwił díyadaagot'eego ádaanohwizlaa, áń dázhǫ
t'ałbįná' tsébii'i'áńyú okai lą́ą́; 23 Ndi Jesus bits'íhíí ákú doo hwaa da lą́ą́go, t'ą̨ązhį' nakai
gádaaniigo, Bik'ehgo'ihi'nań binadaal'a'á yaaká'gé'hi nohwich'ı' ch'í'nah ádaadzaago
gádaanohwiłnii, Jesus hinaa. 24 Ła' bił nahikaihíí tsébii'i'áńyú okai, isdzáné da'ádaanii n'íí
k'ehgo yaa hikai: ndi Jesus doo hwaa daayiłtsą̨ą da. 25 Áígé' Jesus gádaabiłnii, Nohwíí
nnee doo daagoyáni daanołínihi, Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú nada'iziidi n'íí nadaagosni'íí
doo dáhah daahołdlą̨ąh da: 26 Christ áík'ehgo biniigodilne'go áígé' yee ízisgo at'éehíí
baa godidot'aałgo dábik'eh lą́ą́ née? 27 Mosesgé' godezt'i'go Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú
nada'iziidi n'íí ádaaniihíí dawa, ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań biyati' bek'eda'ashchiinííi dahot'éhé
dabíí baa k'e'eshchiinííi hat'íí golzeego ágolzeehíí yił nadaagosni'. 28 Gotah dezh'aazh n'ííyú
dák'ad nikáh: Jesus bádn dayúweh dahiyaa nt'éégo, 29 Nił nahátą̨ą le', daabiłniigo ná-
daabokąąh; ałk'iná' o'i'ą́ą́, k'ad tł'é' goleeh, daabiłnii. Áík'ehgo yił ha'ákaiyú yił naháztą̨ą.
30 Da'iyą̨ago bił dinezbįhgo báń náidn'ą̨ago ya'ahénzigo oskąądná' iłk'íyíné'go baa daizné'.
31 Ániita áígee hadń át'ąį shįhíí nzhogo daayiłtsą̨ą; nt'éégo Jesus dádaineł'ąįzhį' yitł'ą̨ą
tsídaazghal. 32 Gádaałłdi'nii, Nohwijíí dázhǫ diltłi' ngonolįgo at'éé, itínyú nohwich'ı'
yałti'ná', áń Bik'ehgo'ihi'nań biyati' bek'eda'ashchiinííi hat'íí niigo annííhíí baa nohwił
nagolni'ná'. 33 Áígé' dagoshch'ı' nádiit'aazhgo Jerúsalemyú onát'aazh, ákú łats'ádahíí ła'íí
nnee ła' ishhah dała'ádaat'eego baa n'áázh, 34 Nt'éégo gádaabiłnii, NohweBik'ehń da'anii
naadiidzaa lą́, Simon bich'ı' ch'í'nah ádilzaa ałdó'. 35 Nnee ániii n'áázhíí itínyú hago
ágodzaahíí, ła'íí hago at'éégo Jesus báń iłk'íyíné'gee yínádaagosdzįįdíí yaa nadaagosni'.

36 Gádaaniiná' Jesus dabíí áí bitah sizįį silįigo gádaayiłnii, Ałch'ı'gont'éehíí bee nohwich'ı'
goz'ą̨ą le'. 37 Ndi bił díyadaagodzaago tsídaadesyiz, ch'iidn daahiiltsą̨ą daanzigo. 38 Jesus
gádaabiłnii, Hat'íí bighą tsídaadołyiz? Hat'íí bighą na'ódikidíí nohwiini' biyi' begoz'ą̨ą?
39 Shigan ła'íí shikee daanéł'ąį, da'anii shíí ásht'ąį: shídaadołnih, áík'ehgo bídaagonołsįih;
ch'iidn bits'í ła'íí bits'in doo golįį da go'ąį, daał'ąįą go'ąį nkoh, shíí shits'í ła'íí shits'in
golįį. 40 Ánniidná' bigan ła'íí bikee yił ch'í'nah áyíílaa. 41 Dázhǫ bił daagozhǫǫ ła'íí
bił díyadaagot'ee ndi t'ah doo da'odlą̨ą daná' Jesus gádaabiłnii, Dahat'íhíta hidą̨ąhíí ła'
daasołné' née? 42 Łóg sit'éédhíí ła'íí gosnih yaa daizné'. 43 Náidnné'go binááł yíyą́ą́ lę'e.
44 Áígé' gádaayiłnii, T'ah nohwił nshłįįná' díí bee nohwił nadaagosisni' go'ąį, Moses ngon'ą́ą́
lę'ehi shaa k'e'eshchiinííi, ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú nada'iziidi n'íí k'eda'ashchiinííi,
psalms holzéhi ndi, biyi' dábegolne' goz'ą̨ą, daanohwiłdishnii ni'. 45 Áígé' Bik'ehgo'ihi'nań
biyati' bek'e'eshchiinííi hat'íí niigo anníí shįhíí bił ídaagozigo ádaabizlaago, 46 Gádaabiłnii,

Shíí Christ nshłíni, shiniigodilnʼgo taagi jįį hileehgo naadiishdáh golzeego shakʼeʼashchįį, áíkʼehgo dábikʼehyú ágodzaa: 47 Łaʼíí Jerúsalemgé' godeztʼiʼgo shizhiʼíí bee yáʼiti' nnee dahotʼéhé hadaaztʼiʼíí bitahyú, bidaanchǫʼíí yichʼą́ʼzhį' ádaanʼgo binchǫʼhíí bighą baa nádaagoditʼaah golzeego. 48 Díí daałʼįį goʼį́ákoh baa nadaagołnʼi'.

49 ShiTaa nohwaa yinéʼgo ngonʼáánííʼ nohwaa dishné': Jerúsalem yunʼe' nahísółtąą, yaakáʼgé' nawodíí bee nohwaa ngonyáázhį'.

50 Áígé' Jesus Jerúsalemgé' binadaalʼaʼá yił chʼékai, Béthanyzhį', yádn ninyáágo, áígee hadag yaa dilnʼiigo yá daʼoskąąd, Nohwiyaa gozhǫǫ doleeł, nʼii. 51 Yá daʼoskąądná' yichʼą́' yaakáʼyú hadag beʼogoyáá. 52 Binadaalʼaʼá daaboskąądgé' Jerúsalemyú onákai, dázhǫ bił daagozhǫǫgo: 53 Bikʼehgoʼihiʼnʼań bichʼį' ahédaanzįgo daʼchʼokąąh gozʼąą yunʼe' dádaʼokąąh ntʼéé lę́ʼe.

THE GOSPEL ACCORDING TO JOHN

1 Dantsé godeyaadá' Yati' golı́ı́ lę́k'e, Yati' Bik'ehgo'ihi'n̲ań yił nlı̨ı̨, Yati'íí Bik'ehgo'ihi'n̲ań
nlı̨ı̨. 2 Yati'íí dantsé godeyaadá' Bik'ehgo'ihi'n̲ań yił nlı̨ı̨. 3 Áń dawahá áyíílaa; áń doo hak'i
dayúgo dawahá álzaahíí doo álzaa le'at'éé da. 4 Ihi'n̲aahíí biyi' golı́ı́; áí ihi'n̲aahíí nn̲ee yee
daago'ı̨ı̨. 5 Got'iiníí godiłhiłyú idindláád; godiłhiłíí got'iiníí doo yitis nlı̨ı̨ da.
6 Bik'ehgo'ihi'n̲ań nn̲ee John holzéhi yides'a'. 7 Áń Begot'ínihíí nn̲ee yił nagoln̲i'go
nyáá, bíí bee nn̲ee dawa da'odlą́ą doleełgo. 8 John doo Begot'iiníí nlı̨ı̨ da, áídá' Begot'iiníí
yaa nagoln̲i'go nyáá. 9 Da'an̲ii Begot'ínihíí nn̲ee ni'gosdzáń biká' daagolííníí dawa bee
daayo'ı̨ı̨. 10 Áń ni'gosdzáń nn̲eehíí yitah silı̨ı̨, áń ni'gosdzáń áyíílaa, ndi ni'gosdzáń biká'
nn̲eehíí doo bídaagołsı̨ da lę́k'e. 11 Dabíí áyíílaahíí yaa nyáá, áídá' dabíí hat'i'ihíí doo
hádaabit'ı̨ı̨ da. 12 Áídá' hadíí hádaabit'iiníí, daabosdlą́ą́díí, Bik'ehgo'ihi'n̲ań bichą́ghąshé
daaleehgo yaa goden'ą́ą́: 13 Áí nádaagosdliiníí doo nn̲ee hadaazt'i'íí bee da, doo kots'íhíí
bee da, doo nn̲ee bits'ą́'dí'go da, áídá' Bik'ehgo'ihi'n̲ań bits'ą́'dí' nádaagosdlı̨ı̨. 14 Yati'íí
nn̲ee silı̨ı̨go nohwitahyú gólı́ı́ lę́k'e, dawahá ye'at'éhihi biłgoch'oba'íí ła'íí da'an̲ii ágot'éhi
nlı̨ı̨, (Bik'ehgo'ihi'n̲ań biYe' dała'áhi nlı̨ı̨híí bigha ízisgo at'éégo bits'ą́'idindláád, áí
bits'ą́'idindláádíí daahihiiltsą́ą́ ni'.)
15 John baa nagoln̲i'go nádidilghaazh lę́k'e gán̲íígo, Díń áłdishn̲ii ni', ágádén̲iid n'dá',
Shiké'dí' hígháhíí dashíntsé golı́ı́híí bigha shitisgo at'éé. 16 Dawahá yegoyiłííníí nohwaa
hi'né', biłgoch'oba'íí dałiké'go nohwaa hi'n̲iił. 17 Bik'ehgo'ihi'n̲ań yegos'aaníí Moses
biláhyú ngot'ą́ą́ lę́k'e, áídá' biłgoch'oba'íí hik'e da'an̲ii ágot'éhi Jesus Christ yił nyáá. 18 Doo
hadíń Bik'ehgo'ihi'n̲ań yo'ı̨ı̨ da; biYe' dała'áhi Bik'ehgo'ihi'n̲ań ádíbóltą'ihi, áń zhą́ ch'í'n̲ah
áyíílaa.
19 Jerúsalem golzeedí' okąąh yedaabik'ehi hik'e Lévites daanlínihi Jews daanlíni
odaabis'a', Hadíń lą́ą́ áńt'ee? daabiłn̲iigo nabídaadiłkidá' John gán̲íí lę́k'e, 20 Shíí doo Christ
ánsht'ee da, doo nayił'ı̨'go da da'an̲iigo ádaa nagoln̲i'. 21 Áídí' nayínádaadiłkid, Hadíń
ánt'éé gá? Elías ńlı́ı́ née? Dah, doo áń nshłı̨ı̨ da, n̲ii lę́k'e. Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú
na'iziidihíí, ya' áí ńlı́ı́ née? Dah, n̲iigo hadzii. 22 Gánádaayiłdo'n̲iid, Áídá' hadíń áńt'éé gá?
Nohwił nagoln̲í'go hadíń daanohwides'a'íí bił nadaagohiiln̲i'. Hant'é nn̲iigo ádaa nagoln̲í'?
23 Áídí' gán̲íí, NohweBik'ehń bádı̨hyú ałch'ígodezdǫhgo ádaahłe', dishn̲iigo shíí da'igolı́ı́yú
dilwoshi nshłı̨ı̨, Esáias, Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú nada'iziidi án̲íí n'íí k'ehgo. 24 Nn̲ee
na'ídaadiłkidihíí Phárisees daanlíni daabinł'a'. 25 Nabídaadiłkidgo, Doo Christ ńlı́ı́ dadá',
ła'íí doo Elías dagohíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú na'iziidihíí ńlı́ı́ dadá', nt'é bigha baptize
ánł'ı̨ı̨? daan̲ii. 26 John bich'ı̨' hadzii, Shihíí tú bee baptize ash'ı̨ı̨: áídá' ła' nohwitahyú sizı̨ı̨,
doo bídaagonołsı̨ dahi; 27 Da'áń shikédí' hígháhíí shitisgo at'éhi, biketł'óól k'e'ish'adgo ndi
doo bik'eh sítı́ı́ da. 28 Áí Bethábara golzeeyú Jórdan túńlíínií hanaayú ágodzaa, John baptize
ágole'gee.
29 Iskąą hik'e John Jesus bich'ı̨' higaałgo yo'ı̨ı̨go gán̲íí, Daadeh'ı́ı́, dibełı́ı́ biZhaazhé
Bik'ehgo'ihi'n̲ań bíyéhi áídí' higaał! Áń ni'gosdzáń biká' nn̲ee binchǫ'íí da'ílı́ı́ yiłchiih.
30 Díń áłdishn̲ii ni' gádén̲iid n'dá', Nn̲ee ła' shikédí' hígháh, áń dashíntsé golı́ı́híí bigha
shitisgo at'éé. 31 Dashíí ndi doo bígonsı̨ da ni': áídá' Israel hat'i'i bił ch'í'n̲ah ágoln̲e'híí
bigha tú bee baptize ádaagoshłe'go niyáá. 32 John yaa nagoln̲i'go gán̲íí, Holy Spirit yaaká'dí'
hawú k'ehgo Jesus yich'ı̨' nke'en̲íihgo biká' dahnezdaago hish'ı̨ı̨. 33 Shíí ndi doo bígonsı̨ da
ni': áídá' hadíń tú bee baptize ádaagoshłe'go shides'a'ń shich'ı̨' gánn̲iid ni', Hadíń Holy
Spirit yaaká'dí' bich'ı̨' nke'en̲íihgo biká' dahnezdaago hí'íínií, áń Holy Spirit bee baptize
ádaagole'íí át'éé. 34 Díí hiłtsą́ą́ hik'e baa nagosisn̲i', Díń da'an̲ii Bik'ehgo'ihi'n̲ań biYe' łą́ą́,
dishn̲iigo.
35 Iskąą hik'e John bitsiłke'yu naki yił nadaazı̨'; 36 Jesus higaałyú ndaineł'ı́ı́'go gánn̲iid,
Daadeh'ı́ı́, dibełı́ı́ biZhaazhé, Bik'ehgo'ihi'n̲ań bíyéhi! 37 John bitsiłke'yu nakihíí ágán̲íígo

daabidezts'ąągo Jesus yiké' dahizh'aazh. 38 Jesus t'ąązhį' déz'įįgo biké' hi'ashgo yiłtsąągo
gáyiłnii, Hant'é biká hanohtaago aht'ęęʔ? Áík'ehgo gádaanii, Rábbi, (Ałch'ígó'aahíí golzeego
ágolzee,) hayú gonlęęʔ? 39 Jesus gádaabiłnii, Yushdé' ákú dokáhgo bígonołsįįh. Áík'ehgo
yił okaigo hayú sidaahíí yídaagołsįįd, t'ahbįdí' gonenádn łedihikęęzyú nákaigo, ákú dá
yił naháztąą lęk'e. 40 Nnee nakihíí John ániíhíí daidezts'aaníí, Jesus yiké' ó'áázhíí dała'á
Andrew holzee, Simon Peter bik'isnhi. 41 Andrewhíí ntsé bik'isn Simon holzéhi yaa nyáágo
gáyiłnii, Messías baa nt'áázh, áí Christ golzeego ágolzee. 42 Áídí' Simon Jesus yaa yił n'áázh.
Jesus Simon yineł'ęęʔ hik'e gáyiłnii, Simon, Jona biye' ńlíni, Céphas honlzéé doleeł, tséé
golzeego ágolzee.

43 Iskąą hik'e Jesus Gálileeyú deyaago, Philip yaa nyáágo, Shiké' híinááł, yiłnii. 44 Andrew
ła'íí Peter Bethsáida golzeedí' na'aash, ła'íí Philip ałdó' áídí' naghaa. 45 Philip Nathánael
yaa nyáágo gáyiłnii, Jesus, Joseph biye', Názarethdí' gólíni baa nkai, Bik'ehgo'ihi'nań
yegos'aaníí biyi' Moses bak'e'eshchįį lęk'ehi, Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú nada'iziidi n'íí
ałdó' bak'eda'ashchįį lęk'ehi. 46 Nathánael gábiłnii, Hant'é nzhoonníí Názarethdí' be-
hagowáhshą'? Philip gánábiłdo'niid, Ákú dot'aashgo bígonłsęęʔh. 47 Jesus Nathánael
bich'į' higaałgo yo'ininigo gánníí, Da'anii Israel hat'i'íí nlíni kudí' higaał, doo k'izé'át'éhi da.
48 Nathánael gábiłnii, Hagot'éégo shígonłsęęʔ? Jesus gábiłnii, Philip doo hwahá niká ánníí
dadá', fig ch'il bitł'ááhyú síńdaago nish'ininii ni'. 49 Nathánael gábiłnii, Ni ałch'ígó'aahííńlíni,
Bik'ehgo'ihi'nań biYe' ńlęęʔ łąą; Israel hat'i'ihi ízisgo biNant'a' ńlęęʔ łąą. 50 Jesus gábiłnii,
Fig ch'il bitł'ááhyú síńdaago nish'ininii niłdishnii n'íí bighą shondląą née? Díí bitisgo
ágot'éhi hí'ęęʔ doleeł. 51 Jesus gánábiłdo'niid, Da'anii, da'aniigo gánohwiłdishnii, Shíí,
nnee k'ehgo Niyááhíí, yáá iłts'ą'álnéhgo shik'ehdí' Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á yaaká'yú
daagolííníí hadagodí' hayaago iłdenánádikahgo daah'ininii doleeł.

2

1 Taagi hileehíí bijininii Gálileehíí biyi' Cána golzeegee ni'i'néh; ákú Jesus bąąhi itah lęk'e:
2 Jesus ałdó' bitsiłke'yu biłgo ni'i'néhyú daabi'dokeed. 3 Dasts'aa bitoo ásdininidá' Jesus
bąą gábiłnii, Dasts'aa bitoo ásdininid. 4 Jesus gábiłnii, Shimaa, hago łąą ánishłéhgo ánnii?
Shágoz'aaníí doo hwahá bengowáh da. 5 Bąą nada'iziidíí gáyiłnii, Hant'é daanohwiłniiyú
dakú ádaat'ininii doleeł. 6 Áígee tús tséé álzaahi gostáń sinil, Jews daanlíni daagos'ąąhíí
k'ehgo yee táda'digisíí bighą, túsíí dała'ágo nadin dagohíí tádin gallons dábik'eh lęk'e.
7 Jesus gádaabiłnii, Túsíí tú bee hada'dołbi. Áík'ehgo dáhalk'iłgo hada'desbi. 8 Jesus
gánádaabiłdo'niid, Ła' hakaahgo bik'ehgo da'idaaníí bich'i' dohkaah. Áík'ehgo odaiskąą.
9 Bik'ehgo da'idaaníí tú dasts'aa bitoo siliihíí yizlih, hadí' hídziid shihíí doo yígółsi dago,
(nada'iziidíí tú hadaiziidíí zhą́ yídaagołsi ndihíí,) bik'ehgo da'idaaníí nnee niinéhi yiká
ánniidgo, 10 Gáyiłnii, Nnee dawa da'idąą débegonyaago dasts'aa bitoo nzhónihíí ntsé
yita'ikaah; áídí' dahádaat'ininizhi' da'odląądá' doo nzhọọ dahíí yita'ikaah: áídá' nihíí dasts'aa
bitoo nzhónihíí ániita bitasíńkąą. 11 Áí Jesus dantsé godiyihgo adzaa, Gálilee biyi', Cána
golzeegee, áík'ehgo ízisgo ye'at'éhi bee bígozininid; áídí' bitsiłke'yu daabosdląąd lęk'e.

12 Díí bikédí'go Capérnaum golzeeyú bíí hik'e bąą, bik'isyú ła'íí bitsiłke'yu yił okai; akú
da'akwii bedahiskąą.

13 Bitis- hagowáh n'íí bíná'godiníhgo Jews daanlíni da'iyąąhíí biká' ngonyáágo Jesus
Jerúsalemyú óyáá. 14 Akú da'ch'okąąh goz'ąą yune' nnee ła' magashi, dibełęęʔ, hawúcho
baa nadaahiniihi, ła'íí zhaali iłkáh ch'ídaihiniiłíí binasdziid yaa naháztąągo yiká nnyáá.
15 Tł'óół iłkénásgisíí ił'áyíílaago dawa, dibełęęʔ, magashita biłgo da'ch'okąąh goz'ąą biyi'dí'
ch'íinihiyood; ła'íí zhaali iłkáh ch'ídaihiniiłi bizhaalihíí yayinkąą́, áídí' zhaali yiká' iłkáh
ch'ínádainiiłíí naz'aaníí nanyihesgo'. 16 Áídí' hawúcho baa nadaahiniihíí gáyiłnniid, Dííhíí
ch'ídaahohniił; shiTaa bikihíí kih biyi' na'iniihi ádaagołe' hela'. 17 Nikihíí dázhọ́ godilzinníí
begoz'ąą doleełgo dázhọ́ hásht'ęęʔhíí bighą shidizidee, golzeego bek'e'eshchiinníí bitsiłke'yu
yínádaalnii.

18 Áídí' Jews daanlíni gádaabiłnii, Nt'é godiyihgo be'ígózinníí nohwił ch'í'nah ánle', díí
ánánt'ininiłhíí bighą? 19 Jesus gádaabiłnii, Díí kih biyi' da'ch'okąąhíí ąął nanádaagołniiłgo,

taagi jįį hileehgo ánágoshdle'. [20] Jews daanlíni gábiłnii, Díí kįh biyi' da'ch'okąąhíí ágolne'go dizdin gostáń łegodzaa, áídá' nihíísha' taagi jįį hileehgo ánágodle'? [21] Ndi bíí bits'íhi kįh biyi' da'ch'okąąhíí k'ehgo yaa yałti'. [22] Jesus daztsąądí' naadiidzaadá' bitsiłke'yu nt'é nii n'íí yínádaalnii; áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'nań biyati' bek'e'eshchiinií ła'íí Jesus áníí n'íí daayosdląąd lęk'e.

[23] Jerúsalem golzeeyú bitis-hagowáh n'íí bee bíná'godiníhgo da'idaanií bijįį, Jesus akú itah nlįigo nnee łąągo daabosdląąd, godiyįhgo áná'ol'įłíí daayiłtsąądá'. [24] Áídá' Jesus nneehíí doo yada'ołíí da, nnee dawa yígółsįhíí bighą. [25] Doo hadíń nnee ye'at'éehíí baa bił nagolni' bik'eh da; dabíí nnee ye'at'éehíí dawa yígółsįhíí bighą.

3

[1] Nnee Phárisees daanliinií itah nlíni, Nicodémus níholzéhi, Jews binant'a' nlíni lęk'e. [2] Áń tł'é'yú Jesus yaa nyáágo gáyiłnii, Ni, Iłch'ígó'aahíí ńlíni, doo hadíń godiyįhgo áná'ol'įłíí áńł'įjhíí áyóléh át'éé da, Bik'ehgo'ihi'nań yił nlįiyúgo zhą: áí bighą Bik'ehgo'ihi'nań bits'ą'dí' iłch'ígó'aahíí ńlįígo bídaagonlzį. [3] Jesus gábiłnii, Da'anii, da'aniigo gániłdishnii, Nnee nágosdlįiyúgo zhą Bik'ehgo'ihi'nań bilałtł'áhgee daanliinií itah nlįi doo. [4] Nicodémus gábiłnii, Hagot'éégo nnee nágodleeh, báyáń silįidá'? Ya' komaa bibishchid bih nách'idáhgo nágoch'idleeh née? [5] Jesus gánií, Da'anii, da'aniigo gániłdishnii, nnee tú bee ła'íí Holy Spirit bee nágosdlįiyúgo zhą Bik'ehgo'ihi'nań bilałtł'áhgee goz'ąą yunee' ha'agháh. [6] Kots'í bee gozliinií kots'í át'éé, áídá' Holy Spirit bee gozliinií spirit at'éé. [7] Doo nił díyagot'éé da le', Nágoch'idleeh, niłdishniihíí bighą. [8] Nyolíí da'adzaayú nyol, áí dints'agdá' hadí' nyolíí, hayúgo nyolíí doo bígonłsį da; dawa Holy Spirit bee nádaagosdliinií ágádaat'éhi at'éé. [9] Nicodémus gábiłnii, Hagot'éégo ląą ágołnníhi? [10] Jesus gábiłnii, Ni Israel hat'i'i yił ch'ígó'aahi ńlįídá', dííshą' doo bígonłsį da? [11] Da'anii, da'aniigo gániłdishnii, néé bídaagonlzinií zhą baa yádaahiilti', hant'é daahiit'iinií zhą baa nadaagohiilni'; áídá' baa nadaagosiilni'íí doo nádaagodoh'aah da. [12] Ni'gosdzáń biká' ágot'eehíí baa nohwił nagosisni' ndi doo shondląą dadá', yaaká'yú ágot'eehíí baa nohwił nagoshni'yúgo hagot'éégo shondląą? [13] Doo hadíń yaaká'yú bił ogoyáá da, shíí nnee k'ehgo Niyááhíí zhą, yaaká'dí' nkeniyáá, yaaká'yú gonshłįį.

[14] Moses da'igolííyú tł'iish dahyidnłtįjhíí k'ehgo, shíí ałdó' nnee k'ehgo Niyááhíí dahshidi'dolteeł: [15] Hadíń shosdląądihíí ihi'naa doo ngonel'ąą dahíí yee hinaa doleełhíí bighą.

[16] Bik'ehgo'ihi'nań ni'gosdzáń biká' nnee dázhǫ bił daanzhǫǫhíí bighą biYe' dała'áhi yaa yinłtíí, áík'ehgo dahadíń bosdląądihíí doo da'ílíí hileeh da, áídá' ihi'naa doo ngonel'ąą dahíí yee hinaa doleeł. [17] Bik'ehgo'ihi'nań biYe' ni'gosdzáń biká'zhį' nkeyínł'a'íí ni'gosdzáń biká' nnee doo yił ch'ígóweh doleełhíí bighą nkeyínł'a' da, áídá' ni'gosdzáń biká' nnee bíí bee hasdádokaahíí bighą.

[18] Hadíń bosdląądíí doo bił ch'ígódeeh da: áídá' hadíń doo bosdląąd dahíí iłk'idá' bił ch'ígódíni at'éé, Bik'ehgo'ihi'nań biYe' dała'áhi doo yosdląąd dahíí bighą. [19] Díí bighą nnee bił ch'ígódįh, begot'iinií ni'gosdzáń biká' begonyáá, áídá' nnee doo got'iinií bił daanzhǫǫ da, chagołheeł zhą bił daanzhǫǫ, nchǫ'go ádaat'eehíí bighą. [20] Dahadíń nchǫ'go at'éé lęk'eyúgo, got'iinií bił nchǫ', bi'at'e' nchǫ'íí doo bígozįjh hat'íí dahíí bighą, doo got'įjyú ch'égháh hát'íí da. [21] Hadíń nłt'éégo at'éehíí, bi'at'e'íí Bik'ehgo'ihi'nań ye'at'éégo bígozįjh doleełhíí bighą got'įjyú ch'égháh.

[22] Áí bikédí'go Jesus, bitsiłke'yu biłgo, Judéa golzeeyú okai; baptize ádaagole'go akú dét'įhézhį' yił naháztąą lęk'e.

[23] John ałdó' Aenon golzeeyú baptize ágoł'įj, Sálimhíí bit'ahyú, akú tú łąąhíí bighą: áígee nnee neheskaigo baptize ádaaszaa. [24] Doo hwahá John ha'ánteeh dadá'.

[25] John bitsiłke'yu ła'íí Jews daanlíni ła' okąąhzhinéégo táko'digisíí yaa ładaagodit'áh nkegonyaa. [26] Áídí' John yaa hikaigo gádaayiłnii, Iłch'ígó'aahíí ńlíni, nnee Jórdan túńlíinií hanaayú bił na'aash n'íí, baa nagolni' n'íí, áń kú naghaa, baptize ádaił'įjgo nnee dawa bich'ij' nihikáh. [27] Áík'ehgo John gánií, Nnee doo hant'é yót'íí át'éé da,

yaaká'dí' baa hi'né'yúgo zhą́. [28] Nohwíí shídaanołsįgo, Shíí doo Christ nshłįį da, dishnii
ni', dabíntségo bidol'aadíí nshłįį. [29] Ishkiin niinéhíí na'ilíhn yił niinéhíí, bíí niinéhi at'éé:
niinéhíí bit'ekéhíí, bíyésts'ąągo sizįigo, bizhii yidits'ago dázhǫ́ bił gozhǫǫ́: áí k'ehgo
shíí ałdó' dázhǫ́ shił gozhǫǫ́ sílį́ą́. [30] Bíí itisgo bá godigháh, áídá' shihíí t'ąązhį' shá
godigháh. [31] Hadíń yaaká'dí' nkenyááhíí dawa yitisgo nlįį: hadíń ni'gosdzáń biká'gee
nliinií ni'gosdzáń ye'at'éé, áík'ehgo dá ni'gosdzáń biká' ágot'eehíí zhą́ yaa yałti': hadíń
yaaká'dí'go nkenyááhíí dawa yitisgo nlįį. [32] Áń nt'é yo'iinií, nt'é yidezts'aanií, áí dawa yaa
nagolni'; áídá' doo hadíń bosdlą́ąd da. [33] Hadíń yaa nagosni'íí bosdlą́ądíí, Bik'ehgo'ihi'nań
da'anii ląą niigo yiká' iskał. [34] Hadíń Bik'ehgo'ihi'nań bides'a'íí Bik'ehgo'ihi'nań biyati'
yee yałti': Bik'ehgo'ihi'nań Holy Spirit doo yídaanel'ąągo baa yiné' da. [35] Bik'ehgo'ihi'nań
biYe' bił nzhǫǫgo dawa yebik'ehgo yaidin'ą́ą́. [36] Dahadíń Bik'ehgo'ihi'nań biYe' yosdlą́ądíí,
ihi'naa doo ngonel'ąą dahíí yee hinaa doo: dahadíń doo yosdlą́ąd dahíí ihi'naa doo yiłtséh
da; áídá' Bik'ehgo'ihi'nań bihashke' biká'zhį' siné'.

4

[1] John biké' hikaahíí bitisgo Jesus biké' anáłseełíí áyidedlaago, ła'íí baptize ádaayizlaago
Phárisees daanlíni ya'ikodaanzįigo Jesus yígołsįidá', [2] (Da'ágát'éé ndi Jesus doo baptize áíł'ąą
da, bitsiłke'yu zhą́,) [3] Judéadí' Gálileeyú naadesdzaa. [4] Dá Samáriayú zhą́ bá ch'ígót'i' ląk'e.
[5] Áígee kįh goznilyú ńyáá, Sýchar golzéhi, ni' Jacob biye', Joseph holzéhi, yaa gon'ą́ą́ n'íí
bit'ahgee goz'áni. [6] Áígee Jacob bitúhahidleeh goz'ąą. Jesus higaałgo isk'áhńyááyú hiyaago
túhahidleehgee dahnezdaa. [7] Isdzán, Samáritan nlíni, tú haileehyú ńyáá: Jesus, Tú shá
ná'íłsįih, biłnii. [8] (Bitsiłke'yuhíí kįh goznilyú hidáń nadaihiłniihyú okai.) [9] Isdzán Samáritan
nlínihíí gábiłnii, Hant'é lą bighą ni, Jew ńlíni, shíí Samáritan nshłíni tú shídǫ́keed?
Jews daanlíni Samáritans daanliinií doo iłch'į'ádaat'ee da. [10] Jesus gábiłnii, Hant'é
Bik'ehgo'ihi'nań kaa yiné'íí, ła'íí hadíń, Tú shá ná'íłsįih, niłniihíí bígonłsíyúgo shí'ǫ́keed
doleeł ni', áík'ehgo tú bits'ą́'dí' ihi'náhi naa nizíid doleeł ni'. [11] Isdzán gábiłnii, Doo nt'é
bee tú haleeh da, túhahidleehíí yúyah: áídá' hadí' tú bits'ą́'dí' ihi'náhi nádnziid? [12] Nishą'
Jacob, bits'ą́'dí' daadihe'na'i, bitisgo áńt'ee? áń díí túhahidleeh nohwá ágólaago, bits'ą́'dí'
bíí ła'íí bichągháshé ła'íí bimagashi da'idlą́ą ni'. [13] Jesus gánábiłdo'niid, Dahadíń díí tú
yodlaanií dibá' nánádleeh: [14] Áídá' dahadíń tú baa nsiidgo yodlaanií doo dibá' nánáodleeh
at'éé da; tú baa nsiidíí túhahidleehíí k'ehgo biyi'dí' tú hanáńlį́ą́ doleeł, dayúweh ihi'naa
doo ngonel'ąą dayú ńlį́ą́ doleeł. [15] Isdzán gánábiłdo'niid, Díí tú áłnniihíí ła' shaa nzíid,
doo dibá' nánáshdleehgo da, ła'íí doo kú nánshdáhgo tú hanáhishdleeh dahíí bighą.
[16] Jesus gábiłnii, Ti'i, niką' biká nádndáhgo bił nánt'aash. [17] Isdzán, Shiką' da'ádįh, biłnii.
Jesus gánábiłdo'niid, Shiką' da'ádįh, nniihíí da'anii ánnii: [18] Niką' ashdla'adá' k'adyúgo bił
na'aashíí doo niką' at'éé da: díí da'anii ánnii. [19] Isdzán gábiłnii, Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú
na'iziidi ńlį́ą́go bígosíłsįid. [20] Daanohwitaa n'íí díí dziłíí biká' da'okąąh ni'; áídá' nohwihíí,
Jerúsalemyú zhą́ nnee da'okąąhgo bá goz'ąą, daadohnii. [21] Jesus gánábiłdo'niid, Isdzán,
shondlą́ą, dahagee díí dziłíí biká'yú, dagohíí Jerúsalemyú shiTaa doo daahohkąąh da
doleeł. [22] Nohwíí nt'é daahohkąąh shįhíí doo bídaagonołsį da: nééhíí nt'é daahohiikąąh
shįhíí bídaagonlzį; hasdách'ighahíí Jews daanliinií bits'ą́'dí' benagowáhi. [23] Kodí' begoldoh,
da'aniigo da'okąąhíí biyi'siziinií bee da'aniigo shiTaa daayokąąh doleełíí kú begoz'áni
at'éé: shiTaahíí ágát'éégo da'okąąhíí yiká déz'ąą. [24] Bik'ehgo'ihi'nań spirit nlįį, hadíń
daabokąąhíí biyi' siziinií bee da'aniigo daabokąąhgo dábik'eh. [25] Isdzán gábiłnii, Messías,
Christ holzéhi, hígháhgo bígonsį: áń ńyáágo dawa nohwił nagolni' ndi at'éé. [26] Jesus
gábiłnii, Shíí nich'į' yashti'ihíí áń ánsht'ee.

[27] Áík'ehgo bitsiłke'yu nákaigo isdzán bich'į' yałti'híí bighą bił díyadaagot'ee ląk'e: áídá'
doo ła' gánniid da, Nt'é bighą na'ídńłkid? dagohíí, Nt'é bighą bił iłch'į' yáńłti'? [28] Áík'ehgo
isdzán bitús da'akú si'ąądá' kįh goznilyú onálwodgo nnee yił nadaagolni', [29] Yushdé', nnee
dahot'éhé ánásht'ąądíí yaa shił nagosni'íí daahołtséh: áńshą' Christ at'ą́ą́? [30] Áík'ehgo kįh
goznildí' dahnádnzą́ą, bich'į' dahdeskaigo.

31 T'ah daahiikááhdá' Jesus bitsiłke'yu nádaabokąąh, NohwiNant'a', ináá, daabiłnniigo.
32 Áídá' gádaabiłnii, Hidáń hishaaníí doo bídaagonołsį da. 33 Bitsiłke'yu gádaałiłdi'nii, Hadíń
ła' hidáń baa yiné'? 34 Jesus gádaabiłnii, Shinł'a'ń dabíí hát'ííyú ánásht'ijłgo, ła'íí binasdziid
bá łaashłe'go shihidáń át'éé. 35 T'ah díj'i daahiit'ijh yidziishą' int'ąązhį', daadohnii? Nohwił
nagoshni', hadag ádaahnéhgo daadeh'íj; iłk'idá' daadiigaago da'ildlaadgee ngonyaa.
36 Hadíń iłdlaadíí nest'áń dáła'áile'go ihi'naa doo ngonel'áni bich'į' nahi'niił: áík'ehgo
k'e'dileehíí ła'íí iłdlaadíí biłgo dała' bił daagozhǫǫ doleeł. 37 Díí beha'odziihíí da'anii
ágolzee, Ła' k'e'dilee, ła'íí iłdlaad. 38 Doo k'edaadisolaa dagee daahołdlaadyú nohwidéł'a':
nnee ła'i k'ednláhi, binasdziid n'íí daahisołdlaad.
39 Isdzán, Ánásht'ijd n'íí dawa yaa shił nagosni', niihíí bighą kįh goznildí' Samáritans
daanlíni łąągo Jesus daayosdląąd lǫ́k'e. 40 Samáritans daanlíni baa hikaigo, Dakú síńdaa,
daabiłnii: da'áígee sidaago naki beiskąą. 41 Biyati'híí bighą dayúwehégo łąągo nádaabos-
dląąd; 42 Áí isdzánhíí gádaayiłnii, K'adíí doo dániyati' zhą́ bighą da'osiidląąd da, danéé
da'disiit'ąąhíí bighą, ła'íí da'anii ni'gosdzan biká' nneehíí hasdáyiniiłíí, áí Christ nlijgo
bídaagonlzj.
43 Nakiskąą hik'e Gálileeyú onanádzaa. 44 Jesus ádaanagołni'go gánniid, Bik'ehgo'ihi'nań
binkááyú na'iziidi dabíí bini'yú doo hadíń bidnłsíni at'éé da. 45 Gálileeyú ńyáádá'
Gálileeyú daagolíínií bił daagozhǫǫgo k'édaabiłnniid, Jerúsalemyú da'idąągee ánát'ijd n'íí
dawa daayo'ij n'íí bighą: bíí ałdó' da'idąąyú naaskai ni'go. 46 Áídí' Gálilee biyi' Cána
golzeeyú Jesus nádzáá, tú dasts'aa bitoo áyíílaa n'yú. Áígee nant'án ła' biye' nniih lǫ́k'e,
Capérnaum golzeegee. 47 Áí nneehíí Jesus Judéadí' Gálileeyú ńyáágo ya'ikonzijdá' yaa
nyáágo náyoskąąd, Shiye' nánlziihyú ńnáh, yiłniigo, dak'azhą datsaahi. 48 Jesus gábiłnii,
Godiyjhgo be'ídaagozini ła'íí ízisgo ánágot'ijłíí daah'ijyúgo zhą da'ohdląą. 49 Nant'ánhíí
gábiłnii, Shigowąyú ńnáh, shizhaazhé doo hwahá datsaah dadá'. 50 Jesus gábiłnii,
Nádńdáh; niye' hinaa, nłt'éé násdlíj. Nnee Jesus ániíhíí yosdląądgo dahnasdzáá. 51 T'ah
nádaałdá' bánada'iziidíí bidááh hikaigo bił nadaagolni', Niye' hinaa, daabiłniigo. 52 Nneehíí
na'ídńłkid, Da'kwíí bik'ehenkéézdá' t'ąązhį' bá nágodesdzaa láń? biłniigo. Gádaabiłnii,
Adąądá' hayaazhį' dała'á bik'ehenkéézdá' nezgai n'íí bits'ą́' gonyáá ni'. 53 Bitaa yígółsj,
da'áí bik'ehenkééz n'dá' Jesus, Niye' hinaa, biłnii ni': áík'ehgo osdląąd, ła'íí bikjh
yune' naháztaaníí dawa ałdó' da'osdląąd. 54 Jesus Judéadí' Gálileeyú ńyáádá' díí nakigee
godiyjhgo adzaa lǫ́k'e.

5

1 Díí bikédí'go Jews daanlíni da'iyąąhíí begonyáádá', Jesus wą́'yú Jerúsalemyú óyáá.
2 Jerúsalemyú dibełíj nahiniih goz'aaníí bahgee túdahskąą lǫ́k'e, Hébrew biyati'íí k'ehgo
Bethésda golzéhi, áígee ashdla'yú chagosh'oh nagoz'ąą. 3 Áígee iłtah at'éégo kah yaa
nakaihíí łąągo, biináá ádaagodini, doo nakai dahi, daadi'ilihi ałdó', tú dihi'náhíí yiba'
íła'at'éé. 4 Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á yaaká'dí'hi łahgee túdahskaaníí yeh nadáhgo tú
nádihi'ná: tú dehes'naago hadíń ntsé téh híyááhíí, nt'é yaa naghaa láshj n'íí nádzii. 5 Nnee
ła' tádin tsebíí bił łegodzaago kah yaa naghaago áígee sitij lǫ́k'e. 6 Jesus bo'ijdá' dásitijgo
ńzaad ogoyááhíí yígółsjgo gábiłnii, Ya' nándzii hánt'ij née? 7 Nnee kah yaa naghaahíí
gábiłnii, Tú nahi'naagee doo hadíń téh shiłteeh da: dá doo téh hishahé dashíntsé ła'
téh nádáh. 8 Jesus gábiłnii, Nádndáh, biká'síńtijhíí dahnádnné'go dahnádńdáh. 9 Nneehíí
dagoshch'ij' nádziigo yiká' sitij n'íí dahnáyidnné'go dahnasdzáá: áí Jews daagodnłsiníí bijij
lǫ́k'e.
10 Áík'ehgo Jews daanlíni nnee nádziihíí gádaayiłnii, Díí godilzíníí bijij: biká'ńtéhíí
anané'go doo begoz'ąą da. 11 Áík'ehgo gábiłnii, Nnee náshilziihíí gáshiłnniid, Biká'síńtijhíí
dahnádnné'go dahnádndáh. 12 Áídí' nabídaadiłkid, Nnee daat'éhi, Biká'síńtijhíí dah-
nádnné'go dahnádndáh, niłnniid? 13 Nnee nádziihíí hadíń nábilzii shjhíí doo yígółsj da:
áígee nnee łąądá' Jesus łahyúgo oyáá lǫ́k'e. 14 Díí bikédí'go da'ch'okąąh goz'ąą yune' Jesus
nnee nádzii n'íí yaa nyáágo gáyiłnii, Nłt'éé násíńdlij gádnii áko: nchǫ'go ánáo'ne' hela',
ágánándzaayúgo dánko da'tiségo nich'ij' nágodiidáh. 15 Nneehíí Jews daanlíni yaa nyáágo,

Náshidilziihíí Jesus at'ı́ı́, daayiłn̲ii. 16 Díí daagodnłsiníí bijı́ı́ adzaahíí bighą Jews daanlíni
Jesus yaa yádaałti'go daiziłhee hádaat'ı́ı́.
17 Áídá' Jesus gádaabiłn̲ii, ShiTaa t'ah na'iziid, shí ałdó' na'isiid. 18 Godilziníí bi-
jı́ı́ begoz'aaníí doo yikísk'eh at'éé dahíí bighą, ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̲ań shiTaa yiłn̲iigo
Bik'ehgo'ihi'n̲ań yił dała' nlı́ı́go ádilzı́híí bighą Jews daanlíni dayúwehégo daabiz-
iłhee hádaat'ı́ı́. 19 Jesus gánádaabiłdo'n̲iid, Da'an̲ii, da'an̲iigo gádaanohwiłdishn̲ii, Shíí,
Bik'ehgo'ihi'n̲ań biYe' nshłiiníí, dashí zhą́ doo nt'é łaoshłéh át'éé da, shiTaa ánát'ı́ı́łgo
hish'iiníí zhą́: shiTaa ánát'ı́ı́łíí k'ehgo shíí ałdó' ánásht'ı́ı́ł. 20 ShiTaa shíí biYe' nshłiiníí
dázhǫ́ bił nshǫǫ, dabíí ánát'ı́ı́łíí dawa shił ch'í'n̲ah áyíłsı́: díí bitisgo áná'ol'ı́ı́łíí shił
ch'í'n̲ah áile'gee nohwił díyadaagot'ee doleeł. 21 ShiTaa nanezna'íí nádaayihiłn̲ahíí k'ehgo
shíí, biYe' nshłiiníí, ałdó' hadíí hásht'ííníí nádaabihishn̲ah doleeł. 22 ShiTaa nn̲ee doo
ła' yángo'áah da, shíí, biYe' nshłiiníí, dawa bándaagosh'a'go shaidin'ą́ą́: 23 Nn̲ee dawa
shiTaa daayidnłsı́híí k'ehgo shíí, biYe' nshłiiníí, ałdó' daashidnłsı́ doleełhíí bighą adzaa.
Hadíń doo shidnłsı́ dahíí shiTaa shides'a'ń ałdó' doo yidnłsı́ da. 24 Da'an̲ii, da'an̲iigo gá-
daanohwiłdishn̲ii, Hadíń shiyati' yidits'agíí, ła'íí shinł'a'ń yodlaaníí, ihi'n̲aa doo ngonel'ą́ą́
dahíí yee hin̲aa doleeł, áń doo bił ch'ígódeeh da; áń da'itsaahdí' ch'ínyáá, ihi'n̲aazhı́'go.
25 Da'an̲ii, da'an̲iigo gádaanohwiłdishn̲ii, Nanezna'íí shíí, Bik'ehgo'ihi'n̲ań biYe' nshłiiníí,
shizhiihíí daidiits'ı́h doleełíí baa gowáh, iłk'idá' kú begoz'ą́ą́: hadíí áí daidezts'aaníí
daahin̲aa doleeł. 26 ShiTaa ihi'n̲aa dabíí biyi' nlı́ı́híí k'ehgo, shíí, biYe' nshłiiníí, ałdó' ihi'n̲aa
dashíí shiyi' nlı́ı́go shaa godin'ą́ą́; 27 Shíí, nn̲ee k'ehgo Niyááhíí nshłı́ı́híí bighą nn̲ee bá
ndaagosh'a'go shiTaa shaa godin'ą́ą́. 28 Doo nohwił díyadaagot'ee da le': łeyi' nazn̲ilíí
dawa shizhii daidezts'ą́ą́go nádiikáhíí baa gowáh, 29 Áí nádiikáhgee nłt'éégo ádaadzaa n'íí
yaaká'yú dahazhı́' daahin̲aa doleeł; áídá' nchǫ'go ádaadzaa n'íí bił ch'ígódeeh. 30 Dashíí
shik'ehgo doo nt'é áoshłéh át'éé da: diists'sagíí k'ehgo aayashti': dashíí hásht'ííníí doo
be'ánsht'ee da, áídá' shiTaa shides'a'ń dabíí hát'ííníí zhą́ be'ánsht'eehíí bighą aayashti'íí
dábik'eh. 31 Dashíí ádaa nagoshn̲i'yúgo, ádaa nagoshn̲i'íí doo da'an̲ii da.
32 Ła' shaa nagoln̲i'íí gólı́ı́; áí shaa nagoln̲i'íí da'an̲iigo bígonsı́. 33 John bich'ı́' oda'soł'a', áń
da'an̲iigo shaa nagosn̲i'. 34 Da'an̲iigo shaa na'gon̲i'íí doo nn̲ee bits'ą́'dí' da: áídá' hasdáno-
hwidi'n̲iił doleełhíí bighą ágánohwiłdishn̲ii. 35 John diltłi'íí hik'e bits'ą́'idindláádíí k'ehgo
at'éé lę́k'e: áík'ehgo bits'ą́'idindláádíí biyi' dét'ı́h nohwił daagozhǫǫhgo ádaasoht'ı́ı́d.
36 John shaa nagosn̲i'íí bitisgo shaa na'gon̲i'íí gólı́ı́: na'idziidíí shiTaa łaashłe' doleełgo
shaa yidin'áánníí, áí ánásht'ı́ı́łgo shiTaa shides'a'go shaa nagoln̲i'. 37 ShiTaa shides'a'ń dabíí
shaa nagoln̲i'. Bizhiihíí doo hak'i daadesołts'ą́ą́ da, ánoliníí doo hak'i daahołtsą́ą́ da.
38 Biyati'íí doo nohwiyi' golı́ı́ da: shíí shinł'a'íí doo daashohdlą́ą́ dahíí bighą.
39 Bik'ehgo'ihi'n̲ań biyati' bek'e'eshchiiníí nzhǫǫgo daahohshíí; áí biláhyú dahazhı́'
daahii'n̲aa doleeł daanohsı́go: da'áí shaa nagoln̲i'. 40 Ndi doo shich'ı́' nohkáh hádaaht'ı́ı́ da,
dahazhı́' daahinohn̲aa doleełgo. 41 Nn̲ee shídnłsı́ı́híí doo biká désh'ı́ı́ da. 42 Nohwídaagonsı́,
Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwił daanzhoonníí doo ła' be'ádaanoht'ee da. 43 ShiTaa bizhi'íí bee
niyáá ndi doo hádaashoht'ı́ı́ da: áídá' ła'i dabíí bizhi'íí yee nyááyúgo, áń zhą́ hádaaht'ı́ı́
doo. 44 Dánohwíí daałinołsiníí hádaaht'ı́ı́dá', Bik'ehgo'ihi'n̲ań dała'áhi bits'ą́'dí' idilziníí
doo hádaaht'ı́ı́ da, áídá' hagot'éégo da'ohdlą́ą́? 45 ShiTaa bin̲áá́ł nohwik'izhı́' dish'aah doo
daanohsı́ da le': Moses nohwik'izhı́' dez'ą́ą́, bada'ohłíí n'íí. 46 Moses daahohdlą́ą́yúgo shíí
daashohdlą́ą́ doleeł ni', shaa k'e'eshchı́ı́híí bighą. 47 Áídá' bíí k'e'eshchiiníí doo daahohdlą́ą́
dayúgo, hagot'éégo shiyati'íí daahohdlą́ą́ áídá'?

6

1 Díí bikédí'go Jesus túsikaaníí, Gálilee golzéhi, da'áí Tibérias golzéhi, hanaayú
onanádzaa. 2 Áígee nn̲ee łą́ą́go biké' onałsą́ą́, godiyı́hgo áná'ol'ı́ı́łíí kah yaa nakaihíí yá
ánát'ı́ı́łíí daayo'ı́ı́go. 3 Jesus dziłyú háyáá, akú bitsiłke'yu yił dinezbı́. 4 Bitis-hagowáh n'íí
bee bíná'godin̲íhgo Jews daanlíni da'iyą́ą́híí biká' ngonyáá.
5 Jesus déz'ı́ı́go nn̲ee łą́ą́go bich'ı́' nálseełgo yiłtsą́ą́dá' Philip gáyiłn̲ii, Hagot'éégo báń
nadaahiiln̲iih, díí nn̲ee dawa da'iyą́ą́go? 6 Díí án̲ííhíí daazhógo Philip bebígozı́ı́hgo ánn̲iid:

dabíí hagot'éégo áile' yígółsį ndi. 7 Philip gábiłnii, Zhaali, penny holzéhi, naki gonenadín báń bee nahaznii ndi dała'á ntįígo ayąhágo bita'isné' ndi, doo bínenol'ąą at'éé da. 8 Bitsiłke'yu dała'á Andrew holzéhi, Simon Peter bik'isnhi, gábiłnii, 9 Kú ła' ishkiin báń dijolé ashdla'i barley alzáhi yisné', łóg naki biłgo: áídá' hagot'éégo dawa bínel'ąą, nnee łánihíí? 10 Jesus bitsiłke'yu gáyiłnii, Nnee dinohbįh, daabiłdohnii. Tł'oh dázhǫ́ łąągo lę́k'e. Áík'ehgo nnee dinezbį, ashdladn doo náhóltagyú áhołáni shį. 11 Áígee Jesus báń náidnné'go ya'ihénzįgo oskąądá', bitsiłke'yu yaa daizné', áídí' bitsiłke'yu nnee nadaaháztaaníí yitada'iznii; łógíí ałdó' da'ái k'ehgo, dá daabiłhwiihzhį'. 12 Dawa náda'isdįįdgo, bitsiłke'yu gádaayiłnii, Ch'ékaadíí nádaahohłá, doo ła' da'ílíí hileehgo da. 13 Áík'ehgo ąął nádaihezlaago táts'aa nakits'ádah hadaidesbį, báń ashdla'i bits'ą́'dí' ch'ené'íí, nnee yi'oh da'iyąąhíí. 14 Nneehíí Jesus godiyįhgo adzaahíí daayiłtsąądá' gádaanii, Áń da'anii Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú Na'iziidihíí, ni'gosdzáń biká'zhį' hináhi.

15 Jesus nnee dabízhą́ daabik'ehgo dak'azhą́ binant'a' ádaabidléhgo yígołsįįdá', dasahn dziłyú ch'a'onánóot'ąąd. 16 O'i'ąąyú bitsiłke'yu túsikąąyú onanákai, 17 Akú tsina'eełíí yeh hikaigo túsikaaníí hanaayú bił dahda'n'eel, Capérnaum golzeeyú. Godiłhił gozlįįdá' Jesus doo hwahá baa hináh da. 18 Tú nádidáh, adįįd nyolhíí bighą. 19 Taagi dagohíí dį́ą́'i shį dahgostǫ'yú bił oda'is'eeldá', Jesus tú yiká' tsina'eełíí yich'ą' higaałgo daayiłtsąą: áík'ehgo tsídaadesyiz lę́k'e. 20 Áídá' Jesus gádaabiłnii, Shíí ásht'ąą, doo ńdaałdzid da. 21 Áídí' bił daagozhǫ́ǫ́go tsina'eełíí beh ńnáh, daabiłnniid: dagoshch'ą' ni'zhį' bił nda'iz'eel, deskai n'yú.

22 Iskąą hik'e nnee túsikaaníí hanaayú naháztaaníí akú tsina'eełíí dała'á zhą́ si'ąą n'go daayo'ąą, ła'íí Jesus bitsiłke'yu tsina'eełíí yeh hikaiyú doo itah yeh hiyaa da, áídá' bitsiłke'yu dasahndi okaigo daayo'ąą. 23 (Jesus báń ya'ihénzįgo oskąądíí bikédí'go, báń daach'iyąą́ n'gee bahyú Tibérias golzeedí' tsina'eełíí ndaahaz'eel:) 24 Áík'ehgo nnee Jesus ła'íí bitsiłke'yu doo hak'i dago yídaagołsįįdá', dabíí tsina'eełíí yeh heskaigo, Capérnaum golzeeyú bił oda'iz'eel, Jesus yíka daantaago. 25 Túsikaaníí hanaadí' baa hikaidá' gádaabiłnii, Iłch'ígó'aahíí, dadá' kú ńyaa? 26 Jesus bich'ą' hadzii, Da'anii, da'aniigo gádaanohwiłdishnii, Doo godiyįhgo ánásht'ąąłíí daah'ąą n'íí bighą shíka daanohtaa da, báń bee náda'sołdįįd n'íí zhą́ bighą ádaaht'ąą. 27 Doo hidáń da'ílíí hileehíí bighą nada'ohsiid da, hidáń dahazhį' ihi'naazhį' nnel'ąąhíí zhą́ hádaaht'ąą, shíí nnee k'ehgo Niyááhíí nohwaa nshné': Bik'ehgo'ihi'nań shiTaa, bíyéé nshłąągo shebígózįhgo shiká' izkał. 28 Áídí' gádaabiłnii, Hago ádaahii'ne'go Bik'ehgo'ihi'nań binasdziidíí nadaahiidziid? 29 Jesus gádaabiłnii, Díí k'ehgo Bik'ehgo'ihi'nań bá na'idziidi at'éé, áń shíí shides'a'ń daashohdlągo. 30 Áík'ehgo gádaabiłnii, Godiyįhgo be'ígóziníí daat'éhi nohwił ch'í'nah ánle'go daahiiltséhgo daanohidlągą doleeł? Iłtah ána'ol'ąąłíí daat'éhi ánł'ąą? 31 Bits'ą́'dí' daadihe'na'íí da'igolįįyú manna daayiyąą łeh lę́k'e: díínko bek'e'eshchiinií k'ehgo, Yaaká'dí' báń kaa daizné'go daach'iyąą. 32 Jesus gánádaabiłdo'niid, Da'anii, da'aniigo gádaanohwiłdishnii, Yaaká'dí' báń nohwaa hi'né' n'íí doo Moses nohwaa daizné' da; shiTaa yaaká'dí' báń da'aniihi nohwá da'dihiné'. 33 Yaaká'dí' nkenyááhíí Bik'ehgo'ihi'nań bits'ą́'dí' báńhi at'éé, áń ni'gosdzáń biká' nneehíí ihi'naa yaa yiné'. 34 Gádaabiłnii, NohweBik'ehń, díí báńhíí dayúweh nohwá dihii'né' le'. 35 Jesus gádaabiłnii, Shíí báń be'ihi'naahíí nshłąą: dahadíń shaa nyááhń doo shina' holeeh at'éé da; shodlągąhń doo dibá' holeeh at'éé da. 36 Iłk'ida' gádaanohwiłdéniid, Daashoh'ąą́ ndi doo daashohdlągą da. 37 ShiTaa shaa yinilíí dawa shaa hikáh; dahadíń shaa nyááhń doo yó'ósht'e' at'éé da. 38 Yaaká'dí' níyáá, doo dashíí hásht'ąą́yú ánásht'ąąłgo da, ndi shinł'a'ń dabíí hát'ąą́yú ánásht'ąąłgo niyáá. 39 Díínko shiTaa shinł'a'ń hát'ąą́, shaa yinilíí doo ła' shich'a'otłííish da, áídá' nnágodzaahíí bijąą dawa nádaabihishnah doleeł. 40 Díínko shinł'a'ń hát'ąą́, hadíń shíí, biYe' nshłiinií, sho'iinií ła'íí shodlaaníí ihi'naa doo ngonel'ąą dahíí yee hinaa doleeł: áík'ehgo nnágodzaahíí bijąą nábihishnah doo. 41 Yaaká'dí' báń nke'né'íí nshłąą, niihíí bighą Jews daanlíni baa daanet'ąą́ lę́k'e. 42 Áí gádaałłdi'nii, Díń la' Jesus, Joseph biye', bąą́ bitaa biłgo bídaagonlzįhíí át'ąą́ ya'? Hagot'éégo, Yaaká'dí' níyáá, nii áídá'? 43 Áík'ehgo Jesus gádaabiłnii, Doo shaa daaneht'ąą́ da. 44 Doo hadíń shaa

nowáh át'éé da, shiTaa shinł'a'ń shich'į' ábíílaayúgo zhą́: nnágodzaahíí bijįį nábihishnah doleeł. 45 Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú nada'iziidi binaltsoos biyi' k'e'eshchįį gáníígo, Dawa Bik'ehgo'ihi'nań bił ch'ídaago'aah doleeł. Dahadíń shiTaa yidezts'ąągo bits'ą́'dí' ígoł'aaníí shaa hináh. 46 Da'ágát'éé ndi doo hadíń shiTaa yo'įį da, shíí bits'ą́'dí' nshłiinií zhą́ shiTaa yiłtsąą. 47 Da'anii, da'aniigo gádaanohwiłdishnii, Shodlaanií ihi'naa doo ngonel'ąą dahíí yee hináhi at'éé, 48 Báń be'ihi'naahíí nshłįį. 49 Bits'ą́'dí' daadesona'íí da'igolííyú manna daayiyąą n'íí nanezna'. 50 Díínko báń yaaká'dí' nke'né'hi at'éé, nnee yiyąągo doo datsaah da. 51 Shíí báń hinaahíí, yaaká'dí' nkenyááhíí nshłįį: dahadíń díí báńhíí yiyąąyúgo dahazhį' hinaa doleeł: ni'gosdzáń biká' nnee báń yee daahinaa doleełgo baa daanshné'íí shitsį' at'éé. 52 Jews daanlíni łahada'dit'áhgo gádaałiłdi'nii, Hagot'éégo díí nneehíí bitsį' nohwaa yiné'go daahiidąą? 53 Jesus gádaabiłnii, Da'anii, da'aniigo gádaanohwiłdishnii, Shíí nnee k'ehgo Niyááhíí shitsį' daahsąągo, ła'íí shidił daahdląąyúgo zhą́ ihi'naahíí nohwiyi' golíí. 54 Hadíń shitsį' yiyaanií ła'íí shidił yidlaanií ihi'naa doo ngonel'ąą dahíí yee hináhi at'éé; nnágodzaahíí bijįį nábihishnah doleeł. 55 Shitsį' da'anii hidáń át'éé, ła'íí shidił da'anii hidlaanií át'éé. 56 Hadíń shitsį' yiyaanií ła'íí shidił yidlaanií shiyi' golíí, bíí ałdó' biyi' gonshłįį. 57 ShiTaa hináhi shinł'a'híí k'ehgo, ła'íí shiTaa bee hinshnaahíí k'ehgo hadíń shiyaanií shee hinaa doleeł. 58 Áń báń yaaká'dí' nke'né'hi at'éé: doo daanohwitaa n'íí manna daayiyąą ndi nanezna' n'íí k'ehgo da: hadíń díí báń yiyaanií dahazhį' hinaa doleeł. 59 Capérnaum golzeegee iłch'ígó'aahgo ágánniid, Jews ha'ánáłséh goz'ąą yune'. 60 Łąągo biké' hikaahíí áí daidezts'ąądá' gádaanii, Dázhǫ́ doo bígózį dahi yee anií; hadíń áí yígółsį? 61 Biké' hikaahíí Jesus anííhíí yaa yída'iłtahgo yígółsį, áík'ehgo gádaabiłnii, Díí ádishniihíí doo nohwił daabik'eh da née? 62 Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, dabíntsé sídáá n'yú shił onágodzaago daashoh'įyúgo, nt'é daadohnii? 63 Spirit-híí ihi'naa aayiné'hi at'éé; kots'íhíí doo nt'é áile' da: yati' bee nohwich'į' hasdziihíí spirit hik'e ihi'naahíí át'éé. 64 Áídá' nohwitahyú ła' doo da'ohdlą́ą da. Jesus dantsé iłch'ígó'aah godeyaadá' hadíí doo daabodlą́ą dahíí, ła'íí hadíń ch'íbido'aałń yígółsį. 65 Áík'ehgo gánádí'nii, Díí bighą gádaanohwiłdéniid, Doo hadíń dabíí bik'ehgo shaa hináh da, shiTaa bik'ehyúgo zhą́.

66 Díí bikédí'go biké' hikaah n'íí łąągo t'ąązhį' ádaadzaago, doo dayúweh yił nakai da lę́k'e. 67 Jesus bitsiłke'yu nakits'ádahíí gádaayiłnii, Nohwíí ałdó' shits'ą́' dahdohkáh née? 68 Simon Peter gábiłnii, NohweBik'ehń, hadíń bich'į' nkáhgo áídá'? Dani zhą́ yati' dahazhį' be'ihi'naahíí bee yáńłti'. 69 Ni Christ, Bik'ehgo'ihi'nań hináhi biYe' ńlíígo, daahosiidlą́ądgo da'aniigo bídaagonlzį. 70 Jesus gánádaabiłdo'niid, Nohwíí nakits'ádah hołt'eehíí hanohwinil, ndi nohwitahyú dała'á ch'iidn nlįį. 71 Áí Judas Iscáriot, Simon biye' áyiłnii: áń nakits'ádah itah nlíni ch'íbido'aałń nlįį.

7

1 Díí bikédí'go Jesus Gálileeyú anádaał: Judéayú doo naghaa da, Jews daanlíni daabiziłheego hádaat'ąąhíí bighą. 2 Jews daanlíni tł'ohdahskáń yune' náda'idąąhíí biká' ngonyáá. 3 Jesus bik'isyú gádaabiłnniid, Kodí' dahnnáhgo Judéayú ńnáh, ákú niké' hikaahíí ená'íl'ąąłíí daayiłtséh doleełhíí bighą. 4 Nnee shígózį le' nzinií doo dánant'ą'ego ánát'ąął da. Díí baa nannaayúgo, ni'gosdzáń biká' nnee bił ch'í'nah ádńlzį. 5 Bik'isyú ndi doo daabodlą́ą da. 6 Jesus gádaabiłnii, Shíí t'ah doo shaa gowáh da: áídá' nohwíí zhą́ da'ádzaagee nohwaa gowáh. 7 Ni'gosdzáń biká' nnee nohwíí doo nohwik'edaanniih da; dénchǫ'go ánádaat'ąął dishniigo baa nagoshni'híí bighą shíí zhą́ shik'edaanniih. 8 Dánohwízhą́ da'idąąyú dohkáh: shíí t'ah doo shaa gowáh dahíí bighą doo dak'ad da'idąąyú déyáá da. 9 Ágánniidá' da'akú Gálilee golzeeyú sidaa lę́k'e.

10 Bik'isyú da'idąąyú okaihíí bikédí'go, bíí ałdó' dánant'ą'ego akú óyáá. 11 Da'idąągee Jews daanlíni biká daadéz'ąąigo, Áńhíí hayú? daabiłnii. 12 Nnee bitahyú łąągo baa daanet'ąą lę́k'e: ła', Nnee nłt'éhi nlįį, daaniidá' ła'íí, Dah, nnee ch'a'oyiłkaadi nlįį, daanii. 13 Áídá' Jews daanlíni yédaaldzidhíí bighą doo ch'í'nah baa yádaałti' da.

14 Da'idąąhíí da'iłní'yú goldohdá' Jesus da'ch'okąąh goz'ąąyú óyáágo iłch'ígó'aah. 15 Jews daanlíni bił díyadaagot'ee gádaaniigo, Hagot'éégo díí nneehíí dawahá yígółsį, doo ółtagyú

nayaa dadá'? 16 Jesus gádaabiłnii, Ilch'ígonsh'aahíí doo dashíí ádíshnii da, shinł'a'ń
ánníhíí át'éé. 17 Nnee ła' Bik'ehgo'ihi'nań dáhat'ííhíí ánát'ii łat'íiyúgo, ilch'ígonsh'aahíí
Bik'ehgo'ihi'nań bits'ą́'dí'hi at'éé, dagohíí dashínik'ehgo yashti'íí yígółsi doleeł. 18 Dahadíń
dabínik'ehgo yałti'íí dabíí ízisgo ádestii łat'íí: áídá' hadíń binł'a'ń ízisgo ágot'eehíí yá
hát'íínníí, áń da'anii ánníí, áík'ehgo áń biyi' łé'gochoohíí da'ádiłh. 19 Ya' Moses begoz'aanníí
yee doo nohwá ngon'ą́ą da née? Áídá' doo ła' bikísk'eh ádaanoht'ee da. Nt'é bighą
daashizołhee hádaaht'íí? 20 Nneehíí gádaabiłnii, Ch'iidn niyi' golíí łą́ą: hadíń niziłhee
hat'íí? 21 Jesus gádaabiłnii, Dałán ená'łł'iidgee nohwił díyadaagot'ee ni'. 22 Moses círcumcise ádaanohwidilne'go yee nohwá ngon'ą́ą; (ndi Moses doo bits'ą́'dí' begodeyaa da, daanohwitaa n'íí bits'ą́'dí';) áík'ehgo godilzinníí bijii nnee círcumcise ádaahłe'. 23 Godilzinníí bijii Moses yegos'aanníí doo k'ích'ídzíís da doleełhíí bighą nnee círcumcise alzaayúgo, godilzinníí bijii nnee bits'í dawa nłt'éégo ánáshdlaahíí bighą shich'i' hadaashohkee née? 24 Doo da'ánolinníí zhą bee aayádaałti' da, áídá' da'anii ágot'eehíí bee aayádaałti' le'. 25 Jerúsalemgee nnee ła' gádaanii, Díń daayiziłheego hádaat'iinníí shi ya'? 26 Áń kú doo biini' hąh dago yałti'go naghaa, áídá' doo nt'é daayiłnii da. Nant'án daanlíni díń da'anii Christ nliigo yídaagołsiid shi. 27 Áídá' díí nnee hadí' naghaa shihíí bídaagonlzi: Christ nyáágo hadí' naghaa shihíí doo hadíń yígółsi da doleeł. 28 Áík'ehgo Jesus da'ch'okąąh goz'ąą yune' ilch'ígó'aahgo gánníí, Shídaagonołsi, ła'íí hadí' nashaahíí bídaagonołsi: doo dashíí hásht'íígo niyáá da, shinł'a'ń da'anii, áń doo bídaagonołsi da. 29 Shíí bígonsi; shinł'a'go bits'ą́'dí' níyááhíí bighą. 30 Áík'ehgo ha'ádaabiłt'e' hádaat'ii: ndi doo daabiłtsood da, doo hwahá bidizi'deehíí biká' ngowáh dahíí bighą. 31 Nnee łą́ą́go daabosdlą́ądgo gádaanii, Christ nyáágo, díí nnee godiyihgo ená'ol'iiłíí bitisgo ená'ol'iiłł doleeł née?

32 Phárisees daanlíni nnee ágát'éégo baa yádaałti'go ba'ikodaanziidá', okąąh yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi ła'íí Phárisees daanlíni biłgo aasinilíí bich'i' odais'a', daabiłtsoodgo. 33 Jesus gádaabiłnii, Dét'ihézhi' t'ah nohwił nashkai, áídí' shinł'a'ń bich'i' nádésdzá. 34 Shíka daanohtaa ndi doo shaa nohkáh át'éé da: hayú níyááyú doo nohkáh át'éé da. 35 Jews daanlíni gádaałiłdi'nii, Díí nnee hayú doo baa nkáh dayú deyaago anii? Jews daanliiníí doo Jews daanlii dahíí bitahyú iłtanáhosąą n'íí yich'i' deyaayú, doo Jews daanlii dahíí yił ch'ídaago'aahgo anníí shi? 36 Nt'é níígo anii, Shíka daanohtaa ndi doo shaa nohkáh át'éé da: ła'íí, Hayú níyááyú doo nohkáh át'éé da? 37 Da'idaanníí bennágódáhíí bijii, nnee łą́ą́go íła'adzaahíí bijii, Jesus hizi'dá' adiid hadziigo, Dahadíń dibá' siliihń shich'i' nowáhgo odlą́ą, nii. 38 Dahadíń shodlą́ąhń biyi'dí' tú hináhi hálíí doleeł, Bik'ehgo'ihi'nań biyati' bek'e'eshchiinníí k'ehgo. 39 (Díí k'ehgo Holy Spirit yaa yałti', áń hadíí daabodlaanníí bee baa godot'aał: Holy Spirit doo hwahá hadíń baa det'aah dadá', Jesus ízisgo ye'at'éehíí doo hwahá ch'í'nah ábi'dilne' dahíí bighą.)

40 Nnee łą́ą́go díí yati'íí daidezts'ąądá' gádaannniid, Díń da'anii Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú Na'iziidíí át'íí łą́ą. 41 Ła'íí gádaanii, Díń da'anii Christ nliii łą́ą. Ła'íí gádaanii, Ya' Christ Gálileedí' hígháhgo láń? 42 Bik'ehgo'ihi'nań biyati' bek'e'eshchiinníshą' gánníí, Christ David hat'i'íí bits'ą́'dí' goleeh, Béthlehem golzeedí' hígháh, David golíí łę́k'egee? 43 Áík'ehgo áígee Jesus bighą nnee iłts'ą́'kai. 44 Ła' daabiłtsood hádaat'ii ndi doo daabiłtsood da.

45 Aasinilíí okąąh yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi ła'íí Phárisees daanlíni biłgo yaa nákaigo gádaabiłnii, Nt'é bighą doo daahołtsood da? 46 Aasinilíí gádaabiłnii, Doo ła' nnee díí nneehíí k'ehgo yałti' da. 47 Phárisees daanlíni gánádaabiłdo'niid, Ya' nohwíí ałdó' nohwich'i' na'deshch'a' née? 48 Ya' ła' nant'án daanlíni dagohíí Phárisees daanlíni daabosdlą́ą née? 49 Áídá' díí nneehíí begoz'aanníí doo yídaagołsi dahíí nchǫ'íí bee bá ha'odzii. 50 Nicodémus, Phárisees itah nlíni, (łah tł'é'yú Jesus yaa nyáá łę́k'e n'íí,) gádaabiłnii, 51 Bedaagosiil'aanníí k'ehgo ya' nnee dá doo daadihiits'íhé, ła'íí dá doo ánát'iiłíí bídaagonlzihé baa yáhiilti' née? 52 Áík'ehgo gánádaado'niid, Ya' ni ałdó' Gálileedí' nannaa née? Bik'ehgo'ihi'nań biyati' bek'e'eshchiinníí biyi' díń'ii, áík'ehgo bígonłsiih ndi at'éé: Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú na'iziidi doo ła' Gálileedí' hígháh golzee da. 53 Áídí' nnee dawa bigowąyú nnáheskai łę́k'e.

8

1 Jesus dził Olives golzeeyú óyáá. 2 Dázhǫ́ t'ahbį da'ch'okąąh goz'ąąyú nádzáá
lę́k'e, akú nnee dawa baa íła'adzaa; áík'ehgo nezdaago biłch'ídaago'aah. 3 Begoz'aaníí
ye'ik'eda'iłchíhi hik'e Phárisees daanlíni biłgo isdzán ła' baa yił hikai, áń nant'į' naghaago
bígozįįd lę́k'e; áík'ehgo isdzánhíí iłní'zhį' ndaist'e'dá', 4 Jesus gádaayiłnii, Iłch'ígó'aahíí, díí
isdzánhíí nant'į' naghaago, da'anii ánát'įłgo bígozįįd. 5 Ágádaat'iinií bił ndaats'inołne'
le'gá, niigo Moses nohwee ngon'ąą́ ni', begoz'áni biyi': nihíí ánniiyúgo nt'é ńnii?
6 Nayídaantaahgo ágádaayiłnii, dáhagot'éégo izadaahilt'e' daanzigo. Jesus hayaa adzaago
bigan yee łeezh yiyi'yú k'e'eshchįį lę́k'e, doo yidezts'ąą da hik'ehgo. 7 Dayúweh nahó-
daadiłkidgo Jesus hizį'go gádaabiłnii, Nohwitahyú ła' binchǫ' da'ádįhíí ntsé idołne'. 8 Áígee
hayaa ánádzaago bigan yee łeezh yiyi'yú k'ená'eshchįį lę́k'e. 9 Nnee díí daidezts'ąądá'
binchǫ' daagolííníí yídaagołsįjdgo, báyáńdí' ánii nagháhííyú onáhezkai: áík'ehgo Jesus
dasahn ch'ínłtłizh, isdzán bádįhgee siziiníí biłgo. 10 Jesus hadag adzaago isdzán zhą́ sizįjgo
yiłtsąągo yich'į' hadzii, Isdzán, nnee nchǫ' daaniłniihíí hayú okai? Ya' doo ła' nnee nił
ch'ígonyíí da? 11 Isdzánhíí gábiłnii, SheBik'ehń, doo hadíń da. Jesus gánábiłdo'niid, Shíí
ndi doo nił ch'ígonoshheeh at'éé da: ti'i, nchǫ'íí bee ánáo'ne' hela'.

12 Łah Jesus nnee gánádaayiłdo'niid, Shíí ni'gosdzáń biká' nnee begot'iinií nshłįį: da-
hadíń shiké' higaałń doo chagołheełyú higaał da doleeł, áídá' ihi'naa be'idindláádíí bíyéé
doleeł. 13 Phárisees daanlíni gádaabiłnii, Dani zhą́ ádaa nagolní'; ádaa nagolní'íí doo da'anii
da. 14 Jesus gábiłnii, Dashíí ádaa nagoshni' ndihíí ádaa nagoshni'íí da'anii: hadí' níyááhíí
ła'íí hayú déyááhíí bígonsįhíí bighą; áídá' nohwihíí hadí' níyááhíí ła'íí hayú déyááhíí doo
bídaagonołsį da. 15 Nohwihíí nnee k'ehgo zhą́ aayádaałti'; shihíí doo hadíń baa yashti' da.
16 Áídá' shíí aayashti'yúgo, aayashti'íí da'aniihi: shíí doo dasahn aayashti' dahíí bighą, shíí
ła'íí shiTaa shinł'a'ń biłgo aayáhiilti'. 17 Bedaagosoł'aanií biyi' nnee naki dáłełt'éégo yaa
nadaagolni'yúgo da'anii golzeego dahgoz'ąą. 18 Dashíí ádaa nagoshni', ła'íí shiTaa shinł'a'ń
ałdó' shaa nagolni'. 19 Áík'ehgo gádaabiłnii, NiTaahíí hayú? Jesus gánádaabiłdo'niid,
Shíí doo shídaagonołsį da, shiTaa ndi doo bídaagonołsį da: shídaagonołsįyúgo shiTaa
ałdó' bídaagonołsį doleeł ni'. 20 Jesus zhaali iłch'į'nihi'niił goz'ąą yune' anií, da'ch'okąąh
goz'ąą yune' iłch'ígó'aahgo: áídá' doo hadíń biłtsood da ląą: bidizi'deehíí doo hwahá
biká' ngowáh dahíí bighą. 21 Jesus gánádaabiłdo'niid, Shíí dahdisháh, ch'éh shiká daadeh'įį
doleełgo t'ah nchǫ'go ánádaaht'įłgo nanohne' doleeł: hayú déyááyú doo nohkáh át'éé da.
22 Jews daanlíni gádaanii, Hayú déyááyú doo nohkáh át'éé da, niihíísha', dabíí ádiziłdeego
anii née? 23 Áídí' gádaayiłnii, Nohwíí yáá bitł'ááhdí' nahkai; shihíí yaaká'dí' nashaa: nohwíí
díí ni'gosdzáń biká' nnee daanohłįj; shihíí doo ni'gosdzáń biká' nnee nshłįj da. 24 Áí bighą,
T'ah nchǫ'go ánádaaht'įłgo nanohne', daanohwiłdishnii: áń nshłiinií doo daahohdlą́ą
dayúgo, t'ah nchǫ'go ánádaaht'įłgo nanohne' doleeł. 25 Áík'ehgo gánádaabiłdo'niid, Hadíń
lą́ą́ ánt'ąą? Jesus gádaabiłnii, Dantsé nohwił nagosisni'dá' ánsht'ee daanohwiłdishnii n'íí,
da'áń ánsht'ee. 26 T'ah łą́ą́go nohwich'ą́ hasdziih godziih, łą́ą́go nohwaa yádaashti' doleeł:
áídá' shinł'a'ń da'aniigo, áń shił nagosni'íí zhą́ ni'gosdzáń biká' nnee baa bił nagoshni'.
27 Jesus biTaa baa yałti'íí doo yídaagołsį da. 28 Jesus gánádaabiłdo'niid, Shíí, nnee k'ehgo
Niyááhíí, dahdaashołteehdá', áń nshłąąhíí bídaagonołsį ndi at'éé, dashíí shínik'ehgo doo
nt'é áshłe' da; áídá' shiTaa shił ch'ígon'áánií bee yashti'. 29 Shinł'a'ń t'ah bił nshłąą: shiTaa
doo hwahá dasahndi yó'oshiłt'e' da; dábik'ehn dá bił bik'ehyú ánásht'ąłł. 30 Ágáníígo
yałti'gee łą́ą́go daabosdlą́ą́d. 31 Jews daanlíni Jesus daayosdlą́ą́dií gádaayiłnii, Shiyati'íí
dayúweh bikísk'eh ádaanoht'eeyúgo da'anii shiké' hikaahíí daanohłąą; 32 Áík'ehgo da'anii
ágot'eehíí bídaagonołsį doleeł, áídí' da'anii ágot'eehíí ch'ídaanohwiníí łł.

33 Gádaayiłnii, Abraham hat'i'íí daandlíni ádaant'ee, doo hadíń bi'isna' daasiidlą́ą́ da: áídá'
hagot'éégo ánníhi, Ch'ídaanohwide'niił, nniihíí? 34 Jesus gádaabiłnii, Da'anii, da'aniigo gá-
daanohwiłdishnii, Dahadíń nchǫ'go ánát'ąłłíí nchǫ'íí yisna' nlą́ą́. 35 Isna' nliinií doo dahazhą́'
binant'a' bigową yune' golą́ą́ da: áídá' biye'híí zhą́ dahazhą́' bigową yune' golą́ą́. 36 Áík'ehgo
Bik'ehgo'ihi'nań biYe' ch'ídaanohwiznilyúgo, da'aniigo ch'ídaanohwi'des'nil. 37 Abraham

hat'i'i daanohłįigo nohwígonsį; da'ágát'éé ndi daashizołhee hádaaht'įį, shiyati'íí doo hak'i nohwiyi' bá goz'ąą dahíí bighą. [38] Shíí shiTaa bits'ą́'dí' bígoł'ąąhíí bee nohwich'į' yashti': nohwihíí nohwitaa bits'ą́'dí' bídaagonoł'ąąhíí ánádaaht'ijł. [39] Áídí' gádaabiłnii, Abraham bits'ą́'dí' daadihe'na'. Jesus gádaabiłnii, Abraham bichągháshé daanohłiiyúgo Abraham at'íínií k'ehgo ánádaaht'ijł doleeł ni'. [40] Áídá' k'adíí daashizołhee hádaaht'ii, shíí da'anii ágot'eehíí Bik'ehgo'ihi'nań bits'ą́'dí' disiits'áni baa nohwił nagoshni': díí doo Abraham ye'at'éé da ni'. [41] Nohwíí nohwitaa ánát'ijłíí k'ehgo ádaaht'ii. Áídí' gádaabiłnii, Néé nant'i' na'ildeehíí doo bits'ą́'dí' daagosiidlii da; néé nohwiTaa dała'á, ái Bik'ehgo'ihi'nań. [42] Jesus gádaabiłnii, Bik'ehgo'ihi'nań daanohwiTaa nliiyúgo, nohwił daanshǫǫ doleeł ni': Bik'ehgo'ihi'nań bits'ą́'dí'go niyááhíí bighą; doo dashínik'eh niyáá da, Bik'ehgo'ihi'nań shinł'a'. [43] Nt'é bighą'shiyati'íí doo bídaagonołsi da? Shiyati'íí doo ídaayełts'ąą hádaaht'ii dahíí bighą. [44] Daanohwitaa, ch'iidn nant'án, áń hat'i'íí daanohłii, áík'ehgo nohwitaa nchǫ'go hat'ííhíí k'ehgo ádaaht'ii: dantsé godeyaadí' nnee naiłtseedi nlii, bíí ła'íí da'anii ágot'eehíí doo nałinłtł'og da, da'anii ágot'eehíí doo ła' biyi' golíí dahíí bighą. Łé'ałchoogo yałti'dá' dabíí ye'at'éhi yee yałti': łé'ałchóhi nliigo, łé'ichoohíí bitaa nlii. [45] Áídá' shíí da'anii ádishniihíí bighą doo daashohdląą da. [46] Hadíń ła' dénchǫ'go ánásht'ijłíí ch'íshinoh'áah? Áídá' da'anii ádishniiyúgo, nt'é bighą doo daashohdląą da? [47] Dahadíń Bik'ehgo'ihi'nań bíyééhíí Bik'ehgo'ihi'nań biyati'íí yídésts'ąą: Bik'ehgo'ihi'nań doo bíyéé daanohłii dahíí bighą doo ídaayełts'ąą da. [48] Jews daanlíni gádaabiłnii, Samáritan ńlíni, ch'iidn niyi' golíni, daaniłn'niihíí da'anii ádaan'nii shi ya'? [49] Jesus gánníí, Ch'iidn doo shiyi' golíí da; áídá' shiTaa diniłsi, nohwihíí doo daashidinołsi da. [50] Nnee daashidnłsinií doo biká désh'ii da: dała'áńhíí zhą́ áí yiká déz'ii, áń aayánáltih doleeł. [51] Da'anii, da'aniigo gádaanohwiłdishnii, Dahadíń shiyati' yikísk'eh at'éehíí, da'itsaahíí doo yo'ii da doleeł. [52] Jews daanlíni gánádaabiłdo'niid, K'adíí nídaagosiilziid, ch'iidn niyi' golííhíí. Abraham daztsąą, ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú nada'iziidíí nanezna'; áídá' ni ánnii, Dahadíń shiyati' yikísk'eh at'éehíí da'itsaahíí doo yolih at'éé da, nnii. [53] Ya' ni nohwitaa Abraham daztsąą n'íí bitisgo áńt'éhi née? Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú nada'iziidíí nanezna' n'íí ałdó': hadíń ląą́ ánsht'ee ńnzi? [54] Jesus gábiłnii, Shíí ádiłdinsziyúgo, ádiłdinszíhíí doo nt'é da: shidi'dilziíhíí shiTaa at'éé; áń Bik'ehgo'ihi'nań daahohiikąąhń, daabiłdohnii: [55] Áídá' nohwíí áń doo bídaagonołsi da; shíí zhą́ áń bígonsi: Doo áń bígonsi da, dishniiyúgo, nohwíí k'ehgo łé'ishchóhi yishłeeh: áídá' shíí áń da'aniigo bígonsi, biyati'íí bikísk'eh ánsht'ee. [56] Nohwitaa Abraham n'íí shee hayiłkaahíí yiłtséhgo bił gozhǫǫ́ ni': áí yiłtsąądá' bił gozhǫǫ́ ni'. [57] Jews daanlíni gádaabiłnii, Doo hwahá ashdladin nił łégódáh dadá', hagot'éégo Abraham hí'íí láń? [58] Jesus gádaabiłnii, Da'anii, da'aniigo gádaanohwiłdishnii, Abraham dabíntségo shíí ánsht'ee. [59] Áík'ehgo tséé nádaayiheslaago daabołne' nt'éégo Jesus bits'ąą ńdest'ijdgo, da'ch'okąąh goz'ąądí' nnee biyi'dí' ch'ínádzaa.

9

[1] Jesus higaałyú nnee binááá ágodihgo gozlíni sidaago yiłtsąą łék'e. [2] Bitsiłke'yu nabídaadiłkid, NohwiNant'a', hant'é bighą díí nneehíí binááá ágodihgo gozlii? Hadíń nchǫ'go adzaa, díí nneehíí née, dagohíí bąą́ hik'e bitaa née? [3] Jesus gádaabiłnii, Díí nnehíí, ła'íí bąą́ hik'e bitaa doo nchǫ'go ádaadzaa da: áídá' Bik'ehgo'ihi'nań ená'ol'ijłíí bee ch'í'nah alne'híí bighą at'éé. [4] T'ah got'ijdá' shinł'a'ń binasdziidíí áshłe': tł'é'gohíí doo hadíń na'iziid da. [5] T'ah ni'gosdzáń biká' nashaadá' ni'gosdzáń biká' nnee begot'iinií nshłii. [6] Ágánniidá' ni'zhi' hadnzhéégo bizhígíí łeezh yił naidiziidgo nnee binááá ágodinihíí binááágee yídezhizh, [7] Gábiłniigo, Ti'i, tá'ńgisyú ńnáh, túsikáni biyi', Silóam holzéhi, (Hil'á' golzeego ágolzéhi.) Áík'ehgo nneehíí tá'digisyú óyáá, áídí' go'iigo nadzá.

[8] Nnee bit'ahdí' daagolíínií, ła'íí binááá ágodihdá' daabo'íí n'íí gádaanii, Díí nneehíí ídókeedgo sidaa n'íí ya'? [9] Ła'íí gádaanii, Áń át'íí: ła'íí, Áń ga'ánolini at'íí, daanii: bíí, Shíí ásht'íí, nii. [10] Áík'ehgo, Hagot'éégo niináá nágosdlii? daabiłnii. [11] Gánníí, Nnee, Jesus holzéhi, goshtł'ish áyíílaago, shiináá yídezhizhdá' gáshiłnniid, Ti'i, tá'ńgis, túsikąąyú

Silóam holzéhi: áík'ehgo ákú óyáágo ta'désgiz, áídí' shiną́á nágosdlįį. 12 Áńhíí hayú?
daabiłnii. Doo bígonsį da, nii.
13 Nnee biną́á ágodįh n'íí Phárisees daanlíni yaa yił hikai. 14 Jews daagodnłsinií
bijįį Jesus goshtł'ish áyíílaago nnee biną́á nágosdlįį ląk'e. 15 Phárisees daanlíni nabí-
daadiłkid, Hagot'éégo niną́á nágosdlįį? Gádaayiłnii, Jesus goshtł'ish shiną́á yídezhizh,
áídí' ta'désgizgo gosh'įį násisdlįį. 16 Phárisees daanlíni ła' gádaanii, Díí nneehíí doo
Bik'ehgo'ihi'nań bits'ą́'dí'hi da ląą, godilzinií bijįį doo godnłsį dahíí bighą. Ła'íí gádaanii,
Hagot'éégo nnee Bik'ehgo'ihi'nań doo yidnłsį dahíí godiyįhgo áná'ol'įįł? Áík'ehgo bighą
iłts'ą́'kai. 17 Nnee biną́á ágodįh n'íí gánádaayiłdo'niid, Nihíí niną́á ánágodlaahíí nt'é
biłnnii? Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú na'iziidi at'ąą́ biłdishnii, nii. 18 Jews daanlíni nnee
biną́á ágodįh n'íí biną́á nágosdlįįhíí doo daayodlą́ą dago bą́ą́ hik'e bitaa yiká ánniidgo,
19 Nayídaadiłkid, Ya' díí nohwizhaazhé biną́á ágodįhgo gozlą́ą́ dohnii n'íí née? Hagot'éégo
go'įį k'adíí? 20 Bą́ą́ hik'e bitaa gádaabiłnii, Díń nohwizhaazhé át'éégo bígonlzį, biną́á
ágodįhgo gozlįį ni': 21 K'adíí hagot'éégo go'įį, hadíń biną́á ánágodlaahíí doo bígonlzį da: áń
goyą́ą silįį; nahódaadołkid: dabíí ádáyálti' le'. 22 Bą́ą́ hik'e bitaa Jews daanlíni yédaaldzidhíí
bighą ádaanii ląk'e: dahadíń, Christ at'ąą́, niigo baa nagolni'yúgo Jews ha'ánáłséhdí'
ch'élt'e'go iłk'idá' ndaagoz'ą́ą ląk'e. 23 Áí bighą bą́ą́ hik'e bitaa ágádaannii, Áń goyą́ą
silįį; nahódaadołkid. 24 Nnee biną́á ágodįh n'íí yiká ánádo'niidgo, Bik'ehgo'ihi'nań zhą́
ba'ihéńnzį: díí nneehíí Bik'ehgo'ihi'nań doo yidnłsį dago bídaagonlzį, daanii. 25 Nneehń
gánníí, Bik'ehgo'ihi'nań doo yidnłsį da shįhíí, yidnłsį shįhíí doo bígonsį da: da'ágát'éé
ndi dała'á zhą́ bígonsį, shiną́á ágodįh n'íí, k'adíí gosh'įį. 26 Phárisees daanlíni gáná-
daabiłdo'niid, Hagot'éégo ániílaa? Hagot'éégo niną́á ná ánágodlaa? 27 Nneehń gá-
daabiłnii, Iłk'idá' nohwił nagosisni' ndi doo daashidołts'ą́ą da ni': nt'é bighą nohwił
nanágoshni'? Ya' nohwíí ałdó' biké' hikaahíí daahłeeh née? 28 Áídí' dénchǫ'égo bich'į'
yádaałti'go gádaanii, Ni zhą́ biké' higaałíí ńlą́ą́ dagá; néehíí Moses biké' hikaahíí daandlįį.
29 Bik'ehgo'ihi'nań Moses yich'į' yałti' n'go bídaagonlzį: áídá' díí nneehíí hadí' naghaa
shįhíí doo bídaagonlzį da. 30 Nneehń gánádaabiłdo'niid, Hagot'éégo hadí' naghaa shįhíí
doo bídaagonołsį da, áídá' shiną́á shá ánágodlaa. 31 Hadíń Bik'ehgo'ihi'nań doo daayidnłsį
dahíí doo bídaayésts'ą́ą dago bídaagonlzį: áídá' dahadíń Bik'ehgo'ihi'nań yokąąhíí, ła'íí
áń dábił bik'ehgo ánát'ąłíí Bik'ehgo'ihi'nań bíyésts'ą́ą. 32 Ni'gosdzáń álzaadí' yushdí'
godezt'i'go nnee biną́á ágodįhgo gozlįį n'íí go'ąą nasdlą́ą́ t'ah doo golzee da. 33 Díí
nneehíí doo Bik'ehgo'ihi'nań bits'ą́'dí' dayúgo, doo nt'é áyóléh át'éé da. 34 Gádaabiłnii,
Nchǫ'íí zhą́ bił gosínilínihi, nohwił ch'ídaagonsh'aah nihó'nii née? Áík'ehgo Jews
ha'ánáłséhdí' ch'ídaabist'e'. 35 Ch'ídaabist'e'íí Jesus ya'ikonzįdá' baa nyáágo gábiłnii,
Ya' Bik'ehgo'ihi'nań biYe' hondlą́ą́ née? 36 Nneehń gánníí, Hadíńhíí baa shił nagolni',
sheBik'ehń, áík'ehgo hoshdlą́ą́ doleeł. 37 Jesus gábiłnii, Iłk'idá' hí'ąą́, nich'į' yałti'íí áń át'ąą́.
38 Nneehń, SheBik'ehń, noshdlą́ą́, nii. Áídí' yoskąąd.
39 Jesus gánníí, Aayá'iti'híí bighą ni'gosdzáń biká'zhį' niyáá, hadíí doo daago'ąą dahíí
daago'ąą nádaadleehíí bighą; áídá' hadíí daago'iinií biną́á ádaagodįh daaleeh. 40 Áígee
Phárisees daanlíni ła' bit'ahyú nadaaziiníí díí daidezts'ą́ą́dá' gádaabiłnii, Ya' néé ałdó'
nohwiną́á ádaagodįh née? 41 Jesus gánádaabiłdo'niid, Nohwiną́á ádaagodįhyúgo no-
hwinchǫ'íí ádįh doleeł ni': áídá' k'adíí, Daagohiit'ąą́, daadohnii; áík'ehgo nohwinchǫ'íí t'ah
be'ádaanoht'éé.

10

1 Da'anii, da'aniigo gádaanohwiłdishnii, Dahadíń dibełą́ą́ ha'ánániłí ch'ígót'i'dí' doo
ha'ánádáh dadá' łahyúgo yitisyú ha'ánádáhíí, áń in'ąąhi dagohíí aayihi'niiłi nlįį. 2 Hadíń
ch'ígót'i'dí' ha'ánádáhíí dibełą́ą́ nanyoodi nlįį. 3 Ch'íná'itąh yaa sidaahń bá yó'o'itąh; áń
bidibełą́ą́ yich'ą́' aníígo daidíts'ag: dabíí bidibełą́ą́ bizhi' yee yich'ą́' aníígo ch'íyihiniił. 4 Dabíí
bidibełą́ą́ ch'íyihiniildá', yádįh dahdigháh, áík'ehgo dibełą́ą́ biké' dahnádiłséeh: bizhiihíí yí-
daagołsąąhíí bighą. 5 Nnee doo yídaagołsį dahíí doo yiké' dahdikáh da, daazhógo bits'ą́' dah-
nádiłséh; áń bizhiihíí doo yídaagołsį dahíí bighą' 6 Áí Jesus bił ch'ígó'aahgo ádaabiłnniid;

áídá' nt'é ṉiigo aṉii shįhíí doo bił ídaagozį da. 7 Jesus gánádaabiłdo'ṉiid, Da'aṉii, da'aṉiigo
gádaanohwiłdishṉii, Shíí ch'ígót'i'íí nshłįį, dibełįį ha'ená'ṉiłgee. 8 Dashíntsé híkaihíí dawa
da'in'įįhíí ła'íí aadaayihi'ṉiiłíí daanlįį; ái dibełįį doo daabidits'ag da. 9 Shíí ch'ígót'i'íí nshłįį:
hadíń shíí shinkááyú ch'ínyááhíí hasdádogaał, áík'ehgo ha'ánádáhdí' ch'ínádáhgo da'iyąą
doleeł. 10 In'įįhíí in'įįhíí bighą nadáh, ła'íí na'iłtseedhíí bighą, dawahá da'ílíí yiłchiihíí
bighą: shihíí ko'ihi'ṉa' daagolįį doleełhíí bighą niyáá, dázhǫ́ bitisyú ch'ída'izkaadyú
ihi'ṉaahíí bee daach'ihiṉaa doleeł. 11 Shíí dibełįį nanyoodíí nłt'éhi nshłįį: dibełįį nanyoodíí
nłt'éhi bi'ihi'ṉa' ndi bidibełįį yá nyiné'. 12 Hadíí na'iziidíí, doo dibełįį nanyoodíí nlįį dahíí,
doo dibełįį bíyéé dahíí, mą'cho higaałgo yo'įdá' dibełįį yits'ą́'yúgo nádilwo'i; áík'ehgo
mą'chohíí dibełįį ła' yił ndaadeeł, ła'ihíí náhołsééh. 13 Na'iziidíí daazhógo na'iziidhíí bighą,
dibełįį doo yaa bił goyéé dahíí bighą yits'ą́' nádilwo'. 14 Shíí dibełįį nanyoodíí nłt'éhi
nshłįį, shidibełįį bídaagonsį, shíyééhíí shídaagołsį. 15 ShiTaa shígółsįhíí k'ehgo shíí ałdó'
shiTaa bígonsį: shi'ihi'ṉa'íí dibełįį bá ndiishné'. 16 Shidibełįį łahyúgo ha'ánsiṉil: ái ałdó' bił
nánishkáh, ái shizhiihíí daidiits'ı́h doleeł; ái dała'ázhį' nádleeh, dibełįį nanyoodíí dała'á
hileeh. 17 Shi'ihi'ṉa'íí nniishné', nádidiishné' doleełgohíí bighą shiTaa bił nshǫǫ. 18 Doo
hadíń shits'ą́' náidoné' át'éé da, dashínik'eh ndiishné'. Dashíí shinawodíí bee ndiishné',
dashíí shinawodíí bee nádidiishné'. Díí shiTaa yee shá ngon'ą́ą́ ni'.

19 Díí yati'híí bighą Jews daanlíni iłts'ą́'kai. 20 Łą́ą́go gádaanṉiid, Ch'iidn biyi' golįį, biini'
ádįh; nt'é bighą hídaayołts'ąą? 21 Ła'íí gádaanṉiid, Ch'iidn biyi' golíínníí doo díí k'ehgo yałti'
da go'ı́ı́. Ya' ch'iidn nṉee biṉáá ágodinníí yiṉáá yá ánágodle' née?

22 Haigo Jerúsalemgee da'ch'okąąh goz'aanníí Bik'ehgo'ihi'ṉań bá its'ágót'ą́ą́ bee
bíná'goṉiihgo da'idąągee ngonyáá. 23 Da'ch'okąąh goz'ąągee Solomon bich'ínágohin'ą́ą́
yuṉe' Jesus anádaał ląk'e. 24 Jews daanlíni baa íła'adzaago gádaabiłṉii, Da'os'ahzhį' ląą́
nohwił nagolṉí'go áńt'ee? Christ ńlı́ı́yúgo dabígózıgo nohwił nadaagolṉí'. 25 Jesus gá-
daabiłṉii, Nohwił nadaagosisṉi' ni', ndi doo daashohdląą da: shiTaa bizhi' bee ená'esh'ı́ı́łíí
dabígózıgo yee shaa nagolṉi'. 26 Áídá' doo shidibełįį daanohłįį dahíí bighą doo daashohdląą
da. 27 Shidibełįį shizhiihíí daidits'ag, ái bídaagonsį, ái shiké' anákah: 28 Ihi'ṉaa doo ngonel'ąą
dahíí baa daasiiné'; doo da'ílíí daaleeh dago doo hadíń shilák'e hayoṉiił at'éé da. 29 ShiTaa
shaiṉilíí dawa yitisgo at'éhi nlıı; doo hadíń shiTaa bilák'e hayiṉiił yínel'ąą da. 30 Shíí
hik'e shiTaa biłgo dała'á ndlıı. 31 Jews daanlíni tséé nádaayiheslaa, yee daabołṉe'go.
32 Jesus gádaabiłṉii, ShiTaa bits'ą́'dí' nłt'éégo ená'ol'ı́ı́łíí doo ałch'ídn nohwił ch'í'ṉah ashłaa
da; hadííhíí bighą ńdaashidołṉe'? 33 Jews daanlíni gádaabiłṉii, Nłt'éégo ená'íl'ı́ı́łíí bighą
doo ńdaaninlṉe' da; áídá' Bik'ehgo'ihi'ṉań dénchǫ'go baa yáńłti'híí bighą; ni nṉee ńlíni
Bik'ehgo'ihi'ṉań ená'ńl'ı́ı́łíí bighą. 34 Jesus gádaabiłṉii, Dilzini daanohłįį nohwiłdéṉiid,
golzeego nohwá begoz'aanníí biyi' bek'e'eshchıı shı ya'? 35 Bik'ehgo'ihi'ṉań biyati' baa
daasné'íí nṉee dilzini daiłṉiigo yozhiiyúgo, Bik'ehgo'ihi'ṉań biyati' bek'e'eshchiinníí doo
k'ihzhı' ngot'ąą dago; 36 Ya' shíí shiTaa its'ą́'shńłtı́ı́go ni'gosdzáń biká'zhı' nkeshinł'a'íí,
Bik'ehgo'ihi'ṉań nchǫ'go baa yáńłti', daashiłdohṉii née; Bik'ehgo'ihi'ṉań biYe' nshłıı,
dishṉiihíí bighą? 37 ShiTaa ánát'ı́ı́łíí k'ehgo doo ánásht'ı́ı́ł dayúgo, doo daashohdląą da.
38 Áídá' be'ánásht'ı́ı́łyúgo, doo daashohdląą da ndi, ánásht'ı́ı́łíí daahohdląą; ái bee shiTaa
shiyi' golı́ı́łíí, ła'íí shiTaa biyi' gonshłıı́łíí bídaagonołsı, ła'íí daahohdląą doleeł. 39 Ái
bighą daabiłtsoodgo ch'éh ánáádaabił'ı́ı́; ndi bits'ą́' hach'iyáá. 40 Áídí' Jesus Jórdan túńlíníí
hanaayú onaanádzaa, John dantsé baptize ágólaa goz'ąązhı'; akú naghaa. 41 Nṉee łą́ą́go
baa heskaigo gádaaṉii, John doo godiyıhgo ená'ol'ı́ı́łíí áyíílaa da: ndi John díí nṉeehíí yaa
nagolṉi' n'íí dawa da'aṉii ląk'e. 42 Áík'ehgo áígee łą́ą́go daabosdląąd.

11

1 Béthany golzeegee nṉee ła', Lázarus holzéhi, nṉiih ląk'e, ái kı̨h gozṉilgee Mary ła'íí
bik'isn Martha daagolı́ı́. 2 (Áń Maryhíí Jesus ik'ah yik'i yaa yiziidgo bitsizíl bee bikee
yá k'eyiłdee n'íí, áń bilah Lázarus holzéhi nṉiih.) 3 Lázarus bilahkíí Jesus yich'ı' yati'
bá ot'ą́ą́, NohweBik'ehń, nił nzhóni nṉiih, daayiłṉiigo. 4 Jesus yidezts'ąądá' gáṉíí, Díí
nṉiihíí doo datsaahgo at'éé da, áídá' Bik'ehgo'ihi'ṉań ízisgo ye'at'éé́híí ch'í'ṉah álṉéhgo

ágot'įį, ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̨ań biYe' ízisgo ye'at'éehíí ch'í'n̨ah hileeh doleełhíí bighą. [5] Jesus,
Martha hik'e bik'isn ła'íí Lázarus biłgo bił daanzhǫǫ. [6] Lázarus nn̨iihgo ya'ikonzįįdá',
da'akú sidaago naki bee náyiskąą lę́k'e. [7] Áí bikédí'go Jesus bitsiłke'yu gádaayiłn̨ii, Judéayú
náádookáh. [8] Áídá' bitsiłke'yu gádaabiłn̨ii, NohwiNant'a', da'ániidégo Jews daanlíni nił
ndaaziłn̨é'go hádaat'įį ni'; ndi ya' akú nádíńdzaa née? [9] Jesus gánádaabiłdo'n̨iid, Ya'
dała'á jįį doo nakits'ádah łénádihikos da née? Dahadíń jįįhíí yiyi' naghaayúgo, doo hayaa
nageeh at'éé da, díí ni'gosdzáń biká' begot'iinií yo'įįhíí bighą. [10] Dahadíń tł'é'yú higaałyúgo
hayaa nageeh, biyi' yun̨e' begot'iinií ádįhíí bighą. [11] Ánn̨iidíí bikédí'go gánádaayiłdo'n̨iid,
Nohwit'eké Lázarus iłhosh; ch'ínánsiidyú déyáá. [12] Bitsiłke'yu gádaabiłn̨ii, NohweBik'ehń,
Lázarus iłhoshyú nłt'éé nádleeh gádnii. [13] Jesus, Lázarus daztsąą, n̨iigo an̨íí: áídá' bit-
siłke'yuhíí hánáyołgo iłhoshgo áyiłn̨ii łąą daanzį lę́k'e. [14] Jesus áníita ch'í'n̨ah ádaagozlaa,
Lázarus daztsąą, n̨iigo. [15] Da'ohdląą doleełhíí bighą doo ákú nashaa dahíí nohwá shił
gozhǫǫ́; ndi haląą bich'į'yú dookáh. [16] Thomas, Dídymus holzéhi, itsiłke'yu yił daanlíni
gádaayiłn̨ii, Néé ałdó' akú dookáh, Jesus bił nadaan'n̨e' doleełgo. [17] Lázarus iłk'idá' łe'sitįįgo
dį́į'i bee yiskąąyú Jesus nyáá lę́k'e. [18] Jerúsalemdí' nakidn dahgostǫ'yú shį Béthany goz'ąą:
[19] Áídí' Jews daanlíni łąągo Martha hik'e Mary bilah n'íí bighą bidag yádaałti'go baa heskai.
[20] Martha Jesus higháhgo ya'ikonzįįgo dagoshch'į' yich'į' ch'ínyáágo yaa nyáá, Mary kįh
yun̨e' sidaadá'. [21] Martha Jesus gáyiłn̨ii, SheBik'ehń, kú síńdaayúgo shilah doo daztsąą
da doleeł ni'. [22] K'ad ndi dant'éhéta Bik'ehgo'ihi'n̨ań bíhónkeedíí naa yiné'go bígonsį.
[23] Jesus gábiłn̨ii, Nilah naadidodaał. [24] Martha gábiłn̨ii, Nnágodzaahíí bijįį nách'idikáhgee
naadidodaałgo bígonsį. [25] Jesus gábiłn̨ii, Shíí shilahyú nn̨ee naadidokaah, shíí ihi'n̨aahi
nshłįį: dahadíń shodlą̨ąyúgo daztsąą ndi, hin̨aa nádodleeł: [26] Dahadíń hin̨aago shodlaanií
doo datsaah at'éé da. Ya' díí hondlą̨ą née? [27] Martha gábiłn̨ii, Ha'oh, sheBik'ehń: Christ,
Bik'ehgo'ihi'n̨ań biYe' ni'gosdzáń biká' hígháhi ńlį́ígo hoshdlą̨ą. [28] Gánn̨iidá' onádzaago
dant'éhego bik'isn Mary gáyiłn̨ii, Iłch'ígó'aahíí kú nyáágo nokéed. [29] Mary áí yidezts'ąądá'
dagoshch'į' nádiidzaago yich'į' oyáá. [30] Jesus Martha baa nyáá n'íígee t'ah sidaago, doo
hwahá kįh gozn̨ilyú hígháh da. [31] Jews daanlíni bidag yádaałti'go kįh yun̨e' yił naháztąą
n'íí Mary hwéheego nádiidzaago ch'ínyááhíí daayo'įįgo yiké' dahiskai, Lázarus łe'sitįįyú
hichagyú deyaa shį, daan̨ii lę́k'e. [32] Mary, Jesus sidaayú ńyáádá' yiłtsąągo yiyahzhį' hayaa
adzaa gán̨íígo, SheBik'ehń, kú síńdaayúgo shilah doo daztsąą da doleeł ni'. [33] Jesus Mary
ła'íí Jews daanlíni yił hikai n'íí biłgo daachago yo'įįdá' biyi'siziinií doo bił gozhǫǫ́ da lę́k'e,
[34] Áík'ehgo gán̨íí, Hayú ndaasołtįį láń? NohweBik'ehń, yushdé' ákú díń'įį, daabiłn̨ii. [35] Jesus
hichag lę́k'e. [36] Jews daanlíni, Dázhǫ́ bił nzhǫǫ lę́k'e! daan̨ii. [37] Áídí' ła' gánádaado'n̨iid,
Nn̨ee bin̨áá ágodini déz'įįgo ánáyiidlaa n'íí, díí nn̨ee ałdó' doo datsaah dago áyíílaa doleeł
láń shį ya'? [38] Jesus bidayi' chad nadesdzaago, Lázarus łe'sitįįyú ńyáá. Tsébii'i'áń yun̨e'
sitįį, tséé bin̨ásgee daaden'ąągo. [39] Jesus gán̨íí, Tséé yó'odaah'aah. Nn̨ee daztsaanií bilah
Martha gábiłn̨ii, SheBik'ehń, k'adíí nłchǫ' silįį go'í́ı́, dí́ı́'i yiskąądá' daztsąą n'íí bighą.
[40] Jesus gábiłn̨ii, Ondlą̨ąyúgo Bik'ehgo'ihi'n̨ań bits'ą́'dí' ízisgo ágot'eehíí hįłtséh doleeł, ya'
doo ágániłdén̨iid da lá née? [41] Áík'ehgo daztsaanií sitįįgee tséé bin̨ásgee daaden'aanií
yó'odaiz'ąą. Jesus hadag déz'įįdá'gán̨íí, ShiTaa, shidints'agíí na'ihénsį. [42] Dábik'ehn
shidints'ago bígonsį, ndi kú nn̨ee nadaazįhíí bighą ádén̨iid, shinł'a'íí daayodlą̨ą doleełhíí
bighą. [43] Ágánn̨iidá' adįįd yiká án̨íí, Lázarus, aadí' ch'íńn̨áh, yiłn̨ii. [44] Nn̨ee daztsąą n'íí
bigan ła'íí bikee nadik'ą' bik'ídaadesdizgo; binii ałdó' nadik'ą' bik'ídesdizgo ch'ínyáá. Jesus
gádaabiłn̨ii, K'eda'oh'ad, áík'ehgo dowáh. [45] Áídí' Jews daanlíni łąągo Mary yił hikai n'íí,
Jesus adzaahíí daayo'įįgo daabosdlą̨ąd lę́k'e. [46] Áídá' ła', Phárisees daanlíni yich'í' okaigo,
Jesus ánát'įįdíí yaa yił nadaagosn̨i'.

[47] Áík'ehgo okąąh yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi hik'e Phárisees daanlíni biłgo nn̨ee
yánádaaltihíí íła'ádaizlaago gádaayiłn̨ii, Hago łąą ádaahi'n̨e'? Díí nn̨eehíí godiyįhgo
áná'ol'įįłíí łąągo ánát'įįł. [48] Dayúweh díí k'ehgo ánát'įįłyúgo nn̨ee dawa dánko daabodlą̨ąh
doleełi at'éé; ła'íí Romans daanlíni nałsééhgo nohwi'okąąh goz'aanií ła'íí nohwini'íí
nohwaa daagohet'aah. [49] Áídí' áí ádaann̨iidíí ła', Cáiaphas holzéhi, áí łegodzaahíí biyi'

okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni gádaabiłnniid, Doo nt'é bídaagonołsį da, [50] Nnee dała'á
nnee dawa yá datsaahgo zhą́ nzhǫǫ, áík'ehgo zhą́ Jews daanlíni dawa doo da'ílíí hileeh
da, áí doo nohwił bídaagozį da ląą́. [51] Díí doo dabínik'ehgo anníí da: áí łegodzaahíí biyi'
okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitįįgo, Jesus Jews daanlíni yá datsaah doleełíí dabíntsé yaa
nagolni'; [52] Doo Jews daanlíni zhą́ bá datsaah da, ndihíí Bik'ehgo'ihi'nań bichągháshé dawa
iłts'ą́'yú nadaakaihíí dała'ázhį' ánálnéhgo ałdó' bá datsaah doleeł. [53] Áí bijįįdí' godezt'i'go
hagot'éégo Jesus daayiziłheehíí yee nadaagoshchįį. [54] Áí bighą Jesus doo dayúweh Jews
daanlíni bitah ch'í'nah naghaa da; ndi áídí' da'igolíí́yú ba'ashhahgee goz'áni biyi' kįh
goznil Éphraim golzeeyú óyáá, áígee bitsiłke'yu yił naháztąą.

[55] Bitis-hagowáh n'íí bee bíná'godiníhgo Jews da'iyąąhíí bich'į' goldohdá', Jews daanlíni
łąą́go okąąh zhinéégo iłch'į' ádaach'idilne'híí bighą ił'anidí' Jerúsalem yúdag oheskai.
[56] Da'ch'okąąh goz'ąą yunne' nadaazį'go Jesus yiká daadéz'ijgo gádaałíldi'nii, Nt'é daanohsį,
da'idąąyú hínáh doleeł shį ya'? [57] Okąąh yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi ła'íí Phárisees
daanlíni, dahadíń Jesus hayú naghaahíí yígółsjyúgo bił nadaagolni'go yá ndaagoz'ąą,
daayiłtsoodhíí bighą.

12

[1] Bitis- hagowáh n'íí bee bíná'godiníhzhį' gostáń yiłkaah godziihdá' Jesus Béthanyú
ńyáá, Lázarus daztsąądí' náyihilna' n'íí golíí́yú. [2] Áígee o'i'ąą́yú bá áda'ch'izlaago Martha
koch'į' ndaahazkąą, Lázarus itah bił da'ch'iyąą lęk'e. [3] Mary ik'ah łáń ílíni, spikenard
holzéhi, dała'á dahdidleego Jesus bikee biká'zhį' yaa yiziidgo bitsizíl yee k'eyiłdée: kįh
yune' ik'ah łikągolchinií dahot'éhé godideznag. [4] Áídá' Judas Iscáriot, Simon biye', Jesus
bitsiłke'yu itah nlíni, ch'íbido'aałíí gánníí, [5] Zhaalihíí tét'iyéhíí bitah'i'niihíí bighą nt'é bighą
díí ik'ah doo taagi gonenadín penny izlijgo nahaznii da? [6] Díí ánníhíí doo tédaat'iyéhíí
yaa bił goyéégo anii da; ndi in'iihi nlijhíí bighą anii, bestso bizis nayi'aago bestso biyi'
odaach'ihiłkaadíí náyihiniił. [7] Jesus gánníí, Ch'ík'eh at'íí́: łeeh shi'dilteehíí bijiį doleełhíí
bighą da'áík'ehgo nainé' nzhǫǫ. [8] Tédaat'iyéhíí dábik'ehn nohwitahyú nadaakai; shihíí
doo dábik'ehn nohwitahyú nashaa da doleeł. [9] Jews daanlíni łąą́go Jesus ákú naghaago
yídaagołsjgo baa náńłsąą́, doo dá Jesus zhą́ bighą da, Lázarus daztsąądí' náyihilna' n'íí
daayiłtséhíí bighą ałdó'.

[10] Áídá' okąąh yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi Lázarus ałdó' zideego doleełíí yaa
nadaagoshchiį; [11] Bíí bighą Jews daanlíni łąą́go Jesus daayosdląądgo bits'ą́' daheskaihíí
bighą zideego hádaat'iį.

[12] Áí iskąą hik'e nnee łąą́go da'idąąyú híkaihíí Jesus Jerúsalemyú hígháhgo
ya'ikodaanziidá', [13] Ch'il, palm holzéhi, bits'ádaaz'aahíí daayoniłgo, yidááhzhį' deskaigo
nádaadidilghaazhgo gádaanii, Hosánna: Israel hat'i'íí biNant'a' nlíni, Bik'ehgo'ihi'nań
bizhi' yee higaałíí bits'ą́'dí' gózhǫǫ́ le'. [14] Jesus túlgayé bizhaazhé yaa nyáágo yiká'
dahnezdaa; dá bek'e'eshchiinií k'ehgo, [15] Doo nénldzid da, Sion bizhaazhé ńlíni: níńłiį,
niNant'a' higaał, túlgayé bizhaazhé yiká' dahsdaago, nii. [16] Jesus bitsiłke'yu dantségee
doo bił ídaagozį da: ndi Jesus ízisgo ye'at'éehíí ch'í'nah ágolzaadá, díí bak'e'eshchiį
n'íí ła'íí ábi'dilzaahíí yínádaalnii. [17] Jesus Lázarus daztsąądí' náyihilna'go tsébii'i'ándí'
ch'íńnáh yiłnniid n'dá' nnee bináá́ł ánágot'iłł n'íí yaa nadaagosni'. [18] Godiyihgo ágodzaahíí
ya'ikodaanziihíí bighą nnee Jesus yidááhzhi' onałsąą́. [19] Áík'ehgo Phárisees daanlíni
gádaałíldi'nii, Doo hagot'éégo ładaahodle'go da ląą; daadeh'íí́, ni'gosdzáń biká' nnee dawa
biké' dahnádnłsąą́.

[20] Nnee Greeks daanlíni ła' itah náńłsąą́, da'idąągee da'ch'okąąhyú. [21] Áí Philip yaa
hikai, Gálilee biyi' Bethsáida golzeedí' gólíni, áík'ehgo gádaabiłnii, Jesus daahihiiltséh
hádaahiit'iį. [22] Philip Andrew yił nagolni'yú óyáá: Andrew, Philip yił o'áázhgo Jesus yił
nadaagosni'.

[23] Jesus gádaabiłnii, Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, ízisgo be'ánsht'eehíí ch'í'nah hileehíí
bee biká' ngonyáá. [24] Da'anii, da'aniigo gádaanohwiłdishnii, Tł'oh naghái biyigé doo
łeezh biyi' onehezdeego daztsąą dayúgo da'ágát'éé ńt'éé: áídá daztsąąyúgo zhą́ binest'ą'

łąą hileeh. [25] Dahadíń bi'ihi'na' bił ilííhíí bi'ihi'na' bits'ą' da'ílíí hileeh; áídá' dahadíń díí ni'gosdzáń biká'gee bi'ihi'na' doo bił ilíí dahíí ihi'naa doo ngonel'ąą dahíí yee hinaa doo. [26] Dahadíń shá na'iziidyúgo shiké' higaał le'; hayú nashaayú ákú shá na'iziidíí ałdó' naghaa doleeł: dahadíń shá na'iziidíí shiTaa bidnłsíhi at'éé. [27] Shiyi'sizíni doo bił anii da k'adíí; nt'éshą' dishniih? ShiTaa, díí shich'į' ágonéhíí bits'ą' hasdáshíńłteeh, dishniih née? Dah, díí shich'į' ágonéhíí bighą niyááhi at'éé. [28] ShiTaa, ízisgo nizhi'íí ch'í'nah ánle'. Áík'ehgo yaaká'dí' hadziihíí gánniid, Iłk'idá' ízisgo nizhi'íí ch'í'nah áshłaa ni', áík'ehgo ch'í'nah ánánáshdle'. [29] Nnee bit'ahgee nadaaziinií ła' áí daidezts'ąągo gádaanii, Ides'nih: ła'íí gádaanii, Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á yaaká'dí'hi bich'į' hadzii. [30] Jesus gánníí, Díí hadziihíí doo shíí shighą da, nohwíí nohwighą ánniid. [31] K'adíí díí ni'gosdzáń biká' ágot'eehíí baa yá'iti': áík'ehgo ni'gosdzáń binant'a' ch'ídolt'eeł. [32] Shíí ni'dí' ts'ídag dahshidi'diiltįjyúgo nnee dawa ích'į'go ashdléh. [33] Hagot'éégo datsaah doleełíí bebígózįhíí bighą ágánniid. [34] Nnee gánádaado'niid, Begoz'aaníí biyi', Christ dahazhį' golíí, golzeego néé daasidiits'ąą: nt'é bighą, Nnee k'ehgo Nyááhíí ts'ídago dahbidi'dolteeł, nnii áídá'? Nnee k'ehgo Nyááhíí nniihíí hadíń áłnnii? [35] Jesus gádaabiłnii, Be'idindláádíí dét'įhézhį' t'ah nohwá begot'ąą. Be'idindláádíí t'ah golíídá' bee nahkai, dahyúgo godiłhiłíí nohwitis hileeh: dahadíń godiłhiłyú naghaahíí hayúgo higaałíí doo yígółsį da. [36] Be'idindláádíí t'ah nohwá begot'ąądá', be'idindláádíí daahohdląą, áík'ehgo idindláádíí bichągháshé daadołeeł. Jesus díí yee hadziidá' yits'ą' ńyáágo yits'ąą nádest'ąąd lęk'e.

[37] Godiyihgo áná'ol'ąłłíí łąągo binááł áyíílaa ndi t'ah doo daabodląą da: [38] Esáias, Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú na'iziidi gánniid n'íí begolne'híí bighą ágodzaa, NohweBik'ehń, nadaagosiilni'íí hadíń yosdląąd? Ła'íí hadíń nohweBik'ehń bigan binawodíí bił ch'í'nah alzaa? [39] Áí bighą doo da'odląą da, Esáias gánádo'niidhíí bighą. [40] Binąáá ádaagodihgo, ła'íí bijíí daantł'izgo áyíílaa; dahyúgo binąáá yee daayo'ąą, ła'íí bijíí bee bił ídaagozi, áík'ehgo shich'ą' ádaane'go nádaasziih doleeł. [41] NohweBik'ehń bits'ą'idindláádíí yo'ąądá' yaa yałti'go Esáias ágánniid lęk'e.

[42] Da'ágát'éé ndi nant'án daanlíni łąągo Jesus daayosdląąd ndi Phárisees daanlíni yédaaldzidgo doo ch'í'nah yaa nadaagolni' da, Jews ha'ánáłséhdí' ch'ínohwidinedzoodhi at'éé dánko daanzigo: [43] Bik'ehgo'ihi'nań bił nzhoonií doo dázhǫ́ hádaat'ąą dadá' nnee bił nzhoonií zhą itisgo hádaat'ąą.

[44] Jesus hadąąd hadziigo gánniid, Dahadíń shodląąhíí doo shíí zhą shodląą da, áídá' shinł'a'ń ałdó' yodląą. [45] Hadíń sho'iinií shinł'a'ń yo'ąą. [46] Be'idindláádíí nshłąągo ni'gosdzáń biká'zhį' niyáá, dahadíń shodląąhíí doo godiłhiłyú naghaa le' at'éé da. [47] Dahadíń ádishniihíí yidits'agdá' doo yikísk'eh at'éé dahíí, áń doo baa yashti' da: ni'gosdzáń biká' nnee doo baa yashti'go niyáá da, hasdáhishniiłgo niyáá. [48] Dahadíń doo háshit'ąągo shiyati' doo nágodi'aah dahíí baa yałti'íí gólíí: yati' bee yásíłti'íí nnágodzaahíí bijąą baa yałti' doleeł. [49] Doo dashínik'eh yásíłti' da, shiTaa shinł'a'ń nt'é dishniigo yashti'íí, nt'é dishniigo hasdziihíí shá ngon'ąą. [50] Díí bígonsį, hadíń biyati' bikísk'eh at'éehíí ihi'naa doo ngonel'ąą dahíí yee hinaa doleeł: áík'ehgo shiTaa áshiłniihíí bikísk'eh yashti'.

13

[1] Bitis-hagowáh n'íí bee bíná'godinihgo da'idąąhíí dabíntsé, Jesus ni'gosdzáń yits'ą' biTaa yich'ą' nádiidáhíí biká' ngonyáágo yígółsidá', ni'gosdzáń biká' biké' hikaahíí bił nzhǫǫgo dángonyáázhą' bił nzhǫǫ. [2] O'i'ąąyú da'ch'iyąądá' Simon biye', Judas Iscáriot holzéhi, Jesus ch'íbidi'aahgo iłk'idá' ch'iidn nant'án natsíbiłkeesgo ábíłsą; [3] Jesus biTaa dawa baidin'ąągo yígółsą, ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań yits'ą'dí' ńyáá, Bik'ehgo'ihi'nań yich'ą' nádesdzaago ałdó' yígółsą; [4] Áík'ehgo da'iyąądí' nádiidzaago iká' bi'ííhíí ídaa yidiltsooz; áídí' niibek'e'ildéhé náidnłtsoozgo ídináisti'. [5] Betádígisé biyi'zhą' tú yaa yiziidgo, bitsiłke'yu bikee yá tádaizgizdí' niibek'e'ildéhé binasti' n'íí bee yá k'edaayiłdéh nkegonyaa. [6] Áídí' Simon Peter baa gonyáágo gábiłnii, SheBik'ehń, ya' shikee shá tánángis née? [7] Jesus gábiłnii, Nt'é bighą asht'íínií k'adyúgo doo bígonłsą da, ndi bígonłsąąh ndi at'éé. [8] Peter gábiłnii, Shikee doo shá tánáogis at'éé da. Jesus gánábiłdo'niid, Nikee doo ná tásígiz

dayúgo, doo nił gonsht'ı̨ı̨ da. 9 Simon Peter gábiłn̲ii, SheBik'ehń, doo shikee zhą́ shá
tánángis da, shigan hik'e shitsits'in ałdó' shá tánángis. 10 Jesus gábiłn̲ii, Dahadíń ténáltłi'íí
bikee zhą́ táyigis bik'eh, áík'ehgo dásizı̨ı̨ nt'éégo tanásgiz: nohwíí tádaanohwidesgiz, ndi
doo dánohwigha da. 11 Hadíń ch'íbido'aałíí yígółsı̨híí bighą ágánn̲iid, Doo dánohwigha
tádaanohwidesgiz da. 12 Ąą́ł bikee yá tádaizgizgo iká' bi'ííhíí ánágodlaa, áídí' dahnánez-
daago gádaabiłn̲ii, Nohwá ásdzaahíí bídaagonołsı̨ née? 13 Łłch'ígó'aahíí ła'íí nohweBik'ehń
daashiłdohn̲ii: da'áígee ádaadohn̲ii áí; áń nshłı̨ı̨híí bighą. 14 Shíí nohweBik'ehń ła'íí nohwił
ch'ígó'aahíí nshłíni nohwikee nohwá tádaasigizi: áík'ehgo nohwíí ałdó' nohwikee łátá-
daahgisgo dábik'eh. 15 Be'oł'ı̨ı̨ doleełíí nohwin̲áá́ł áshłaa, áík'ehgo nohwíí ałdó' ágádaaht'ı̨ı̨
le'. 16 Da'an̲ii, da'an̲iigo gádaanohwiłdishn̲ii, Na'iziidíí doo binant'a' yitisgo at'éé da; hadíń
hil'a'íí binł'a'íí doo yitisgo at'éé da. 17 Díí bídaagonołsı̨go, be'ánádaaht'ı̨ı̨łyúgo nohwił
daagozhǫ́ǫ doleeł.

18 Doo dánohwigha nohwaa yashti' da: hadíí hanohwin̲ilíí bígonsı̨: ndi Bik'ehgo'ihi'n̲ań
biyati' bek'e'eshchiinií begoln̲e' doleełhíí bighą, Hadíń báń bił hishaaníí shich'ı̨' got'ı̨ı̨h.
19 Doo hwahá begoln̲e' dadá' baa nohwił nagoshn̲i', áík'ehgo be'ágodzaago da'áń nshłı̨ı̨go
daahohdlą́ą doleeł. 20 Da'an̲ii, da'an̲iigo gádaanohwiłdishn̲ii, Dahadíń deł'a'ń náid-
nłtı̨ı̨yúgo, shíí ałdó' náshidiłteeh; hadíń náshidnłtı̨ı̨híí shinł'a'á ałdó' náidiłteeh. 21 Jesus
ágánn̲iidá' biyi'siziinií doo bił gozhǫ́ǫ dago, nagoln̲i'go gán̲íí, Da'an̲ii, da'an̲iigo gá-
daanohwiłdishn̲ii, Nohwíí ła' ch'íshinoh'aah doleeł. 22 Hadíńshą' áyiłn̲ii daanzı̨go bit-
siłke'yu nádaałinéł'ı̨ı̨. 23 Bitsiłke'yu ła', Jesus bił nzhónihi, Jesus bitílzhı̨' bínentı̨ı̨́ łék'e.
24 Áík'ehgo Simon Peter áí nayí'izhgizhgo gáyiłn̲ii, Nahódńłkid, hadíń áyiłn̲ii áí? 25 Bitílzhı̨'
bínentííníí Jesus gáyiłn̲ii, SheBik'ehń, hadíń áłnn̲ii áí? 26 Jesus gán̲íí, Ee'sí'ą́ą́go baa
dish'ałíí, áń áłdishn̲ii. Yee'iz'ąągo Judas Iscáriot yaa yin'ą́ą́, Simon biye'. 27 Ee'ist'ąąhíí
náidn'ąądá' ch'iidn nant'án, Satan holzéhi beh hiyáá. Jesus gábiłn̲ii, Nt'é ánle'íí dahałe
ánle'. 28 Da'iyąągo naháztaaníí nt'é bighą ágábiłnn̲iidíí doo ła' yígołsı̨ı̨d da. 29 Judas zhaali
bizis nayi'aahíí bighą Jesus ágábiłn̲ii, daanzı̨ łąą, Da'idaaníí bá hidáń nayiłn̲iihgo, dagohíí,
Tédaat'iyéhíí nt'éhéta yaa daayiné', yo'n̲iigo an̲íí łąą daanzı̨. 30 Judas ee'ist'ąąhíí náidn'ąąhíí
bikédí'go dagoshch'ı̨' ch'ínyáá; áídí' tł'é' gozlı̨ı̨.

31 Ch'ínyáádá' Jesus gán̲íí, K'adíí shíí, nn̲ee k'ehgo Niyááhíí ízisgo be'ánsht'eehíí
ch'í'n̲ah aln̲e', Bik'ehgo'ihi'n̲ań ízisgo ye'at'ééhíí shíí shee ch'í'n̲ah aln̲e'. 32 Áík'ehgo
Bik'ehgo'ihi'n̲ań ízisgo ye'at'ééhíí shíí shee ch'í'n̲ah alzaayúgo, Bik'ehgo'ihi'n̲ań ałdó'
ízisgo be'ánsht'eehíí dabíí ch'í'n̲ah áídolíł, dagoshch'ı̨' ch'í'n̲ah áídolíł. 33 Shichągháshé,
dét'ı̨hézhı̨' t'ah nohwił nashkai. Shiká daadeh'ı̨ı̨́ doleeł; Jews daanlíni ádaabiłdén̲iidíí
k'ehgo nohwíí ałdó' gánohwiłdishn̲ii, Hayú déyááyú doo nohkáh át'éé da. 34 Begoz'aaníí
áníidéhi bee nohwá ngonsh'aah, łił daanohjǫǫgo; dashíí shił daanohshǫǫhíí k'ehgo nohwíí
ałdó' łił daanohjǫǫ doleeł. 35 Díí bee shiké' hikaahíí daanohłı̨ı̨go nn̲ee dawa yídaagołsı̨
doleeł.

36 Simon Peter gábiłn̲ii, SheBik'ehń, hayú dínyaa? Jesus gábiłn̲ii, Hayú déyááyú k'adyúgo
doo shiké' ńn̲áh da; áídá' ikédí'go shiké' ńn̲áh doleeł. 37 Peter gábiłn̲ii, SheBik'ehń, nt'é
bighą k'adyúgo doo niké' disháh da? Shíí nighą dasiitsąą ndi dábik'eh. 38 Jesus gábiłn̲ii,
Ya' shíí shighą dantsaah née? Da'an̲ii, da'an̲iigo gániłdishn̲ii, Tazhik'áné doo hwahá án̲iih
dadá', taadn doo bígonsı̨ da shiłnn̲iih ndi at'éé.

14

1 Doo nohwijíí natsídaahiltǫ' da le': Bik'ehgo'ihi'n̲ań daahohdlą́ą, shíí ałdó' daashohdlą́ą.
2 ShiTaa golı̨ı̨́yú łą́ą́go nohwiba' goz'ąą: doo ágát'éé dayúgo doo nohwił nagoshn̲i' da
doleeł ni'. Ákú nohwá ałch'ı̨'goshłéhyú déyáá. 3 Ákú nohwá ałch'ı̨'goshłaadá' nánshdáhgo
t'ąązhı̨' nohwił nádishkáh; hayú sídááyú nohwíí ałdó' ákú nasółtąą doo. 4 Hayú déyááyú
bídaagonołsı̨, itínhíí ałdó' bídaagonołsı̨. 5 Thomas gábiłn̲ii, NohweBik'ehń, hayú dínyaahíí
doo bídaagonlzı̨ dadá' hagot'éégo itínhíí bídaagonlzı̨? 6 Jesus gábiłn̲ii, Shíí itínhíí nshłı̨ı̨,
da'an̲ii ágot'eehíí, ła'íí ihi'n̲aahíí nshłı̨ı̨: shíí shinkááyú zhą́ shiTaa yaa highahi at'éé.
7 Shídaagonołsı̨yúgo shiTaa ałdó' bídaagonołsı̨ doleeł ni': kodí' godezt'i'go bídaagonołsı̨,

ła'íí daahołtsąą. [8] Philip gábiłnii, NohweBik'ehń, niTaa nohwił ch'í'nah ánle', áík'ehgo
nohwił dádaabik'eh. [9] Jesus gábiłnii, Philip, ya' nohwił nashkaigo ńzaad ogoyáádá' t'ah doo
shígonłsįįh da née? Hadíń sho'iinií shiTaa yo'įį; áídá' nt'é bighą, NiTaa nohwił ch'í'nah
ánle', nnii? [10] ShiTaa biyi' gonshłįį, ła'íí shiTaa shiyi' golíí doo hondlą́ąh da née? Yati'
bee yashti'íí doo dashínik'eh yashti' da: shiTaa shiyi' golíínií ánásht'ąłíí dabíí ánáyol'ąłł.
[11] ShiTaa biyi' gonshłąłgo, ła'íí shiTaa shiyi' golíígo shondlą́ąh: dagohíí ánásht'ąłíí zhą́ bighą
shondlą́ąh. [12] Da'anii, da'aniigo gádaanohwiłdishnii, Hadíń shodlaanií ánásht'ąłíí k'ehgo
ánát'ąłł doleeł; ánásht'ąłíí bitisgo ndi ánát'ąłł doo; shíí shiTaa bich'ą' nádésdzáhíí bighą.
[13] Shizhi' hohshiigo nt'éhéta daahóhkeedíí nohwá łashłe', shiTaa ízisgo ye'at'éehíí biYe' bee
ch'í'nah ádolniił doleełgo. [14] Shizhi' hohshiigo dant'éhéta daahóhkeedyúgo nohwá łashłe'.

[15] Nohwił daanshǫǫyúgo bengoni'áánií bikísk'eh ádaanoht'ee. [16] ShiTaa hoshkąąh doleeł,
áík'ehgo ła' Kich'oniihíí nohwaa naadit'aah, áń dahazhą' nohwił nlįą doleeł. [17] Áń Spirit
da'anii ágot'éhi ch'í'nah áile'hi; da'áń ni'gosdzáń biká' nnee doo hagot'éégo nágodi'aah
da, doo daayo'ąą da, doo yídaagołsą dahíí bighą: áídá' nohwíí bídaagonołsą; nohwił nlįą, ła'íí
nohwiyi' golííhíí bighą. [18] Nohwits'ą́' nádésdzáágo doo dasahndi ádaanoht'ee da doleeł:
áídí' nohwich'ą' nádishdáát. [19] Dét'ąhézhą' ni'gosdzáń biká' nnee doo nádaashiłtséh da;
da'ágát'éé ndi nohwíí daashołtséh: shíí hinshnaahíí bighą nohwíí ałdó' daahinohnaa
doleeł. [20] Áí bijąą shíí shiTaa biyi' nshłąą, nohwíí shiyi' daanohłąą, shíí nohwiyi' daanshłąąhíí
bídaagonołsą doleeł. [21] Hadíń bengoni'áánií yígółsągo yikísk'eh at'éehíí, áń bił nshǫǫ:
hadíń bił nshoonií shiTaa bił nzhóni at'éé, áík'ehgo áń shił nzhǫǫgo bich'ą' ch'í'nah
ádinszą doleeł. [22] Judas, doo Iscáriot dahi, gábiłnii, NohweBik'ehń, nt'é bighą ni'gosdzáń
biká' nnee doo bich'ą' ch'í'nah ádńdléh dadá', néé zhą́ nohwich'ą' ch'í'nah ádńdléh
doleeł? [23] Jesus gábiłnii, Nnee bił nshǫǫyúgo shiyati'íí yikísk'eh at'éé doleeł: shiTaa bił
nzhǫǫ doleeł, áík'ehgo baa nt'aashgo bił daagondlą doleeł. [24] Hadíń doo bił nshǫǫ dahíí
shiyati'íí doo yikísk'eh at'éé da: yati' daadohts'agíí doo dashíí shiyati' at'éé da, shiTaa
shinł'a'ń biyati' at'éé. [25] Díí ágot'eehíí bee nohwich'ą' yásíłti', t'ah nohwitahyú nshłąądá'.
[26] Kich'oniihíí, Holy Spirit holzéhi, shizhi' biláhyú shiTaa nohwich'ą' daidił'aa doleełíí
dawa nohwił ch'ígó'aah doleeł, nohwił nagosisni'íí dahot'éhé bínádaałniihgo ánohwiłsą
doleeł. [27] Ilch'ą'gont'éehíí nohwaa nnshné', ilch'ą'gont'éehíí shits'ą́'dí' begoz'ánihíí nohwaa
daanshné': doo ni'gosdzáń bits'ą́'dí' ágot'eehíí k'ehgo nohwaa daanshné' da. Doo nohwijíí
natsídaahiltǫ' da le', doo nédaałdzid da le'. [28] Gádaanohwiłdéniidíí daadisots'ąą, Deyáádí'
nohwaa náshdáh doleeł. Nohwił daanshǫǫ ląą́k'eyúgo nohwił daagozhǫǫ́ doleeł ni', shiTaa
bich'ą' nádésdzá dishniihíí bighą; shiTaa shitisgo at'éhi nlįą. [29] Doo hwahá begolne' dadá'
nohwił nagosisni', be'ágodzaadá' da'ohdlą́ą doleełhíí bighą. [30] Kodí' godezt'i'go doo łą́ą́go
nohwich'ą' yádaashti' da: díí ni'gosdzáń binant'a' higaałhíí bighą, áń doo shebik'eh
da. [31] Ni'gosdzáń biká' nnee shiTaa shił nzhǫǫgo yídaagołsą doleełhíí bighą, shiTaa shá
ngon'áánií k'ehgo ánásht'ąłł. Daohsąąh, hikaah le'.

15

[1] Shíí dasts'aa dahnanlsé'íí da'aniihíí nshłąą, shiTaahíí dahnanlsé'íí nłt'éégo áyíłsinií nlįą.
[2] Shits'ádaaz'aahíí doo nest'ą' áile' dahíí dawa shits'áyiniił: áídá' shits'ádaaz'aahíí nest'ą'
áile'íí náyigeesh, nest'áń dayúweh łą́ą́go áiléh doleełhíí bighą. [3] Nohwíí iłk'idá' yati' bee
nohwich'ą' yásíłti'íí bee daanohwidiłkǫǫd. [4] Shiyi' daanohłąą, shíí ałdó' nohwiyi' nshłąą.
Its'ádaaz'aahíí doo dabízhą́ nest'ą' áyóléh át'éé da, bá'ó'áhi yiyi' nlįąyúgo zhą́; nohwíí
ałdó' nest'ą' doo ádaahłe' da, shiyi' daanohłąąyúgo zhą́. [5] Shíí dasts'aa dahnanlsé'íí bá'ó'áhi
nshłąą, nohwíí shits'ádaaz'aahíí daanohłąą. Dahadíń shiyi' nliinií, ła'íí biyi' nshłiinií, áń
nest'ą' łą́ą́go áiléhi nlįą; shíí da'ánshdąhyúgo doo nt'é ádaahłéh át'éé da. [6] Nnee ła' doo
shiyi' nlįą dayúgo, its'ádaaz'aahíí ła' yó'olt'e'go náhasganhíí k'ehgo yó'obi'dilt'e'; nnee áí
its'ádaaz'aahíí łenádaihezlaago kǫ' biyi' odaiskaadgo nlíd. [7] Shiyi' daanohłąąyúgo, shiyati'
nohwiyi' begoz'ąąyúgo, dahádaaht'ąąhíí daahóhkeedgo nohwá ádaadolniił. [8] Nohwinest'ą'
łą́ą́go ánádaał'ąłłíí bee shiTaa ízisgo at'éehíí ch'í'nah ábi'dilzą; áík'ehgo da'aniigo shiké'
hikaahíí daanohłąą. [9] ShiTaa bił nshǫǫhíí k'ehgo nohwíí shił daanohshǫǫ: dayúweh shił

daanohshǫǫ le'. [10] ShiTaa yegos'aaníí bikísk'eh ánsht'eego dábik'ehn bił nshǫǫhíí k'ehgo
bengoni'áánníí bikísk'eh ádaanoht'eeyúgo, dábik'ehn shił daanohshǫǫ doleeł. [11] Shits'ą́'dí'
koł'ijóónníí nohwiyi' daagolı̨́ı̨́ doleełgo, ła'íí dázhǫ́ nohwił daagozhǫǫ́ doleełhíí bighą
be'ánohwiłdénniid. [12] Díínko bengoni'áni at'éé, Shił daanohshoonníí k'ehgo nohwíí ałdó'
łił daanohjǫǫ doleeł. [13] Ił'ijóónníí díí bitisgo at'éhi doo hadíń ye'at'éé da, nnee bi'ihi'na'
bit'eké yá nyiné'i. [14] Bengoni'áánníí be'ádaanoht'eeyúgo shit'eké daanohłı̨ı̨. [15] Kodí'
godezt'i'go doo dayúweh shá na'iziidíí daanohwiłdishniigo daanohwoshíí da; na'iziidíí
binant'a' ánát'ı̨ı̨łíí doo yígółsı̨ da: áídá' shit'eké daanohwiłdishniigo daanohwoshíí; shiTaa
bits'ą́'dí' disiits'ą́ą́'íí dawa nohwił ígózı̨go ashłaahíí bighą. [16] Nohwíí doo hadaasisołtı̨ı̨
da, shíí hanohwihenil, nest'ą' ánádaał'ı̨ı̨łyú dahdohkáhgo nohwaa godini'ą́ą́, áí nest'ą'
daagolı̨́ı̨́ ńt'éé doleełgo; áík'ehgo dant'éhéta shizhi' biláhyú shiTaa bídaahóhkeedyúgo,
nohwaa yidoné'hi at'éé. [17] Díínko nohwá ngoni'ą́ą́, łił daanohjǫǫ le'. [18] Ni'gosdzáń
biká' nnee nohwik'edaannniihyúgo, nohwik'edaannniihíí dabíntsé shik'edaannniihgo bí-
daagonołsı̨. [19] Ni'gosdzáń biká' ágot'eehíí bich'ı̨'zhinéé daanohłı̨ı̨yúgo, ni'gosdzáń biká'
nnee dabíí bich'ı̨'zhinééhíí bił daanzhóni at'éé; áídá' ni'gosdzáń biká' ágot'eehíí doo
bich'ı̨'zhinéé daanohłı̨ı̨ da, ndi bits'ą́' nohwininil, áí bighą ni'gosdzáń biká' nnee no-
hwik'edaannniih. [20] Nohwich'ı̨' hasdzii n'íí bínádaałnii, Na'iziidíí doo binant'a' yitisgo at'éé
da, nohwiłdénniid. Shiniidaagodezlaayúgo, nohwíí ałdó' nohwiniidaagodile'; ádishniihíí
yikísk'eh ádaat'ee lǫ́k'eyúgo, nohwíí ałdó' ádaadohniihíí yikísk'eh ádaat'ee doleeł.
[21] Shizhi'híí bighą díí dahot'éhé ye'ádaanohwile', shides'a'ń doo yídaagołsı̨ dahíí bighą.
[22] Doo niyáágo bich'ı̨' yádaasiłti' dayúgo, doo nchǫ'go ádaadzaa da doleeł ni'; k'adíí
binchǫ'íí bighą doo nt'é yik'ídaagodi'áh da. [23] Dahadíń shik'ennniihíí shiTaa ałdó' yik'ennniih.
[24] Bitahyú áná'ol'ı̨ı̨łíí doo hwahá hadíń áile'hi ashłaa dayúgo, doo nchǫ'go ádaadzaa da
doleeł ni': k'adíí shíí hik'e shiTaa biłgo daanohwiłtsąągo nohwik'edaannii. [25] Dabíí bich'ı̨'
begoz'aaníí biyi' k'e'eshchiinníí, Doo nt'é bighą shik'edaannii da, golzeego dahgoz'aaníí
begolne'go ánágot'ı̨ı̨ł. [26] Kich'oniihíí, áń shiTaa bits'ą́'dí' nohwich'ı̨' dish'aa doleełíí ńyáágo,
Holy Spirit da'anii ágot'éhi ch'í'nah áile'hi, shiTaa yits'ą́'dí' nlíni, áń shaa nagolni' doleeł:
[27] Nohwíí ałdó', dantsé godezt'i'dí' nohwił nashkaihíí bighą shaa nadaagołni' doleeł.

16

[1] Doo t'ąązhı̨' nanánohohdéh da doleełhíí bighą díí dawa bee nohwich'ı̨' yá-
daasiłti'. [2] Jews ha'ánáłséhdí' ch'ídaanohwinihiyood doleeł: ła'íí dahadíń nohwizes-hiinníí
Bik'ehgo'ihi'nań bá ásht'ı̨́ı̨́ nzı̨ doleełíí baa gowáh. [3] Áí shiTaa doo yídaagołsı̨ da, shíí ndi
doo shídaagołsı̨ dahíí bighą ánádaat'ı̨ı̨ł doleeł. [4] Díí baa nohwił nagosisni'íí baa gonyáágo,
bínádaałniih doleełhíí bighą nohwił nagosisni'n'. Łch'ígonsh'aahgo godeyaadá' díí doo
baa nohwił nagosisni' da ni', t'ah nohwił nashkai n'íí bighą. [5] K'adíí shides'a'ń bich'ı̨'
deyáá; áídá' doo ła', Hayú dínyaa? daashiłdohniigo nashídaadołkid da. [6] Díí baa nohwił
nagosisni'híí bighą nohwijíí biyi' doo nohwił daagozhǫǫ́ da daasolı̨ı̨. [7] Da'ágát'éé ndi
da'aniigo ánohwiłdishnii; dahdisháhíí nohwá nzhǫǫ: doo dahdiyaa dayúgo, Kich'oniihíí
doo nohwaa hináh da; áídá' óyááyúgo zhą́ nohwich'ı̨' dish'aa doo. [8] Áń ńyáágo nchǫ'go
ágot'eehíí, nzhǫǫgo ágot'eehíí, ła'íí aayá'iti'íí ni'gosdzáń biká' nnee yił ch'í'nah ádaile'
doo. [9] Doo daashodlą́ą́ dahíí bighą nchǫ'go ágot'eehíí bił ch'í'nah ádaile' doleeł; [10] ShiTaa
bich'ı̨' deyáágo doo nádaashołtséh dahíí bighą nzhǫǫgo ágot'eehíí bił ch'í'nah ádaile'
doleeł; [11] Díí ni'gosdzáń binant'a' baa yá'iti'híí bighą aayá'iti'íí bił ch'í'nah ádaile' doleeł.
[12] Łą́ą́go t'ah nohwich'ı̨' yashti' ndi k'adííyúgo doo nohwił ídaagozı̨ da. [13] Áídá' Spirit da'anii
ágot'éhi ch'í'nah áile'hi nohwaa nyáágo, da'anii ágot'eehíí dawa nohwá yígółsı̨ doleeł:
doo dabínik'eh yałti' da doleeł; nt'éhéta yidits'agíí zhą́ yaa yałti' doo: ła'íí begoldohíí
nohwił ch'í'nah áidoliił. [14] Shits'ą́'dí'go be'ágot'eehíí náidiiné'go, yaa nohwił nagolni'
doleełíí ízisgo be'ánsht'eehíí nohwił ch'í'nah áidoliił. [15] ShiTaa bits'ą́'dí'go be'ágot'eehíí
dawa shíyéhi at'éé. áí bighą shits'ą́'dí'go be'ágot'eehíí náidiiné'go nohwił ch'í'nah áidoliił,
dénniid. [16] Dét'ı̨hézhı̨' doo nádaashołtséh da: áídí' dét'ı̨hézhı̨' nanádaashołtséh, shiTaa
bich'ı̨' deyááhíí bighą. [17] Bitsiłke'yu ła' gádaałiłdi'nii, Dét'ı̨hézhı̨' doo nádaashołtséh da:

áídí' dét'ı̨hézhı̨' nanádaashołtséh: ła'íí, ShiTaa bich'ı̨' deyááhíí bighą, daanohwiłı̨niihíí, nt'é ı̨niigo aı̨níí? [18] Gádaaı̨nii, Nt'é ı̨niigo aı̨níí, Dét'ı̨hézhı̨', ı̨niihíí? Néé doo bídaagonlzı̨ da nt'é ı̨niigo aı̨niihíí. [19] Jesus nabídaadiłkid hádaat'ı̨ı̨go yígółsı̨go gádaabiłı̨nii, Dét'ı̨hézhı̨' doo nádaashołtséh da: áídí' dét'ı̨hézhı̨' nanádaashołtséh, dishı̨niihíí bighą nałídaadołkid née? [20] Da'aı̨nii, da'aı̨niigo gádaanohwiłdishı̨nii, Daahchag, ła'íí chaał ádaanoht'eedá' ni'gosdzáń biká' nı̨nee bił daagozhǫǫ́ doleeł; doo nohwił daagozhǫǫ́ da doleeł, áídá' doo nohwił daagozhǫǫ́ dahíí nohwił daagozhǫǫ́ nádaadodleeł. [21] Isdzán iłchiigo doo bił gozhǫǫ́ da, iłchiigee ngonyááhíí bighą: áídá' ishchı̨ı̨híí bikédí'go, ni'gosdzáń biká'zhı̨' nı̨nee yishchı̨ı̨híí yaa bił gozhǫǫ́go, nı̨niih n'íí doo yínálı̨niih da. [22] Áík'ehgo doo nohwił daagozhǫǫ́ da k'adíí: ndi nádaanohwiłtsąągo nohwił daagozhǫǫ́ doleeł, doo hadíń nohwił gozhóónííi nohwits'ą́' náidoné' át'éé da. [23] Áí bijı̨ı̨ doo nashídaadołkid da doleeł. Da'aı̨nii, da'aı̨niigo gádaanohwiłdishı̨nii, Nt'éhéta shiTaa shizhi' biláhyú bídaahóhkeedíí nohwaa daayiné' doleeł. [24] Doo nt'é shizhi' biláhyú daahóhkeed da ngoheyaa: da'óhkeedgo nohwaa hi'né', áík'ehgo dázhǫ́ nohwił daagozhǫǫ́ doleeł. [25] Díí iłch'ígót'aahgo na'goı̨ni'íí bee nohwił nagosisı̨ni': ndi iłch'ígót'aahgo na'goı̨ni'íí doo dayúweh bee nohwił nadaagoshı̨ni' dahíí baa gowáh, áídá' dabígózı̨go shiTaa baa nohwił nadaagoshı̨ni' doleeł. [26] Áí bijı̨ı̨ shizhi' biláhyú da'óhkeed doleeł: shiTaa nohwá hoshkąąh doo daanohwiłdishı̨niigo da: [27] ShiTaa dabíí bił daanohshǫǫ, nohwił daanshǫǫhíí bighą, ła'íí shiTaa bits'ą́'dí' níyáágo daahosohdląądhíí bighą. [28] Shíí shiTaa bits'ą́'dí' ni'gosdzáń biká'zhı̨' nkeniyáá: k'adíí ni'gosdzáń bits'ą́'dí' shiTaa bich'ı̨' nádésdzá. [29] Bitsiłke'yu gádaaı̨nii, Ániita dabígózı̨go yánłti', iłch'ígót'aahgo na'goı̨ni'íí dee bee yánłti' da. [30] Dawa bígonłsı̨go k'adíí bídaagosiilzı̨ı̨d, doo hadíń nanódiłkid bik'eh da: díí bee Bik'ehgo'ihi'ı̨nań bits'ą́'dí' ńyaago daanosiidląąd. [31] Jesus gádaabiłı̨nii, Ániita da'osohdląąd née? [32] Isąą, iłtahosohkaigo danohtı̨ı̨gee gowąyú onáhasohkaidá', shízhą́ dasahndi ch'ídishtłish doleełíí baa gowáh, iłk'idá' biká' ngonyáá: ndi doo dasahndi ch'ínítłizh da, shiTaa bił nash'aashíí bighą. [33] Shíí shiláhyú iłch'ı̨'gont'éehíí be'ádaanoht'ee doleełhíí bighą díí bee nohwich'ı̨' hasdzii. Ni'gosdzáń biká' góyéégo nagowaahíí biyi' nahkai: áídá' nohwił daagozhǫǫ́ le'; ni'gosdzáń biká' ágot'eehíí bitis silı̨ı̨́.

17

[1] Jesus díí ąął ánı̨niidá' yaaká'yú déz'ı̨ı̨go gáı̨níí, ShiTaa, baa gowáh n'íí biká' ngonyáá; shíí, niYe' nshłiinníí, ízisgo be'ánsht'eehíí ch'í'ı̨nah ánle'go, shíí ałdó' ízisgo áńt'éehíí ch'í'ı̨nah ánshłe'. [2] Daahiı̨naahíí dawa beshik'ehgo shá ngońą́ą, hadíí shaa daadín'ąąhíí dawa dahazhı̨' ihi'ı̨naahíí baa daadinsh'aa doleełgo. [3] Díínko dahazhı̨' ihi'ı̨naahíí át'éé, danizhą́ Bik'ehgo'ihi'ı̨nań da'aı̨níhi ńłı̨ı́híí nídaagołsı̨, ła'íí shíí, Jesus Christ shíńńł'a'íí, ałdó' shídaagołsı̨ doleeł. [4] Ni'gosdzáń biká' ízisgo be'áńt'éehíí ch'í'ı̨nah ánishłaa: na'idziid shaa díń'ąą n'íí ąął ashłaa. [5] ShiTaa, k'adíí ni'gosdzáń t'ah doo álı̨ne' dadá' ízisgo nił be'ánsht'ee n'íí bee dani ízisgo be'ánsht'eehíí ch'í'ı̨nah ánle'. [6] Ni'gosdzáń biká' nı̨nee bitahdí' ła' shaa ńı̨nilíí bich'ı̨' nizhi' bígózı̨go ashłaa: ı̨níyéé daanlı̨ı̨ ni', shaa ńı̨nil; niyati' yikísk'eh ádaat'ee. [7] Dawahá shaa díń'ąąhíí ni nits'ą́'dí'go yídaagołsı̨. [8] Yati' shaa díń'ąąhíí bee bich'ı̨' yádaasiłti'; áí nádaidnné', nits'ą́'dí' níyááhíí da'aı̨niigo yídaagołsı̨, ła'íí shińńł'a'íí daayosdląąd. [9] Bá da'oshkąąh: ni'gosdzáń biká' nı̨neehíí doo bá da'oshkąąh da, áídá' hadíí shaa ńı̨nilíí zhą́ bá da'oshkąąh; áí ı̨níyéé daanlı̨ı̨híí bighą. [10] Shíyééhíí dawa ı̨níyéé, ı̨níyééhíí dawa shíyéé; áík'ehgo áí bee ízisgo be'ánsht'eehíí ch'í'ı̨nah áshi'delzaa. [11] K'ad doo ni'gosdzáń biká' nashaa da doleeł, áíhíí ni'gosdzáń biká' nakai, shihíí nich'ı̨' dahnádishdáh. ShiTaa diyini, hadíí shaa ńı̨nilíí nizhi' binawodíí bee daahóńtą', dała'á ndlı̨ı̨híí k'ehgo dała'á daanlı̨ı̨ doleełgo. [12] Ni'gosdzáń biká' t'ah bił nashkaidá', hadíí shaa ńı̨nilíí nizhi' binawodíí bee daahóshtą' ni'; biı̨nádaadesh'ı̨ı̨́go doo ła' ch'a'otłizh da, ndi da'ílíí hileeh yá gozlíni zhą́, Bik'ehgo'ihi'ı̨nań biyati' bek'e'eshchiinníí begolı̨ne'híí bighą. [13] K'ad nich'ı̨' nádesdzá; shił gozhóónííi dázhǫ́ bee bił daagoyiłshǫǫ́ doleełhíí bighą díí ni'gosdzáń biká'zhı̨' bee yashti'. [14] Niyati'íí baa bił nadaagosisı̨ni'; ni'gosdzáń biká' ágot'eehíí doo be'ánsht'ee dahíí k'ehgo ni'gosdzáń biká' ágot'eehíí doo be'ádaat'ee dahíí bighą ni'gosdzáń biká' nı̨nee bik'edaanı̨niih. [15] Ni'gosdzáń bits'ą́'ńı̨níłł doo dishı̨niigo oshkąąh da, áídá' nchǫ'íí bits'ą́'go

ádaanłsį, dishn̲iigo oshkąąh. 16 Ni'gosdzáń biká' ágot'eehíí doo be'ánsht'ee dahíí k'ehgo
ni'gosdzáń biká' ágot'eehíí doo be'ádaat'ee da. 17 Da'an̲iihíí nits'ą́'dí' begoz'aaníí bee
hadaaníe': niyati' da'an̲íhi. 18 Ni'gosdzáń biká'zhį' shidíńł'a' n'íí k'ehgo, bíí ni'gosdzáń
biká'zhį' odaał'a'. 19 Bíí bighą godiyini be'ánsht'eego ádishdle', bíí ałdó' da'an̲íhi bee
hadaadilne' doleełhíí bighą. 20 Doo dabíí zhą́ bá da'oshkąąh da, hadíń díí nnee biyati'híí
bighą daashodlą́ą doleełíí ałdó' bá da'oshkąąh; 21 Áí dawa dała'á daanlįį doleełgo; ni shiTaa
ńlínihíí shiyi' nlįį, ła'íí niyi' nshłįįhíí k'ehgo bíí ałdó' dała'á daanlįigo nohwiyi' daanlįį
doleeł: shińńł'a'go ni'gosdzáń biká' nnee daayodlą́ą doleełhíí bighą. 22 Ízisgo be'ánsht'eehíí
shaa ńné'íí baa daasiiné'; dała'á ndlįįhíí k'ehgo dała'á daanlįį doleełhíí bighą: 23 Shíí biyi'
daanshłįigo, ni shiyi' nlı́ı́go, díí nnee dazhǫ́ nłt'éégo ádaabile'go dała'á daanlįį doleeł;
áík'ehgo ni'gosdzáń biká' nnee shidíńł'a'go yídaagołsį doleeł, ła'íí nił nshǫǫhíí k'ehgo nił
daanzhǫǫhíí ałdó' yídaagołsį doleeł. 24 ShiTaa, hadíí shaa ńn̲ilíí hayú nashaayú bił daanshłįį
doleełgo hasht'ı́ı́; áík'ehgo ízisgo be'ánsht'eehíí shaa ńné'íí daidołtséél, ni'gosdzáń doo
hwahá nnit'aa dadá' nił nshǫǫ lę́k'ego. 25 ShiTaa, dázhǫ́ nłt'éégo áńt'éehíí, ni'gosdzáń
biká' nnee doo nídaagołsį da lę́k'e: ndi shíí nígonsį, ła'íí díí nneehíí shińńł'a'go yídaagołsį.
26 Nizhi' baa bił nadaagosisn̲i', baa bił nanádaagoshn̲i' doleeł; ił'ijóni bee nił nshoonníí biyi'
daagolı́ı́ doleeł, ła'íí biyi' daanshłįį doleełhíí bighą.

18

1 Jesus ágánn̲iidá' bitsiłke'yu biłgo tú da'ayą́hágo nlíni, Cédron golzéhi, hanaa deskai,
áígee dégózhónégo goz'ąązhį' yił okai. 2 Judas, ch'íbí'aahíí, ałdó' dégózhónégo goz'aaníí
yígółsį: Jesus łahgee akú bitsiłke'yu yił onákah lę́k'e. 3 Ákú siláada ła'íí aasin̲ilíí, okąąh
yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi hik'e Phárisees odais'a'ihíí, kǫ'nalbaałíí, kǫ'diltłishíí
ła'íí benagonlkaadíí daayon̲iłgo Judas yił hikai. 4 Jesus díí bee bich'į' ágon̲éhíí dawa
yígółsįgo áí nneehíí yich'į' nyáágo gádaayiłn̲ii, Hadíń biká hadaanohtaa? 5 Nneehíí
gádaabiłn̲ii, Jesus, Názarethdí' gólíni. Shíí áń ánsht'ee, n̲ii, Jesus. Judas, ch'íbí'aahíí,
ałdó' itah sizįį lę́k'e. 6 Shíí áń ánsht'ee, daabiłnn̲iidá' dagoshch'į' t'ąązhį' deheskaigo
ni'zhį' nanehezdee. 7 Jesus gánádaabiłdo'n̲iid, Hadíń biká hadaanohtaa? Jesus, Názarethdí'
gólíni, nádaado'n̲iid. 8 Jesus gánádí'n̲ii, Shíí áń ánsht'ee, daanohwiłdén̲iid: shíí shiká
hadaanohtaayúgo, díí nneehíí ch'ík'eh nádókáh: 9 Nnee shaa ńn̲ilíí doo ła' shaa ch'a'okáad
da, án̲íí n'íí begoln̲e'híí bighą an̲ii. 10 Simon Peter, bésh be'idiltłishé naitįjhíí hayidzı́ı́zgo,
okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni yána'iziidíí bijaa dihe'nazhin̲éégo naidnłgizh. Na'iziidíí
Málkas holzéhi. 11 Jesus Peter gáyiłn̲ii, Nibízh be'idiltłishé bizis biyi' onántįj: shiTaa
idee yee sha'ikaahíí hishdlą́ą ndi at'éé. 12 Áídí' siláada ła'íí binant'a' ła'íí aasin̲ilíí Jews
odais'a'íí Jesus daayiłtsoodgo łídaayistł'ǫǫ, 13 Áídí' dantsé Ánnas holzéhi bich'į' odaizlǫǫz;
áń Cáiaphas baadaaní, Cáiaphas-híí áí łegodzaahíí biyi' okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitıı́ lę́k'e.
14 Cáiaphas Jews daanlíni yich'į' yałti'go gánn̲iid lę́k'e, Nnee dała'á nnee dawa yá datsaahgo
zhą́ nzhǫǫ.

15 Simon Peter Jesus yiké' óyáá, bitsiłke'yu ła'i ałdó': áń okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni
bígółsįgo kįh yun̲e' Jesus yił ha'a'aazh. 16 Áídá' Peter dáádítı́hgee sizıı́. Áídí' Jesus bitsiłke'yu
ła'ihíí, okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni yígółsini, ch'ínyáágo, isdzán dáádítı́h yaa sitíni
yich'ı́' hadziigo Peter yił ha'a'aazh. 17 Isdzán dáádítı́h yaa sitíni Peter gáyiłn̲ii, Ni ałdó' ła'
áí nneehíí bitsiłke'yu itah ńlı́ı́ nsı́. Dah, shí doo áí nshłıı́ da, n̲ii, Peter. 18 Nada'iziidíí ła'íí
aasin̲ilíí gozk'azíí bighą deda'deshjeedgo nádaaniiłdziiłgo kǫ'zhį' nadaazı́: Peter ałdó' itah
nániiłdziiłgo sizıı́ lę́k'e.

19 Okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni Jesus biké' hikaahíí ła'íí iłch'ígó'aahíí yaa nabídiłkid
lę́k'e. 20 Jesus gábiłn̲ii, Ni'gosdzáń biká' nnee ch'í'n̲ah bich'ı́' yádaashti' ni'; Jews ha'ánáłséh
nagoz'ąą yun̲e', ła'íí da'ch'okąąh goz'ąą yun̲e' dábik'ehn iłch'ígonsh'aah ni', Jews daanlíni
íła'ánádaat'ı́ı́hgee; doo nt'é nash'ı́'go yashti' da ni'. 21 Nt'é bighą nashídńłkid áídá'? Hadíí
daashidezts'aaníí nt'é daabiłdén̲iidíí yídaagołsı́: áí nahódaaníłkid. 22 Ágánn̲iidá' aasin̲ilíí
ła', Jesus bit'ahdí' sizíni, bonłts'í, gán̲íígo, Ya' áík'ehgo okąąh yebik'ehi da'itiséyú sitíni
bich'ı́' yách'iłti' née? 23 Jesus gábiłn̲ii, Doo bik'ehgo hasdzii dayúgo baa shił nagoln̲í':

áídá' da'aníigo hasdziiyúgo nt'é bighą shóńłts'į? 24 Ánnas, Jesus łestł'ǫǫgo Cáiaphas,
okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni, bich'į' oyił'a' ni'. 25 Simon Peter nániiłdziiłgo sizįį łęk'e.
Gádaabiłch'iníi, Ni ałdó' ła' bitsiłke'yu ńlį́ą́ą́ daandzį. Dah, shí doo áń nshłįį da, nádo'níid.
26 Okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni yána'iziidíí ła', áń Peter yijaa naidnłgizh n'íí bik'íí nlíni,
gáníí, Ni née, dégózhóné goz'ąągee áí nneehíí bił nish'įį ni'? 27 Peter, Dah, nádo'níid; áígee
tazhik'áné ánníid.

28 Cáiaphas bikįh goz'ąądí' yáná'itihé yune' Jesus odaizlǫǫ́z: dázhǫ́ t'ahbį łęk'e; Jews
daanlíni ákóne' ha'á'iikaiyúgo bitis-hagowáh n'íí bee bíná'godiníhgo da'idąągee doo itah
daahiidleeh da, okąąh zhinéégo doo iłch'į'daandléh dahíí bighą daanzigo, doo ha'akáh da
łęk'e. 29 Áík'ehgo nant'án, Pílate holzéhi, bich'į' ch'ínyáágo gádaabiłníi, Áí nneehíí hago
łąą́ą́ adzaago bił nohkai? 30 Jews gádaabiłníi, Doo nchǫ'go adzaa dayúgo doo naa bił nokáh
át'éé da. 31 Pílate gánádi'níi, Dánohwíí bedaagosoł'aaníí bee baa yádaałti'. Jews daanlíni
gánádaadi'níi, Nnee zideego begoz'aaníí doo bee daagosiil'ąą da. 32 Jesus hagot'éégo
datsaah doleełíí dabíí yaa nagolni' n'íí begolne'go ánágot'ąął. 33 Pílate yáná'itihé yune'
onanádzaago, Jesus yich'į' hadziigo gáyiłníi, Ya' ni Jews ízisgo biNant'a' ńlį́ą́ą́ née? 34 Jesus
gábiłníi, Ya' danínik'eh ánníi née, dagohíí ła' ágádaashiłníigo nił nadaagolni'híí bighą
ánníi née? 35 Pílate gánníí, Ya' shíí Jew nshłįą gá? Dani bił háńt'i'íí ła'íí ni'okąąh yedaabik'ehi
itisyú nadaandeehi shaa daanidez'ąą: hago ándzaa áídá'? 36 Jesus gábiłníi, Beshik'ehíí
doo díí ni'gosdzáń biká' begoz'ąą da: beshik'ehíí díí ni'gosdzáń biká' begoz'ąąyúgo,
Jews daanlíni doo baa shi'deltąą dahíí bighą shinadaal'a'á nadaagonłkaad doleeł ni': n'íí
beshik'ehíí díí ni'gosdzáń doo bits'ą́'dí' begoz'ąą da. 37 Pílate gábiłníi, Nant'án ńlį́ą́ą́ łąą́ą́
ya'? Jesus gábiłníi, Da'áígee ánníi, Nant'án nshłąąhíí. Da'aníi ágot'eehíí baa nagoshni'
doleełhíí bighą gosilą́ą́, ła'íí áí bighą ni'gosdzáń biká'zhį' niyáá. Nnee daantą́ą́gee da'aníi
zhinéé ádaat'eehíí shiyati' yidits'ag doo. 38 Pílate gánábiłdi'níi, Da'aníi ágot'eehíí nníihíí
nt'é golzeego ágolzee? Díí ánníidá' Jews daanlíni yich'į' ch'ínánádzaago gádaayiłníi,
Díí nneehíí doo hago adzaa dago bígosíłsąąd. 39 Bitis-hagowáh n'íí bee bíná'godiníhgo
da'idąągee nnee ła' nohwá ch'ínálteehgo daagosoł'ąą: áík'ehgo Jews ízisgo biNant'a'
nohwá ch'ínánshteeh née? 40 Nanádaadidilghaazhgo gádaaníi, Díí nneehíí dooda, Barábbas
zhą nohwá ch'ínánłteeh. Barábbas-híí in'ąąhi nlįą łęk'e.

19

1 Pílate aníigo Jesus habí'oltsaz. 2 Siláádа ch'il diwozhi nánihezwodgo nant'án bich'ah
k'ehgo alzaahi bik'edaidez'ąą łęk'e, ła'íí diyágé łichíí dotł'izhi bá ádaagozlaa, 3 Áídí' bich'į'
hayaa ánádaat'ąągo, Gozhǫ́ǫ́ le', Jews ízisgo biNant'a' ńlíni! daaníidá' daayołts'ą́. 4 Pílate
ch'ínánádzaago nnee gádaayiłníi, Kúnko, doo hago adzaa dago bígosíłsąąd, áí bídaagonołsą
doleełhíí bighą nohwich'į' bił ch'ínánsht'aazh. 5 Áík'ehgo Jesus ch'il diwozhi bich'ahdá'
bi'ííhíí nneezi łichiigo dotł'izhi golą́ą́go ch'ínyáá. Pílate gádaabiłníi, Kú nneehíí sizįą
nko! 6 Okąąh yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi ła'íí aasiníilíí daabiłtsąądá' nádaadidil-
ghaazh, Tsą'iłna'áhi bíhołkałgo zodéé, tsą'iłna'áhi bíhołkałgo zodéé, daaníigo. Pílate
gánádaabiłdo'níid, Dánohwíí tsą'iłna'áhi bídaahołkałgo daazołhéé: shíí doo hago adzaa
dago bígosíłsąąd. 7 Jews daanlíni gádaabiłníi, Da'áík'ehgo nohwá goz'áni bikísk'eh datsaah
dábik'eh, Bik'ehgo'ihi'nań biYe' ádil'ąąhíí bighą.

8 Pílate díí yidezts'ąądá' dayúwehégo biini' háąh siląą; 9 Yáná'itihé yune' ha'ánánádzaago
Jesus gáyiłníi, Hadí' nannáhi? Ndi Jesus doo bich'į' hadzii da. 10 Áík'ehgo Pílate gábiłníi,
Ya' doo shich'į' handziih da née? Ya' ch'ínáninshteehgo dagohíí tsą'iłna'áhi bíni'dilkałgo
beshik'ehíí doo bígonłsą da née? 11 Jesus gábiłníi, Doo shenik'eh da doleeł ni', yaaká'dí'
doo naa godet'ąą dayúgo: áí bighą hadíń naa shinłtíínníí itisgo nchǫ'go adzaa. 12 Áídí'
Pílate ch'ínábíłteeh hat'ą́ą́: ndi Jews daanlíni nádaadidilghaazhgo gádaaníi, Díí nnee
ch'ínánłteehyúgo doo Caesar bit'eké ńlį́ą́ da: dahadíń ízisgo nant'án ádil'iinníí Caesar
yits'ą́'zhį'go na'ídiltee.

13 Díí yidezts'ąądá' Jesus yił ch'ín'áázhgo Pílate yánáltihíí biká'asdáhá yiká' dahnezdaa,
áí Pavement golzeegee ánágot'ąął, Hebrew k'ehgo Gábbatha golzéhi. 14 Bitis-hagowáh

n'íí bee bíná'godi<u>n</u>íhíí bá iłch'į'gol<u>n</u>éhíí bijįį, gostáń bik'ehenkéézyú shį: Pílate Jews
daanlíni gádaayiłnii, Kú nohwiNant'a' siziį nko! 15 Áídá' nádaadidilghaazh, Zodéé, zodéé,
tsį'iłna'áhi bíhołkał. Pílate gánádaabiłdo'niid, Ya' nohwiNant'a' tsį'iłna'áhi bíhishkałgo
zis-héé née? Okąąh yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi gádaanii, Caesar zhą nohwinant'a'
nlįį. 16 Áídí' Pílate Jews daanlíni yaa daabistįį, tsį'iłna'áhi yídaabiłkałgo. Áík'ehgo Jesus
nádaidnłt'e'go yił onałsąą lęk'e. 17 Jesus dabíí bitsį'iłna'áhi yogheełgo, itsits'in si'áni,
golzeego ágolzéhi goz'ąązhį' bił nánząą, áí Hebrew k'ehgo Gólgotha golzee: 18 Akú Jesus
tsį'iłna'áhi yídaayiskał, ła'íí nnee naki ałdó' ba'ashhahdí' tsį'iłna'áhi bídaabi'deskał, Jesus
iłní'gee dahdaistįįdá' nneehíí dá'ił'an dahshteezh.

19 Pílate k'e'eshchįį, JESUS NÁZARETHDÍ' GÓLÍNI JEWS ÍZISGO BINANT'A' NLÍNI,
golzeego dahgoz'áni tsį'iłna'áhi yiká' yíyiskał. 20 Jews daanliinií łąągo k'e'eshchiinií
daayozhi'; Jesus tsį'iłna'áhi bíheskałíí kįh goznilíí da'ałhánégo goz'ąą: áík'e'eshchiinií
Hebrew, Greek, ła'íí Latin k'ehgo k'e'eshchįį lęk'e. 21 Jews bi'okąąh yedaabik'ehi itisyú
nadaandeehi Pílate gádaayiłnii, Jews biNant'a' nlįį, doo ágóléh da; Jews biNant'a' nshłįį
niigo ágóléh. 22 Pílate hanádzii, Nt'é ágoshłaahíí iłk'idá' ágoshłaa, nii lęk'e.

23 Siláada Jesus tsį'iłna'áhi yídaiskałdá', bidiyágéhíí dįįyú iłk'ídaiznil, dántįįgee dała'á
bíyéégo; iká'ííhíí doo hadilkad da: ndi dahot'éhé bida'zhį' ngont'i'go histł'ool. 24 Áík'ehgo
gádaałildi'nii, Díí doo k'ad ndaahiidzǫǫs da, daazhógo bighą da'doljołgo, hadíń gones-
naahíí bíyéé doleeł: díínko Bik'ehgo'ihi'nań biyati' bek'e'eshchiinií begolné'go ánágot'įįł,
Shidiyágéhíí iłta'is'nii, shi'ííhíí bighą da'diłjoł. Áík'ehgo siláada díí ye'ánádáát'įįd.

25 Jesus tsį'iłna'áhi bíbideskałíí ba'ashhahgee bąą ła'íí bąą bik'isn, Mary, Cléophas
bi'aad, ła'íí Mary Mágdalene nazįį lęk'e. 26 Jesus bąą hik'e bitsiłke'yu dała'á bił nzhónihíí
ba'ashhahgee nazįįgo yiłtsąądá', bąą gáyiłnii, Shimaa, kú nizhaazhé! 27 Áídí' bitsiłke'yu
dała'á siziníí, Kú nimaa! yiłnii. Áídí' godezt'i'go yił onát'aazh, bitsiłke'yu bigowąyú.

28 Díí bikédí'go Jesus dawa ąął alzaahíí yígółsigo, Bik'ehgo'ihi'nań biyati' bek'e'eshchiinií
begolne'go gánií, Dibá' sélįį. 29 Áígee nk'ǫ́zhi, vinegar holzéhi, ts'aa bee sikąą: tú daayiłt'o'íí
vinegar yee daiz'ąądí' tsį nneezi hýssop holzéhi, bílátahgee yaa dahdaiz'ąągo, Jesus
bizé'zhį' dahyída'nłtsii. 30 Jesus vinegar yits'ǫǫ́zdá' gánií, Ąął alzaa: áídí' hayaa onot'ąądá'
dabíí biyi'sizíni be'ogoyáágo áyíílaa lęk'e. 31 Iłch'į'golne'íí bijįį lęk'e, áí godilziníí bijįį
(dázhǫ́ nzhǫǫgo godilzįhgo,) Jews daanlíni kots'í tsį'iłna'áhi biká' dahnaztįągo doo bił
dádaabik'eh dahíí bighą bijád daahotįhgo nanáhó'níił, daayiłniigo Pílate nádaayoskąąd.
32 Áík'ehgo siláada hikaigo Jesus ba'ashhahdí' tsį'iłna'áhi bídaahiskałíí dantséhíí bijád
daayihestį', ła'ihíí ałdó'. 33 Áídá' Jesus yaa hikaigo, iłk'idá' daztsąągo yídaagołsįįdhíí
bighą yijád doo daayihezti' da. 34 Siláada ła' ba'ask'eh yune' bésh nneezíí oyiłgeed, áídí'
dagoshch'į' dił ła'íí tú bił ha'ijool. 35 Áí yo'ąąhń yaa nagolni', na'goni'íí da'anii; da'aniigo
nagolni'go yígółsį, nohwíí ałdó' da'ohdląą doleełgo. 36 Díí be'ánágot'ąądíí Bik'ehgo'ihi'nań
biyati' bek'e'eshchiinií, Bits'in doo ła' k'e'íltǫǫd da doleeł, niihíí begolne'go ágodzaa.
37 Bik'ehgo'ihi'nań biyati' bek'e'eshchiinií ła'i ałdó' gánádi'nii, Hadíń yighátsi'nłgeedíí áń
daineł'ąą doleeł.

38 Díí bikédí'go Joseph, Arimathéadí' gólíni, Jesus yits'ą́'dí' ígoł'aahíí nlíni, dánant'į'ego
Jews daanlíni yénáldzidhíí bighą, áń Jesus bits'íhíí yíyókeed: áík'ehgo Pílate baa godin'ąą́.
Akú ńyáágo Jesus bits'íhíí naidnné'. 39 Nicodémus ałdó', tł'é'yú Jesus yaa nyáá n'íí, jeeh
nch'í'i, myrrh holzéhi, aloes bił nadesdziidi, dała'á gonenadín dahdidlee'i shį yogheełgo
nyáá. 40 Jesus bits'íhíí nádaidnné'go nak'ą'łigaihi yik'ídaidesdiz, łikągolchiníí biłgo, Jews
daanlíni nnee łedaihiniihíí k'ehgo. 41 Tsį'iłna'áhi bíheskałgee dégózhóné goz'ąą: áí
biyi' tsébii'i'áń ániidéhi goz'ąą, doo hwahá hadíń ákóne' nnilteehi da. 42 Jews daanlíni
iłch'į'golne'íí bijįįhíí bighą, ła'íí tsébi'i'áń da'ałhánédí' goz'ąąhíí bighą Jesus bits'í ákóne'
ndaizné' lęk'e.

20

1 Godilziníí bijįį Mary Mágdalene, t'ahbį, t'ah godiłhiłdá' tsébii'i'áńyú Jesus łe'sitįį n'íígee

nyáá, ńt'éégo tséé daadin'ąą́ n'íí yó'ot'ąągo yiłtsąą. [2] Áídí' nádilwod, Simon Peter hik'e
Jesus bitsiłke'yu ła'íí, Jesus bił nzhǫǫ n'íí, yiłgo yaa hílwodgo gáyiłnii, NohweBik'ehń
tsébii'i'áńdí' ch'ídaistįį lą́ą́, hayú ndaistįį shįhíí doo bídaagonlzį da. [3] Áík'ehgo Peter
hik'e Jesus bitsiłke'yu ła'ihíí biłgo ch'íń'áázhgo tsébii'i'áńyú ó'áázh. [4] Dała' nátsidnłteel:
ndi bitsiłke'yu ła'ihíí Peter yaa dilwod, tsébii'i'áńyú dantsé hílwod: [5] Ts'íyaa adzaago
ákónę' déz'įįdgo nak'ą'łigaihíí zhą́ akú sinilgo yiłtsąą, ndi doo ha'ayáá da. [6] Simon
Peter ákú ńyáá dábiké', áń tsébii'i'áń yunę' ha'ayáágo nak'ą'łigaihíí zhą́ sinilgo yiłtsąą,
[7] Nak'ą'łigai bitsits'in bik'ídesdiz n'íí dasahn hisdisgo anahyú siné', doo nak'ą'łigai ła'ihíí
bił sinil da. [8] Bitsiłke'yu ła'i tsébii'i'áńyú dantsé hílwodíí ałdó' ha'ayáágo yiłtsąągo osdlą́ąd.
[9] Bik'ehgo'ihi'nań biyati' bek'e'eshchiinií, Daztsąądí' naadiidáh doleeł, niihíí doo hwahá bił
ídaagozįįh da. [10] Áídí' bitsiłke'yu bigowąyú onát'aazh.

[11] Mary tsébii'i'áńgee hichago sizįį: hichagdá' ts'íyaa adzaago tsébii'i'áń yunę' déz'įįd,
[12] Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á yaaká'dí'hi naki bidiyágé daałigaihi, Jesus bits'í siné' n'íígee
sikeego yiłtsąą, ła' nés'ąą n'íígee sidaago, ła'íí dés'eez n'íígee. [13] Gádaabiłnii, Isdzán, nt'é
bighą nchag? Mary gábiłnii, SheBik'ehń nádaidnłtįį ląą, hayú ndaistįį shįhíí doo bígonsį
da. [14] Ágánniidá' t'ąązhį' adzaago Jesus sizįigo yiłtsąą, ndi Jesus at'ííhíí doo yígołsįid
da. [15] Jesus gábiłnii, Isdzán, nt'é lą́ą́ bighą nchag? Hadíń biká díń'įį? Áí ni' goz'aanií
dégózhónégo ágółsinií át'ííą́ lą́ą́ nzigo gáyiłnii, Jesus bits'íhíí nádńłtįį lę́k'eyúgo, hayú nńłtįį
shįhíí shił nagolní', áík'ehgo nadishné'. [16] Jesus, Mary, biłnii. Mary łediidzaago Hebrew
k'ehgo, Rabbóni, biłnii; shiłch'ígó'aahíí golzeego ágolzee. [17] Jesus gábiłnii, Shedinołchid
hela'; doo hwahá shiTaa bich'ą' dahnádishdáh dahíí bighą: áídá' shik'isyú bich'ą' nnáhgo
shá bił nadaagolní', ShiTaa, nohwíí ałdó' nohwiTaa, Bik'ehgo'ihi'nań hoshką́ąhń, nohwíí
ałdó' Bik'ehgo'ihi'nań daahohką́ąhń bich'ą' nádésdzá. [18] Áík'ehgo Mary Mágdalene Jesus
bitsiłke'yu yaa nyáágo gádaayiłnii, NohweBik'ehń hish'ąą́, áídí' ábiłnii n'íí yił nadaagosni'.

[19] Da'áí bijįį o'i'ąą́yú, godilzinií bijįį, Jesus bitsiłke'yu íła'adzaa lę́k'e, Jews daanlíni
yédaaldzidhíí bighą dáádítįhíí da'dentą́ą́dá' Jesus bitahyú sizįigo daayiłtsąą, nt'éégo
gábiłnii, Iłch'ą'gont'éehíí bee nohwich'ą' goz'ąą le'. [20] Ágánniidá' bigan ła'íí ba'ask'ehgeehíí
yił ch'í'nah áyíílaa. Bitsiłke'yu beBik'ehń daayiłtsąądá' bił daagozhǫǫd. [21] Jesus gáná-
daabiłdo'niid, Iłch'ą'gont'éehíí bee nohwich'ą' goz'ąą le'. ShiTaa shides'a'hií k'ehgo nohwíí
ałdó' daanohwidish'aa. [22] Ágánniidá' yiká'zhį' deyołgo gádaayiłnniid, Holy Spirit nohwaa
det'ąą: [23] Dahadíń binchǫ'hií bighą baa nágodenoh'ąąhíí, áí binchǫ'íí baa nágodet'ąą;
dahadíń binchǫ'hií bighą doo baa nágodenoh'ąą dahíí, binchǫ'íí t'ah yegoyiłą́ą́.

[24] Thomas, nakits'ádahíí itah nlíni, Dídymus holzéhi, Jesus nyáádá' doo áígee itah
sidaa da lę́k'e. [25] Bitsiłke'yu ła'ihíí bił nadaagolni', NohweBik'ehń daahiiltsąą, daabiłniigo.
Thomas gánií, Bigan biyi' bésh bikísk'eh nagoz'ąąhíí hish'ąąyúgo zhą́, bésh odaaz'aa n'íí
yunę' nadishniihgo, ła'íí ba'ask'ehgee o'i'áń yunę' nadishniihyúgo zhą́ oshdlą́ą doleeł.

[26] Tsebíí yiskąą hik'e Jesus bitsiłke'yu kįh yunę' naháztą́ą lę́k'e, k'adíí Thomas biłgo:
áígee dáádítįh da'dentą́ą́ ndi Jesus ákónę' bitahyú sizįigo nanádaayiłtsąągo gábiłnii,
Iłch'ą'gont'éehíí bee nohwich'ą' goz'ąą le'. [27] Áídí' Thomas gáyiłnii, Dząą bedenłníhgo
shigan ńńł'ąą; yushdé' dahdenłníhgo sha'ask'ehgee o'i'áńhíí nabik'íńłniih; doo odlą́ą dahíí
doo ńlą́ą́go da, ondlą́ą le'. [28] Thomas gábiłnii, SheBik'ehń, Bik'ehgohinshnahń ńlą́ą́ lą́ą́.
[29] Jesus gábiłnii, Shi'ąą́híí bighą shosíńdlą́ąd: hadíń doo sho'ąą da ndi shodlaanií biyaa
gozhǫǫ́ doo.

[30] Jesus bitsiłke'yu binąáł godiyįhgo áná'ol'ąą́łíí łą́ą́go áyíílaa, ła' díí naltsoosíí biyi'
doo bak'e'eshchąą da: [31] Áídá' Jesus, Christ nlįą, ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań biYe' nlįą daa-
hohdlą́ą doleełgo; áídí' daahohdlą́ągo bizhi'íí biláhyú daahinohnaa doleełhíí bighą díí
bak'e'eshchąą.

21

[1] Díí bikédí'go túsikaanií Tibérias golzéhi bahgee Jesus bitsiłke'yu yich'ą' ch'í'nah
áná'delzaa; díí k'ehgo ch'í'nah áná'delzaa. [2] Simon Peter, Thomas, Dídymus holzéhi,
Nathánael, Gálilee biyi' Cánagee golíni, Zébedee biye'ke, ła'íí Jesus bitsiłke'yu naki

dawa dała' naháztąą ląk'e. [3] Simon Peter gádaabiłnii, Ha'ishłeehyú déyáá. Yił nakaihíí gádaabiłnii, Néé ałdó' ákú nił nkáh. Dahiskaigo dagoshch'į' tsina'eełíí yiyi' okai; áí bitł'é' doo nt'é hadaizlee da. [4] Hayołkaałdá' Jesus tábąąyú sizįį; áídá' bitsiłke'yu Jesus at'íníí doo yídaagołsį da. [5] Jesus gádaabiłnii, Shichągháshé, łóg ła' hadaasolee née? Dah, daabiłnii. [6] Gánádaayiłdo'niid, Tsina'eełíí dihe'nazhinéégo łóg behaidlehé nanestł'ólihíí tédaałkaad, áík'ehgo ła' hadaahłeeh. Áídí' áí tédaiskaad nt'éégo łóg dázhǫ́ łąąhíí bighą doo hagot'éégo hadaiłtįį bik'eh da. [7] Bitsiłke'yu dała'á Jesus bił nzhónihíí Peter yich'į' gánníí, NohweBik'ehń át'ííj ląą. Simon Peter hadíń át'ííníí yaa idezts'ąądá', na'idziid bighą bi'íí ádayidiltsooz n'íí ánágodlaago tayi' yáhít'ag. [8] Jesus bitsiłke'yu ła'ihíí, łóg behaidlehé nanestł'ólihíí łóg bee halk'iłgo daidołshoołgo, tsina'eełíí yee hikai, (doo anahdí' táts'á ngont'i' da, dała'á gonenadín da'des'eezyú shį.) [9] Táts'á haskaidá' tsííd diltłi'go, łóg ła'íí báń biłgo kǫ'ká' sinilgo daayiłtsąą. [10] Jesus gádaabiłnii, Łóg hadaasolee'íí ła' deda'nohniił. [11] Simon Peter, tsina'eełíí yiyi' oyáágo, łóg behaidlehé nanestł'ólihíí łóg nchaahíí bee halk'iłgo tábąązhį' nyidenłshóód, łógíí dała'á gonenadín biká'yú ashdladin taagi: łóg dázhǫ́ łąą ndi łóg behaidlehé nanestł'ólihíí doo odláád da. [12] Jesus gádaabiłnii, Yushdé' da'ohsąą. Bitsiłke'yu daaste'go doo ła', Hadíń ánt'ąą? daabiłnii da, beBik'ehń át'ąągo yídaagołsąądhíí bighą. [13] Áídí' Jesus báń náidnné'go bita'izné', łóg ałdó'. [14] Díí biłgo taadn Jesus bitsiłke'yu yich'ą' ch'í'nah ádelzaa, daztsąądí' naadiidzaahíí bikédí'go.

[15] Ąął da'iyąądá' Jesus Simon Peter gáyiłnii, Simon, Jonas biye' ńlíni, ya' díí bitisgo nił nshǫǫ née? Peter gábiłnii, Ha'oh, sheBik'ehń; shił nzhóónníí bígonłsį. Jesus gánádo'niid, Shidibełąą bizhaazhé shá biza'hinníł. [16] Nakidngee Jesus gánábiłdo'niid, Simon, Jonas biye' ńlíni, nił nshǫǫ née? Peter gábiłnii, Ha'oh, sheBik'ehn, shił nzhóónníí bígonłsį gádnii. Jesus gánábiłdo'niid, Shidibełąą shá biza'hinníł. [17] Taadngee gánábiłdo'niid, Simon, Jonas biye' ńlíni, nił nshǫǫ née? Peter doo bił gozhǫǫ́ da, taadn, Nił nshǫǫ née? biłnniidhíí bighą. Áík'ehgo Peter gábiłnii, SheBik'ehń dáwa bígonłsį gádnii; shił nzhóónníí bígonłsį. Jesus gánábiłdo'niid, Shidibełąą shá biza'hinníł. [18] Da'anii, da'aniigo gániłdishnii, Ánii nannaadá' dani ák'ená'ídlééhgo, dahánt'ąąyú nannaa ni': hastiin síńlįįgohíí iłts'ą́' dahdńlnihdá', ła' n'íí ná ágole'go, doo hánt'ąą dayú nidiłteeh doo. [19] Díí Jesus yee ánniid, da'itsaah daat'éhi Peter yee datsaahgo Bik'ehgo'ihi'nań ízisgo ye'at'éehíí ch'í'nah ádolniiłgo. Ágánniidá' Peter, Shiké' hínááł, yiłnii. [20] Peter t'ąązhį' déz'ąądgo, Jesus bitsiłke'yu bił nzhónihíí biké' higaałgo yiłtsąą; áń da'iyąą́ n'íígee Jesus bitíldí' yínentąądá', SheBik'ehń, hadííhíí ch'íní'aah doleeł? nniid ląk'e. [21] Peter biłtsąądá' Jesus gáyiłnii, SheBik'ehń, láí nneehń hago annéh áídá'? [22] Jesus gábiłnii, Hasht'ąąyúgo nánisdzaazhį' hinaa, hant'é naninłtł'og áízhą'? Nkú shiké' hínááł! [23] Áí bitsiłke'yu dała'á doo datsaah da, ch'iniihíí Jesus yił nakaihíí bitah didezdlaad: ndi Jesus, Doo datsaah da, doo biłnniid da; daazhógo, Hasht'ąąyúgo nánisdzaazhį' hinaa, hant'é naninłtł'og áízhą', biłnniidá'. [24] Da'áń, doo datsaah da, daałch'iniihíí binááł díí dawa ánágot'ąął ląk'ehíí yaa nagolni'dí' yak'e'eshchąą ałdó': yaa nagosni'íí da'aniigo bídaagonlzą. [25] Ła'íí łąągo ałdó' Jesus ánát'ąąd; áí dawa naltsoos bee álzaayúgo, ni'gosdzáń biká' doo hayú bá goz'ąą da doleeł shį nsį.

THE ACTS OF THE APOSTLES

1 Theóphilus ńlíni, ałk'iná' Jesus ánát'įįłíí ła'íí iłch'ígó'aah nkegonyaahíí dawa nalt-
soos biká' ashłaa, 2 Binadaal'a'á hahesnilíí Holy Spirit binkááyú bił ch'ídaagoz'ąąná'
yaaká'yú onádzaazhį' áí naltsoos biyi' baa nagosisni': 3 Jesus biniigodelzaahíí bikédé'go
dizdin yiskaaníí biyi' binadaal'a'á bich'į' ch'í'nah ánádil'įįh, da'anii hinaago yídaagołsįįhíí
bighą, ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań bilałtł'áhgee bėgoz'aaníí bich'į' zhinéégo ágot'éhihíí baa yił
nadaagolni': 4 T'ah yił naháztąąná' gádaabiłnii, Jerúsalem bich'ą' daadołkáh hela' shiTaa
anííhíí begolzaazhį', áí baa nohwił nagosisni' n'íí. 5 John da'anii tú bee baptize áił'įį ni';
áíná' nohwíí da'kwíí yiskąągo Holy Spirit bee baptize ádaanohwi'dolniił. 6 Łaahikaiyú
nayídaadiłkid gádaaniigo, NohweBik'ehń, ya' dák'ad Israel hat'i'i dabíí naałidziidgo
ánándle' née? 7 Áígé' Jesus bich'į' hananádzii, Hagee ágone'ihíí nohwíí doo hago'at'éégo
bídaagonołsį bik'eh da, shiTaa zhą yebik'ehi at'éé. 8 Holy Spirit nohweh hiyáágo no-
hwinawod goleeh: áígee Jerúsalemyú, Judéayú, Samáriayú ła'íí ni'gosdzáń nánel'ąąyú
shaa nadaagołni' doleeł. 9 Ąął yaa hadzii'íí bikédé'go binadaal'a'á t'ah daineł'ęęgo
dahbi'didiltįigo yaak'os biyi' yune' bił ogoyáá. 10 Bił ogoyááyú binadaal'a'á t'ah daadéz'ąigo
nnee naki bidiyágé daałigaihi bit'ahgé' daahizį'go; 11 Gádaabiłnii, Gálileegé' nnee daanołíni,
hat'íí bighą yaaká'yú daadeł'ęęí? Díí Jesus yaaká'yú nohwich'ą' onábi'doltįigo daał'iníí
da'áí k'ehgo nádodaał dahagee. 12 Áígé' binadaal'a'á dził Ólivet golzeegé' Jerúsalemzhį'
nákai, áí da'áłhání, Jews daagodnłsinníí bijįį oná'iłdahíí ga'áhosahyú goz'ąą lę'e. 13 Nákaiyú
dák'ehéyú nágost'ąą yune' onákai, áígee Peter, James, John, Andrew, Philip, Thomas,
Barthólemew, Matthew, James, Alphéus biye', Simon Zelótes, ła'íí Judas, James bik'isn,
naháztąą. 14 Kóne' áí dawa isdzáné ła', Mary, Jesus bimaa, ła'íí Jesus bik'isyú biłgo dała'á
daabiini'go da'okąąh lę'e. 15 Áíná' Jesus daayodlaaníí dała'án gonenadínhíí biká'yú nadin
shį dała'adzaagee Peter da'iłní'gé' hizį'go gánníí, 16 Nnee daanołíni, shik'ííyú, Judas, Jesus
ha'ádaizt'e' n'íí yágo'iníí, doo hwahá ágone' daná' Holy Spirit David binkááyú yałti'go
baa nagolni' n'íí, áí Bik'ehgo'ihi'nań biyati' bek'e'eshchiníí baa nagolni'íí begolne'hi at'éé.
17 Judas nohwitah nlįigo bíí biłgo Jesus bá nada'iidziidgo baa godet'ąą ni'. 18 Áí nnee nchǫ'go
adzaahíí bidená bich'į' nahesnilíí bee ni' nagohesnii', áígé' ts'íyaa nago'go bibid desdohgo
bich'í haago'. 19 Díí Jerúsalemgee daagolíníí dawa yídaagołsigo ni'ihíí dabíí biyati' k'ehgo
Akéldama daayiłnii, áí Dił Ni'goz'áni golzeego ágolzee. 20 Naltsoos Psalms holzeehíí biyi'
gát'éégo bek'e'eshchiį, Golíí n'íígee dénchǫ'égo yó'ogolne'go, doo hadń góliíí da doleeł:
ła'íí, Na'iziid n'íígee ła' nnánólteeh. 21 Jesus nohwitahyú naghaaná' nnee ła' bił nahikai
ni', 22 John nnee baptize ádaił'ęęgé' godezt'i'go Jesus nohwich'ą' onábi'doltįizhį', áí nneehíí
ła' hanábi'doltéeh, áń Jesus naadiidzaahíí yo'iníí bíí ałdó' bił baa nadaagohiilni' doleeł.
23 Áík'ehgo naki hadaizlaa, Joseph, Bársabas holzéhi, iké'yú bizhi'íí Jústus holzee, ła'íí
Matthías biłgo. 24 Áígee da'okąąhgo gádaanii, NohweBik'ehń, ni nnee bijíí dawa bígonłsíí,
díí nnee naki halzaahíí hayíí hánłtiiníí nohwił ch'í'nah ánle', 25 Judas dabíí bá goz'ąąyú
dahdidogaałgo, ná na'iziid n'íí, ninal'a'á nlįį n'íí yich'ą'zhį' adzaa, áík'ehgo nnee hánłtiiníí
áígee nnaltéeh doleeł. 26 Dahadń halteehíí bee bígozįįhíí ádaizlaa, áík'ehgo Matthías haltįį:
áń nadaal'a'á itah silįį, łats'ádah zhągo ni'.

2

1 Péntecost-híí bijįį Jesus daayokąąhíí dała'á daabiini'go dałahágee dała'adzaa. 2 Dahíko
yaaká'gé' nawode ńch'iidhíí k'ehgo áhíłts'ąągo naháztąą yune' dahot'éhé bengonyáá. 3 Kǫ'
izaad ga'at'éhi iłts'ą'go adzaago dała'á daantíígo biká'zhį dahiltłi'go bił ch'í'nah ádelzaa.
4 Holy Spirit bee baa daagodest'ąągo yati' iłtah at'éhi yee yádaałti'go nkegonyaa, Holy
Spirit áí k'ehgo yádaabiyiłti'. 5 Áíná' Jews daanlíni Bik'ehgo'ihi'nań daidnłsíni, ni'gosdzáń
nánel'ąągé' Jerúsalemyú nádaagosdle' lę'e. 6 Díí baa ch'iniiná' nnee łąągo dała'adzaago
hago ląą ágodzaa daanzį, dała'á daantíígo bíí biyati' yee yádaałti'go da'dezts'ąą'híí bighą.

7 Dázhǫ́ bił díyagodzaago gádaałiłdi'n̲ii, Sąą'a, aishą' dawa Gálileegé' nn̲eehíí ádaan̲ii?
8 Áíná' hago'at'éégo dánohwíí daanohwiyati'íí yee yádaałti'go daadiits'ag? 9 Párthians,
Medes, Élamites, ła'íí nn̲ee Mesopotámia, Judéa, Cappadócia, Póntus, Asia, 10 Phrýgia,
Pamphýlia, Egypt ła'íí Líbya Cyréne bin̲aayú ił'angé' łedaadiltíni, ła'íí Romegé' dét'ı̨h
hasta' hikaihi, Jews ła'íí nn̲ee Jews bi'okąąhíí k'eh da'okąąh daazlíni, 11 Cretes ła'íí Arábians
daanlíni, dánohwíí daanohwiyati' yee yádaałti'go Bik'ehgo'ihi'n̲ań ízisgo ánát'ı̨ı̨łíí yaa
nadaagoln̲i'go daadiits'ag. 12 Áík'ehgo dawa bił díyadaagodzaa ła'íí hago ląą ágodzaa
daanzı̨go gádaałiłdi'n̲ii, Díísha' hago ánágot'ı̨ı̨łihi? 13 Ła'íí daazhógo déyaadaadlohgo
gádaan̲ii, Díí nn̲eehíí wine ání́idéhi daayodlą́ągo ádaan̲ii. 14 Áíná' Peter łats'ádahíí yił
daahizı̨'go nn̲ee dała'adzaahíí yich'ı̨' hadzii, Nn̲ee Judéagé' ła'íí Jerúsalemgee daagonołíni,
díí ádishn̲iihíí nłt'éégo hódaayisółts'ąągo nohwił ídaagozı̨ le': 15 Díí nn̲eehíí bił ná-
daagodiyis ádaanołsı̨ ndi doo ágát'éé da, ánaazhą́ ngost'áí bik'ehenkééz la'. 16 Áíná'
Joel, Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú na'iziidi n'íí díí ánágot'ı̨ı̨łíí dabí'iłtséná' yaa nagosn̲i'
ni' gánn̲iidgo; 17 Bik'ehgo'ihi'n̲ań gán̲íí, Ikék'eh nnágodzaayú be'ágodon̲iił, nn̲ee dawa
shiSpirit baa daadish'a' doleeł: nohwiye'ke ła'íí nohwitsi'ke dawa ágodon̲iiłíí shá yaa
nadaagoln̲i' doleeł, nn̲ee ánii nakaiyehíí bił ch'í'n̲ah ádaagol'ı̨ı̨ doleeł, hastı̨yúhíí nadaayeeł
doleeł: 18 Áí benagowaaná' nn̲ee shánada'iziidíí ła'íí isdzáné shánada'iziidíí shiSpirit baa
daadish'a' doleeł; áík'ehgo ágodon̲iiłíí shá yaa nadaagoln̲i' doleeł: 19 Yáá biyi' ízisgo
ánágot'ı̨ı̨łíí ch'í'n̲ah ádeshłiił, ni' biká' godiyı̨hgo be'ígóziníí, áí dił, kǫ', ła'íí łid aad k'ehgo
at'éégo ałdó' ch'í'n̲ah ádeshłiił: 20 Dá doo nohweBik'ehń nadáhíí bijı̨ı̨, dázhǫ́ gonłt'éehíí
bijı̨ı̨ biká' ngowaa daná' ch'ígona'áíhíí dił́hił doleeł, tł'é'gona'áíhíí dił doleeł: 21 Áíná'
hadń Bik'ehgo'ihi'n̲ań bizhi'íí yee yiká án̲iihń hasdádogaał. 22 Israel hat'i'íí daanołíni, díí
yati'íí ídaayesółts'ąą; nohwíí bídaagonołsı̨ go'ı̨́ı́, Jesus Názarethgé' nlíni, Bik'ehgo'ihi'n̲ań
nohwin̲ááł Jesus binkááyú ízisgo ána'ol'ı̨ı̨łíí ła'íí godiyı̨hgo be'ígóziníí ánáyo'ı̨ı̨łgo no-
hwich'ı̨' bee bígózı̨go áyíílaa: 23 Áí Jesus-híí Bik'ehgo'ihi'n̲ań dabíntsé yaa natsekeesgo
yaa nagoshchı̨ı̨go nohwaa híílt'ı̨́ı́go nn̲ee begoz'aaníí doo yikísk'eh ádaat'ee dahíí nohwíí
ádaabiłdołn̲iigo tsı̨'iłna'áhi yídaayiheskałgo daayizes-hı̨́ı́: 24 Áíná' Jesus nezgaigo da'itsaahíí
Bik'ehgo'ihi'n̲ań nláhyú áyíílaaná' nábihil'n̲a': da'itsaahíí doo dayúweh botą' bik'eh dahíí
bighą. 25 David Jesus yaa nagoln̲i'go gán̲íí, SheBik'ehń dawahn shádnyú hish'ı̨ı̨; shinawod
shá ágółsı̨híí bighą shigan dihe'nazhin̲éégo nlı̨ı̨: 26 Áí bighą shijíí bił gozhǫ́ǫ́ ła'íí sizaa
gozhǫ́ǫ́go yashti'; ła'íí áń zhą́ ba'oshłíígo shits'í hanayoł doleeł: 27 Shiyi'siziiníí ch'iidntahyú
doo nyinoné' at'éé dahíí bighą, Dilzini Nlíni n̲íyééhíí dił́dzidihíí bich'ą́'zhı̨' ánłsı̨ doleeł.
28 Hago'at'éégo ch'ihin̲aa doleełíí shił ch'í'n̲ah ánłaa; shił ńlı̨́ı́go dázhǫ́ shił gozhǫ́ǫ́go
áshíłsı̨. 29 Nn̲ee daanołiiníí, shik'ííyú, bich'ą́'gé' daagosiidlíni David holzéhi, doo siste'
dago da'an̲iigo baa nohwił nagoshn̲i', daztsąągo iłch'ı̨'nniltı̨́ı́ ni', iłch'ı̨'nniltı̨́ı́ n'íí dííjı̨ı̨ t'ah
dząągee begoz'ąą. 30 David Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú na'iziidíí nlı̨ı̨ ni', ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̲ań
bitł'a dahdidiln̲iigo gábiłnn̲iid, Nich'ą́'gé' hadaałishchiiníí ła', Christ holzéhi, benik'eh n'íí
yebik'ehgo ádishłiił, nn̲iigo yígółsı̨; 31 Áík'ehgo áí dabí'iłtsé yígółsı̨go Christ nábi'dihil'n̲a'híí
baa nagoln̲i' gánn̲iidgo, Biyi'siziiníí ch'iidntahyú doo yó'oyon̲e' da, ła'íí bits'íhíí doo
dił́dzid da. 32 Díí Jesus-híí Bik'ehgo'ihi'n̲ań nábihil'n̲a'híí daanohwigha nohwin̲ááł ágodzaa.
33 Ízisgo at'éégo ábi'delzaago Bik'ehgo'ihi'n̲ań bigan dihe'nazhin̲éégo sidaago, ła'íí Holy
Spirit higháh doleełíí biTaa bee bángon'ą́ąągo díí daał'ı̨ı̨łíí ła'íí daadołts'agíí bíí áyíílaa.
34 David yaaká'yú doo bił ogoyáá da; ndi dabíí gán̲íí, Bik'ehgo'ihi'n̲ań sheBik'ehń gáyiłnn̲iid,
Shigan dihe'nazhin̲éégo síńdaa, 35 Ni'ina'íí benik'eh silı̨ı̨go nikełtł'ááhyú nininilzhı̨'. 36 Áí
bighą Israel hat'i'íí dawa da'an̲iigo díí yídaagołsı̨ le', Jesus-híí tsı̨'iłna'áhi bídaahesołkał
n'íí Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohweBik'ehń, Christ nlı̨ı̨go nohwá áyíílaa. 37 Nn̲ee díí daidezts'ąąná'
bił daagoshch'ii' lę́'e, áígé' Peter ła'íí ła' nadaal'a'áhíí yich'ı̨' gádaan̲ii, Nn̲ee daanołiiníí,
nohwik'ííyú, hago ádaahii'n̲e'? 38 Peter gádaabiłn̲ii, Nohwinchǫ'íí bich'ą́'yúgo ádaałn̲e'go
dała'á daanołtı̨ı̨gee Jesus Christ bizhi' bee baptize ádaanohwi'doln̲e', nohwinchǫ'íí nohwá
da'izlı̨́ı́ aln̲e'híí bighą, áík'ehgo Holy Spirit bee nohwaa godit'aah doleeł. 39-40 Nohwíí
díí bee nohwángot'ąą ła'íí nohwíí nohwich'ą́'gé' daałidiłchiihíí, ła'íí doo daanohwik'íí

dahíí ałdó' bángot'ąą, dahadń Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohweBik'ehń ích'į' yojííhíí. 41 Hadíí
bił daagozhǫǫgo biyati' nádaidné'íí baptize ádaabi'deszaa: da'áí bijįį nn̲ee taadn doo
náhóltag dayú shį Jesus daayodlaaníí yedikai. 42 Áí nn̲ee nadaal'a'á bee bił ch'ídaago'aahíí,
ła'íí łił daanlįįgo, báń nihi'né'íí, ła'íí okąąhíí dayúweh nłdzilgo yaa nakai. 43 Dała'á
daantı̨́ígo daidnłsįgo ńdaaldzid: ízisgo ánágot'įįłíí ła'íí godiyįhgo be'ígóziníí nadaal'a'á
binkááyú bee ánágot'įįł. 44 Jesus daayodlaaníí dawa dałahágee naháztąą, dawahá dałaházhį'
daabíyéégo; 45 Daabíyééhíí baa nadaahazn̲iigo hadíí yídaadinníí yitaada'izn̲ii. 46 Dajįį biigha
dała'á daabiini'go da'ch'okąąh goz'ąą yun̲e' dała'ánát'įįh, bił daagozhǫǫgo, doo íłch'į' yaa
daagochį'go da daabigowąyú łił náda'idįįh lę́'e. 47 Bik'ehgo'ihi'n̲ań yich'į' ahédaanzįgo nn̲ee
dawa bił dádaabik'ehgo ádaat'ee lę́'e. Áígé' ła' Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú hayíí hasdákaihíí
dajįį biigha ínáhikah lę́'e.

3

1 Ha'iz'ąągé' hayaazhį'yú Peter ła'íí John biłgo da'ch'okąąh goz'ąąyú dezh'aah lę́'e. 2 Nn̲ee
dágozlįįgé' doo naghaa dahi dajįį biigha da'ch'okąąh goz'aaníí ch'íná'itı̨́híí Dénzhóné
holzéhi bahgee nnádaach'iłtééh lę́'e, da'ch'okąąh goz'ąą yun̲e' ha'áhikáhíí yídókeedgo;
3 Peter ła'íí John biłgo da'ch'okąąh goz'ąą yun̲e' hi'ashgo yiłtsąągo, Dahat'íhíta shaa nohné',
n̲iigo yídókeed. 4 Peter ła'íí John biłgo nn̲ee sitiinníí da'as'ah daayinéł'ı̨ı̨ná' Peter gán̲íí,
Nohwíńł'ı̨ı̨. 5 Nn̲ee sitiinníí hat'íhíta shaa daayiné' nzı̨go yineł'ı̨ı̨d. 6 Áíná' Peter gán̲íí, Shihíí
béshłigaihíí ła'íí óodo doo ła' nashné' da; ndi hat'íí bigonshłı̨ı̨'ihíí naa nshné': Jesus Christ
Názarethgé' gólíni bizhi' binkááyú nádnn̲ahgo dah nn̲áh. 7 Bigan dihe'nazhin̲éé yiłtsoodgo
hadag ábíílaa: dagoshch'ı̨' bikee ła'íí bikegod biłgo nłdzil daazlı̨ı̨. 8 Hadag yáhílwodgo hizı̨',
áígé' dahnyaagé' da'ch'okąąh goz'ąą yun̲e' Bik'ehgo'ihi'n̲ań yich'ı̨' ahénzıgo higaał ła'íí
yáhilwo'go Peter ła'íí John biłgo yił okai. 9 Higaałná' Bik'ehgo'ihi'n̲ań yich'ı̨' ahénzıgo nn̲ee
dawa daabo'ı̨ı̨: 10 Da'ch'okąąh goz'aaníí ch'íná'itı̨́h Dénzhóné holzéhi bahgee ídókeedgo
sitı̨ı̨ n'íí át'ı̨́ígo nn̲ee yídaagołsı̨: áík'ehgo hago'at'éégo bich'ı̨' ágodzaahíí daanzıgo bił
díyadaagot'ee lę́'e. 11 Nn̲ee doo nagháhi da n'íí Peter ła'íí John biłgo dayúweh yotą'ná'
nn̲ee łąągo bich'ı̨' nádnkı̨ı̨go bił díyadaagot'eego baa dała'adzaa ch'ínágohin'ąągee,
Sólomon's holzéhi. 12 Peter nn̲ee dała'adzaahíí yiłtsąąná' yich'ı̨' yałti' gán̲íígo, Israel
hat'i'i daanołíni, hat'íí bighą nohwił díyadaagot'ee? Hat'íí bighą dánohwíí nohwinawodíí
bee dagohíí dánohwíí nǫǫhíí bee díí nn̲eehíí naghaago ánáhiidlaa daanołsıgo da'os'ah
daanohwineł'ı̨́ı̨́? 13 Bik'ehgo'ihi'n̲ań Abraham, Isaac, Jacob ła'íí bich'ą́'gé' hadaałidelchı̨ı̨híí
daayokąąhń, biYe' Jesus ízisgo at'éégo áyíílaa; Pílate baa daadeso'ąągo ch'ínábíílteeh
hat'ı̨́ı̨́, ndi nohwíí, Doo hádaahiit'ı̨ı̨ da, daadołn̲ii, Pílate bin̲ąął. 14 Dilzini, Nłt'éégo
Ánát'ı̨ı̨łíí, Doo hádaahiit'ı̨ı̨ da, daabiłdołn̲iiná', Nn̲ee yizes- híni nohwá ch'ínánołteeh,
daabiłdołn̲ii ni'; 15 Áígé' Ihi'n̲aa yeBik'ehń daazesołhı̨ı̨ná', áń Bik'ehgo'ihi'n̲ań daztsąągé'
nábihil'n̲a'; áí dawa nohwin̲ąął ánágot'ı̨ı̨ł ni'. 16 Da'áń bizhi' yodlągo díí nn̲ee daał'iinníí
ła'íí bídaagonołsinníí nłdzilgo ánábiidlaa: bi'odlą'íí díí nn̲eehíí doo hayú baa dahgoz'ąą
dago ánábiidlaa, daanohwigha nohwin̲ąął. 17 Shik'ííyú, doo bídaagonołsıyú ádaałdzaa dago
bígonsı, nohwá nadaant'aahíí ałdó'. 18 Áíná' díí k'ehgo Christ biniigodiln̲é doleeł, n̲iihíí
Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú nada'iziidíí dabí'iłtsená' yaa nadaagoln̲i' n'íí Bik'ehgo'ihi'n̲ań
ye'iilaa. 19 Áík'ehgo nohwinchǫ'íí bich'ą́'yúgo ádaałn̲e', áígé' Bik'ehgo'ihi'n̲ań bich'ı̨' dahdołkáh, áík'ehgo nohwinchǫ'íí nohwá k'ená'ildéh, áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'n̲ań bich'ą́'gé' nohwił gozhóóníí begoldoh ndi at'éé; 20 Áígé' Jesus Christ nohwich'ı̨' náidił'aa doleeł, áń ałk'iná' baa nohwił na'gosn̲i' ni': 21 Áń ni'gosdzán alzaagé' yushdé' godezt'i'go Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú nada'iziidi daadilzini dabí'iłtsená' yaa nagoln̲i' n'íí begoln̲e'go dawahá iłch'ı̨'nágodle'híí begonyaazhı̨' yaaká'yú gólı̨́ı̨́. 22 Moses daanohwitaa n'íí da'an̲iigo gáyiłnn̲iid, Nohwik'ííyú bitahgé' Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwe Bik'ehń binkááyú Na'iziidíí nohwá haiłteeh, shíí hashiltíínníí k'ehgo; áń ádaanohwiłn̲iihíí dawa nłt'éégo ídaayesółts'ąą doleeł. 23 Díí k'ehgo doleeł, dahadń áí Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú Na'iziidíí doo íyésts'ąą dahń nn̲ee bitahgé' da'ízlı̨́ı̨́ doleeł. 24 Samuel golı̨́ı̨́gé' yushdé' godezt'i'go Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú nada'iziidíí dawa yádaałti' n'íí díí bijı̨ı̨yúgo ánágot'ı̨ı̨łíí dabí'iłtsé yaa nadaagoln̲i'

ni'. 25 Nohwíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú nada'iziidi n'íí bich'ą́'gé' hadaałiłshołchi̜i̜,
ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̲ań Abraham bich'i̜' hadzii, Nich'ą́'gé' daałideshchiinihíí ła' binkááyú
ni'gosdzáń biká' ił'angé' łedaadiłchiinihíí dawa biyaa gozhǫ́ǫ́ doleeł, n̲iigo daanohwitaa
n'íí yił łángodest'ąą n'íí nohwá begoln̲e'. 26 Bik'ehgo'ihi'n̲ań biYe', Jesus, hayiłt́í̜go
da'iłtsé nohwich'i̜' oyił'a' ni', dała'á nołti̜i̜go nchǫ'go ágot'eehíí bich'ą́'yúgo ádaanołt'eego
nohwiyaa gozhǫ́ǫ́ doleełhíí bighą nohwich'i̜' oyił'a' ni'.

4

1 Peter ła'íí John biłgo nn̲ee t'ah yich'i̜' yádaałti'ná' okąąh yedaabik'ehi, siláada
da'ch'okąąh goz'aaníí yin̲ádaadéz'íni binant'a' ła'íí Sádducees daanlíni baa hikai, 2 Áí
hadaashkee lę́'e, Peter ła'íí John biłgo nanezna'íí Jesus binkááyú naadiikáh doleeł,
daan̲iigo, nn̲ee yił ch'ídaago'aahíí bighą. 3 Nn̲ee hadaashkee n'íí Peter ła'íí John biłgo
daayiłtsoodgo ha'ánezhteezh iskąązhi̜': ałk'iná' o'i'ą́ą́híí bighą. 4 Da'ágát'éé ndi nn̲ee
łą́ą́go Peter ła'íí John biłgo biyati' daidezts'aaníí daayosdlą́ą́d; ashdladn doo náhóltag
dayú shi̜ da'osdlą́ą́d. 5 Iskąą hik'e Jews binadaant'a'íí, Jews yánazíni ła'íí begoz'aaníí
ye'ik'eda'iłchíhi Jerúsalemyú dała'adzaa, 6 Okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni, Ánnas holzéhi,
Cáiaphas, John, Alexánder, ła'íí okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni bik'íí dawa ałdó' dała'adzaa
lę́'e. 7 Díí nn̲eehíí Peter ła'íí John biłgo da'ałn̲í'gee daayineskeego nayídaadiłkid, Hat'íí
binawod, hadń bizhi' bee díí ádaałdzaa? 8 Peter, Holy Spirit bił nli̜i̜go yábiyiłti'go
gádaabiłn̲ii, Nn̲ee bánadaanołt'aahíí ła'íí Israel hat'i'íí bánasoziinií, 9 Nn̲ee doo nagháhihíí
bich'osii'n̲i'íí, díí nn̲ee hago at'éégo nábi'dilziihíí bighą díí ji̜i̜ nanohwídaadołkidyúgo:
10 Nohwíí ła'íí Israel hat'i'íí dawa bídaagonołsi̜ le', Jesus Christ, Názarethgé' gólíni,
tsi̜'iłna'áhi bídaahesołkał n'íí, daztsąągé' Bik'ehgo'ihi'n̲ań nábihil'n̲a' n'íí, áń bee díí nn̲ee
nłt'éé nasdli̜i̜go nohwidáhyú sizi̜i̜. 11 Díí tséhíí ki̜h ádaagołe'íí daanołíni yó'odaasołn̲e' n'íí
iłhagon'aagee da'iłtsé si'aaníí sili̜i̜. 12 Áń ba'ashhahyú doo hadń hasdákołteehíí gólí̜í da,
díí yáá das'aaníí bitł'ááhyú hizhííhíí bee hasdáhikáh doleełíí dała'á ndi doo ni' biká' nn̲ee
baa nádet'ąą da. 13 Peter ła'íí John biłgo nn̲ee doo da'ołtag dahi, débaagoch'oba'íí daanli̜i̜
ndi doo bił daagoyéé dago yádaałti', nn̲ee nadaant'aahíí yídaagołsi̜i̜dgo bił díyadaagot'ee;
áík'ehgo Jesis yił nakai n'íí yínádaagołsi̜i̜d. 14 Nn̲ee nábi'dilziihíí bit'ahgé' sizi̜i̜go daayo'i̜i̜híí
bighą doo hat'íí nádaado'n̲iid da. 15 Áíná' Peter ła'íí John biłgo ch'ínoł'aash daay-
iłnn̲iidná', dasahn iłch'i̜' yádaałti', 16 Díí nn̲eehíí hago ádaahiidle'? Godiyi̜hgo ágodzaahíí
binkááyú ágodzaago Jerúsalemyú daagolíníí dawa yídaagołsi̜; nohwíí doo daahohiidlą́ą́
da daan'n̲iihíí doo bik'eh da, daan̲iigo. 17 Nn̲ee bitahyú doo dayúwehyú dididlaadgo da,
halą́ą́ gádaabiłdo'n̲iih, Áń bizhi'íí bee hadń bich'i̜' yánáhólti' hela'. 18 Áík'ehgo yushdé'
daayiłn̲iigo, Jesus bizhi' bee yánáhólti' hela' dagohíí iłch'ínánágonoł'aah hela', daabiłn̲iigo
bándaagoz'ąą. 19 Áíná' Peter ła'íí John biłgo gádaabiłn̲ii, Bik'ehgo'ihi'n̲ań binadzahgee
nohwíí nohwich'i̜' ídílts'ąągo née, dagohíí Bik'ehgo'ihi'n̲ańgo née, hayíí dábik'ehíí ben-
daagonoł'aah. 20 Nohwíí hayíí hiit'iníí ła'íí dihiits'agíí baa nagohiiln̲i'hi at'éé. 21 Nn̲ee
nadaant'aahíí, Jesus baa yánáhólti' hela', nádaabiłdo'n̲iidná' nádołt'aash daabiłnn̲iid;
nn̲ee dawa ágodzaahíí bighą Bik'ehgo'ihi'n̲ań ba'ahédaanzi̜go doo hago at'éégo ádaile'
da. 22 Nn̲ee nábi'dilziihíí dizdinhíí bitisyú bił łegodzaahi. 23 Peter ła'íí John biłgo
ch'ínát'áázhná' yił nakai n'íí yich'i̜' onát'aazhgo okąąh yedaabik'ehi yánadaant'aahíí ła'íí
Jews yánazíni ádaabiłn̲ii n'íí yaa nadaagosn̲i'. 24 Áí daidezts'ąąná' Bik'ehgo'ihi'n̲ań bich'i̜'
da'okąąhgo gádaan̲ii, NohweBik'ehń, yáá, ni'gosdzáń, túnteel ła'íí daabiyi' daagolíníí
dawa Bik'ehgo'ihi'n̲ań ńlí̜ígo áńlaa; 25 David, nánal'a'á, binkááyú yánłti'go gáńn̲ii ni',
Hat'íí bighą doo Jews daanli̜i̜ dahíí hadaashkee, ła'íí nn̲ee dawahá doo begoln̲e' dahíí
yaa natsídaakees? 26 Ni'gosdzáń biká' ízisgo nant'án daanliiníí iłk'izhi̜' ádaadzaa, ła'íí
nn̲ee yánadaant'aahíí dała'adzaa, Bik'ehgo'ihi'n̲ań ła'íí Its'áínłtíni, Christ holzéhi, biłgo
yich'i̜' náda'nziidgo. 27 Da'an̲iigo, niYe' Dilzini, Jesus, Its'ánłtíni, yich'i̜' náda'nziidgo Hérod
ła'íí Póntius Pílate, doo Jews daanli̜i̜ dahíí, ła'íí Israel hat'i'íí biłgo dała'adzaa, 28 Nigan
binawodíí ła'íí niini' be'ágodon̲iiłíí dabí'iłtsé bengóń'ąą n'íí yee ádaan̲e'go dała'adzaa.
29 K'adíí nohweBik'ehń, nowhenadaago'aahíí hóyíńłts'ąą, áík'ehgo nánada'idziidíí niyati'

doo daasiite'go bee yádaahiilti' dago bidag ádaant'eego ádaanohwinłsį, 30 Dahdnlníhgo
na'ílziih; ła'íí niYe' Dilzini, Jesus, bizhi'íí binkááyú godiyįhgo be'ídaagozinií ła'íí ízisgo
ánágot'įįłíí ánánł'įįł le', da'okąąhgo daanii. 31 Ąął da'oskąądná' dała'adzaagee godihes'naa;
áígé' Holy Spirit bee baa daagodest'ąągo Bik'ehgo'ihi'nań biyati' doo daaste'go yee
yádaałti' da lę'e. 32 Nnee łąągo da'osdląądíí biini' dała'á, bijíí dała'á nasdlįį: daabíyééhíí
doo dasahn shíyéé daanzį da; ndi dawahá dałaházhį' daabíyéé lę'e. 33 Nadaal'a'á dayúweh
beBik'ehń Jesus daztsąągé' naadiidzaahíí dázhǫ́ nłt'éégo yaa nadaagolni', Bik'ehgo'ihi'nań
biłgoch'oba'íí zhą bitisgo biká'zhį' at'éé daazlįį lę'e. 34 Tédaat'iyéhíí bitahyú doo ła' da
silįį: hayíí bini' dagohíí bikįh daagolíínií baa nadaagohezniigo, bich'ą́'gé' daayist'įįdíí
35 Nadaal'a'á bádngee ndaayihezniil: áígé' hayíí tédaat'iyéhíí hat'íí yídaadinií daantíígee
yitah da'izniii. 36 Joses, nadaal'a'á Bárnabas bizhi' bá ádaizlaahi, (Kodag yałti'íí ye'at'éhi
golzeego ágolzee,) Cýprusgé' Levi hat'i'íí nlíni, 37 Ni' bíyééhíí baa nagohezniigo zhaali baa
hi'né'íí nadaal'a'á bádngee nyiné'.

5

1 Áíná' nnee ła', Ananías holzéhi, bi'aad, Sapphíra holzéhi, biłgo ni' baa nadaago-
hezniii, 2 Bi'aad yígółsįgo zhaali baa hi'né'íí ła' t'ąązhį' yotą'ná' ła' zhą nadaal'a'á bád-
ngee nyiné' lę'e. 3 Áík'ehgo Peter gánníí, Ananías, hat'íí bighą ch'iidn nant'án, Satan
holzéhi, naniłaago Holy Spirit bich'į' nashíńch'a', ni' bich'ą́'gé' zhaali naa hi'né'íí łahzhį'
t'ąązhį' hóńtą'go nńné'? 4 Doo hwahá nahiniih daná' níyéé ni' ya'? Nahezniihíí
bikédé'go zhaali naa hi'né'íí dáni benik'eh ni' ya'? Hago at'éégo tsídíńkeezgo díí bee
ándzaa? Doo nnee bich'į' nashíńch'a' da, Bik'ehgo'ihi'nań bich'į' nashíńch'a'. 5 Díí yati'íí
Ananías yidezts'ąąná' nágo'go daztsąą: nnee dawa yaat'ídaanzįhíí tsídaadesyiz. 6 Nnee
áníi nakaiyéhíí nádikaigo ch'id bił daizdis, áígé' ch'adaabizyįįyú łehdaabistįį. 7 Áígé'
taadn łedihikeezyú shį nnee daztsaaníí bi'aad ágodzaahíí doo yígółsį dago ha'ayáá.
8 Peter gáyiłnii, Shił nagolní', gáhołąago izlįigo ni' nohwaa nagohezniii née? Áígé'
gánníí, Ha'aa, akohgo izlįį. 9 Peter gánábiłdo'niid, Hat'íí bighą Bik'ehgo'ihi'nań biSpirit
nabínołtaahgo bich'į' godeso'ąą? Isąą, niką' łehdaistiinií ch'ígót'i'yú nadaazi, áí ni
ałdó' ch'ídaaniłteeh. 10 Áík'ehgo dagoshch'į' Peter bádnyú nágo'go daztsąą: nnee áníi
nakaiyéhíí ha'ákaigo isdzán daztsąągo yídaagołsįid, áígé' ch'adaabizyįiyú biką' łe'sitįi
n'íí bahgee łehdaistįi. 11 Nnee da'osdląądíí dała'ánát'ąłíí tsídaadesyiz lę'e, ła'íí hayíí
yaat'ídaanzjhíí ałdó' tsídaadezyiz. 12 Nnee bitahyú godiyjhgo be'ídaagozinií łąągo, ła'íí
ízisgo ánádaagot'ąłíí nadaal'a'á binkááyú ánágot'ąłł; (Sólomon bich'ínágohin'ąągee dała'á
daabiini'go dała'ánát'ąłh. 13 Jesus doo daayodlą dahíí ńdaaldzidgo doo yéhikai da ndi nnee
nłt'éégo baa natsídaakees. 14 Nnee dayúweh łąągo ła'íí isdzáné biłgo Jesus daayodlaanií
yénáhikai;) 15 Áík'ehgo daanezgaihíí da'intinyú ch'ínádai'niłgo biká'da'astíné ła'íí ch'id
biká' nazhjeed, Peter higaałgo bichagosh'oh zhą ndi biká'zhi' áone' daanzigo. 16 Jerúsalem
biniaayú kjh nagozniilgé' ałdó' nnee łąągo daanezgaihíí ła'íí nnee spirits daanchǫ'íí biyi'
daagolíínií yił nihikáh, áí dawa nádaadziih lę'e. 17 Okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni yił
nakaihíí dábiłgo (Sádducees daanlíni,) dázhǫ́ hadaashkeego, 18 Nadaal'a'á daayiłtsoodgo
ha'áná'ilka'á yune' ha'ádaiskaad lę'e. 19 Tł'é'yú Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á yaaká'gé'hi
ha'áná'ilka'ágee ch'íná'itíhíí yá ch'ińtąągo ákú yił ch'íkai, áígé' gábiłnii, 20 Ti'i, da'ch'okąąh
goz'ąąyú dołkáh, áígee nasozjigo díí nłt'éégo ihi'naahíí baa yati'íí dawa nnee baa bił
nadaagołni'. 21 Díí daidezts'ąąná' hayiłkaałyú da'ch'okąąh goz'ąą yune' ha'ákaigo bił
ch'ídaago'aah. Okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni yił nakaihíí biłgo hikaigo nnee yáná-
daaltihíí ła'íí Israel hat'i'i yánaziinií dała'áyíílaaná' ha'áná'ilka'áyú nadaal'a'á yíká o'ił'a'.
22 Áíná' aasitíni ha'áná'ilka'áyú okai, n'íí nadaal'a'á n'íí doo hwaa da lę'e, áígé' nákaigo
nadaagosni', 23 Gádaaniigo, Ha'áná'ilka'áyú nłt'éégo o'ogęęzná' aasitíni dáádítíhgee t'ah
naziiná' baa nkai ndi ch'ídaasiitąą hik'e doo hadń ákóne' naháztąą da ląą. 24 Okąąh
yebik'ehi da'tiséyú sitíni ła'íí silááda da'ch'okąąh goz'aaníí yinádaadéz'íni binant'a' ła'íí
okąąh yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi díí daidezts'ąąná' hagosha' at'éégo ląą dayúweh
bá daagowáh daanzi lę'e. 25 Ła' nyáágo gádaabiłnii, Nnee ha'ádaasołkaad n'íí da'ch'okąąh

goz'ąą yuǫe' naziį, nǫee yił ch'ídaago'aahgo. [26] Áík'ehgo siláada da'ch'okąąh goz'aanií
yiǫádaadéz'íni ła'íí binant'a' nadaal'a'á yíká okaigé' dánt'éhego yił nakai: nǫee tséé bee
daanohwiłǫé' doleełhi at'éé daanziigo ńdaaldzidhíí bighą. [27] Yił nakainá' nǫee yánádaaltihíí
naháztąągee yił hikai baa yá'iti'híí bighą: áígee okąąh yebik'ehi dá'tiséyú sitíni nabí-
daadiłkid, [28] Gáǫníígo, Díí yízhííhíí bee iłch'ínágonoł'aah hela', daanohwiłn'ǫiigo nohwá
ndaagosiit'ąą ni', n'íí kú lá Jerúsalem dágoz'ąą nt'éégo bił ch'ínánágonołt'aah, ła'íí áí nǫee
zesdiinií nohwíí nohwik'izhį' daadoł'áhgo ádaałt'ąą. [29] Peter ła'íí nadaal'a'á ła'ihíí biłgo
hadaasdziigo gádaaǫii, Nohwíí Bik'ehgo'ihi'ǫań da'áǫnííyú ádaant'eego dábik'eh, doo nǫee
da. [30] Jesus tsį'iłna'áhi bídaahesołkałgo daazesołhąą n'íí daanohwitaa n'íí Bik'ehgo'ihi'ǫań
daayokąąhń daztsąągé' nábihil'ǫa'. [31] Áń Nant'án ła'íí Hasdá'iiǫníłi nlįągo Bik'ehgo'ihi'ǫań
ábíílaago bigan dihe'nazhiǫéégo dahbinesdaa ni', Israel hat'i'i binchǫ'i bich'ą́'zhį'go
ádaile'go binchǫ'íí bich'ą́'gé' baa nádaagodet'ąąhíí bighą. [32] Díí ánágot'ąąłíí daahiit'ąągo baa
nadaagohiilǫi'; Holy Spirit ałdó' yaa nagolǫi', áí Holy Spirit-híí hayíí Bik'ehgo'ihi'ǫań
biyati' yikísk'eh ádaat'eehíí yaa daidez'ąą ni'. [33] Yánádaaltihíí áí daidezts'ąąná' bił
daagoshch'iigo, nadaiłtseed hádaat'ąągo yendaagoshchąą lę́'e. [34] Áíná' Phárisee ła' nǫee
yánádaaltihíí itah nlíni, Gamáliel holzéhi, begoz'aanií iłch'ígó'aahi, nǫee dawa nłt'éégo
baa natsekeesi hizį'go, Díí nǫeehíí dét'ąhézhą' nláhyú ch'ínókáh, nǫiid; [35] Áíná' gáǫníí,
Israel hat'i'íí daanołíni, díí nǫee hago ádaałe'íí baa daagonołsąą. [36] Doo ániíná' nǫee ła'
Theúdas holzéhi ízisgo at'éhi ídeshchąągo nǫee łąągo dąągo nanadínyú shį béhikai ni':
áń zesdąągo bikísk'eh ádaat'ee n'íí dawa iłtanáhosąągo begoldoh n'íí doo hat'íí da siląą
ni'. [37] Áí bikédé'go Judas, Gálileegé' gólíni, nǫee tax nahi'ǫiił doleełhíí bighą daaholtag
ni'ná' nyáá, áń ałdó' nǫee łąągo íts'áíńǫil: áń ałdó' daztsąą, áígé' bikísk'eh ádaat'ee
n'íí dawa iłtanáhosąą ni'. [38] K'adíí gánohwiłdishǫii, Díí nǫeehíí doo baa nałkai da,
doo nadaanołtł'og da: díí begoldohíí nǫee bich'ą́'gé' bee ánágot'ąął lę́'eyúgo, doo hat'íí
da hileeh: [39] Áíná' Bik'ehgo'ihi'ǫań bich'ą́'gé' lę́'eyúgo doo bengowáh ádaałe' at'éé da;
nohwíí dánko Bik'ehgo'ihi'ǫań bich'ą' nadaagonołkaadgo nohwígózą. [40] Nǫee yánádaaltihíí
Gamáliel aǫnííhíí bił dádaabik'ehgo nadaal'a'á yushdé' daayiłǫiigo ánákai, áígé' Jesus
bizhi'íí bee yánánáłti' hela', daabiłǫiiná' ńdaabinestsaz, áígé' onádaabis'a'. [41] Áík'ehgo
yánádaaltihíí yich'ą́' dahnaskai, Jesus bizhi'híí bighą ádaayágosįhyú ádaats'izlaa lę́'e ndi
Bik'ehgo'ihi'ǫań binadzahgee nłt'éégo ádaat'eego yídaagołsąhíí bighą bił daagozhǫǫ́ lę́'e.
[42] Dająą biigha da'ch'okąąh goz'ąą yuǫe' ła'íí daagowąyú Jesus Christ yaa nadaagolǫi'go yaa
iłch'ídaago'aah lę́'e.

6

[1] Áíná' Jesus daayokąąhíí łąągo siląąná' Jews daanlíni Greek biyati' yee yádaałti'íí doo
bił daagozhǫǫ́go Hebrews daanlíni gádaayiłǫiid, Dająą biigha ch'iyáń na'ǫiihgee nohwíí
nohwitahyú isdzáné bikę' nanezna'ihíí doo yich'ą' zhiǫéé ádaat'ee da lę́'e. [2] Áík'ehgo
nakits'ádahíí nǫee Jesus daayokąąhíí dawa yushdé' daayiłǫiid, áígé' gádaayiłǫii, Ch'iyáń
nadaahii'ǫiihíí bighą Bik'ehgo'ihi'ǫań biyati' baa nadaagolǫi'íí doo k'ihzhą' ndaagont'aa
bik'eh da. [3] Áík'ehgo, nohwik'ííyú, nǫee gosts'idi, nłt'éégo baa yádaałti'íí, Holy Spirit
ye'ádaat'eehíí, daagoyáánií nohwitahgé' hadaaǫiił, áí nǫee díí na'idziidíí yedaabik'ehgo
ádaahiidle'. [4] Áíná' nohwíí dágodest'i'yú da'ohiikąąh ła'íí Bik'ehgo'ihi'ǫań biyati' baa
yádaahiilti' doleeł. [5] Ádaaǫiihíí nǫee dawa bił dádaabik'eh: áík'ehgo Stephen dázhǫ́
nłdzilgo odláni, Holy Spirit ye'at'éhi, Philip, Prókorus, Nicánor, Tímon, Pármenas, ła'íí
Nícolas, Jews bi'okąąhíí yenyáhi, Ántiochgé' gólíni, hadaihezǫil. [6] Áí hadaisǫilíí nadaal'a'á
yidáhzhį' yił nnikaigee yiká' ndaadesǫiigo yá da'oskąąd. [7] Bik'ehgo'ihi'ǫań biyati' dayúweh
begodeyaago Jerúsalemgee Jesus daayokąąhíí łąągo bináhiikai; okąąh yedaabik'ehi ałdó'
łąągo odlaanií yikísk'eh ádaat'ee lę́'e. [8] Stephen, dázhǫ́ nłdzilgo odláni, Holy Spirit bee
binawod golíni, ízisgo ánágot'ąąłíí ła'íí godiyįhgo be'ídaagoziníí nǫee bitahyú ye'áná'ol'ąął.
[9] Nǫee ła', Líbertines daaholzéhi, ła'íí Cyrénegé' ła'íí Alexándriagé' daagolíni, ła'íí nǫee
Cilíciagé' ła'íí Asiagé' nakaihi ha'ánáłséhíí bitahgé' Stephen yił ładaadit'ah nkegonyaa.

10 Áíná' Stephen goyąągo ła'íí Holy Spirit yábiyiłti'go nnęehíí doo ła' bitisgo hadziih da
lę'e. 11 Áík'ehgo nnęe ła' yich'į' na'daahezǫilgo gáyiłǫii, Nadaałch'aago Stephen baa
yádaałti', áík'ehgo gádaaǫii, Moses ła'ı̨ı̨ Bik'ehgo'ihi'ǫnań nchǫ'go yaa yałti'go daadihiits'ag.
12 Áígé' nnęe Stephen yik'edaannǫiihíí, Jews yánazíni, ła'íí begoz'aaníí ye'ik'eda'iłchíhi,
ła'íí nnęe dawa hadaashkee ádaizlaago Stephen yaa hikaigo daayiłtsood, áígé' nnęe
yánádaaltihíí yił yaa hikai. 13 Nnęe nadaach'áhi yił hikai, áík'ehgo gádaaǫii, Díí nnęehń
díí godiyįhgo goz'aaníí ła'íí begoz'aaníí dawahn nchǫ'go yaa yałti'; 14 Gáǫiigo daadihiits'ag,
Jesus Názarethgé' gólíni díí godilzįhgo goz'aaníí nagohilkaad, ła'íí Moses nohwá yen-
gon'ąą n'íí łahgo ánáyidle'. 15 Nnęe yánádaaltihíí dawa Stephen da'is'ah daineł'ı̨ı̨go binii
Bik'ehgo'ihi'ǫnań binal'a'á yaaká'gé'hi biniihíí k'ehgo at'éégo daayiłtsąą.

7

1 Okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni gábiłǫii, Ádaaniłch'iǫiihíí da'aǫii née? 2 Stephen gáǫíí,
Nnęe daanołíni, shik'ííyú, nnęe báyáń daanołíni, shídaayesółts'ąą; nohwitaa n'íí Abra-
ham, doo hwahá Chárranyú ngoleeh daná' Mesopotámiayú gólı̨ı̨ ni'ná' Bik'ehgo'ihi'ǫnań
bich'ą'idindláád nlíni bich'ı̨' ch'í'ǫnah ádelzaa, 3 Áígee gábiłǫǫiid, Nini' ła'íí nik'íí bich'ą'
dahǫǫáhgo ni' nił ch'í'ǫnah áshłe'yú ńǫáą́ł. 4 Áík'ehgo Abraham Kaldéans bini'gé'
dahnyaago Charran golzeegee golı̨ı̨ lę'e: bitaa daztsąąná' díí ni' biyi' daagonołı̨ı̨zhı̨'
Bik'ehgo'ihi'ǫnań bik'ehgo onágódle' lę'e. 5 Áíná' ni' bíyééhíí doo ła' baa gon'ąą da, doo
ndi dałahndi nch'idel'eezgo da: áíná' bichągháshé doo ła' da ndi bíí ła'íí bich'ą'gé'
daałideshchiinihíí daabíyéé doleełgo yángon'ąą lę'e. 6 Bik'ehgo'ihi'ǫnań Abraham bich'ı̨'
hananádziigo gánǫǫiid, Nich'ą'gé' daałideshchiinií ni' doo yídaagołsı̨ da n'íí yiyi' daagolı̨ı̨
doleeł; áígee nnęe ni' daabíyééhíí isná ádaabidle'go dı̨ı̨dn gonenadín łegodzaazhı̨' bini-
idaagonłt'éé doleeł. 7 Nnęe isná ádaabisdlaahíí biniidaagodishłe' doleeł; áí bikédé'go áígé'
ch'ékáhgo dząągee daashokąąh doleeł, ǫii lę'e, Bik'ehgo'ihi'ǫnań. 8 Áígé' Bik'ehgo'ihi'ǫnań
circumcísion bee Abraham yił łángot'ąą: áík'ehgo Abraham biye' Isaac gozlı̨ı̨go tsebíí be-
hiskaaníí bijı̨ı̨ círcumcise áyííłaa; áígé' Isaac biye' Jacob gozlı̨ı̨; Jacobhíí biye'ke nakits'ádah
daagozlı̨ı̨, áí bich'ą'gé' nakits'ádahyú nnęe hat'i' silı̨ı̨. 9 Jacob biye'kehíí daabidizhé Joseph
daayołch'ı̨ı̨'go, yik'edaannǫiihgo Egyptyú baa nadaahezǫii: áíná' Bik'ehgo'ihi'ǫnań bił nlı̨ı̨go,
10 Bich'ı̨' nadaagontł'ogíí bighą dawa yich'ą' binłtı̨ı̨, áígé' Pháraoh, Egypt yánant'aahíí, yił
nzhǫǫgo ła'íí binadzahgee goyąągo Bik'ehgo'ihi'ǫnań ábíłsı̨; Pháraohíí Egypt dahot'éhé ła'íí
bikı̨h biyi' daagolííníí yánant'aago ábííłaa. 11 Egypt ła'íí Cánaanyú dahot'éhé shiǫá' góyéégo
daagodeyaa: áígee daanohwitaa n'íí bich'iyą' n'íí bich'ą' ádaasdı̨ı̨dgo biniidaagonłt'éé
lę'e. 12 Egyptyú nadą' gólı̨ı̨ łąągo Jacob yaat'ínzı̨ı̨ná' daanohwitaa n'íí da'iłtsé ákú odais'a'
lę'e. 13 Iké'gee nanákainá' Joseph, Daanohwik'isn nshłı̨ı̨ n'íí shíí ánsht'ee, daayiłǫiigo
bídaagołsı̨ı̨d; ła'íí Joseph bik'íí Pháraoh yígółsı̨ı̨d. 14 Áígé' Joseph bitaa ła'íí bik'íí dawa
biłgo gosts'idin ashdla' hilt'eego yiká'o'ił'a', 15 Áík'ehgo Jacob Egyptyú o'íǫil, ákú Jacob
daztsąą, ła'íí daanohwitaa n'íí ałdó' da'iłké'go nanezna', 16 Áí dawa Sýkemyú onádai-
hezǫilgo iłch'ı̨'ndaahi'ǫiił goz'ąą yuǫe' da'iłké'go łedaahasǫil, áí goz'aaníí Abraham Sýkem
biye' Émmor biye'ke bich'ą'gé' zhaali bee nagohesǫii ni'. 17 Bik'ehgo'ihi'ǫnań Abraham
bángon'ąą n'íí begolǫe'íí ałhánégé' goldohná' Abraham bich'ą'gé' daałideshchiinihíí
Egyptgee łąą silı̨ı̨ lę'e. 18 Áíná' Egyptyú ła' nant'án nanásdlı̨ı̨, áń Joseph doo yígółsı̨
da lę'e. 19 Áń nohwíí hahiit'i'íí yik'edaannǫiih lę'e, ła'íí daanohwitaa n'íí gádaayiłǫiigo
bándaagoz'ąą, Mé' daagozlı̨ı̨híí da'izlı̨ı̨yú ch'ídaahołkaadgo da'akú nanǫe' le'. 20 Áígee
Moses gozlı̨ı̨go dázhǫ́ dénzhóné lę'e, áń bitaa golı̨ı̨ yuǫe' nadaach'iłteego taagi daahitąą:
21 Áígé' da'izlı̨ı̨yú ch'ídaach'istı̨ı̨yú Pháraoh bitsi' nábinłtı̨ı̨go dabíí bizhaazhé k'ehgo
yíhiłǫa'. 22 Egyptyú daagolííníí bigoyą'íí dawa Moses bił ch'et'ąągo dázhǫ́ nłt'éégo yałti'
ła'íí nłt'éégo ánát'ı̨ı̨ł silı̨ı̨. 23 Moses dizdin bił łegodzaaná', shik'ííyú Israel hat'i'íí bich'ı̨'
dosháh nzı̨ lę'e. 24 Áík'ehgo ła' inaghanaghaago yiłtsąągo, áń yik'izhı̨' onálwodgo yił
nałts'ı̨hgo daztsąą: 25 Shíí hat'i'íí biniidaagonłt'éé́híí biyi'gé' Bik'ehgo'ihi'ǫnań shich'oǫiigo
bił ch'ídishkaahíí yídaagołsı̨ shı̨ nzı̨ lę'e; ndi doo bídaagołsı̨ da. 26 Iskąą hik'e dabíí

hat'i'i naki iłch'ı' dahnádilwo'go yiká ńyáá, nkenágoheltǫǫd nzı̨go gádaayiłı̨nii, Iłk'isyú
nołdlı̨ı̨ná' hat'íí bigha ıłı̨ní'dołı̨níh? [27] Áíná' ba'ashhahgé' gólíni doo bik'ehyú ánáyo'ı̨ı̨ł
dahń Moses k'ihzhı̨' yenyilná' gánı̨íí, Hadń nohwinant'a' ła'íí nohwaa yałti'i áníílaago
áńt'ı̨ı̨? [28] Adąąná' nı̨nee Egýptian nlíni zníłhı̨ı̨híí k'ehgo shíí ałdó' shiziniłhéé née? [29] Díí
ánı̨ííhíí bigha Moses dabíí hat'i'i yich'ą' halwodgo Mádiangee golı̨í ngohéyáá, áígee biye'ke
naki gozlı̨ı̨. [30] Áígé' dizdin łegodzaa bikédé'go Dził Sína holzéhi bı̨naayú da'izlı̨ı̨yú ch'il
diltłi'i biyi'gé' Bik'ehgo'ihi'ı̨nań binal'a'á yaaká'gé'hi bich'ı' ch'í'ı̨nah ádelzaa. [31] Moses
yo'ı̨ı̨ná' bił díyagot'ee lę'e: iłhánégo yineł'ı̨ı̨go nyáá hik'e Bik'ehgo'ihi'ı̨nań bich'ı' hadzii,
[32] Gánı̨íígo, Shíí daanitaa n'íí Bik'ehgo'ihi'ı̨nań daayokąąhń nshłı̨ı̨, Abraham, Isaac ła'íí Jacob
Bik'ehgo'ihi'ı̨nań daayokąąhń nshłı̨ı̨. Moses tsídolyizgo ditłidgo doo ázhı̨' nádést'ı̨ı̨d da.
[33] Bik'ehgo'ihi'ı̨nań gábiłı̨nii, Nikee ádaandlee: ni' biká' síńziiníí ni' godiyini at'éé. [34] Egyptyú
shichągháshé biniidaagonłt'éégo hish'ı̨ı̨, áí hish'ı̨ı̨go ik'ídaadi'ı̨niihíí dists'ag, áík'ehgo áí
bich'ą' nshı̨niiłyú níyáá. Ti'i, dák'ad Egyptyú nideł'a'. [35] Dadíí Moses Israel hat'i'i doo
hádaabit'ı̨ı̨go gádaanı̨ii n'íí, Hadń nohwinant'a' ła'íí nohwaa yałti'íí áníílaa? Da'áí Moses
n'íí Bik'ehgo'ihi'ı̨nań binal'a'á yaaká'gé'hi ch'il biyi'gé' bich'ı' ch'í'ı̨nah ádelzaa n'íí binkááyú
Bik'ehgo'ihi'ı̨nań bides'a', nant'án nlı̨ı̨go ła'íí Israel hat'i'íí biniidaagonłt'éehíí yich'ą'
yíínı̨íłgo bides'a'. [36] Áí Moses n'íí ízisgo ánágot'ı̨ı̨łíí ła'íí godiyı̨hgo be'ídaagozinníí Egyptyú
ła'íí Red Seayú ánát'ı̨ı̨ł ni'ná' Egyptgé' ch'íinilgo da'izlı̨ı̨yú nanałse'go dizdin łegodzaa.
[37] Da'áí Moses-híí Israel hat'i'íí gádaayiłı̨nii ni', Bik'ehgo'ihi'ı̨nań binkááyú Na'iziidi hileehgo
nohwik'ííyú bitahgé' Bik'ehgo'ihi'ı̨nań nohweBik'ehń nohwá habiłteeh, shíí hashiłtı̨ı̨íhíí
k'ehgo; áń hódaayesółts'ąą. [38] Da'izlı̨ı̨yú ha'ánáłséh n'ná', díí Moses-híí Bik'ehgo'ihi'ı̨nań
binal'a'á yaaká'gé'hi Dził Sína holzeeyú bich'ı' yałti' n'íí ła'íí daanohwitaa n'íí bigizhgee
yałti'íí nlı̨ı̨go yati' hı̨náhi nohwá baa hi'né' ni': [39] Áń daanohwitaa n'íí doo bídaayésts'ąą
hádaat'ı̨ı̨ da ni', doo hádaabit'ı̨ı̨ da, áíná' Egyptyúgo nádiikáhíí zhą bijíígé' hádaat'ı̨ı̨ lę'e.
[40] Aaron gádaayiłı̨nii, Hat'íhíta daahohiikąąhíí nohwá ánle', áí nohwá go'ı̨ı̨ doleeł: díí Moses
Egyptgé' ch'ínohwiı̨nil n'íí hago adzaa shı̨híí doo bídaagonlzı̨ da. [41] Áíná' magashi bizhaazhé
be'ilzaa'i ndi ádaizlaago dahat'íhíta yiyaa odaayihiı̨niiłgo daayokąąh, dabíí ádaizlaahíí
yaa bił daagozhǫǫgo. [42] Áík'ehgo yáá biyi'gé' dawaháhíí daayokąąhgo Bik'ehgo'ihi'ı̨nań
dabiini'zhı̨' ch'ídaabizı̨nil; Bik'ehgo'ihi'ı̨nań binkááyú nada'iziidi n'íí binaltsoos biyi'
k'e'eshchı̨ı̨híí k'ehgo, Israel hat'i'i daanołíni, da'izlı̨ı̨yú dizdin nohwee łedaagosdzaa n'ná'
magashi bizhaazhé, dibełı̨ı̨ bizhaazhéta nadaałtseedíí ła'íí dahat'íhíta shaa daahołı̨niił
lá née? [43] Gowągolgai biyi' Mólok holzéhi daayokąąhíí nadaałı̨nil, ła'íí daahołkąąhíí
Rémphan holzéhi bits'iłsǫǫsé k'ehgo be'ilzaahíí ałdó' nadaałı̨nil, díí be'ilzaago ádaasolaahíí
daahołkąąhgo: áík'ehgo Bábylon bitisyú ch'ínołkáhgo ánohwishłe'. [44] Daanohwitaa n'íí
gowągolgai biyi' da'okąąhi Bik'ehgo'ihi'ı̨nań yił daanlı̨ı̨go bebígózini da'izlı̨ı̨yú goz'ąą,
áí hago'at'éégo alı̨néhíí Bik'ehgo'ihi'ı̨nań Moses yił ch'í'ı̨nah áyíílaahíí k'ehgo alzaa.
[45] Daanohwitaa n'íí Jesus bá nant'aago Bik'ehgo'ihi'ı̨nań doo Jews daanlı̨ı̨ dahíí bá
ch'íineheyoodná' gowągolgai biyi' da'okąąhíí ni' daabíyéé gozlı̨ı̨yú daistsoozgo hikai,
áí doo Jews daanlı̨ı̨ dahíí David dánant'aa silı̨ı̨zhı̨' Bik'ehgo'ihi'ı̨nań daanohwitaa n'íí
dábidáhgee ch'ídaaniheyood; [46] David Bik'ehgo'ihi'ı̨nań yił nzhǫǫ silı̨ı̨, áík'ehgo Jacob
Bik'ehgo'ihi'ı̨nań yokąąhń yiyi' golı̨ı̨ doleełíí bá ágóshłe' nzı̨ lę'e. [47] Ndi Sólomon holzéhigo
Bik'ehgo'ihi'ı̨nań kı̨h yiyi' golíínníí bá ágólaa. [48] Áíná' Da'tiséyú At'éhi kı̨h dá nı̨nee bigan
yee ádaizlaahi doo yiyi' golı̨ı̨ da; Bik'ehgo'ihi'ı̨nań binkááyú na'iziidíí gánı̨íí n'íí k'ehgo,
[49] Yaaká'yú goz'aanníí biká'dah'asdáhá biká'gé' nansht'aahíí át'éé, ni'gosdzáńhíí biká' dah-
nádes'isíí át'éé: kı̨h hago'at'éhi shá ágóle'? ı̨níí lę'e Bik'ehgo'ihi'ı̨nań: hayúshą' hanasółgo
áíná'? [50] Aishą' shiganníí doo dawa bee ashłaa da lę'e? [51] Doo nohwee daagondlı̨ı̨ dahi, nohwi-
jíí ła'íí nohwijeyi' doo círcumcise ádaanołt'e'i dahíí k'ehgo doo daagodinołsíni da, dawahn
Holy Spirit bich'ą'zhı̨'go ádaanołt'ee, daanohwitaa n'íí ánádaat'ı̨ı̨ł n'íí k'ehgo nohwíí ałdó'
ánádaałt'ı̨ı̨ł. [52] Hagee daanohwitaa n'íí Bik'ehgo'ihi'ı̨nań binkááyú nada'iziidi n'íí doo
yiniidaagodezlaa da? Nłt'éégo Ánát'ı̨ı̨łíí yígháhíí dabí'iłtséná' yaa nadaagolı̨ni'íí nadaist-
seed; áí Nłt'éégo Ánát'ı̨ı̨łíí nyee'íí biyi'zhı̨' ch'ídaasołtı̨ı̨go daazesołhı̨ı̨: [53] Bik'ehgo'ihi'ı̨nań

binadaal'a'á yaaká'gé'hi begoz'aaníí nohwaa daidez'ąą ndi doo bikísk'eh ádaanołt'ee
da. 54 Nnee dała'adzaahíí Stephen ánníhíí daidezts'ąąná' dázhǫ́ bił daagoshch'ii'go biwoo
nádaagai. 55 Áíná' Stephen, Holy Spirit ye'at'éégo, yaaká'yú dezghalgo Bik'ehgo'ihi'nań
bich'ą́'idindláádíí ła'íí Jesus Bik'ehgo'ihi'nań dihe'nazhinéégo sizijgo yiłtsąą, 56 Áígé' gánníí,
Yáá iłch'ą́' adzaago yaaká'yú nnee k'ehgo Nyááhń Bik'ehgo'ihi'nań dihe'nazhinéégo sizijgo
hish'ij. 57 Nádaadidilghaazhná' bijeyi' ndaadeshchidgo dawa bich'i' nádnkij. 58 Kjh goznilíí
bich'ą́'yú ch'ídaabist'e'go nyída'isne': tséé yee da'dilniihíí bidiyágé nnee ánii naghahá,
Saul holzéhi, dées'eezgee ndaayiheznil. 59 Stephen t'ah nyída'iłne'ná' gánníígo oskąąd,
Jesus sheBik'ehń, shiyi'siziinií nádnné'. 60 Hayaa adzaago nawode gánniid, SheBik'ehń, díí
nchǫ'ihíí dákoh bik'izhi' ádaaholé hela'. Ánniidná' daztsąą.

8

1 Stephen daabiziłheehíí Saul da'áígee bił dábik'eh lę́'e. Áígé' godeyaago Je-
sus daayokąąhíí Jerúsalemgee ha'ánałséhíí biniidaagonłt'éégo inaghanakai begodeyaa;
áík'ehgo dawa iłtanáhosąągo Judéayú ła'íí Samáriayú oheskai, nadaal'a'á zhą́ da'akú
naháztąą lę́'e. 2 Nnee daagodnłsíni Stephen dát'eego yaa daachagná' łedaistij. 3 Áíná'
Saulhíí Jesus daayokąąhíí dayúweh binaghanakai, gowąhíí dała'á gon'ąągo nantaago, nnee
ła'íí isdzáné daayiłtsoodgo ha'áyiłkaad lę́'e. 4 Jesus daayokąąhíí iłtanáhosąą n'íí dahot'éhé
anákahyú yati' baa gozhóni yaa nadaagolni'. 5 Philip Samáriayú óyáá, áí biyi' kjh goznilgee
Christ yaa yił nadaagolni'. 6 Nnee łąągo Philip yałti'ihíí daidezts'ąągo ła'íí godiyihgo
ánágot'ijłíí ye'ánát'ijłíí daayiłtsąągo, ánníhíí dałełt'eego yaa natsídaakeesgo bídaayésts'ąą
lę́'e. 7 Spirits daanchǫ'i nnee łąągo biyi' daagolíj n'íí daadilwoshná' biyi'gé' hanáhesąą,
ła'íí łąągo daadi'il n'íí ła'íí doo nadaakai da n'íí nádaabi'dilziih. 8 Áík'ehgo áí kjh goznilgee
dázhǫ́ koł daagozhǫǫ́ lę́'e. 9 Áí kjh goznilgee nnee ła' Simon holzéhi dabí'iłtséná' nnee
Samáriayú daagolíínií daabo'ni'go k'izéyoniłi golíj lę́'e, nnee ízisgo at'éhi ádil'ijigo: 10 Áń
nnee dawa bídaayésts'ąą, nnee doo ízisgo ádaat'ee dahíí, nnee ízisgo ádaat'eehíí ndi
gádaaniigo, Díí nnee Bik'ehgo'ihi'nań binawod bił nlij lą́ą́. 11 Daabo'ni'go ńzaad ogoyaahíí
bighą nnee yédaaldzidgo daayidnłsj lę́'e. 12 Áíná' Philip, Bik'ehgo'ihi'nań bilałtł'áhgee
begoz'aaníí nłt'éégo baa na'goni'íí ła'íí Jesus Christ bizhi' daayozhíígo yaa nagolni'go
nnee ła'íí isdzáné daayosdląądgo baptize ádaaszaa. 13 Simon dabíí ndi osdląądgo baptize
ábi'delzaa: áígé' Philip yił dahizh'aazhgo godiyihgo be'ídaagoziníí ła'íí ízisgo áná'ol'ijłíí
yiłtsąągo bił díyagot'ee lę́'e. 14 Jerúsalemgee nadaal'a'á nnee Samáriayú daagolíínií
Bik'ehgo'ihi'nań biyati' nádaagodn'ąą́ yaat'ídaanzijná' Peter ła'íí John biłgo bich'i' odais'a':
15 Ákú ń'áázhná' Holy Spirit baa daadót'aah daanzigo yá da'oskąąd: 16 (BeBik'ehń Jesus
bizhi' bee baptize ádaaszaa ndi doo hwahá hadń ła' Holy Spirit bee baa godet'aah da lę́'e.)
17 Peter ła'íí John biłgo biká' ndaadelniigo Holy Spirit bee baa daagodest'ąą. 18 Nadaal'a'á
nnee yiká' ndaadezniigo Holy Spirit bee baa daagodest'ąąhíí Simon yiłtsąąná' nadaal'a'á
zhaali yaa náiné', 19 Gánníígo, Shíí ałdó' díí beshik'ehgo shaa godinot'aah, áík'ehgo
dáhayíí biká' ndaadeshniihíí Holy Spirit baa daadit'aah doleeł. 20 Áíná' Peter gábiłnii,
Bik'ehgo'ihi'nań bich'ą́'gé' aahi'né'íí nahashniih ńńzjhíí bighą nizhaalihíí dábił da'izlij
nleeh. 21 Bik'ehgo'ihi'nań binadzahgee nijíí doo bik'ehyú át'éé dahíí bighą díí ánáhiit'ijłíí
doo hwaa ná goz'ąą da. 22 Ninchǫ'íí bich'ą́'yúgo ánne'go onkąąh, áík'ehgo nijíí biyi'gé'
déncho'égo tsídińkeezíí da'izlíné da'ánádolniił. 23 Nchǫ'go ágot'eehíí zhą́ niyi' begoz'ąągo
ninchǫ'íí líneslł'ǫǫ bígosíłsijd. 24 Áík'ehgo Simon gádaabiłnii, Áshiłdołniihíí doo shich'i'
be'ágone' dahíí bighą Bik'ehgo'ihi'nań shá honołkąąh. 25 Peter ła'íí John biłgo daayo'ij'
n'íí yaa nadaagosni', ła'íí Jesus biyati'íí yaa yił nadaagosni'ná' Jerúsalemyú onát'aazh;
nát'aashyú Samária biyi' gotahyú yati' baa gozhóni yaa nadaagolni'go ánágoldoh.
26 Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á yaaká'gé'hi Philip yich'i' hadziigo gáyiłnii, Dahnnáhgo yagiyú
ńnáh, Jerúsalemgé' Gázazhi' intínhíí bich'i'go, da'izlijyú. 27 Nádiidzaago dahiyaa: áígé'
nnee Ethiópian eunuch nlíni, isdzán Cándace holzéhi, Ethiópians yánant'aahíí yiké'gee
sitíni, dawahá łáń ílíni Cándace bíyééhíí yebik'ehi, Jerúsalemyú okąąhyú naghaagé'

[28] T'ąązhį' nádaał lę́'e, bitsinaghái bijad nakihíí yiyi' dahsdaago Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú
na'iziidi n'íí, Esáias holzéhi, binaltsoos yozhíí goldoh. [29] Holy Spirit Philip gáyiłn̲ii,
Tsinagháihíí ałhánégo bich'į' ńn̲áh. [30] Áík'ehgo Philip bich'į' nádilwodgo Bik'ehgo'ihi'n̲ań
binkááyú na'iziidi n'íí, Esáias holzéhi, binaltsoos yozhííhíí yidezts'ąągo gáyiłn̲ii, Ya'
áí hóńzhiihíí bígonłsį́ née? [31] Ethiópian gán̲íí, Hago'at'éégo bígonsíni, dahadń shił
ch'ígó'aahyúgo zhą́ go'ı́ı́? Hasiin̲áhgo shit'ahgé' dahndaa, n̲ii. [32] Bik'ehgo'ihi'n̲ań biyati'
bek'e'eshchiinií díí k'ehgo an̲íhi yozhíí lę́'e, Dibełı́ı́ zideeyú ch'olǫǫsíí k'ehgo, dagohíí
dibełı́ı́ bizhaazhé biłshéhíí yádngee sitı́ı́go doo hat'íí n̲íí dahíí k'ehgo bizé' doo iłch'ą́'
ágole' da: [33] Ádaayágosı́yú ádaizlaagé' dá doo nzhógo baa yá'iti' da: hadńshą' bich'ą́'gé'
daałideshchiinihíí yaa nagoln̲i'? Ni'gosdzáń bich'ą́'gé' bi'ihi'n̲a' nádii'né', n̲iigo. [34] Áígé'
nn̲eehń Philip gánábiłdo'n̲iid, Nánoshkąąh, díí Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú na'iziidi n'íí
án̲ííhíí hadń áiłn̲iihíí? Dabíí ádaayalti' née, dagohíí nn̲ee ła' yaa yałti' née? [35] Áík'ehgo
da'áí Bek'e'eshchiinií biyi'gé' Philip yałti' nkegonyaago Jesus yaa yił nagoln̲i'. [36] Ch'okahyú
tú bich'į' dahch'idikaigo nn̲eehń gán̲íí, Kú tú ła' ląą; hat'íí bighą doo baptize áshi'dil n̲e'
da doleeł? [37] Philip gán̲íí, Nijíí dawa bee ondlą́ą́yúgo ágáni'dil n̲e'. Nn̲eehń gábiłn̲ii, Jesus
Christ Bik'ehgo'ihi'n̲ań biYe' nlı́ı́go hoshdlą́ą́. [38] Tsinaghái nnólgheed, nn̲iid: áígé' tú
yiyi' o'áázhgo Philip nn̲eehń baptize áyíílaa. [39] Tú biyi'gé' hanát'aazhgo Bik'ehgo'ihi'n̲ań
biSpirithíí dagoshch'į' Philip onábíı́łtı́ı́: nn̲ee Ethiópian nlíni doo hwaa nábiłtsąą da, ndi
bił gozhǫǫ́go dahiyaa. [40] Philip Azótusgee náhiiltsąą: áígé' kı̨h nagozn̲ilyú yati' baa gozhóni
yaa nagoln̲i'go naghaa, áígé' Caesaréa golzeezhı̨' nnyaa.

9

[1] Saul, Jesus daayokąąhíí nagontł'og yá hát'ı́ı́go ła'íí naotseed yo'n̲íígo okąąh yebik'ehi
da'tiséyú sitíni yaa nyáá, [2] Áígee gáyiłn̲ii, Damáscusgee Jews ha'ánáłséhíí bich'į' naltsoos
shá áńle', áík'ehgo nn̲ee ła'íí isdzáné hayíí Jesus yikísk'eh daahikahíí ła' baa niyááyúgo
łídaashtł'ǫǫgo Jerúsalemyú shinaghadokah. [3] Áígé' Saul Damáscus golzeehíí bit'ahyú
higaałgo, dahı́ko yaaká'gé' bich'į' nke'idindláád lę́'e: [4] Áígee hayaa nágo'ná' yati' yidezts'ąą
lę́'e, gán̲íígo, Saul, Saul, hat'íí ląą bighą shiniigonłt'éégo áshińłsı́? [5] Saul gán̲íí, Hadń
áńt'ı́ı́, shiNant'a'? Áígé' nohweBik'ehń gábiłn̲ii, Shiniigonłt'éégo áshińłsinihíí shíí ásht'ı́ı́,
Jesus honszéhi: tsı̨dik'iihíí bee níts'i'ishgo'yúgo dayúweh t'ąązhı̨' hóńtałyúgo dayúweh
dáni ídída'nłn̲i'. [6] Saul bił díyagot'eego ditłidgo gán̲íí, SheBik'ehń, hat'íí áshłéhgo hánt'ı́ı́?
Jesus gábiłn̲ii, Nádndáhgo kı̨h gozn̲ilyú ńn̲áh, ákú hat'íí ánléhíí baa nił na'gon̲i' ndi at'éé.
[7] Nn̲ee yił hikah n'íí doo hadaadzii dago nazı̨ı́ná' yati' daidits'ag ndi doo hadń daayo'ı́ı́
da lę́'e. [8] Saul ni'gé' nádiidzaago bin̲áá ałch'ą́'ágolaa ndi doo go'ı́ı́ da lę́'e: áík'ehgo bigan
daach'otą'go Damáscusyú odaach'izlǫǫz. [9] Doo go'ı́ı́ dago taagi be'iskąą, dáshin̲á' ła'íí
dádibá'. [10] Damáscusgee nn̲ee Jesus yokąąhń Ananías holzéhi golı́ı́ lę́'e; áń Jesus bił ch'í'n̲ah
ágólaago, Ananías, biłn̲ii. Ananías gán̲íí, Kú sídáá, sheBik'ehń. [11] Jesus gábiłn̲ii, Nádndáhgo
kı̨h bigizhyú itín Ts'ígodezdǫh golzeegee ńn̲áh, áígee nn̲ee Saul holzéhi, Társusgé'
gólíni, Judas golı́ı́gee biká na'ńłkid: áígee áń okąąh ląą. [12] Áígee nn̲ee Ananías holzéhi
ha'ayáágo, go'ı́ı́ nádleeh doleełhíí bighą ndeln̲iigo Saul bił ch'í'n̲ah ágolzaa lę́'e. [13] Ananías
gábiłn̲ii, SheBik'ehń, áń nn̲eehń Jerúsalemgee nn̲ee daanokąąhíí nyeego yiniidaagode-
zlaahíí baat'ínsı̨ ni': [14] K'adíí áń kú hígháhgo hayíí nizhi'íí yeda'okąąhíí łídaiłtł'o'go baa
godet'ąą lę́'e, okąąh yebik'ehi itisyú nadaandeehi ádaan̲iigo. [15] Jesus gábiłn̲ii, Ti'i: áń
ich'ą́'níłtíni at'éé, shá na'iziidgo doo Jews daanlı́ı́ dahíí, ízisgo nadaant'aahíí, ła'íí Israel
hat'i'íí shizhi'íí yídaagołsı̨ áiléh doleełgo: [16] Shíí shighą hago'at'éégo biniidaagonłt'éé
doleełíí baa bił ch'í'n̲ah ágoshłe'. [17] Áík'ehgo Ananías dahiyaago kı̨h yun̲e' ha'ayáá;
Saul yiká' ndeln̲iiná' gán̲íí, Shik'isń, Saul, Jesus nohweBik'ehń, itínyú yushdé' hín̲ááłná'
nich'ı́ı́' ch'í'n̲ah ádelzaahń, gon'ı́ı́ nándleeh doleełgo, ła'íí Holy Spirit bee nagodet'aago
nich'ı́ı́' shides'a'. [18] Dagoshch'ı́ı́' bin̲áá biká' siłtsooz silı́ı́ lę́'e n'íí yó'ózhóódgo go'ı́ı́ násdlı́ı́.
Áígé' nádiidzaago baptize ábi'delzaa. [19] Áígé' iyąągo nalwod nasdlı́ı́. Damáscusgee Jesus
daayokąąhíí yił naháztąągo da'kwííshı̨ behiskąą. [20] Dagoshch ı̨' Jews ha'ánáłséh nagozn̲il

yuṉe' Saul, Christ Bik'ehgo'ihi'ṉań biYe' nlįį, ṉiigo yaa nagolṉi'. [21] Nṉee daabidezts'ąą'íí
dawa bił díyadaagot'eego gádaaṉii, Díńshą' nṉeehń Jerúsalemgee nṉee Jesus bizhi'
daayozhíígo da'okąąhíí naistseedń át'ı́ı́; áí bighą kú ńyáá ni', łídaiłtł'o'go okąąh yebik'ehi
itisyú nadaandeehi yich'ı' yił dikáhgo? [22] Áíná' Saul dayúweh nłdzilgo yałti'go Jesus
da'aṉii Christ nlįį ląą́, ṉiigo Jews Damáscusgee daagolííníí doo bich'ı' hanádaasdzii dago
áyííłaa. [23] Łąągo hiskaaníí bikédé'go Jews daanliiníí Saul daiziłheego ndaagoshchįį: [24] Áíná'
ndaagoshchiiníí Saul yígołsı̨ı́d ni': daabiziłhee hádaat'ı̨ı́go dajı̨ı́ biigha, datł'é' biigha
kı̨h goznilíí biṉaayú łeda'diltł'ı́hgee dáada'ditı́híí nzhógo yiṉádaadéz'ı̨ı́; [25] Áíná' Jesus
daayokąąhíí tł'é'yú łeda'diltł'ı́híí bitis yuyaa gódah ch'ídaabíleeh, táts'aa yiyi' dahsdaago.
[26] Saul Jerúsalemyú ńyááná' Jesus daayokąąhíí yedigháh hát'ı́ı́ ndi bédaaldzid lę́'e, da'aṉii
Jesus yokąąhń silı̨ı́ ndi doo daabodlą́ą dahíí bighą. [27] Áíná' Bárnabas Saul édeidiltı̨ı́go
nadaal'a'á yaa yił n'áázhgo gáṉíígo yaa nagolṉi', Díń nṉeehń higaałyú Jesus yo'ı̨ı́go bich'ı'
yałti' ni', ła'íí Damáscusgee doo biini' hąh dago Jesus yá sizı̨ı́go yaa yałti' ni'. [28] Áígé'
Jerúsalemyú da'adzaayú yił nkedikai. [29] Áígee doo biini' hąh dago Jesus yá sizı̨ı́go yaa yałti',
Jews daanliiníí Greek biyati' yee yádaałti'íí yich'ı' yałti'go yił łahadaadit'áhná' daabiziłhee
hádaat'ı̨ı́ lę́'e. [30] Áí odlą' bee ałk'ííyú yídaagołsı̨ı́dná' Caesaréayú yił hikai, áígé' Társusyú
onádaabis'a'. [31] Áík'ehgo Jesus daayokąąhgo ha'ánáłséhíí Judéayú, Gálileeyú, Samáriayú
daagolííníí bił nkenádaagodez'ąągo hadag bá nádaagodeyaa lę́'e, áí Bik'ehgo'ihi'ṉań
daidnłsı̨go dayúweh bá daagowáhgo, ła'íí Holy Spirit bidag ádaat'eego, dázhǫ́ łąą́ silı̨ı́.
[32] Peter gotah anádaałgo Jesus daayokąąhíí Lýdda golzeeyú daagolííníí ałdó' yaa nyáá.
[33] Ákú nṉee Enéas holzéhi yaa nyáá, di'ilhíí bighą sitı̨ı́go tsebíí łegodzaahi. [34] Peter gáyiłṉii,
Enéas, Jesus Christ nánilziih: nádndáhgo nitsesk'eh ałch'ı' nándle'. Áígé' dagoshch'ı'
Enéas nádiidzaa. [35] Áík'ehgo Lýddagee daagolííníí ła'íí Sárongee daagolííníí daayiłtsąągo
Jesus yich'ı' dahaskai. [36] Áígé' Jóppa golzeegee isdzán Jesus yokąąhń gólı́ı́, Tábitha
holzéhi. Tábitha golzeeyú Dórcas golzeego ágolzee: áń nłt'éégo at'éhi, tédaat'iyéhíí
yich'oṉíhi. [37] Áíná' áń yóíyahgo ńdezgaa'go daztsą́ą, áígé' bits'í tádaizgizgo ik'éhéyú kı̨h
dahnágost'ąą yuṉe' ndaistı̨ı́ lę́'e. [38] Lýdda golzeehíí Jóppa dábit'ahyú goz'ąą, áík'ehgo Jesus
daayokąąhíí Peter akú naghaago yaat'ídaanzı̨ı́go nṉee naki yich'ı' odais'a' nádaayokąąhyú,
Doo nt'áhgo da, dák'ad akú ńṉáh, daabiłṉiigo. [39] Áígé' Peter dagoshch'ı' yił onákaigo
ik'éhéyú kı̨h dahnágost'ąąyú yił okai. Ákóṉe' itsaahíí Peter yit'ahgé' daachago nazı̨ı́,
íícho ła'íí diyágé Dórcas t'ah hiṉaaná' áyííłaa n'íí dahdaayiṉíí́łgo. [40] Áíná' Peter dawa
ch'ínołkáh yiłṉṉiidgo, ch'ékainá' Peter hishzhiizhgo oskąąd; áígé' its'í siné'zhı̨ı́ déz'ı̨ı́dná'
gáṉíí, Tábitha, nádndáh. Áík'ehgo ch'íńghalgo Peter yiłtsąąná' nádiidzaago nezdaa.
[41] Yich'ı' dahdidilṉiigo náidnlǫǫs; áígé' Jesus daayokąąhíí ła'íí itsaa daanliiníí dawa yushdé'
daayiłṉṉiidgo gádaabiłṉii, Kú Tábitha náhi'ṉa'. [42] Jóppagee dahot'éhé baa godidezdlaadgo
łánihi Jesus daayosdlą́ą́d. [43] Jóppa golzeegee Peter, Simon ikágé yiłdzehń yił sikeego doo
ałch'ídé hiskąą da.

10

[1] Caesaréa golzeegee nṉee Cornélius holzéhi, siláada dałán gonenadín Italian band
holzéhi yinant'a' nlíni, golı́ı́ lę́'e. [2] Áń nṉeehń godnłsíni, ła'íí yił naháztaaníí biłgo
Bik'ehgo'ihi'ṉań daidnłsı̨ lę́'e, tédaat'iyéhíí yich'ı' odaagohijáhi, ła'íí Bik'ehgo'ihi'ṉań dá
yokąąh nt'éhi. [3] Ha'iz'ąągé' hayaazhı̨ı́' taagi łedihikeezyúshı̨ Bik'ehgo'ihi'ṉań binal'a'á
yaaká'gé'hi bił ch'í'ṉah ádelzaa, áí baa nyáágo, Cornélius, biłṉṉiid. [4] Yineł'ı́ı́dná' tsídoly-
izgo gáṉíí, Hat'íí ląą́hi, shiNant'a'? Bik'ehgo'ihi'ṉań binal'a'áhíí bich'ı' hadziigo gábiłṉii,
Bik'ehgo'ihi'ṉań binadzahgee ni'okąąhíí ła'íí niłgoch'oba'íí bił nelą'. [5] Nṉee Jóppa golzeeyú
daadnł'áá, Simon da'áń Peter holzéhi, yił nánókáh: [6] Simon ikágé yiłdzehń yił sikee, bigowǫ́
túnteel sikaaníí bit'ahyú goz'ąą: hago áńṉe' shı̨ı́híí yaa nił nagolṉi'. [7] Bik'ehgo'ihi'ṉań
binal'a'á bich'ı' yałti' n'íí da'aazhı̨ı́' ásdı̨ı́dná' Cornélius binal'a'á naki yich'ı' ánṉiid,
siláada godnłsínihi dawahn naił'a'ihi ałdó'; [8] Áík'ehgo bił ch'í'ṉah ágolzaahíí dawa yaa yił
nadaagolṉi'ná' Jóppa golzeeyú odais'a'. [9] Áígé' hiskąą hik'e odais'a' n'íí kı̨h goznilíí yich'ı'

ałhánégo hikahná' ha'iz'ąązhį' godeyaayú Peter kįh biká'yú okąąh lę'e. 10 Dázhǫ́ shiną́'
silįįgo dahat'íhíta hoshąą nzį: áíná' áda'ilne'ná' nt'éégo bił ch'í'nah ágolne'go nágodiidzaa,
11 Yaaká'gé' bich'į' ałch'ą́' ágodzaago yiłtsąą, hat'ííshį łigaihi bich'į' bił nkegonyáá, nadik'ą'
łigaihi k'a'at'éhi, dįįgé' daayotą'go ni'zhį' yił nkedaistsooz: 12 Áí biká'gee ba' ałtah at'éhi,
dziłká'yú daagolíni, ch'osh ła'íí dlǫ́' nadaakaigo yiłtsąą. 13 Yaaká'gé' yati' yidezts'ąą
gánííigo, Peter, nádndáh; ła' nałtseedgo nnáá. 14 Áíná' Peter gánííí, SheBik'ehń, doodah,
da'izlíné dagohíí doo daahidąągo nohwá goz'ąą dahíí doo hwaa hishąą da. 15 Yati'íí
náyidezts'ąą gánííigo, Bik'ehgo'ihi'nań nłt'éégo áyíílaahíí doo da'izlíné biłnnii bik'eh da.
16 Díí k'ehgo taadn da'ałké'go bich'į' ágodzaa: áígé' nadik'ą' łigaihíí yaaká'yú bił onágodzaa.
17 Peter, shił ch'í'nah ágolzaahíí hagoshą' ágot'eego shich'į' ágót'ininid, nzjná' nnee Cornélius
daades'a' n'íí hikai, Simon hayú gólíí? daaniigo na'ódaadiłkidgo ch'í'ítinyú nazj. 18 Ya'
Simon, Peter ałdó' bizhi'ń kú sidaa née? daaniigo na'ónádaadiłkid. 19 Peter bich'į'
ágodzaahíí t'ah yaa natsekeesgo Holy Spirit gábiłnii, Nnee taagi níka daantaago kú hikai.
20 Nádndáhgo gódah ch'ínnáh. Bił nádńkáh, doo t'ąązhį' nt'éégo da: shíí kú odaasił'á'i at'éé.
21 Áík'ehgo Peter nnee Cornélius odais'a' n'íí yich'į' gódah ch'ínyáágo gádaayiłnii, Nnee
bíka daanołtaahíí shíí ásht'ii. Hat'íí bighą kú nołkai? 22 Gádaabiłnii, Cornélius, siláada dałán
gonenadín yinant'a' nlíni, nnee bi'at'e' nzhóni, Bik'ehgo'ihi'nań yidnłsíni, Jews dawa
nłt'éégo baa yádaałti'i, Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á dilzini yaaká'gé'hi bich'į' hadziigo niká
idol'áá niigo, bigowąyú ńnáhgo niyati' yidits'ihyú. 23 Áík'ehgo Peter, Ha'ałkáh, yiłnniid,
áígé' da'akú bedaiskąą. Iskąą hik'e Peter yił onákai, ła'íí ła' odlą' bee iłk'isyú daanliinii
Jóppagé'hi ałdó' itah onákai. 24 Áígé' náiskąągee Caesaréa golzeeyú hikai. Áígee Cornélius
bik'ííyú ła'íí daabit'ekéhíí dała'áyíílaago biba' naháztąą. 25 Peter t'ah bich'į' higaałná'
Cornélius bidedeswodgo biyahzhį' hayaa na'ádolt'e'go yokąąh nágodiidzaa. 26 Áíná' Peter
nábidnlǫǫzgo, Hizii: shíí ałdó' dáni k'ehgo nnee nshłíni ánsht'ee, biłnii. 27 Ilch'i' yałti'go
ha'a'áázh, áígee łąągo biba' dała'ách'ít'éégo yiłtsąą. 28 Peter gádaayiłnii, Nnee Jew nlíni
nnee łahgo hadaazt'i'íí yił na'aashgo, dagohíí yich'i' onadáhgo doo bee bá goz'ąą da nohwíí
bídaagonołsj; ndi shíí Bik'ehgo'ihi'nań gáshiłniigo shił ch'í'nah áyíílaa, Nnee da'izlii
ádaat'ee, dagohíí dénchǫ'go ádaat'ee, doo daabiłnnii da. 29 Áí bighą shiká odaasoł'a'ná' doo
t'ąązhi' ánsht'eego da, dagoshch'i' niyáá: k'adíí nanohwídishkid, hat'íí bighą shiká odaa-
soł'a' łąą? 30 Cornélius gábiłnii, Dii'i hiskąąná' dákogee in'ąązhi' dáshina' oshkąąh ni'; áígé'
ha'iz'ąągé' hayaazhi' taagi łedihikeezyú oshkąąh nt'éégo nnee bidiyágé bich'ą'idindládi
shich'i' sizii ni', 31 Gáshiłnniid, Cornélius, Bik'ehgo'ihi'nań ni'okąąhíí yidezts'ąą, ła'íí
tédaat'iyéhíí baa ch'onba'íí yee nínálniih. 32 Áík'ehgo nnee Jóppa golzeeyú daadnł'áágo
Simon, da'áń Peter holzéhi, yił nánókáh; Simon, ikágé yiłdzehń, yił sikee, bigową túnteel
sikaaníí bit'ahyú goz'ąą: áń nyáágo nich'i' yałti' doleeł. 33 Áí bighą dagoshch'i' niká
o'íł'aad ni'; nłt'éégo áńdzaago ńyaa. K'adíí daanohwigha dała'ánt'ee, Bik'ehgo'ihi'nań
binadzahgee, Bik'ehgo'ihi'nań hago'at'éégo nángon'ąą shihíí dawa daadnts'íhíí bighą.
34 Peter yałti' nkegonyaago gánniid, Bik'ehgo'ihi'nań nnee dałełt'eego yaa natsekees
bígosíłsiid: 35 Nnee iłtah at'éégo hadaazt'i'íí daantíígee dahadń Bik'ehgo'ihi'nań yidnłsinii
ła'íí nłt'éégo at'éehíí Bik'ehgo'ihi'nań bił dábik'ehi at'éé. 36 Bik'ehgo'ihi'nań biyati' Israel
hat'i'i bich'i' bił o'ol'a'íí bídaagonołsj, Jesus Christ binkááyú nkegohen'ąągo yá'iti': (áń
dawahá yebik'ehń nlii:) 37 Da'áí yati'íí John, Baptize ádaanohwi'dolne', niigo yaa yałti'íí
bikédé'go Gálilee golzeegé' Judéa dahot'éhé biyi' baa na'goni'go bídaagonołsj dishnii;
38 Bik'ehgo'ihi'nań Jesus Názareth golzeegé' gólíni, Holy Spirit ła'íí binawodíí bee baa
godin'ąągo its'áyinłtii: áígé' nłt'éégo ánát'iiłgo ánádaał lę'e, ła'íí ch'iidn yisná ádaabiłsíni
n'íí nádailziih; Bik'ehgo'ihi'nań yiłnliihíí bighą. 39 Jews daabini'yú ła'íí Jerúsalemyú dawa
ye'ánát'iiłíí nohwíí nohwináál ánágot'iiłł; áń tsj'iłna'áhi yídaayiheskałgo daizes-hii: 40 Áíná'
áígé' taagi jii hileehgo Bik'ehgo'ihi'nań nábihil'na'ná' ch'í'nah hit'iigo ábíílaa; 41 Doo nnee
dawa bich'i' da, áíná' nohwíí daahihiiltséh doleełgo Bik'ehgo'ihi'nań hadaanohwihezniilíí
nohwich'i' Jesus daztsąągé' naadiidzaahíí bikédé'go bił da'iidąą n'íí Bik'ehgo'ihi'nań
nohwich'i' ch'í'nah hit'iigo ábíílaa. 42 Jesus gánohwiłniigo nohwá ndaagoz'ąą, Yati' baa

gozhóni nn̨ee baa bił nadaagołn̨i', ła'íí bich'į' gáshiłdołn̨iih, Daahin̨aahíí ła'íí nanezna'íí
yaa Yałti' doleełgo Bik'ehgo'ihi'n̨ań haiyiłtį́ą́. 43 Bik'ehgo'ihi'n̨ań binkááyú nada'iziidi n'íí
dawa áń yaa nadaagoln̨i'go gádaann̨iid, Áń bizhi'íí bee dahadń bodlą́ągo ba'ołííhń binchǫ'íí
da'izlíné doleeł. 44 Peter t'ah díí yaa yałti'go hayíí daidezts'aaníí dawa Holy Spirit bee baa
daagodest'ąą. 45 Círcumcise ádaabi'deszaahíí bitahgé' Jesus daayodlaaníí Peter yił hikaihíí
bił díyadaagodzaa, áí nn̨ee doo Jews daanlíni da ndi Holy Spirit bee baa daagodest'ąąhíí
bighą. 46 Holy Spirit-híí yati' ła'i yee yádaałti'go ádaabiłsįgo ła'íí, Bik'ehgo'ihi'n̨ań bich'į'
ahédaandzį, daan̨iigo daidezts'ąą. Áík'ehgo Peter gán̨íí, 47 Hadń díí nn̨ee dánohwíí k'ehgo
Holy Spirit bee baa daagodest'aaníí doo tú bee baptize ádaabi'dilne' bik'eh da nzį?
48 Áík'ehgo Jesus Christ bizhi' bee baptize ádaanohwi'dołn̨iił, n̨iigo yee yángon'ą́ą́. Áígé'
gádaabiłn̨ii, Da'kwíí hiskąązhį' kú nohwitahyú síńdaa.

11

1 Nadaal'a'á ła'íí Jesus bee iłk'ííyú daanliinníí Judéayú daagolíínníí, doo Jews daanlįį dahíí
Bik'ehgo'ihi'n̨ań biyati' ałdó' nádaagodn'ąągo yaat'ídaanzį. 2 Áík'ehgo Peter Jerúsalem
yúdag onanádzaago nn̨ee círcumcise ádaaszaa zhin̨éé daanliinníí doo bił daabik'eh dago
3 Gádaabiłn̨ii, Nn̨ee doo círcumcise ádaaszaa dahi bił da'ináá ląą́. 4 Áík'ehgo Peter
hago'at'éégo ánádaagot'ąąłíí iłké' nyin̨ilgo yaa yił nadaagoln̨i' nkegonyaa gán̨íígo, 5 Jóppa
golzeeyú sídáágo oshkąąhgo shił ch'í'n̨ah ágoln̨éh nkegonyaa: Hat'ííshį łigaihi shich'į' bił
nkegonyáá, nadik'ą' łigaihi dįįgé' daayotą'go shich'į' yił nkedaistsoozgo hiłtsąą: 6 Da'as'ah
neł'ąądgo áí biká'gee ba' iłtah at'éhi, dziłká'yú daagolíni, ch'osh ła'íí dlǫ' nadaakaigo
hiłtsąą. 7 Yati' desiits'ą́ą́ gán̨íígo, Peter, nádndáh, nałtseedgo nnáá. 8 Áíná' gádén̨iid,
SheBik'ehń, doodah, da'izlíné dagohíí doo daahiidąągo nohwá goz'ąą dahíí doo hwaa íza-
ashné'i at'éé da. 9 Yati'íí yaaká'gé' gánáshido'n̨iid, Bik'ehgo'ihi'n̨ań nłt'éégo áyíílaahíí doo
da'izlíné biłn̨ii bik'eh da, n̨ii. 10 Díí k'ehgo taadn da'iłké'go shich'į' ágodzaa: áígé' nadik'ą'
łigaihíí yaaká'yú bił onágodzaa. 11 Áígé' dagoshch'į' nn̨ee taagi Caeseréa golzeegé' shich'į'
hil'aad ląą́hi shaa hikai. 12 Holy Spirit gáshiłn̨niid, Ákú bił nádńkáh, doo t'ąązhį' nt'éégo
da. Odlą' bee iłk'isyú daanliinníí gostáń ałdó' biłonáhiikai, áígee nkaigo nn̨eehíí bigową
yun̨e' ha'áhiikai: 13 Áík'ehgo nohwił nagosn̨i' hago'at'éégo bigową yun̨e' Bik'ehgo'ihi'n̨ań
binal'a'á yaaká'gé'hi sizįgo yiłtsąągo gábiłn̨niid, Nn̨ee ła' Jóppa golzeeyú daadnł'áá,
Simon, da'áń Peter holzéhi, yił nánókáh; 14 Áń ni ła'íí bił nahánłtaaníí biłgo yati' bee
hasdádołkahíí yaa nił nagodoln̨ih. 15 Áík'ehgo bich'į' yádaashti' nágodiidzaago Holy Spirit
bee baa daagodest'ąą, ntsé godeyaaná' nohwaa daagodest'ąą n'íí k'ehgo. 16 Jesus án̨íí n'íí,
John tú zhą́ yee baptize ádaayizlaa; ndi nohwíí Holy Spirit bee baptize ádaanohwi'dołn̨iił,
nohwiłn̨ii n'íí bénashn̨iih. 17 NohweBik'ehń Jesus Christ daahosiidlą́ądná' Bik'ehgo'ihi'n̨ań
Holy Spirit nohwaa daizné'íí bíí ałdó' da'áí k'ehgo baa daizné'yúgo, shíí doo hat'íí bee
inshłįį dago, doo doodah dishn̨ii da ni'. 18 Áí daidezts'ąąná' doo hat'íí ńdaado'n̨ii da,
áíná' Bik'ehgo'ihi'n̨ań ya'ahédaanzįgo gádaan̨ii, Áík'ehgo nn̨ee doo Jews daanlįį dahíí
ałdó' binchǫ'íí yich'ą́'zhį' ádaasdzaayúgo ihi'n̨aa doo ngonel'ąą dahíí Bik'ehgo'ihi'n̨ań
baidin'ą́ą́. 19 Stephen zesdįįhíí bikédé'go Jesus daayokąąhíí biniidaagodeszaahíí bighą
ałch'ą́'yú oheskaihíí, ła' Pheníce golzeezhį', ła'íí Cýprus golzeezhį', ła'íí Ántioch golzeezhį'
oheskai, dá Jews daanliinníí zhą́ Bik'ehgo'ihi'n̨ań biyati' yee yich'į' yádaałti'go. 20 Ła'íí
nn̨ee Cýprus golzeegé' ła'íí Cyréne golzeegé' daagolíínníí Ántioch golzeeyú hikainá' nn̨ee
Greek biyati' yee yádaałti'íí yich'į' yádaałti', Jesus nohweBik'ehń yaa yił nadaagoln̨i'go.
21 Bik'ehgo'ihi'n̨ań yił daanlįįgo nn̨ee łą́ą́go da'osdlą́ądgo Bik'ehgo'ihi'n̨ań yich'į' dahaskai.
22 Jesus daayokąąhíí Jerúsalemgee ha'ánáłséhíí áí yaat'ídaanzįgo Bárnabas Ántiochyú
odais'a'. 23 Ákú ńyááyú Bik'ehgo'ihi'n̨ań biłgoch'oba'íí ye'ánát'ąąłíí yiłtsąągo bił gozhǫ́ǫ́
lę́'e, Nohwi'odlą' nłdzilgo bee nasołsįągo nohweBik'ehń doo bich'ą́'zhį' ánádaahołne' da,
daayiłn̨iigo yidag yádaałti'. 24 Bárnabasń nn̨ee nłt'éhi nlįį, Holy Spirit ye'at'éhi, ła'íí
bi'odlą' nłdzili: áík'ehgo nn̨ee łą́ą́go Bik'ehgo'ihi'n̨ań daayosdlą́ąd. 25 Áígé' Bárnabas
Társus golzeeyú Saul yíka ntaayú óyáá: 26 Ákú yaa nyáágo Ántiochyú yił nat'áázh. Áígee

Jesus daayokąąhíí yił ha'ánáłséhgo dała'á łegodzaa, áík'ehgo nnee łąągo yił ch'ídaagoz'ąą.
Ántiochgee Jesus daayokąąhíí da'iłtsé ínashood daahosze'. 27 Áí benagowaaná' nnee
Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú yádaałti'íí Jerúsalemgé' Ántiochzhį' hikai. 28 Áí ła' Ágabus
holzéhi hizį'go, Holy Spirit yábiyiłti'go, Ni'gosdzáń dahot'éhé shina' góyéégo begodigháh,
nniid: Cláudius Caesar nant'án nlįjná' díí begolzaa. 29 Ínashood daantíígee dayí-
daanel'ąągee Jesus bee bik'ííyú Judéayú daagolíínií bich'odaahi'nii daanzįgo biini' ładai-
zlaa: 30 Gádaadzaago Bárnabas ła'íí Saul yaa daizné'gé' Judéayú ínashood yánaziinií yich'į'
odaizné'.

12

1 Áí benagowaaná' Hérod nant'án nlįjgo ínashood ła' yiniidaagonłsį nkegonyaa. 2 Áń
bik'ehgo James, John bik'isn, bésh be'idiltłishé bee zesdįį. 3 Áí Jews daanliinií bił
dádaabik'ehgo yígołsįjdná', Peter ałdó' ha'alt'e'go yee nagoshchįj lę'e. (Báń benil-
zoołé da'ádįhgo báń alzaahi daach'iyąąná' díí be'ánágot'ijł.) 4 Áík'ehgo Peter Hérod
bik'ehgo daayiłtsoodgo ha'ádaist'e', áígé' siláada díí'go sinili binádaadéz'ijgo baa neltij;
Bitis-hagowáh bee bíná'godiníhgo bikédé'go nnee binááł ch'ínádishteeł nzigo. 5 Peter
ha'ená'ilka' yunee' ásitjjná' Bik'ehgo'ihi'nań bich'i' ínashood ha'ánáłséhíí dá bá da'okąąh
nt'éé lę'e. 6 Iskąą hik'e Hérod Peter ch'ínádishteeł nzi lágo, ndi da'áí bitł'é' bésh
hishbizhíí naki bee łíbi'destł'ǫǫgo siláada naki bigizhyú ałhosh: siláada ła'ihíí dáádítíhgee
yinádaadéz'ij lę'e. 7 Dahíko Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á yaaká'gé'hi ch'í'nah ádelzaago
ha'ásitjj yunee' ididezdlaad: Peter bi'ask'ehyú bedelchidgo, Dahałe nádndáh, biłnniid.
Bésh hishbizhíí bigan bee łestł'ǫǫ n'íí nanehesdee. 8 Áígé' Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á
gánábiłdo'niid, Nidiyágé ánágodle'go áde'itł'ó, ła'íí nikee na'astł'óné bee ná'ńl'éés:
áík'ehgo ágádzaa. Áígé' gánábiłdo'niid, Iká' ninasti'íí ídinánłtihgo shiké' ńnáh. 9 Áígé'
ch'ínyáágo yiké' dahiyaa; Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á ánát'ijłíí da'anii bich'i' ánát'ijłíí
doo yígółsi da; áíná' daazhógo shił ch'í'nah ágodzaa nzi lę'e. 10 Siláada yinádéz'iinií
iłtséhíí ła'íí iké'geehíí yitis ch'ín'áázhná' kjh gozníií bich'i'zhi'go bésh dáádítíhi yaa
n'áázh; áí dabínik'eh ch'ínkééz: áígé' ch'ín'áázhgo kjh bigizhyú itín yunee' o'áázh;
áígee dagoshch'i' Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á bich'ą' onádzaa. 11 Peter dabíí ídínágolzijdgo
gánniid, Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á shich'i' yił'aadgo, Hérod bíla'łtł'áhgé' ła'íí Jews daan-
liinií hago áshidilnee'go ndaayołíí n'íí yich'ą' ch'íshinłtíhgo bígosílsijd. 12 Díí yígołsijdná'
John, da'áń Mark holzéhi, bimaa Mary bigowąyú óyáá; áígee łąągo dała'adzaago da'okąąh
lę'e. 13 Peter ch'í'ítinyú dáádítíhíí ńyinests'igo it'eedn, Rhoda holzéhi, dáádítíhyú ńyáá.
14 Peter bizhiihíí yígołsijdgo dá doo yá ch'í'ítiinhé bił gozhǫǫgo ha'ánálwodgo, Peter
dáádítíhgee sizij, niigo nnee ákónee' naháztaaníí yił nadaagosni'. 15 Niini' ádjh née!
daabiłnniid. Áíná' dayúweh ágánií. Gánádaabiłdo'niid, Binádidzołíí zhą benagowaa.
16 Áíná' Peter dayúweh dáádítíh ńyinłts'i: áígé' bá ch'ída'iztąągo daabiłtsąąná' bił
díyadaagot'ee lę'e. 17 Dant'éhe naháztąą doleełhíí bighą nabída'igizh, áígé' hago'at'éégo
Bik'ehgo'ihi'nań ha'ená'ilka'gé' ch'íbinłtiinií yaa nagosni'. Áígé' gánniid, Díí ágodzaahíí
James ła'íí odlą' bee nohwik'ííyú baa bił nadaagołni'. Áígé' dahnyaago łahyúgo onanádzaa.
18 Hayiłkąą hik'e siláada bitahyú ch'inii hadndláád, Peter hago adzaa, daaniigo. 19 Áígé'
Hérod bíka ntaa ndi doo hwaa baa nyaa da, áík'ehgo siláada yinádaadéz'ij n'íí baa
yá'iti'go natseedgo yándaagoz'ąą. Áígé' Judéagé' Caesaréayú óyáágo da'áígee sidaa lę'e.
20 Hérod, Tyre ła'íí Sídongee nnee daagolíínií yich'i' hashkee: Blástus, Hérod yánal'a'á,
t'eké ádaisdlaago dałaházhi' dała'adzaago Hérod yaa hikai, nkegohen'ąą le', daaniigo
yich'i' yádaałti', nant'án bini' bich'ą'gé' zhą da'iyąąhíí bighą. 21 Áík'ehgo ch'ídaagoz'aanií
bijij Hérod nant'án k'ehgo ík'e'idlaago nant'án dahsdaa n'gee dahnezdaago nnee hikaihíí
nłt'éégo yich'i' yałti'. 22 Áík'ehgo nneehíí, Díí bich'i' da'ch'okąąhń bizhiihíí ánií, doo nnee
da! daaniigo ńdaadidilghaazh. 23 Hérod, Bik'ehgo'ihi'nań zhą daach'idnłsíni at'éé, doo nii
dahíí bighą dagoshch'i' Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á yaaká'gé'hi kah bik'izhi' áyíílaa: áígé'
ch'osh bitsi daiyąągo bizes-híí. 24 Áíná' Bik'ehgo'ihi'nań biyati'íí dayúweh didezdlaadgo

nchaa siłįį. 25 Bárnabas ła'íí Saul biłgo, bighą daades'a' n'íí ąął ádaizlaaná' Jerúsalemgé'
John, da'áń Mark holzéhi, yił nakai.

13

1 Ántiochgee ínashood ha'ánáłséhíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú yádaałti'íí ła'íí
iłch'ídaago'aahíí, áí Bárnabas ła'íí Símeon, Niger holzéhi, Lúcius, Cyrénegé' gólíni,
Mánaen, Hérod nant'án yił daahin̲a'ń, ła'íí Saul itah ha'ánákah lę́'e. 2 Dáshin̲á'
Bik'ehgo'ihi'n̲ań daayokąąhná' Holy Spirit gábiłn̲ii, Bárnabas ła'íí Saul shá nada'iziidgo
bich'į' ádén̲iid n'íí shá its'ánołe. 3 Áík'ehgo dáshin̲á' náda'oskąądná' Bárnabas ła'íí
Saul yiká' ndaadesn̲ii, áígé' odais'a'. 4 Áígé' Holy Spirit odaabis'a'go Seléuciayú ń'áázh;
áígé' Cýprusyú bił oda'iz'eel. 5 Sálamisgee n'áázhná' Jews ha'ánáłséh nagoz'ąą yun̲e'
Bik'ehgo'ihi'n̲ań biyati' yaa yádaałti': John bich'odaan̲ii lę́'e. 6 Páphos golzeegee ni'
tayi' dahgoz'áni yiká' ch'ín'áázh; áígee nn̲ee Bar-Jesus holzéhi, Jew nlíni, bena'ich'aahíí
iłtah at'éégo ená'ol'ii̯łi, Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú na'iziid ádil'ínihi, Paul ła'íí Bárnabas
baa n'áázh lę́'e. 7 Áń nn̲ee góyáni, nant'án nlíni, Sérgius Paulus holzéhi yił n'áázh; áń
Bik'ehgo'ihi'n̲ań biyati'íí yidits'ı̨h hát'ı̨́ı̨́híí bighą Bárnabas ła'íí Saul yiká'iił'a'. 8 Áíná'
Bar-Jesus, da'áń Élymas holzéhi, (Élymas golzeehíí bena'ich'aahíí iłtah at'éégo ená'ol'ii̯łi
golzeego ágolzee) nant'án dánko odląą hileeh nzı̨híí bighą Bárnabas ła'íí Saul yidáhzhı̨'
yałti' lę́'e. 9 Áíná' Saul, (da'áń Paul holzéhi) Holy Spirit yábiyiłti'go da'as'ah yineł'ı̨́ı̨́, 10 Áígé'
gáyiłn̲ii, Ni, ch'iidn bik'ehgo áńt'íni, dawahn nn̲ee bich'į' nach'áhi, dawahn nchǫ'go
áńt'éhi, nłt'éégo ágot'eehíí dawa doo nił nzhǫǫ dahi, Bik'ehgo'ihi'n̲ań bich'ı̨' ts'ígodesdǫh
itínhíí digizgo ánłsini, doo dayúweh ágánt'ı̨ı̨ da le'. 11 K'adíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań nich'ı̨'
ná'diziidgo dét'ı̨hézhı̨' nin̲áá ágodı̨hgo ch'ígona'áí doo hí'ı̨́ı̨́ da nleeh. Dagoshch'ı̨' bin̲á'oh
golbaa gozlı̨ı̨, áígé' godiłhił bik'egonyáá; áík'ehgo hadń bidilǫǫsń yíka nantaa nágodiidzaa.
12 Áígé' nant'án ánágot'ı̨ı̨łíí yo'ı̨ı̨ná', Bik'ehgo'ihi'n̲ań biyati' yee bił ch'ígót'aah n'íí baa
yił díyagot'eego osdląąd. 13 Paul yił nakaihíí biłgo Páphosgé' bił oda'iz'eel, ni' Pamphýlia
golzeehíí biyi' Pérga golzeezhı̨' hikai: áígé' John bich'ą́' Jerúsalemyú onádzaa. 14 Áígé'
Pérgagé' yúweh ni' Pisídia golzeehíí biyi' Ántioch golzeeyú onanákai, Jews daagodnłsiníí
bijı̨ı̨ ha'ánáłséh goz'ąą yun̲e' ha'ákaigé' dahdinezbı̨h. 15 Begoz'aaníí ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̲ań
binkááyú nada'iziidi n'íí biyati' daayozhiihíí bikédé'go Jews ha'ánáłséhíí binadaant'a'
bich'ı̨' oda'is'a' gádaan̲iigo, Nn̲ee daanołíni, shik'ííyú, yati' ła' nn̲ee bich'ı̨' bidag yádaałti'
lę́'eyúgo dák'ad ágádaadołn̲iih. 16 Áík'ehgo Paul hizı̨'go na'ígizhná' gán̲íí, Israel hat'i'i
daanołíni, Bik'ehgo'ihi'n̲ań daadinołsíni, ídaayesółts'ąą. 17 Díí Isreal hat'i'i Bik'ehgo'ihi'n̲ań
daayokąąhń daanohwitaa n'íí hayihezn̲ilgo ni' Egypt, doo daabíyéhi biyi' daagolı̨́ı̨́ n'ná'
nn̲ee ízisgo ádaat'eego áyíílaa ni', ła'íí binawod bee ni' Egyptgé' ch'íin̲il ni'. 18 Dénchǫ'go
ádaat'ee ndi yin̲ádéz'ı̨ı̨igo da'izlı̨ı̨yú dizdinhíí hagee bił łegodzaa. 19 Ni' Cánaan golzeegee
nn̲ee gosts'idyú hat'i'i doo hat'íí dago áyíílaaná' bini' n'íí Israel hat'i'i dała'á daantı̨́ı̨́gee
bíyéé doleełíí bebígozı̨ı̨híí yá áyíílaago ni' yá iłk'idaahosdzog. 20 Áí bikédé'go aayádaaltihíí
bánadaant'aago bá ágólaa, dı̨́ı̨́dn gonenadínyú ashdladin łegodzaayú shı̨, Bik'ehgo'ihi'n̲ań
binkááyú na'iziidi, Samuel holzéhi, nyáázhı̨'. 21 Áígé' ízisgo nant'án daayokeed; áík'ehgo
Saul, Kish biye', Benjamin hat'i'íí nlíni, Bik'ehgo'ihi'n̲ań baa destı̨ı̨go bánant'aago
dizdin łegodzaazhı̨'. 22 Áń k'ihzhı̨' nnáńłtı̨́ı̨́ná' David nant'án ánálzaa; áń díí k'ehgo
án̲íígo yaa nagoln̲i', David, Jesse biye'híí shił dábik'ehyú át'éehíí ła'íí dáhasht'ı̨́ı̨́yú
ánát'ı̨ı̨łíí bígosíłsı̨ı̨d. 23 Díí nn̲ee bich'ą́'gé' hadaałishchínihíí bitahgé' Bik'ehgo'ihi'n̲ań
ngon'ááníí k'ehgo Israel hat'i'i bá Hasdá'iiniiłíí bá yiłtı̨́ı̨́, áń Jesus holzee: 24 Doo hwahá
Jesus highháh daná' John, Nohwinchǫ'íí bich'ą́'zhı̨' ádaaln̲e'go baptize ádaanohwi'doln̲e',
n̲iigo Israel hat'i'íí dawa yich'ı̨' yałti' lę́'e. 25 John binasdziid k'ad ąął áile'ná' gán̲íí,
Hadń át'ı̨́ı̨́ daashidoln̲iih? Shíí doo áń ásht'ı̨́ı̨́ da. Ndi shikédé'go highháhihíí biketł'óól
k'e'ish'adgo ndi doo bik'eh sítı̨́ı̨́ da. 26 Nn̲ee daanołíni, shik'ííyú, Abraham hat'i'i daanołíni,
ła'íí nohwitahgé' Bik'ehgo'ihi'n̲ań daadinołsíni, hasdách'ikáhíí baa na'gon̲i'íí nohwíí
nohwich'ı̨' alzaa. 27 Jerúsalemyú daagolííníí binadaant'a' dábiłgo Jesus doo yínádaagolzı̨

da, ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̨ań binkááyú nada'iziidi ádaan̨ii n'íí, godilzinníí bijįį dawahn náhójii
n'íí doo bił ídaagozį dahíí bighą ádaan̨ii n'íí begolzaa, da'itsaahíí bee bá ndaagoz'ąągo.
28 Hat'íí bighą daayiziłhééhíí doo yídaagołsį da, ndi Pílate nádaayokąąh, ziłhéé daayiłn̨iigo.
29 Bek'e'eshchiinníí ąął begolzaaná' tsį'ił̨na'áhi biká'gé' godah ch'ínádaiztįįgo, tsébii'i'áń
yun̨e' ił̨ch'į'ndaiztįį. 30 Ndi daztsąągé' Bik'ehgo'ihi'n̨ań nábihil'n̨a': 31 Áígé' łąągo iskąągo
hayíí Gálileegé' Jerúsalemzhį' yił hikaihíí yich'į' ch'í'n̨ah ánádil'įį lę'e, áí k'adyúgo bin̨áál
ánágot'įįdíí nn̨ee yił nadaagoln̨i'. 32 Yati' baa gozhóni baa nohwił nadaagoln̨i', bich'ą'gé'
hadaał̨inelt'aanníí Bik'ehgo'ihi'n̨ań bángon'ąą n'íí k'ehgo, 33 Jesus nábi'dihil'n̨a'íí, nohwíí
bichągháshé daandliinníí nohwá ye'ilaa; psalm nakigee ałdó' biyi' gán̨íígo k'e'eshchįį,
ShiYe' ńlį́ą́, díí jįįgé' nitaa sílą́ą́. 34 Doo diłdzid nanádleeh dago daztsąągé' náyihiln̨a'íí
yaa nagoln̨i'go gán̨íí, Da'an̨iigo David bángoni'áánníí nohwíí nohwaa nshné'. 35 Psalm
ła'íí ałdó' biyi' gánádi'n̨ii, Dilzini Nlíni n̨íyééhíí diłdzidíí doo bee bángon'áah da.
36 Davidhíí naghaa n'ná' habinołt'įłłíí bá Bik'ehgo'ihi'n̨ań yighą binł'a'íí ąął áyíílaahíí
bikédé'go, David daztsąago bik'íí n'íí łe'sin̨ilíí bitahyú nbi'deltą́ą́ lę'e, áík'ehgo nłdzid;
37 Ndi Bik'ehgo'ihi'n̨ań nábihil'n̨a'íí doo nłdzid da. 38 Áí bighą nn̨ee daanołíni, shik'ííyú,
bídaagonołsį le', díí nn̨eehń baa nohwił nagoln̨i', binkááyú déncho'go ádaanołt'ee n'íí
nzhoonníí bee nohwaa nágodit'aahíí bighą: 39 Hayíí áń yodlą́ąhń dawahá biyi'gé' nłt'éégo
ch'íbił́teehi at'éé, áíná' Bik'ehgo'ihi'n̨ań yegos'aanníí Moses binkááyú ni'né'i doo dawa
bee ch'íkółteehi at'éé da. 40 Bik'ehgo'ihi'n̨ań binkááyú nada'iziidi ágádaan̨ii n'íí doo bee
nohwich'į' ágon̨éh da doleełhíí bighą baa daagonołsąą; 41 Sąą, aadaadlohíí daanołíni,
nohwił díyadaagot'ee, doo haada daadołeeł: nohwíí yołkaałíí biyi' hat'íhíta ashłe', áí
ashłe'íí ła' nohwił nagoln̨i'yúgo ndi doo daahołdlą́ą́ da. 42 Jews daanliinníí ch'ínákainá'
doo Jews daanlįį dahíí, Iké'gee godilzinníí bijįį da'áík'ehgo nohwił nanádaagodoln̨ih,
daabiłn̨iigo nádaabokąąh. 43 Áík'ehgo dała'ách'ít'éehíí ąął tanách'osąąná' Jews daanlíni
ła'íí Jews bi'okąąhíí yédikaihíí daidnłsíni łąągo Paul ła'íí Bárnabas yiké' dahiskai; áí bich'į'
yádaałti' ła'íí, Bik'ehgo'ihi'n̨ań biłgoch'oba'íí dayúweh nłt'éégo baa hołkaah, daabiłn̨iigo
bidag yádaałti'. 44 Áígé' godilzįh hik'e kįh gozn̨ilgee nn̨eehíí dásdozhą́ dawa dała'adzaa,
Bik'ehgo'ihi'n̨ań biyati' ídaayésts'ąąyú. 45 Jews daanlíni nn̨ee dała'at'éehíí daayiłtsąąná'
dázhǫ́ da'ołch'įįd lę'e, Paul án̨ííhíí doo áígee da, daan̨ii ła'íí nchǫ'go yaa yádaałti'.
46 Paul ła'íí Bárnabas doo biini' hąh dago gádaan̨ii, Bik'ehgo'ihi'n̨ań biyati'íí nohwíí
iłtsé nohwich'į' bee yá'iti'go dábik'eh: ndi daanohwíí k'ihzhį' bídaasoyilgo dahazhį'
ihi'n̨aahíí doo bik'eh sitįį da daanołsį dago, ádándaagosołt'ąąhíí bighą doo Jews daanlįį
dahíí bich'į'go dahsiikai. 47 Ágán̨íígo nohweBik'ehń nohwá ngon'ąą́, Doo Jews daanlįį
dahíí bá idindláádíí ńlą́ą́go haniłtą́ą́, ni'gosdzán náhen'ąą́yú nn̨ee iłtah at'éégo hadaazt'i'i
ninkááyú hasdákáh doleeł. 48 Doo Jews daanlįį dahíí díí daidezts'ąąná' bił daagozhǫ́ǫ́go
Bik'ehgo'ihi'n̨an biyati' ya'ahédaanzį lę'e: dahazhį' daahin̨aa doleełgo nábidihesdlaahíí
dawa da'osdlą́ąd. 49 Bik'ehgo'ihi'n̨ań biyati' Ántioch bin̨aayú dáhot'éhé didesdlaad lę'e.
50 Ndi Jews daanlíni isdzáné daagodnłsíni nłt'éégo bídaagozini, ła'íí nn̨ee nant'án daanlíni
ákú daagolíínníí biini' yá ádaagozlaa, Paul ła'íí Bárnabas biniidaagododle', daan̨iigo,
áík'ehgo daabini'gé' ch'ídaayineyood. 51 Bikee łeezh yaa daayiiłháal, doo hádaabich'it'ąą
dahíí nn̨ee bee bígózįhíí bighą, áígé' Icóniumyú onanát'aazh. 52 Hayíí da'osdlą́ądíí bijíí
dawa yee bił daagozhǫ́ǫ́, ła'íí Holy Spirit ye'ádaat'ee lę'e.

14

1 Icónium golzeegee Paul ła'íí Bárnabas biłgo Jews ha'ánáłséh goz'ąą yun̨e' ha'a'áázhgo
yádaałti', áík'ehgo nn̨ee łąągo da'osdlą́ąd, ła' Jews daanlíni, ła' Greeks daanlíni. 2 Áíná'
Jews doo da'odlą́ą́ dahíí, doo Jews daanlįį dahíí yił daagoshkishgo odlą' bee iłk'ííyú
daanliinníí bich'į' nchǫ'go natsídaakeesgo ádaizlaa. 3 Da'áígee sikeego ńzaad ogoyaago,
doo biini' hąh dago Bik'ehgo'ihi'n̨ań yá yádaałti' lę'e, áík'ehgo godiyįhgo be'ígózini
ła'íí ízisgo áná'ol'ąłi Paul ła'íí Bárnabas binkááyú Bik'ehgo'ihi'n̨ań ánát'ąłgo biyati' yee
biłgoch'oba'íí da'an̨ii at'éégo bígózigo áyíílaa. 4 Áígee nn̨ee daagolíínníí iłk'ékai; ła' Jews
daanliinníí yił daagost'ąłd; ła'íí Paul ła'íí Bárnabas yił daagost'ąłd. 5 Doo Jews daanlįį dahíí

ła'íí Jews daanliinií bindaant'a' biłgo biní'da'diłníh ła'íí nbída'iłne'go ndaagoshchjį, [6] Áí yídaagołsįįdná' Lýstra ła'íí Dérbe, Lycaónia biyi' kįh nagoznilyú ła'íí binaayú dahtsídinkįį. [7] Ákú yati' baa gozhóni yaa nadaagolni'. [8] Lýstra golzeegee nnee di'ilihi sidaa lę́'e, dágozlįįná' dasa'go doo naghái da: [9] Áń Paul yałti'go yidits'ag: Paul da'as'ah bineł'ííígo bi'odlą' golííígo nádziihgo bígołsįįd, [10] Áík'ehgo, Nádndáhgo hizįį, biłnii. Nnee di'ilń dáhah nádihitahgo dahiyaa. [11] Nnee dała'at'éehií Paul adzaahií daayiłtsąąná' Lycaónia biyati'íí yee nádaadidilghaazhgo gádaanii, Daadinlzinií nohwich'į' nken'áásh, nnee k'ehgo nohwitahyú anát'ash. [12] Bárnabasń Júpiter daayiłnii; Paulhií, itisgo yałti'hií bighą Mercúrius daayiłnii. [13] Kįh goznilií bádngee kįh biyi' Júpiter bich'į' da'ch'okąąhií goz'ąą lę́'e; áígee Júpiter bich'į' okąąh yebik'ehń magashi ła'íí ch'il hishbizhgo alzaahií ch'é'ítiinzhį' ła'ádaizlaa, magashihií natseedgo Paul ła'íí Bárnabas okąąhgo baa hi'níił nzįgo, nnee dała'adzaahií binadzahgee. [14] Áíná' nadaal'a'á, Paul ła'íí Bárnabas, díí yaat'ídaanzigo doo bił daanzhǫǫ dago ák'e nada'ihidzįįz nágodiidzaago, nnee dała'at'éehií yitah anákeeł lę́'e, nawode gádaaniigo, [15] Nnee daanołíni, hat'íí łąą́ bighą ágádaałt'ąą? Nohwíí ałdó' nohwíí k'ehgo nnee ndlíni ánt'ee; daazhógo ádaat'éhi bich'ą́'zhį' ádaałne'ná' Bik'ehgo'ihi'nań hináhi daahołkąąh le', áń yáá, ni'gosdzáń, túnteel ła'íí dawa biyi' daagolínihií áyííłaahi at'éé: [16] Áń doo áníiná' nnee iłtah at'éégo hadaazt'i'i dabiini'yú nadaakeego áyíłsį lę́'e. [17] Da'ágát'éé ndi be'ígózį doleełíí dawahn nohwich'į' ch'í'nah áyíłsį, nłt'éégo nohwich'į' at'éé, nanágoltíhgo ła'íí ná'nt'íhgo nohwá ágółsį, ch'iyáń ła'íí iłgoyiłshóóníí bee hwoi daandlįįgo ánohwiłsį ałdó'. [18] Áí gánniidgo magashi nastseedgo bee daahohiikąąh daanzį n'íí t'ąązhį' ádaadzaa, ndi dásdozhą́ begolzaa. [19] Jews daanlíni Ántiochgé' ła'íí Icóniumgé' hikaihií nnee ła' yiini' yá ádaagozlaago Paul łeyída'isne'go, daztsąą łąą́ daanzigo kįh goznil bitisyú ch'ídaideshood. [20] Áíná' ínashood binaayú nazįįgo, nádiidzaago kįh goznil yune' onanádzaa: áígé' iskąą hik'e Dérbeyú ó'áázh, Bárnabas biłgo. [21] Áí kįh goznilyú yati' baa gozhóni yaa nadaagolni'go łąą́go da'osdląądná' Lýstra, Icónium ła'íí Ántioch golzeeyú t'ąązhį' onákai, [22] Ínashood nłdzilgo ádaile'go, yidag yádaałti'go, Dayúweh da'ołdlą́ą le', daayiłniigo, ła'íí, Nyé'i daadihiits'ago zhą́ Bik'ehgo'ihi'nań bilałtł'áhgee daanliinií itah daahiidleeh, daayiłniigo ałdó'. [23] Dáshiná' da'okąąhgo ínashood ha'ánáłséhií dawago yánazíni yá hadaiheznilná' Bik'ehgo'ihi'nań yada'ołííhií yaa yidin'ąą́. [24] Pisídia yiyi' ch'ín'áázhná' Pamphýliagee n'áázh. [25] Pérgagee Bik'ehgo'ihi'nań biyati' yee yádaałti'gé' Attália golzee yuyaa onanát'aazh. [26] Áígé' Ántiochyú t'ąązhį' bił onada'iz'eel, áígé' odaach'is'a' ni', áígé' binasdziidií ąął ładaizlaahií Bik'ehgo'ihi'nań biłgoch'oba'íí yee baa daagodest'ąą ni'. [27] Ákú nakainá' ínashood dała'adzaago hago'at'éégo Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú nada'iziidií dawa yaa yił nadaagolni', ła'íí doo Jews daanlįį dahíí odlą́ago yá yił ch'ída'iztaanií ałdó'. [28] Da'áígee ínashood yił naháztąągo ńzaad godeyaa.

15

[1] Ła' nnee Judéa golzeegé' hikaigo odlą' bee iłk'ííyú daanlíni yił ch'ídaago'aah, Moses yegos'aanií bik'ehgo circumcise ádaanohwi'deszaayúgo zhą́ hasdáłkáh, daaniigo. [2] Paul ła'íí Bárnabas díí yaa yádaałti'go díyat'eego yił łahada'dit'áh, áík'ehgo Paul ła'íí Bárnabas, ła'ihíí ałdó' Jerúsalem yúdag nadaal'a'á ła'íí ínashood yánazíni díí baa nahódaidiłkidyú dołkah, daayiłniigo hadaiznil. [3] Ínashood ha'ánáłséhií daabides'a'go dahdiikai; doo Jews daanlįį dahíí Jesus yich'į' dahaskaihií yaa nadaagolni'go Pheníce ła'íí Samária golzeeyú ch'íkai: odlą' bee iłk'ííyú daanliinií dawa yaa bił daagozhǫǫ́. [4] Jerúsalemyú hikainá' ínashood ha'ánáłséhií, nadaal'a'á ła'íí ínashood yánazíni biłgo yaa hikaihií ba'ahédaanzigo hago'at'éégo Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú nada'iziidií dawa yaa yił nadaagolni'. [5] Ła' ínashood Phárisees zhinéégo daagot'iinií daahizi'go gádaannii, Da'anii círcumcise ádaal'ąągo dábik'eh, ła'íí Moses yegos'aanií bikísk'eh ádaanołt'eego daan'niigo bándaagosiit'ąą. [6] Nadaal'a'á ła'íí ínashood yánazíni díí yaa yádaałti'hií bighą dała'adzaa. [7] Ńzaad godeyaago łahada'dit'áhná' Peter hizį'go hadzii, Nnee daanołíni, shik'ííyú, dá'ałk'iná' yati' baa gozhóni, Jesus baa yati'íí, shíí shinkááyú doo Jews daanlįį dahíí daidits'ago Jesus daayodlą́ą

doleełgo Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwitahgé' hanáshíílt'į̨ ni'. [8] Bik'ehgo'ihi'n̲ań daakojíí dawa
yígółsini Holy Spirit nohwíí nohwaa daadest'aanií k'ehgo bíí ałdó' baa daadest'ąągo
bił'ijóóníí yee yił ch'í'n̲ah áyíłsį; [9] Nohwíí ła'íí bíí biłgo dáłełt'eego nohwaa natsekeesgo
bi'odlą' bee bijíí nłt'éégo ánádaisdlaa. [10] Áík'ehgo hat'íí bighą nohwíí ła'íí daanohwitaa
n'íí ch'éh ádaahiil'į̨ n'íí, Jesus daayodláni doo Jews daanlį̨ dahíí ładaile'go ádaałt'į̨igo
Bik'ehgo'ihi'n̲ań nabídaanołtaa? [11] Jesus Christ nohweBik'ehń dázhǫ́ biłgoch'oba'íí bee
hasdáhii'n̲íílgo bíí ałdó' da'áík'ehgo hasdákáhgo dahohiidlą́ą. [12] Nn̲ee dała'adzaahíí dawa
doo hat'íí daahiłts'ag daná' Bárnabas ła'íí Saul yídaayésts'ąą, hago'at'éégo doo Jews daanlį̨
dahíí bitahyú Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú godiyįhgo ánágot'į̨ł'íí ła'íí ízisgo áná'ol'į̨ł'íí
ánáda'ol'į̨ł n'íí yaa nadaagoln̲i' lę́'e. [13] Ąął hadaasdziiná' James hadziigo gánn̲iid, Nn̲ee
daanołíni, shik'ííyú, shídaayełts'ą́ą́: [14] Símeon gán̲íí ni', Da'iłtséná' doo Jews daanlį̨ dahíí
Bik'ehgo'ihi'n̲ań bizhi' yee da'okąąhgo hayin̲íił doleełhíí bighą yaa nyáá lę́'e. [15] Dáłełt'eego
Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú nada'iziidi n'íí yaa nadaagosn̲i'; díí k'ehgo k'e'eshchį̨ ni', [16] Díí
bikédé'go nádishdaałgo David bich'ą́'gé' hadaałishchínihíí nadaant'ángo ánádaashdle', kįh
ánágoch'idle' łehíí k'ehgo; nagohezgo' n'íí dawa nágodishtł'į̨ł, nłt'éégo nnágodish'aał:
[17] Nn̲ee ła'ihíí ałdó' Bik'ehgo'ihi'n̲ań hádaabit'į̨ doleełhíí bighą, ła'íí doo Jews daanlį̨
dahíí shizhi' bee daahojííhíí ałdó', n̲ii nohweBik'ehń, díí dawa ánát'į̨ł. [18] Bik'ehgo'ihi'n̲ań
ni'gosdzáń ágólzaagé' yushdé' godezt'i'go binasdziidíí yígółsį ni'. [19] Áí bighą shíí díí
k'ehgo shił dábik'eh, doo Jews daanlį̨ dahíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań bich'į' dahnáhikáhíí doo
hat'íí bighą bich'į' nadaagontł'og bik'eh da: [20] Díí zhą́ bee bich'į' k'eda'iilchii, Beda'okąąhíí
nastseedgo nadn'áí yaa hi'n̲iił n'íí doo daałsąą da, doo nant'į' nach'ikai da, ła'íí dawahá
bize'da'istł'oonníí ła'íí dił̨ihíí ałdó' doo daałsąą da. [21] Doo ániná'gé' godezt'i'go kįh nagozn̲ilíí
dawagee hadń Moses yaa nadaagoln̲i'íí gólį́ą́, Jews daagodnłsinií bijį̨ Jews ha'ánáłséh
nagoz'ąą yun̲e' Moses binaltsoos dawahn nádaahojíí. [22] Nadaal'a'á, ínashood yánazíni,
ła'íí ínashood ha'ánáłséhíí dawa biłgo dabíí bitahyú nn̲ee hádaihezn̲ilgo Ántiochyú Paul
ła'íí Bárnabas yił daides'a'go bił dádaabik'eh; áík'ehgo Judas, Bársabbas holzéhi ła'íí
Silas, ínashood bitahyú nn̲ee ádn nazínihíí: [23] Naltsoos díí k'ehgo k'e'eshchiinií yił
odais'a': Odlą' bee nohwik'ííyú daandlíni, nadaal'a'á, ła'íí ínashood yánazíni biłgo, nohwíí
doo Jews daanołį̨ dahíí, Ántiochyú, Sýriayú, Ciliciayú odlą' bee nohwik'ííyú daanołíni,
Gozhǫ́ǫ́, daanohwiłn'n̲ii. [24] Doo hadń ágádaabiln'n̲ii da ndi, nohwich'ą́'gé' ła' yati' yee
nanohwinłtł'ogo, Círcumcise ádaanohwi'diln̲e', ła'íí Jews bich'į' begoz'aanií yikísk'eh
ádaanołt'ee, daanohwiłn̲iigo nohwiini' nadaidezgeedíí baat'ídaandzį ni': [25] Áík'ehgo
dała'áhiidzaaná' nn̲ee ła' hadaahii'n̲iił, áí Paul ła'íí Bárnabas, nohwił daanzhóni, ákú bił
nádaadn'aago daanohwigha nohwił dádaabik'eh. [26] Díí nn̲eehíí dásdozhą́ daabi'distseed,
Jesus Christ nohweBik'ehń bizhi' bee daabich'ozhiihíí bighą. [27] Áík'ehgo Judas ła'íí Silas
díí naltsoosíí bił daadel'a', dá díí bek'e'eshchį̨łhíí k'ehgo dabíí nohwił nadaagodoln̲ih.
[28] Holy Spirit ła'íí nohwíí nohwił dádaabik'eh, doo nohwá nyéé dago, dá díí zhą́ bee
nohwá ndaagosiit'ąą; [29] Beda'okąąhíí nastseedgo nadn'áí yaa hi'n̲iił n'íí, ła'íí dił, ła'íí
dawahá bize'da'istł'oonníí doo daałsąą da, doo nant'į' nach'ikai da ałdó': díí bich'ą́'zhį'
ádaanołt'eego nzhǫǫ. Da'áí zhą́ nohwich'į' k'eda'shiilchį̨. [30] Dahdes'a'ná' Ántioch
golzee yuyaa okai: ákú hikainá' ínashood dała'ádaizlaaná' naltsoosíí yaa daistsooz:
[31] Bek'e'eshchiinií daayozhi'ná', áí bee hadag ádaat'eehíí bighą bił daagozhǫ́ǫ́. [32] Judas
ła'íí Silas, dabíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú yałti'i daanlį̨igo, odlą' bee bik'ííyú łą́ą́go yich'į'
yádaałti', ła'íí nłdzilgo bi'odlą' goleehíí bighą yidag yádaałti' lę́'e. [33] Dét'įhézhį' naháztąą
hik'e odlą' bee bik'ííyú nadaal'a'á bich'į' onádais'a', bił daagozhǫ́ǫ́go. [34] Áíná' Silas, Dákú
sídáá ndizhǫǫ, nn̲iid. [35] Paul ła'íí Bárnabas ałdó' Ántiochyú sikee, Bik'ehgo'ihi'n̲ań biyati'
yee iłch'ídaago'aahgo ła'íí yaa nadaagoln̲i'go, ła'ihíí ałdó' łą́ą́go ágádaat'į̨ ni'. [36] Da'kwíí
hiskaanií ch'ígóyáá hik'e Paul Bárnabas gáyiłn̲ii, Noo', t'ąązhį' nádot'aash kįh gozn̲il n'ííyú,
Bik'ehgo'ihi'n̲ań biyati' baa nagohiiln̲i' n'ííyú, odlą' bee nohwik'ííyú baa nanádaanotaa
hagoshą' ádaat'ee. [37] Bárnabasń John, da'áń Mark holzéhi, yił dikáh hát'į́ą́. [38] Ndi Paulń
doo yił dikáh hát'į́ą́ da, dabí'iłtséná' Pamphýliagee bich'ą́' t'ąązhį' ádeheltį̨ ni', doo

dayúweh bich'odaan̲iigo yił okai da ni'. 39 Áí bighą ła', Ch'ík'eh, n̲iiná' ła'íí, Dah, n̲iigo
yighą díyat'eego łahadit'áh, áí bighą iłk'é'áázh: Bárnabasń Mark biłgo bił oda'iz'eel,
Cýprus golzeeyú; 40 Paulń Silas hayiłtı̨́go dahn'áázh, odlą' bee bik'ííyú, Bik'ehgo'ihi'n̲ań
biłgoch'oba'íí nohwił daanlı̨ı̨, daabiłn̲iigo. 41 Áík'ehgo Sýria golzeeyú ła'íí Cilícia golzeeyú
ínashood ha'ánáłséhíí bi'odlą' nłdzil hileehíí bighą akú ch'ín'áázh.

16

1 Áígé' Paul Dérbeyú nanadzaa, Lýstrayú ałdó': áígee Jesus yodláni sidaa lę́'e, Timothy
holzéhi, isdzán odláni Jew nlíni bimaa; áíná' bitaahíí Greek nlı̨ı̨: 2 Áń Lýstragee ła'íí
Icóniumgee odlą' bee iłk'ííyú daanliinií nłt'éégo baa yádaałti'. 3 Paul Timothy yił di'aash
hat'íígo círcumcise ábíílaa, bitaa Greek nlı̨ı̨go Jews ákú daagolíínií dawa yídaagołsı̨híí
bighą. 4 Kı̨h nagozn̲ilyú hikahná' Jerúsalemgee nadaal'a'á ła'íí ínashood yánazíni be-
goz'aanií bá ádaizlaahíí bek'e'eshchíni baa daistsooz, yikísk'eh ádaat'ee doleełíí. 5 Áík'ehgo
ínashood ha'ánáłséhíí bi'odlą' nłdzil daasilı̨ı̨, ła'íí dajı̨ı̨ biigha bínáhíkah lę́'e. 6 Holy Spirit,
Asia biyi' doo Bik'ehgo'ihi'n̲ań biyati' bee yádaałti' da, biłn̲iigo Phrýgia ła'íí Galátiayúgo
ch'ékai. 7 Mýsiayú hikainá' Bithýniayú dikáh ńt'éégo Holy Spirit doo hádaabist'ı̨ı̨ da.
8 Áík'ehgo Mýsiahíí ch'ékaigo Tróasyú hikai. 9 Tł'é'yú Paul bił ch'í'n̲ah ágolzaa: nn̲ee
Macedóniagee golíni sizı̨ı̨; áń gábiłn̲iigo nábokąąh, Yushdé', kú Macedóniayú ńn̲áhgo
nohwich'onn̲ii. 10 Bił ch'í'n̲ah ágodzaaná' dagoshch'ı̨' Macedóniayú nkáh daaniidzı̨, yati'
baa gozhóni, Jesus baa yati'íí, baa nadaagohiiln̲i'go Bik'ehgo'ihi'n̲ań ánohwiłn̲ii łąą́
daandzı̨go. 11 Áík'ehgo Tróasgé' ts'ígozdǫh Samothráciazhı̨' nohwił dahdez'eeł, iskąą
hik'e Neápolisyú nohwił naada'iz'eel; 12 Áígé' Philíppizhı̨' ohiikai, áí Macedónia biyi'
itisgo kı̨h gozn̲ili, Rome yebik'ehi: kú naháatąago da'kwíí hiskąą. 13 Jews daagodnłsinií
bijı̨ı̨ túńlíni bahgee kı̨h gozn̲ilgé' ch'ínkai, ákú náda'ch'okąąh goz'ąą; áígee dinebı̨hgo
isdzáné nihikáhíí bich'ı̨' yádaahiilti' ni'. 14 Isdzán Lydia holzéhi, Thyatíragé' gólíni,
nak'ą' łichiigo dotł'izhíí baa nahin̲iihń, Bik'ehgo'ihi'n̲ań yokąąhń, nohwidezts'ąą: áń
Bik'ehgo'ihi'n̲ań bijíí iłch'ą́' áyíílaago Paul áń̲ííhíí nłt'éégo yidezts'ąą. 15 Áń ła'íí yił
naháztaaníí biłgo baptize ádaabi'delzaaná' nádaanohwokąąhgo gánohwiłn̲ii, Nohwe-
Bik'ehń da'an̲ii yodląago daashidołn̲iiyúgo, shigowąyú nahísółtąą. Dayúweh yushdé'
daanohwiłn̲iiyú ohiikai. 16 Náda'ch'okąąh goz'ąąyú hiikaahná' it'eedn, ch'iidn biyi' golı̨́go
o'ı̨ı̨́ń, biyisnahíí zhaali yá ágole'ń nohwaa nyáá: 17 Áń Paul ła'íí nohwíí nohwiké' naghaa,
dilwoshgo gán̲íígo, Díí nn̲eehíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań da'tiséyú at'éhi bánada'iziidíí ádaat'ee,
hago'at'éégo hasdách'igháhíí yaa nohwił nadaagoln̲i'i. 18 Da'ágánát'ı̨ı̨łgo łąą́go iskąą.
Áí Paul yik'etsézdı̨ı̨dgo t'ąązhı̨' adzaago spirit nchǫ'íí gáyiłn̲ii, Jesus Christ bizhi'íí bee
gániłdishn̲ii, Biyi'gé' hann̲áh. Áík'ehgo dagoshch'ı̨' hayáá. 19 Biyisnahíí zhaali yá ádaile'
n'íí bich'ą́' ásdı̨ı̨dgo yídaagołsı̨ı̨dná' Paul ła'íí Silas yił ndaazdeelgo na'hin̲iih goz'ąąyú
nadaant'án biyahzhı̨' ndaideshood, 20 Áígé' nant'ánchań daanliinií yaa yił hikaigo gádaay-
iłn̲ii, Díí nn̲eehíí, Jews daanlíni, kú nadaagontł'ogo nadaago'aa, 21 Bi'at'e'íí nohwíí Romans
daandlíni nádaagodiit'aago doo nohwá goz'ąą dahíí yee iłch'ídaago'aah, áí bikísk'eh
ádaant'eego doo nohwá goz'ąą da. 22 Áígé' nn̲ee łąą́go dała'adzaahíí bik'i dahishjeed;
áígé' nadaant'aahíí Paul ła'íí Silas bidiyágé baa nadaihezdzı̨ı̨zná' habída'iłtsaasgo bá
ndaagoz'ąą. 23 Aasin̲ilíí nádaabinestsazná' ha'ená'ilka' yun̲e' ha'ádaabisdeel, bena'igęsé
nai'n̲ilíí gádaayiłn̲iigo, Nłt'éégo bin̲ádaadńł'ı̨ı̨: 24 Ágábiłn̲iihíí bighą da'iłn̲í'yú ha'ená'ilka'
yun̲e' da'obiláá, bikee o'i'áń yun̲e' odaadés'eezgo ádaabizlaago doo nahi'naa da. 25 Áígé'
tł'é'ís'ahyú Paul ła'íí Silas Bik'ehgo'ihi'n̲ań daayokąąhgo ła'íí ya'ahédaanzı̨go da'do'aałgo
ha'áshijeedíí daabidezts'ąą lę́'e. 26 Dágosiłe ni' godihes'naago, ha'ená'ilka'á biká' goz'aanií
dihes'naago dagoshch'ı̨' dáádítı̨́h dawa ch'ída'ezkęęz, ła'íí bésh hishbizhíí bełídaah-
estł'óó n'íí k'eda'os'n̲ah. 27 Bena'igęsé nai'n̲ilíí ch'ínádzidná' ha'ená'ilka'á bidáádítı̨́híí
ch'ída'astąago yo'ı̨ı̨go ha'áshijeedíí hahizkı̨ı̨ łą́ nzıgo bésh be'idiltłishé hayiidzı̨́ı̨zgo ídiz-
iłdee niizı̨ı̨. 28 Áíná' Paul nádidilghaazhgo gán̲íí, Ín̲í'dóln̲íh hela': daanohwigha t'ah
kú naháatąą. 29 Bena'igęsé nai'n̲ilíí, Kǫ' shaa noł'aa, n̲iigo ha'alwod, áíná' tsídolyizgo

ditłidná' Paul ła'íí Silas yiyahzhį' nágo', 30 Áígé' yił ch'ékainá' gádaayiłnii, Hago ashnéhgo hasdáshidilteeh? 31 Gádaabiłnii, Jesus Christ nohweBik'ehń hondlą̨ą̨yúgo hasdániłteeh, ła'íí bił nahántaanihíí ałdó'. 32 Áígee áń ła'íí yił naháztaanihíí dawa Bik'ehgo'ihi'nań biyati' bee yich'į' yádaałti'. 33 Da'áí bitł'é' binída'desnihgee bá tádaizgiz; áígé' dagoshch'į' áń ła'íí yił naháztaaníí dawa baptize ádaabi'deszaa. 34 Bigowąyú yił onákaiyú yá da'dezné', áígé' áń ła'íí yił naháztaaníí dawa Bik'ehgo'ihi'nań daayosdlą̨ą̨dhíí bighą bił daagozhǫǫ́ ląę́'e. 35 Got'įį gozlįįná' nant'án iké'gee sinilíí aasinilíí akú odes'a', Nneehíí ch'ínánót'aash, daaniigo. 36 Bena'igęsé nai'nilíí ádaaniihíí Paul yił nagosni' gánníígo, Nant'án iké'gee sinilíí ínł'a', ch'ínánót'aashgo: áík'ehgo ch'ínół'aashgo nohwił gozhǫǫ́go nádołt'aash. 37 Áíná' Paul gábiłnii, Nohwíí Romans ndlíni dá doo nohwaa yá'iti'é nnee binąáł nohwída'ashtłizh, ha'áná'ilka' yune' ha'ádaanohwisdeel; ya' k'adíí dánant'į'é ch'ínánohwiléé née? Dah; dabíí kú nókáhgo ch'ídaanohwinoléé. 38 Aasinilíí díí yati'íí nant'án iké'gee sinilíí yił nadaagosni': áí Paul ła'íí Silas Romans daanliinií yídaagołsįjdná' ńdaaldzid. 39 Áík'ehgo akú hikaigo nłt'éégo yich'į' hanádaasdziiná' ch'ínádaabizlaago, Kįh goznilgé' ch'ínół'aash, daabiłnii. 40 Áík'ehgo ha'áná'ilka'gé' ch'ínát'aazh, áígé' Lydia bigowąyú ó'áázh: odlą' bee bik'ííyú daanliinií daayo'ininá' yidag yádaałti'ná' onát'aazh.

17

1 Áígé' Amphípolisyú ła'íí Apollóniayú ch'ékainá' Thessalonícayú nanákai, ákú Jews ha'ánáłséh goz'ąą lę́'e: 2 Ákónee' Paul ha'ayáá, da'át'ininá' k'ehgo, áígee Jews daagodnłsinií bijįį Bik'ehgo'ihi'nań biyati' bek'e'eshchiinií yaa yáńdaaltihgo taadn godilzįh. 3 Christ biniigodelzaaná' daztsąągé' naadiidzaahíí dábik'ehyú adzaa, daayiłniigo nłt'éégo ch'í'nah ádaayiłsjgo yaa yádaałti'; áígé' gádaayiłnii, Díí Jesus baa nohwił nagosni'ń Christ nlįį. 4 Áík'ehgo ła' da'osdlą̨ą̨dgo Paul ła'íí Silas yíhikai; Greeks daagodnłsíni łą́ą́go, isdzáné itisyú nandeehíí doo ałch'ídé ałdó' ádaadzaa da. 5 Áíná' Jews daanlíni da'ołch'ininá' nnee nchǫ'go nadaakaihíí dała'ádaizlaago nnee áígee daagolíníí yił daagołkizh, Jason bigową ch'ída'isdzininá', Paul ła'íí Silas nnee dała'adzaahíí bich'į' ch'ídaanendzood daanzigo. 6 Doo hwaa da yídaagołsininá' Jasongo ła'íí odlą' bee iłk'ííyú daanlíni ałdó' ła' biłgo nadaant'án bidáhzhį' ndaineyood, daadilwoshgo gádaaniiná', Díí nneehíí ni'gosdzáń biká' dahot'éhé daagołkizhgo na'aash n'íí kú ń'áázhgo, 7 Jason k'íyó'níí lę́'e: nant'án ła'ihíí nlįį, Jesus holzéhi, daaniigo, áí dawa Caesar yegos'aaníí doo yikísk'eh ádaat'ee da. 8 Nnee dała'adzaahíí ła'íí nant'án daanliinií díí daidezts'ąąná' doo bił dábik'eh da. 9 Jason ła'ihíí biłgo ídánada'hes'nilná' nańdaabines'ininá'. 10 Odlą' bee iłk'ííyú daanliinií tł'é'yú Paul ła'íí Silas Beréayú odais'a': ákú ń'áázhná' Jews ha'ánáłséh goz'ąą yune' ha'a'áázh. 11 Jews áígee daagolíni Jews Thessalonícagee daagolíni bitisgo nłt'éégo natsídaakees lę́'e, Jesus baa na'gonii'íí dázhǫ́ hádaat'ininá' nádaidnné'go Bik'ehgo'ihi'nań biyati' bek'e'eshchiinií dajininá' biigha yitah daadéz'ininá' daayozhíí lę́'e, Jesus baa na'gonii'íí da'anii shį daanzigo. 12 Áí bighą łą́ą́go da'osdlą̨ą̨d; isdzáné Greeks daanlíni itisyú nandeehíí doo ałch'ídé da, nnee ałdó' łą́ą́go da'osdlą̨ą̨d. 13 Áíná' Thessalonícagé' Jews daanlíni Beréagee Paul Bik'ehgo'ihi'nań biyati' yee yałti'íí yídaagołsininá'go, ákú náńłsą́ą́go, Beréagee daagolíníí yił daagoshkizh lę́'e. 14 Áík'ehgo odlą' bee iłk'ííyú daanlíni dagoshch'į' Paul túnteel bich'į'go odais'a': Silas ła'íí Timothy da'áígee sikeená'. 15 Paul yił okaihíí Áthenszhį' yił niikai: t'ąązhį' nádesht'aazhná' Paul gábiłnii, Silas ła'íí Timothy dagoshch'į' shaa no'aash le'gá shá biłdołnii. 16 Paul Áthensgee biba' sidaaná' beda'aszaahíí bich'ininá' da'ch'okąąhíí dázhǫ́ łą́ą́go yo'ininá' biyi'siziiníí doo bił gozhǫǫ́ da. 17 Áík'ehgo Jews ha'ánáłséh goz'ąą yune' Jews daanlíni ła'íí nnee daagodnłsíni yił łahada'dit'áh, ła'íí na'iniih nagoz'ąą́yú dajininá' biigha nákaahíí ałdó' yił łahada'dit'áh. 18 Igoyą' yaa nakaihíí, ła' Epicuréans daaholzéhi, ła'íí Stóics daaholzéhi baa hikai. Ła' gádaanii, Díí bizaagolánihíí łą́ą́ hat'íí niih? Ła'ihíí, Bich'ininá' da'ch'okąąhíí doo bígózininá' dahi yaa nagolni' ngonolníí, daanii, Jesus yaa nagolni' ła'íí nanezna'íí naadiikáhíí yaa nagolni'híí bighą. 19 Daabiłtsoodgo dahisk'id Areópagus golzeeyú yił hikai gádaayiłniigo, Ánníidégo iłch'ígót'aahíí baa nohwił nagolní'. 20 Hat'ííshį

doo bígózį dahi baa nagolnı́'go da'nts'ag: áí bídaagonlzį hádaahiit'ı́ı́. 21 (Athensgee dasa'
daagolı́ı́ńı́í ła'ı́í ńzaadgé' daagolı́ı́ n'ı́í dawa daazhógo na'gonı́' ánı́ıdéhı́í yaa nadaagolnı́'go
dagohı́í yídaayésts'ąągo naháztąą.) 22 Paul dahisk'idgé' Mars golzeeyú sizı́ı́go gánı́í,
Athensgee daagonołíni, dázhǫ́ nohwił daagodiyı́h ląągo bígosı́łsı́ı́d. 23 Hishgaałyú dawahá
daahołkąąhı́í daanesh'ı́ı́, ła'ı́í da'ołkąąhgee DILZINI DOO BÍGÓZÍNI BICH' Į' golzeego
k'e'eshchiinı́í hish'ı́ı́ ni'. Áík'ehgo daahołkąąhı́í doo bídaagonołsı́ dahı́í baa nohwił
nagoshnı́'. 24 Bik'ehgo'ihi'nań ni'gosdzáń ła'ı́í dawahá biká' daagolı́ı́ńı́í áyı́ılaahń yaaká'yú
ła'ı́í ni'gosdzáń biłgo yeBik'ehń nlı́ı́go da'ch'okąąh nagoz'aanı́í nnee áyı́ılaahı́í doo yiyi'
golı́ı́ da. 25 Doo hat'ı́í yídn nlı́ı́ dahı́í bighą dawahá nnee ádaizlaahı́í doo bee daach'okąąh
da, dabı́í nnee dawa ihi'naahı́í, nádidzolı́í ła'ı́í dawahá yá ágółsı́hı́í bighą. 26 Nnee
dała'á bich'ą́'gé' nnee iłtah at'éégo hadaazt'i'i ni'gosdzáń biká' dahot'éhé gólı́ı́go yá
áyı́ılaa, ła'ı́í hazhı́' daahinaahı́í ła'ı́í hayú daagolı́ı́ńı́í yá ngon'ąą́; 27 Bik'ehgo'ihi'nań yiká
daadéz'ı́ı́ doleełhı́í bighą, baa deshaał daanzı́go, dat'éé ndi dała'á ntı́ı́go doo nohwich'ą́'
ńzaadyú gólíni at'éé da, 28 Bee daahin'naa, ła'ı́í bee nadaahiikai, ła'ı́í binkááyú daagondlı́ı́;
nohwitahgé' biyati' nzhónihı́í ła' gádaaniihı́í k'ehgo, Nohwı́í da'anii bichągháshé daandlı́ı́.
29 Nohwı́í Bik'ehgo'ihi'nań bichągháshé daandlı́ı́go, nnee dábiini'ihı́í yee Bik'ehgo'ihi'nań
ádaile', óodo dagohı́í béshłigaií, tsééta bee nłt'éégo be'ilzaahı́í áyı́ılaahı́í k'ehgo doo
baa natsídaahiikees da le'. 30 Nnee Bik'ehgo'ihi'nań doo yídaagołsı́ daná' binchǫ'ı́í doo
yineł'ı́ı́ da ni': ndi k'adı́í Bik'ehgo'ihi'nań nnee dahot'éhé gádaayiłniigo bá ndaagoz'ąą,
Nohwinchǫ'ı́í bich'ą́'yúgo ádaałne': 31 Nnee háyiłtı́ı́ńı́í ni'gosdzáń biká' nnee dábik'ehgo
yaa yałti' doleełgo ła'a jı́ı́ ngon'ąą́hı́í bighą; áí da'anii ágodoniiłı́í da'áí nnee daztsąągé'
náyihil'na'ı́í bee nnee dawa yígółsı́go áyı́ılaa. 32 Nanezna'ı́í naadiikáhı́í yaa da'dezts'ąąná'
ła' baa daadloh lę́'e; ła'ı́í, Baa nohwił nanagolnı́' ndi at'éé, daanii lę́'e. 33 Áík'ehgo áígé' Paul
ch'ínyáá. 34 Nnee ła' bíhikaigo da'osdląąd: Dionýsius, Areópagite nlíni, ła'ı́í isdzán Dámaris
holzéhi, ła'ihı́í biłgo ałdó'.

18

1 Dı́í bikédé'go Paul Áthensgé' dahnyaago Córinthgee nyáá. 2 Áígee Áquila, Jew nlíni,
Póntusgé' gólíni yaa nyáá, áí bi'aad Priscílla biłgo da'ánı́ihı́ Italygé' ń'áázh, (Jews daanlíni
Romegee daagolı́ı́ńı́í, Daanohwigha ch'ínółkáh, niigo Cláudius ngon'ąą́hı́í bighą,) áík'ehgo
Paul yaa nyáá. 3 Paul ałdó' gowągolgai ágole'ı́í nlı́ı́go yił daagolı́ı́go yił nada'iziid lę́'e:
(áí gowągolgai ádaile'ı́í daanlı́ı́.) 4 Jews daagodnłsinı́í bijı́ı́ dawahn ha'ánáłséh goz'ąą
yunee' Paul Jews daanlíni ła'ı́í Greeks daanlíni yich'ı́' yánádaaltihgo biini' yá ádaagozlaa.
5 Silas ła'ı́í Timothy Macedóniagé' ń'áázhná' Paul dá yałti' nt'éé, Jesus, Christ nlı́ı́, niigo
Jews daanlíni yil nadaagolni'. 6 Jews daanlíni doo hádaabit'ı́ı́ dahı́í bighą déncho'égo
bidáhzhı́' yádaałti'ná' Paul bidiyágé yiłháalgo gádaabiłnii, Dáhaago ádaałdzaa lę́'eyúgo
dánohwı́í nadaanohwinłtł'og; shı́í doo nashinłtł'og da: kodé' godezt'i'go doo Jews daanlı́ı́
dahı́í bich'ı́' dahdisháh. 7 Áígé' dahnyaago nnee Jústus holzéhi, Bik'ehgo'ihi'nań yokąąhń,
bigowąyú óyáá; áí gowąhı́í Jews ha'ánáłséh goz'aanı́í dábit'ahgé' goz'ąą lę́'e. 8 Críspus,
Jews ha'ánáłséh yinant'a' nlíni, yił naháztaanı́í dawa Jesus daayosdląąd; ła'ı́í Córinthgee
daagolı́ı́ńı́í Paul biyati' daidezts'ąąná' da'osdląądgo baptize ádaaszaa. 9 Áígé' tł'é'yú Jesus
Paul bił ch'í'nah ágólaago gábiłnii, Doo nénldzid da, yáńłti', doo t'ąązhı́' áńt'éé da: 10 Shı́í nił
nshłı́ı́go nnee doo ła' nni'dolnih at'éé da: dząągee shichągháshé łąągo daagolı́ı́. 11 Áík'ehgo
áígee golı́ı́go dałádn łegodzaagé' gostáń dahitąą, nnee bitahyú Bik'ehgo'ihi'nań biyati'
yee ałch'ígo'aah lę́'e. 12 Áígé' Akéyagee Gállio nant'án nlı́ı́ná' Jews daanlíni łedikaigo Paul
yich'ı́' nanakı́ı́, áík'ehgo yáná'itihéyú yił hikai, 13 Gádaaniigo, Dı́í nneehń begoz'aanı́í doo
yikísk'eh at'éé dago, Bik'ehgo'ihi'nań daayokąąhgo nnee biini' yá ádaagoléh. 14 Paul k'ad
hadziih nt'éégo Gállio Jews gádaayiłnii, Nchǫ'go ánágot'ı́ı́ł dagohı́í nyeeyú ádzaahı́í baa
yádaałti'yúgo nohwı́yésts'ąągo dábik'eh doleeł ni', Jews daanołíni: 15 Áíná' yati', hizhı́í
ła'ı́í benagosoł'aanı́í zhą baa łahada'dołt'áhı́í bighąyúgo, dánohwı́í nadaanohwinłtł'og; shı́í
dı́í k'ehgo ágot'eehı́í doo baa yashti' at'éé da. 16 Áík'ehgo yáná'itihégé' ch'íyineńyood.

17 Greeks daanlíni dawa Sósthenes, Jews ha'ánałséhíí yinant'a', yił ndaazdéélgo yánáltihíí
dahnándaahíí bádngee nyída'ashtłizh. Gállio ánágot'įįdíí doo yich'į' zhinéé át'éé da ni'.
18 Díí bikédé'go Paul da'áígee sidaago ńzaad ogoyáá, áígé' odlą' bee bik'ííyú daanlíni yich'ą'
bił o'i'éél Sýriayú, Priscílla ła'íí Áquila biłgo; Cenchréagee bitsizíl yiłshéég: godnłsįgo
ngon'ąą n'íí bighą. 19 Áígé' Éphesusyú hikai, áígee Priscílla ła'íí Áquila sikeená' yich'ą'
óyáá: áíná' bííhíí Jews ha'ánałséh goz'ąą yune' oyáágo Jews daanlíni yich'į' yádaałti'
lę'e. 20 Da'anahzhį' síńdaa, daabiłniiná', Dah, niigo, 21 Yich'ą' dahnanásdzaa, gáyiłniigo,
Okąąhgo da'idąąyú dázhǫ́ disháh hásht'ęę́, Jerúsalemyú: Bik'ehgo'ihi'nań hát'ííyúgo
nohwaa nádishdáał. Áík'ehgo Éphesusgé' bił oná'í'éél. 22 Caesaréayú bił na'n'éélná'
ínashood ha'ánałséh yúdag óyáágo dét'įhézhį' yił yádaałti' lę'e, áígé' yagi Ántiochyú
onanádzaa. 23 Dét'įh ákú sidaa hik'e dahnaadiidzaa, łahyúgo onanádzaago Galátia ła'íí
Phrýgia golzeeyú ch'ínyáá, ínashood dawa bi'odlą' nłdzil ánádaidle'go. 24 Jew nlíni, Apóllos
holzéhi, Alexándriayú gólíni, Éphesusyú ńyáá; dázhǫ́ nłt'éégo yałti', Bik'ehgo'ihi'nań
biyati' bek'e'eshchiinií nłt'éégo yígółsį. 25 NohweBik'ehń bikísk'eh ch'ogaałíí nłt'éégo
baa bił ch'ígot'áni; bijíí yune' diltłi'go, dawahn nohweBik'ehń yaa yałti'go iłch'ígó'aah
lę'e, John baptize ábi'delzaahíí zhą́ yígółsį ndi. 26 Áń Jews ha'ánałséh goz'ąą yune' doo
biini' hąh dago yałti' nkegonyaa; Priscílla ła'íí Áquila daabidezts'ąąná' dasádnyú yił
okaigo Bik'ehgo'ihi'nań bikísk'eh ch'ogaałíí nłt'éégo doo hidziih dago bił ch'ídaago'aah
lę'e. 27 Akéyayú shił ido'eel nzįná' odlą' bee bik'ííyú daanlíni, Apóllos akú deyaa,
ńdaadołteeh le'gá, daayiłniigo ínashood Akéyagee daagolíínií yich'ą' k'eda'ashchįį: akú
ńyááná' ínashood iłgoch'oba'íí bee da'osdlą́ądíí nłt'éégo yich'onii lę'e. 28 Bik'ehgo'ihi'nań
biyati' bek'e'eshchiinií bee Jesus, Christ nlįį, bił ch'í'nah ádaayiłsįgo nnee biináał Jews
daanliinií yił łahada'dit'áhgo biini' yá ádaagozlaa.

19

1 Apóllos Córinthgee sidaaná' Paul ni' bidazhinéégo ch'ínyáágo Éphesusyú ńyáá;
ákú ínashood ła' yaa nyáágo, 2 Gádaayiłnii, Ya' Holy Spirit bee nohwaa daagost'ąą
lánée da'osodlą́ądná'? Gádaanii, Dah, Holy Spirit nliiníí doo hwaa baat'ídaandzį da.
3 Paul gáyiłnii, Hat'ííshą' bikísk'eh baptize ádaanohwi'deszaa lą́ą́? John iłch'ígó'aahíí
bikísk'eh, daanii. 4 Paul gánádo'niid, John, Nohwinchǫ'íí bich'ą'zhį' ádaałne'go baptize
ádaanohwi'dolne', niigo nnee baptize ádaile' ni', Shiké'gé' hígháhíí, Jesus holzéhi,
daahołdlą́ą, daayiłniigo. 5 Díí daidezts'ąąná' Jesus nohweBik'ehń bizhi' bee baptize
ádaabi'deszaa. 6 Áígé' Paul biká' ndaadesniigo Holy Spirit bee baa daagodest'ąągo yati'
ła'i yee yádaałti', ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú yádaałti' lę'e. 7 Nnee nakits'ádah shį
hilt'ee lę'e. 8 Áígé' Paul Jews ha'ánałséh goz'ąą yune' onadáhgo doo biini' hąh dago
yałti'go taagi dahitąą, Bik'ehgo'ihi'nań bilałtł'áhgee begoz'aaníí yaa yałti'go ła' biini' yá
ádaagozlaa. 9 Áíná' ła' t'ąązhį' na'ádi'nilgo doo da'odlą́ą da lę'e, áí dała'at'éehíí biináał
Jesus bikísk'eh da'ch'okahíí nchǫ'go yaa yádaałti', áí bighą Paul, ínashood biłgo, yich'ą'
dahdikaigo, Tyránnus holzéhi bida'oltag yune' dajįį biigha iłch'ą' yánádaaltih. 10 Díí k'ehgo
ádaat'ąągo naki łegodzaa; áík'ehgo Asia biyi' daagolíínií dawa, Jews daanlíni ła'íí Greeks
daanlíni Jesus nohweBik'ehń biyati' daidezts'ąą. 11 Bik'ehgo'ihi'nań Paul binkááyú ízisgo
áná'ol'ąłłíí doo hwaa hit'ąą dahi ye'ánát'ąłł: 12 Bą́ą́yo dagohíí itíl sitzoozé Paul bich'ą'gé'
daanezgaihíí bich'ą' onádaach'iniił, áík'ehgo kah yaa nakaihíí nádaabi'dilziih, ła'íí nnee
spirits nchǫ'i biyi' daagolęę́ n'íí hahikáh. 13 Ła' Jews daanlíni dá nakai nt'éhi nnee biyi'gé'
spirits nchǫ'i hadainiyoodíí daanlíni, Jesus nohweBik'ehń bizhi' yee ádaaniigo spirits
nchǫ'íí hadainiyood daanzigo gádaayiłnii, Jesus, Paul yaa yałti'ihi, bee ná ngoni'ą́ą́.
14 Jews bi'okąąh yedaabik'ehi yánant'a'i, Sceva holzéhi, biye'ke gosts'idihíí ádaat'ąąd
lę'e. 15 Áíná' spirit nchǫ'i gádaabiłnii, Jesus bígonsį, Paul ałdó' bígonsį; nohwíí hadń
ádaałt'ąą shį? 16 Nnee spirit nchǫ'i biyi' golínihíí nnee gosts'idi yich'ą' yaahilwodgo dawa
yich'ą' dahnadilwo'go yitis silįą, áík'ehgo gowągé' dádaałichiigo binę́'da'deznihgo ch'ínkęę́.

17 Éphesusgee daagolíínií, Jews daanlíni ła'íí Greeks daanlíni díí yídaagołsįįdná' dawa tsí-
daadesyiz lę'e; áík'ehgo Jesus nohweBik'ehń bizhi' nnee dawa daidnłsį nkegonyaa. 18 Nnee
łąągo da'osdląądíí neheskaigo nchǫ'go ánádaat'įłł n'íí yaa nadaagolni'. 19 Bena'ch'aahíí
ye'ánádaat'įłł n'íí ła' binaltsoos dała'ádaizlaago nnee dawa binááł daidnłid: áí da'izlįįhíí
daayołtag hik'e zhaali béshłigaihíí ashdladin doo náhóltagyú da'izlíni lę'e. 20 Áík'ehgo
Bik'ehgo'ihi'nań biyati' dayúweh bínágodaałgo itisgo at'éé silįį. 21 Díí ánágot'įįdíí bikédé'go
Holy Spirit bik'ehgo Paul Jerúsalemyú déyáágo Macedóniayú ła'íí Akéyayú ch'idishaał
nzįgo gánníí, Ákú déyááhíí bikédé'go Romeyú ałdó' dishaał. 22 Áígé' bich'odaanniihíí naki,
Timótheus ła'íí Erástus Macedóniayú odes'a'; bíí Asiayú dét'įhézhį' sidaa lę'e. 23 Áíná' Jesus
bikísk'eh da'ch'okąąhíí nnee dénchǫ'go yaa hagoł'áá nkegonyaa. 24 Ła' nnee Demétrius
holzéhi, béshłigaihíí yitsidi nlíni, kįh biyi' Diána daach'okąąhíí béshłigai bee be'ilzaago
áile'i, áń béshłigai daayitsidíí łąągo yich'į' nadaahi'niił lę'e; 25 Áń áí nnee ła'íí da'ágát'éégo
binasdziidíí biłgo dała'áyíílaago gádaayiłnii, Shik'isyú, díí nada'idziidíí bich'ą'gé' ízisgo
da'iit'įjhíí bídaagonołsį. 26 Díí daał'įį ła'íí daadołts'ag, Dawahá bich'į' da'ch'okąąhíí nnee
ádaile'íí doo bich'į' da'ch'okąąh bik'eh da, niigo Paul, nnee łąągo biini' yá ádaagozlaago
nohwich'ą'yúgo ádaadzaa, doo dá Éphesus zhą da, Asia biyi' dák'azhą dahot'éhé ałdó':
27 Díí nohwinasdziidíí nohwich'ą' daayiłchǫǫ; doo áí zhą da, ndi Diána, isdzán bich'į'
daach'okąąhíí ízisgo at'éhi, kįh biyi' daach'okąąhíí doo íłíį da hileeh, áí Asia dahot'éhé
ła'íí ni'gosdzáń biká' nnee dawa daabokąąh n'íí bich'ą'gé' ízisgo gos'ánihíí bech'ígowáh
doleeł. 28 Díí daidezts'ąąná' díyat'eego bádaagozhchįjdgo nádaadidilghaazh, Éphesusgee
daagolíínií daayokąąhíí, Diána holzéhi, ízisgo at'éhi nlíni at'éé, daaniigo. 29 Áík'ehgo
kįh goznilgee godikish gozlįjgo, dała'ánách'it'ąjh goz'ąą yune' nádnkjj, Paul yił nakaihi
Gáius ła'íí Aristárkus, Macedóniagé' daagolíni, ákóne' odaideshoodgo. 30 Paul nnee łąągo
dała'adzaahíí bitahyú digháh hát'ąj ndi yił nakaihíí, Dah, daabiłnii. 31 Asiagee nant'án, Paul
bit'eké daanlíni, ałdó' bich'į' o'ił'a', Dała'ánách'it'ąjh goz'ąą yune' donah hela', daabiłniigo
nádaabokąąh. 32 Nnee ła' kogo ádaaniiná' ła'íí łahgo ádaanii: áígee godikish; hat'íí bighą
dała'ádaach'idzaahíí ła' doo yídaagołsįjd da lę'e. 33 Nnee ła' Alexánder holzéhi, Jews
daanlíni, Nohwá hadziih, daabiłniigo ádnyú nadaabizlǫǫs. Áń na'ígizh, nnee yich'į',
Jews daanlíni bá yashti' nzjgo. 34 Ndi Jew nlįjgo yídaagołsįjdná' dáła't'ohe, Éphesusgee
daagolíni daayokąąhíí, Diána holzéhi, ízisgo at'éhi nlíni at'éé, daaniigo daadilwoshgo
nakidn łedihikęęz. 35 Áígé' kįh goznilíí begoz'aanií yek'e'eshchíni nnee dała'at'éé́hií, Doo
hagoł'aa da, yiłnniidná' gádaayiłnii, Éphesusgee daagonołíni, díí kįh goznilgee daagolíínií,
Diána, ízisgo at'éhi, daayokąąhgo hadń doo yígółsį da? Ła'íí be'ilzaahíí Júpiter bich'ą'gé'
naltǫ'íí daayokąąhgo ałdó' hadń doo yígółsį da? 36 Díí doo da'anii da doo hadń nii le'
at'éé dahíí bighą doo daagonołch'aad dago dábik'eh, doo natsí'ikees dahíí doo ádaałt'ąj
da. 37 Díí nnee kú daanenoyoodíí dilzjhgo nagoz'aanií doo daiłchǫǫh da, ła'íí isdzán
be'ilzaahi daahohiikąąhíí doo nchǫ'go yaa yádaałti' da. 38 Áík'ehgo Demétrius ła'íí da'itsidi
yił nada'iziidíí dahadń yaa yádaałti'go hádaat'ąjyúgo, yáná'itihé ch'í'otąą, ła'íí aayádaałti'íí
gólíj, akú łaa yádaałti' dábik'eh. 39 Dayúweh ła' hádaałt'ąjyúgo nnee yándaaltihíí ałch'ą'
hilnéh ndi at'éé. 40 Díí jąj be'ánágot'ąjdhíí bighą nohwaa yáda'iti' ngolníí, hat'íí baa
daagonch'aadihíí doo ła' da. 41 Díí yee gánniidná' nnee dała'at'éé́hií, Nádaadołkáh, yiłnniid.

20

1 Godikish n'íí ąąłná', Paul ínashood yushdé' daayiłnniidná' yinádaadezhchid, áígé'
yich'ą' Macedóniayú dah nadiidzaa, 2 Macedónia biyi' daagolíínií yitaaghaago yidag
yádaałti'ná' Greeceyú ńyáá. 3 Ákú taagi bedahitąą. Jews daanlíni benadaago'aaná'
Sýriayú bił naadez'eel nt'éégo Macedóniayúgo ch'ínánóshdáh nzj lę'e. 4 Sópater Beréagé'
gólíni, Aristárkus ła'íí Secúndus, Thessalonícagé' daagolíni; Gáius, Dérbegé' gólíni, ła'íí
Timótheus; Tíkakus ła'íí Tróphimus, Asiagé' daagolíni, áí dawa yił deskai. 5 Áí Tróasyú
okaigo áígee nohwiba' naháztąą lę'e. 6 Báń benilzoołé da'ádjhgo báń alzaahi daahi'dąą ni',
áígé' Philíppigé' Tróaszhj' ashdla'i nohwee daizkąą nohwił dah'o'ołgo; áígee naháátąągo

gosts'idi nohwee daizkąą. 7 Godilziníí bijįį ínashood da'okąąhgo da'iyąągo dała'adzaaná'
Paul iskąą dahnádishdáh nzįgo dá yił yádaałti'go tł'é'ís'ah. 8 Dá'ík'ehyú dahnágost'ąąyú
dała'adzaa yuṇe' ik'ah kǫ'i łąągo daadiltłi' lę'e. 9 Ákú nṇee ánii naghahi Éútikus holzéhi
biká'got'íné daadentąągee dahsdaago iiłhaazh: Paul dá yałti' nt'éégo nṇeehíí gódah
ch'ínenlóól, áí taagi nágost'ąągé' lę'e, áígé' daztsąągo nádainłtįį lę'e. 10 Áík'ehgo Paul
gódah ch'ínyáágo hayaa adzaago yinazhchidná' gáṇíí, Doo hago nohwił ádaagot'ee da
le'; t'ah hiṇaa. 11 Paul wą'yúdag onádzaaná' báń yehesdlaadgo da'iyąą, áígé' yił ałch'ı' '
yánádaalti'go ńzaad ogoyáá gost'ı̨ı̨dzhı̨', áígé' yich'ą' dahnadiidzaa. 12 Nṇee ánii naghahá
gódah ch'ínenlóól n'íí hiṇaago yił onákai, dázhǫ́ bił daagozhǫǫ́go. 13 Paul dabí'iłtsé
tsina'eełíí si'ąąyú nkaigé' Ássosyú nohwił da'des'eel, ákú nkaigo Paul tsina'eełíí yiyi'
dahndáah doleeł, daandzıgo: Paul dáni' ákú highahgo ngonłchı̨́ı̨́híí bighą. 14 Ássosgee
nohwaa nyáání' tsina'eełíí yeh hiyáágo Mityléneyú bił nohwił da'iz'eel. 15 Áígé' nohwił
dahna'iz'eelgo iskąą hik'e Chíos ba'ashhahyú nohwił ch'ída'iz'eel; áígé' iskąą hik'e Sá-
mosyú nohwił nada'iz'eel, áígé' Trogýlliumgee dét'ı̨h naháatąą; iskąą hik'e Milétusyú
nohwił nada'iz'eel. 16 Paul Asiahíí biyi' doo ńzaad begodigháh dahíí bighą Éphesus bitis bił
ch'ída'i'eełgo ngon'ąą́: dábik'ehyúgo Péntecost-híí bijıı̨ Jerúsalemyú dáhah hı̨káhíí bighą.
17 Paul Milétusyú sidaago Éphesusyú ínashood yánazíni, Kú nółkáh, daabiłṇiigo o'ił'a'.
18 Ákú hikainá' gádaayiłṇii, Da'iłtsé Asiagee níyáágé' godezt'i'go dawahn hago'at'éégo
nohwitahyú gonshłı̨ı̨ n'íí bídaagonołsı̨, 19 Dá shaa goch'oba'go, łahgee shiṇáá túnálı̨́ı̨́ná'
Jews daanlíni shenadaago'aahíí bee shich'ı' nagontł'ogo Bik'ehgo'ihi'ṇań bá na'isiid
ni': 20 Dawahá nohwá nzhoonii doo ła' t'ąązhı̨' ánsı̨ dago baa nohwił nadaagoshṇi'go
nohwił ch'í'ṇah ashłaa ni', dała'ánádaałt'ı̨ı̨yú ła'íí daagotahyú, 21 Jews ła'íí Greeks daanlíni,
Nohwinchǫ'íí bich'ą'zhı̨'go ádaałṇe'ná' Bik'ehgo'ihi'ṇań bich'ı' 'go ádaałṇéh, ła'íí Jesus
Christ nohweBik'ehń daahołdlągago bada'ołı̨́ı̨́, dishṇiigo baa bił nadaagoshṇi' n'íí ałdó'
bídaagonołsı̨. 22 Áík'ehgo k'adíí Holy Spirit nashihiłnaa'go Jerúsalemyú nádésdzá, ákú
shidáhyú goz'ąą doleełíí doo bígonsı̨ da: 23 Ndihíí ha'ánshteeh ła'íí shiniigonłt'éé doleełíí
shiba' goz'ąągo Holy Spirit shił nanágolṇih, kı̨h nagozṇilyú nashaayú. 24 Áíná' áí doo
shił hago'at'éé da, shi'ihi'ṇa'íí doo shił ilı̨́ı̨́ da, shił gozhǫǫ́go shinasdziid łashłé zhą
hásht'ı̨́ı̨́, ła'íí yati' Jesus nohweBik'ehń shaa yiné'íí Bik'ehgo'ihi'ṇań bił goch'oba'íí nłt'éégo
baa na'goṇi'íí ąął baa nagoshṇi'go hasht'ı̨́ı̨́. 25 Nohwíí nohwitahyú Bik'ehgo'ihi'ṇań
bilałtł'áhgee begoz'aaníí baa nagoshṇi'go nashaa n'íí doo nádaashołtséh dahíí bígonsı̨.
26 Áík'ehgo díí jıı̨ı̨ gádaanohwiłdishṇii, Doo da'dołts'ag daná', ch'a'onesołdeeyúgo doo hat'íí
nashinołtł'og da. 27 Doo ła' t'ąązhı̨' ánsı̨ dago Bik'ehgo'ihi'ṇań nohwá ngon'áníí dawa baa
nohwił nadaagosisṇi'híí bighą. 28 Ádaa daagonołdząą, ła'íí ínashood dawa bá daagonołsąą,
Bik'ehgo'ihi'ṇań daayokąąhgo ha'ánałséhíí dabíí bidił yee yist'ı̨ı̨díí Bik'ehgo'ihi'ṇań bá
da'dołné'; áí biṇádaadeł'ı̨́ı̨́go Holy Spirit ádaanohwizlaa. 29 Díí bígonsı̨, nohwich'ą'
dahdiyaahíí bikédé'go nṇee ba'cho bégodzidi ga'ádaat'éhi nohwitahyú híkáhgo ínashood
ndi k'izédaidihiṇiił doleeł. 30 Nohwíí nohwitahyú ndi nṇee ła' yati' doo da'aṇii dahíí yee
yádaałti' nkegoniigháh, ínashood daanlíni bich'ą'zhı̨' yaa da'ṇiigo, bíígo bikísk'eh dahikáh
doleeł. 31 Áí bighą ádaa daagonołdząą, tł'é' biigha ła'íí jıı̨ı̨ biigha dá godezt'i' nt'éégo
taagi łegodzaazhı̨' shiṇáá túnálı̨́ı̨́ná' dała'á nołtı̨ı̨go nohwił ch'ígonsh'aah n'íí bínádaałṇiih.
32 K'adíí, shik'ííyú, Bik'ehgo'ihi'ṇań ła'íí biyati' biłgoch'oba'íí baa nohwinshṇiił, áí yati'íí
daanołdzilgo ádaanohwile', ła'íí Bik'ehgo'ihi'ṇań báhadaadeszaahíí bitahyú nohwíyéé
doleełíí nohwaa yiné'go yínel'ąą. 33 Béshłigaihíí, óodo, dagohíí diyágé ła' daabíyééhíí
doo ádá hásht'ı̨́ı̨́ da. 34 Nohwíí bídaagonołsı̨, dashíí ídee hinsh'ṇaa ni', ła'íí bił nashkaihíí
dawahá bá ádaagonsı̨ ni'. 35 Díí k'ehgo nada'ołsiidgo doo daanłdzil dahíí bich'odaałṇiigo
dábik'eh nohwił ch'í'ṇah ashłaa, ła'íí Jesus nohweBik'ehń gáṇíí n'íí bínádaałṇiihgo nohwił
ch'ígonsh'aah ni', Dahadń hat'íí kaa yiné'yúgo áí doo dá baa gozhǫǫ́ da, áíná' dahadń
hat'íí baa ch'iné'yúgo, áí zhą itisgo baa gozhǫǫ́. 36 Díí ąął yee yałti'ná' hilzhiizhgo dawa
yił da'oskąąd. 37 Dawa daachagná' Paul yinádaazhchidgo daazts'ǫs, 38 Doo nádaashołtséh
da, ṇiihíí bighą itisgo doo bił daagozhǫǫ́ da. Áígé' tsina'eełíí si'ąąyú yił nakai lę'e.

21

1 Áígé' bich'ą́' nohwił da'iz'eelná' Cóos golzeezhį' ts'ígozdǫh nohwił oda'iz'eel, iskąą
hik'e Rhodes golzeezhį', áígé' Pátara golzeezhį': 2 Phenécia tsina'eełíí dez'íli ląą́ baa nkaigo
beh hiikaigo nohwił dahna'iz'eel. 3 Áígé' Cýprus golzeehíí nohwe'eshganzhin̲éégo hit'įį
silįįná' nohwił ch'ída'iz'eel Sýriazhį', Tyregee nohwił nda'iz'eel: áígee tsina'eełíí yogheełíí
nahi'n̲iiłhíí bighą. 4 Ínashood baa nkaigo áígee gosts'idi nohwee da'izkąą: áí Holy Spirit
yádaabihiłti'go Paul, Jerúsalemyú don̲áh hela', daabiłn̲iigo. 5 Gosts'idihíí ąą́ł nohwee
nyíńłkąą́ná' dahnádihiikai; ínashood dawa bi'aad ła'íí bichągháshé biłgo kįh gozn̲ilíí
bich'ą́'zhį' bił ch'ínkai: ákú tábąąyú daahihiilzhiizhná' da'osiikąąd. 6 Bik'ehgo'ihi'n̲ań
nohwił daanlįį doleeł, daałiłn'n̲iiná' tsina'eełíí beh hiikainą́' bííhíí gowąyú onákai. 7 Tyregé'
Ptolemáiszhį' nohwił da'iz'eel, áígee odlą' bee nohwik'ííyú bił iłch'į' yádaahiilti'go dała'á
jįį bił naháatąą. 8 Iskąą hik'e Paul bił nahiikaihíí Caesaréazhį' nohwił onáda'iz'eel;
áígee Philip, Jesus yá nagoln̲i'i, gosts'idi ha'n̲ilíí itah nlíni; bigową yun̲e' ohiikaigo
bił naháatąą. 9 Bitsi'ke doo ndaan̲ee dahíí dį́ą́'i, áí Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú yádaałti'
lę́'e. 10 Áígee naháatąągo dá'an̲ah godeyaago Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú yałti'i, Ágabus
holzéhi, Judéagé' ńyáá. 11 Nohwaa nyáágo Paul biziz náidnlaago dabíí bikee ła'íí bigan
łíyistł'ǫǫná' gánn̲iid, Holy Spirit gán̲íí, Jerúsalemgee Jews daanlíni nn̲ee díí sis bíyééhíí díí
k'ehgo łídaabiłtł'ohgo doo Jews daanlįį dahíí yaa daabiłtéeh doleeł. 12 Díí da'disiits'ąąná'
nohwíí ła'íí nn̲ee áígee daagolíínií biłgo Paul, Jerúsalem yúdag don̲áh hela', daabiłn'n̲iigo
nádaahohiikąąh. 13 Paul gánn̲iid, Hat'íí bighą daałchago shijíí nn̲iihgo ádaanołsį? Shíí
Jesus nohweBik'ehń bizhi'híí bighą Jerúsalemyú ha'ánshteeh, ła'íí dastsaahgo ndi shił
dábik'eh. 14 Ch'éh ádaałn'n̲ii hik'e gádaade'n̲iid, NohweBik'ehń hát'íínií bikísk'ehyú
ágodon̲iił. 15 Díí bikédé'go iłch'į'da'siidlaago Jerúsalem yúdag ohiikai. 16 Ínashood ła'
Caesaréagé' daagolíni bił ohiikai, áí Mnáson, Cýprusgé' gólíni, doo ániiná' ínashood silíni,
bigowąyú bił nkai, áń bił naháatąą. 17 Áígé' Jerúsalemyú nkainą́' odlą' bee nohwik'isyú
baa nkaihíí bighą nohwa'ahédaanzįį'. 18 Iskąą hik'e Paul bił ha'áhiikai James bich'į'; áígee
ínashood yánazíni dała'adzaa. 19 Iłch'į' yádaałti'ná' Paul binkááyú doo Jews daanlįį dahíí
bitahyú Bik'ehgo'ihi'n̲ań hat'íí áyíílaahíí dała'ágo iłké' gon'ąą́go yaa yił nadaagosn̲i'. 20 Díí
daidezts'ąąná', NohweBik'ehń ízisgo at'éhi nlįį, daan̲ii, áígé' Paul gádaayiłnn̲iid, Isąą,
nohwik'isn, Jews daanlíni bitahgé' łąą́go doo náhóltagyú da'osdląąd; áí dawa Jews bich'į'
begoz'aaníí dázhǫ́ nłt'éégo yikísk'eh ádaat'ee: 21 Áíná' naat'ídaanzį, Jews daanlíni doo
Jews daanlįį dahíí bitahyú daagolínihíí, Moses nohwił ch'ídaagos'aaníí yó'odaadoł'aago
nohwichągháshé doo círcumcise ádaał'įį da, ła'íí nohwi'at'e' doo bikísk'eh ádaanołt'ee
da, biłńn̲iigo bił ch'ídaagon'áah, nídaagołsįjd. 22 Hago'at'éégoshą' ádaahii'n̲e'? Nn̲ee
łąą́go dała'an̲e' doleeł: kú ńyaahíí yaat'ídaanizįjh go'ą́ą́. 23 Áí bighą ádaaniłn'n̲iihíí k'ehgo
ánn̲e': nohwitahyú nn̲ee dą́ą́'i godnłsinií yich'į' hadaagodile'go ndaagoz'ąą lę́'e; 24 Ni ałdó'
godínłsįgo bił iłch'į'da'dołdlé'go bił nkáhgo ákú bá nadahíńn̲iił, bitsits'in łigaigo daiłshéhíí
bighą: díí bee nn̲ee dawa bich'į' bígózį doleeł, naat'ídaanzį n'íí doo da'an̲ii da, ndi
begoz'aaníí bikísk'eh áńt'éé. 25 Áíná' doo Jews daanlįį dahíí da'osdląądíí bich'į' naltsoos
ádaasiidlaa gádaan'n̲iigo, Ágádaat'eehíí doo be'ádaanołt'ee da nzhǫǫ, áíná' beda'okąąhíí
nastseedgo nadn'áí yaa hi'n̲iiłíí, ła'íí dił, ła'íí dawahá bize'da'istł'oonií doo daałsąą da, doo
nant'į' nach'ikai da ałdó'. 26 Áík'ehgo Paul nn̲ee dą́ą́'ihíí yił okaigo iskąą hik'e godnłsjgo
yił iłch'į'áda'desdlaaná' da'ch'okąąh goz'ąą yun̲e' yił okai, godnłsjgo iłch'į'ádaach'idle'
ąą́ł bengowáhíí bebígozjjhíí bighą, ła'íí dała'á ntą́ą́go dahat'íhíta Bik'ehgo'ihi'n̲ań bá baa
hi'né'híí ałdó' bebígozjjhíí bighą. 27 Gosts'idiskaaníí k'azhą́ ąą́ł bengowáhná' Jews Asiagé'
daagolíínií da'ch'okąąh goz'ąą yun̲e' Paul daayiłtsąąná' nn̲ee dawa yił daagoshkishgo
Paul yił ndaazdeelgo, 28 Nádaadidilghaazhná' gádaann̲iid, Israel hat'i'i daanołíni, no-
hwich'odaałn̲ii: Díń nn̲eehń nn̲ee dahot'éhé yił ch'ígó'aah ánágoldoh, Israel hat'i'i ła'íí
begoz'aaníí ła'íí díí goz'aaníí bich'ą́'yúgo ádaanołt'ee, daayiłn̲iigo: dayúwehyú Greeks
daanlíni ałdó' da'ch'okąąh goz'ąą yun̲e' yił okaigo díí godiyįhgo goz'aaníí daayiłchǫǫd.
29 (Dabí'iłtséná' kįh gozn̲ilyú Tróphimus, Éphesusgé' gólíni, yił na'aashgo daabo'ąą ni'go,

áń Paul da'ch'okąąh goz'ąą yuṇe' yił o'áázh daanzįį ni'.) 30 Kįh gozṇilgee nṇee daagolíni
dawa godikish nagodiidzaa ni', áígé' łch'į' nádnkįigo dała'adzaa ni': áígé' Paul yił
ndaazdeelgo da'ch'okąąh goz'ąągé' ch'ídaabist'e'ná' ch'íná'itįhíí dagoshch'į' daada'deztąą
ni'. 31 Daabiziłhee nkegonyaaná' siláádа binant'a' Jerúsalem dahot'éhé godikish gozlįígo
yaat'ínzį: 32 Áík'ehgo dagoshch'į' siláádа ła'íí binadaant'a' biłgo nṇee dała'adzaahíí yich'į'
gódah ch'ínkįį: áí nṇee daayiłtsąąná' Paul nyída'iz-haal n'íí dákehégo ádaisįid. 33 Áígé'
siláádа binant'a'íí Paul yaa nyáágo biłtsoodgo, Bésh hishbizhíí naki bee łíbi'doltł'óh,
ṇii; áígé', Hadń át'ąą, hat'íí hago áyíílaa? ṇiigo yiká na'ódíłkid. 34 Nṇee dała'at'éehíí
ła' kogo ádaaṇiiná' ła'íí łahgo ádaaṇii: áík'ehgo godńch'aadhíí bighą ch'éh yígołsįihgo
at'ąą, Siláádа siṇilyú bił dołkáh, nṇiid. 35 Gódah ch'í'itiinzhį' nyááná' nṇee łąągo
dała'at'éehíí hadaashkeehíí bighą siláádа dahdaabinłtįą. 36 Nṇee dała'at'éehíí daadilwoshgo
biké' nálseeł, Daazołhee, daaṇiigo. 37 Paul k'ad siláádа siṇil yuṇe' yił ha'akáhná' siláádа
binant'a'íí gáyiłṇii, Nich'į' hasdziih née? Siláádа binant'a'íí gáṇíí, Greek biyati' bee yáńłti'
née? 38 Ni Egyptgé' nṇee ńlíni née, da'iłk'ehéná' nṇee godikishgo dąądn doo náhóltagyú
nada'iłtseedíí da'igozlįiyú oyiṇil n'íí ni née? 39 Paul gáṇíí, Shíí Jew nshłįą, Cilícia biyi'
ízisgo kįh gozṇilíí Társus golzeegé' gonshłíni: nánoshkąąh, ch'ík'eh nṇee bich'į' hasdziih.
40 Siláádа binant'a', Ch'ík'eh hadziih, yiłṇṇiidná' Paul gódah ch'í'itiingé' dahsizįigo nṇee
dała'at'éehíí yich'į' na'ígizh. Doo hat'íí náhists'ąą daná' Hebrew biyati' bee yich'į' yałti'
nkegonyaa.

22

1 Nṇee daanołíni, shik'ííyú, ła'íí nibáyáń daanołíni, nohwiṇáał ádá hasdziihíí
ídaayesółts'ąą. 2 (Hebrew biyati'íí yee hadziigo da'dezts'ąąná' dayúwehégo doo hat'íí
náhists'ąą da: Paul gánṇiid,) 3 Shíí Jew nshłįą, Cilícia biyi' kįh gozṇilíí Társus golzeegee
gosilįą, ndi dząągee díí kįh gozṇilgee shi'dihiilṇa', begoz'aaníí daanohwitaa yikísk'eh
ádaat'ee n'íí Gamáliel holzéhi shił ch'ígon'ąą, nohwíí ádaanołt'eehíí k'ehgo nłdzilgo
Bik'ehgo'ihi'ṇań bá sízįą ni'. 4 Nṇee ła'íí isdzáné Jesus yikísk'eh daayikahíí łídaashtł'o'go
ha'áná'ilka'á yuṇe' odaahiskaad ni', biniigonłt'éégo ádaansį, dak'azhą hishhąągo.
5 Díí ánát'ąidíí okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni ła'íí nṇee yándaaltihíí shídaagołsį: áí
bik'isyú daanlíni, Damáscusyú daagolínihíí, bá naltsoos shaa daizṇil, áík'ehgo ákú
níyáá, Jesus yikísk'eh daayikahíí áígee daagolíníí łídaashtł'o'go Jerúsalemyú bił
nshkáh, biniidaagodilṇe' doleełhíí bighą. 6 Damáscusyú dak'azhą nsháhgo ha'iz'ąąyú
shį, dahíko yaaká'gé' shich'į' nke'idindláád. 7 Áígee hayaa nago'ná' yati' gáshiłṇiigo
idisiits'ąą, Saul, Saul, hat'íí łąą bighą shiniigonłt'éégo áshińłsį? 8 Áík'ehgo gádéṇiid,
Hadń ánt'ąą, shiNant'a'? Gánáshiłdo'ṇiid, Shiniigonłt'éégo áshińłsinihíí shíí ásht'ąą,
Jesus, Názarethgé' gonshłíni. 9 Bił hishkaahíí ałdó' nke'dindláádíí daayiłtsąą ndi izhii
shich'į' yałti'íí doo daidezts'ąą da. 10 Áík'ehgo gádéṇiid, Hago łąą áshṇe', sheBik'ehń?
Jesus gáshiłṇniid, Nádndáhgo Damáscusyú ńṇáh; ákú hat'íí ánléhíí ąął baa nił na'goṇi'
ndi at'éé. 11 Dázhǫ́ łigaigo nke'idindláádhíí bighą doo gosh'ąą da silįígo bił hishkaahíí
Damáscusyú odaashizlǫǫz. 12 Ła' nṇee Ananías holzéhi, begoz'aaníí yikísk'eh nlįigo
Bik'ehgo'ihi'ṇań yidnłsíni, Jews áígee daagolíníí dawa nłt'éégo baa yádaałti'i, 13 Áń shaa
nyáágo shit'ahgee hizį'go gáshiłṇniid, Shik'isn Saul, go'ąą nándleeh. Áík'ehgo dagoshch'į'
gosh'ąą násisdlįigo Ananías yiłtsąą. 14 Gánáshiłdo'ṇiid, Bik'ehgo'ihi'ṇań, nohwitaa n'íí
daayokąąhń, hat'íníí bígonsį doleełgo hanitįą, Nłt'éégo Anát'ąąłíí hąłtséhgo, ła'íí bizhiihíí
dints'ąhgo. 15 Hat'íí hí'ííníí ła'íí hat'íí dints'agíí nṇee dawa áń bá baa bił nagolṇí' doleeł.
16 Áík'ehgo hat'íí biba' síndaa? Nádndáhgo nohweBik'ehń bizhi' bee bich'į' ánṇiigo baptize
áni'dolṇéh, áík'ehgo ninchǫ'íí yó'o'eeł. 17 Jerúsalemyú nánsdzaaná' da'ch'okąąh goz'ąą
yuṇe' oshkąąh nt'éégo shił ch'í'ṇah ágolzaago, 18 Gáshiłṇiigo hiłtsąą, Dahałe, Jerúsalemgé'
dagoshch'į' ch'ińṇáh: shaa bił nadaagolṇi'íí doo hádaat'ąą da doleełhíí bighą. 19 Áík'ehgo
gádéṇiid, SheBik'ehń, Jews ha'ánáłséh nagoz'ąą dahot'éhé daanodlaaníí ha'áná'ilka'á
baa hiṇíl, ła'íí nbída'niłhaał n'íí dabíí yídaagołsį: 20 Ła'íí Stephen, ná nagolṇi'íí nlíni, bidił

idezjoolná' bit'ahgé' sízį́ígo shił dábik'eh ni', hayíí daabizis-hiinihíí iká' daabi'ííhíí bá binádésh'ı́ı́ ni'. 21 Áígé' gánáshiłdo'niid, Dahnnáh: ńzaadyú doo Jews daanlı́ı dahíí bich'ı' nideł'a'. 22 Nnee dała'adzaahíí bídaayésts'ąą lę́'e, ndi díí yee ánniidná' nádaadidilghaazhgo gádaanniid, Yúwehyú, daazołhee: nnee ga'at'éhihíí ni'gosdzáń biká' doo hinaa bik'eh da. 23 Nádaadidilghaazhgo iká' daabi'ííhíí dahnadai'ah, ła'íí łeezh hadag daiki', 24 Áík'ehgo siláada binant'a' da'tiséyú sitíni, Siláada sinilyú bił nołkáh, biłnniid, ła'íí habída'ołhaałgo nahódaadołkid, hat'íí bighą baa daadilwoshíí bígonozı́ı́h. 25 Áíná' łídaabistł'ǫǫná' Paul siláada dała'á gonenadín binant'a'i bit'ahgee siziinií gáyiłnniid, Nnee Roman nlíni doo baa yá'iti'í habí'ı́ı́łhaałgo ná goz'ąą née? 26 Siláada binant'a'i díí yidezts'ąąná' siláada binant'a' da'tiséyú sitíni yich'ı' oyáago gáyiłnii, Hago ánne'go láń? díń nneehń Roman nlíni ląą. 27 Áík'ehgo siláada binant'a'íí Paul yaa nyáago gáyiłnii, Shił nagolní', ya' Roman ńlı́ı́ née? Paul gánıí, Ha'aa. 28 Siláada binant'a'i gánádo'niid, Roman nshłiiníí łą́ágo bighą nahanílhi at'éé. Paul gánıí, Shíí dá Roman nshłı́ı́go gosilíni ánsht'ee. 29 Áík'ehgo k'ad nabídaadiłkid n'íí bich'á' nádnkı́ı́: ła'íí siláada binant'a'i ałdó', Paul łíhistł'oonií, Roman nlı́ı́go yígołsı́ı́dhíí bighą tsídolyiz. 30 Iskąą hik'e siláada binant'a'i hat'íí bighą Jews daanlíni baa dahdaagoz'aaníí da'anii yígołsı́ı́h hat'ı́ı́go, k'ena'bí'ahná' okąąh yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi ła'íí yándaaltihi, Dała' ałnéh, daayiłnniid, áík'ehgo Paul yił gódah ch'i'áázhgo yándaaltihíí biyahzhı́ yił nn'áázh.

23

1 Paul yándaaltihíí da'as'ah yineł'ı́ı́dná' gánıí, Nnee daanołíni, shik'isyú, díí jı́ı́zhı́' ngont'i'go Bik'ehgo'ihi'nań shineł'ı́ı́go nłt'éégo ánásht'ı́ı́ł bígonsı́go hinshnaa. 2 Okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni, Ananías holzéhi, bit'ahgee naziinií, Bizadaałts'ı́, daayiłnii. 3 Áík'ehgo Paul gábiłnii, Dá'iká'gee zhą́ łigaigo ánálzaahi ńlíni, Bik'ehgo'ihi'nań nił hayaa nałts'ı́ go'ı́ı́: begoz'aaníí bee shaa yáńłti'go dahsíńdaa née, áíná' begoz'aaníí doo bikísk'eh áńt'éé dago nik'ehgo shi'dolts'ı́? 4 Bit'ahgee naziinií gádaabiłnii, Bik'ehgo'ihi'nań bi'okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni nchǫ'go baa yáńłti' née? 5 Paul gánádo'niid, Shik'isyú, okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni nlı́ı́ łą́áhíí doo bígonsı́ da ni': nohwíí nohwihat'i'i binant'a' doo nchǫ'go baa yádaałti' da le', niigo bek'e'eshchı́ı́. 6 Nnee ła' Sádducees daanlı́ı́go ła'íí Phárisees daanlı́ı́go Paul yígolsı́ı́dná', yándaaltihíí yich'ı' gánıí, Nnee daanołíni, shik'isyú, shíí Phárisee nshłı́ı́, Phárisee nlíni biye' nshłı́ı́: nanezna'íí naadiikáh hoshdlą́ąhíí bighą shaa yá'iti'. 7 Díí ánniidná' Phárisees daanliinií ła'íí Sádducees daanliinií łahada'dit'áh nkegonyaa: áík'ehgo nnee dała'at'ééhíí nakiyú iłk'ékai. 8 Sádducees, Nanezna'íí doo naadiikáh da, Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á yaaká'gé'hi dagohíí spirit ta doo ła' golı́ı́ da, daanii: áíná' Phárisees daanlínihíí, Áí gólı́ı́, daanii. 9 Áík'ehgo nawode hagołdog: begoz'aaníí ye'ik'eda'ałchíhi Phárisees yił daagot'iinií daahizı́'go gádaanii, Díń nneehń doo hat'íí nchǫ'íí ye'adzaa dago bídaagosiilzı́ı́d: spirit dagohíí Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á yaaká'gé'hi bich'ı' yałti' lę́'eyúgo, doo Bik'ehgo'ihi'nań bich'ı' nadaagonlkaad da ndizhǫǫ. 10 Łahada'dit'áh n'íí hagowáh nkegonyaaná' siláada binant'a' Paul dánko iłk'ídaach'idzı́ı́s he'at'éé nzı́go, siláada, Ákú dołkáhgo baa hadaanołteehgo nołjahyú bił nádołkáh, daayiłnii. 11 Iskąą tł'é' hik'e Jesus Paul bit'ahgee sizı́ı́ná' gánıí, Paul, bidag áńt'éé: Jerúsalemyú shaa nagosíńni'híí k'ehgo Romeyú ałdó' shá nagolní' doleeł. 12 Jı́ı́ gozlı́ı́ná' Jews daanliinií ła' ndaagoshchı́ı́go, Paul daayizes-hı́ı́zhı́' doo da'iyąągo, doo da'idlą́ągo ádándaagost'ąą. 13 Ndaagoshchiinií dizdin bitisyú hilt'ee lę́'e. 14 Okąąh yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi ła'íí Jews yánazíni yich'ı' okaigo gádaayiłnii, Nłdzilgo ádándaagosiit'ąą, Paul daazeldı́ı́zhı́' doo da'iidąą dago. 15 Áík'ehgo nohwíí ła'íí yándaaltihíí biłgo siláada binant'a'i bich'ı' ch'inii daadoł'aah nohwaa yił nołkáhgo, dayúweh na'ídaadołkid k'a'at'éégo: nohwíí ałk'iná' biba' naháatąą, daazildeego dénohwit'ah dahiyaago. 16 Paul daaziłheego yiba' naháztaaníí Paul bilah bizhaazhé yaat'ínzı́ı́ná' Paul siláada sinilyú yich'ı' oyáago yił nagosni'. 17 Áík'ehgo Paul siláada dała'á gonenadín binant'a' ła' yushdé' yiłniigo gáyiłnii, Díń nnee ánii naghahń siláada binant'a' da'tiséyú sitíni bich'ı' bił n'áásh: yił nagolni' hat'ı́ı́híí bighą. 18 Siláada binant'a' yaa yił n'aazhná' gánıí, Paul, ha'ásitíni yushdé' shiłnniidgo, Díń nnee ánii

naghahń hat'íí shį niłdishnii niłniigo bich'į' bił n'áash, shiłnii. [19] Áík'ehgo siláada binant'a' dasahn nabídiłkid yune' obiilǫǫ́z, Hat'íí baa shił nagolní'go láń? biłnii. [20] Paul bidá'áhń gánníí, Jews daanlíni iskąą nnee yándaaltihíí bich'į' Paul bił n'aash daaniłn'nii, daaniigo ndaagoshchįį, nłt'éégo baa na'ódíkidíí k'a'at'éégo. [21] Áíná' baa godeno'áah hela': nnee dizdin bitisyú hilt'éégo daaziłheego yiba' naháztąą, Paul daizes-hįįzhį' doo da'iyąągo, doo da'idlągo nłdzilgo ádándaagost'ąą: áík'ehgo, Ha'aa, ńniihíí yiba' naháztąą. [22] Áík'ehgo siláada binant'a' nnee ánii naghahń, Shił nagosíńni'íí hadń bił nagolní' hela', yiłnniidná', Nádńdáh, yiłnniid. [23] Áígé' siláada dała'á gonenadín binant'a' naki yushdé' yiłnniidgo gáyiłnii, Siláada naki gonenadín, ła'íí łįį bee siláada daanliinií gosts'idin, ła'íí siláada bésh yee nadaagonłkaadíí naki gonenadín dagoshch'į' Caesaréayú dahnádiiłséhgo áhłéh, tł'é'go ngost'áí bik'ehenkéézgo; [24] Paul ałdó' łįį bił hiltéhíí bá iłch'į'hołéh, áík'ehgo Félix, nant'ánchań, baa bił nołkáh. [25] Díí k'ehgo áníígo Félix yich'į' k'e'eshchįį: [26] Shíí Cláudius Lýsias nshłíni Félix nant'ánchań, ízisgo áńt'éhi, Gozhǫǫ́, niłdishniigo nich'į' k'e'eshchiih. [27] Díń nneehń Jews daanlíni ła' daabiłtsoodgo nabiziłhee nt'éégo Roman nnee nlįį łąąhíí bígosíłsįįdgo siláada kú bił nshkaigo bich'ą' ńdaadihiiltįį. [28] Hat'íí bee baa dahgost'aanií bígonsį hasht'ęęgo bá yándaaltihíí baa bił ni'áázh. [29] Dabíí yenahas'aanií bik'izhį' baa dahgost'ąą łąągo bígosíłsįįd, ndi ha'ásitiinií dagohíí da'itsaahíí doo ła' bee bángot'ąą da. [30] Díń nneehń zideego yaa ndaagoshchiinií baa shił nagosni'ná' dagoshch'į' nich'į' oł'a', hayíí baa dahdaagoz'aanií niąáł baa nadaagodolnih biłdishniigo bándaagosii'ąą. Da'áí zhą nich'į' k'e'shiłchęę. [31] Áík'ehgo siláada ádaabiłdo'niidhíí k'ehgo tł'é'yú Antípatrisyú Paul yił okai. [32] Iskąą hik'e siláádahíí sinilyú nákainá' łęę bee siláada daanliinií Paul yúweh yił okai: [33] Áí Caesaréayú hikainá' nant'ánchań naltsoos yaa daistsooz, Paul ałdó' yaa yił hikai. [34] Naltsoosíí yozhi'ná', Ni' hat'íí golzéhi biyi' gonlíni, niigo Paul nayídłkid. Cilíciagé' gólęęgo yígołsįjdná', [35] Gáyiłnii, Naa dahdaagoz'aanií hikaigo naa yashti' ndi at'éé. Hérod yánáltih goz'ąągee Paul siláada binádaadéz'ęęgo ngon'ąą.

24

[1] Áígé' ashdla'iskaanií bikédé'go okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni, Ananías holzéhi, ła'íí Jews yánazíni biłgo hayaayú hikai, nnee, Tertúllus holzéhi, bá yádaałti'go yił hikai, áń Paul bee baa dahgost'aanií nant'ánchań yaa yił nagolni' doleełgo. [2] Paul yiká ánniidná' Tertúllus baa dahgo'aa nkegonyaa gáníígo, Nighą nohwini' iłch'į'gont'éé, ła'íí nohwitahyú nchǫ' n'íí nłt'éégo ánándlaa, [3] Áí dawahn ła'íí dahayú ba'ahédaandzį, Félix, ízisgo áńt'éhi. [4] Niłgoch'oba'go ayąhágo nich'į' hasdziihíí ídínłts'ąągo nánoshkąąh. [5] Díń nneehń baa nagontł'ogíí nlįįgo bídaagosiilzįjd, Jews daanlíni ni' dahot'éhé biká' daagolíínií yił daagołkizh, ła'íí Nazarénes daanlįj zhinéégo yásizíni bídaagosiilzįjd: [6] Da'ch'okąąh goz'ąą yune' gołchǫǫh nt'éégo bił ndaasiideel: nohwíí benagosiil'aanií bee baa yádaasiiłti' doleeł ni'. [7] Ndi Lýsias, siláada binant'a'ń, nohwaa nyáágo hagoshkéhégo nohwilák'e hayidzęęz ni'. [8] Baa dahdaagoz'aanií naa hikáhgo, niigo ngon'ąą: dá ni nahídńłkidgo hat'íí bighą baa dahdaagosiit'aanií dawa bígonłsęęh doleeł. [9] Jews daanlíni ałdó' díí ánííhíí da'anii ánníí daannniid. [10] Nant'ánchań nabí'igizhná' Paul yałti' nkegonyaa gáníígo, Doo ałch'ídn łegodzaa dago díí hat'i'íí bá yánáltihíí ńlęęgo bígonsįhíí bighą shił gozhǫǫ́go ninadzahgee ádá hasdziih: [11] Díí bígóńłsęęh, nakits'ádah iskąąná' Jerúsalem yúdag oshkąąhyú níyáá ni'. [12] Áígee da'ch'okąąh goz'ąą yune', ła'íí Jews ha'ánáłséh goz'ąą yune', ła'íí kęh gozníilyú ła' bił łaha'disht'áhgo doo hadń sho'ęę da ni', ła'íí nnee bił daagodikishgo doo hadń sho'ęę da ni': [13] Shaa dahgoz'aanií daazhógo ágolzéhi. [14] Áíná' díí nich'ę' ádá nagoshni', Jesus bikísk'eh da'ch'okahíí, okąąh bee sahngo na'ádi'nilíí daabiłdi'niihíí, áí itah nshłęę, bich'ą'gé' nnee síllíníí Bik'ehgo'ihi'nań daayokąąh lę'e n'íí hoshkąąh, begoz'aanií bee nohwá ngot'ąą n'íí ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú na'iziidi n'íí bek'e'eshchiinií dawa hoshdląą: [15] Nłt'éégo ádaat'eehíí ła'íí doo dábik'ehyú ádaat'ee dahíí nanezna'gé' naadiikáh doleełíí áí nnee yiká daadéz'ęęhíí shíí ałdó' Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú biká désh'ęę. [16] Áígé' dawahn Bik'ehgo'ihi'nań ła'íí nnee ałdó' daashineł'ęęgo nłt'éégo ánásht'ęęłgo bígonsį doleełhíí

bighą nłdzilgo nabik'í'isiid. [17] Da'kwíí łegodzaahíí bikédé'go tédaat'iyéhíí hat'íhíta baa
daanshné'go, ła'íí Bik'ehgo'ihi'ną́ń hoshkąąhgo hat'íhíta baa nshné'go bił nít'i'íí bich'į'
násdzaa. [18] Díí bee ánásht'įłná' da'ch'okąąh goz'ąą yuną́' godnłsįgo iłch'į' áde'dinshdlaago,
doo shiną́ayú nną́ee łąągo dała'adzaa da, doo godnch'áad dago Jews daanlíni ła' Asiagé'
daagolíínií shaa hikai ni'. [19] Áí hat'íhíta bee shaa dahdaago'aayúgo niną́áł shaa dah-
daago'aago kú híkáhgo dábik'eh. [20] Dagohíí yándaaltihíí shaa yádaałti' n'ná' hago'at'éégo
nchǫ'go ánát'įįdíí shídaagołsįįdíí, nną́ee kú nich'į' hikaihíí yaa nadaagolną́i'go dábik'eh,
[21] Díí dała'á zhą́ doo bił dábik'eh da ni', bitahyú sízíígo nádidishghaazhgo gádéną́iid
n'ná', Nanezna'íí naadiikáhíí hoshdląąhíí bighą díí jįį nohwiną́áł shaa yá'iti'. [22] Áí Félix
yidezts'ąąná', Jesus bikísk'eh da'ch'okahíí nłt'éégo yígołsįhíí bighą gáną́íí, Dét'įhégo Lýsias,
siláada binant'a'íí, kú ńyáago bá ngonsh'aa ndi at'éé. [23] Áígé' siláada gonenadín binant'a'íí
gáyiłną́ii, Paul biną́díń'įį, ndi łahgee dabíí hát'ííyú naghaa le', ła'íí bit'eké baa nákáh
nnizhǫǫ, hat'íhíta yídn nliinií baa nádainé'go nnizhǫǫ. [24] Da'kwíí iskaanií bikédé'go Félix
bi'aad Drusílla, Jew nlíni, yił n'áázhgo Paul yiká o'iił'a', áík'ehgo Christ ch'odląąhíí yaa
yałti'go daidezts'ąą. [25] Dábik'ehyú ánách'ot'įłíí, ła'íí ádaagoch'idzaanií, ła'íí yuną́ásyú kaa
yá'iti'íí yaa yałti'go Félix ditłidgo tsídolyizgo gáną́íí, Dák'ad yúwehyú dahnną́h, dahagee
dábik'ehgee niká ánádeshną́e' ndi at'éé. [26] Ndi yiká oná'ił'aa nt'éégo iłch'į' yałti', Paul
ch'ínánshteehíí bighą zhaali shaa yiné' shį nzį lę́'e. [27] Naki łegodzaahíí ch'ígóyáána' Félix
nant'ánchań n'íígee Pórcius Féstus nant'ánchań silįį; áík'ehgo Félix Jews daanlíni bił
dádaabik'ehyú ashną́e' nzįgo Paul dáha'ásitįį nt'ééná' óyáá.

25

[1] Féstus ni' yánant'aa doleełíí biyi' nyáána' taagiskaanií bikédé'go Caesaréagé' Jerúsalem
yúdag oyáá. [2] Okąąh yedaabik'ehi da'tiséyú sitíni ła'íí Jews daanlíni ádn nazínihíí Paul
bee dahdaagost'aanií Féstus yaa yił nadaagolną́i'ná nádaayokąąh, [3] Paul Jerúsalemyú
dol'áá, daabiłnną́iid, higaałgo daayiziłheego ndaagoshchįįná'. [4] Áíná' Féstus gánną́iid, Paul,
Caesaréayú t'ah bi'dotą' ni', shíí dák'adégo ákú nádésdzá. [5] Áík'ehgo nohwitahyú nohwá
nadaant'aahíí bił nádóshkáh, áígee nną́eehń nchǫ'go adzaayúgo ch'ík'eh baa nadaagolną́i'.
[6] Féstus itah sidaago gonenan bitisyú iskąą, áígé' Caesaréayú onádzaa; ákú iskąą hik'e
yánáltihíí dahnándaahgee dahnezdaago, Paul yushdé' bił nołkáh, nną́iid. [7] Ákú ńyáána'
Jews Jerúsalemgé' hikaihíí biną́ayú nadaazįį, daazhógo ágolzeego, Doo ałch'ídn dénchǫ'go
adzaa da, daabiłną́iigo baa dahdaagoz'ąą. [8] Paul ádá hadzii gáną́íígo, Jews yenagos'aanií,
dagohíí da'ch'okąąh goz'aanií, dagohíí Caesar ndi doo hago ashłaa da. [9] Áíná' Féstus,
Jews daanlíni bił dádaabik'ehyú áshną́éh nzigo Paul gáyiłną́ii, Ya' Jerúsalem yúdag ńną́hgo
ákú shiną́áł naa dahgoz'aanií bighą naa yá'iti' háńt'ąą́ née? [10] Paul gáną́íí, Caesar bá
yánáltihíí bidáhgee sízíí, da'áígee shaa yá'iti'go dábik'eh: Jews daanlíni doo dénchǫ'go
ánásht'ąłł dahíí nłt'éégo bígonłsí. [11] Nchǫ'go ánásht'ąłł lę́'eyúgo hat'íí bighą dastsaahgo
ásdzaayúgo dastsaahíí doo bich'ą́' ch'a'oshgheed at'éé da; bighą shaa yá'iti'íí doo hat'íí
dayúgo, doo hadń Jews daanlíni yaa shaa dino'aa at'éé da. Caesar shaa yałti'go hasht'ąą́.
[12] Áík'ehgo Féstus, yił nant'án daanliinií iłch'ą' yádaałti'ná' Paul gáyiłną́ii, Caesar naa yałti'
háńt'ąą́, áík'ehgo áń bich'ą' nną́h doleeł. [13] Da'kwíí iskaanií ch'ígóyáána' Agríppa, ízisgo
nant'án nlíni, ła'íí Berníce biłgo Féstus, kozhą' nant'án silįłhíí bighą, Caesaréayú yaa
n'áázh. [14] Ákú sikeego łąągo bedaizkąąná' Féstus Agríppa Paul yaa yił nagosną́i' gáną́íígo,
Nną́ee ła' dá ha'ásitįą nt'ééná' Félix onádzaa ni': [15] Jerúsalemyú sídááná' Jews bi'okąąh
yebik'ehi itisyú nadaandeehi ła'íí Jews yánazíni, áí nną́eehń yaa shił nadaagosną́i', Bá
ngono'aah, daaną́iigo. [16] Gádaabiłdéną́iid, Nną́ee baa dahgost'aanií hayíí baa dahdaagoz'aanií
doo baa yádaałti'égo, ła'íí baa dahgost'ąąhíí bighą dá doo ádá hadziihé yó'olt'e'go Romans
daanliinií doo áík'ehgo daagoz'ąą da. [17] Áík'ehgo baa dahdaagoz'aanií kú hikainá' doo
ńt'ah nsigo da, iskąą hik'e yánáltihíí dahnándaahgee dahnídáágo, Yushdé' nną́eehń bił
nołkáh, dénąą́iid. [18] Baa dahdaagoz'aanií daahizį'ná' nchǫ'go ánágot'ąłłíí bee baa dahdaago'aa
shį niizíí', ndi doo hwaa da: [19] Dabíí daabi'okąąhíí yaa łahada'dit'áh ła'íí nną́ee ła' Jesus

holzéhi daztsąą n'íí Paul yaa nagolnii'yúgo, T'ah hinaa, niihíí ałdó' yaa łahada'dit'áh.
20 Díí k'a'at'éehíí hago'at'éégo baa yashti' shíhíí doo bígonsį dago, Jerúsalemyú ńnáh
háńt'įį nee, ákú naa yá'iti'yú? biłdéniid. 21 Áíná' Paul gáshiłnniid, Augústus, nant'án
da'tiséyú sitíni zhą shaa yałti'go hasht'ęę́, áík'ehgo Caesar bich'į' oł'a'zhį' binádaadeł'ęę́,
daabiłdéniidgo bá ndaagosii'ąą́. 22 Agríppa Féstus gáyiłnii, Nneehń dabíí yałti'go dists'ęh
hásht'ęę́. Féstus gánííí, Iskąągo nts'ęh ndi at'éé. 23 Iskąą hik'e Agríppa ła'íí Berníce biłgo
baa da'olníígo n'áázh, siláada yánadaant'aahíí ła'íí kįh goznilgee nnee itisyú nadaandeehíí
biłgo dała'ánách'it'ęęh goz'ąą yune' yił onałsąą́, áígé' Féstus bik'ehgo Paul yił ha'ákai.
24 Féstus gánííí, Agríppa, ízisgo nant'án ńlíni, ła'íí kú neheskaihíí daanohwigha, díń nneehń
daał'ęę ako, dząągee Jews daagolíínííí dawa ła'íí Jerúsalemyú daagolíínííí ałdó' daadilwoshgo
gádaashiłnii, Díń nneehń doo hinaa bik'eh da. 25 Áíná' bighą da'itsaahíí doo ła' yee adzaa
da ląągo bígosíłsįęd, ła'íí dabíí gáshiłnniid, Augústus, nant'án da'tiséyú sitíni shaa yałti'go
hasht'ęę́, áík'ehgo ákú bich'į' dish'aago ngoni'ąą́. 26 Áíná' shinant'a' bich'į' doo hat'íí baa
bek'e'eshchii da. Áí bighą nohwaa bił ni'áázh, ni zhą Agríppa, ízisgo nant'án ńlíni, naa
bił ni'áázh, áík'ehgo nahídaadelkidíí bikédé'go shinant'a' hat'íhíta baa bich'į' k'e'eshchii
doleeł. 27 Ha'ásitiinííí hat'íí bee baa dahgost'aanííí doo bígoziné dago deł'a'go doo shił bik'eh
da, shíí.

26

1 Agríppa Paul gáyiłnii, Ádá hadziihgo naa godet'ąą. Áík'ehgo Paul na'ígizhná'
ádá hadzii, gánííígo: 2 Agríppa, ízisgo nant'án ńlíni, Jews daanliinííí yee shaa dah-
daagoz'aanííí dawa díí jįį ninááł bee ádá hasdziihíí baa shił gozhǫǫ́: 3 Jews daanlíni
bi'at'e' ła'íí łahada'dit'áhíí nłt'éégo bígonłsįhíí bighą: nłt'éégo shíyíńłts'ąą, nánoshkąąh.
4 Jerúsalemgee bił nít'i'íí daagolíínííí bitahyú ishkiin nshłįį ni', áígé' yushdé' godezt'i'go
hago'at'éégo hinshnaahíí Jews daanlíni dawa yídaagołsį. 5 Doo ániíi shídaagołsį da ni',
shá hadaadziih hádaat'ęęyúgo, Phárisee nlęęgo, Phárisees daandliinííí nohwi'okąąh itisgo
daidnłsinííí yikísk'eh hinaa ni', daashiłnii doleeł ni'. 6 Daanohwitaa n'íí Bik'ehgo'ihi'nań
bándaagoz'ąą n'íí hoshdląąhíí bighą shaa yá'iti'go kú sízęę́: 7 Díí Bik'ehgo'ihi'nań
ngon'áníí begolne'go nohwíí nakits'ádahyú hahiit'i'íí dájęęj biigha dátł'é' biigha nłdzilgo
Bik'ehgo'ihi'nań daahohiikąąh. Díí oshdlaanííí Jews daanlíni shaa dahdaagoz'ąą, Agríppa,
ízisgo nant'án ńlíni. 8 Bik'ehgo'ihi'nań nanezna'íí naadaayihil'nahíí hat'íí bighą doo
daahołdląą hádaałt'ęę da? 9 Jesus, Názarethgé' gólíni, bizhi' bich'ą́'zhį'go dashíí ánásht'ęęłgo
dábik'eh nsį ni'. 10 Áík'ehgo Jerúsalemyú ágásdzaa: okąąh yedaabik'ehi yánadaant'aahíí
bik'ehgo Jesus daayokąąhíí łąągo ha'áhálkaad ni'; ła'íí natseedgo bándaagot'a'íí, Ha'aa,
dishniigo bá da'isoh ni'. 11 Jews ha'ánáłséh nagoz'ąą yune' łahgee biniidaagodinsį
ni', Jesus nchǫ'go yaa yádaałti'go ádaashłe' ni'; ła'íí dázhǫ́ bik'edaadinshniihgo doo
Jews daanlęę dahíí bikęh nagoznilyú ndi biniidaagodinsį ni'. 12 Ágánásht'ęęłgo okąąh
yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi shaa daagodez'ąą, Ti'i ákú ńnáh, daashilnniidgo Damás-
cusyú óyáá. 13 Ízisgo nant'án ńlíni, hishaałyú ha'iz'ąągo shíí ła'íí bił hishkaahíí biłgo
nohwinaayú ch'ígona'áí be'idindláádíí bitisgo yaaká'gé' nohwich'į' nke'dindláád ni'.
14 Daanohwigha hayaa nandeená' Hebrew biyati' k'ehgo yati' gáshiłniigo idisiits'ąą́, Saul,
Saul, hat'íí łąą́ bighą shiniigonłt'éégo áshińłsįę? Tsįdik'iihíí bee níts'i'ishgo'yúgo dayúweh
t'ąązhį' hónťałyúgo dayúweh dáni ídída'nłni'. 15 Gádéniid, Hadń áńt'ęęj, shiNant'a'?
Gáshiłnniid, Shiniigonłt'éégo áshińłsinihíí shíí ásht'ęę́, Jesus honszéhi. 16 Nádndáhgo
hizęęj: díí bighą nił ch'í'nah ádeshdlaa, shá na'iziidgo haniłtęę́, hago'at'éégo shinłt-
saannííí ła'íí hat'íí nił ch'í'nah ádidishdliiłíí shá baa nagolní' doleełgo; 17 Jews daanliinííí
ła'íí doo Jews daanlęę dahíí ałdó' bich'ą́' niishteeh, doo Jews daanlęę dahíí bich'į' ni-
dish'aa, 18 Biná á got'ęęgo ánádaadle'go chagołheełgé' idindiinzhį' ánáda'ne'go, ła'íí Sa-
tan nadaabiłaahíí bich'ą́'yúgo Bik'ehgo'ihi'nań bich'į' ánáda'ne'go binchǫ'íí bich'ą́'zhį'
ádaile', ła'íí daashodląąhíí bee hadaadeszaahíí bitah daanlęę doleełhíí bighą bich'į' ni-
dish'aa. 19 Áík'ehgo Agríppa, ízisgo nant'án ńlíni, díí yaaká'gé' shił ch'í'nah ágolzaahíí
da'áshiłniiyú ásdzaa: 20 Damáscusyú daagolíínííí iłtsé, áígé' Jerúsalemyú daagolíínííí, ła'íí

ni' Judéa dahot'éhé biyi'yú daagolíínií, ła'íí doo Jews daanlįį dahíí ałdó' gádaałdishnii, Nohwinchǫ'íí bich'ą́'yúgo ádaałne'go Bik'ehgo'ihi'nań bich'į' ánádaałne', ła'íí nohwinchǫ'íí bich'ą́'yúgo ádaałdzaahíí dábełt'eego ánádaałt'įįł. [21] Díí bighą Jews daanlíni da'ch'okąąh goz'ąą yune' shił ndaazdeelgo daashiziłheego ch'éh ádaat'įįd ni'. [22] Díí jįįzhį' ngońt'i'go Bik'ehgo'ihi'nań shich'oniigo kú sízį́ą́, nnee doo ízisgo ádaat'ee dahíí, ízisgo ádaat'eehíí biłgo Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú nada'iziidi n'íí ła'íí Moses be'ágone' daanii n'íí zhą́ baa nagoshni'go gádaabiłdishnii: [23] Christ biniigodilne' doleeł, ła'íí da'ałtsé daztsąągé' naadiidáhíí nlįį doleeł, be'idindíínií Jews daanliinií ła'íí doo Jews daanlįį dahíí yił ch'í'nah áyíłsį doleeł. [24] Ágáníígo ádá yałti'ná' Féstus nawode gánniid, Paul, niini' édįh ląą; łą́ągo ígonł'aaníí niini' édįhgo ání́łaa ląą. [25] Paul gánádo'niid, Féstus, ízisgo áńt'éhi, doo shiini' édįh da: da'anii ágot'eehíí shiini' golį́ígo baa yashti'. [26] Ízisgo nant'án ńlíni, díí baa yashti'íí bígonłsį, doo hat'íí t'ąązhį' be'ánsht'ee dago nich'į' yashti'; díí dahot'éhé bígonłsį; doo ła' nagont'i' dayú ba'ánágot'įįdhíí bighą. [27] Agríppa, ízisgo nant'án ńlíni, Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú nada'iziidi n'íí hondląą née? Hondlągo nígonsį. [28] Agríppa Paul gáyiłnii, Ínashood hishłeehgo dásdozhą́ shiini' shá ágonlaa. [29] Paul gánádo'niid, Doo dásdozhą́ da, da'anii odlání ńlį́ą́ doleeł, doo dáni zhą́ da, áíná' díí jįį daasidezts'aaníí dawa da'ánsht'eehíí k'ehgo ágát'éé doleeł, dishniigo Bik'ehgo'ihi'nań hoshkąąh, díí łíshi'destł'ooníí zhą́ dahgo. [30] Paul ánniidná' ízisgo nant'án, ła'íí nant'ánchań, ła'íí Berníce ła'íí yił naháztaaníí biłgo nádiikai. [31] K'ihzhį'yú niikaigo gádaałiłdi'nii, Díń nneehń bighą datsaahíí dagohíí bighą ha'á'istiiníí doo ye'ánát'įįd da ląą. [32] Agríppa Féstus gáyiłnii, Díń nneehń ch'ínádzá doleeł ni', Caesar doo yaa ádet'ąą dayúgo.

27

[1] Italyú nohwił dahdez'eelgo nagot'ąąná' Paul, ła' ha'áshijeedíí biłgo siláada dałán gonenadín binant'a', Július holzéhi, binádaadéz'įį doleełgo baa ni'nil, áń siláada Augústus yánant'aahíí itah nlįį. [2] Tsina'eełíí Adramýttiumgé' Asia bitábąą zhinééyú k'ad des'éli bih hiikaigo nohwił dahda'n'eel; Aristárkus, Macedónia biyi' Thessalonícagé' gólíni, bił dekai. [3] Iskąą hik'e Sídon golzeegee nohwił nda'iz'eel; áígee Július Paul yaa ch'oba'go, Nit'eké bich'į' nnáhgo nłt'éégo ádaaniłsį le', biłnniid. [4] Áígé' nohwił dahnáda'n'eelná' Cýprus bit'ahyú isht'agonch'iidyú nohwił ch'ída'iz'eel, nohwich'į'go ńch'iidhíí bighą. [5] Cilícia ła'íí Pamphýlia bit'ahyú túnteel biyi' nohwił ch'ída'iz'eel, áígé' Lýcia biyi' kįh goznilíí Mýra golzeezhį' nohwił nda'iz'eel. [6] Áígee siláada gonenadín binant'a' tsina'eełi Alexándriagé'ihi Italyú dez'éli yaa nyáágo, Beh hołkáh, nohwiłnniid. [7] Dátąądégo nohwił da'o'ołgo doo ałch'ídn nohweda'iskąą da, nohwich'į' nagontł'ogo, ni' tayi' dahgoz'áni Cnidus golzéhi bit'ahzhį' nohwił ch'ída'iz'eel, ńch'iidhíí bighą doo dayúweh nohwił da'o'oł bik'eh dago Salmóne bitis Crete bit'ahyú isht'agonch'iidyú nohwił ch'ída'iz'eel; [8] Nohwich'į' nagontł'ogo tábąą zhinéé nohwił da'o'ołgo Fair Havens golzeezhį' nohwił nda'iz'eel, kįh goznil Laséa golzeehíí bit'ahyú. [9] Nohwich'į' nagontł'ogíí bighą, ła'íí daagodnłsįgo dáshiná' da'ch'okąąhíí ałk'iná' bitis ch'ígóyááhíí bighą ił'o'ołíí bégódzid ni', áík'ehgo Paul gádaabiłnii, [10] Shik'isyú, díí bígonsį, nohwił da'o'ołyú tsina'eełíí ła'íí daayogheełíí bich'į', nohwíí dó' nohwich'į' nadaagontł'og doleeł. [11] Áíná' siláada gonenadín binant'a'ń, o'ołíí yebik'ehń ła'íí tsina'eełíí bíyéé gólííń zhą́ óyésts'ąą, áíná' Paulń doo óyésts'ąą da. [12] Tsina'eełíí nná'i'ołgee doo nohwehai bik'eh dahíí bighą ch'ilągo gádaanii, Nohwił da'o'oł le', dáhago'at'éégo Pheníceyú niikáh, áígee nohwehai doleeł, daanzigo; Pheníce áí Crete biyi' goz'ąą, áígee tsina'eełíí nna'ołnorthwestzhį'go ła'íí southwestzhį'go ch'ígót'i'. [13] Hayaagé' tąądégo ńch'iidná', nohwá íits'ííd daanzigo, bésh ndaazíí tsina'eełíí bee dahastł'ǫ́ n'íí ihnádaiz'ąąná' Crete bibąhyú bił ch'ída'iz'eel. [14] Dét'įhék'e tsina'eełíí híłch'į'cho bił hayaa, Euroclýdon holzéhi. [15] Nawode desch'iidhíí bighą tsina'eełíí doo híłch'į'dáhzhį' dahdi'eeł da, dabiini'yú dez'eel lę́'e. [16] Ni' táyi' dahgoz'áni ałch'ísę́hi, Cláudia golzéhi, bit'ahyú isht'agonch'iidyú nohwił ch'ída'iz'eelgo tsina'eełíí ałch'ísę́híí da'ónanta tsina'eełíí nchaahíí bit'ahyú ndaiz'ąą: [17] Áígé' tsina'eełíí nchaahíí biká'yú dahdaiz'ąąná' bésh hishbizhíí nchaahíí tsina'eełíí bik'ídesdiz; goshtł'ishcho yédaaldzidgo

gowągolgai biká' dastsoozíí nadaayinłtsoozná' ńch'iidíí zhą bee dez'eel. 18 Nawode nohwił
ałch'ą' nách'ihíí bighą iskąą hik'e tsina'eełíí yoghélihíí ła' yó'odaiskaad; 19 Nakiskąą hik'e
tsina'eełíí benadziidi dabíí yó'odaiskaad. 20 Ch'ígona'áí ła'íí ts'ałsǫǫsé doo hwaa bee got'įį
dago doo ałch'ídeskąą da, ła'íí díyat'éégo nohwił ałch'ą' nách'ih, áík'ehgo doo hago'at'éégo
hasdáhiikáh da ląą daandzį ni'. 21 Dá doo da'iyáné ńzaad begodeyaaná' Paul ałnı́'gé'
hizįįgo gánıí, Shik'isyú, shich'į' ídaayesółts'ąąyúgo, Cretegé' doo nohwił dahda'n'eel
dayúgo, doo díí k'ehgo nohwich'į' nadaagontł'og da doleeł ni', ła'íí doo hat'íí ch'a'oné'
da doleeł ni'. 22 Áíná' gádaanohwiłdishnii, Bidag ádaanołt'ee le': doo ła' daaholtsaah
at'éé da, tsina'eełíí zhą da'ízlįį hileeh. 23 Tł'é'ná' Bik'ehgo'ihi'nań, bíyéé nshłįįń ła'íí
hoshkąąhń, binal'a'á yaaká'gé'hi shit'ahgé sizįigo, 24 Gáshiłnniid, Paul, doo niini' hąh da
le'; Caesar bidáhgee síńzįį doleeł: ła'íí bił nił da'o'ołíí dawa daahinaahgo Bik'ehgo'ihi'nań
naa godin'ąą. 25 Áík'ehgo shik'isyú, bidag ádaanołt'ee le': Bik'ehgo'ihi'nań hoshdląąhíí
bighą da'áshiłniihíí k'ehgo ágone'go bígonsį. 26 Áíná' ni' táyi' dahgoz'aaníí biká'gee yóno-
hwi'dilkaad doleeł. 27 Díí'ts'ádah iłkaahíí bitł'é' túnteel Ádria holzéhi biyi'gé' tsina'eełíí
biłıłch'ą' nnáiłniiná' tł'é'ís'ahyú shį nada'ił'eełíí ni' bich'į'yú nohwił da'n'eel daanzį lę'e;
28 Áík'ehgo hayaa tú yída'nes'ąądgo nadin iłk'ích'idesniih, k'a'áhosah lágo yídaagołsįįd:
yunáásyú tú yínáda'nes'ąądgo k'adíí ashdla'ádah iłk'ích'idesniih k'a'áhosah. 29 Dánko
tséé biká' hi'eełhíí bighą bił daagoyé'égo bésh ndaazíí tsina'eełíí bedahastł'óníí díí'i
nkedeznil, tsina'eełíí biké'ńnáá yúyaa, áíná' jįį góleeh, daaniigo da'okąąh. 30 Nadaał'eełíí
tsina'eełíí biyi'gé' hahiikeeh daanzigo, tsina'eełíí ałch'ísęhíí téh daayihezınil, bésh ndaazíí
tsina'eełíí bádngé' nkedaayiníłł ádaagodil'ijigo, 31 Paul siláada ła'íí siláada gonenadín
binant'a'íí gáyiłnii, Díí nneehíí dá tsina'eełíí biyi' naháztąąyúgo zhą daahołnaa. 32 Áík'ehgo
siláada tsina'eełíí ałch'ísęhíí bedahdaahestł'oonníí daayiheshgizhgo bił odaagohez'eel.
33 K'ad haiłkaahyú Paul nádaayokąąhgo gádaayiłnii, Da'ołsąągo nzhǫǫ, nda'ołíígo dáshiná'
díí'ts'ádahyú nohwíyołkaał. 34 Áík'ehgo nádaanohwoshkąąh, da'ołsąą, áí bee daanołdzilgo;
nohwitsizíl dała'á ndi doo nohwich'ą' ch'a'odeeł da. 35 Díí yee ánniidná' bán náidnné'go
dawa binááł Bik'ehgo'ihi'nań áshǫǫd yiłniigo oskąądná' iłk'íyíłdláádgo yiyąą nágodiidzaa.
36 Áík'ehgo nnee ła'ihíí yidag ádaat'eego dabíí ałdó' da'iyąą. 37 Daanohwighago naki gone-
nadín iká'yú gosts'idin gostáń hiilt'ee, tsina'eełíí biyi'. 38 Náda'isdijdzhj' da'iyąąná' tł'oh
naghái téh daayeskaadgo tsina'eełíí dá'ałdzólé silıı. 39 Got'ıı gozlıı́ná' ni'híí doo yídaagołsı
da: ndi tú ónáhíkąągo ténágohıı'ąą daayo'ıı, áígee nohwił ndaanó'eeł daanzı. 40 Áík'ehgo
bésh ndaazíí tsina'eełíí bee dahastł'ǫ́ n'íí daazhógo yó'odaiskaadgo be'anáhot'aałíí bitł'ól
k'eda'iz'ahgo, ła'íí tsina'eełíí bit'a' bádn zhinééhíí hadag ádaizlaago ńch'iid bich'ı'go
tábąązhı' bił nda'iz'eel. 41 Ndi tú łednlıı́igee tsina'eełíí łehígo'go doo nahi'naa da silıı;
biké'dinnáágé'íí tú nádidáhíí nbihezti'. 42 Ha'áshijeedíí ła' nada'diłkǫh daanzigo, siláada
nadaabiłtseedgo ndaagoshchıı, 43 Áíná' siláada gonenadín binant'a'ń Paul doo zidee hat'ıı́
dago, Dah, biłnniid; Hayíí nada'ołkǫ'íí tsina'eełíí bitisyú'an odaołjágo táts'áda'ołkǫ́h,
daayiłnii: 44 Ła'íí gáyiłnii, Tsı nteelíí ła'íí tsina'eełíí baa nahastǫ'íí bee hanaazhı' nada'ołkǫ́h.
Áík'ehgo dawa ni'zhı' nádaaheskai.

28

1 Tásts'áskainá' ni' táyi' dahgoz'aaníí Melíta golzee lágo bídaagosiilzıı́d. 2 Nnee
áígee daagolíínníí k'ídaanzigo deda'deshjeedná', Yushdé' nádaanołdziił, daanohwiłnniid,
nagoltjh nkegonyaa, ła'íí gozk'azíí bighą. 3 Paul chizh ła' náyihezlaago dayínnilná'
tł'iish bik'asda' golíni ndoogo áígé' hayáágo Paul bigan baa dahisdeeł. 4 Nnee áígee
daagolíínníí tł'iishíí Paul bigangé' nahitıı́go daayiłtsąąná' gádaałiłdi'nii, Díń nneehń nnee
naiłtseedíí nlíni ląą́, túnteel bich'ą'gé' hína' ndi, doo hinaa bik'eh dahíí bighą datsaah.
5 Áíná' Paul tł'iishíí dá kǫ' biyi'zhı' nayíílt'e'ná' Paul doo hago adzaa da. 6 K'ad nilzooł
shı daabo'nıı́go, dagohíí datsaah shı daanzigo biba' naháztąą; ndi ńzaad godeyaago
doo hago adzaa dago daayo'ıı́ná' biini' łahgo ánádaizdlaago, Diyin nlıı lą́ą́, daanzı.
7 Ni' táyi' dahgoz'ąąyú daagolíínníí binant'a', Públius holzéhi áígee ła' bini' lę'e; áń

k'ínoho'n̲íígo bigowąyú taago nohweskąą. [8] Públius bitaa yóíyahgo nezgaigo chan diłé yaa naghaago sitįį: Paul baa nyáágo biká' ndeln̲iiná' bá oskąądgo nábi'dilziih. [9] Ágágodzaaná' nn̲ee táyi' dahgoz'ąąyú daagolíínií ła'ihíí kah yaa nakaihíí neheskaigo nádaabi'dilziih: [10] Daanohwidnłsįgo dawahá nohwá daayihezn̲il; ła'íí k'ad nohwił da'dez'eelná' dawahá bídaandinihíí tsina'eełíí yih daihezn̲il. [11] Taagi nohwedahitąąná' tsina'eełíí áígee behaihi, Alexándriagé'ihíí, Cástor ła'íí Póllux beda'aszaahi bádngee nazįįgo ádaaszaago bił nohwił da'dez'eel. [12] Sýracuse nohwił nda'iz'eelgo áígee taagi nohweskąą. [13] Áígé' nohwił łéda'n'eelgo Rhégium nohwił nda'iz'eel: áígé' iskąą hik'e hayaagé'go dezhch'iidgo iskąą hik'e Putéoliyú nohwił nda'iz'eel: [14] Ákú odlą' bee nohwik'ííyú baa nkaigo, Nohwił nahísółtąą le', daanohwiłn̲iigo, bił naháatąą gosts'idiskąą: áígé' Romeyú ohiikai. [15] Odlą' bee nohwik'ííyú ákú daagolíínií hiikahgo nohwaat'ídaanzįįná' Ápiai Forum ła'íí Three Taverns golzeezhį' nohwiba' hikai; áí Paul yiłtsąąná' Bik'ehgo'ihi'n̲ań ya'ahénzįgo bił gozhǫǫgo hadag adzaa. [16] Romeyú nkainá' siláada binant'a' ha'áshijeedíí bin̲ádaadéz'iinií binant'a' yaa ńn̲il: ndi Paulhíí dasahn golíígo baa godet'ąą, siláada ła' bin̲ádéz'ijigo. [17] Taagiskąąná' Paul Jews áígee daagolíínií yánazíni, Dała'ałn̲éh, daayiłn̲ii: dała'adzaaná' gádaayiłn̲ii, Nn̲ee daanołíni, shik'ííyú, Jews daanliinií dagohíí daanohwitaa n'íí bi'at'e' doo hago ashłaa da ndi, Jerúsalemgé' ha'ásítíígo niyáágo Romans daanlíni baa shi'deltjį. [18] Shaa yádaałti'ná' bighą dastsaahíí doo ła' dahíí bighą ch'ínádaashíłteeh hádaat'ąą ni'. [19] Ndi Jews daanliinií áí doo hádaat'ąą dago, Caesar shaa yałti' hasht'ąą, dishn̲ii lę'e, bił níť'i'íí doo hat'íí bee baa dahdaagosh'aa da ndi. [20] Áík'ehgo Israel hat'i'íí bángoť'ąąhíí bighą díí bésh hishbizhíí bee łíshi'destł'ǫǫhíí bighą dała'ánohwishłaa, nohwines'ąągo, nohwich'ą' yashti'go: [21] Gádaabiłn̲n̲iid, Judéage' naltsoos naa nagoln̲i'go doo ła' nohwaa hi'n̲il da, ła'íí nohwik'ííyú áígé' kú neheskaihíí doo ła' naa naagoln̲i' da, doo ła' nchǫ'go naa yałti' da. [22] Dahot'éhé díí okąąh bee sahngo na'ádi'n̲ilihíí baa yá'iti'go bídaagonlzj: ni hago'at'éégo baa natsíńkeesíí daadihiits'ąh hádaahiit'ąą. [23] Bángot'aaníí bijąą nn̲ee łąągo Paul dásidaayú dała'adzaa; t'ałbįgé' o'i'ąązhą' Bik'ehgo'ihi'n̲ań bilałtł'áhgee begoz'aaníí nłt'éégo yaa nagosn̲i', Moses yegos'aaníí ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú nada'iziidíí k'eda'ashchiinií bich'ą'gé' Jesus yaa nagosn̲i'go biini' yá ádaagole'go nzj. [24] Ła' yaa yałti'íí daayosdląąd, ła'ihíí doo daayosdląąd da. [25] Łahada'dit'áhgo Paul dałán yee hananádzii'ná' onákai, Esáias, Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú na'iziidi n'íí, Holy Spirit binkááyú daanohwitaa n'íí da'an̲iigo gáyiłnn̲iid, [26] Díí hat'i'íí bich'ą' nn̲áhgo gádaabiłnn̲iih, Daadołts'ag ndi doo nohwił ídaagozą da doleeł; daaneł'ąą ndi doo da'an̲ii daał'ąą da doleeł: [27] Díí nn̲eehíí biini' daanyee' daazlįą, doo da'diits'ag da daazlįą, ła'íí daanéshch'il daazlįą; doo ágádaat'ee dayúgo bin̲áá yee daago'ąą doleeł ni', bijeyi' yee da'diits'ag doleeł ni', ła'íí biini' yee bił ídaagozą doleeł ni', áík'ehgo shich'ą' ádaan̲e'go nádaasdziih doleeł ni'. [28] Díí bídaagonołsą le', Bik'ehgo'ihi'n̲ań bich'ą'gé' bee hasdách'ighahíí doo Jews daanlįą dahíí bich'ą' ol'a', nohwiłdishn̲ii, áíhíí ídaadésts'ąą ndi at'éé. [29] Díí yee hadziiná' Jews daanliinií dázhǫ́ łahada'dit'áhgo onákai. [30] Paul ákú kįh yighą na'ihin̲iiłíí yiyi' golíígo naki łegodzaa, ła'íí baa hikáhíí dawa ya'ahénzą ni', [31] Doo nanł'ą' dago, nn̲ee doo ła' tsíbiłdąą dago Bik'ehgo'ihi'n̲ań bilałtł'áhgee begoz'aaníí yaa nagoln̲i' ni', ła'íí Jesus Christ nohweBik'ehń yaa iłch'ígó'aah ni'.

THE EPISTLE OF PAUL THE APOSTLE TO THE ROMANS

1 Shíí, Paul, Jesus Christ bána'isiidi, áń binal'a'á nshłįįgo shich'į' ánnniid, ła'íí
Bik'ehgo'ihi'nań bits'ą́'dí' yati' baa gozhónihíí baa nagoshni'híí bighą its'áshi'doltįį,
2 (Da'áí Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú nada'iziid n'íí binkááyú yałti'go dabíntsé yen-
gon'ąą́, áí godiyįhgo Bek'e'eshchiiníí biyi' bek'eda'ishchįį lę́k'e,) 3 Áí yati' baa gozhóni
Bik'ehgo'ihi'nań biYe' Jesus Christ nohweBik'ehń yaa nagolni', áń nnee k'ehgo nyáágo
David łinolt'įįłíí nlįį; 4 Jesus Christ daztsąądí' naadiidzaahíí bee Bik'ehgo'ihi'nań biYe'
nlįįgo ch'í'nah alzaa, Holy Spirit bits'ą́'dí' binawod golíígo: 5 Holy Spirit biláhyú
Bik'ehgo'ihi'nań bits'ą́'dí' iłgoch'oba'íí shaa det'ąą, binal'a'á nshłįį doleełgo, áík'ehgo
Jesus bizhi'íí ba'ihégosį doleełhíí bighą baa nagoshni'go, nnee iłtah at'éégo hadaazt'i'i
daabodląąhgo bikísk'eh ádaat'eego ashłe': 6 Nohwíí ałdó' Jesus Christ bíyéé daanohłįį
doleełgo nohwich'į' ánniid: 7 Daanohwigha Romeyú daagonohłiníí nohwich'į' k'e'eshchii,
Bik'ehgo'ihi'nań bił daanohshǫǫgo báhadaadeszaahíí daanohłįgo nohwich'į' ánniid:
Bik'ehgo'ihi'nań nohwiTaa ła'íí Jesus Christ nohweBik'ehń biłgoch'oba'íí ła'íí bits'ą́'dí'
ałch'į'gont'éehíí bee nohwich'į' goz'ąą le'. 8 Dantsé Jesus Christ binkááyú daanohwigha
Bik'ehgohinshnań nohwighą ba'ihénsį, nohwi'odlą' ni'gosdzáń biká' dahot'éhé baa
ch'iniihíí bighą. 9 Bik'ehgo'ihi'nań, biYe' baa yati' nłt'éhi baa nagoshni'go, shijíí biyi'dí'
bána'isiidíí da'ákozhą nohwá oshkąąh nt'éé shá yígółsį; 10 Díínko bighą dá oshkąąh
nt'éé, Bik'ehgo'ihi'nań bik'ehgo áníita dáhago'at'éégo nłt'éégo nohwaa deshááł. 11 K'azhą
daanohwistséh, nt'é Holy Spirit bits'ą́'dí' shaa hi'né'íí ła' nohwaa nshné'híí bighą, áí
bee nłdzilgo daahodohsįłł doleełgo; 12 Díí áłdishnii, nohwíí hik'e shíí biłgo nohwi'odlą'
dałaʼázhį' ałdenáágo bee hadag ádaałinlzį doleeł. 13 Shik'ííyú, doo ałch'ídndi nohwich'į'
disháh hásht'íígo ni' bídaagonołsįgo hasht'ííj, doo Jews daanlįį dahíí ła'ihíí bitahyú nnee
Bik'ehgo'ihi'nań bich'į' hosiłbąąhíí k'ehgo nohwitahyú ałdó' ła' hodishbįłhíí bighą, (ndi
nashi'dinłtł'ogo t'ahkó goldoh.) 14 Greeks daanliiníí hik'e nanidí' nnee daanliiníí ałdó',
daagoyąąhíí hik'e doo daagoyąą dahíí ałdó' shaa hadais'aahíí k'ehgo t'ah Christ baa
bił nagoshni'go shá goz'ąą. 15 Áík'ehgo iłk'idá' yati' baa gozhóni nohwił nagoshni'go
dázhǫ hásht'ííj, Romeyú nadaahisohtaaníí ndi. 16 Christ baa yati' baa gozhóni doo
bik'e ídaayánsdzį da: áí Bik'ehgo'ihi'nań binawodíí biláhyú behasdách'ighahi at'éé,
da'odlaaníí dawa bá, Jews daanliiníí dantsé, ła'íí Greeks daanliiníí ałdó'. 17 Áí yati'íí biyi'
Bik'ehgo'ihi'nań bits'ą́'dí' nnee bich'į' dábik'ehyú át'éehíí ch'í'nah alzį, odlą' begodeyaadí'
odlą' bengont'i'zhį': bek'e'eshchiiníí gánííhíí k'ehgo, Hadíń dábik'ehyú át'éehíí odlą' zhą
yee hinaa doleeł. 18 Nnee Bik'ehgo'ihi'nań doo daidnłsį dahíí ła'íí nchǫ'íí ye'ánádaat'ąłíí
dawa yich'į' Bik'ehgo'ihi'nań bihashke' yaaká'dí' ch'í'nah alzį, áí nchǫ'íí ye'ánádaat'ąłíí
yee da'anii ágot'eehíí t'ąązhį' ádaayiłsį; 19 Bik'ehgo'ihi'nań bebígózį doleełíí ch'í'nah
alzaago yídaagołsį, Bik'ehgo'ihi'nań dabíí bił ch'í'nah áyíłsįhíí bighą. 20 Ni'gosdzáń alzaadí'
godezt'i'go Bik'ehgo'ihi'nań ye'at'éhi doo hit'ííj dahíí nłt'éégo bígózį, dahazhį' binawod
golíínií, ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań nliiníí nt'é áyíílaahíí bebígózį; áí bighą áí nnee nchǫ'go
ánádaat'ąłíí doo nt'é bee bich'į' ch'ídaagonowáh át'éé da: 21 Bik'ehgo'ihi'nań yídaagołsį
ndi doo daidnłsį da, doo ya'ihédaanzį dahíí bighą doo nt'é bee bich'į' ch'ídaagonowáh
át'éé da; áídá' da'ílínégo natsídaakees, ła'íí biini' doo goyąą dahíí godiłhił begoz'ąą daasilįį.
22 Ídił daagodzągo doo daagoyąą da daasilįį, 23 Nnee datsaahi, ła'íí dlǫ', ła'íí dawahá bijad
díí'igo nadaakaihíí ła'íí nada'nagíí yeda'ile'go daayokąąh lę́k'e; áí bee Bik'ehgo'ihi'nań doo
datsaah dahi bits'ą́'dindláádíí hik'e díí kogan be'ádaaszaahíí biłgo ałdenáágo ch'ídaiznil.
24 Áí bighą bijíí yune' nchǫ'go zhą natsídaakeesgo dázhǫ nchǫ'íí bich'į' Bik'ehgo'ihi'nań
yó'odaabidez'ąą, daabits'íhíí ałdenáágo doo daidnłsį da: 25 Bik'ehgo'ihi'nań bits'ą́'dí'
da'anii ágot'eehíí hik'e łé'ałchoohíí biłgo ałdenáágo ch'ídaiznil, ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań
áyíílaahíí zhą daidnłsįgo daayokąąhdá' bííhíí doo daach'okąąh da; Bik'ehgo'ihi'nań zhą

dahazhį' ba'ihégosį. Doleełgo at'éé. [26] Áí bigha bits'í bee ídaayágosįyú ánádaat'įįł
hádaat'įįhíí bich'į' Bik'ehgo'ihi'nań yó'odaabidez'ąą: isdzáné nnee bá álzaa n'íí isdzáné
dabíí łił ídaayágosįyú ánádaat'įįł: [27] Da'áík'ehgo ałdó' nnee isdzáné bá alzaa n'íí k'ihzhį'
ádaizlaago, dabíí iłch'į' biini' daama'; nnee dabíí łił ídaayágosįyú ánádaat'įįł, áí bigha
nda'iłsiihíí dabíí ích'į' nadaayi'niił, áí da'áígee dábik'eh. [28] Bik'ehgo'ihi'nań doo dayúweh
yídaagołsį hádaat'įį dahíí bigha dázhǫ binatsekees daanchǫ'íí yich'į' Bik'ehgo'ihi'nań
yó'odaabidez'ąą, doo ánách'ot'įįł dahíí ye'ánádaat'įį doleełgo; [29] Doo bik'ehyú ágot'ee
dahíí behadaałk'ił, ła'íí nant'į' na'idaahíí, nchǫ'go ánádaat'įįłíí, dawahá dayúwehégo
ídáhádaat'iinií, da'o'ni'íí; ła' bíyééhíí ídáhádaat'iinií ałdó' behadaałk'ił, ła'íí its'iziłheehíí,
łahadaadit'áhíí, nadaach'aahíí, bi'at'e' nchǫ'íí, ła'íí ch'inii daaniihíí ałdó' behadaałk'ił;
[30] Ła' yinída'diłníhgo ch'inii daanii, Bik'ehgo'ihi'nań yik'edaannii, doo hadíń daidnłsį
da, ídaa da'odlíígo dabíí ídaa yádaałti', dabíí nchǫ'i ádaile'go yídaagoł'aah, daabishchįį
n'íí doo daidits'ag da, [31] Doo daagoyąą da, doo da'ádaaniiyú ádaat'ee da, doo hadíń
bił daanzhǫǫ da, doo hadíń yaa nádaagode'aah hádaat'įį da, doo bił daagoch'oba' da:
[32] Bik'ehgo'ihi'nań nnee ágánádaat'įįłíí da'itsaahíí bee yándaagoz'ąągo yídaagołsį ndi, doo
dabízhą ágánádaat'įįł da ndi nnee ágánádaat'įįłíí bił dádaabik'eh.

2

[1] Áí bigha nnee ńlíni, ni hadíń áńt'ee shįhíí, nnee ła' baa yáńłti'yúgo doo nt'é bee nłt'éégo
nich'į' ch'ígonowáh át'éé da; nnee ła' baa yáńłti'yúgo dani ídił ch'ígondeehi at'éé, ni
dó' da'ágáńt'ééhíí bigha. [2] Díínko bídaagonlzį, ágánádaat'įįłíí Bik'ehgo'ihi'nań dábik'ehgo
bándaago'aah. [3] Áík'ehgo nnee ńlíni, dani ałdó' ágáńt'ididá' ágánádaat'įįłíí baa yáńłti'yúgo,
ya' Bik'ehgo'ihi'nań doo nángo'aah da doleeł ńńzį gá? [4] Ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań biłgoch'oba'íí
ła'íí nidag at'ééhíí hik'e ńzaadyú nágoho'aałíí ch'ída'izkaadíí doo bił óńłtag da go'ǫ́ǫ́;
Bik'ehgo'ihi'nań biłgoch'oba'íí ninchǫ'íí bits'ą́'zhį' hiinááłgo nelnááhíí doo bígonłsį da
gá? [5] Áídá' nijíí ntł'izíí bigha ła'íí ninchǫ'íí doo bits'ą́'zhį' áńnéh háńt'įį dahíí bigha,
dani goyéé'íí bee ích'į'godnt'áah, Bik'ehgo'ihi'nań bihashke' yił ch'í'ítįįhíí bijįįzhį'; áí
bijįį dabíí dábik'ehyú át'éégo nángo'aahíí ch'í'nah áídoliił; [6] Bik'ehgo'ihi'nań nnee dała'á
daantǫ́ǫ́gee da'ánádaat'įįł n'íí dábik'ehgo biyaa gozhóóníí dagohíí biniidaagodile'íí yich'į'
nahiniił: [7] Hadíí nłt'éégo ánádaat'įįłíí yich'į' dahdaanldǫh nt'éégohíí Bik'ehgo'ihi'nań
bits'ą́'dindláádíí ła'íí bił dábik'eh doleełíí, ła'íí dahazhį' ihi'naahíí yiká daadéz'iinií, ihi'ná
doo ngonel'ąą dahíí Bik'ehgo'ihi'nań baa daidi'aah: [8] Áídá' łahadaadit'áhgo łanakaihíí, ła'íí
da'anii ágot'eehíí doo yikísk'eh ádaat'ee da ndi nchǫ'go ágot'eehíí yikísk'eh ádaat'eehíí
Bik'ehgo'ihi'nań bihashke'íí bee biniidaagodilne'. [9] Nnee dała'á daantǫ́ǫ́gee nchǫ'go
ánádaat'įįłíí bich'į' goyéé'go godigháh, ła'íí biniidaagonłt'éé doleeł, Jews daanliinií ntsé,
doo Jews daanlįį dahíí ałdó'; [10] Áídá' dała'á daantǫ́ǫ́gee nłt'éégo ánádaat'įįłíí Bik'ehgo'ihi'nań
bits'ą́'dindláádíí bíyéé doleeł, bił dábik'eh doleeł, ła'íí iłch'į'daagont'ééhíí bíyéé doleeł,
Jews daanliinií ntsé, doo Jews daanlįį dahíí ałdó': [11] Bik'ehgo'ihi'nań binadzahgee nnee doo
ła' itisgo yistįį da. [12] Hadíí Jews bich'į' begoz'aanií doo bitł'ááhyú ádaat'ee dago nchǫ'go
ánádaat'įįłíí begoz'aanií doo bee bándaagot'aah da ndi da'ílíí daaleeh; áídá' begoz'aanií
bitł'ááhyú ádaat'eego nchǫ'go ánádaat'įįłíí begoz'aanií bee bándaagot'aah; [13] (Áí be-
goz'aanií dédaidits'agíí zhą doo Bik'ehgo'ihi'nań binadzahgee dábik'ehyú ádaat'ee da, ndi
begoz'aanií yikísk'eh ánádaat'įįłíí zhą dábik'ehyú ádaat'ee daabiłdi'nii doleeł. [14] Doo Jews
daanlįį dahíí Jews bich'į' begoz'aanií doo yídaagołsį da ndi dabíí ye'ádaat'eehíí bik'ehgo
áí begoz'aanií ániíhíí yikísk'eh ádaat'eego Jews bich'į' begoz'aanií doo yídaagołsį da ndi
begoz'aanií dabíí ídá ádaislaa: [15] Begoz'aanií bijíí yune' dahgoz'aanií ch'í'nah ádaayiłsį, nt'é
nłt'ééhíí dagohíí nchǫ'íí dabíí yídaagołsį, ła'íí binatsekeesíí łahgo ánáyodliił, łahn nłt'éégo
ánsht'ee ni' daanzį, áídá' łahnhíí nchǫ'go ánsht'ee ni' daanzigo;) [16] Nnee Bik'ehgo'ihi'nań
yándaago'aahíí bijįį yati' baa gozhóni baa nagoshni' n'íí ániíhíí k'ehgo bi'at'e' nadainł'įį'
n'íí Jesus Christ biláhyú yándaago'aah doleeł. [17] Jew niłdi'niihíí, begoz'aanií bikísk'eh
ánsht'eego dábik'ehyú ánsht'ee ńńzį, ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań bee ída'óndlii, [18] Áń hát'íínií
bígonsį ńńzį, ła'íí begoz'aanií bee nił ch'ígot'ąąhíí bigha hadíí dázhǫ́ nłt'éégo ágot'eehíí

zhą́ nił dábik'eh, [19] Biną́á ágodinií yágo'iinií nshłįį ńńzįgo, ła'íí godiłhiłíí biyi' nakaihíí bá'idindláádíí nshłįį ńńzįgo ída'óńdlii, [20] Jews bich'į' begoz'aanií biyi' ił'ígóziníí ła'íí da'anii ágot'eehíí begoz'ąąhíí bígonłsídá' doo daagoyą́ą́ dahíí bił ch'ídaagon'áah, ła'íí mé' daanlįįhíí k'ehgo doo hwahá yídaagołsįįh dahíí bił ch'ídaagon'áah. [21] Ni, ła' bił ch'ídaagon'áahíí ńlíni, dani ídił ch'ígont'áah née? Doo da'noh'įįh da nniigo ił ch'ígon'áahdá' in'ííh née? [22] Doo nant'į' nahkai da nniigo ił ch'ígon'áahdá' nant'į' nannaa née? K'eda'ashchíń nił nchǫ'dá' áí daach'okąąhgo nagoz'ąąyú nannaago in'ííh née? [23] Ni, begoz'aanií bee ída'óńdliihíí, begoz'aanií doo bikísk'eh áńt'éé dahíí bighą Bik'ehgo'ihi'nań doo nił ilííí da go'ííí. [24] Bik'ehgo'ihi'nań biyati' bek'e'eshchiinií ánííhíí k'ehgo doo Jews daanlįį dahíí bitahyú Bik'ehgo'ihi'nań bizhi'íí nchǫ'go baa yá'iti', nohwíí nohwighą. [25] Begoz'aanií bikísk'eh áńt'éényúgo circumcise áni'delzaahíí ná ílííí: áídá' begoz'aanií doo bikísk'eh áńt'ee dayúgo doo circumcise áni'delzaa dahíí k'ehgo áńt'éé. [26] Da'áík'ehgo nnee ła' doo circumcise ábi'delzaa da ndihíí begoz'aanií ánííhíí k'ehgo at'ééyúgo, doo circumcise ábi'delzaa da ndi circumcise ábi'delzaahíí k'ehgo bił otag ya'? [27] Nnee bits'í bee doo circumcise ádaabi'delzaa da ndi begoz'aanií yikísk'eh ádaat'eeyúgo, ni, begoz'aanií bek'e'eshchiinií bígonłsį ndi doo bikísk'eh áńt'éé dahíí ya' doo ch'í'nah ádaanile' da née? [28] Nnee Jew nlįįgo gozlįį ndi doo áí zhą́ bighą Bik'ehgo'ihi'nań binadzahgee da'anii Jewhi nlįį da; ła'íí nnee bits'í zhą́ circumcise ábi'delzaahíí doo Bik'ehgo'ihi'nań binadzahgee da'anii circumcise ábi'delzaa da: [29] Áídá' bijíí biyi'dí' Bik'ehgo'ihi'nań yidnłsinií, áń da'anii Jewhi nlįį; ła'íí bijíí yunee' circumcise ábi'delzaahíí da'anii circumcise ábi'delzaahi at'éé, biyi' siziinií Bik'ehgo'ihi'nań bił goyiłshǫǫ́go áile'híí bighą, doo begoz'aanií ánííhíí zhą́ bighą da; hadíń ágát'éehíí doo nnee zhą́ nłt'éégo baa yádaałti' da, áídá' Bik'ehgo'ihi'nań binadzahgee nłt'éé.

3

[1] Áík'ehgo Jew nlíni nt'é bee itisgo at'éé? Circumcise áko'delzaahíí hant'é ílííí? [2] Dawa bee dázhǫ́ ílííhi at'éé: dantséegee Jews daanliinií Bik'ehgo'ihi'nań biyati' baa daadest'ąąhi at'éé. [3] Ła' doo da'odlą́ą dayúgohíí? Ya' doo da'odlą́ą dahíí bighą Bik'ehgo'ihi'nań doo da'áłch'iniiyú át'éhi át'éé da née? [4] Dah, da'anii doo ágát'éé da: nnee daantííígee łéda'iłchoo ndi Bik'ehgo'ihi'nań da'aniihi nlįįgo bígózį le'; bek'e'eshchiinií Bik'ehgo'ihi'nań yich'į' yałti'go gánííí, Dábik'ehyú áńt'éégo niyati' bee nígózį doleeł, ła'íí dahagee dahadíń ni'iłtahyúgo bitis nnléeł, nii. [5] Áídá' doo bik'ehyú ádaant'ee dahíí Bik'ehgo'ihi'nań dábik'ehyú át'éehíí ch'í'nah áyíłsiyúgo hant'é daan'nii? Bik'ehgo'ihi'nań bidenáágo nohwiniidaagodile'yúgo, ya' áí bighą doo bik'ehyú nohwich'į' at'éé da daan'nii née? (Ágádishniigo ni'gosdzáń biká' nnee k'ehgo yashti'.) [6] Dah, da'anii doo ágát'éé da: Bik'ehgo'ihi'nań doo bik'ehyú át'éé dayúgo, hagot'éégo ni'gosdzáń biká' nnee yándaago'áah doleeł? [7] Łé'ishchoohíí Bik'ehgo'ihi'nań da'aniigo at'éehíí ch'í'nah áyíłsįgo ízisgo at'éehíí áí bee bígózįyúgo, nt'é bighą shíí nshchǫ'híí k'ehgo shaa yałti'go shángo'áah? [8] (Ła' nnee nohwiní'daadiłníhgo nohwaa ch'inii daanii,) Nłt'éehíí bengowáhíí bighą nchǫ'go ádaahiit'ąą le', daan'niigo nohwá ádaagozlaa. Nnee ádaanohwiłniihíí bándaagont'aahíí dábik'eh. [9] Áík'ehgo hago'at'éé? Ya' néé Jews daandliinií itisgo shinjééd née? Dah, doo ágát'éé da: nnee dawa, Jews daanliinií ła'íí doo Jews daanlįį dahíí nchǫ'íí bi'isna' daanlįįgo iłk'idá' ch'í'nah ádaasiidlaa; [10] Bek'e'eshchiinií gánííí, Doo hadíń dábik'ehyú át'éé da, dah, dała'á ndi doo ła' da: [11] Doo hadíń bił ígózį da, doo hadíń Bik'ehgo'ihi'nań yiká déz'ąą da. [12] Dawa k'ihzhį'go ádaasdzaa, dawa doo da'ílííí da daasilįį; doo hadíń nłt'éégo ánát'ąął da, dah, dała'á ndi doo ła' da. [13] Bidayi'híí nnee łe'sitąąhi bił ch'í'otąąhíí k'ehgo at'éé; bizaadíí bee k'izéda'dilteehgo yádaałti'; ch'osh bik'asda' yee na'iłtseedhi bizé' yunee' benagoz'ąą: [14] Yati' be'okáałíí ła'íí yati' konî'daadiłni'íí bizé' bee hadaalk'ił: [15] Da'dizołhéélzhį' daadijaadgo daahikéeh: [16] Hayú nadaakaiyú biké'dinááyú da'iłchǫǫhíí hik'e iniidaagodile'íí benagoz'ąą: [17] Nkegohen'áánií begoz'ąąhíí doo yídaagołsį da: [18] Bik'ehgo'ihi'nań doo daidnłsį da, doo yaa natsídaakees da, nii, bek'e'eshchiinií.

19 Jews bich'į' begoz'aaníí ánííhíí nnee da'áí bitł'ááhzhį' ádaat'eehíí yich'į' ániígo bí-
daagonlzį: áík'ehgo nnee daantíígee doo hagot'éégo ídaa yánádaalti' da doleeł, ła'íí
ni'gosdzáń biká' nnee dawa Bik'ehgo'ihi'nań binadzahgee doo dábik'ehyú ádaat'ee dago
bándaago'áah doleeł. 20 Nnee doo ła' Jews bich'į' begoz'aaníí yikísk'eh ánát'įłíí zhą́ bighą
Bik'ehgo'ihi'nań binadzahgee dábik'ehyú át'éé da: begoz'aaníí ánííhíí bighą nchǫ'go
ánách'ot'įłíí bígoch'iłsį. 21 Nnee Jews bich'į' begoz'aaníí doo yikísk'eh at'éé da ndi
hagot'éégo Bik'ehgo'ihi'nań binadzahgee dábik'ehyú át'éé doleełíí k'adíí nohwił ch'í'nah
alzaa, áí doo ániídá' begoz'aaníí bek'e'eshchiiníí baa na'goni', ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań
binkááyú nada'iziid n'íí yaa nadaagosni'; 22 Díínko yaa nadaagosni', Jesus Christ ch'odlą́ago
Bik'ehgo'ihi'nań binadzahgee dábik'ehyú ách'ít'éé, da'odlaaníí dawa ágádaat'ee; nnee ła'
doo łahgo at'éé da, dawa dáłełt'ee: 23 Nnee dawa nchǫ'go ádaadzaago Bik'ehgo'ihi'nań
ízisgo ye'at'éhíí dáyich'į' nihikáh; 24 Áídá' binchǫ'íí bits'ą́'zhį' Christ Jesus ch'ínádainil,
áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'nań baa daach'oba'go dábik'ehyú ádaat'éhi daayiłnii, doo nt'é bighą
nahi'níłi da: 25 Bik'ehgo'ihi'nań Jesus zideego bidiłíí bee nnee binchǫ'íí yá nahi'niił doleełgo
yił'áad, áí daayodlą́ago binchǫ'híí bighą baa nágodet'aa doleełgo; áí bighą Bik'ehgo'ihi'nań
dábik'ehyú át'éehíí nnee bich'į' ch'í'nah alzaa, áń ńzaadyú bádaagoho'aałgo nnee nchǫ'go
ánádáát'įdíí doo yił ołtag da; 26 Bik'ehgo'ihi'nań dabíí dábik'ehyú át'éehíí díí goldohíí
biyi' nnee bich'į' ch'í'nah alne'go, dishnii: dabíí dábik'ehyú át'éhi nlįgo ch'í'nah alne'go,
ła'íí dahadíń Jesus yodlą́ahíí dábik'ehyú át'éé yiłníhi at'éé. 27 Ídaa ch'odlíígo yách'iłti'íí
hayú begoz'ą́ą́? Doo hayú begoz'ą́ą da. Hant'é bighą? Ya' dakó nłt'éégo ánách'ot'įłhíí
bighą Bik'ehgo'ihi'nań binadzahgee dábik'ehyú ách'ít'éé née? Dah, ki'odlą'íí zhą́ bighą.
28 Áík'ehgo díí bídaagosiilzįid, nnee Jews bich'į' begoz'aaníí doo yikísk'eh at'éé da ndi
bi'odlą'híí bighą Bik'ehgo'ihi'nań dábik'ehyú át'éhi biłnii. 29 Ya' Bik'ehgo'ihi'nań Jews
daanliiníí zhą́ daabokąą́híí nlįį́ née? Doo Jews daanlįį́ dahíí ałdó' daabokąą́híí nlįį́ ya'?
Ha'oh, doo Jews daanlįį́ dahíí ałdó': 30 Bik'ehgo'ihi'nań dała'á nlįį́, áík'ehgo nnee circumcise
ádaabi'deszaahíí bi'odlą'híí bighą Bik'ehgo'ihi'nań dábik'ehyú ádaat'éhi daabiłnii doleeł,
ła'íí doo circumcise ádaabi'deszaa dahíí ałdó' bi'odlą'híí bighą dábik'ehyú ádaat'éhi
daabiłnii doleeł. 31 Ágádaan'niigo begoz'aaníí doo íllíí dago ádaahiidle' née? dah, da'anii
doo ágát'éé da, áídá' begoz'aaníí nłdzilgo ádaanlzį.

4

1 Áík'ehgo Abraham, bits'ą́'dí' daadihe'na'íí, nt'é daan'niigo baa nadaagohiilni' doleeł?
2 Abraham dabíí nłt'éégo ánát'įłhíí bighą Bik'ehgo'ihi'nań dábik'ehyú át'éhi yiłnii
lę́k'eyúgo, áí bighą ída'odlíí doleeł ni'; ndi doo Bik'ehgo'ihi'nań binadzahgee ágát'éé
da lę́k'e. 3 Bik'ehgo'ihi'nań biyati' bek'e'eshchiiníí nt'é nii? Abraham Bik'ehgo'ihi'nań
yosdlą́ą́d, áík'ehgo bi'odlą'híí bighą dábik'ehyú át'éégo bá hótag lę́k'e, nii. 4 Hadíń
na'iziidi bich'į' na'i'niiłíí doo baa ch'oba'go nahi'niił da, ndi binasdziidhíí bighą bich'į'
nahi'niił. 5 Áídá' Bik'ehgo'ihi'nań doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí ch'ínáyihiniiłhi at'éé, hadíń
áń yodlą́ąhíí bi'odlą' bee dábik'ehyú át'éégo bá hótag, doo nłt'éégo ánát'įłhíí bighą da.
6 Da'áík'ehgo nnee doo nłt'éégo ánát'įłhíí bighą da Bik'ehgo'ihi'nań dábik'ehyú át'éégo
bá yółtagíí biyaa gozhǫǫ́go David ałdó' yaa k'e'eshchįį́, 7 Gániígo, Hadíń doo bik'ehyú
ánádaat'įłł dahíí bighą baa nádaagodest'ą́ą́, ła'íí binchǫ'íí bá k'e'oldeehíí biyaa daagozhǫǫ́
le'. 8 Nnee binchǫ'íí nohweBik'ehń doo bá yółtag dahíí biyaa gozhǫǫ́ le', nii, David.
9 Ya' nnee circumcise ádaabi'deszaahíí zhą́ ágát'éégo biyaa gozhǫǫ́ le' biłdi'nii née? Doo
circumcise ádaabi'deszaa dahíí ałdó' née? Abraham bi'odlą'híí bighą dábik'ehyú át'éégo
bá hótag lę́k'e daan'nii. 10 Dadá' bich'į' ágot'éhi? Doo hwahá circumcise ábi'dilne' dadá'
née? Née bikédí'go née? Doo bikédí'go da, áídá' doo hwahá circumcise ábi'dilne' dadá'.
11 Abraham circumcise ábi'deszaahíí biká'skałhíí k'ehgo bi'odlą'íí bee dábik'ehyú át'éehíí
bebígózį, áídá' doo hwahá circumcise ábi'dilne' dadá' bi'odlą' golíí ni'; da'odlaaníí dawa
doo circumcise ádaabi'deszaa da ndi bitaa nlįį́ doleełgo; áí ałdó' dábik'ehyú ádaat'eehíí
bá daahótag doleełhíí bighą: 12 Nnee circumcise ádaabi'deszaahíí ałdó' bitaa nlįį́, áí
doo dá circumcise ádaabi'deszaahíí zhą́ bighą da, ndi nohwiTaa Abraham bi'odlą'ihíí

yikísk'eh hikahíí bighą ałdó', áń doo hwahá circumcise ábi'dilne' dadá' bi'odlą' golíínií
áłdishnii. 13 Bik'ehgo'ihi'nań Abraham ła'íí bits'ą'dí' hadaałinolt'aanií ni'gosdzáń daabíyéé
doleełgo yee bángon'ąą ni', ndi doo begoz'aanií yikísk'eh ádaat'eehíí bighą da, bi'odlą'íí
biláhyú dábik'ehyú ádaat'eehíí bighą. 14 Bik'ehgo'ihi'nań yegos'aanií yikísk'eh ádaat'eehíí
zhą Bik'ehgo'ihi'nań yángon'áánií daabíyéé doleełyúgo, odlą'ihíí da'ílíné hileeh, ła'íí
Abraham bángont'áánií doo ílįį da hileeh: 15 Begoz'aanií golįįyúgo nnee doo yikísk'eh
ádaat'ee dahíí yiniidaagodile': begoz'aanií da'ádįhyúgo begoz'aanií bił nach'ighaahíí
ádįh. 16 Áí bighą da'odlaanií zhą, Bik'ehgo'ihi'nań biłgoch'oba'íí biláhyú, Abraham
bángont'áánií daabíyéé doleeł; Abraham bits'ą'dí' hadaałinolt'aanií dawa Bik'ehgo'ihi'nań
Abraham yángon'áánií daabíyéé doleeł; doo hadíí begoz'aanií daayotą'híí zhą da, ndi
Abraham k'a'at'éégo da'odlaanií ałdó'; áń daanohwigha da'ohiidlaanií daanohwitaa nlįį.
17 (Bik'ehgo'ihi'nań Abraham gáyiłniigo bek'e'eshchįį, Nnee iłtah at'éégo hadaazt'i'íí bitaa
ńlįįgo ánishłaa, yiłnii,) Abraham Bik'ehgo'ihi'nań yodląąhíí bighą áyiłniigo yángon'ąą
lęk'e, Bik'ehgo'ihi'nań, nanezna' n'íí nádaayihil'nahíí, ła'íí doo daagolįį da n'íí daagolįígo
ádaile'íí nlíni: 18 Abraham hastiin nlįigo doo bá ichii da ndi Bik'ehgo'ihi'nań yodlągo áń
bits'ą'dí' t'ah nyohołíí, Nits'ą'dí' łąą doleeł, biłdo'niidhíí k'ehgo nnee łąągo iłtah at'éégo
hadaazt'i'íí bitaa nlįį doleełgo. 19 Abraham dała'á gonenadín hak'e shįį biłegodzaago bits'í
daztsąąhíí k'ehgo adzaa, ła'íí bi'aa, Sarah, doo iłchii da, ágát'éé ndi Abraham ái doo yaa nat-
sekees da, áídá' bi'odlą' doo t'ąązhį' bágodeyaa da lęk'e: 20 Bik'ehgo'ihi'nań bángon'áánií
doo t'ąązhį' natsíná'íkeesgo yodląą da; áídá' Bik'ehgo'ihi'nań ya'ihénzigo bi'odlą'íí nłdzil
silįį; 21 Bik'ehgo'ihi'nań hadíí yee bángon'áánií ye'ile'go yínel'ąąhíí Abraham da'anii yígółsį
lęk'e. 22 Áík'ehgo bi'odlą' golįíhíí bighą Bik'ehgo'ihi'nań dábik'ehyú át'éhi yiłnii. 23 Áídá'
áyiłniihíí doo dabíí zhą bee bá k'e'eshchįį da; 24 Ndi néé ałdó' nohwá bek'e'eshchįį, néé
Jesus nohweBik'ehń daztsąądí' naadiidzaago ábíílaahíí daahohiidlaanií ałdó' nohwá hótag
doleeł; 25 Jesus nohwi'at'e' nchǫ'híí bighą zesdįį, ch'ínánohwiniiłhíí bighą naadiidzaago
ábi'delzaa.

5

1 Áík'ehgo da'osiidląądhíí bighą nohwinchǫ'íí bits'ą'zhį' ch'ínánohwinilgo Jesus Christ
nohweBik'ehń biláhyú Bik'ehgo'ihi'nań nkegohen'áánií yee nohwineł'ąą: 2 Jesus biláhyú
nohwi'odlą'íí bee Bik'ehgo'ihi'nań biłgoch'oba'íí goz'ąą yunne' hah'agóót'i'go nohwá alzaa
ałdó', ái biyi' yunne' nasiidzįį, ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań ízisgo ye'at'éehíí łahdí' nohwíyéé
doleełíí ndaahóndliigo baa nohwił daagozhǫǫ. 3 Doo da'ái zhą da, Christ bighą nohwini-
idaagonłt'éé ndi baa nohwił daagozhǫǫ; koniigonłt'éehíí kóni' k'eh ách'íłsinií ákółsįhíí
bídaagonlzįhíí bighą; 4 Ła'íí kóni' k'eh ách'íłsinií ko'at'e' nłt'éégo áyíłsį, ła'íí ko'at'e'
nłt'éehíí Bik'ehgo'ihi'nań ízisgo ye'at'éehíí łahdí' kóyéé doleełíí nch'ołíígo ákółsį: 5 Ła'íí
Holy Spirit nohwaidin'áánií biláhyú Bik'ehgo'ihi'nań bił daanjǫǫhíí nohwijíí behalk'iłhíí
bighą ái ndaahóndliihíí begolne', áík'ehgo doo baa yádaandzį da doleeł. 6 Doo hagot'éégo
ích'odaahi'nii dadá', Bik'ehgo'ihi'nań t'ah doo daadinlzį dadá', da'áígee biká' ngonyáágo
Christ nohwá daztsąą. 7 Nnee dábik'ehyú át'éehíí ndi doo hadíń yá datsaah at'éé da;
dagohíí ła' nnee nłt'éégo at'éehíí yá datsaah shįį. 8 Áídá' t'ah nchǫ'go ádaant'eedá'
Christ nohwá daztsąą, ái bee Bik'ehgo'ihi'nań bił daanjǫǫhíí nohwił ch'í'nah áyíílaa.
9 Áík'ehgo bidił bee Bik'ehgo'ihi'nań binadzahgee dábik'ehyú ádaant'ee daasiidlįigo,
da'aniigo áń binkááyú Bik'ehgo'ihi'nań bihashke'íí bee nohwiniidaagodilne' doleeł n'íí
bits'ą'nohwide'nił. 10 T'ah Bik'ehgo'ihi'nań bi'ina' daandlįidá' biYe' daztsąąhíí bee bił
k'íí nádaasiidlįi lęk'eyúgo, áí bitisgo bił k'íí daasiidlįigo biYe' nohwiyi' hinaahíí bighą
hasdánohwiido'nił. 11 Doo áí zhą da, Jesus Christ nohweBik'ehń biláhyú Bik'ehgo'ihi'nań
baa nohwił daagozhǫǫ, da'áń biláhyú Bik'ehgo'ihi'nań bił k'íí nádaasiidlįi. 12 Díí k'ehgo
nko ágót'ąą, nnee dała'á, Adam holzéhi, bee ni'gosdzáń biká' nchǫ'íí ła'íí nchǫ'íí biláhyú
da'itsaahíí bengonyáá; áík'ehgo nnee dawa da'itsaahíí bee bich'ą' godeyaa, nnee dawa
nchǫ'go ánádaat'ąłhíí bighą: 13 (Bik'ehgo'ihi'nań yegos'aanií doo hwahá alne' dadá' nchǫ'íí
ni'gosdzáń biká' benagowaa, ndi begoz'aanií da'ádįhyú nnee nchǫ'go ádáát'ąąd ndi doo

bándaagoť a' da. [14] Áídá' Adam dehezna'dí' Moses naghaazhį' da'itsaahíí bik'ehgo nagowaa lę́k'e, nnee Adam iłsiihíí k'ehgo doo da'iłsiih da ndi; Adam da'itsaah zhinéégo nnee dawa yá sizįį lę́k'e, ndi ła' dogaał doleełíí ihi'ná zhinéégo nnee dawa yá hizį'. [15] Bik'ehgo'ihi'nań daazhógo kainé'íí doo Adam iłsiihíí bił łełt'ee da: nnee dała'á, Adam holzéhi, iłsiihíí bigha nnee łąągo da'itsaahíí bee bich'į' godeyaa, áídá' áí bitisgo Bik'ehgo'ihi'nań biłgoch'oba'íí ła'íí áí biláhyú kainé'íí, nnee dała'á Jesus Christ holzéhi biláhyú, nnee łąągo ihi'naahíí yaa daidez'ąą. [16] Ła'íí daazhógo kaa hi'né'íí doo áí nnee nchǫ'go adzaa n'íí áile'íí bił łełt'ee da: áí nnee dała'á iłsiihíí bił ch'ígódeehgo áile', ndihíí łąągo nda'hesiidá' daazhógo kaa hi'né'íí Bik'ehgo'ihi'nań binadzahgee dábik'ehyú ádaach'it'éégo áile'. [17] Áík'ehgo nnee dała'á, Adam holzéhi, iłsiihíí bigha da'itsaahíí bik'ehgo nagowaa, áí nnee dała'á binkááyú; áí bitisgo nnee dała'á, Jesus Christ holzéhi, binkááyú nnee Bik'ehgo'ihi'nań biłgoch'oba'íí dázhǫ́ ch'ída'izkaadíí daayit'ąąh, ła'íí dábik'ehyú ágot'eehíí daazhógo kainé'íí ałdó' daayit'ąąh, áík'ehgo dawahá yitis daanlįįgo daahinaa doleeł.) [18] Áík'ehgo nnee dała'á iłsiihíí bigha nnee dawa baa yá'iti'go bił ch'ígódeeh; ła'íí nnee dała'á dábik'ehyú át'éehíí biláhyú Bik'ehgo'ihi'nań binadzahgee nnee dawa dábik'ehyú ádaat'eego daahinaa doleeł, áí Bik'ehgo'ihi'nań daazhógo nnee yaa daidez'áni at'éé. [19] Nnee dała'á doo áłdi'niiyú át'éé dahíí bee łąągo doo bik'ehyú ádaat'ee da daasilįį, da'áík'ehgo nnee dała'á áłdi'niiyú át'éehíí bee łąągo dábik'ehyú ádaat'eego ádaadolniił. [20] Jews bich'į' begoz'aaníí bengonyáágo nda'iłsiihíí łąą silįį. Áídá' nda'iłsiihíí łąą silįyú Bik'ehgo'ihi'nań biłgoch'oba'íí itisgo łąągo begoz'ąą: [21] Nda'iłsiihíí bigha da'itsaahíí bik'ehgo nagowaa lę́k'e, da'áík'ehgo dábik'ehyú ágot'eehíí bee Bik'ehgo'ihi'nań biłgoch'oba'íí bik'ehgo nagowaa, ła'íí nnee Jesus Christ nohweBik'ehń biláhyú ihi'ná doo ngonel'ąą dahíí yee daahinaa doleeł.

6

[1] Nt'é daan'nii doleeł áídá'? Ya' Bik'ehgo'ihi'nań biłgoch'oba'íí łąągo begoz'ąą doleełhíí bigha nchǫ'íí dayúwehyú baa nahiikai doleeł née? [2] Dah, da'anii doo ágát'éé da. Hagot'éégo nohwinchǫ'íí bich'į' dasiitsąądá' dayúwehyú nchǫ'íí biyi' nahiikai doleeł? [3] Ya' díí doo bídaagonołsį da née? Daanohwigha baptize ádaanohwi'deszaahíí Jesus Christ bił dała'á daasiidlįįgo, baptism bee áń bił dasiitsąąhi at'éé. [4] Áík'ehgo łebi'doltįįhíí k'ehgo baptism bee bił dasiitsąądí' bíí bił łenohwido'nil: áík'ehgo nohwiTaa binawod dák'a'at'éhi bee Christ daztsąądí' naadiidzaahíí k'ehgo néé ałdó' nohwe'ina' ánídégo ánálzaahíí bikísk'eh hiidaałgo dábik'eh. [5] Áík'ehgo Jesus bił dała'á daasiidlįįgo bił dasiitsąądá' dabíí daztsąądí' naadiidzaagee ałdó' dała'á bił daandlįį doleeł: [6] Díínko bídaagonlzį, nohwinchǫ'íí be'ádaant'eehíí dawa bił ch'íhideeh doleełgo, ła'íí nchǫ'íí doo dayúweh bi'isna' daandlįį da doleełhíí bigha nchǫ'íí be'ádaant'ee n'íí tsį'ilna'áhi biká' Christ bił bínohwi'deskał. [7] Hadíń daztsąąhíí nchǫ'íí doo dayúweh bi'isna' nlįį da. [8] Néé Christ bił dasiitsąąyúgo, bił daahin'naa doleełgo daahohiidląą: [9] Christ daztsąądí' naadiidzaago doo dananátsaah dago bídaagonlzį; da'itsaahíí doo dayúweh botą' da. [10] Jesus nchǫ'go ágot'eehíí bigha daztsąą, dałandigee ąą́ł łayiilaago: áídá' hinaahíí Bik'ehgo'ihi'nań zhinéégo hinaa. [11] Da'áík'ehgo ídaa natsídaahkees, nohwíí ałdó' nchǫ'go ágot'eehíí bich'į' dasohtsąą, áídá' Jesus Christ biláhyú Bik'ehgo'ihi'nań bá daahinohnaa. [12] Áí bigha nohwits'í datsaahíí doo nchǫ'íí bich'į' bił ch'í'nótįąh hela', ágádaanoht'eeyúgo nchǫ'íí nohwebik'eh doleeł, nohwits'í nchǫ'go hádaat'iinii doo bikísk'eh ádaanoht'ee da le'. [13] Nohwits'í doo ła' ndi bee nchǫ'go ágot'eehíí bich'į' bídaałnaa da le', doo bee nchǫ'go ádaanoht'ee da le': áídá' nnee nanezna'dí' naadiikaihíí k'a'at'éégo nohwinchǫ'híí bigha nanesona' ndi k'adíí hasdáhkaigo daahinohnaa, áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'nań bich'į' ídídaał'naa le', ła'íí nohwits'í dawa Bik'ehgo'ihi'nań bich'į' bídaałnaa le', áí bee dábik'ehyú ádaanoht'ee le'. [14] Begoz'aaníí doo nohwebik'eh da, áídá' Bik'ehgo'ihi'nań biłgoch'oba'íí nohwebik'ehi at'éé: áík'ehgo nchǫ'íí doo dayúweh nohwebik'eh da le'. [15] Hago'at'éé áídá'? Begoz'aaníí doo nohwebik'eh da, áídá' Bik'ehgo'ihi'nań biłgoch'oba'íí nohwebik'ehíí bigha ya' dayúweh nchǫ'go ánádaahiit'ąął née? Dah, da'anii doo ágát'éé da. [16] Ya' díínko doo bídaagonołsį da née? Hadíń bikísk'eh ádaanoht'ee doleełhíí bigha baa ídaadesoht'ąąyúgo,

áí bánada'ohsiidhi at'éé; nchǫ'íí baa ídaadesoht'ąąyúgo da'itsaahíí nohwidahyú begoz'ąą,
áídá' Bik'ehgo'ihi'n̲ań baa ídaadesoht'ąąyúgo dábik'ehyú ágot'eehíí nohwidahyú begoz'ąą.
17 Áídá' Bik'ehgo'ihi'n̲ań ba'ihégosį, łah nchǫ'go ágot'eehíí bánada'ohsiid ni', ndi yati'
bee nohwił ch'ígót'áníí nohwijíídí' bikísk'eh ádaanoht'ee daasolįį. 18 Áík'ehgo nchǫ'íí
doo hagot'éégo be'ádaanoht'ee da daasolįįhíí bighą dábik'ehyú ágot'eehíí bánada'ohsiidíí
daasolįį. 19 Yati' dabígózinéhi bee yashti', doo áík'ehgo yashti' dayúgo doo nohwił
ígózį da doleeł ni': nohwits'í ła' bee nchǫ'go na'idáhi ła'íí nchǫ'go ágot'eehíí dayúweh
iłk'edaahitł'ı̨ı̨łíí bich'ı̨' ídídaał'naa ni'; k'adíí da'ágát'éégo nohwits'í dawa bee dábik'ehyú
ágot'eehíí bich'ı̨' ídídaał'naa le', áík'ehgo nłt'éégo hadaanohwidiléh doleeł. 20 Nchǫ'go
ágot'eehíí bánada'ohsiidá' dábik'ehyú ágot'eehíí doo hagot'éégo be'ádaanoht'ee da ni'.
21 Ánádaaht'ı̨ı̨díí k'adíí bik'ee ídaayádaanohdzı̨híí nt'é bee daasoht'ı̨ı̨d? Ágádaat'eehíí
ąąłgee da'itsaahíí begoz'ąą. 22 Áídá' k'adíí nchǫ'íí doo hagot'éégo be'ádaanoht'ee da, ła'íí
Bik'ehgo'ihi'n̲ań bánada'ohsiidíí daasolįį, áík'ehgo nłt'éégo hadaanohwidile', áí ąąłgee
yaaká'yú dahazhı̨' ihi'n̲aahíí begoz'ąą. 23 Konchǫ'íí da'itsaahíí biden̲á nahi'n̲iił, áídá'
Bik'ehgo'ihi'n̲ań dahazhı̨' ihi'n̲aahíí kaidoné', Jesus Christ nohweBik'ehń biláhyú.

7

1 Shik'ííyú, (begoz'aaníí bídaagonołsini nohwich'ı̨' k'e'eshchii,) begoz'aaníí nn̲ee dáne-
hena'zhı̨' yebik'ehgo bídaagonołsı̨. 2 Isdzán biką' t'ah hin̲aago yiké'zhı̨' nlı̨ı̨go begoz'ąą;
áídá' biką'íí daztsąąyúgo dábiini'yú át'éé hileeh. 3 Áík'ehgo biką'íí hin̲aadá' ła' nn̲ee yił
naná'n̲ááyúgo, nant'ı̨' naghaa daayiłn̲ii doleeł: áídá' biką' daztsąąyúgo dábiini'yú át'éé;
áík'ehgo ła' nn̲ee yił naná'n̲ááyúgo doo nant'ı̨' naghaa da. 4 Áík'ehgo shik'ííyú, Christ daz-
tsąąhíí bighą nohwíí bił dała'á daasolı̨ı̨go begoz'aaníí doo nohwenábik'eh dago bich'ı̨' da-
sohtsąą; ła'ihíí bíyéé daanohłı̨ı̨ doleełgo, áń daztsąądí' naadiidzáhi nlı̨ı̨, áík'ehgo nłt'éégo
ágot'eehíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań bá ádaahiidle'. 5 Nchǫ'go be'ádaant'eehíí nohwebik'ehgo
daahi'n̲aadá' begoz'aaníí nchǫ'go hádaahiit'iiníí nohwiyi' hizı̨'go áyíílaahíí nohwits'í yiyi'
na'iziid ni', áík'ehgo nchǫ'go ánádaahiit'ı̨ı̨łhíí bighą da'itsaahíí bee nohwich'ı̨' goz'ąą ni'.
6 Jews bich'ı̨' begoz'aaníí bi'isna' daandlı̨ı̨go nohwotą' n'íí bits'ą́'zhı̨' nane'na'go, k'adíí
begoz'aaníí bits'ą́'zhı̨' ch'ínánkai; doo begoz'aaníí iłk'idá' bek'e'eshchı̨ı̨ n'íí nanohwiłáágo
Bik'ehgo'ihi'n̲ań bá nada'idziid da, áídá' Holy Spirit nanohwiłáágo nada'idziid. 7 Nt'é
daan'n̲ii doleeł áídá'? Begoz'aaníí nchǫ'íí bił dáłełt'ee née? Dah, da'an̲ii doo ágát'éé
da. Begoz'aaníí da'ádı̨hyúgo nchǫ'íí doo bígonsı̨ da doleeł ni': begoz'aaníí, Doo dawahá
ídáháńt'ı̨ı̨ da le', doo shiłn̲ii dayúgo, dawahá ídáhách'ít'íníí doo bígonsı̨ da doleeł ni'. 8 Áí
bengot'áánií, Doo dawahá ídáháńt'ı̨ı̨ da le', shiłn̲iigo dayúwehégo ídáhásht'ı̨ı̨go áshíílaa.
Begoz'aaníí ánííhíí doo hwahá bígonsı̨ı̨h dadá' nshchǫ'yúgo ndi doo bígonsı̨ dahíí bighą
nchǫ'íí shich'ı̨' daztsáni k'ehgo at'éé ni'. 9 Łah begoz'aaníí doo bígonsı̨ dago hinshn̲aa ni':
áídá' bengot'áánií bígosíłsı̨ı̨dá' nchǫ'íí híín̲a', áík'ehgo nchǫ'íí baa nann̲aayúgo ndizołhíłi
at'éé shiłn̲iigo shizes-hı̨ı̨híí k'ehgo at'éé. 10 Áík'ehgo bengot'áánií, da'ái ihi'n̲aahíí shainé'
doleeł n'íí, da'itsaahíí shá áyíílaago bígosíłsı̨ı̨d. 11 Bengot'áánií nashiłáágo nchǫ'íí shich'ı̨'
nazhch'a', ła'íí bee shidizesdı̨ı̨. 12 Áík'ehgo begoz'aaníí dilzı̨h, ła'íí bengot'áánií dilzı̨h,
dábik'ehyú át'éé, ła'íí nłt'éhi at'éé. 13 Áík'ehgo ya' ái nłt'éhihíí da'itsaahíí shá áyíílaa née?
Dah, da'an̲ii doo ágát'éé da. Áídá' nehiłsíídá' begoz'aaníí doo bikísk'eh ánsht'ee da ni',
áík'ehgo begoz'aaníí da'itsaahíí shángot'ą́ą́, nchǫ'íí da'an̲ii nchǫ'íí át'éégo bígózı̨ doleełhíí
bighą begoz'aaníí alzaa; áík'ehgo bengot'áánií biláhyú nchǫ'íí dázhǫ́ itisyú nchǫ'go hileeh.
14 Begoz'aaníí yaaká'dí'hi at'éégo bídaagonlzı̨: áídá' shíí nchǫ'go be'ánsht'eehíí bighą
nchǫ'íí bich'ı̨' nashi'dehezn̲ii. 15 Nt'é bighą ánásht'ı̨ı̨łíí doo bígonsı̨ da: doo hasht'ı̨ı̨́yú
ánásht'ı̨ı̨ł da; áídá' shił nchǫ'íí be'ánásht'ı̨ı̨ł. 16 Doo hasht'ı̨ı̨́yú ánásht'ı̨ı̨ł dago begoz'aaníí
bee nshchǫ'íí bígosíłsı̨ı̨d, áík'ehgo begoz'aaníí án̲ííhíí nłt'éé łą́ą́, dishn̲ii. 17 Áík'ehgo doo
dashíí ánásht'ı̨ı̨ł da, ndi nchǫ'i shiyi' golíínií ánát'ı̨ı̨ł. 18 Doo nłt'éehíí shiyi' golı̨ı̨́ dago
bígonsı̨ (dashíí she'at'e'íí áłdish n̲ii:) dábik'ehyú ánsht'eego hasht'ı̨ı̨́ ndi be'ánásht'ı̨ı̨łíí doo
hagot'éégo be'ánásh'n̲e' da. 19 Nłt'éehíí be'ánásht'ı̨ı̨łgo hasht'ı̨ı̨́íí doo be'ánásht'ı̨ı̨ł da:

áídá' nchǫ'íí doo hasht'ı́ı́ dahíí zhą́ be'ánásht'ı́ı́ł. [20] Doo hasht'ı́ı́yú be'ánásht'ı́ı́ł dayúgo
doo dashíí ánásht'ı́ı́ł hasht'ı́ı́gee nchǫ'íí shiyi' golíínníí ánát'ı́ı́ł. [21] Díínko be'ánsht'eego
bígosíłsı́ı́d, nłt'éehíí be'ánásht'ı́ı́ł hasht'ı́ı́gee nchǫ'íí shidáhgee begoz'ą́ą́. [22] Shijíí yuṇe'
Bik'ehgo'ihi'ṇań yegos'aaníí nłt'éé, ídiłdish'ṇii: [23] Áídá' ídidistsą́ągo díínko bígosíłsı́ı́d,
shits'í nchǫ'go hádaat'iinníí shinatsékees nłt'éehíí yił nagonłkaad, áík'ehgo shiyi'yú nchǫ'íí
bi'isna' nshłı́ı́go áshíłsı́. [24] Nṇee débaagoch'oba'ihíí nshłíni ląą́! Díí shijíí biyi' nchǫ'íí
shiziłheehíí hadíń yits'ą́'shíłteeh? [25] Bik'ehgo'ihi'ṇań zhą́, Jesus Christ nohweBik'ehń
biláhyú łą́ą́, áí bighą Bik'ehgo'ihi'ṇań ba'ihénsı́. Áík'ehgo dashíí shinatsékeesíí bee
Bik'ehgo'ihi'ṇań yegos'aaníí bikísk'eh ánsht'ee; áídá' shits'í be'ánsht'eehíí nchǫ'íí zhą́
bikísk'eh ánsht'ee.

8

[1] Áík'ehgo k'adíí Christ Jesus biyi' daanlíni, bighą bił ch'ígódeeh doleełíí da'ádı́h,
áí doo bi'at'e' nchǫ'íí yikísk'eh ádaat'ee da, áídá' Holy Spirit zhą́ yikísk'eh ádaat'ee.
[2] Christ Jesus biyi' nshłı́ı́go, Holy Spirit behinshṇaahíí binawodíí nchǫ'íí binawodíí bee
dastsaah doleeł n'íí yits'ą́' shinłtı́ı́. [3] Jews bich'ı́' begoz'aaníí nchǫ'go be'ádaant'eehíí
bighą doo nalwod da silı́ı́, áík'ehgo begoz'aaníí doo áyóléh át'éé da n'íí Bik'ehgo'ihi'ṇań
áyíílaa, áń dabíí biYe' nohwits'í nda'iłsiihíí k'ehgo at'éégo nohwinchǫ'híí bighą yinł'a',
áík'ehgo nchǫ'íí nohwits'í yiyi' golíínníí bił ch'ígódeeh doleełgo bángot'ą́ą́: [4] Néé doo
nohwi'at'e' nchǫ'íí bikísk'eh ádaant'ee da, áídá' Holy Spirit zhą́ bikísk'eh ádaant'eehíí
bighą begoz'aaníí dábik'ehgo aṇííhíí bikísk'eh ádaant'ee. [5] Hadíí dabíí bi'at'e' yikísk'eh
ádaat'eehíí bits'í hádaat'iinníí zhą́ yaa daabiini'; áídá' Holy Spirit yikísk'eh ádaat'eehíí
Holy Spirit hádaat'iinníí yaa daabiini'. [6] Ko'at'e' nchǫ'íí bikísk'ehyú ágot'eehíí baa
koni'íí da'itsaahíí bee ká goz'ą́ą́; áídá' Holy Spirit bikísk'ehyú ágot'eehíí baa koni'íí
ihi'ṇaahíí ła'íí ałch'ı́'gont'éehíí bee ká goz'ą́ą́. [7] Hadíń bi'at'e' nchǫ'íí yikísk'ehyú ágot'eehíí
yaa biini'íí Bik'ehgo'ihi'ṇań yik'enṇiih: Bik'ehgo'ihi'ṇań yegos'aaníí doo ye'at'éé da,
da'aṇii doo áoṇéh át'éé da. [8] Áík'ehgo hadíń dabíí bi'at'e'íí yikísk'eh ádaat'eehíí doo
hagot'éégo Bik'ehgo'ihi'ṇań yił daagoyiłshóni at'éé da. [9] Áídá' nohwíí doo nohwi'at'e'
nchǫ'i bikísk'eh ádaanoht'ee da, áídá' Holy Spirit yikísk'eh ádaanoht'ee, Bik'ehgo'ihi'ṇań
biSpirit da'aṇii nohwiyi' golı́ı́yúgo. Nṇee ła' Christ biSpirit doo da'aṇii biyi' golı́ı́
dayúgo, áń doo Christ bíyéé nlı́ı́ da. [10] Christ nohwiyi' golı́ı́yúgo, nohwits'í nanne'
ndi Holy Spirit biláhyú daahinohṇaa, dábik'ehyú ádaanoht'eego ánohwilaahíí bighą.
[11] Jesus daztsą́ądí' naadiidzaago áyíílaahíí biSpirit nohwiyi' golı́ı́yúgo, Christ daztsą́ądí'
naadiidzaago áyíílaahíí biSpirit nohwiyi' golíínníí biláhyú nohwits'í datsaah doleełíí ałdó'
hiṇaago ánáidle'. [12] Áí bighą, shik'ííyú, doo nt'é bighą nohwi'at'e' nchǫ'íí bikísk'eh
ádaant'ee da. [13] Dánohwíí nohwi'at'e' bikísk'eh ádaanoht'eeyúgo nanohne': áídá' no-
hwi'at'e' nchǫ'íí Holy Spirit bee nadaałtseedyúgo da'aṇii daahinohṇaa. [14] Bik'ehgo'ihi'ṇań
biSpirit nadaabiiłaahíí dawa, áí da'aṇii Bik'ehgo'ihi'ṇań bichągháshé daanlíni ádaat'ee.
[15] Holy Spirit biláhyú Bik'ehgo'ihi'ṇań bichągháshé daasiidlı́ı́, áík'ehgo k'adíí doo isnah
binant'a' yédaaldzidhíí k'ehgo Bik'ehgo'ihi'ṇań bédaahiildzid da, áídá', Ábba, shiTaa,
daabiłm'ṇii. [16] Bik'ehgo'ihi'ṇań bichągháshé daandlı́ı́go nohwijíí yuṇe' Holy Spirit dabíí
nohwił nadaagolṇi': [17] Bichągháshé daandlı́ı́yúgo Bik'ehgo'ihi'ṇań bíyéehíí nohwíyéé
doleeł, néé hik'e Christ biłgo; Christ bił nohwiniidaagonłt'éé ląk'eyúgo, dabíí bił dała'
ízisgo be'ádaant'eego ádaanohwi'dolṇiił. [18] Yuṇáásyú baa gozhóónníí nohwádı́hyú goz'aanníí
ch'í'ṇah ádolṇiił, áí baa natseskeesgo díí jı́ı́go nyee'i biyi' nashaahíí doo shił hago'at'éé
da. [19] Dawa Bik'ehgo'ihi'ṇań áyíílaahíí Bik'ehgo'ihi'ṇań bichągháshé da'aṇii bíyéégo
ch'í'ṇah ádolṇiiłíí dázhǫ́ yiká daadéz'ı́ı́go biba' ádaat'ee. [20] Dawahá alzaahíí doo nt'é da'ílı́ı́
dago alzaa, doo hádaat'ı́ı́híí bighą da, áídá' ágádaat'eego Bik'ehgo'ihi'ṇań bándaagoz'ą́ą́,
ágát'éé ndi díínko Bik'ehgo'ihi'ṇań nyołíí; [21] Dawahá alzaahíí da'ílíí hileeh di'ṇii ndi
bits'ą́'zhı́' hasdádokah, Bik'ehgo'ihi'ṇań bichągháshé baa gozhǫ́ǫ́ doleełgo da'itsaahíí
yits'ą́'káhíí k'ehgo dawahá alzaahíí ałdó' da'ílíí hileehíí yits'ą́'dokah. [22] Dawa alzaahíí
dała' bił na'diṇi'go ík'idi'ṇii, díí jı́ı́ t'ah ágát'éégo bídaagonlzı́. [23] Áídá' doo áí zhą́ da,

néé dó', Bik'ehgo'ihi'n̨ań bichągháshé daandlį̨igo ch'í'n̨ah ádaanohwi'dolniįłgo nohwits'í
ła'i ánáln̨éh doleełíí biba' ádaant'eedá' ík'ida'n'n̨ii, néé Holy Spirit nohwiyi' na'iziid
nkegonyaahíí ndi ík'ida'n'n̨ii. [24] Díí nłt'éhi ndaahóndliigo hasdánohwi'do'n̨il: nłt'éhi
ch'o'į̨yúgo doo nt'é bighą nnach'ódlíí da: hadíń nt'éhéta yiłtsą̨ą̨yúgo nt'é bighą dayúweh
nyihołíí doleeł? [25] Áídá' nt'éhéta doo daahiit'į̨ dahíí ndaahóndliiyúgo, hada'ólniįgo
biba' ádaant'ee. [26] Ágát'éégo doo daanldzil dagee Holy Spirit nohwich'on̨iih: nt'é bighą
da'ohiikąąh doleełíí doo bídaagonlzį da ndi Holy Spirit dabíí nohwá okąąh, néé ch'éh
ádaan'n̨iihíí bighą ík'eda'n'n̨iigo. [27] Holy Spirit nn̨ee Bik'ehgo'ihi'n̨ań báhadaadeszaahíí
yá okąąh, Bik'ehgo'ihi'n̨ań hát'į̨́híí k'ehgo okąąhíí bighą Bik'ehgo'ihi'n̨ań, kojíí yun̨e'
nantaahíí, Holy Spirit binatsekeesíí yígółsį. [28] Díínko bídaagonlzį, hadíí Bik'ehgo'ihi'n̨ań
bił daanzhoonií, ła'íí dabíí ngonłchį́ígo yiká ádaann̨iidíí dawa dała' nłt'éégo bá ádaaln̨e'go
áyíłsį. [29] Bik'ehgo'ihi'n̨ań nn̨ee bíyéé doleełíí dabíntségo yídaagołsį, áí biYe' yedaałt'éégo
ádaabidiln̨e'go dabíntsé yengon'ą́ą́, biYe' bik'isyú łą́ą́go bíí dantsé naghaa doleełhíí bighą.
[30] Bik'ehgo'ihi'n̨ań bíyéé doleełíí dabíntsé yídaagołsiníí yiká ádaann̨iid: yiká ádaann̨iidíí
binchǫ'íí yits'ą́'zhį' ch'ínádaayizn̨il: ła'íí ch'ínádaayizn̨ilíí iłch'į'daabi'dolniįłgo yángon'ą́ą́.
[31] Áík'ehgo nt'é daan'n̨ii áídá'? Bik'ehgo'ihi'n̨ań bił daagohiit'į̨yúgo, hadíńshą' nohwich'į'
na'iziidgo nohwaa gonłn̨ee doleeł? [32] Bik'ehgo'ihi'n̨ań dabíí biYe' ndi doo t'ąązhį' yotą'
dago daanohwigha nohwá nyinłtíínií, da'áń bił dała' dawahá daazhógo nohwainé' go'į́.
[33] Nn̨ee Bik'ehgo'ihi'n̨ań yita'hazlaahíí hadíń nt'é yik'izhį' yidi'aah? Bik'ehgo'ihi'n̨ań
dábik'ehyú ádaat'éhi yiłnn̨iidi at'éé. [34] Hadíń nohwił ch'ídaagógheehgo nohwándaago'aah
áídá'? Christ Jesus doo nohwándaago'aah da, áń nohwá daztsą̨ą, áídí' daztsą̨ą́dí' naadi-
idzaa, áń Bik'ehgo'ihi'n̨ań bigan dihe'nazhin̨éégo dahsdaa, da'áń ałdó' nohwá ná'okąąhi
at'éé. [35] Hadíńshą' Christ bił daanjǫǫhíí yits'ą́'zhį' ánohwile'? Doo hadíń da go'į́. Ya' nyee'íí
biyi' hiikahíí Christ bił daanjǫǫhíí yits'ą́'zhį' ánohwile' née, ya' nohwich'į' nagontł'ogíí née,
ya' nohwiniidaagonłt'éehíí née, ya' shin̨á' góyéé'íí née, ya' nohwidiyágé ádįhíí née, ya'
ńgodzidíí née, dagohíí ya' bésh be'idiltłishé bee nohwidizideehíí née? [36] Bek'e'eshchiinií
gán̨íígo, Níyéé daandlį̨ihíí bighą nadaanohwi'ditseedgo o'i'ááh; dibełį́ą́ natseedgo bá-
goz'ąąhíí k'ehgo nohwaa natsídaats'ikees. [37] Dah, díí dawa bee nohwich'į' ánágot'ą́ą́ł ndi,
Christ bił daanjǫǫhíí biláhyú doo adzą̨ą̨yú itisgo daagonln̨aa da. [38] Da'an̨ii bígonsį, doo nt'é
Bik'ehgo'ihi'n̨ań bił daanjǫǫhíí yits'ą́'zhį' nohwinon̨íił át'éé da, da'itsaahíí ndi, ihi'n̨aahíí
ndi, Bik'ehgo'ihi'n̨ań binal'a'á yaaká'yú daagolíínií ndi, spirits nchǫ'íí binadaant'a'íí
ndi, spirits binawodíí ndi, dák'ad be'ágot'eehíí ndi, yun̨áásdí' nohwich'į' goldohíí ndi,
[39] Yudahyú ágot'eehíí hik'e yuyahyú ágot'eehíí ndi, nt'éhéta alzaahíí ndi, díí dawa doo
Bik'ehgo'ihi'n̨ań bił daanjǫǫhíí yits'ą́'zhį' nohwinon̨íił át'éé da, Christ Jesus nohweBik'ehń
biláhyú Bik'ehgo'ihi'n̨ań bił daanjǫǫ.

9

[1] Christ binadzahgee da'an̨ii ádishn̨ii, doo łéłishchoo da, da'an̨ii ádishn̨iigo Holy Spirit
shijíí yun̨e' shił nagoln̨i', [2] Doo shił gozhǫ́ǫ́ da, shijíí dázhǫ́ nn̨iih nt'éé. [3] Bígonedzą̨ą̨yúgo
shik'ííyú, bił hat'í'íí, hasdakáh doleełhíí bighą Christ bits'ą́'dí' shił ch'ígódeeh ndi
nzhǫǫ doleeł ni': [4] Áí Israel hat'i'íí daanlį̨i; Bik'ehgo'ihi'n̨ań bichągháshé daanlį̨igo baa
daagodest'ąą, ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̨ań bits'ą́'idindláádíí yił daanlį̨i, ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̨ań
bił łándaagost'ąą, yegos'aaníí ałdó' baa daidez'ąą, hagot'éégo da'okąąh doleełíí baa
daadest'ąą, ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̨ań nłt'éégo ágot'eehíí nohwíyéé doleeł daayiłn̨iigo yaa
daagodez'ąą; [5] Israel hat'i'íí iłk'idá' nn̨ee n'íí, Bik'ehgo'ihi'n̨ań hadaabidezn̨ilíí, bits'ą́'dí'
hadaałinolt'ąą, áí bits'ą́'dí' Christ gozlį́ą́go nn̨ee silį̨i, áń dawa yitis nlį̨i, Bik'ehgo'ihi'n̨ań
nlį̨i, dahazhį' ba'ihégosį le. Doleełgo at'éé. [6] Bik'ehgo'ihi'n̨ań Israel hat'i'íí yángon'áánií
doo edełniigo baa natsekees da. Israel holzéhi bits'ą́'dí' hadaałinolt'aaníí Bik'ehgo'ihi'n̨ań
binadzahgee doo dawa da'an̨ii Israel hat'i'ihíí daanlį̨i da: [7] Ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̨ań Abra-
ham bits'ą́'dí' hadaałinolt'aaníí doo dawa hadaihezn̨il da: áídá' Abraham gáyiłn̨niid,
Niye' Isaac bits'ą́'dí' łideshchiinií zhą nichągháshé biłdi'n̨ii doleeł. [8] Díínko áłdishn̨ii,
Abraham bits'ą́'dí' hadaałinolt'aaníí doo áí zhą bighą Bik'ehgo'ihi'n̨ań bichągháshé bił

otag da: áídá' Bik'ehgo'ihi'n̲ań Abraham yángon'áánííi bik'ehgo hadaałinolt'aanííi, áí
da'an̲ii bichągháshé bił otag. 9 Bik'ehgo'ihi'n̲ań gán̲ííigo Abraham yángon'ą́ą́, Kodí'
łenágodzaago kú nánsdzaago ni'aa, Sarah, bizhaazhé ishkiin golı̨́ı̨́ doleeł, n̲ii łę́k'e. 10 Doo
áí zhą́ da; áídá' Rebecca ałdó' nn̲ee, Isaac holzéhi, bits'ą́'dí' daadihe'n̲a'i, yá hiltsąą
silı̨ı̨, 11 (Bik'ehgo'ihi'n̲ań dabíí bik'ehgo nn̲ee hadaayin̲iił, doo ánádaat'ı̨ı̨łhíí bighą da,
áík'ehgo Rebecca bichągháshé doo hwahá daagoleeh dadá', ła'íí doo hwahá nłt'éégo
dagohíí nchǫ'go ánádaat'ı̨ı̨ł dadá', Bik'ehgo'ihi'n̲ań Isaac hayiłtı̨́ı̨́ bighanigolı̨́ı̨́híí begoln̲e'
doleełgo,) 12 Rebecca bił nagosn̲i', Dantsé naghąhihíí iké'yú naghaahíí binal'a'á nlı̨ı̨ doleeł.
13 Bek'e'eshchiiníí gán̲ííigo, Jacob shił nzhǫǫ ni', áídá' Esauhíí doo hasht'ı̨́ı̨́ da ni'. 14 Nt'é
daan'n̲ii áídá'? Ya' Bik'ehgo'ihi'n̲ań doo dábik'ehyú át'éé da née? Dah, da'an̲ii doo ágát'éé
da. 15 Bik'ehgo'ihi'n̲ań Moses gáyiłn̲ii, Hadíí hádaasht'iiníí baa daach'oshba' doleeł, ła'íí
hadíí hádaasht'iiníí baa tídaasht'ii doleeł, n̲ii. 16 Áík'ehgo nn̲ee nt'é hát'ííníí dagohíí nn̲ee
binawodíí doo bighą Bik'ehgo'ihi'n̲ań habíłtı̨́ı̨́ da, ndi biłgoch'oba'íí ch'í'n̲ah hileehíí bighą.
17 Bik'ehgo'ihi'n̲ań biyati'íí biyi' Pháraoh gáyiłn̲ii, Shinawodíí ninkááyú hit'ı̨ı̨ doleełhíí
bighą, ła'íí ni'gosdzáń biká' dágoz'ąą nt'éégo shizhi' bígózı̨ doleełhíí bighá nant'aago
ániishłaa, n̲ii. 18 Áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'n̲ań dabíí hát'ı̨́ı̨́go ła' yaa ch'oba', áídá' ła' bijíí
nt'izgo ádaile'. 19 Gáshiłn̲nii áídá', Nt'é bighą Bik'ehgo'ihi'n̲ań t'ah nn̲ee nchǫ'go ánát'ı̨ı̨łgo
yik'izhı̨' di'aah? Bik'ehgo'ihi'n̲ań nt'é hát'ííníí doo hadíń hago áyoléh át'éé da. 20 Dah, nn̲ee
zhą́ ńlíni, hago'at'éégo Bik'ehgo'ihi'n̲ań t'ąązhı̨' bich'ı̨' yánáńltih? Ábi'deszaahíí ábííláahíí,
Nt'é bighą gát'éégo áshiinlaa, yiłn̲ii doleeł née? 21 Nn̲ee goshtł'ish tús áile'íí goshtł'ish
dała'á sitłégi yee tús ílínihíí áile', ła'íí da'áí bee tús doo ílı̨́ı̨́ dahíí yee áile', ya' áí doo
áile'go goz'ąą da née? 22 Bik'ehgo'ihi'n̲ań bihashke'íí ła'íí binawodíí ch'í'n̲ah áile' hat'ı̨́ı̨́go
nn̲ee bił ch'ígódeeh doleeł n'íí yá daagoho'aałgo ńzaad godeyaa łę́k'eyúgohíí, nt'é daan'n̲ii
áídá'? 23 Ła'íí dabíí bits'ą́'dí' ízisgo ágot'eehíí ch'ída'izkaadíí ch'í'n̲ah áile'híí bighą hadíń
áí ízisgo ágot'eehíí dabíntsé yá ałch'ı̨'golaahíí yaa ch'oba', 24 Néé da'áí daandlı̨ı̨, nohwiká
ádaann̲iidíí, doo Jews daanliiníí yitahdí' zhą́ da, ndi doo Jews daanlı̨ı̨ dahíí yitahdí' ałdó'.
25 Osee holzéhi binaltsoos biyi' Bik'ehgo'ihi'n̲ań gán̲ííí, Doo shichągháshé daanlı̨ı̨ da n'íí
shichągháshé bildishn̲ii doleeł, ła'íí, Doo shił daanzhǫǫ da n'íí shił daanzhǫǫ biłdishn̲ii
doleeł. 26 Ła'íí, Shichągháshé doo daanohłı̨ı̨ da, yiłn̲ii n'gee, da'áígee, Bik'ehgo'ihi'n̲ań
hin̲aahíí bichągháshé daanlı̨ı̨ biłdi'n̲ii doleeł, n̲ii. 27 Esaias ałdó' Israel hat'i'íí yaa yádaałti'go
gán̲ííí łę́k'e, Israel bits'ą́'dí' hadaałinolt'aanííi túnteel bahyú sáíhíí k'ehgo łą́ą́ ndi ayą́hágo
zhą́ hasdádokah: 28 NohweBik'ehń dábik'ehyú ánát'ı̨ı̨łgo binasdziidíí ąą́ł áile' doleeł,
doo nt'ahgo da, áń ni'gosdzáń biká' nn̲eehíí bándaagot'áánííi dáhahgo bándaagot'aahgo
áile', n̲ii ni'. 29 Esaias dabíntsédá' gánádo'n̲iidgo, Bik'ehgo'ihi'n̲ań nn̲ee doo náhóltagyú
biNant'a'íí doo bichągháshé ayą́hágo nohwá ánáisı̨ı̨d dayúgo, Sódomgee daagolíníí k'ehgo
ádaant'ee doleeł ni', ła'íí Gomórrah alzaahíí k'ehgo ádaanohwi'deszaa doleeł ni', nn̲iid.
30 Nt'é daan'n̲ii áídá'? Doo Jews daanlı̨ı̨ dahíí dábik'ehyú ádaat'ee doleełíí doo yiká ádáát'ı̨ı̨d
da ndi Bik'ehgo'ihi'n̲ań binadzahgee dábik'ehyú ádaat'ee daasilı̨ı̨, bi'odlą' daagolı̨́ı̨́híí
bighą. 31 Áídá' Israel hat'i'íí begoz'aanííi biláhyú dábik'ehyú ádaat'ee doleełíí yiká ádáát'ı̨ı̨d
ndi áí begoz'aanííi yikísk'eh ádaat'eego ch'éh ádáát'ı̨ı̨d. 32 Nt'éshą' bighą? Doo bi'odlą'íí yee
yiká ádáát'ı̨ı̨d dahíí bighą, áídá' begoz'aanííi bikísk'eh ádaant'eeyúgo dábik'ehyú ádaant'ee
doleeł daanzı̨go ch'éh yiká ádáát'ı̨ı̨d. Áí Christ doo daayodlą́ą́ dahíí bighą tséé bighą
nach'igeehíí daineztałhíí k'ehgo ye'ádaat'ee łę́k'e; 33 Bek'e'eshchiiníí biyi' Bik'ehgo'ihi'n̲ań
gán̲ííigo, Isąą, Sion gee tséé bighą nach'igeehíí, tséé ts'iztałgo nach'ikaadíí nnsh'aah: hadíń
bodlą́ąhíí doo hant'é yik'ee ídaayándzı̨ doleeł, n̲ii.

10

1 Shik'ííyú, shijíí yun̲e' dázhǫ́ hásht'ı̨́ı̨́, Israel hat'i'íí hasdádokahgo, ła'íí áí bighą
Bik'ehgo'ihi'n̲ań náhoshkąąh. 2 Díí bígonsı̨go baa nagoshn̲i', Bik'ehgo'ihi'n̲ań yich'ı̨'
dahdaanldǫhgo hádaat'ı̨ı̨ ndi hagot'éégo bich'ı̨' ách'ít'éehíí doo yídaagołsı̨ da. 3 Hagot'éégo
Bik'ehgo'ihi'n̲ań nn̲ee dábik'ehyú áile'íí doo yídaagołsı̨ dago, dabíí dábik'ehyú
ídaadiln̲e'go yiká ádáát'ı̨ı̨dgo, hagot'éégo Bik'ehgo'ihi'n̲ań nn̲ee dábik'ehyú áile'íí

doo yaa ídaadest'ąą da. [4] Christ ch'odlą̨ą̨yúgo doo dayúweh Jews bich'į' begoz'aanííi bikísk'eh ách'ít'éehíí bighą dábik'ehyú ách'ít'éé da, áídá' nn̨ee dała'á daantį́ígee Christ daayosdlą̨ądíí Bik'ehgo'ihi'n̨ań binadzahgee dábik'ehyú át'éé doleeł. [5] Begoz'aanííi bikísk'eh at'ééhíí bee dábik'ehyú ágot'eehíí Moses yee k'e'eshchįįgo gán̨íí, Nn̨ee begoz'aanííi yikísk'eh ánát'įłíí da'áí yee hin̨aa doo. [6] Odlą'íí bee dábik'ehyú ágot'eehíí Moses yee k'enaa'ashchįįgo gán̨íí, Nijíí biyi' yun̨e' doo gánn̨ii da, Hadíńshą' yaaká'yú digháh? (Christ ádí' bił godah ch'ínánt'ashgo:) [7] Ła'íí doo gánn̨ii da, Yuyahgo o'i'áń yuyaa hadíńshą' digháh? (Christ daztsą̨ądí' t'ą̨ązhį' yił nat'aashgo.) [8] Áídí' bek'e'eshchiinííi nt'é n̨íí? Yati'íí nt'ahdí' nlįį, dá nizé' yun̨e', ła'íí nijíí yun̨e' ndi begoz'ą̨ą, n̨ii: áí yati'íí ko'odlą' bee hasdách'ighah, áí zhą baa yáhiilti'; [9] Nizé'dí', Jesus sheBik'ehń hoshdlą̨ą, nn̨iiyúgo, ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̨ań Jesus daztsą̨ądí' náyihiln̨a'íí nijíí yun̨e' hondlą̨ą̨yúgo hasdánn̨áh doleeł. [10] Nn̨ee bijíí yun̨e' odlą̨ą̨yúgo dábik'ehyú át'éégo ábi'delzaa; ła'íí bizé'dí' oshdlą̨ą n̨iigo hasdayááhi at'éé. [11] Bik'ehgo'ihi'n̨ań biyati' bek'e'eshchiinííi gán̨íí, Hadíń bodlą̨ąhíí doo hant'é yik'e ídaayándzį da doleeł. [12] Jews daanliinííi ła'íí Greeks daanliinííi dáłełt'ee, Bik'ehgo'ihi'n̨ań binadzahgee doo ła' łahgo ádaat'ee da: nohweBik'ehń dała'á nn̨ee dawa yeBik'ehń nlįįgo, hadíí bich'į' ch'oba' ádaan̨iihíí biłgoch'oba'íí ch'ída'izkaadíí yaa yin̨é'. [13] Áík'ehgo hadíń nohweBik'ehń bizhi'íí yozhíígo yich'į' ch'oba' ánn̨iidíí hasdádogaał. [14] Áń hagot'éégo yich'į' ádaan̨ii, doo hwahá daayodlą̨ąh dadá'? Hagot'éégo daayodlą̨ąh, áń doo hwahá ya'ikodaaniizįįh dadá'? Hagot'éégo daidits'ı̨́h, doo hadíń bił nadaagoln̨i' dadá'? [15] Hagot'éégo bił nadaagoln̨i', ła' daabi'dol'aadgo zhą́? bek'e'eshchiinííi gán̨íígo, Dahadíń yati' baa gozhóni, bee nkenágoheltǫǫdíí, yaa yałti'go higaałíí ba'ihégosj, áí nłt'éégo ágot'eehíí nn̨ee yaa bił gozhǫǫ́ doleełíí yaa nadaagoln̨i'! [16] Ndi doo dawa yati' baa gozhóni yikísk'eh ádaasdzaa da. Esaias gán̨ííhíí k'ehgo, NohweBik'ehń, hadíń bił nagosiiln̨i'íí yodlą̨ą áídá'? [17] Bik'ehgo'ihi'n̨ań biyati' dihiits'ago zhą́ nohwi'odlą' goleeh, Bik'ehgo'ihi'n̨ań biyati' baa nohwił na'gon̨i'go zhą́ dihiits'ag. [18] Áídá' na'ídíshkid, Ya' doo daidests'ą̨ą da née? Ha'oh, daidests'ą̨ą, ni'gosdzáń biká' dágoz'ą̨ą nt'éégo baa na'gon̨i'íí begoz'ą̨ą, ni'gosdzáń náhin'ą́ą́yú biyati' daats'idests'ą̨ą. [19] Áídá' naná'idishkid, Ya' Israel hat'i'íí doo bił ídaagozı̨ da lę́k'e née? Dantsé Moses gán̨íí, Łahgo hat'i'íí, nn̨ee doo bił da'otag da daabiłch'in̨iihíí bee daanohwiłch'ołch'ı̨ı̨go ádaanohwishłe', ła'íí hat'i'íí doo daagoyą́ą́ da daabiłch'in̨iihíí bee hadaashohkeego ádaanohwishłe'. [20] Áídí' Esaias doo biini' hąh dago Bik'ehgo'ihi'n̨ań yá yałti'go gán̨íí, Nn̨ee doo shiká hadaantaa da n'íí shídaagosı̨ı̨d; doo shiká nada'ódíłkid da n'íí bił ch'í'n̨ah ádishdlaa. [21] Áídá' Israel hat'i'íí gáyiłn̨ii, Nn̨ee doo daashidits'ag dahíí ła'íí shidáhzhı̨' yádaałti'íí bich'ı̨' iłts'ą́' dahdideshn̨iigo o'i'aah.

11

[1] Áík'ehgo na'ídíshkid, Ya' Bik'ehgo'ihi'n̨ań bichągháshé yó'oyiłkaad née? Dah, da'an̨ii doo ágát'éé da. Shíí ałdó' Israelite nn̨ee nshłı̨ı̨, Abraham bits'ą́'dí'go hashidolchı̨ı̨, Benjamin hat'i'íí bits'ą́'dí' gosilı́ı́. [2] Bik'ehgo'ihi'n̨ań bichągháshé dabíntsé yídaagołsinííi doo yó'oyiłkaad da. Ya' biyati' bek'e'eshchiinííi Elias yaa nagoln̨i'íí doo bídaagonołsı̨ da née? Bik'ehgo'ihi'n̨ań yokąą́hgo Israel yaa yałti'go gán̨íí, [3] SheBik'ehń, nn̨ee binkááyú na'izíidíí nadaistseed, ła'íí naa hi'né'íí biká' dahi'n̨iiłi nagoz'ą̨ą n'íí tadaayozn̨il; dashízhą́ isdziih, ła'íí shidizideego nadaagołchi', n̨ii. [4] Áídá' Bik'ehgo'ihi'n̨ań nt'é biłn̨ii? Nn̨ee gosts'idi doo náhóltagyú ídá'ásíłsı̨ı̨d, doo Baal be'ilzaahíí yich'ı̨' nádaahilzhish dahíí. [5] Áík'ehgo díí goldohíí biyi' nn̨ee Bik'ehgo'ihi'n̨ań biłgoch'oba'go da'ayą́hágo ídá'áyiidlaago hayihezn̨il. [6] Biłgoch'oba'íí bee hayihezn̨ilyúgo, doo nłt'éégo ánádaat'ı̨ı̨łhíí bighą da: doo ágát'éé dayúgo Bik'ehgo'ihi'n̨ań biłgoch'oba'íí yun̨áásyú doo ílı́ı́ da doleeł. Áídá' nn̨ee nłt'éégo ánát'ı̨ı̨łhíí bighą hayin̨iiłyúgo doo biłgoch'oba'híí bighą da: doo ágát'éé dayúgo nłt'éégo ánát'ı̨ı̨łíí yun̨áásyú doo ílı́ı́ da doleeł. [7] Hago'at'éégo áídá'? Israel hat'i'íí yiká hádaat'iinííi ch'éh yighą ádáát'ı̨ı̨d; hayihezn̨ilíí zhą́ nádaidné', áídá' ła'ihíí bin̨áá ádaagosdı̨ı̨d. [8] (Bek'e'eshchiinííi gán̨ííhíí k'ehgo, Bik'ehgo'ihi'n̨ań áí da'ałhoshgo nakaihíí k'ehgo natsídaakeesgo ádaabizlaa, bin̨áá doo yee daago'ı̨ı̨ dago, bijeyi' ałdó' doo yee da'dits'ag dago;)

díí jįį t'ah ágádaat'ee. 9 Ła'íí David gánííí, Bił daagonedlįįgo da'iyąąhíí bee bánakí'í'áágo
daabiłjizh le', nt'éhéta bidáh siné'go yitis hakaadhíí k'ehgo, da'áí binchǫ'íí bee bich'į'
nanáhi'niiłle': 10 Binąąá doo nzhógo yee daago'įį dago alnéhgo doo daago'įį da le', biyíl
ndaazíí bighą dahazhį' da'isk'id le'. 11 Na'ónádishkid áídá', Ya' Israel hat'i'íí nanihezdeehíí
doo nádaahidzįį da née? Dah, da'anii doo ágát'éé da: ndi nanihezdeehíí biláhyú doo Jews
daanlįį dahíí hasdákai, Israel hat'i'íí hasdách'ikaihíí danéé zhą daanzigo dayúweh yiká
hádaat'įį doleełhíí bighą. 12 Israel hat'i'íí nanihezdee n'íí biláhyú ni'gosdzáń biká' nnee
da'it'įįyúgo, ła'íí ch'éh ádáát'įįdíí biláhyú doo Jews daanlįį dahíí da'it'įįyúgo, áí bitisgo
Israel hat'i'íí dawa Bik'ehgo'ihi'nań yich'į' ninábide'niiłíí biláhyú nnee dawa da'it'įį doleeł.
13 K'adíí doo Jews daanohłįį dahíí nohwich'į' yashti', shíí doo Jews daanlįį dahíí bich'į'
shi'dol'aadgo shinasdziidíí ílįíígo áńsį: 14 Dáhago'at'éégo bił dała' hat'i'íí hasdách'ikaihíí
danéé zhą daanzigo dayúweh yiká hádaat'įįgo ádaashłe'go ła' hasdádokah. 15 Israel
hat'i'íí yó'olkaadíí biláhyú ni'gosdzáń biká' nnee Bik'ehgo'ihi'nań bił k'íí nádaasdlįįyúgo,
áí Bik'ehgo'ihi'nań bich'į' ninábide'niiłííshą' hago'at'éé? Da'itsaahdí' nádaahi'nahíí
k'ehgo at'éé. 16 Ná'ast'oodgee dantsé bido'né'ihíí Bik'ehgo'ihi'nań baa nané'íí diyįhyúgo,
ná'ast'oodíí dawa ałdó' diyįh: ła'íí ch'il bikeghad diyįhyúgo, bits'ádaaz'aahíí ałdó' diyįh.
17 Jews daanliinií ch'il olive holzeehíí k'ehgo ádaat'ee; ch'il olive holzéhi bits'ádaaz'aahíí
ła' nehestǫ'yúgo, áídí' ni, doo Jew ńlįį dahíí, ch'il olive da'ilįįyú hadajeehíí k'ehgo áńt'éhi,
áí naheshch'iizhgee onáni'dotsiiyúgo, áík'ehgo olive bikeghad yenoseełíí ni ałdó' bee
nanlwodgo bee nłséełyúgo; 18 Olive bits'ádaaz'aahíí doo bich'į' ída'óńdlii da. Ídaóńdliiyúgo
bínálnih, ni ikeghadíí doo nee hinaa da, áídá' bíí bee hinnáá. 19 Ya' gánnii née, Shíí áígee
onáshi'doltsiihíí bighą its'ádaaz'aahíí nahestǫ'? 20 Da'anii ágát'éé, ndi áí doo da'odląą
dahíí bighą nahestǫ', áídá' nihíí ni'odlą' zhą bee síńzįį. Áík'ehgo doo bee ída'óńdlii da,
áídá' nzhógo godínłsį: 21 Bik'ehgo'ihi'nań doo t'ąązhį' at'éé dago its'ádaaz'aahíí nayiheztǫ',
áík'ehgo ídaa gondząą, ni ałdó' dánko ágánidolíłi at'éé. 22 Bik'ehgo'ihi'nań biłgoch'oba'íí
ła'íí bihashke'íí baa natsíńkees: nanihezdeehíí bihashke' yiká'zhį' áile'; áídá' nihíí naa
ch'oba', biłgoch'oba'íí da'áík'ehgo biyi' hinąąłyúgo: áídá' doo ágáńt'éé dayúgo ni ałdó'
yó'onidi'aah. 23 Jews daanliinií, doo da'odląą dahíí doo dayúweh ye'ádaat'ee dayúgo, ch'il
olive biyi' onádaabi'ditsiih: Bik'ehgo'ihi'nań zhą áík'ehgo ádaabile'go yik'e sitįį. 24 Olive
da'ilįįyú hadajeehíí bits'ą' nanideshgizhdá' ch'il olive nłt'éehíí biyi' onánidotsiiyúgo, ch'il
olive nłt'éehíí dabíí bits'ádaaz'aahíí naheztǫ' n'íí biyi' onádaitsiihíí itisgo doo bá nyee
da. 25 Shik'ííyú, doo ídaa da'ohdlíí da doleełgo díí doo bígóżį da n'íí bídaagonołsįįh
hádaanohwisht'įį, Israel hat'i'íí łahzhį' doo daago'įį da daasilįį, doo Jews daanlįį dahíí dawa
ha'ádokahíí begolzaazhį'. 26 Áík'ehgo Israel hat'i'íí dawa hasdádokah: bek'e'eshchiinií
gánííígo, Siondí' Hasdá'iiniiłíí dogaał, áń Jacob hat'i'íí doo Bik'ehgo'ihi'nań daidnłsį da n'íí
daidnłsigo ádaabidoliił: 27 Binchǫ'íí baa nádaagodesii'ąądá', da'áí iłk'idá' bándaagosii'ąą
ni' yínádaalniih doleeł, nii. 28 Yati' baa gozhóni nádaagonoh'aahíí bighą Bik'ehgo'ihi'nań
Israel hat'i'íí k'ihzhį' ádaizlaa: áídá' daabitaa n'íí hadaiyiheznilhíí bighą Israel hat'i'íí bił
daanzhǫǫ. 29 Bik'ehgo'ihi'nań nt'éhéta kaa yiné'yúgo, dagohíí koká ánniidyúgo doo łahgo
áná'ne' da. 30 Łah Bik'ehgo'ihi'nań doo daahohdląą da ni', áídá' k'adíí Israel hat'i'íí doo
da'odląą dahíí biláhyú Bik'ehgo'ihi'nań biłgoch'oba'íí nohwaa daadest'ąą: 31 K'adíí Israel
hat'i'íí doo da'odląą da, áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'nań biłgoch'oba'íí nohwaa daadest'aanií
biláhyú bíí ałdó' Bik'ehgo'ihi'nań biłgoch'oba'íí baa daadidot'aał. 32 Bik'ehgo'ihi'nań nnee
dawa doo da'odląą dahíí yich'į' ndaayinil, dawa yaa ch'oba' doleełgo. 33 Bik'ehgo'ihi'nań
bigoyą'íí hik'e bił ígóziníí biłgo łąągo ch'ída'izkaad! Hagot'éégo nnee yich'į' godi'aahíí
doo hagot'éégo ba'ch'iiłkáah da, bi'at'e'íí doo hagot'éégo bígózį da! 34 Hadíńshą' nohwe-
Bik'ehń binatsekeesíí yígółsį? Hadíńshą' nabineztąąd? 35 Dagohíí hadíńshą' nohweBik'ehń
dant'éhéta yaa yiné', t'ąązhį' dant'éhéta baa náyiné' doleełhíí bighą? Doo hadíń da.
36 Dawa bits'ą'dí' daagolįį, ła'íí dawa biláhyú daahinaa, ła'íí dawa bá daahinaa, áń dahazhį'
ba'ihégosį doo. Doleełgo at'éé.

12

1 Shik'ííyú, Bik'ehgo'ihi'n̲ań biłgoch'oba'híí bigha ndaanohwoshkąąh, dant'éhéta
natseedgo Bik'ehgo'ihi'n̲ań baa daach'iné'híí k'ehgo nohwíí t'ah daahinohn̲aadá' no-
hwits'íhíí hadaadesdzaago baa daadenoh'aah, áí Bik'ehgo'ihi'n̲ań bił gozhǫǫ́, áík'ehgo
daadinołsi̯go daahohkąąhgo dábik'eh. 2 Díí ni'gosdzáń biká' doo bik'ehyú ágot'ee dahíí
doo be'ádaanoht'ee da: áídá' dawa bee nohwinatsekeesíí ániidégo ánáln̲e'go łahgo
ádaanoht'ee le', áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwá hát'ííníí nłt'éégo at'éehíí, bił goy-
iłshóónií, ła'íí dázhǫ́ nzhoonií bídaagonołsį̯h. 3 Bik'ehgo'ihi'n̲ań biłgoch'oba'íí biláhyú
báyáshti'go shaa godet'ąą; áík'ehgo dała'á notiį̯gee gádaanohwiłdishn̲ii, Doo itisgo ídaa
daagonohdzą̨ago dała'á notiį̯gee Bik'ehgo'ihi'n̲ań odlą' dahołąago nohwainé'íí dábik'ehgo
ídaa natsídaahkees. 4 Nohwits'í dała'á ndi łąąyú henláá ndi doo dała' dáłełt'eego
nada'iziid da: 5 Da'ágát'éégo néé hiidlą̨ą ndi its'í dała'á k'ehgo ádaant'ee, Christ bił
dała'á daandlį̯go, ła'íí its'í dała'á ndi łąąyú henlááhíí k'ehgo daandlį̯go iłch'odaahii'n̲ii.
6 Nt'éhéta Bik'ehgo'ihi'n̲ań biłgoch'oba'íí nohwainé'íí iłtah ádaat'ee; Bik'ehgo'ihi'n̲ań no-
hwinkááyú yałti' nohwaa det'ąąyúgo halą̨ą nohwi'odlą' dahołąago nohwainé'íí dábik'ehgo
bee yádaahiilti' le'; 7 Ła' bich'odaahii'n̲iigo nohwaa det'ąąyúgo halą̨ą ágánádaahiit'į̯ł
le'; hadíń ałch'ígót'aahgo baa det'ąąyúgo nłt'éégo ałch'ígó'aah le'; 8 Hadíń idag yałti'go
baa det'ąąyúgo áík'ehgo nn̲ee yidag yałti' le'; hadíń dawahá nayin̲iihíí doo yaanchį̯'
dago nayin̲iih le'; hadíń dawahá yebik'ehíí nłt'éégo nabi'dinłtł'og le'; ła'íí hadíń ła' yaa
ch'oba'íí yaa bił gozhǫǫ́go ánát'į̯ł le'. 9 Da'an̲ii nohwił'ijǫǫ le', doo daazhógo da. Nchǫ'go
ágot'eehíí bik'edaadinohn̲iih; nzhoonií zhą́ nłdzilgo daahinohtą'. 10 Łił daanohjǫǫ le',
iłk'ííyú łił daanjǫǫhíí k'ehgo; daałidinołsigo nn̲ee ła'íí ntsé sitiį̯go ádaanołsi̯ le'; 11 Doo
nohwił daagoyéé'go nada'ohsiid da; Holy Spirit nohwijíí yun̲e' diltłi'go ádaanohwiłsi̯
le'; nohweBik'ehń bá nada'ohsiid; 12 Nohwádi̯hyú nłt'éehíí ndaahóndliihíí bigha nohwił
daagozhǫǫ́ le'; nohwiniidaagonłt'ééyúgo bidag ádaanoht'ee le'; dáda'ohkąąh nt'éé le';
13 Bik'ehgo'ihi'n̲ań daayokąąhíí hant'é yídį̯h daanliinií bitaadaahn̲iih; nohwista' nakáhíí
baa nohwił daagozhǫǫ́ le'. 14 Nohwik'edaann̲iihíí biyaa gozhǫǫ́ le' daadohn̲iigo bá
da'ohkąąh; doo yati' bee daahohkáał da. 15 Bił daagozhóónií dába'ashhah nohwił
daagozhǫǫ́ le', ła'íí daachagíí ałdó' dába'ashhah daahchag le'. 16 Dáłełt'eego natsí-
daahkees. Doo itisgo ádaadisoł'n̲il da, débaagoch'oba'ihíí doo bin̲áá́ł ídaadołkąąh da.
Doo ídaa natsídaahkees da le'. 17 Dahadíń doo bik'ehyú ádaanohwizlaa dayúgo doo
iké'dén̲á ágánádaahdle' da. Nn̲ee dawa binadzahgee dawahá nłt'éehíí zhą́ baa nahkai le'.
18 Bígonedzą̨ą lę́k'eyúgo nn̲ee dawa nkegohen'ąągo bił daagonohłį̯. 19 Shił daanohshóni,
hadíń doo bik'ehyú ádaanohwizlaa dayúgo, doo k'enaahné' da, áídá' Bik'ehgo'ihi'n̲ań
nohwá k'ena'né'íí biba' goz'ąągo ádaagonołsi̯ le': gán̲íígo bek'e'eshchį̯, Goyéégo koch'į̯'
godish'aahi ánsht'ee, ík'enashné' ndi at'éé, nohweBik'ehń án̲íí. 20 Áí bigha, nik'enn̲iihíí
shin̲á' silį̯yuǫgo bá'ńné'; dibá' silį̯yúgo tú bá ná'íłsį̯h: áík'ehgo ágáńt'į̯yúgo bitsit'á' tsiid
dahnásííkaahíí k'ehgo ánle'. 21 Nchǫ'íí doo nohwitis hileeh da le', áídá' nłt'éehíí bee nchǫ'íí
bitis daahłeeh.

13

1 Nn̲ee dała'á daantiį̯gee nadaant'aahíí bikísk'eh ádaat'ee le'. Bik'ehgo'ihi'n̲ań
nadaant'aahíí dawa yebik'eh: nadaant'aahíí binawodíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań yengon'ąą́. 2 Áí
bigha hadíń nadaant'aahíí yits'ą́'zhį̯' at'éehíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań yegos'ánihíí doo yikísk'eh
at'éé da: áí ídándaagot'a'hi at'éé. 3 Nn̲ee nłt'éégo ánádaat'į̯łíí nadaant'aahíí doo yé-
daaldzid da, nchǫ'go ánádaat'į̯łíí zhą́ nadaant'aahíí yédaaldzid. Ya' nant'án doo béńldzid
hánt'į̯ da née? Nłt'éégo ánánt'į̯ł, áík'ehgo nzhǫǫgo naa yałti' doleeł. 4 Ninant'a' ná
nłt'éé doleełhíí bigha Bik'ehgo'ihi'n̲ań yá na'iziid. Nchǫ'go ánánt'į̯łyúgo béńldzid; doo
da'ílį̯ízhį̯' bésh be'idiltłishé dahyotį̯ł da: áń Bik'ehgo'ihi'n̲ań yána'iziidgo nn̲ee doo
bik'ehyú ánát'į̯ł dahíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań bihashke' yik'izhį̯' áile'. 5 Áí bigha nadaant'aahíí
bikísk'eh ádaanoht'ee le', Bik'ehgo'ihi'n̲ań bihashke' doo bits'ą́'zhį̯' ánádaaht'į̯łhíí zhą́
bigha da, áídá' nłt'éégo ánádaaht'į̯łgo ídídaagonołzį̯híí bigha ałdó'. 6 Da'áí bigha

tax nadaahohn̲iił: tax bich'į' nadaahi'n̲iiłíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań yánada'iziidíí daanlį̨ igo áí nayik'ída'iziid. 7 Áí bighą bich'į' nada'ohn̲iił le'at'éehíí dawa bich'į' nada'ohn̲iił: tribute bich'į' nadaahohn̲iił le'at'éehíí tribute bich'į' nadaahohn̲iił; tax bich'į' nadaahohn̲iił le'at'éehíí tax bich'į' nadaahohn̲iił; hadíí bédaałdzid le'at'éehíí bédaałdzid; hadíí daadiniłsį le'at'éehíí daadinołsį. 8 Nn̲ee doo ła' naa hayił'áa da le', ił'ijóóníí zhą łaa hadaasoł'aa le': hadíń ła' bił nzhǫǫhíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań yegos'aaníí yikísk'eh at'éé. 9 Begoz'aaníí gán̲íí, Doo nant'į' nach'ighaa da, Doo nach'iłtsee da, Doo ich'in'į̨ih da, Doo łé'ch'iłchoo da, Doo dawahá ídáhách'it'į̨ da; áí begoz'aaníí ła' ałdó' dawa łínáhi'n̲ilgo díínko begoz'ąą, Nit'ahdí' gólíínníí nił nzhǫǫ le', dáni ídił njǫǫhíí k'ehgo. 10 Hadíń bit'ahdí' gólíínníí bił nzhoonníí doo yin̲í'idiłn̲ííh da; áí bighą koł ijóónníí begoz'aaníí ye'iiláa. 11 Ła'íí goldohíí bídaagonołsį, k'adíí da'ołhoshdí' ch'ínádaanohdziidíí biká' ngonyáá, hasdánohwidi'n̲iiłíí ałhánídí' begoz'ąą, dantsé da'osiidlą̨ądá' n'íí bitisgo. 12 Tł'é'híí k'ad bech'ígon̲áh, k'ad haiłkáah: halą̨ą, áí bighą chagołheeł zhin̲éégo ágot'eehíí nohwits'ą́'zhį' ádaahiidle', ła'íí bésh diyágé idindláád zhin̲éégohíí ík'e daahiidleeh. 13 Nłt'éégo hiidaał le', jį́ígo ch'ogaałhíí k'ehgo: doo nchǫ'íí bee nohwił daagonedlį̨igo da, doo nohwił nágodeyisgo da, doo nant'į' nahiidaago da, nchǫ'íí doo bich'į' t'ąą̨zhį' ách'ít'éé dahíí doo be'ádaant'ee da, doo iłk'edaan'n̲iihgo da, ła' bíyééhíí doo ídáhádaahiit'i̯igo da: 14 Nohwits'í nchǫ'go hádaat'iinníí doo bee da'ohłe' dahíí bighą doo nohwijíí yun̲e' nchǫ'íí bágoz'ąą̨go ádaanołsį da, áídá' bésh diyágé benagonlkaadíí biyi' nasozi̯ihíí k'ehgo Jesus Christ nohweBik'ehń biyi' nasozi̯ą.

14

1 Hadíń bi'odlą' doo nłdzil dahíí bich'į' daanohshǫǫ le', doo bił ładaadoht'áhgo da. 2 Nn̲ee ła' bi'odlą' golíínníí hidáń da'adzaahíí yiyąą, áídá' ła' bi'odlą' doo nłdzil dahíí hidáń hadaajeehíí zhą yiyąą. 3 Nn̲ee hidáń dawa yiyąąhíí ła' nn̲ee doo dawa yiyąą dahíí doo da'ílínégo yaa natsekees da le'; ła'íí nn̲ee doo dawa yiyąą dahíí ła' nn̲ee dawa yiyąąhíí ałdó' doo da'ílínégo yaa natsekees da le': bíí ałdó' Bik'ehgo'ihi'n̲ań nábinłtíni at'éé. 4 Nihíí hant'é ńlį́ígo ła'i yána'iziidíí baa yáńłti'go? Binant'a'íí nłt'éégo yána'iziidyúgo dá na'iziid doleeł, doo nłt'éégo yána'iziidíí ch'ínálť'e'. Binawod bá ágolzi̯ doo, Bik'ehgo'ihi'n̲ań zhą binawod golí́igo sizi̯igo ábile'. 5 Nn̲ee ła' ła'jį̨ą ła'ihíí yitisgo yidnłsi̯: ła'íí dawa dałełt'eego yidnłsi̯. Nn̲ee dała'á daantí́igee doo bił nagokigo yaa natsekees da le'. 6 Hadíń ła'jį̨ą yidnłsi̯híí nohweBik'ehń yidnłsi̯go at'íi; hadíń ła'jį̨ą doo yidnłsi̯ dahíí bíí ałdó' nohweBik'ehń yidnłsi̯go at'íi. Hadíń hidáń dawa yiyąąhíí nohweBik'ehń yidnłsi̯go iyąą, Bik'ehgo'ihi'n̲ań ya'ihénzi̯go; nn̲ee doo dawa yiyąą dahíí ałdó' nohweBik'ehń yidnłsi̯go at'íi, bíí dó' Bik'ehgo'ihi'n̲ań ya'ihénzi̯go iyąą. 7 Nn̲ee hin̲aayúgo doo dabíí ídebik'ehgo hin̲aa da, datsaahyúgo doo dabíí bik'ehgo datsaah da. 8 Daahin'n̲aayúgo nohweBik'ehń daanohwineł'íigo daahin'n̲aa; daahiitsaahyúgo nohwe-Bik'ehń daanohwineł'íigo daahiitsaah: áík'ehgo daahin'n̲aa ndi dagohíí daahiitsaah ndi nohweBik'ehń bíyéé daandlį̨ą. 9 Díí bighą Christ daztsąą, áídí' naadiidzaago naahi'n̲a', nanezna'íí hik'e daahin̲aahíí biłgo yeBik'eh doleełgo. 10 Nt'é bighą nohwik'isyú baa yádaałti'? Nt'é bighą nohwik'isyú da'ílínégo baa natsídaahkees? Néé Christ ndaago'a'go dahsdaagee daanohwigha bich'į' daahiidzi̯ih doleeł. 11 Bek'e'eshchiinníí gán̲íígo, No-hweBik'ehń gán̲íí, Da'an̲ii hinshn̲aago da'an̲ii gádishn̲ii, dakowa kogod bee shich'i̯' daach'ilzhíísh, dakowa kozé' bee Bik'ehgo'ihi'n̲ań ba'ihédaach'inzi̯ doleeł, n̲ii. 12 Áík'ehgo daanohwigha dała'á daantí́igee Bik'ehgo'ihi'n̲ań bich'i̯' ídaa nadaagohiiln̲i' doleeł. 13 Áí bighą kodí' godezt'i'go doo łaa yádaahiilti' da le': díí k'ehgo nko nohwiini' łaadaahiidle', doo nohwik'ííyú yighą nadokałíí bádi̯hyú begoz'ąą̨go ádaahiidle' da, dagohíí dant'éhéta yeni'iłsiihíí doo bádi̯hyú begoz'ąą̨go ádaahiidle' da. 14 Díí bígonsi̯, Jesus nohweBik'ehń shił ígózi̯go áshíłsi̯, hidánhíí doo nchǫ' da; áídá' hadíń hidáń nchǫ' nzi̯híí bíí bich'i̯' nchǫ'. 15 Nt'é nnaahíí bighą nik'isn bin̲i'ńn̲ihyúgo doo kołijóónníí be'áńt'éé da. Nt'é nnaahíí nn̲ee ła' bee bił ch'ígonoghéeh hela', áń Christ bá daztsáni at'éé. 16 Nt'éhéta nłt'éé ńńzi̯ ndi, déncho'ego baa yá'iti'yúgo, doo be'ánádaaht'i̯ił da le': 17 Bik'ehgo'ihi'n̲ań bilałtł'áhgee itah ch'ilį̨yúgo, doo nt'éhéta ch'iyąąhíí ła'íí ch'idlą̨ąhíí zhą bighą da; áídá'

Holy Spirit binkááyú dábik'ehyú ách'ít'éehíí, ła'íí kił nkegohen'ą́ą́híí, ła'íí kił gozhǫ́ǫ́híí
bigha itah ch'ilįįhi at'éé. 18 Hadíń díí ye'at'éégo Christ yána'iziidíí, Bik'ehgo'ihi'n̨ań bił
dábik'eh, nn̨ee ałdó' bił dádaabik'eh. 19 Áík'ehgo haląą nt'éhéta nkegohen'ą́ągo áyíłsiníí
biká hádaahiit'įį le', ła'íí nt'éhéta daanldzilgo be'ádaałiidle'íí biká hádaahiit'įį le'. 20 Doo
nt'éhéta daahsąąhíí bigha Bik'ehgo'ihi'n̨ań binasdziidíí daałchǫǫh da. Hidáń dawa nłt'éé;
ndi hadíń nt'éhéta yiyąąhíí bigha ła' nanakaadyúgo, áí yee ni'łsiih. 21 Itsį' nnaahíí dagohíí
wine ndląąhíí dagohíí dahago ánánt'ininłhíí bigha nik'isn nanakaadyúgo, dagohíí nt'éhéta
nchǫ'go ánát'ininłgo ábile'yúgo, dagohíí nt'éhéta bigha bi'odlą' doo nłdzil dago ábile'yúgo
doo be'ánánt'ininł dago nzhǫǫ. 22 Ni'odlą' nłdzil née? Bik'ehgo'ihi'n̨ań binadzahgee nłt'éégo
áńt'éehíí bígonłsį le'. Hadíń áík'ehgo ánát'ininłíí doo ídángot'aa dago biyaa gozhǫ́ǫ́ doleeł.
23 Hadíń biini' nakigo da'adzaahíí yiyąąhíí, áí bigha ídángot'áni at'éé, doo bi'odlą' ye'at'ininłíí
dahíí bigha: doo ki'odlą' be'ánách'ot'ininł dahíí nchǫ'go ánách'ot'ininłi at'éé.

15

1 Néé nohwi'odlą' daanldzilíí, hadíí biini' nakigo bi'odlą' doo daanłdzil dahíí
bich'odaahi'n̨ii le', doo danéé ídaa natsídaahiikeesíí bigha da. 2 Áídá' néé dała'á daantininłgee
nohwit'ahdí' daagolíínníí bá nłt'éé doleełíí baa natsídaahiikees le', bi'odlą' nłdzil hileehíí
bigha. 3 Christ ndi doo dabízhą́ ídaa natsekees da ni'; bek'e'eshchiinníí biyi' biTaa
gáyiłn̨ii, Hadíí bee daanich'o'n̨i' n'íí shik'izhį' nasdlįį, n̨ii. 4 Doo ánníidá' Bik'ehgo'ihi'n̨ań
biyati' bek'e'eshchiinníí bee nohwił ch'ígót'aahíí bigha alzaa, nohwi'odlą' nłdzilgo áile'go
hadah ádaanohwiłsigo, nohwádiihyú nłt'éhi goz'aanníí ndaahóndlii doleełhíí bigha alzaahi
at'éé. 5 Bik'ehgo'ihi'n̨ań, kóni' k'eh ách'ítsigo ła'íí ko'odlą' nłdzilgo áyíłsinníí, dałełt'eego
natsídaahkeesgo nohwaa daidino'áah, Christ Jesus be'ádaanoht'eego: 6 Áík'ehgo no-
hwinatsekees dała'ágo, nohwiyati' dała'ágo Bik'ehgo'ihi'n̨ań, Jesus Christ nohweBik'ehń
biTaahíí, ba'ihédaanohsį doleeł. 7 Christ k'ínoho'n̨iihíí k'ehgo k'ídaałoh'n̨ii, áík'ehgo
nn̨ee Bik'ehgo'ihi'n̨ań ya'ihédaanzį doleeł. 8 Gánohwiłdishn̨ii, Jesus Christ nn̨ee circum-
cise ádaabi'deszaahíí binal'a'á silįį, Bik'ehgo'ihi'n̨ań bits'ą́'dí' da'an̨iihíí baa bił ch'í'n̨ah
ágoléhgo, ła'íí daanohwitaa n'íí Bik'ehgo'ihi'n̨ań nt'é bee yángon'áánníí begoln̨e' doleełgo:
9 Ła'íí doo Jews daanlįį dahíí Bik'ehgo'ihi'n̨ań biłgoch'oba'íí ya'ihédaanzį doleełgo;
bek'e'eshchiinníí gán̨íígo, Díí bigha doo Jews daanlįį dahíí naa bił nadaagoshn̨i', ła'íí nizhi'
baa idish'aałgo na'ihénsį doleeł. 10 Gánádi'n̨ii, Doo Jews daanohłįį dahíí, Bik'ehgo'ihi'n̨ań
bichąghashé bił nohwił daagozhǫ́ǫ́ le'. 11 Ła'íí gánádi'n̨ii, Doo Jews daanohłįį dahíí dawa,
nohweBik'ehń ba'ihédaanohsį le'; nn̨ee dawa ałdó' ba'ihédaanohsį le'. 12 Esaias ałdó' gán̨íí,
Ch'il bikeghad bits'ą́'dí' hanajéédíí k'ehgo Jesse bits'ą́'dí' hanádaałołchiinníí dała'á doo Jews
daanlįį dahíí yá nant'aa doleełíí hígháh; áń doo Jews daanlįį dahíí bada'ołíí doleeł. 13 Holy
Spirit binawod biláhyú nłt'éhi nohwádiihyú goz'aanníí ndaahohłííhíí itis odaazlįį doleełhíí
bigha Bik'ehgo'ihi'n̨ań, nłt'éehíí ndaahołííígo ádaanohwile'íí, daahohdlą́ągo koł gozhóónníí
ła'íí ił ch'ininłgont'éehíí nohwee halk'ił le'. 14 Shik'ííyú, nłt'éehíí be'ádaanoht'eego, dázhǫ́
daagonohsą́ągo nohwígonsį, ła'íí łił ch'ídaagonoht'aahgo bídaagonoł'ąą. 15 Da'ágát'éé ndi
doo shiini' hąh dago ła' nohwich'ininłgee, bínádaadołn̨íh doleełgo, Bik'ehgo'ihi'n̨ań
biłgoch'oba'íí shik'izhį' áyíílaahíí bigha, 16 Okąąh yedaabik'ehi Bik'ehgo'ihi'n̨ań yá-
nada'iziid n'íí k'ehgo Jesus Christ bá na'isiidgo Bik'ehgo'ihi'n̨ań bits'ą́'dí' yati' baa gozhóni
doo Jews daanlįį dahíí bił nadaagoshn̨i', áík'ehgo doo Jews daanlįį dahíí Holy Spirit
bee hadaadelzaago Bik'ehgo'ihi'n̨ań baa nánshn̨iiłgo naidiin̨iił doleeł. 17 Bik'ehgo'ihi'n̨ań
bána'isiidhíí bigha Jesus Christ biláhyú ída'oshdlíí. 18 Christ shiláhyú ánát'ininłíí zhą́ doo
shiini' hąh dago baa nagoshn̨i' doleeł, shinkááyú doo Jews daanlįį dahíí Bik'ehgo'ihi'n̨ań
biyati'íí yikísk'eh ádaat'eego ádaayiłsį, shinkááyú yałti'go hik'e ánát'ininłgo, ła'íí 19 Godiyininłgo
be'ígozinníí hik'e ígozisgo ánágot'ininłíí Christ shinkááyú ánát'ininłgo, ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̨ań
biSpirit binawodíí shinkááyú na'iziidgo Jerusalemdí' Ilírikamzhį' daagotahyú Christ
nłt'éégo baa na'gon̨i'íí ąął baa yásíłti' ni'. 20 Áík'ehgo Christ doo bígózį dayú yati'
baa gozhóni baa yashti'go nabik'í'isiid ni', Christ iłk'idá' bígózininłyú baa yashti'yúgo,
ła' nn̨ee kįh bitł'ááh si'aanníí áyíílaahíí biká'gee na'ishtł'ininłíí k'ehgo ashn̨e' doleeł ni':

21 Áídá' bek'e'eshchiinií gánníígo, Hadíń doo hwahá baa bił nagonni' dahíí bił ch'í'nah
daaleeh: hadíń doo hwahá ya'ikodaanzį dahíí yídaagołsį doo, nii. 22 Áík'ehgo yashti'go
nashi'dintł'ogíí bighą ch'éh nohwich'į' disháhgo asht'ąą ni'. 23 Áídá' k'adíí dząągee doo
hayú yánánáshtih dago, ła'íí doo ałch'ídé łegodzaa da nohwich'į' disháh hásht'ąągo,
24 Spinyú déyáágo nohwini'gee ch'ínsháhgo daanohwidistseełíí hásht'ąą, áígee dét'ąhézhį'
nohwił daagozhǫǫgo nahétąą hik'e Spinyú naadesdzaago shich'odaadohniił nsį. 25 K'adíí
Jerusalemyú Jesus daayokąąhíí bich'odaashniihyú déyáá. 26 Macedóniayú ła'íí Akéyayú
daagolínihíí bił daagozhǫǫgo Jerusalemgee Jesus daayokąąhíí tédaat'iyéhíí zhaali yich'į'
ádaile'. 27 Da'anii yaa bił daagozhǫǫgo ádaile'; áí da'anii baa hadais'áhi daanlįį. Áígee
Jesus daayokąąhíí yaaká'dí' begoz'áni daabíyééhíí łahzhį' doo Jews daanlįį dahíí yaa
daizné'híí bighą ni'gosdzáń biká'gee nandeehíí ła' yee yich'odaaniihgo dábik'eh. 28 Díí ąął
ashłaago zhaali bá łenáhesdlaahíí baa daadeni'ąągo nohwaa deshaał, Spainyú déyáágo.
29 Nohwaa níyáágo Christ nłt'éégo baa na'gonni'íí bee gozhóónií ch'ída'izkaadgo bee
nohwaa nsháhíí bígonsį. 30 Áí bighą shik'ííyú, Jesus Christ nohweBik'ehń, ła'íí Holy Spirit
bee łił daanjǫǫhíí bighą nánohwoshkąąh, Bik'ehgo'ihi'nań shá nádaahohkąąhgo dała'
nohwił dahdaanshdǫh le'. 31 Áík'ehgo Judéagee doo da'odląą dahíí doo hago ádaashile'
dago shá da'ohkąąh; ła'íí zhaali Jerusalemgee Jesus daayokąąhíí bá íła'áshłaahíí yaa
biłdaagozhǫǫgo nádaidoné'go ałdó' shá da'ohkąąh; 32 Áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'nań bik'ehgo
shiłgozhǫǫgo nohwaa nsháh, ła'íí nohwigotahgee dét'ąh nohwista' nsháhgo nohwił
hanasół. 33 Bik'ehgo'ihi'nań be'ałch'ą'gont'ééhíí nohwił nlįį le'. Doleełgo at'éé.

16

1 Nohwilah, Phoebe holzéhi, bá nohwich'ą' k'e'eshchii, Cenchréagee ha'ánáłséhíí yi-
tahyú na'iziidihi: 2 Áń Jesus daayokąąhíí k'ehgo nohweBik'ehń biláhyú k'ídaahoh'nii,
ła'íí shich'odaahniih nohwiłniiyúgo bich'odaahniih: áń łánihi yich'odaazni', shíí ałdó'
shich'ozni'. 3 Priscílla hik'e Áquila, Christ Jesus biláhyú shich'odaaníhi, Gozhǫǫ, shá daabił-
dohnii. 4 Áí shighą goyéégo bich'ą' nadaagoyaa, dásdozhą shighą nanezna', áí ba'ihénsį; ła'íí
hayú doo Jews daanlįį dahíí ha'ánáłséhíí nagoznilyú ínashood dawa ya'ihédaanzį ałdó'.
5 Áí bigowąyú ínashood da'okąąhgo íła'ánát'ąłíí dawa ałdó', Gozhǫǫ, shá daabiłdohnii.
Epenétus, dázhǫ shił nzhónihíí, Gozhǫǫ, shá daabiłdohnii, áń Akéyayú dantsé Christ
yich'ą' dahiyáhi. 6 Mary, Gozhǫǫ, shá daabiłdohnii, áń nyeego nohwá na'iziid ni'.
7 Androníkas hik'e Junia, bił hat'í'ihi, bił ha'áshíjéd n'íí, Gozhǫǫ, shá daabiłdohnii, áí Jesus
binadaal'a'á itah daanlįį, daach'inłsíni ádaat'ee, áí dashíntsé Christ yich'ą' dah hizh'ázhi
at'éé. 8 Ámplias, nohweBik'ehń biláhyú shił nzhóni, Gozhǫǫ, shá daabiłdohnii. 9 Úrbane,
Christ biláhyú nohwich'odaaníhi, ła'íí Stákis shił nzhóni, Gozhǫǫ, shá daabiłdohnii.
10 Apélles, Christ bił dábik'ehi, Gozhǫǫ, shá daabiłdohnii. Aristobúlus yił daagolíínií ałdó',
Gozhǫǫ, shá daabiłdohnii. 11 Heródion, bił hat'í'ihi, Gozhǫǫ, shá daabiłdohnii. Narcíssus
yił daagolíínií, nohweBik'ehń daayokąąhíí, Gozhǫǫ, shá daabiłdohnii. 12 Tryfína hik'e
Tryfósa, nohweBik'ehń yánada'iziidi, Gozhǫǫ, shá daabiłdohnii. Pérsis, bił daach'izhóni,
nohweBik'ehń łąągo yána'iziidíí ałdó', Gozhǫǫ, shá daabiłdohnii. 13 Rufus, nohweBik'ehń
habiłtíínií, Gozhǫǫ, shá daabiłdohnii, áń bąąhíí, shíí ałdó' shimaa biłdishníhi, Gozhǫǫ, shá
daabiłdohnii. 14 Asýncritus, Phlégon, Hérmas, Pátrobas, ła'íí Hérmes, Gozhǫǫ, shá daabił-
dohnii, nohwik'isyú yił nakaihíí ałdó'. 15 Philólogus hik'e Julia, Nérius hik'e bilah, Olýmpas
ła'íí Jesus daayokąąhíí yił nakaihíí dawa, Gozhǫǫ, shá daabiłdohnii. 16 Daagodinołsįgo
daałohts'ǫs le'. Christ daayokąąhgo ha'ánáłséhíí nagoznilíí, Gozhǫǫ, daanohwiłnii.
17 Shik'ííyú, nadaanohwoshkąąh, hadíń nohwił ch'ígon'ąąhíí yídaagoł'ąą n'íí déłahgota
nohwił ch'ídaago'áahgo ałch'ínohwiníłłíí ła'íí nohwich'ą' daagodiłkishíí, daat'éhi ádaat'ąą
shąhíí bídaagonołsąąhgo bits'ą'zhą' ádaanoht'ee. 18 Ágádaat'eehíí Jesus Christ nohweBik'ehń
doo yánada'iziidihi at'éé da, daabibid zhą yaa natsídaakees; áí nłt'éégo ádaanii ndihíí,
ła'íí nzhǫǫgo hanádaadzih ndihíí doo daagoyąą dahíí k'izédaabidiniił. 19 Bik'ehgo'ihi'nań
bikísk'eh ádaanoht'eehíí nnee dawa yídaagołsąhíí bighą nohwaa shił gozhǫǫ; áídá' nłt'éégo

ágot'eehíí zhą́ bich'į' daagonohsąągo, ła'íí nchǫ'go ágot'eehíí doo bídaagonołsį dago hasht'ı́ı́. 20 Bik'ehgo'ihi'n̄ań be'iłch'į'gont'éehíí dak'adégo Satan nohwá yaa gonłn̄eego biłedaadoł'éés. Jesus Christ nohweBik'ehń biłgoch'oba'íí bee nohwich'į' goz'ąą le'. Doleełgo at'éé. 21 Timotheus, bił na'isiidíí, ła'íí Lúcius, Jason, ła'íí Sosípater, bił hat'í'ihi, Gozhǫ́ǫ́, daanohwiłn̄ii. 22 Shíí, Tértius, díí naltsoosíí Paul bá k'e'shiłchínihi, nohweBik'ehń biláhyú, Gozhǫ́ǫ́, nohwiłdishn̄ii. 23 Gáius golı́ı́gee sídáá, dząągee ínashood íła'ánát'ı́ı́h, áń, Gozhǫ́ǫ́, daanohwiłn̄ii. Erástus, dząą kı́h gozn̄ilgee zhaali yaa sidaahíí, ła'íí Quártus, nohwik'isn, ałdó', Gozhǫ́ǫ́, daanohwiłn̄ii. 24 Jesus Christ nohweBik'ehń biłgoch'oba'íí daanohwigha bee nohwich'į' goz'ąą le'. Doleełgo at'éé. 25 Yati' baa gozhóni baa nagoshn̄i'íí, áí Jesus Christ baa na'gon̄i'íí bikísk'ehyú Bik'ehgo'ihi'n̄ań nohwinawod nohwá ánágodléhi at'éé; ni'gosdzáń alzaadí' yushdí' godezt'i'go na'gon̄i' doo bígózı́ da n'íí, áí Jesus Christ baa na'gon̄i'íí, bee ch'í'n̄ah silı́ı́, 26 Áí k'adíí bígózı́go alzaa, Bik'ehgo'ihi'n̄ań binkááyú nada'iziidi n'íí bek'e'eshchiiníí k'ehgo nn̄ee iłtah at'éégo hadaazt'i'íí dawa bił na'gon̄i', daayodląąhgo yikísk'eh ádaat'ee doleełhíí bighą, áí Bik'ehgo'ihi'n̄ań doo benogowáh dahi yegos'aaníí bik'ehgo at'éé: 27 Bik'ehgo'ihi'n̄ań, áń zhą́ goyánihi, Jesus Christ biláhyú dahazhı́' ba'ihégosı́ le'. Doleełgo at'éé.

THE FIRST EPISTLE OF PAUL THE APOSTLE TO THE CORINTHIANS

1 Shíí, Paul, Jesus Christ binal'a'á nshłįįgo Bik'ehgo'ih'n̲ań háshit'įįgo shi'dokéed, ła'íí
nohwik'isn Sosthenes, 2 Ínashood Corinthgee ha'ánáłséhíí bich'į' k'e'iilchii, áí Christ Jesus
biláhyú godilzįhgo ádaat'eego ádaabi'deszaa, Bik'ehgo'ihi'n̲ań báhadaadeszaahíí daalee-
hgo daabi'dokéed, ła'íí dahot'éhé Jesus Christ nohweBik'ehń bizhi' biláhyú daayokąąhíí
dawa bich'į' k'e'iilchii, áń dabíí beBik'ehń ła'íí néé nohweBik'ehń nlįį: 3 Bik'ehgo'ihi'n̲ań
nohwiTaa hik'e Jesus Christ nohweBik'ehń bits'ą'dí' iłgoch'oba'íí ła'íí iłch'į'gont'éehíí
bee nohwich'į' goz'ąą le'. 4 Bik'ehgo'ihi'n̲ań biłgoch'oba'íí Jesus Christ biláhyú nohwaa
yiné'híí bighą dábik'ehń oshkąąhgo nohwá ba'ihénsį; 5 Áń dawahá yee nohwich'on̲ii, yati'
yee nohwich'on̲ii, nohwigoyą' ndi nohwá ágółsį; 6 Áík'ehgo Christ baa nadaagohiiln̲i'íí
nohwitahyú nłdzilgo áyíłsį: 7 Áík'ehgo yaaká'dí' nohwaa hi'né'íí doo ła' binohdįh da; Jesus
Christ nohweBik'ehń nadáhíí biba' ádaanoht'eedá': 8 Bik'ehgo'ihi'n̲ań nołdzilgo ánohwiłsį
doleeł danágódzáázhį', áík'ehgo Jesus Christ nohweBik'ehń nadáhíí bijįį doo nt'é bee
nohwaa dahgoz'ąą da doleeł. 9 Bik'ehgo'ihi'n̲ań da'án̲ííyú át'éé, áń biYe' Jesus Christ
nohweBik'ehń bił łił daanohdlįigo nohwich'į' ánn̲iid. 10 K'adíí nánohwoshkąąh, shik'ííyú,
Jesus Christ nohweBik'ehń bizhi' biláyú dáłełt'eego yádaałti' doleełgo, nohwitahyú doo
iłts'ą' ádaanoht'ee da doleełgo: áídá' nohwiini' dáłełt'eego ła'íí dáłełt'eego natsídaah-
keesgo dałaházhį' be'ádaanoht'ee le'. 11 Shik'ííyú, iłch'į' nanádaagonołkaad ląą, Kłóe yił
naháztaaníí shił nadaagoln̲i'. 12 Gádishn̲iigo ádishn̲ii, ła', Shíí Paul zhin̲éé nshłįį; ła'íí,
Shíí Apóllos zhin̲éé nshłįj; ła'íí, Shíí Céphas zhin̲éé nshłįj, ła'íí, Shíí Christ zhin̲éé nshłįj,
daadohn̲ii ląą. 13 Ya' Christshą' dákwíihi daahohiikąąh née? Ya' Paul tsį'iłna'áhi nohwá bíh-
eskał née? Ya' bizhi' bee baptize ádaanohwi'deszaa née? 14 Bik'ehgo'ihi'n̲ań ba'ihénsį,
doo ła' baptize ádaanohwishłaa da, Críspus hik'e Gáius zhą; 15 Baptize ánohwishłaayúgo
dánko dahadíń gán̲ii, Dabíí bizhi' yee baptize ágoł'įį. 16 Áídá' Stéphanas bił daagolíínií
baptize ashłaa ałdó': ba'ashhah ła' baptize ashłaa shįhíí doo bígonsį da. 17 Christ doo
baptize ash'íígo shinł'a' da, áídá' yati' baa gozhóni baa nagoshn̲i'go shinł'a': doo yati'
goyáánií bee yashti' da, áík'ehgo yashti'yúgo dánko tsį'iłna'áhi baa na'gon̲i'íí doo nt'é
áile' da doleeł ni'. 18 Tsį'iłna'áhi baa na'gon̲i'íí ch'á'onehezdeehíí bich'į'yúgo déba'odlohé;
áídá' néé hasdáhiikaihíí nohwich'į'yúgo Bik'ehgo'ihi'n̲ań binawod at'éé. 19 Bek'e'eshchiinií
gán̲íígo, Nn̲ee daagoyáni bigoyą' da'ádįhgo ádaashłe' doleeł, nn̲ee bił ídaagoziníí ałdó' doo
biłídaagozįh dago ádaashłe' doleeł. 20 Nn̲ee goyáni n'íí hayú láń? Begoz'aanií ye'ik'e'iłchíhi
n'íí hayú láń? Ni'gosdzáń biká' ágot'eehíí ye'agodet'áhi n'íí hayú láń? Díí ni'gosdzáń
biká' igoyą'íí, Bik'ehgo'ihi'n̲ań doo nt'é dago áyíílaahi at'éé. 21 Bik'ehgo'ihi'n̲ań góyąągo
ngonłchíí lęk'ehíí k'ehgo ni'gosdzáń biká' nn̲ee dabíí bigoyą'íí bee Bik'ehgo'ihi'n̲ań ch'éh
yídaagołsįįh, áídá' yati' baa gozhóni yaa yałti'íí, ni'gosdzáń biká' nn̲ee bich'į'yúgo doo
nt'é da ndi, biláhyú da'odlaanií hasdáhi'n̲iiłgo Bik'ehgo'ihi'n̲ań ngon'ąą. 22 Jews daanlíni
godiyįhgo be'ígózinihíí yiká hádaat'ąą, ła'íí Greeks daanlíni kogoyą' zhą yiká daadéz'ąą:
23 Áídá' nééhíí Christ tsį'iłna'áhi bíheskałíí baa nadaagohiiln̲i', áí Jews daanlíni bidáh
sizįą, Greeks daanlíni bich'į'yúgo déba'odlohé; 24 Áídá' Bik'ehgo'ihi'n̲ań bich'į' ádaann̲iidíí,
Jews daanlíni ła'íí Greeks daanlíni dawa yich'į'yúgo Christ, Bik'ehgo'ihi'n̲ań binawodíí
át'éé, ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̲ań bigoyą' at'éé. 25 Bik'ehgo'ihi'n̲ań bigoyą'íí, ni'gosdzáń biká'
nn̲ee bich'į'yúgo déba'odlohé ndi, nn̲ee bigoyą'íí yitisgo goyąą; ni'gosdzáń biká' nn̲ee
bich'į'yúgo Bik'ehgo'ihi'n̲ań doo nalwod da ndi, nn̲ee binawodíí yitisgo nalwodhi at'éé.
26 Shik'ííyú, Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwich'į' ádaann̲iidíí baa natsídaahkees; doo hołąągo nn̲ee
bigoyą' bee daagonohsąą da, doo hołąągo dák'a'ádaanoht'ee da, doo hołąągo ízisgo ágot'ee
zhin̲éégo gosolíí da: 27 Ndi Bik'ehgo'ihi'n̲ań ni'gosdzáń biká' nt'é doo góyąą dahíí hay-
ihezn̲il, daagoyáánií ídaayádaandzįgo áile'híí bighą; ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̲ań doo daanłdzil
dahíí hayihezn̲il, nadaalwodíí ídaayádaandzįgo áile'híí bighą; 28 Ni'gosdzáń biká' doo ízisgo

ádaat'eego daagozliinií, ła'íí daach'ich'ołaahíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań hayihezn̲il, doo begon̲áh
dahíí hayihezn̲il, dząągee begoz'aaníí doo nt'é dago ch'í'n̲ah áile'híí bighą: [29] Áík'ehgo
nn̲ee doo ła' Bik'ehgo'ihi'n̲ań binadzahgee ída'odlíí da doleeł. [30] Áídá' Bik'ehgo'ihi'n̲ań
ánát'ı̨ı̨go Christ Jesus bił dała'á daanohłı̨ı̨, áń biláhyú Bik'ehgo'ihi'n̲ań daagondzą́ą́go
ádaanohwizlaa, dábik'ehyú ádaant'ee, ła'íí godilzı̨hgo ádaant'eego ádaanohwizlaa, áń
biláhyú ałdó' hanádaanohwidihez'n̲il: [31] Bek'e'eshchiinií gán̲ííhií k'ehgo, Hadíń ída'odlííhií
nohweBik'ehń yee ída'odlíí le'.

2

[1] Shik'ííyú, nohwaa niyáádá' Bik'ehgo'ihi'n̲ań baa na'gon̲i'íí ni'gosdzáń biká' yati'
dénzhóné ła'íí kogoyą'íí doo bee nohwich'ı̨' yashti'go niyáá da. [2] Áídá' nohwił nashkai
n'dá' Jesus Christ zhą́, tsı̨'ił̨na'áhi bíheskał n'íí, baa yashti'go shiini' łashłaa ni', ła'ihíí
doo nt'é da. [3] Doo nłdzil dago, nesdzidgo, ła'íí dázhǫ́ deshtłidgo nohwił nashkai ni'.
[4] Shiyati'íí ła'íí na'gosh n̲i'íí nn̲ee goyáni biyati' ích'ı̨' goltsódi doo bee yashti' da ni', ndi
Holy Spirit na'iziidgo ła'íí binawod ch'í'n̲ah áńsı̨hgo yashti' ni': [5] Áík'ehgo nohwi'odlą' nn̲ee
bigoyą'íí bich'ı̨'zhin̲éégo doo bada'ohłíí dago, ndi Bik'ehgo'ihi'n̲ań binawodíí bada'ohłíí.
[6] Nohwitahyú nn̲ee Holy Spirit bee báyáń daasiliinií bich'ı̨' igoyą' bee yádaahiilti', doo
díí goldohíí bits'ą́'dí' igoyą'íí da, ła'íí ni'gosdzáń biká' nadaant'aahíí bigoyą'íí doo bee
yádaahiilti' da, áí doo nt'é daaleeh da: [7] Áídá' Bik'ehgo'ihi'n̲ań bigoyą' doo bígózı̨ da n'íí,
nanl'ı̨'íí bee yádaahiilti', áí Bik'ehgo'ihi'n̲ań ni'gosdzáń dabíntsédá' ngonłchı́ı́go yengon'ą́ą́
lę́k'ehíí, áí bee Bik'ehgo'ihi'n̲ań bits'ą́'dí' anáyet'iinií biyi' bił daandlı̨ı̨ doleełhíí bighą:
[8] Áí díí ni'gosdzáń biká' nadaant'aahíí doo ła' yígółsı̨ da: yídaagołsiyúgo nohweBik'ehń
bits'ą́'dindláád nlíni tsı̨'ił̨na'áhi doo yídaayołkał at'éé da. [9] Bek'e'eshchiinií gán̲ííhií
k'ehgo at'éé, Kon̲áá doo yo'ı̨ı̨ dahíí, kojaa doo idits'ag dahíí, ła'íí nn̲ee bijíí yun̲e' doo
hwahá be'ogowáh dahíí, Bik'ehgo'ihi'n̲ań hadíí yił daanzhoonií yá łayiiláa, n̲ii. [10] Áídá'
Bik'ehgo'ihi'n̲ań biSpirit bee nohwich'ı̨' ch'í'n̲ah áyíílaa: Holy Spirit dawahá yineł'ı́ı́,
Bik'ehgo'ihi'n̲ań bits'ą́'dí' doo bígózı̨ dahíí ye'at'éehíí ndi. [11] Hadíń nn̲ee nliinií nn̲ee
ye'at'éhi yígółsı̨? Nn̲ee biyi'siziinií zhą́; da'áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'n̲ań ye'at'éhi nn̲ee doo
ła' yígółsı̨ da, dabíí biSpirit zhą́. [12] Áík'ehgo ni'gosdzáń biká'gee spirit benagowahíí doo
nohwaa hi'né' da, ndi Holy Spirit Bik'ehgo'ihi'n̲ań bits'ą́'dí'hi nohwaa hi'né'; dant'éhéta
Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwaa ch'oba'go nohwaa yiné'íí bídaagonlzı̨ doleełhíí bighą. [13] Áí ałdó'
bee yádaahiilti', doo yati' nn̲ee bigoyą' ił̨ch'ígó'aahíí bee da, ndi yati' Holy Spirit nohwił
ch'ígó'aahíí bee yádaahiilti'; Bik'ehgo'ihi'n̲ań bits'ą́'dí'go ágot'eehíí yaaká'dí' yati'íí bee
nłt'éégo ch'í'n̲ah ágohiidle'. [14] Áídá' nn̲ee Bik'ehgo'ihi'n̲ań biSpirit doo ye'at'éé dahíí
Bik'ehgo'ihi'n̲ań biSpirit bits'ą́'dí' ágot'eehíí doo náidiné' da: bíí bich'ı̨'yúgo déba'odlohé:
doo yígonołsı̨ at'éé da, Holy Spirit binkááyú zhą́ yígółsı̨híí bighą. [15] Ndi hadíń Holy Spirit
ye'at'éhi dawahá yígółsı̨, áídá' dabíí nn̲ee doo Holy Spirit ye'at'éé dahíí doo yígółsini at'éé
da. [16] Hadíńshą' nohweBik'ehń binatsekeesíí yígółsı̨, bił ch'ígó'aah doleełgo? Doo hadíń
da. Áídá' néé Christ binatsekeesíí bídaagonlzı̨.

3

[1] Shik'ííyú, Holy Spirit be'ádaanoht'eehíí k'ehgo doo nohwich'ı̨' yáoshti' at'éé da ni', ndi
ni'gosdzáń be'ádaanoht'eehíí k'ehgo, áníigo ínashood daasolı̨ı̨híí bighą mé' daanohłı̨ı̨híí
k'ehgo nohwich'ı̨' yashti' ni'. [2] Ibe' nohwá náda'siłsı̨ı̨dhíí k'ehgo yati' dabígózinií bee no-
hwich'ı̨' yashti' ni', itsı̨'íí dah, áí yati' nyee'íí át'éé: doo hwahá bídaagonołsı̨ih dahíí bighą
doo bee nohwich'ı̨' yashti' da ni', dak'ad ndi doo bídaagonołsı̨ da. [3] T'ah ni'gosdzáń biká'
ágot'eehíí be'ádaanoht'ee, doo Holy Spirit be'ádaanoht'ee da: nohwitahyú ła' bíyééhíí
ídáhádaaht'ı̨ı̨, ił̨ch'ı̨' daashohkee, ła'íí ił̨ts'ą́'zhı̨' daahohkah, áí bighą t'ah ni'gosdzáń biká'
ágot'eehíí be'ádaanoht'ee, ła'íí ni'gosdzáń biká' nn̲eehíí k'ehgo t'ah nadaahkai go'ı́ı́. [4] Ła'
gán̲íídá', Shíí Paul zhin̲éé nshłı̨ı̨; ła'íí, Shíí Apollos zhin̲éé nshłı̨ı̨, n̲ii; áík'ehgo ni'gosdzáń
biká' ágot'eehíí be'ádaanoht'ee go'ı́ı́. [5] Paulhíísha' hadíń? Apollosíísha' hadíń? Nada'iziidíí
biláhyú da'osodlą́ą́díí zhą́ ndlı̨ı̨, nohweBik'ehń néé dántı̨ı̨gee binasdziid nohwaa din'ą́ą́híí

k'ehgo na'idziid. 6 Shíhíí k'ediiláá, Apollosíí yiyaa nená'nłtłish: ndi Bik'ehgo'ihi'nań
deshjeedgo áyíílaa. 7 Áík'ehgo hadíń k'e'dileehíí dagohíí hadíń nená'nłtłishíí doo nt'é
nlįį da; ndi Bik'ehgo'ihi'nań deshjeedgo áile'íí zhą. 8 K'e'dileehíí ła'íí nená'nłtłishíí biłgo
dáłełt'ee: ła'íí nnee daantįįgee binasdziidíí bidená bich'į' nahi'niił. 9 Néé Bik'ehgo'ihi'nań
dała' bił nada'idziidíí daandlįį: nohwíí Bik'ehgo'ihi'nań k'e'nlááhíí ła'íí nayik'í'iziidíí
daanohłįį, Bik'ehgo'ihi'nań bikįh yitł'įhíí k'ehgo ádaanoht'ee. 10 Nnee góyáni kįh ágole'íí
kįh bitł'ááh łedn'aahíí áile', ágát'éégo shíí Bik'ehgo'ihi'nań biłgoch'oba'íí shaa yiné'íí
bik'ehgo nohwi'odlą' bitł'ááh łedn'aahíí ashłaa, áídí' nnee ła' yiká' hadag yitł'įh. Áídá'
nnee daantįįgee hagot'éégo ágole'íí yaa goyąą le'. 11 Nohwi'odlą' bitł'ááh łedn'aahíí
iłk'idá' ágolzaa, áíhíí Jesus Christ, nnee doo ła' ánágódle' at'éé da. 12 Dahadíń díí itł'ááh
łedn'aahíí biká' ágole'íí, óodo, béshłigai, tséé łąą ílíni, ńdilchi', tł'oh, dagohíí tł'oh
náhesgani yee hadag ágole'yúgo; 13 Nnee daantįįgee binasdziidíí ch'í'nah alne' doleeł:
kaa yá'iti'íí bijįįgee kọ' bee ch'í'nah hileeh; nnee daantįįgee binasdziidíí hago'at'éehíí kọ'
bee bígozįįh doleeł. 14 Nnee ła' hadag ágolaahíí t'ah goz'ąąyúgo, bidená bich'į' nahi'niił
doleeł. 15 Áídá' nnee ła' binasdziidíí ąąłnlid lę́k'eyúgo, nt'é bich'į' nahi'níił le'at'éé n'íí baa
ch'a'one': ndi bíhíí hasdábidilteeh, kọ' biyi' ch'íńyááhíí k'ehgo. 16 Bik'ehgo'ihi'nań bikįh
biyi' daach'okąąhíí daanohłíni ádaanoht'eehíí, ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań biSpirit nohwiyi'
golííhíí bídaagonołsį ya'? 17 Nnee ła' Bik'ehgo'ihi'nań bikįh biyi' daach'okąąhíí dénchọ'go
áyíílaa lę́k'eyúgo, Bik'ehgo'ihi'nań da'ílíí hileehgo ábile' doleeł, Bik'ehgo'ihi'nań bikįh
biyi' daach'okąąhíí godiyįhíí bighą, áí kįhíí nohwíí daanohłįį. 18 Nnee doo ła' ích'į'
nach'aa da le'. Nohwitahyú nnee ła' ni'gosdzáń bigoyą' ye'at'éé ngolníí lę́k'eyúgo, áí
doo nt'é yígółsiníí k'ehgo ádódle', áík'ehgo goyąą hileeh. 19 Díí ni'gosdzáń biká' igoyą'íí
Bik'ehgo'ihi'nań bich'į'yúgo déba'odlohé át'éé: bek'e'eshchiiníí gánníí, Nnee daagondzągą
daanzinníí nadaach'aago nadaagołchi'íí bee Bik'ehgo'ihi'nań daabiłjizh. 20 Ła'íí gánádi'nii,
NohweBik'ehń nnee daagondzągą daanzinníí binatsekeesíí yígółsį, doo nt'é bee alne' dago.
21 Áí bighą nnee doo ła' bada'ołíí da le': dawahá nohwíyéhi ádaat'ee; 22 Paul, dagohíí Apollos,
Cephas, dagohíí ni'gosdzáń, ihi'naahíí, dagohíí da'itsaahíí, dawahá k'adíí daagolíni,
dagohíí dawahá begonáhi, dawa nohwíyéhi ádaat'ee. 23 Áídá' Christ bíyéé daanohłįį;
Christ-híí Bik'ehgo'ihi'nań bíyéé nlįį.

4

1 Christ yánada'iziidíí ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań bits'ą́'dí' doo bígózį da n'íí nłt'éégo
daineł'íígo yaa nadaagolni'íí daandlįįgo nohwaa natsí'ikees le'. 2 Áík'ehgo nnee nada'iziidíí
binant'a' da'ábiłniiyú ánát'ijłgo goz'ąą. 3 Nohwíí shaa yádaałti'yúgo, ła'íí nnee aayánáltihíí
shaa yałti' ndi, doo shił hago'at'éé da; shíí ndi doo ídaayashti' da. 4 Dénchọ'égo
asdzaahíí doo bígonsį da, ndi áí bighą nłt'éégo shich'į' ch'ígowáh doo dishnii da: áídá'
nohweBik'ehń zhą shaa yałti'. 5 Áí bighą doo hwahá biká' ngowáh dadá' doo aayádaałti'
da, nohweBik'ehń nádzáágo zhą, áń dawahá godiłhiłíí biyi' nanl'į' n'íí got'ijzhį' ch'í'nah
áidoliił, ła'íí nnee bijíí yune' yaa natsídaakeesíí ch'í'nah áidoliił: áík'ehgo nnee daan-
tįįgee nłt'éégo ánádaat'ijł lę́k'eyúgo, Bik'ehgo'ihi'nań, Nłt'éégo ánádaaht'ijł ni', daabiłnii
doleeł. 6 Shik'ííyú, shíí hik'e Apollos biłgo nohwe'ídaagonoł'aah doleełgo nohwich'į'
ádaayásiilti'; bek'e'eshchiiníí ánníhíí bitisgo nnee doo baa natsídaahkees da doleełgo,
ła'íí nohwíí nnee doo dała'á bee ídaada'ohdlíídá' ła'ihíí nohwił daanchọ' da doleełgo.
7 Hagot'éégo lą́ą́ łahgo ánt'éégo sínlįį? Nt'é lą́ą́ níyéhi doo naa hi'né'hi da láń? Naa hi'né'
lę́k'eyúgo, nt'é bighą ída'óńdlii? Doo naa hi'né'híí k'ehgo lą́ą́ ánt'ee. 8 Iłk'idá' dawahá
daanohwíyéé ya', iłk'idá' hadaanołdzil ya', nant'án k'ehgo nadaanoht'aa, daanohwídįh
ndi: nadaanoht'aahí dázhọ́ hásht'ij, néé ałdó' nohwił nadaant'aa doleełhíí bighą. 9 Néé,
Jesus binal'a'á daandliinníí, Bik'ehgo'ihi'nań iké'yú ch'ínohwinil shį nsį, nnee natseedgo
bándaagost'ąąhíí k'ehgo: ni'gosdzáń biká' daagolíínníí, Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á yaaká'yú
daagolíínníí, ła'íí nnee dawa daanohwineł'íígo ádaanohwi'deszaa. 10 Néé Christ bighą
nnee déba'odlohé daandlįį, nohwihíí Christ binkááyú daagondzągą daanohsį; néé doo
daanłdzil dahíí k'ehgo nohwaa natsí'ikees, nohwihíí nadaanlwod daanohsį; nohwíí nnee

daanohwidnłsį, nééhíí daanohwich'ich'ołaa. [11] Díí jįį t'ah shiną' ła'íí dibá' daandlįį,
nohwidiyágé ádaadįh, da'adzaayú nanohwida'dindzil, nohwigową ádaagodįhgo da'ílį́ą́
nahiikai; [12] Danéé nohwigan bee nada'idziid: daanohwoch'iid lę́k'eyúgo bá da'ohiikąąh;
nohwiniidaagonłsį ndi bich'į' dahdaanldǫh: [13] Nchǫ'go nohwaa yádaałti'íí biyaa gozhǫǫ́
doleełíí bá hádaahiit'ąą: ni'gosdzáń biká' dawahá nchǫ'i ch'í'ídeehíí daandlįįhíí k'ehgo
nohwaa nats'í'ikees, díí jįį ndi nohwił ch'ídaagosdínihíí k'ehgo nohwaa nats'í'ikees. [14] Díí
doo bik'ee ídaayádaanohdzįhíí bighą nohwich'į' k'e'eshchii da, áídá' shichągháshé shił
daanzhooníí daanohłįigo nohwił ch'ídaagonsh'aahíí bighą ádaanohwiłdishną́ii. [15] Christ
bá nohwił ch'ídaago'aahíí gonenan doo náhóltag dayú gólį́ísha' ndi nohwitaahíí dała'á:
Christ Jesus baa yati' baa gozhóni baa nohwił nagoshną́i'go nohwitaa sílį́ą́. [16] Áí bighą ná-
daanohwoshkąąh, shedaał'ą́ą́ le'. [17] Áí bighą Timotheus, nohweBik'ehń biláhyú shizhaazhé
shił nzhǫǫgo ba'oshłíhi, nohwich'į' ołʼa', Christ biláhyú shi'atʼe'íí bínádaagonołzigo
áidoliił, dáhotʼéhé ha'ánázéhyú be'iłch'ígosh'aahíí k'ehgo. [18] Doo nohwaa higháh da
daanzįhíí bighą ła' ídaada'odlíí. [19] Ndi dét'ąhégo nohwaa nsháh doleeł, nohweBik'ehń
hát'ąąyúgo, áík'ehgo áí nną́ee ídaada'odlííhíí doo biyati' zhą́ bígonsįh da, ndi binawod
golą́ąyúgo bígonsįh. [20] Bik'ehgo'ihi'ną́ań bilałtł'áhgee begoz'aaníí doo dáyati' zhą́ yee
ch'í'ną́ah hit'ąą da, binawodíí yee ch'í'ną́ah hit'ąą. [21] Hadíihíí be'ánsht'eego hádaaht'ąą? Gish
be'idiltłishé hishtąąłgo nohwaa nsháh née, dagohíí shił daanohshǫǫgo doo hashishkee
dago nohwaa nsháh née?

5

[1] Nohwitahyú nant'į' na'ildeehíí be'ádaanoht'eego nohwaa ch'iną́ii, agat'éégo nant'į'
na'ildeehíí nną́ee Bik'ehgo'ihi'ną́ań doo daayokąąh dahíí bitahyú ndi doo hak'e begoz'ąą da,
kotaa bi'aahíí ko'aago. [2] Dázhǫ́ ídaadołkąąh ląą, baa daahchag le'atʼéhi, díí yeʼánát'ąłíí
nohwitahdí' ch'ilt'é' doleeł ni'. [3] Doo nohwitahyú nashaa da ndi dashiini' zhą́ bee
nohwitahyú nshłąą, áík'ehgo shiną́áł ánágot'ąłhíí k'ehgo iłk'idá' díí nną́ee ánát'ąądíí baa
yásíłti', [4] Jesus Christ nohweBik'ehń bizhi'íí bee íła'ádaanoht'eeyú, doo shiną́áł da ndi
shiini' bee shiną́áłhíí k'ehgo, Jesus Christ nohweBik'ehń binawod nohwił nlįigo, [5] Nną́ee
ágádzaahíí Satan baa daadinoh'aah, bits'í biną́'diną́íh doleełhíí bighą, áík'ehgo biyi'siziníí
hasdágháh doleeł, Jesus nohweBik'ehń nadáhíí bijįą. [6] Ídaada'ohdlííhíí doo nzhǫǫ da. Ya'
báń benilzoołé da'ayą́hágo ik'áán nást'óódíí dahot'éhé daabíndiłsołííshą' doo bídaagonołsį
da née? [7] Nchǫ'go ánádaaht'ąłíí nohwitahyú begoz'aaníí báń beniłzoołé doo ániidá' n'íí
yó'odaahné'híí k'ehgo yó'odaagodoh'aah, áík'ehgo ániidégo ná'ist'oodhíí k'ehgo daałeeh,
báń benilzoołé da'ádįhgo báń alzaahíí k'a'ádaanoht'ee doleeł. Bitis- hagowáh n'íí bee
bínádaahiilną́iihgo dibełą́ą́ bizhaazhé zesdąłhíí k'ehgo Christ nohwá zesdąą lę́k'e: [8] Áík'ehgo
haląą, łenágodáhgo náda'idąłhíí da'áík'ehgo begoz'ąą le', báń benilzoołé doo ániidá'
be'alzaahíí doo daahiidąą dago, dagohíí báń benilzoołíí k'ehgo natsekees o'ną́'híí ła'íí
nchǫ'go ágot'eehíí bił alzaahíí doo daahiidąą dago; áídá' báń benilzoołé dá'ádįhgo báń
alzaahíí nádaahiidąłh le', áí báńhíí nłt'éégo ła'íí da'ąniigo natsíts'ikeesi golzeego ágot'ínihi.
[9] Nant'ą́ nakaihíí doo bił nahkai da, nohwiłdishną́iigo nohwich'ą́' k'e'eshiłchą́ą́ ni': [10] Áídá'
nant'ą́' nakaihíí, dawahá dayúwehégo ídáhádaat'iníí, daan'ąłhíí, dagohíí k'e'eshchíń
daayokąąhíí doo ínashood daanlįą dahíí doo ádáłdishną́ii da; áí ádáłdishną́ii lę́k'eyúgo,
ni'gosdzáń bits'ą́' nohkáhyúgo zhą́ doo bił nahkai da doleeł ni'. [11] Áídá' gánohwiłdishną́iigo
nohwich'ą́' k'e'eshchii, Nną́ee ła' ínashood daayiłną́iihíí nant'ą́' naghaa lę́k'eyúgo, dagohíí
dawahá dayúwehégo ídáhát'íníí, k'e'eshchíń yokąąhíí, yati' ye'okáałíí, da'idląą nt'éé́híí,
dagohíí ahádaʼi'ną́iiłíí nlįą lę́k'eyúgo, doo bił nahkai da; ágádaat'eehíí doo bił daohsąą
da. [12] Hant'é nashinłtł'ogo yánáltihíí ádish'ąłigo doo ínashood daanlįą dahíí baa yashti'
doleeł? Ínashood daanliníí zhą́ baa yádaałti'go goz'ąą. [13] Doo ínashood daanlįą dahíí
Bik'ehgo'ihi'ną́ań zhą́ yánáltihíí nlįigo yaa yádaałti'. Áík'ehgo nną́ee nchǫ'go ánát'ąłíí
nohwits'ą́' nołteeh.

6

1 Nohwíí ła' dahagot'éégo iłch'į' gosoł'ąą ląk'eyúgo, doo ídaa yágósį dago doo ínashood
daanlįį dahíí binadzahgee łaa yałti' née, ínashood daanliinií binadzahgee zhą łaa yałti'
le'at'éhi? 2 Ínashood daanliinií dahagee ni'gosdzáń biká' nnee yaa yádaałti' doleełíí doo
bídaagonołsį da née? Ni'gosdzáń biká' nnee baa yádaałti'íí nohwidáhyú begoz'ąądá',
da'ayąhágo goz'ánihíí baa yádaałti'go doo bik'eh shohjeed da ya'? 3 Bik'ehgo'ihi'nań
binal'a'á yaaká'yú daagolíni baa yádaałti'íí nohwidáhyú begoz'aaníí doo bídaagonołsį da
gá? Áí ndi baa yádaahiilti'dá' ni'gosdzáń biká' zhinéégo ágot'eehíí nłt'éégo baa yádaahiilti'
go'įį. 4 Díí ni'gosdzáń biká' zhinéégo dant'éhé bighą łaa yádaałti' ląk'eyúgo, nnee
ínashood daanlíni doo daidnłsį dahíí yaa yádaałti'go hanádaahnił née? 5 Díí bik'ee ídaa
yádaanohdzigo ánohwishłe'go ánohwiłdishnii. Ya' nnee góyáánií nohwitahyú doo ła' da
née? Doo ła' bik'isyú łił dahnagos'ąągee yaa yałti' doleełíí yik'eh sitįį da née? 6 Áídá' nnee
ła' bik'isn biłgo łaa yałti'go, aayánáltihíí doo ínashood daanlįį dahíí binadzahgee łaa yałti'.
7 Áík'ehgo nohwitahyú dázhǫ́ dégochǫ'go goz'ąą, aayánáltihíí binadzahgee łaa yádaałti'híí
bighą. Áídá' nt'é bighą doo ch'ík'eh ánánohwił'ijił da? Nt'é bighą doo ch'ík'eh nohwich'į'
nadaach'aa da? 8 Áídá' nda'ołsiih, Christ biláhyú nohwik'isyú ndi doo bik'ehyú ádaał'ijį
da, bich'į' nadaahch'aa. 9 Doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí Bik'ehgo'ihi'nań bilałtł'áhgee be-
goz'aaníí doo itah bíyéé daaleeh dago doo bídaagonołsį da gá? Nohwich'į' na'doch'aa hela':
iké' na'idaahíí, k'e'eshchíń daayokąąhíí, nant'į' nakaihíí, nnee daanliinií nnee yiłgo doo
bik'ehyú ádaat'ijį dahíí, 10 Da'n'ijihíí, dawahá dayúwehégo ídáhádaat'iinií, da'idląą nt'éehíí,
yati' yeda'okáałíí, ła'íí ahada'i'niiłíí, díí dawa Bik'ehgo'ihi'nań bilałtł'áhgee begoz'aaníí
doo itah bíyéé daaleeh da. 11 Nohwíí ła' ágádaanoht'ee ni': áídá' Jesus nohweBik'ehń
bizhi' bee ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań daahohiikąąhíí biSpirit biláhyú taadaanohwi'desgiz, bá
hadaanohwi'deszaa, ła'íí dábik'ehyú ádaanoht'ee daanohwiłdo'niid. 12 Dawahá shá bił
ch'í'otąą ndi doo dawa bee shich'ogo'nii da: dawahá shá bił ch'í'otąą ndi doo ła'
ích'i' shiltsood da áshi'dilne' da. 13 Hidáń nohwibid bá át'éé, ła'íí nohwibid hidáń bá
át'éé: ndi Bik'ehgo'ihi'nań da'ała doo nt'é dago áíléh doleeł. Nohwits'íhíí doo nant'i'
na'idahíí bá át'éé da, ndi nohweBik'ehń bá át'éé, ła'íí nohweBik'ehń binawodíí nohwits'í
bá át'éé. 14 Bik'ehgo'ihi'nań nohweBik'ehń naahi'na'go áyíílaa, néé ałdó' binawod bee
naadaahihii'nahgo ádaanohwiiléh. 15 Ya' nohwits'í Christ bił dała'á daanlijgo at'éehíí
doo bídaagonołsį da gá? Áík'ehgo ya' Christ bił dała'á nliinií isdzán nant'i' nagháhi
bił dała'á ádíshdléh née? Dah, da'anii doo ágát'éé da doleeł. 16 Ya' nnee ła' isdzán
nant'i' nagháhi ya'ádidiltjígo isdzánhíí bił bits'í dała'á nadleehíí doo bídaagonołsį da
gá? Gánjígo dahgoz'ąą, Nakihíí bits'í dała'á nádodleeł. 17 Áídá' hadíń nohweBik'ehń
ya'ádidiltjihíí spirit dała'á át'éé. 18 Nant'i' na'idahíí bits'ą' nadohkeeh. Nnee ni'iłsiih
ła'ihíí doo bits'í yee ni'ihiłsiih da; áídá' dahadíń nant'i' naghaahíí bits'í yee ni'ihiłsiih.
19 Ya' nohwits'íhíí Holy Spirit nohwiyi' golíínií bikih biyi' daach'okąąhíí ádaat'eehíí doo
bídaagonołsį da gá? Nohwits'íhíí Bik'ehgo'ihi'nań nohwaa yiné'ihi at'éé, doo daanohwíí
nohwíyéhi ádaanoht'ee da go'ijí. 20 Łáń izlijgo nadaanohwi'dehezniihi ádaanoht'ee: ái
bighą Bik'ehgo'ihi'nań ízisgo at'éehíí ch'í'nah ádaanołsi, nohwits'íhíí ła'íí nohwiyi'siziinií
bee, ái Bik'ehgo'ihi'nań bíyéé.

7

1 Baa shich'i' k'eda'shołchij n'íí bee nohwich'i' k'e'ná'ishchii: Nnee doo nannee dayúgo
bá nłt'éé. 2 Áídá' dánko nant'i' nakáhíí bighą nnee dała'á daantjígee dabíí bi'aa golíj le', ła'íí
isdzáné dała'á daantjígee dabíí biką' golíj le'. 3 Isdzán biką' yił nteesh hat'íjyúgo nneehíí
doo dah nii da le': ła'íí nnee ałdó' da'áík'ehgo bi'aa áidoliił. 4 Isdzán doo dabíí bik'ehgo
ánát'ijił da le', ndi biką' bik'ehgo: nnee ałdó' da'áík'ehgo doo dabíí bik'ehgo ánát'ijił
da le', ndi bi'aa bik'ehgo. 5 Doo iłch'i' a'nohchi' da, dahagee dáshiná' ohkąąhgeeyúgo
zhą daazhógo ngonoh'aah; ái bikédí'go łaa naht'aash, doo ágáhoht'ijił dayúgo dánko
nohwits'í yiká hát'íínií doo bidag ánoht'ee da doleełhíí bighą Satan nanohwíntaah
doleeł. 6 Díí nohwił ch'íńsh'aahíí bighą nohwich'i' yashti', doo bee nohwá ngonsh'aahgo

da. [7] Shíí ánsht'eehíí k'ehgo nnee dawa ałdó' ádaat'eego hasht'ęęi. Áídá' nnee dała'á
ntęęigee bi'at'e'ihíí Bik'ehgo'ihi'nań bits'ą'dí' begoz'ąą, ła' nadaaneedá' ła'ihíí doo nadaanee
dago. [8] Áík'ehgo doo nadaanee dahíí ła'íí isdzáné itsaa daanliiníí gádaabiłdishnii, Shíí
k'ehgo doo nadaahnee da ndizhǫǫ. [9] Áídá' na'i'neehíí bich'ę' doo ích'idildęh dayúgo,
ch'ík'eh nadaach'inéh ndizhǫǫ: nach'ineehíí shich'ę'yúgo doo nłt'éé da ndi na'i'neehíí
bidáhzhę' ch'ilęęyúgo dánko nant'ę' ch'idigháhíí itisgo doo nzhǫǫ da. [10] Áídá' nadaaneehíí
gádaałdishnii, doo shíí da, nohweBik'ehń gáyiłnii, Isdzán biką' yił iłk'ínáot'aash hela':
[11] Áídá' yił iłk'ínát'aazh lęk'eyúgo, daazhógo naghaa le', dagohíí biką' yaa nánódáh: ła'íí
nnee bi'aa yił iłk'ínáot'aash hela'. [12] Ła'ihíí shíí gádaałdishnii, nohweBik'ehń doo gánii
da, Ła' nnee Christ biláhyú nohwik'isn, bi'aa doo da'odląą da ndi, biką' odláni yił golęęgo
bił dábik'ehyúgo, yó'ayółt'e' hela'. [13] Ła'íí isdzán odláni biką' doo odląą da ndi yił
golęęgo bił dábik'ehyúgo yó'ayółt'e' hela'. [14] Nnee doo odląą dahíí bi'aa bi'odlą'híí bighą
Bik'ehgo'ihi'nań bits'ą'dí'go hakodilne'íí bee bich'ę' goz'ąą, ła'íí isdzán doo odląą dahíí
biką' bi'odlą'híí bighą Bik'ehgo'ihi'nań bits'ą'dí'go hakodilne'íí bee bich'ę' goz'ąą ałdó':
áík'ehgo nohwichągháshé da'ch'odląązhę' bił da'otag doleeł, doo ágát'éé da lęk'eyúgo
doo da'ch'odląązhę' bił da'otag da doleeł ni'. [15] Ła' doo odląą dahíí nádilwod lęk'eyúgo
ch'ík'eh nádilgheed. Christ biláhyú nohwik'isn dagohíí nohwilah, bi'aa dagohíí biką'
bits'ą' ńyáályúgo doo daabihestł'ǫǫ da, áídá' Bik'ehgo'ihi'nań, Nkegohen'ąągo nahkai,
daanohwiłnii. [16] Isdzán, ínashood ńlíni, díí baa natsíńkees, ninkáályú niką' dánko has-
dábi'didołteeł. Nnee, ínashood ńlíni, díí baa natsíńkees, ninkáályú ni'aa dánko has-
dábi'didołteeł. [17] Nnee daantęęigee Bik'ehgo'ihi'nań baa daagodez'ąąhíí k'ehgo hikaah le',
nohweBik'ehń bich'ę' ánniidíí k'ehgo yikísk'eh hikaah le'. Ádishniigo ínashood ha'ánáłséh
nagoznilíí dawa baa goni'ąą. [18] Nnee ła' Bik'ehgo'ihi'nań bich'ę' ánniidá' iłk'idá' círcumcise
ábi'delzaa lá née? Áí shidíí doo k'ena'óshdéh nzę da le'. Nnee ła' Bik'ehgo'ihi'nań bich'ę'
ánniidá' doo círcumcise ábi'delzaa da lá née? Áń circumcise ábi'dolne' hela'. [19] Circumcise
áko'delzaahíí dagohíí doo circumcise áko'delzaa dahíí doo hago'at'éé da, Bik'ehgo'ihi'nań
yengon'ááníí bikísk'eh ách'ít'ééyúgo zhą́ ílęęi. [20] Nnee daantęęigee Bik'ehgo'ihi'nań bich'ę'
ánniidá' nt'é binasdziid láń shę n'íí dayúweh nayik'í'iziid le'. [21] Ya' nich'ę' ánniidá'
isnáh ńlíni lą́ née? Áí doo nił hago'at'éé da le': ndi ná ch'í'otąą lęk'eyúgo ch'ínáńdáh.
[22] Dahadíń nohweBik'ehń bich'ę' ánniidá' isnáh nlęę ndi, nohweBik'ehń binadzahgee doo
isnáh nlíni at'éé da: áídá' dahadíń bich'ę' ánniidá' doo isnáh nlęę da ndi, Christ bi'isna' silęę.
[23] Łáń izlęęgo nadaanohwi'dehezniihi ádaanoht'ee; nnee zhą́ bi'isna' nádaahdleeh hela'.
[24] Shik'ííyú, nohwich'ę' ánniidá' daanohtęęgee hagot'éégo nohwich'ę' goz'ąą lęk'eyúgo,
da'ágádaanoht'eego Bik'ehgo'ihi'nań bił daanohłęę le'. [25] K'adíí ch'ikíí doo hwahá nnéh
dahíí baa yashti', doo nohweBik'ehń yegos'aaníí bee da, ndi nohweBik'ehń biłgoch'oba'íí
shaa yiné'go shada'ołíígo áshíílaahíí bighą bee yashti'. [26] Nagontł'ogíí bengonyááhíí bighą
dahadíń da'at'éehíí k'ehgo naghaago bá nzhǫǫ shę nsę. [27] Ya' nannee née? Hagot'éégoshą'
bił k'ínásht'aazh doo ńńzę da. Ya' doo nannee da née? Doo isdzán biká díń'ęę da le'.
[28] Áídá' nńnaayúgo, doo isíńłsii da; ła'íí na'ilíhn nnáályúgo doo isiih da. Áídá' hadíí
łił nnádaasaaníí ni'gosdzáń biká' nagontł'ogíí bee bich'ę' nagoz'ąą doleeł: áí bits'ą'zhę'
daanohwoshtą' hasht'ęęi. [29] Shik'ííyú, goldohgo nohwá ngont'aaníí hileehgo ayą́hágo
godziih, nohwiłdishniigo ádishnii: áík'ehgo kodí' godezt'i'go hadíí bi'aa daagolíínníí, bi'aa
doo daagolęęi dahíí k'ehgo ádaat'ee le', bi'aa doo nohweBik'ehń bitisgo yaa natsídaakees
dago; [30] Hadíí daachagíí doo daachag dahíí k'ehgo ádaat'ee le', nt'é bighą daachagíí doo
itisgo yaa natsídaakees dago; hadíí bił daagozhóónníí doo bił daagozhǫǫ dahíí k'ehgo
ádaat'ee le'; hadíí nada'iłniihíí doo nt'é daabíyééhíí k'ehgo ádaat'ee le'; [31] Ła'íí hadíí
ni'gosdzáń biká' ágot'eehíí nabik'í'iziidíí, doo áí zhą́ nabik'í'iziidhíí k'ehgo ádaat'ee da
le', díí ni'gosdzáń biká' benagowaahíí bech'ígowáhi at'éehíí bighą. [32] Doo nohwiini' łąą́
dago nohwá hásht'ęęi. Hadíń doo nanee dahíí nohweBik'ehń bich'ę' zhineégo ágot'eehíí zhą́
yaa natsekeesgo, nohweBik'ehń hagot'éégo yił goyiłshǫǫgo áile'íí yaa natsekees: [33] Áídá'
nnee nanneehíí ni'gosdzáń bich'ę' zhineégo ágot'eehíí zhą́ yaa natsekees, hagot'éégo bi'aa

yił goyiłshǫǫ́go áile'go yaa natsekees. 34 Isdzán naneehíí hik'e isdzán doo nanee dahíí
biłgo doo łełt'ee da. Isdzán doo nanee dahíí nohweBik'ehń bich'į' zhinéégo ágot'eehíí
yaa natsekees, hagot'éégo bits'í hik'e biyi'siziinií godilzihgo at'éégo áyílsį doleełgo: áídá'
isdzán naneehíí ni'gosdzáń bich'į' zhinéégo ágot'eehíí yaa natsekees, hagot'éégo biką'
yił goyiłshǫǫ́go áile'íí yaa natsekees. 35 Díí daanohwíí nohwá nzhǫǫgo yashti'; doo
nohwishjizhgo da, ndi nohwá nłt'éehíí bighą, doo nakigo nohwiini'go da nohweBik'ehń
bá nada'ohsiidhíí bighą. 36 Nnee ła' bitsi' doo nniinéh hát'ǫ́ǫ́ dahíí bighą, doo sitsi' bich'į'
nłt'éégo ánsht'ee da, nzį lǫ́k'eyúgo, ła'íí na'ilíhn bayáńzhį' dahiyaayúgo, ła'íí na'i'neehíí bá
nłt'éé nziyúgo, áí doo hago'at'éé da, doo nchǫ'go ánát'ǫ́ǫ́ł da, ch'ík'eh nniinéh ndi nzhǫǫ.
37 Áídá' nnee ła' nłdzilgo tsídezkeezgo, ła'íí doo nt'é daabíni'ąąyúgo, dabíí hát'ííníí yitis
nlǫ́ǫgo, bitsi' doo nniinéh dago biini' łayiiláa lǫ́k'eyúgo nłt'éégo adzaahi at'éé. 38 Áík'ehgo
nnee bitsi' ła' nnee yaa yinłtǫ́ǫyúgo nłt'éégo adzaa; áídá' doo ła' nnee yaa yinłtǫ́ǫ́ dayúgo
itisgo nłt'éégo adzaa. 39 Isdzán biką' danihi'nnáázhį' begoz'aaníí bee łíbi'dezttł'ǫǫ, ndi
biką' daztsąąyúgo daazhógo naghaa, dabíí hát'ííníí yił niinéh doleeł; nohweBik'ehń bił
dábik'ehyúgo zhą́. 40 Ndi itsaa nliiníí doo nnaná'nnáá dayúgo zhą́ bił gozhǫ́ǫ́ shį nsį:
Bik'ehgo'ihi'nań biSpirit áík'ehgo nashítsiyiłkees shį nsį.

8

1 K'e'eshchíń daach'okąąhgo hidáń baa hi'niił n'íí baa yashti': daanohwigha hidáń
doo godiyįh dago bídaagonlzį. Ndi shí itisgo gonsąą ch'inzįyúgo itisgo da'ích'ídolteeł,
áídá' iłgoch'oba'íí ínashood nłdzilgo ábile'. 2 Dahadíń shí itisgo gonsąą ch'inzinií, bí-
goch'iłsį le'at'éhi doo ła' bígoch'iłsį da. 3 Áídá' dahadíń Bik'ehgo'ihi'nań bił nzhǫǫyúgo,
áń Bik'ehgo'ihi'nań bígółsį. 4 Áík'ehgo k'e'eshchíń daach'okąąhgo hidáń baa hi'niił
n'íí daach'iyąąhíí baa yashti', k'e'eshchíń doo da'anii hinaa dago bídaagonlzį, ła'íí
Bik'ehgo'ihi'nań dała'á zhą́ gólííníí ałdó' bídaagonlzį. 5 Yaaká'yú ła'íí ni'gosdzáń biká'yú
dant'éhéta daach'okąąhíí, gods daaholzéhi, łąą́ ndi, (bich'į' daach'okąąhíí łąą́go, ła'íí
nadaant'án łąą́go daagolǫ́ǫ́ ndi,) 6 Néé Bik'ehgo'ihi'nań dała'á nohwá gólǫ́ǫ́, nohwiTaa, áń
bits'ą́'dí' dawa daagolǫ́ǫ́, ła'íí áń bá daahin'naa; ła'íí nohweBik'ehń dała'á gólǫ́ǫ́, Jesus
Christ, áń binkááyú dawa daagolǫ́ǫ́, ła'íí áń binkááyú daahin'naa. 7 Da'ágát'éé ndi ínashood
doo dawa áí yídaagołsį da: áídá' kú begonyaazhį' ła' k'e'eshchíń zhą́ daach'okąąhíí
yídaagołsį ni'; áí hidáń godiyįhgo at'éé daanzigo hidáń k'e'eshchíń daach'okąąhgo
baa hi'niił n'íí daayiyąąyúgo, yunáásyú itisgo doo daanłdzil naziį da daaleeh. 8 Doo
hidáń Bik'ehgo'ihi'nań bit'ahgo nohwinoníił át'éé da: daahiidąąyúgo doo áí bighą
Bik'ehgo'ihi'nań binadzahgee itisgo daanjǫǫ da, dagohíí doo daahiidąą dayúgo doo áí
bighą Bik'ehgo'ihi'nań binadzahgee itisgo daanchǫ' da. 9 Áídá' ídaa daagonohdząą,
nohwi'odlą' daanłdzilhíí bighą hidáń k'e'eshchíń baa hi'niił n'íí daahohyąąyúgo, dánko
nnee bi'odlą' doo daanłdzil dahíí ła' nageehgo ádaahłe'. 10 Ni, hidáń doo godiyįhgo at'éé
da bígonłsíni, k'e'eshchíń náda'okąąhé yune' nnaago nnee ła', bi'odlą' doo nłdzil dahíí
no'ǫ́ǫyúgo, dánko doo hago'at'éé ląą nzigo bíí ałdó' yiyąą doleeł; 11 Áík'ehgo shí itisgo
gonsąą nńzihíí bik'izhį' áí nnee bi'odlą' doo nłdzil dahíí dánko ch'a'otłízh, áń Christ
biláhyú nik'isnhi, Christ bá daztsáni. 12 Nohwik'isn bi'odlą' doo nłdzil dago doo bik'ehyú
ágot'eehíí dábik'ehyú át'éé nzigo ádaabinołsigo bich'į' nchǫ'go ánádaaht'ǫ́ǫ́łgo Christ
bich'į' nchǫ'go ánádaaht'ǫ́ǫ́ł hileeh. 13 Áík'ehgo hidáń hishąąhíí bighą shik'isn nanago'yúgo,
dánnágódzáázhį' doo itsį' náoshdąą at'éé da, shik'isn doo nanashgéeh hasht'ǫ́ǫ́ dahíí bighą.

9

1 Ya' doo Christ binal'a'á itah nshłǫ́ǫ́ da gá? Ya' doo dawahá shá bił ch'í'otąą da gá?
Ya' doo Jesus Christ nohweBik'ehń biláhyú shinasdziid daanohłǫ́ǫ́ da gá? 2 Ła' bich'į' doo
Christ binal'a'á nshłǫ́ǫ́ dayúgo, nohwíí nohwich'į' áí nshłǫ́ǫ́ go'ǫ́ǫ́: nohweBik'ehń biyati' bee
nohwich'į' yashti' n'íí biláhyú hasdánohwido'nilhíí bighą Christ binal'a'á nshłǫ́ǫgo shígózį.
3 Díí bee ádáyáshti', hadíń nashídiłkidyúgo: 4 Ya' néé Christ binal'a'á daandliiníí da'iidąągo
doo nohwá goz'ąą da gá? 5 Ya' isdzán ínashood daanlíni bił ndaan'nehgo bił nahiikaigo

doo nohwá goz'ąą da gá, ła' nadaal'a'ihíí, nohweBik'ehń bik'isyú, hik'e Céphas ádaadzaahíí
k'ehgo? 6 Ła'íí ya' shíí hik'e Barnabas zhą́ behihi'n̲aahíí bighą doo na'idziid da ndi doo
hago'at'éé dago nohwá goz'ąą gá? 7 Hadíń dabíí na'izn̲ilgoshą' siláada nlįį? Hadíń dahts'aa
k'eidnláágo binest'ą'íí doo yiyąą dashą'? Hadíń dibełįį́ yin̲ádez'iinííbibe' doo yidlą́ dashą'?
8 Ya' dashíí zhą́ ádishn̲ii gá? Bik'ehgo'ihi'n̲ań yegos'aanííałdó' ánįí go'ąą́. 9 Bik'ehgo'ihi'n̲ań
yegos'aanííMoses binkááyú nohwich'ę' alzaahíí gánįígo bek'e'eshchįį, łłch'íhgee magashi
tł'oh naghái nyí'iił'eesíí doo bizé' na'iłt'éh da, n̲ii. Ya' díí dá magashi zhą́ yaa natsekeesgo
an̲íí née? 10 Dagohíí néé nohwaa natsekeesgo an̲íí née? Da'an̲ii nohwá bek'e'eshchįį:
nn̲ee nágodzįįzíí nest'áń nyohołíígo nágodzįįz, ła'íí ałch'ihíí ałdó' tł'oh naghái nyohołíígo
at'ąą́. 11 Áík'ehgo nohwitahyú Holy Spirit bits'ą́'dí' nłt'éehíí bee nohwił ch'ídaagosiit'ąądá',
ni'gosdzáń biká' nandeehíí nohwaa daanohné'yúgo, ya' nohwił dík'eh ádaagot'ee née?
12 Ła' nn̲ee dant'éhéta bídaandįhíí nohwaa daanohné' daanohwiłn̲iigo bá goz'ąąyúgo, ya'
néehíí doo ágádaan'n̲iigo nohwá goz'ąą da gá? Da'ágát'éé ndi doo hak'i ída'ónkeed da ni',
Christ baa yati' baa gozhóni bidáhgee doo nadaagonłtł'og da doleełhíí bighą dawahá bidag
ádaant'ee. 13 Kįh biyi' da'ch'okąąhíí biyi' dilzįhgo ádaagot'eehíí nayik'ída'iziidíí hidáń
Bik'ehgo'ihi'n̲ań baa hi'n̲iiłíí łahzhę' daayiyąąhíí ya' doo bídaagonołsį da née? Ła'íí dawahá
beda'okąąhíí biká' dahi'n̲iiłgee nada'iziidíí hidáń Bik'ehgo'ihi'n̲ań áígee baa hi'n̲iiłíí łahzhę'
daayiyąą ałdó'. 14 Áík'ehgo hadíń yati' baa gozhóni yaa nadaagoln̲i'íí da'áí yits'ą́'dí'
yedaahin̲aago nohweBik'ehń bándaagoz'ąą. 15 Shíí ałdó' díí bee shá goz'ąą ndi doo hak'i
be'asdzaa da: k'adíí doo ágádaashohłe' dishn̲iigo nohwich'ę' k'e'eshchii da: doo shich'ę'
nahi'n̲iiłgo da yati' baa gozhóni baa yashti'go be'ánsht'eehíí shits'ą́' náidoné' át'éé da,
dahyúgohíí shin̲á' shizes-hjį ndi nzhǫǫ. 16 Yati' baa gozhóni baa nagoshn̲i' ndi doo áí bighą
ída'oshdlii da: áí na'idziidíí shaa det'ąąhíí bighą dáshíni'ąąyú áshłéhgo, yati' baa gozhóni
doo baa nagoshn̲i' dayúgo goyééhíí bee shich'ę' goz'ąą! 17 Díí na'idziidíí dashíí hásht'ąą́go
ánásht'ęłyúgo, bighą shich'ę' nahi'n̲iił: áídá' dashíí doo hasht'ąą́ da ndi ashłe'yúgo, díí
na'idziidíí shaa det'ąąhíí bighą ashłe'. 18 Nt'é shich'ę' nahi'n̲íłł áídá'? Díínko, Christ baa
yati' baa gozhóni baa nagoshn̲i'dá' doo áí bighą nahi'n̲íłł da, áík'ehgo yati' baa gozhóni yaa
yałti'íí nshłęgo, áí bighą shich'ę' nahi'n̲íłłgo shá begoz'ąą ndi doo be'ánásht'ęłł da. 19 Nn̲ee
doo ła' binal'a'á nshłęą da ndi, nn̲ee dawa binal'a'á nshłęgo ádeshdlaa, nn̲ee łąągo Christ
bich'ę'go honshbęhíí bighą. 20 Jews daanliinííbich'ę' Jew nn̲eehíí k'ehgo ádeshdlaa, Jews
daanlíni Christ bich'ę'go honshbęhíí bighą; Jews bich'ę' begoz'aanííyikísk'eh ádaat'eehíí
k'ehgo ádeshdlaa, begoz'aanííyikísk'eh ádaat'eehíí Christ bich'ę'go honshbęhíí bighą;
21 Jews bich'ę' begoz'aaníídoo yikísk'eh ádaat'ee dahíí k'ehgo ádeshdlaa, begoz'aaníídoo
yikísk'eh ádaat'ee dahíí Christ bich'ę'go honshbęhíí bighą, (Bik'ehgo'ihi'n̲ań yegos'aaníídoo
bikísk'eh ánsht'ee da doo dishn̲ii da, ndi Christ yegos'aanííbe'ánsht'ee.) 22 Doo
daanłdzil dahíí bich'ę' doo nłdzil dahíí k'ehgo ádeshdlaa, doo daanłdzil dahíí Christ
bich'ę'go honshbęhíí bighą: nn̲ee dawa bich'ę' dabíí k'ehgo á'denszę ni', dahagot'éégo ła'
hasdakáh doleełhíí bighą. 23 Áík'ehgo be'ánásht'ęłł, yati' baa gozhónihíí bighą, áí bits'ą́'dí'
shíí ałdó' nohwiłgo itah shiyaa gozhǫǫ́ doleełhíí bighą. 24 Iłhanách'idikahgee dawa hadíí
iłhandeskaihíí dała'á aadilwodíí gonłn̲éé goz'ąąhíí doo bídaagonołsę da née? Áík'ehgo
daagonołn̲eehíí bighą nádohkeeh. 25 Itah nagolzéhíí dawahá bee ídaagodzą́ą, ch'ah hobęhíí
daayołbęhíí bighą. Áí ch'ah hobęhíí da'as'ah hichǫǫhi ndi ágádaat'ęh; áídá' néehíí doo
hichǫǫhi daahonlbęhíí bighą ádaahiit'ęh. 26 Áík'ehgo hayú na'idzogíí doo bígonsę dahíí
k'ehgo doo hishwoł da; na'íńłts'ініí da'adzaayú diłts'ęhíí k'ehgo doo dists'ęh da: 27 Áídá'
shits'í hát'íííníí dawa baa gonsąą, na'íńłts'ęhíí k'ehgo shits'í ts'íyaa bił onasts'ę beshik'ehíí
bighą: doo ágásht'ęłł dayúgo yati' baa gozhóni baa yásiłtihíí bikédí'go dánko shíí ndi
ch'ínáshi'dilt'e'.

10

1 Shik'ííyú, díí bídaagonołsę hasht'ąą́, daanohwitaa n'íí dawa yaak'os yitł'ááh nałseeł
lę́k'e, ła'íí túnteel yiyi' ch'ináłsąą́ lę́k'e; 2 Ła'íí dawa yaak'os yitł'ááh ła'íí túnteel yiyi'
ch'ináłsąągee baptize ádaako'deszaahíí k'ehgo binant'a', Moses holzéhi, yiłgo dała'á

daazlįį; [3] Łaʼíí dawa yaakaʼdíʼ hidánéhi daayiyąą łǫ́kʼe; [4] Łaʼíí dawa tsee biyiʼdíʼ tú hálíni
daayidląą łǫ́kʼe; Bikʼehgoʼihiʼnąą áí túhíí tsee biyiʼdíʼ hálįįgo áyíílaa, Christ áí tseehíí kʼehgo
atʼéé: Christ áí nnęehíí dáʼaanákahyú yił daanlįį łǫ́kʼe. [5] Áídáʼ łáni Bikʼehgoʼihiʼnąą doo yił
daagoyiłshǫǫ́ da łǫ́kʼe: áíkʼehgo daʼigolįįyú neznaago ádaabiʼdeszaa. [6] Díí ánágotʼįįł nʼíí
yee nohwił chʼígóʼaahíí bighą ánágotʼįįł łǫ́kʼe: áí nnęe nchǫʼgo ágotʼeehíí hádaatʼįį łǫ́kʼehíí
kʼehgo doo hádaahiitʼįį da doleełhíí bighą. [7] Áí łaʼ kʼeʼeshchíń daayokąąh łǫ́kʼehíí kʼehgo
doo ádaanohtʼee da leʼ; bekʼeʼeshchiiníí gánníhíí kʼehgo, Nnęe dah dinezbįhgo daʼiyąą,
łaʼíí daʼidląą, áídíʼ náádikaahgo gotaał łǫ́kʼe. [8] Łaʼ nantʼįʼ nakai łǫ́kʼehíí kʼehgo haląą doo
ágádaantʼee da leʼ, nadiin taadn doo náhóltagyú hiltʼeego dałaʼá jįį neznaa łǫ́kʼe. [9] Łaʼ
Bikʼehgoʼihiʼnąą nayídaantaah łǫ́kʼehíí kʼehgo haląą néé doo Christ nabídaantaah da leʼ,
ágádaasdzaahíí bighą chʼosh bikʼasdaʼ daagolíni nadaabistseed. [10] Łaʼ Bikʼehgoʼihiʼnąą yaa
daanetʼíįhíí kʼehgo doo ádaanohtʼee da leʼ, ágádaasdzaahíí naʼałtseedíí nadaabistseed. [11] Áí
yee nohwił chʼídaagoʼaahíí bighą bichʼįʼ ádaagosdzaa; łaʼíí nohwá bekʼeʼeshchįį, bitsʼą́ʼdíʼ
bídaagonlʼaah doleełgo, néé begoldohíí bengontʼiʼíí bee nohwaa gonyáá. [12] Áíkʼehgo
hadíń sízíįʼ nzįhíí ídaagodzą́ą leʼ, dánko nadokałhíí bighą. [13] Nnęe dawa dałahágo atʼéégo
nabídaadintaah, nohwíí ałdóʼ daʼáíkʼehgo nanohwídaadintaah: áídáʼ Bikʼehgoʼihiʼnąą
daʼánníyú átʼéé, áíkʼehgo ntʼé doo dánohwikʼeh dahíí bee doo nanohwínotaah atʼéé da; ndi
nanohwíʼdintaahíí biyiʼdíʼ chʼígótʼiʼgo nohwá ágoléh, bichʼįʼ dahdaanołdǫh doleełgo. [14] Áí
bighą, dázhǫ́ shił daanohshóni, kʼeʼeshchíń daachʼokąąhíí bitsʼą́ʼzhįʼgo ádaahnęʼ. [15] Nnęe
daagoyáni bichʼįʼ yashtiʼhíí kʼehgo nohwichʼįʼ yashti; daanohwíí díínko baa natsídaahkees.
[16] Idee biyiʼ siziidíí bee daachʼokąąhíí baʼihédaandzįgo daʼohiikąąhdáʼ daahiidląąhíí, yaʼ
áí doo Christ bidił bee itah daandlįį da gá? Báń nadaahiiʼnéʼdáʼ nádaahidįįhíí, yaʼ áí
doo Christ bitsʼí bee itah daandlįį da gá? [17] Báń dałaʼáhíí kʼehgo néé hiidlą́ą ndi dałaʼá
daandlįį, báń dałaʼáhíí nádaahidįįhíí bighą. [18] Israel hatʼiʼíí ánádaatʼįįłíí baa natsídaahkees:
Bikʼehgoʼihiʼnąą daachʼokąąhgo baa hiʼniiłi łahzhįʼ nádaidįįhíí, yaʼ do áí bee itah daanlįį
da gá? [19] Ntʼé dishnii áídáʼ? Kʼeʼeshchíń daʼaniihi nlįį néeʼ? Hidáń kʼeʼeshchíń baa
hiʼniiłíí godiyįh néeʼ? [20] Dah, ndi gádishnii, doo Bikʼehgoʼihiʼnąą daayokąąh dahíí hantʼé
daayokąąhíí yaa ndaahiniiłíí chʼiidn yaa daahiníłł, doo Bikʼehgoʼihiʼnąą da: doo chʼiidn
bitah daanohłįį hashtʼíįʼ da. [21] NohweBikʼehń biʼideʼ bee daʼohdlą́ą́dáʼ łahyúhíí chʼiidn
biʼideʼ bee doo hagotʼéégo daʼohdlą́ą́h da: dilzįhgo nohweBikʼehń bił daʼohsą́ą́dáʼ łahyúhíí
chʼiidn doo hagotʼéégo bił daʼohsą́ą́ da. [22] Yaʼ nohweBikʼehń nohwichʼįʼ hashkeego ádaanlzį
néeʼ? Yaʼ néé bitisgo nadaanlwod néeʼ? [23] Dawahá shá bił chʼíʼotą́ą́ ndi doo dawa bee
shichʼogoʼnii da: dawahá shá bił chʼíʼotą́ą́ ndi doo dawa shiʼodlą́ʼíí nłdzilgo áileʼ da. [24] Doo
dakózhą́ nłtʼéhi ídáhách'ítʼíįʼ da leʼ, áídáʼ nnęe łaʼi nłtʼéhi bá hách'ítʼíįʼ leʼ. [25] Dantʼéhéta
itsįʼ nanáhiʼniihgee nahiniihíí daahsą́ą́, hishą́ą́ shį, dagohíí doo hishą́ą́ da shį daanohsjgo
doo biká naʼídaadołkidgo da: [26] Niʼgosdzáń łaʼíí bikáʼ daagolíínníí dawa nohweBikʼehń
bíyééhíí bighą dawa daahiidą́ą́go dábikʼeh. [27] Nnęe doo daʼodlą́ą́ dahíí łaʼ shigowąyú
íínááyú ńnąh nohwiłnii łǫ́kʼeyúgo, łaʼíí akú nohwiiniʼyúgo, ntʼéhéta nohwichʼįʼ nniikąąhíí
daahsą́ą́, hishą́ą́ shį, dagohíí doo hishą́ą́ da shį daanohsjgo doo biká naʼídaadołkidgo da.
[28] Áídáʼ łaʼ, Díí hidáń kʼeʼeshchíń baa hiʼnili atʼéé, nohwiłniiyúgo, daohsą́ą́ helaʼ, nohwił
nagolniʼhíí ńbíghą, łaʼíí chʼiyą́ą́go doo dábikʼeh da nzįhíí bighą: niʼgosdzáń łaʼíí biká
daagolíínníí dawa nohweBikʼehń bíyééhíí bighą dawa daahiidą́ą́go dábikʼeh: [29] Chʼiyą́ą́go
doo dábikʼeh da nńzįhíí bighą doo dishniigo ádishnii da, áídáʼ nnęe nił nagolniʼíí chʼiyą́ą́go
doo dábikʼeh da nzįhíí bighą: gánnii shį, Hidáń dawa shá bił chʼíʼotą́ą́dáʼ ntʼé bighą łaʼ
nnęe hidáń doo dawa bił chʼíʼotą́ą́ dahíí shaa néítʼíįʼ? [30] Bikʼehgoʼihiʼnąą shaa chʼobaʼgo
ntʼéhéta hishą́ą́dáʼ, ntʼé bighą baʼihénsjgo hishą́ą́ nʼííhíí bighą nchǫʼgo shaa yáʼitiʼ? nnii
shį. [31] Áídáʼ gánohwiłdishnii, Daʼohsą́ą́gee łaʼíí dantʼé ádaahłeehgee Bikʼehgoʼihiʼnąą
baʼihégosj doleełhíí bighą ádaahtʼįįh. [32] Jews daanliiníí hikʼe doo Jews daanlįį dahíí,
łaʼíí Bikʼehgoʼihiʼnąą daayokąąhgo haʼánáłséhíí nohwighą nanánóhdéh helaʼ: [33] Shíí dawa
ánásht'ininłíí bee nnęe dawa bił goyiłshǫǫ́ hásht'ininłíí, doo dashíí zhą́ nłtʼééhíí ídáhásht'ininłíí da,
ndi łáni nłtʼééhíí bá hásht'ininłíí, yee hasdádokah doleełgo.

11

1 Shíí Christ be'esh'įįhíí k'ehgo nohwíí ałdó' sheda'oł'įį le'. 2 Shik'ííyú, nohwa'ihédaansį,
dawa bee shénádaałnniihíí bighą, ła'íí nt'é nohwił ch'íní'ąą́ą́ n'íí dánohwił nagosisnni'híí
k'ehgo t'ah bikísk'eh ádaanoht'eehíí bighą. 3 Áídá' díí bídaagonołsį hasht'ęę́, Christ
nnee daantęę́gee yá sizįjgo bitsits'inhíí k'ehgo nlįį; ła'íí nneehíí isdzáné yá sizįjgo bit-
sits'inhíí k'ehgo nlįį; ła'íí ałdó' Bik'ehgo'ihi'nań Christ yá sizįjgo bitsits'inhíí k'ehgo
nlįį. 4 Nnee nlíni bitsits'in doo bina'deńtsóozdá' okąąhyúgo, dagohíí Bik'ehgo'ihi'nań
binkááyú yałti'yúgo, bitsits'in doo yidnłsį dago ánát'ęę́ł. 5 Áídá' isdzáné bitsits'in doo
bina'deńtsóoz dago okąąhyúgo, dagohíí Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú yałti'yúgo, bitsits'in
doo yidnłsį dago ánát'ęę́ł: áí isdzán bitsits'in hilzheedhíí k'ehgo at'éé. 6 Áík'ehgo isdzán
doo bitsits'in bina'deńtsóoz dayúgo bitsizíl k'ínógéésh: áídá' isdzán bitsizíl k'égizhgo
dagohíí hilzheedgo yik'ee ídaayándzįyúgo bitsits'in bina'deńtsóoz le'. 7 Nnee nlíni
bitsits'in doo bina'deńtsóoz bik'eh da, Bik'ehgo'ihi'nań be'ilzaahíí nlįjgo ízisgo ye'at'éehíí
ch'í'nah áyíłsįhíí bighą: áídá' isdzánhíí nnee ízisgo ye'at'éehíí ch'í'nah áyíłsį. 8 Nnee doo
isdzán bits'ą́'dí' alzaa da; ndi isdzánhíí nnee bits'ą́'dí' alzaa. 9 Ła'íí nnee doo isdzán bá
ábi'delzaa da; ndi isdzánhíí nnee bá ábi'delzaa. 10 Áí bighą isdzán bitsits'in bina'deńtsóoz
bik'eh, áí biką' yidits'agíí bebígózįhíí bighą, Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á yaaká'dí' daagolíínií
daabo'ęę́híí ałdó' bighą. 11 Ágát'éé ndi, nohweBik'ehń binadzahgee nnee doo hagot'éégo
hileeh da, isdzán da'ádįhgo, ła'íí isdzán ałdó' doo hagot'éégo hileeh da, nnee da'ádįhgo.
12 Isdzán nnee bits'ą́'dí' ábi'delzaa, da'ágát'éégo nnee isdzán bits'ą́'dí' goleehgo ábi'delzaa;
ndi dawahá Bik'ehgo'ihi'nań bits'ą́'dí' daaleehi ádaat'ee. 13 Dánohwíí díí nzhogo baa natsí-
daahkees: ya' isdzán bitsits'in doo bina'deńtsóoz dago Bik'ehgo'ihi'nań yokąąhíí dábik'eh
née? 14 Da'ádaant'eehíí bee nohwił ch'ígót'aah, nnee bitsizíl nneezyúgo yik'ee ídaayándzį.
15 Áídá' isdzán bitsizíl nneezíí bee ba'olníhi at'éé: bitsizílíí bitsits'in bik'eńłtsóoz doleełgo
baa hi'né'. 16 Áídí' nnee ła' díí bighą łahadaadit'áh hádaat'ęę́yúgo, díínko bee bił nadaagołni',
ádishnii n'íí k'ehgo ádaant'ee, ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań daayokąąhgo ha'ánáłséhíí dawa ałdó'
yikísk'eh ádaat'ee. 17 Áídá' díí bee nohwił nagoshni'íí nłt'éégo ánádaaht'ęę́ł doo hagot'éégo
nohwiłdishnii da, íła'ánáht'ęę́híí bits'ą́'dí' doo nłt'éé daahłeeh da, da'itisgo nchǫ' daahłeeh.
18 Dantsé baa yashti'íí díínko, ínashood da'okąąh yune' íła'ánáht'ęę́hgee iłts'ą́'yú daa-
hohkahgo nohwa'ikonsį; áshiłniihíí łahzhį' hoshdląą. 19 Hadíí da'anii da'odlaaníí no-
hwitahyú bebídaagozį doleełhíí bighą iłts'ą́'yú daahohkahíí nohwitahyú begoz'ąą doo.
20 Dałahágee íła'ánáht'ęę́hgee nohweBik'ehń doo da'anii dilzįhgo bá da'ohsąą da go'ęę́.
21 Áídá' da'idąągee dahałe dánohwíí nohwi'idánéhi daahsąągo nohwa'ikonsį, nnee ła' doo
hwahá da'iyąą dadá': áí bighą ła' shina' daanlįį, ła'ihíí łąągo da'idląą. 22 Ya' nohwigową
nagoz'ąą yune' doo da'ohsąą da gá? Dagohíí Bik'ehgo'ihi'nań daayokąąhgo ha'ánáłséhíí
doo bił da'ołtag da née, ła'íí nohwitahyú tédaat'iyéhíí ídaayádaandzjgo ádaahłe' née? Nt'é
nohwiłdishnii áídá'? Ya' díí bighą nohwa'ihénsjgo yashti' doleeł gá? Dah, doo áík'ehgo
nohwaa yashti' da. 23 Nohwitahyú nashaadá' nohwił ch'ígoní'ąą́ą́ n'íí nohweBik'ehń shił
ch'ígon'áni at'éé, áí díínko, Jesus nohweBik'ehń yik'edaannniihíí bílák'edaabistęę́dá', da'áí
bitł'é'gee báń náidn'ąą: 24 Áídí' ya'ihénzjgo oskąądá' iłk'édaizné'go gánniid, Nkóh, daohsąą;
díí shits'í át'éé, nohwá nehestǫ'i: díí bee shínádaadołníhgo ánádaaht'ęę́ł. 25 Da'iyaaníí
bikédí'go da'ágát'éégo idee beda'iskaaníí náidnkąągo gánniid, Díí idee besikaaníí shidił
bee ániidégo Bik'ehgo'ihi'nań hik'e nnee biłgo łángot'aaníí át'éé: náda'ohdlįhgee bee
shínádaadołníhgo ánádaaht'ęę́ł. 26 Díí k'ehgo báń nádaahdęę́hgee, ła'íí díí k'ehgo idee bee
náda'ohdlįhgee, nohweBik'ehń daztsaaníí ch'í'nah ádaanołsį, nádzáázhį'. 27 Áí bighą hadíń
doo godnłsį dago díí báń yiyąąyúgo, dagohíí díí nohweBik'ehń bi'ide' bee idląąyúgo,
nohweBik'ehń bits'í ła'íí bidił yich'ę́' nihesíí. 28 Áík'ehgo nnee dawa ídinel'ęę́jgo zhą́ báń
yiyąą ła'íí idee bee idląą le'. 29 Hadíń doo dábik'ehyú át'éé dadá' iyąąyúgo ła'íí idląąyúgo,
áí bee dabíí góyéégo ích'ę́'godot'áát, da'anii nohweBik'ehń bits'í doo yidnłsį dahíí bighą.
30 Áí bighą nohwitahyú łáni doo nadaalwod da ła'íí kaa yaa nakai, ła'íí łáni da'iłhosh. 31 Néé
da'anii ídaadinel'ęę́ łę́k'eyúgo doo nohwaa yá'iti' da doleeł. 32 Áídá' nohwaa yá'iti' łę́k'eyúgo

nohweBik'ehń nohwił ch'ídaago'aahgo nohwiniidaagodnłsį, ni'gosdzáń biká' nn̲ee doo bił nohwił ch'ígódeeh da doleełhíí bigha̜. 33 Áí bigha̜, shik'ííyú, da'ohsą̨ągee íła'ánáht'ı̨ı̨hyúgo iłba' nasóohtą̨ą̨. 34 Nn̲ee ła' shin̲á' silı̨ı̨ ląk'eyúgo gowąyú iyą̨ą le'; áík'ehgo íła'ánáht'ı̨ı̨híí doo nohwił ch'ígódeeh da. Ła' biká nadaashídołkid n'íí nánsdzáágo hasht'egodeshłííł.

12

1 Shik'ííyú, k'adíí Holy Spirit bits'ą́'dí' kaa hi'né'íí hagot'éégo at'éé shı̨híí bídaagonołsı̨ı̨h hasht'ı̨ı̨́. 2 Bik'ehgo'ihi'n̲ań doo daahohkąąh dadá' k'e'eshchíń doo yádaałti' dahi daahohkąąhgo ch'a'onáłsą́ą́ ni'íí bídaagonołsı̨. 3 Áí bigha̜ díí bídaagonołsı̨ı̨h dázhǫ́ hásht'ı̨ı̨́, nn̲ee ła' Bik'ehgo'ihi'n̲ań biSpirit binkááyú yałti'yúgo doo Jesus bił ch'ígodíni at'éé n̲ii da go'ı̨ı̨́: ła'íí nn̲ee ła' Holy Spirit binkááyú yałti'yúgo zhą́ Jesus nohweBik'ehń nlı̨ı̨, n̲ii. 4 Holy Spirit bits'ą́'dí' kaa hi'né'íí iłtah at'éé ndi Holy Spirit dała'áhi at'éé. 5 Bik'ehgo'ihi'n̲ań bá na'idziidíí iłtah ádaat'ee ndi nohweBik'ehń dała'áhi. 6 Iłtah at'éégo nn̲ee Bik'ehgo'ihi'n̲ań yá nada'iziid, ndi Bik'ehgo'ihi'n̲ań dała'áhi nn̲ee bíyééhíí dawa biláhyú iłtah at'éégo na'iziid. 7 Nn̲ee daantı̨ı̨́gee Holy Spirit binkááyú na'iziidíí baa daagodet'ąą, nn̲ee dawa bá nzhǫǫ doleełgo. 8 Áík'ehgo ła' Holy Spirit binkááyú yati' góyáni baa daagodet'ąą; ła'ihíí da'áí Spirit- híí binkááyú yati' bee koł ígózini baa daagodet'ąą; 9 Ła'ihíí odlą' bee daagodet'ąą, da'áí Spirit binkááyú; ła'ihíí da'áí Spirit binkááyú ná'hilziihgo baa daagodet'ąą; 10 Ła'íí godiyı̨hgo ená'ol'ı̨ı̨łgo baa daagodet'ąą; ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú yádaałti'go; ła'íí spirits hago'at'éhihíí yídaagołsı̨go; ła'íí Holy Spirit binkááyú yati' doo bígózı̨ dahíí yee yádaałti'go; ła'íí yati' doo bígózı̨ dahíí n̲iigo an̲ííhíí yaa nanádaagoln̲i'go baa daagodet'ąą: 11 Díí dawa Spirit dała'áhi bits'ą́'dí' kaa daahi'né', da'áí Spirit- híí dáhat'ı̨ı̨́gee nn̲ee daantı̨ı̨́gee yaa daagode'a'. 12 Kots'í dała'á ndi łąą̨yú henláá, ła'íí łąą̨yú henláá ndi kots'í dała'áhi at'éé: Christ ałdó' da'ágát'éé. 13 Áík'ehgo Holy Spirit dała'áhi bee daanohwigha dała'ázhı̨' baptize ádaanohwi'deszaa, Jews daandliinií dagohíí doo Jews daandlı̨ı̨ dahíí, isnáh daandliinií dagohíí doo isnáh daandlı̨ı̨ dahíí; Holy Spirit dała'áhihi bits'ą́'dí' daahiidlą̨ągo ádaanohwi'deszaa. 14 Kots'í dała'áhi łąą̨yú henláá, doo dała'á zhą́ da. 15 Kokeehíí, Shíí doo kogan nshłı̨ı̨ dahíí bigha̜ doo kots'í itah nshłı̨ı̨ da, n̲ii ląk'eyúgo, ya' doo kots'í itah nlı̨ı̨ da gá? 16 Ła'íí kojaahíí, Shíí doo kon̲aa nshlı̨ı̨ dahíí bigha̜ doo kots'í itah nshłı̨ı̨ da, n̲ii ląk'eyúgo, ya' doo kots'í itah nlı̨ı̨ da gá? 17 Kots'íhíí dawa kon̲aa nlı̨ı̨yúgo hagot'éégo ch'idits'ag? Kots'íhíí dawa kojaa nlı̨ı̨yúgo hagot'éégo ich'ıłchı̨ı̨h doo? 18 Áídá' Bik'ehgo'ihi'n̲ań dabíí hát'ı̨ı̨́híí k'ehgo kots'í łąą̨yú henlááhíí daanné'gee kots'í bee hadaadeszaa. 19 Kots'í bits'ádaadehezlaahíí dała'áyúgo, hagot'éégo its'í hileeh áídá'? 20 Áídá' kots'í łąą̨yú henláá ndi kots'íhíí dała'áhi. 21 Áík'ehgo kon̲aahíí doo hagot'éégo koganhíí, Doo hánesht'ı̨ı̨ da, yiłn̲iih da; ła'íí kotsits'inhíí doo hagot'éégo kokeehíí, Doo hánesht'ı̨ı̨ da, yiłn̲iih da. 22 Doo ágát'éé da, kots'í łąą̨yú henlááhíí doo nalwod da ngoln̲iihíí ákón̲e' itah nlı̨ı̨go zhą́ kots'í gólı̨ı̨́: 23 Nohwits'í łąą̨yú henlááhíí ła' dá'ich'ı̨'go baa natsídaahiikees ndi, áí ła'ihíí bitisgo nłt'éégo bił da'ónltag; nohwits'í łąą̨yú henlááhíí doo hagot'éégo nel'ı̨ı̨́ bígonedzą̨ą̨ dahíí dayúwehyú nłt'éégo bił da'ónltag. 24 Áídá' nohwits'í łąą̨yú henlááhíí daadilkǫǫhyú hit'ı̨ı̨go alzaahíí doo bił da'ónltag da: áídá' Bik'ehgo'ihi'n̲ań dawa dała' ładaayizn̲il, doo bił da'ónltag dahíí dabíí nłt'éégo áyíłsı̨: 25 Áík'ehgo nohwits'í łąą̨yú henlááhíí doo iłk'edaadi'n̲iih da doleeł; áídá' nłt'éégo ádaałiilzı̨ doleełgo Bik'ehgo'ihi'n̲ań dała'ázhı̨' ładaayizn̲il. 26 Áík'ehgo dała'á biniigonłt'éé ląk'eyúgo dawa yił biniidaagonłt'éé; dagohíí dała'á daach'idnłsı̨ ląk'eyúgo dawa yaa bił daagozhǫǫ́ doleeł. 27 Áík'ehgo nohwíí itah Christ bits'í daanohłı̨ı̨, ła'íí dała'á daanohtı̨ı̨gee łąą̨yú henlááhíí daanohłı̨ı̨. 28 Bik'ehgo'ihi'n̲ań díí k'ehgo ínashood daanliinií bitahyú nyiiǵn̲il ląk'e, dantségee bindaal'a'á daanlı̨ı̨go, nakigeehíí binkááyú yádaałti'go, taagigeehíí iłch'ígó'aahgo, iké'geehíí godiyı̨hgo ená'ol'ı̨ı̨łgo, ná'ilziihgo, ich'on̲iigo, nant'án daanlı̨ı̨go, ła'íí Holy Spirit binkááyú yati' doo bígózı̨ dahíí yee yádaałti'go. 29 Ya' dawa Bik'ehgo'ihi'n̲ań bindaal'a'á daanlı̨ı̨ née? Ya' dawa binkááyú yádaałti' née? Ya' dawa iłch'ígó'aahíí daanlı̨ı̨ née? Ya' dawa godiyı̨hgo ánáda'ol'ı̨ı̨ł née? 30 Ya' dawa nná'daahilziihgo baa godet'ąą̨ née?

Ya' dawa Holy Spirit binkááyú yati' doo bígózį dahíí yee yádaałti' née? Ya' dawa nt'é ṇiigo
aṇííhíí yaa nanádaagolṇi'go baa godet'ąą née? 31 Áídá' Holy Spirit bits'ą́'dí' kaa hi'né'íí
itisgo at'éehíí zhą́ hádaaht'įį le': áídí' díínko itisgo ágot'éhi nohwił ch'í'ṇah ágóshłéh.

13

1 Nṇee daanliiníí nłt'éégo yádaałti'íí ła'íí Bik'ehgo'ihi'ṇań binal'a'á yaaká'yú daagolínihíí
biyati' bee yashti'shą' ndi, shił'ijóóníí da'ádįhyúgo bésh dilwoshé áhiłts'agíí, dagohíí bésh
be'idot'ałé łídiildiłgo áhiłts'agíí k'ehgo ánsht'ee. 2 Bik'ehgo'ihi'ṇań shinkááyú yałti'íí shaa
godet'ąąshą' ndi, nt'é doo bígózį da n'íí dawa bígonsįshą' ndi, dawa shił ígózįshą' ndi,
ła'íí shi'odlą'íí bee dził láshį godihi'ṇiił ląk'e ndi, shił'ijóóníí da'ádįhyúgo shíí doo nt'é
nshłįį da. 3 Dawa shíyééhíí tédaat'iyéhíí baa hishṇíílshą' ndi, ła'íí shidi'didlidgo baa
ídinsht'ąą ląk'e ndi, shił ijóóníí da'ádįhyúgo shíí doo nt'é bee hisht'įį da. 4 Koł ijóóníí
nyéé ląk'e ndi ńzaadzhį' bidag ách'ít'éé, ła'íí koł goch'oba'; ła' bíyééhíí doo ídáhách'ít'ı́ı́
da; doo ída'ch'odlíí da, doo ích'idilkąąh da, 5 Koł ijóóníí doo nchǫ'go ách'ít'ı́ı́ da, doo
dashízhą́ ch'inzį da, doo dágóshch'į' bágoch'iłchįįh da, doo déncho'égo baa nats'ítsikees
da; 6 Doo nchǫ'go ágot'eehíí baa koł gozhǫǫ́ da, áídá' da'aṇii ágot'eehíí zhą baa koł gozhǫǫ́;
7 Dawa bidag ách'ít'éé, dawa ch'odlą́ą, nłt'éehíí dawa nch'ołíí, dawa bich'į' dahch'idnłdǫh.
8 Koł ijóóníí doo ádı́ı́h da: yuṇáásyú ágoṇe'íí baa nagolṇi' ląk'e ndi bech'ígoṇáh; Holy
Spirit binkááyú yati' doo bígózį dahíí bee yách'iłti' ląk'e ndi bengowáh; bee koł ígózinníí
bech'ígowáh. 9 K'adíí łahzhį' zhą́ bídaagonlzį, hik'e yuṇáásyú ágoṇe'íí łahzhį' zhą́ baa
nadaagohiilṇi'. 10 Áídá' Bik'ehgo'ihi'ṇań ngonłchííhíí dawa łalzaagee, doo dayúweh łahzhį'
zhą́ bídaagonlzį da doo, áídá' dawa nohwił ídaagozį doleeł. 11 Chągháshé nshłįįdá'
chągháshé k'ehgo yashti' ni', chągháshé k'ehgo doo gonsą́ą́ dago natséskees ni': áídá' nṇee
síłı́ı́ hik'e chągháshé k'ehgo ánsht'ee n'íí shits'ą́' bee yó'ogoyáá ni'. 12 K'adyúgo kát'íné doo
nzhǫǫgo biyi' got'ıı́ dahíí biyi' daadet'ıı́híí k'a'at'éé, áídá' biká' ngonyáágo daałinél'ıı́híí
k'ehgo nzhǫǫgo got'ıı́ doleeł: k'adyúgo łahzhı́' zhą́ bígonsı́, áídá' biká' ngonyáágo dawa
bígonsı́ doleeł, dashíí shígózı́híí k'ehgo. 13 Áík'ehgo ki'odlą', hik'e nłt'éehíí nch'ohołííhíí,
ła'íí koł ijóóníí biłgo, díí taagihíí begoz'ąą; ndi koł ijóóníí itisgo at'éé.

14

1 Ił ijóóníí be'ádaanoht'eego biká hádaaht'ıı́, ła'íí Holy Spirit bits'ą́'dí' kaa hi'né'íí
hádaaht'ıı́, ndi Bik'ehgo'ihi'ṇań nohwinkááyú yałti'íí itisgo hádaaht'ıı́. 2 Hadíń Holy Spirit
binkááyú yati' doo bígózı́ dahíí yee yałti'íí doo nṇee yich'ı́' yałti' da, ndi Bik'ehgo'ihi'ṇań
zhą́ yich'ı́' yałti': nṇee doo ła' yígółsı́ dago; áídá' doo bígózı́ dahíí biyi'siziiníí yee yaa yałti'.
3 Áídá' hadíń Bik'ehgo'ihi'ṇań binkááyú yałti'íí nṇee yich'ı́' yałti', nṇee bi'odlą' nłdzilgo
áile' doleełgo, ła'íí yidag yałti'go, ła'íí yił goyiłshǫǫ́go ánádaahidle'go. 4 Hadíń yati' doo
bígózı́ dahíí yee yałti'íí dabíí bi'odlą' nłdzilgo áile', áídá' Bik'ehgo'ihi'ṇań binkááyú yałti'íí
ínashood ha'ánáłséhíí bi'odlą' nłdzilgo ádaile'. 5 Daanohwigha Holy Spirit nohwinkááyú
yati' doo bígózı́ dahíí yee yałti'go hádaanohwisht'ıı́, ndi Bik'ehgo'ihi'ṇań nohwinkááyú
yałti'íí itisgo nohwá hásht'ı́ı́: hadíń Bik'ehgo'ihi'ṇań binkááyú yałti'íí hadíń yati' doo
bígózı́ dahíí nt'é ṇiigo aṇííhíí yaa nanágolṇi'yúgo zhą́ nłt'éé, ínashood ha'ánáłséhíí bi'odlą'
nłdzilgo áile' doleełhíí bighą. 6 Shik'ííyú, Holy Spirit shinkááyú yati' doo bígózı́ dahíí yee
yałtigo nohwaa níyááyúgo, doo nt'é bígonołsı́jh at'éé da, Bik'ehgo'ihi'ṇań shił ch'í'ṇah
áyííláahíí nohwił ch'í'ṇah ádaashłe'yúgo zhą́, dagohíí bígonsı́híí nohwił nagoshṇi'yúgo
zhą́, dagohíí Bik'ehgo'ihi'ṇań shinkááyú yałti'yúgo zhą́, dagohíí nohwił ch'ígonsh'aahyúgo
zhą́. 7 Be'idaadot'áłé, áí tsı́sólta ła'íí béshts'ǫǫséta, doo daahiṇaa da ndi áṇííhíí dits'ag,
áídá' doo áígee aṇíí dayúgo, hagot'éégo nt'é idot'áłéhíí bídaagoch'iłsı́? 8 Ła'íí siláada
bibéshdilwoshé doo áígee aṇíí dayúgo, hadíńshą' nagonłkaadhíí bighą ił ch'ı́'ídidle'?
9 Nohwihíí ágádaanoht'ee, yati' doo bígózı́ dahíí bee yádaałti'yúgo, hagot'éégo nt'é
daadohṇiihíí yádaagołsı́ doleeł? Daazhógo da'ilı́ı́zhı́' yádaałti'. 10 Ni'gosdzáń biká' yati'
iłtah at'éégo doo áłch'ídé da shą' ndi, dawa bígózı́go yádaałti'. 11 Áík'ehgo yati' doo
bígonsı́ dayúgo, nṇee áṇííhíí nṇee łahgo hadaazt'i'híí k'ehgo bich'ı́' ánsht'ee doleeł, ła'íí

da'áík'ehgo shich'ı' at'éé doleeł. 12 Áík'ehgo nohwíí Holy Spirit bits'ą'dí' kaa hi'né'íí
dázhǫ́ hádaaht'ı́ı́go, ínashood ha'ánáłséhíí bi'odlą' nłdzilgo ádaile'íí itisgo hádaaht'ı́ı́,
áík'ehgo bee nada'ohsiid. 13 Áík'ehgo hadíń Holy Spirit binkááyú yati' doo bígózı́ dahíí
yee yałti' lę́k'eyúgo, nt'é n̨iigo an̨ííhíí yaa nanágoln̨i'híí bighą okąąh le'. 14 Yati' doo
bígózı́ dahíí bee oshkąąh lę́k'eyúgo, shiyi'siziiníí okąąh ndi nt'é dishn̨iigo ádishn̨iihíí
doo bígonsı́ dago, doo shiini' bee oshkąąh da. 15 Hagolá ashn̨e' áídá'? Shiyi'siziiníí bee
oshkąąh, ła'íí bígonsı́go oshkąąh ałdó'; shiyi'siziiníí bee idish'aał, ła'íí bígonsı́go ałdó'
idish'aał. 16 Dagohíí niyi'siziiníí zhą́ bee Bik'ehgo'ihi'n̨ań ba'ihénńzı́yúgo, nn̨ee Christ
doo hwahá nłt'éégo yígołsı́ı́d dahíí onkąąhgo ánn̨iihíí doo yígółsı́ dadá', hagot'éégo,
Da'an̨ii doleełgo at'éé, n̨ii doleeł? 17 Nłt'éégo ihénńzı́go onkąąh ndi nidits'agíí doo
bich'odaasńń̨i' da. 18 Daanohwigha nohwitisgo Holy Spirit shinkááyú yati' doo bígózı́ dahíí
yee yałti'go Bik'ehgo'ihi'n̨ań ba'ihénsı́: 19 Ágát'éé ndi ínashood ha'ánáłséhgee goneznán
doo náhóltag dayú yati' doo bígózı́ dahíí bee yashti'shą' ndi, yati' ashdla' yídaagołsiníí
nn̨ee ła' bee bił ch'ígonsh'aahíí bighą bee yashti'íí itisgo shił nłt'éé. 20 Shik'ííyú, nohwił
ídaagozı́ zhin̨éégo doo chągháshé k'ehgo zhą́ be'ádaanoht'ee da le': áídá' nchǫ'íí zhin̨éégo
mé'híí k'ehgo be'ádaanoht'ee, nohwił ídaagozı́ zhin̨éégo nn̨ee báyáń daasilı́ı́híí k'ehgo
be'ádaanoht'ee le'. 21 Bik'ehgo'ihi'n̨ań yegos'aaníí biyi' gán̨íígo bek'e'eshchı́ı́, Nn̨ee biyati'
łahgo at'éhi, ła'íí nn̨ee nanidí'íí biyati' bee díí nn̨eehíí bich'ı' yashti' doo; ágát'éé
ndi doo daashidits'ag da doleeł, n̨ii, nohweBik'ehń. 22 Áík'ehgo Holy Spirit binkááyú
yati' doo bígózı́ dahíí godiyı́hgo be'ígóziníí át'éé, áí da'odlaaníí doo bá alzaa da, áídá'
doo da'odlą́ą dahíí bá alzaa: ndi Bik'ehgo'ihi'n̨ań binkááyú yati'íí doo da'odlą́ą dahíí
doo bá alzaa da, áídá' da'odlaaníí bá alzaa. 23 Áík'ehgo ínashood dawa íła'adzaadá'
dawa yati' doo bígózı́ dahíí yee yádaałti' lę́k'eyúgo, ła'íí nn̨ee ła' Christ doo hwahá
nłt'éégo yídaagołsı́ı́d dahíí, dagohíí doo da'odlą́ą dahíí hah'ákaiyúgo, Nohwiini' ádaadı́h,
daanohwiłn̨ii doleeł go'ı́ı́. 24 Áídá' dawa Bik'ehgo'ihi'n̨ań binkááyú yádaałti' lę́k'eyúgo, ła'
nn̨ee doo odlą́ą dahíí, dagohíí Christ doo hwahá nłt'éégo yígołsı́ı́d dahíí hah'ayááyúgo,
binchǫ'íí bił ch'í'n̨ah áile', ła'íí yá'iti'íí yidezts'ąąhíí bighą ídinél'ı́ı́ doo: 25 Áík'ehgo
bijíí biyi' nainł'ı' n'íí ch'í'n̨ah áyíílaago, Bik'ehgo'ihi'n̨ań yich'ı' hishzhiizhgo yokąąh
doleeł, Da'an̨ii Bik'ehgo'ihi'n̨ań nohwił nlı́ı́ lá, n̨iigo. 26 Hagolá ádaahn̨e' áídá', shik'ííyú?
Íła'ánáht'ı́ı́hgee daanohtı́ı́gee ła' ido'aał, ła' ił ch'ígó'aah, ła' Holy Spirit binkááyú yati'
doo bígózı́ dahíí yee yałti', ła' bił ch'í'n̨ah ágólzı́go yaa nagoln̨i', ła' yati' doo bígózı́
dahíí nt'é n̨iigo an̨ííhíí yaa nanágoln̨i'. Áí dawa ínashood nłdzilgo nazı́ı́ doleełhíí bighą
ánádaaht'ı́ı́ł le'. 27 Nn̨ee ła' yati' doo bígózı́ dahíí yee yádaałti' lę́k'eyúgo, naki dagohíí
taalt'éégo zhą́ begoz'ąą, áí bitisgo dah, dáłiké'go yádaałti' le'; ła'íí nt'é n̨iigo an̨ííhíí
dała'á yaa nanágoln̨i' le'. 28 Áídá' nt'é n̨iigo an̨iihíí yaa nanágoln̨i'íí doo hak'i dayúgo,
doo yádaałti' dago nłt'éé, ha'ánázéh yun̨e', ích'ı' yádaałti'go zhą́, ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̨ań
yich'ı' yádaałti'go nłt'éé. 29 Bik'ehgo'ihi'n̨ań binkááyú yádaałti'íí naki dagohíí taalt'éégo
yádaałti' le', ła'ihíí nt'é daan̨iigo yádaałti'íí yaa natsídaakees le'. 30 Ła' itah dahsdaahíí
nt'éhéta Bik'ehgo'ihi'n̨ań bits'ą'dí' bił ch'í'n̨ah alzaayúgo, dantsé yałti'íí dant'éheego at'éé
le'. 31 Áík'ehgo daanohwigha Bik'ehgo'ihi'n̨ań nohwinkááyú yałti'íí nohwá bił ch'í'otąą,
dáłiké'go, daanohwigha bídaagonoł'aah doleełgo, ła'íí daanohwigha nohwił daagoyiłshǫ́ǫ́
doleełgo. 32 Bik'ehgo'ihi'n̨ań binkááyú yádaałti'íí ídaa daagodzą́ągo dábik'eh. 33 Godikishíí
doo Bik'ehgo'ihi'n̨ań bits'ą'dí'hi at'éé da, áídá' nkegohen'áníí zhą́, Bik'ehgo'ihi'n̨ań bá
hadaadeszaahíí, ínashood daanliiníí, ha'ánáłséhgee ágágot'ee. 34 Ha'ánázéh yun̨e' isdzáné
dant'éheego ádaat'ee le': doo ákón̨e' yádaałti' dago bágoz'ąą; da'dits'ago bágoz'ąą,
begoz'aaníí ałdó' án̨ííhíí k'ehgo. 35 Dant'éhéta yídaagoł'aah hádaat'ı́ı́yúgo yił nadaann̨eehíí
gowąyú nayídaadiłkid le': isdzáné ha'ánázéh yun̨e' yádaałti'yúgo bik'e ídaayágosı́. 36 Ya'
ádishn̨iihíí doo nohwił dábik'eh da née? Ya' Bik'ehgo'ihi'n̨ań biyati'íí nohwíí nohwits'ą'dí'
begodeyaahi daanohsı́ née? Dagohíí dánohwízhą́ nohwaa hi'né'i daanohsı́ née? 37 Nn̨ee
ła' Bik'ehgo'ihi'n̨ań shinkááyú yałti', dagohíí Holy Spirit be'ánsht'ee nzı́yúgo, nohwich'ı'
k'e'eshchiihíí nohwe Bik'ehń yegos'ánihi at'éehíí yígółsı́ doleeł. 38 Ła' nn̨ee díí doo

yígółsį hát'ı́ı́ dahíí, dayúwehégo doo yígółsį da le'. 39 Áík'ehgo shik'ííyú, Bik'ehgo'ihi'n̨ań
nohwinkááyú yałti'íí dázhǫ́ hádaaht'ı́ı́, ła'íí Holy Spirit nohwinkááyú yati' doo bígózį
dahíí bee yałti'íí dah doo daabiłdohn̨ii da. 40 Ha'ánázéh yun̨e' doo godikish dago ła'íí
iłch'ı́'daagodinołsı́go goz'aaníí k'ehgo ánádaaht'ı́ı́ł le'.

15

1 K'adíí shik'ííyú, yati' baa gozhóni nohwich'ı́' baa nagosisn̨i' n'íí nohwił ch'í'n̨ah
ánánáshdle'; áí nágodoh'ąą n'íí, áí bee ndaasozı́ı́; 2 Da'áí bee hasdánohwidi'n̨iił, baa nohwił
nagosisn̨i' n'íí bínádaałn̨iihgo daahonohtą'yúgo; doo ágádaanoht'ee dayúgo doo da'an̨iigo
da'osohdlą́ąd da. 3 Yati' shaa hi'né'íí itisgo at'éhi nohwaa daasiné' ni', gánohwiłdén̨iidgo,
Christ nohwinchǫ'híí bighą daztsą́ą, Bik'ehgo'ihi'n̨ań biyati' bek'e'eshchiiníí k'ehgo;
4 Áídí' łehiiltı́ı́, taagi hileehíí bijı́ı́ naadiidzaa, Bik'ehgo'ihi'n̨ań biyati' bek'e'eshchiiníí
k'ehgo. 5 Áídí' Céphas bo'ı́ı́ lę́k'e, áídí' binal'a'á nakits'ádahíí ałdó' daabo'ı́ı́ lę́k'e: 6 Áí
bikédí'go nohwik'isyú, ínashood daanlínihíí, ashdla' gonenadín bitisyú dała' daabo'ı́ı́
lę́k'e; áí dásdozhą́ dawa díí jı́ı́ t'ah daahin̨aa, áídá' ła' da'iłhaazh. 7 Áí bikédí'go James
bo'ı́ı́ lę́k'e; áídí' nadaal'a'á dawa ałdó'. 8 Da'iké'yú shíí ałdó' hiłtsą́ą ni', doo gonshłeeh
dagee gosilı́ı́híí k'ehgo. 9 Nadaal'a'á dawago shíí doo bił ótag dahíí nshłı́ı́, nal'a'híí
k'ehgo doo shido'jíí bik'eh da, Bik'ehgo'ihi'n̨ań daayokąąhgo ha'ánáłséhíí góyéégo bich'ı́'
nagosh'áá lę́k'ehíí bighą. 10 Bik'ehgo'ihi'n̨ań biłgoch'oba'íí bee ánsht'eehíí k'ehgo ánsht'ee:
biłgoch'oba'íí bee shaa godet'aaníí doo daazhógo shainé' da; áídá' da'des'a'íí dawa bitisgo
nyeego nasízíid: áídá' doo shíí ásht'ı́ı́ da, Bik'ehgo'ihi'n̨ań biłgoch'oba'íí shił nliiníí át'ı́ı́.
11 Ágát'éé ndi shíí dagohíí ła' da'des'a'íí nohwich'ı́' yádaałti' ndi, díí k'ehgo yádaahiilti'go
da'osohdlą́ąd. 12 Christ daztsą́ądí' naadiidzaago baa na'gon̨i'dá', hagot'éégo nohwitahyú
ła', nanezna'íí doo naadikáh da, daadohn̨ii? 13 Nanezna'íí doo naadikáh dayúgo Christ
doo naadiidzaa da: 14 Ła'íí Christ doo naadiidzaa dayúgo, nohwił nadaagohiiln̨i'íí doo
ílı́ı́ da silı́ı́, ła'íí nohwi'odlą'íí ałdó' doo nt'é da silı́ı́. 15 Nanezna'íí doo naadikáh
dayúgo Bik'ehgo'ihi'n̨ań doo Christ naadiidzaago áyííłaa da, áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'n̨ań baa
łéda'ilchoogo nohwígózı́ı́, Bik'ehgo'ihi'n̨ań Christ naadiidzaago áyííłaa, daan'n̨iihíí bighą.
16 Nanezna'íí doo naadikáh da lę́k'eyúgo, Christ ałdó' doo naadiidzaa da: 17 Ła'íí Christ
doo naadiidzaa dayúgo, nohwi'odlą' doo ílı́ı́ da; áík'ehgo nohwinchǫ'íí t'ah biyi' nahkai.
18 Áík'ehgo Christ bił dała'á daanlı́ı́go da'iłhaazhíí ałdó' ch'a'ondéeh. 19 Dadíí ni'gosdzáń
biká'gee daahin'n̨aago zhą́ Christ bee nłt'éégo ágot'eehíí ndaahóndliiyúgo, néé nn̨ee
dawa bitisgo dénohwaagoch'oba'é. 20 Áídá' da'an̨ii Christ daztsą́ądí' naadiidzaa, da'iłhoshíí
bitahdí' dantsé naadiidzáhi nlı́ı́. 21 Áík'ehgo nn̨ee dała'á biláhyú da'itsaahi bengonyááhíí
k'ehgo nn̨ee dała'á biláhyú nanezna' n'íí naadikáh doo. 22 Adam bits'ą́'dí' nn̨ee dawa
nanne'híí k'ehgo Christ bił dała'á daanliiníí dawa nadaahi'n̨aa doleeł. 23 Áídá' nn̨ee
dała'á daantı́ı́gee naahikáh doleeł, Christ dantsé naadiidzaahíí nlı́ı́; áí bikédí'go Christ
daabíyééhíí ałdó' naadikáh, dabíí nádzáágo. 24 Nadaant'aahíí dawa, ła'íí yedaabik'ehgo
binawod daagolı́ı́ n'íí dawa Christ da'líí yiłchiihíí bikédí'go, áń bilałtł'áhgee begoz'ąą
n'íí biTaa, Bik'ehgo'ihi'n̨ań, yainádi'aahdá' goldohíí bengodogaał. 25 Christ be'ina'íí
dawa bikełtł'ááh nni'n̨ilzhı́ı́ yebik'eh doleeł at'éé. 26 Da'iké'yú be'ina' da'líí yiłchiihíí
áí da'itsaahi. 27 Bik'ehgo'ihi'n̨ań dawahá Christ bikełtł'ááhzhı́ı́ nyinn̨il. Áídá', Dawahá
bikełtł'ááhzhı́ı́ nni'n̨il, n̨iidá' hadíń bikełtł'ááh dawahá nyinn̨ilíí doo itah nlı́ı́ dahíí nłt'éégo
bígózı́ı́. 28 Dawahá biyahzhı́ı́ alzaadá', Bik'ehgo'ihi'n̨ań dawahá biYe' biyahzhı́ı́ áyííłaa n'íí
biYe' ałdó' dabíí biyahzhı́ı́ ádedlaa, áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'n̨ań dawa yebik'eh doleeł. 29 Doo
ágát'éé dayúgo, daztsáni bá baptize ádaabi' — dilne'íí nt'é bighą ádaat'ı́ı́? Nanezna'íí
doo naadikáh dadá' nt'éshą' bighą bá baptize ádaabi'dilne'? 30 Ła'íí nt'éshą' bighą dawa
jı́ı́ da'o'aałgee négodzidíí bidahzhı́ı́' nasiidzı́ı́? 31 Shik'ííyú, Christ Jesus biláhyú nohwee
shił gozhǫ́ǫ́híí bighą gánohwiłdishn̨ii, Dawa jı́ı́ da'itsaahíí bee shich'ı́' goz'ąą. 32 Nn̨ee
ni'gosdzáń biká' zhin̨eehíí yádaałti'híí k'ehgo yashti'go gádishn̨ii, Dziłká'yú bégódzidi
daagolííníí Ephesusgee bił nadaagonshkaad lę́k'eyúgo, nt'é bee hisht'ı́ı́, nanezna'íí doo
naadikáh dadá'? Ła' gádaan̨ii, Haląą da'idąą le', da'idlą́ą le': hiskąą́ dahiitsaahíí bighą.

33 Nohwich'į' nadoch'aa hela'; nnee daanchǫ'ihíí bił nach'ikaiyúgo nłt'éégo ách'ít'éehíí
yiłchǫǫh. 34 Ch'ínádaanohdziid, nłt'éégo ihi'naahíí baa nánohkáh, nchǫ'go ánádaahne'
hela'; nohwitahyú ła' Bik'ehgo'ihi'nań doo yídaagołsį da: bik'ee ídaayádaanohdzį doleełhíí
bighą ádaanohwiłdishnii. 35 Áídá' nnee ła' na'ídaadiłkid, Hagot'éégo nanezna' n'íí
naadikáh? Bits'í hago'at'éhi yee naadikáh doleeł? daaniigo. 36 Ni, nnee doo gonyáni,
nt'éhéta k'edíńlaahíí ntsé datsaahíí k'ehgo alne'yúgo zhą hajéeh: 37 Hant'é hajéédíí doo
áí ga'at'éhi k'edíńlaa da, k'edilzíí zhą k'edíńlaa, tł'oh naghái dagohíí łahgo at'éhihíí shį:
38 Hant'é hajéédíí Bik'ehgo'ihi'nań dabíí hát'ííyú áile', áík'ehgo k'edilzíí dała'á n'ąągo
hajéédgo iłtah at'éégo ánolįgo áile'. 39 Its'í doo dawa łełt'ee da: ła' nnee bits'í, ła'íí
dawahá nadaakaihíí, ła'íí łóg, ła'íí dlǫ' ałdó'. 40 Its'í ła' yaaká'yú daagolįį, ła'ihíí ni'gosdzáń
biká' daagolįį: yaaká'yúhíí be'ízisgo at'éhi doo ni'gosdzáń biká'yúhíí be'ízisgo at'éhi
łełt'ee da. 41 Ya'áí dásahngo bits'ą'dindláád, tł'é'gona'áí dásahngo ałdó' bits'ą'dindláád,
ts'iłsǫǫsé dásahngo bits'ą'dindláád; ts'iłsǫǫsé dała'á n'ąągo łahgo at'éégo bits'ą'dindláád.
42 Nanezna' n'íí naadikáhíí ałdó' ágát'éé. Its'í k'edilzíí k'ehgo łehi'né'íí hichǫǫh, its'í
łahgo at'éhi yee naadikáh, doo daahichǫǫhi da. 43 Its'í doo íllíígo łehi'né' n'íí ízisgo
at'éégo nádidáhgo alne': doo nalwodgo łehi'né' n'íí binawod golíígo nádidáhgo alne'.
44 Dá ni'gosdzáń biká'gee kots'íhihíí łehi'né' n'íí yaaká'dí'go kots'íhihíí bee nách'ididáh.
Kots'í ni'gosdzáń biká'gee golíí, ła'íí yaaká'dí'go kots'í gólíí. 45 Gáníígo bek'e'eshchjį,
Dantsé nnee alzaahíí Adam holzéhi hinaa silįį; Adam iké'yúhíí spirit be'ihi'naahíí silįį.
46 Áídá' its'í yaaká'dí' gólííníí doo ntsé begonyáá da, ndi its'í ni'gosdzáń biká' gólííníí
ntsé begonyáá, ániita its'í yaaká'dí' gólííníí begonyáá. 47 Dantsé nnee alzaahi ni'gosdzáń
bits'ą'dí' nlįį, łeezh bee alzaa: iké'gee nneehíí yaaká'dí' nyáá, áń nohweBik'ehń nlįį.
48 Ni'gosdzáń biká' nnee łeezh be'ádaaszaahíí, dantsé nnee łeezh be'alzaahíí k'ehgo
ádaat'ee: ła'íí yaaká'yú daagolííníí, nnee yaaká'dí' nyááhíí k'ehgo ádaat'ee. 49 Nnee łeezh
be'alzaahíí k'a'ádaandlįįgo daagosiidlįįhíí k'ehgo yaaká'dí' nnee ałdó' k'a'ádaandlįį doleeł.
50 Shik'ííyú, díí nohwił nagoshni', nnee daanliinníí bits'í hik'e dił biłgo Bik'ehgo'ihi'nań
bilałtł'áhgee daanliinníí doo itah daaleeh da; its'í nanne' doleełíí ihi'naa doo ngonel'ąą
dahíí doo bíyéé daaleeh at'éé da. 51 Isąą, doo bígózį da n'íí nohwił ch'í'nah ashłe';
doo daanohwigha da'iilwosh da doleeł, áídá' łahgo ádaant'eego ánohwi'dilne' doleeł,
52 Dagoshch'į', ch'inesk'ołíí k'ehgo, iké'yú béshdilwoshé ánniidgee: béshdilwoshé ánníí
doleeł, ła'íí nanezna' n'íí its'í doo hichǫǫhíí bee naadikáhgo ádolniił, ła'íí néé łahgo
ádaant'eego ánohwi'dilne' doleeł. 53 Díí its'í hichǫǫhíí its'í ániidéhi doo hichǫǫh dahíí
ík'eyidleeh doleeł, ła'íí díí its'í datsaahíí its'í ániidéhi doo datsaah dahíí ík'eyidleeh doleeł.
54 Áík'ehgo díí its'í hichǫǫhíí doo hichǫǫh dahíí ík'eyiidlaago, ła'íí díí its'í datsaahíí doo
datsaah dahíí ík'eyiidlaago, gáníígo bek'e'eshchiinníí begolne' doleeł, Da'itsaah n'íí baa
goneznaago doo nt'é da silįį. 55 Da'itsaahíí ńlíni, ninawod bee nohwighąą n'íí hayú
begoz'ąą? Da'itsaahíí ńlíni, gonłnéé n'íí hayú goz'ąą? 56 Nohwinchǫ'híí bighą da'itsaahíí
nalwod; ła'íí begoz'aaníí biláhyú nchǫ'íí nalwod. 57 Áídá' Bik'ehgo'ihi'nań ba'ihégosį, áń
nohweBik'ehń Jesus Christ biláhyú da'itsaahíí baa daagonlnééhgo ánohwile'. 58 Áí bighą,
shik'ííyú, shił daanohshóni, nłdzilgo nasozjį, doo bits'ą' daadiho'náhgo da, da'ákozhą
łąągo nohweBik'ehń bá nada'ohsiid, nohweBik'ehń biláhyú bá nada'ohsiidíí doo da'ílínéhi
at'éé dago bídaagonołsįhíí bighą.

16

1 K'adíí nnee Bik'ehgo'ihi'nań báhadaadeszaahíí zhaali bá ndaahohniiłíí bee nohwich'į'
yashti': Galatiayú ínashood ha'ánáłséhíí gábiłdishnii n'íí k'ehgo nohwíí ałdó' ágá-
daahne'. 2 Godilzinníí bijįį dábik'ehń dała'á nohtįįgee Bik'ehgo'ihi'nań danelt'eego bee
nohwich'oznii'híí k'ehgo zhaali ła' k'ihzhj' ndaahohniiłgo iłch'į' ndaahohniił, áík'ehgo
níyáágee doo zhaali ndaahohniił da doleeł. 3 Áík'ehgo akú níyáágo nnee ła' nzhǫǫ
daadohniihíí naaltsoos baa daanohniił, áí zhaali baa daasoné'íí Jerusalemyú daidi-
iné'híí bighą akú daadish'aał. 4 Shíí ałdó' akú disháh dábik'ehyúgo, akú bił dishkah.
5 Macedóniayú ch'ińsháh shj: Macedóniayú ch'íníyáágo nohwaa deshaał. 6 Akú dét'įhézhj'

nohwił nahashtą shį, dagohíí da'akú sheehai shį, áík'ehgo dahayú dahnáádishdáhyú bee shich'odaahn̲ii doleeł. 7 Akú ch'íńsháhgo doo dét'įhézhį' nohwistséél hásht'ı́ı́ da, áídá' nohweBik'ehń hát'ı́ı́yúgo nohwił nahashtą hásht'ı́ı́. 8 Pentecost bengonyáázhį' Éphesusgee siidáa doo. 9 Nłt'éégo na'isiidíí dahot'éhé bee shá ch'íńtą́ą́, ła'íí shich'ı́' nadaagonłkaadíí łą́ą́. 10 Timótheus nohwaa nyáágo doo neldzidgo ádaanołsı̨ da le': nohweBik'ehń binasdziidíí nayik'í'iziid, shíí na'isiidhíí k'ehgo. 11 Doo hadíń da'ílínégo baa natsekees da le': áídá' bich'odaahn̲iigo bił gozhǫ́ǫ́go shich'ı́' dowáh: bíí hik'e shik'isyú ła' ałdó' shaa hikáhíí nhoshłíí. 12 Nohwik'isn Apollos holzéhi, nohwik'isyú ła' biłgo nohwaa hikáh dázhǫ́ hásht'ı́ı́ ndi k'adyúgo doo digháh hát'ı́ı́ da; ndi bá ch'ígót'i' gozlı́ı́go nohwich'ı́' digháh ndi at'éé. 13 Daadeh'ı́ı́, nohwi'odlą'íí bee nłdzilgo nasozı̨ı̨, báyáń k'ehgo ádaanoht'ee, nadaałwodgo nadaasozı̨ı̨ le'. 14 Dawa ánádaaht'ı̨ı̨łíí łił daanohjǫǫgo ánádaaht'ı̨ı̨ł le'. 15 Shik'ííyú, Stéphanas bigową dágoz'ąą nt'éégo Akéyagee dantsé da'osdlą́ą́dgo bídaagonołsı̨, ła'íí ínashood daanliiníí yin̲ádaadéz'ı̨ı̨go yaa ádaadest'ąą, 16 Nn̲ee ágádaat'eehíí hik'e nohwich'odaan̲iihíí, ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̲ań bánada'iziidíí dawa daadohts'ago nánohwoshkąąh. 17 Stéphanas hik'e Fortunátas ła'íí Akéyas hikaihíí baa shił gozhǫ́ǫ́: nohwíí doo nohkáh dagee áí hikai. 18 Shiyi'siziiníí hanáyołgo ádaashiilaa, ła'íí nohwíí ałdó' ágádaanohwislaa: nn̲ee ágádaat'eehíí daadinołsı̨go ba'ihédaanohsı̨. 19 Asiagee ínashood ha'ánáłséhíí dawa, Gozhǫ́ǫ́, daanohwiłn̲ii. Áquila hik'e Priscílla ła'íí bigową yun̲e' ha'ánáłséhíí ałdó' dawa nohweBik'ehń binkááyú, Gozhǫ́ǫ́, daanohwiłn̲ii. 20 Christ biláhyú nohwik'ííyú daanliiníí dawa, Gozhǫ́ǫ́, daanohwiłn̲ii. Daagodinołsı̨go daałohts'ǫs le'. 21 Shíí, Paul, Gozhǫ́ǫ́, nohwiłdishn̲iihíí dashíí shigan bee k'eshiłchı́ı́. 22 Nn̲ee ła' doo Jesus Christ nohweBik'ehń bił nzhǫǫ dayúgo, bił ch'ígodíni at'éé. NohweBik'ehń nánídáh. 23 Jesus Christ nohweBik'ehń biłgoch'oba'íí bee nohwił goz'ąą le'. 24 Christ Jesus binkááyú shił ijóóníí bee nohwich'ı́' goz'ąą le'. Doleełgo at'éé.

THE SECOND EPISTLE OF PAUL THE APOSTLE TO THE CORINTHIANS

1 Shíí, Paul, Bik'ehgo'ihi'n̲ań bik'ehgo Jesus Christ binal'a'á nshłíni, ła'íí no-
hwik'isn Timotheus holzéhi biłgo, Bik'ehgo'ihi'n̲ań daayokąąhíí Corinthgee ha'ánáłséhíí
bich'į' k'e'iilchii, ínashood daanliiníí dawa Akéya biyi' dahot'éhé daagolíínníí biłgo:
2 Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwiTaa, Jesus Christ nohweBik'ehń biłgo biłgoch'oba'íí ła'íí bits'ą́'dí'
iłch'į'gont'ééhíí bee nohwich'į' goz'ąą le'. 3 Bik'ehgo'ihi'n̲ań, Jesus Christ nohweBik'ehń
biTaa, ba'ihégosį le', áń bits'ą́'dí' aatét'íi begoz'ąą, Bik'ehgo'ihi'n̲ań dawa bee hadag
ánágodle'íí; 4 Áń góyéégo nohwich'į' nagowaagee hadag ádaanohwiłsį, nn̲ee dant'éhéta
bee bich'į' nadaagontł'ogyúgo hadag ánádaahiidle'híí bighą, danéé Bik'ehgo'ihi'n̲ań hadag
ádaanohwiłsįhíí bee hadag ánádaahiidle'go. 5 Christ biłgo dánohwiniigonłt'éé ńt'ééhíí
k'ehgo Christ nłdzilgo hadag da'ánohwiłsį nt'éé. 6 Néé nohwiniigodiln̲e' ląk'eyúgo, hadag
ádaanoht'ee doleełhíí ła'íí hasdánohwin̲iił doleełhíí bighąhi at'éé, áí nohwiniigonłt'ééhíí
k'ehgo nohwíí ałdó' nohwiniigonłt'ééhíí bee hadag ádaanoht'eego ádaanohwiłsį, ła'íí
néé hadag ánohwi'diln̲e' ląk'eyúgo hadag ádaanoht'ee doleełhíí ła'íí hasdánohwin̲iił
doleełhíí bighąhi at'éé. 7 Nłdzilgo nohwaa da'óndlii, díínko bígonlzįhíí bighą, néé
nohwiniigodiln̲e'híí k'ehgo nohwíí ałdó' nohwiniigodiln̲e' ndi Bik'ehgo'ihi'n̲ań hadag
ádaanohwiłsįhíí k'ehgo nohwíí ałdó' Bik'ehgo'ihi'n̲ań hadag ádaanohwiłsį doleeł. 8 Christ
biláhyú nohwik'ííyú daanohłíni, Asiayú góyéégo nohwich'į' nagoyaahíí bídaagonołsį
háhiit'ąą, dázhǫ́ góyéégo nohwich'į' nagoyaahíí bighą nohwinawod dásdozhą́ asdįįdgo
daahiitsaah ląą niidzįą: 9 Da'itsaahíí bee nohwá ngot'ąą niidzįą, áídá' danéé doo ída'óndlii
da, ndi Bik'ehgo'ihi'n̲ań nanezna'íí nádaayihii'n̲a'íí ba'óndlii doleełhíí bighą nohwich'į'
ágodzaa. 10 Áń góyéégo da'itsaahíí yits'ą́' nohwin̲il áídí' yits'ą́' nánohwin̲íił: ła'íí ágánáno-
hwidle' doleełgo ba'óndlii; 11 Nohwíí ałdó' nohwi'okąąhíí bee nohwich'odaahn̲ii, áík'ehgo
nn̲ee łąągo nohwa da'oskąądgo hagot'éégo Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwich'ozn̲i'íí nn̲ee łąągo
ba'ihédaanzį doleeł. 12 Díí baa nohwiłgozhǫ́ǫ́, díínko nohwijíí yun̲e' bígonlzį, ni'gosdzáń
biká' nn̲ee bitahyú ła'íí itisgo nohwíí nohwitahyú Bik'ehgo'ihi'n̲ań binadzahgee da'an̲iigo,
doo daazhógo da ánáhiit'ąą, doo ni'gosdzáń biká'dí' igoyą'íí bee da, Bik'ehgo'ihi'n̲ań
biłgoch'oba'íí binkááyú ánáhiit'ąą. 13 Daahohshííhíí ła'íí dá bee nohwił ídaagoziníí zhą baa
nohwich'į' k'e'iilchii; áí dahot'éhé baa nohwił ídaagozį doleełgo hasht'ąą; 14 Ilk'idá' łahzhį'
nohwídaagonołsį n'íí k'ehgo, áík'ehgo néé nohwaa nohwił gozhǫ́ǫ́híí k'ehgo nohwíí ałdó'
nohwaa nohwił gozhǫ́ǫ́ doleeł, Jesus nohweBik'ehń nádáhíí bijįą. 15 Áí da'an̲iigo bígonsįhíí
bighą ntsé nohwaa nsháhgo ni', nakidn nohwił daagoyiłshǫ́ǫ́ doleełgo; 16 Macedóniayú
hishaałyú ła'íí t'ąązhį' náshdaałgo nohwaa nsháhgo ni', áídí' Judeayú shich'odaahn̲iigo
disháhgo ni'. 17 Ya' daazhógo ádishn̲iigo ágádishn̲ii lą́ née? Ya' ni'gosdzáń biká' nn̲ee
k'ehgo nagoshchi' née, ya' shił nagokigo, Ha'oh, ła'íí, Dah, dishn̲ii née? 18 Dah, áídá'
Bik'ehgo'ihi'n̲ań da'an̲ii nlįįhíí k'ehgo doo nohwił nagokigo, Ha'oh, ła'íí, Dah, nohwiłn'n̲ii
da. 19 Silvánus ła'íí Timotheus hik'e shíí biłgo Bik'ehgo'ihi'n̲ań biYe', Jesus Christ,
nohwitahyú baa nohwił nadaagosiiln̲i'íí doo bił nagokigo, Ha'oh, ła'íí, Dah, n̲ii da,
áídá' áń dábik'ehn, Ha'oh, n̲ii. 20 Dábik'ehn Bik'ehgo'ihi'n̲ań nt'é n̲iigo yengon'ąądá'
Christ, Ha'oh, da'an̲ii n̲ii ni', ła'íí áń binkááyú, Doleełgo at'éé, daan'n̲ii, Bik'ehgo'ihi'n̲ań
ba'ihégosį doleełgo. 21 Bik'ehgo'ihi'n̲ań néé hik'e nohwíí biłgo Christ bił dała'á daandlįigo
nłdzilgo ánohwiłsįhi at'éé, ła'íí da'áń hadaanohwidilaahi at'éé; 22 Áń nohwiká' da'izkałhíí
k'ehgo bíyéé daandlįigo nohwígózigo áyíílaa, ła'íí nohwijíí biyi' Holy Spirit nohwaidin'ąą́,
áí Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwiłn̲iigo yengon'áání begoln̲e'go ch'í'n̲ah hileeh. 23 Dií da'an̲ii
ádishn̲iigo Bik'ehgo'ihi'n̲ań shá yígółsigo biká ádishn̲ii, doo nohwił daagozhǫ́ǫ́ dago
ánohwishłe' doo hasht'ąą dahíí bighą doo hwahá Corinthyú náshdáh da. 24 Doo nohwe'odlą'
bee nant'aahíí k'ehgo nohwaa natsídaahkees da, áídá' nohwił daagozhǫ́ǫ́ doleełgo nohwił
nada'idziid; nohwi'odlą'íí iłk'idá' nalwod.

2

[1] Nohwaa nánáshdáhgo doo nohwił daagozhǫǫ́go ádaanohwishłe'go da shiini' łashłaa.
[2] Doo nohwił daagozhǫǫ́go ánohwishłaayúgo hadíń lą́ shił gozhǫǫ́go áshile', nohwíí
zhą́ gónko doo nohwił daagozhǫǫ́go ánohwiishłaa n'íí? [3] Áí bighą áík'ehgo nohwich'į'
k'eshiłchį́ą́, nohwaa niyáágo nohwíí shił daagoyiłshǫǫ́ le'at'éhi doo shiini' bídaadoł<u>n</u>ííhgo
da; díí da'a<u>n</u>ii nohwá bígonsį, nt'é baa shił gozhóónííi nohwíí ałdó' baa nohwił daagozhǫǫ́
doleeł. [4] Nohwich'į' k'e'shiłchį́ą́dá' doo shił gozhǫǫ́ da ni', shijíí doo nkehen'ą́ą́ da ni', ła'íí
hishchag ni'; doo nohwiini' daadish<u>n</u>iihíí bighą da, áídá' dázhǫ́ shił daanohshǫǫgo baa
nohwił nagosh<u>n</u>i'híí bighą. [5] Dahadíńta bi<u>n</u>i'ńniihyúgo, doo dashízhą́ shich'į' at'ą́ą́ da, áídá'
daanohwigha nohwich'į' at'ą́ą́, ndi doo yóíyáhgo da, doo ídaagosh'a'go ádish<u>n</u>ii hasht'ą́ą́
da. [6] N<u>n</u>ee ágát'éehíí łą́ą́go nołt'eego biniidaagodohłaa n'íí da'áígee dábik'eh. [7] Áík'ehgo
bich'į' ánádaah<u>n</u>e'go binchǫ'híí bighą baa nádaagonoh'aahgo hadag ádaanołsį, doo ágá-
daanoht'ee dayúgo, dánko dázhǫ́ itiségo ts'íyaa ábile'. [8] Áík'ehgo nohwił daanzhoonííi bił
ch'í'<u>n</u>ah ádaahłe'go nádaanohwoshką́ąh. [9] Nt'é nohwił dé<u>n</u>iidíí bikísk'eh ádaanoht'ee shį
bígonsįįhíí bighą nohwich'į' k'e'eshiłchį́ą́. [10] Dahadíń nchǫ'híí bighą baa nádaagonoh'aahíí
shíí ałdó' baa nágodinsh'aah: dant'éhéta baa nádaagoni'ą́ą́yúgo nohwíí nohwighą asht'ą́ą́,
Christ binadzahgee. [11] Doo ágádaant'ee dayúgo dánko ch'iidn nant'án, Satan holzéhi,
nohwitis hileeh: hagot'éégo nohwich'į' na'iziidíí bídaagonlzį. [12] Troasyú Christ baa
yati' baa gozhóni baa yashti'yú níyáádá' nohweBik'ehń shá ch'íńtą́ą́, [13] Áídá' shik'isn
Titus ákú doo hak'i dahíí bighą shiyi'siziinííi biyi' doo iłch'į'gont'éé da ni'; áík'ehgo
áídí' bits'ą́' dahdiyaago Macedóniayú dahnaadiisdzaa. [14] Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań ba'ihégosį, áń
dákozhą́ Christ binkááyú nagonl'<u>n</u>éhgo ánohwiłsį, ła'íí nohwinkááyú bígozįgo ádilzį, áí
łikągolchįhíí k'a'at'éégo da'adzaayú benagowaa. [15] Hadíí hasdákáhíí ła'íí doo hasdákáh
dahíí bitahyú Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań bich'į' Christ yee łikągolchįhíí k'a'at'éégo ndlįį: [16] Hadíí
doo hasdákáh dahíí bich'į'yúgo golchinííi da'itsaah áidoliiłíí k'a'at'éégo ndlįį; áídá' hadíí
hasdákáhíí bich'į'yúgohíí golchinííi ihi'<u>n</u>aa áidoliiłíí k'a'at'éégo ndlįį. Hadíń ląą́ díí
yínel'ąą́? [17] Łą́ą́go Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań biyati' doo da'a<u>n</u>ii ádaa<u>n</u>iigo yaa yádaałti', áídá' néé
doo ágánt'ee da; néé Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań biyati' da'a<u>n</u>iigo baa yáhiilti', Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań
nohwinł'a'go, da'áń binadzahgee Christ binkááyú yáhiilti'.

3

[1] Ya' nohwich'į' ídaayánáhiilti'go godeyaa née? Ya' naltsoos néé nłt'éégo nohwaa
nagol<u>n</u>i'íí hádaaht'ąą́ née, dagohíí nohwits'ą́'dí' ła' naltsoos ágát'éehíí háhiit'ąą́ née, ła'
ágádaat'ąą́híí k'ehgo? [2] Nohwíí naltsoos nłt'éégo nohwaa nagol<u>n</u>i'íík'a'at'éégo ádaanoht'ee,
nohwijíí biká' bek'e'eshchąą́, n<u>n</u>ee dawa daayozhíígo yídaagołsį: [3] Nohwíí naltsoos Christ
yaa nagol<u>n</u>i'íí néé áhiidlaahíí daanohłąą́go bígózį, doo ink bek'e'eshchąą́ da, ndihíí
Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań hi<u>n</u>áhi biSpirit bek'e'eshchąą́, doo tséé nteelíí biká' da, ndihíí n<u>n</u>ee
daabijíí biká' k'e'eshchąą́. [4] Christ binkááyú Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań ba'óndliihíí bighą án'<u>n</u>ii:
[5] Dant'é bíniil'ąą́híí doo néé nohwits'ą́'dí' benagowaa da; áídá' Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań zhą́
bits'ą́'dí' benagowáhi at'éé; [6] Áń áníídégo nohwá ngon'áánííi baa nagohiil<u>n</u>i'go bíniil'ąą́go
ánohwilaa; doo yati' bee nohwá ngon'áánííi zhą́ baa yáhiilti' da, áídá' nt'é <u>n</u>iigo a<u>n</u>ííhíí
yaa yáhiilti', Holy Spirit nohwinkááyú yałti'go: Jews bich'į' begoz'aanííi da'itsaahíí bee
n<u>n</u>ee bángot'ąą́, áídá' Holy Spirit-híí n<u>n</u>ee ihi'<u>n</u>aa yaa daidi'aah. [7] Begoz'aanííi tséé biká'
k'e'eshchiinííi da'itsaahíí áile' ndi dázhǫ́ bits'ą́'dindláádgo bengonyáá, áík'ehgo Israel
hat'i'i Moses binii' bits'ą́'dindláádíí bighą ch'éh daayineł'ą́ą́, bits'ą́'dindláádíí bech'ígo<u>n</u>áh
doleeł ndi; [8] Áí ndi ágádzaago, Holy Spirit binkááyú begoz'aanííi dázhǫ́ itisgo bits'ą́'dindláád
doleeł go'íí. [9] Da'itsaah áile'go begoz'aanííi bits'ą́'dindláád lą́k'eyúgo, dábik'ehyú áile'go
begoz'aanííi itisgo bits'ą́'dindládi at'éé. [10] Da'a<u>n</u>iigo begoz'aanííi łah bits'ą́'dindláád n'íí,
k'adíí doo bits'ą́'dindláád da silįį, ła'i bitisgo bits'ą́'dindláádhíí bighą. [11] Begoz'aanííi
bech'ígonyáá n'íí bits'ą́'dindláád lą́k'eyúgo, doo bech'ígowáh dahíí bitisgo bits'ą́'dindláád
go'ą́ą́. [12] Áí ndaahóndliigo dabígózigo yáhiilti': [13] Doo Moses k'ehgo yáhiilti' da, áń Israel
hat'i'i nt'é bits'ą́'dindláádíí édįįhíí doo daayiłtséh dago biniizhį' nná'iłtsos: [14] Daabiini'

bee doo daago'įį da silįį; áík'ehgo díí jįį ndi doo áníidá' Bik'ehgo'ihi'n̲ań hik'e bíí biłgo łángon'áni daayozhíígo binatsekeesíí biná'isti' n'íí t'ah da'ágát'éé; áí Christ binkááyú zhą yó'oltsoos. [15] Díí jįį ndi Moses binaltsoos daahojíígo binatsekeesíí t'ah biná'isti' k'a'at'éégo t'ah doo yídaagołsįį da. [16] Da'ágát'éé ndi nohweBik'ehń bich'į' ách'idzaayúgo konatsekees biná'isti' n'íí k'ihzhį' yó'oltsoos. [17] NohweBik'ehń Holy Spirit at'éé: hayú nohweBik'ehń biSpirit nlįigee daanohwigha nohwił ch'í'otąą. [18] Daanohwigha, nohwinii doo bináda'isti' dago, kát'íné biyi'zhį' daadinéel'įjhíí k'a'at'éégo nohweBik'ehń bits'ą'dindláádíí daanéel'įj, áík'ehgo áń bits'ą'dindláádíí nohwits'ą'dindláádgo daahiidleeh, dayúweh nohwá goldohgo, áí nohweBik'ehń biSpirit bits'ą'dí' begon̲áh.

4

[1] Áík'ehgo díí na'idziidíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań biłgoch'oba'híí bighą nohwaa dain'ąągo nyee ndi dahnldǫh; [2] Nadaant'į'go nchǫ'go ágot'eehíí doo be'ánt'ee da, doo łé'iilchoogo nahiit'aash da, Bik'ehgo'ihi'n̲ań biyati' doo bee nahiich'aa da; ndi biyati' da'an̲iihíí ch'í'n̲ah ánlzį, áík'ehgo nn̲ee dała'á daantįįgo Bik'ehgo'ihi'n̲ań binadzahgee da'áígee yáhiilti'go yídaagołsį. [3] Yati' baa gozhóni baa nagohiiln̲i'íí hadíń bich'į' bená'isti'yúgo, doo hwahá hasdákáh dahíí zhą bich'į' bená'isti'hi at'éé: [4] Ni'gosdzáń biká' ágot'eehíí yebik'ehi, ch'iidn nant'án, doo da'odląą dahíí biini' yiłeda'istsooz, Christ, Bik'ehgo'ihi'n̲ań ye'at'éhi da'áiyihíí ye'at'éhi, baa na'gon̲i'íí bits'ą'dindláádíí doo bee bich'į' got'įį hileeh dahíí bighą. [5] Doo néé ídaanagohiiln̲i' da, Christ Jesus nohweBik'ehń nlíni zhą baa nagohiiln̲i'; áídá' nééhíí nohwá na'idziidíí ndlįį, Jesus bighą. [6] Bik'ehgo'ihi'n̲ań, Chagołheełyun̲e' idindláád le', nn̲iidíí nohwijíí yun̲e' odaadezdlaad, Bik'ehgo'ihi'n̲ań bits'ą'dindláádíí bídaagonlzįhíí bighą, áí Jesus Christ binii biká'zhį' hit'įį. [7] Néé tus goshtł'ish be'alzaahíí k'ehgo ánt'ee ndi áí łáń ílínihíí nohwiyi' golíí, ínawod dázhǫ k'a'at'éhi doo néé nohwits'ą'dí' da, áídá' Bik'ehgo'ihi'n̲ań bits'ą'dí'hi bígózį doleełhíí bighą. [8] Ałtah at'éédí' nohwich'į' nagontł'og ndi doo hayaa ánohwile' da; hagot'éégo ánágot'ąłł shįhíí doo bídaagonlzį da ndi biyah daanldǫh; [9] Nohwiniigodnłsį ndi doo yó'onohwidi'aah da; nkínohwidest'e' ndi doo nohwizes-hįį da; [10] Jesus bi'ihi'n̲a'íí nohwiká'zhį' hit'įį doleełhíí bighą, Jesus adzaahíí k'a'at'éégo néé ndi dábik'ehn da'itsaahíí bee nohwich'į' goz'ąą. [11] Nohwits'í dadotsaałíí ndi Jesus bi'ihi'n̲a' bee ch'í'n̲ah doleełhíí bighą t'ah hin'n̲aa ndi Jesus bighą nohwidi'zodeełgo baa nohwidi'det'ąą. [12] Áík'ehgo Jesus baa yáhiilti'híí bighą da'itsaahíí bee nohwich'į' goz'ąą, áídá' áí bighą nohwihíí ihi'n̲aahíí nohwaa gode'aa. [13] Osisdlą̨ądhíí bighą bá yashti', n̲iigo k'e'eshchįį; néé ałdó' da'ágát'éégo ohiidlą̨ą, áík'ehgo ágádi'n̲iigo bá yáhiilti'; [14] Díí bígonlzį, hadíń Jesus naadiidzaago áyíílaa n'íí, néé ałdó' Jesus biłgo nádihiikáh ánohwile' doleeł, áídí' dabíí binadzahgee nnohwidon̲ił, nohwíí biłgo. [15] Ádaagodzaahíí dawa nohwíí nohwighą ádaagodzaa, Bik'ehgo'ihi'n̲ań biłgoch'oba'íí an'odaazlįjhíí nn̲ee bitahyú dayúweh nołseełgo ba'ihégosiníí ałdó' dayúweh nołseeł doleeł, Bik'ehgo'ihi'n̲ań dázhǫ ba'ihégosį doleełgo. [16] Áí bighą doo hayaa ánohwile' da; nohwits'í ndihit'ood ndi dajįį bíígha nohwiyi'siziinií ániidégo ánáln̲iił. [17] Dét'įh nohwich'į' nadaagontł'ogíí dázhǫ nohwaa gozhóónií doo ngonel'ąą dahi dawahá bitisgo at'éhi nohwá ałch'į'yile'; [18] Dawahá hit'iinií doo néel'ąą dadá' doo hit'ąą dahíí zhą néel'ąą: dawahá hit'iinií bech'ígowáh; áídá' doo hit'ąą dahíí dahazhį' begoz'ąą.

5

[1] Díínko bídaagonlzį, ni'gosdzáń biká' nohwits'í bee gowąągolgai k'ehgo biyi' daagondliinií nankaadgo, gową doo kogan be'alzaa dahíí, Bik'ehgo'ihi'n̲ań áyíílaahíí, yaaká'yú dahazhį' goz'áni nohwá goz'ąą. [2] Kogee díí nohwits'í bee nahiikaidá' ík'edaan'n̲íí, yaaká'yú biyi' daagondlįą doleełíí bídįh daandlįągo ík'edaahihiidléh hádaahiit'ąągo: [3] Ík'eda'iidlaayúgo dádaałinchiigo doo daanohwi'diltséh le'at'éé dahíí bighą hádaahiit'ąą. [4] Díí nohwits'í gowąągolgai k'a'at'éhi t'ah biyi' daagondlįągo, nohwich'į' badaagontł'ogíí bighą ík'edaan'n̲íí: nohwits'í diyágé k'a'at'éégo doo ídaadihi'n̲iiłgo da, ndi dayúweh nohwik'ena'izlaa hádaahiit'ąjhíí bighą, áík'ehgo ihi'n̲aahíí da'itsaahíí yidag hadogáát.

5 Bik'ehgo'ihi'n̨ań dabíí áí bighą ałch'į'nohwilaa, ła'íí Holy Spirit nohwaidin'ą́ą́, áí bee
Bik'ehgo'ihi'n̨ań ałk'idá' ánn̨iidíí da'an̨ii begoln̨e'go nohwił ch'í'n̨ah hileeh. 6 Áí bighą
dábik'ehn bidag ádaant'ee, nohwits'íhíí nohwigowąhíí k'ehgo t'ah biyi' daagondlį̨igo
nohweBik'ehń doo bił daagondlį̨igo bídaagonlzį ndi: 7 (Nohwi'odlą'íí zhą bee hiikaah,
doo daahiit'iiníí bee da:) 8 Bidag ádaant'ee, nohwiłdishn̨ii, nohwits'í bits'ą́'dí' dahdini-
ikáhgo nohweBik'ehń bił ndaagondleehgo dázhǫ́ hádaahiit'į̨. 9 Áík'ehgo nohwits'í biyi'
daagondlį̨yúgo, dagohíí bits'ą́'yú daagondlį̨yúgo, Bik'ehgo'ihi'n̨ań bił daagoyihilzhǫǫ
doleełhíí bighą nada'idziid. 10 Daanohwigha Christ bidáhzhį' nkáhgo nohwaa yá'iti'
doleeł; nohwits'í biyi' daagondlį̨ídá' ánádaahiit'į̨ł n'íí dábik'ehgo daanohwich'į' nahi'n̨iił,
nłt'ééhíí dagohíí nchǫ'ííta. 11 Áík'ehgo nohweBik'ehń bégódzidíí bígonlzįhíí bighą nn̨ee
bich'į' yáhiilti'go biini' bá ádaagohiidleeh; hago ánt'eehíí Bik'ehgo'ihi'n̨ań yígółsį; no-
hwíí ałdó' nohwijíí naz'ąądí' nohwídaagonołsį shį. 12 Néé doo daazhógo nohwich'į'
ídaayánáhiilti' da, áídá' nohwee ída'ołíí doleełhíí bighą nohwich'į' k'e'iilchii, áík'ehgo
nn̨ee koká'yú hago ádaanolinníí zhą yee ídaada'odlíí, áídá' kojíí yun̨e' begoz'ánihíí doo
yee ídaada'odlíí dahíí bich'į' t'ąązhį' hanádaahdzii doleełhíí bighą nohwich'į' k'e'iilchii.
13 Nohwiini' ádį̨ih k'a'ánondlį̨yúgo Bik'ehgo'ihi'n̨ań bá áhiit'į̨ı: nohwiini' golı́ı́yúgo nohwíí
nohwighą áhiit'i̧. 14 Dała'á, nn̨ee dawa yá daztsąą; áík'ehgo nn̨ee dawa nanezna'hi at'éé
bídaagonlzįhíí bighą Christ bił ijóónníí nanohwiiłaa: 15 Áń nn̨ee dawa yá daztsąą, hadíń
hin̨aahíí doo dayúweh dabíí ídáhi'n̨aa da doleełgo, áídá' hadíń bá daztsąądí' naadiidzaahíí
yá hin̨aa doleełgo. 16 Áí bighą kodí' godezt'i'go nn̨ee doo ła' nn̨ee at'éé zhin̨éégo baa
natsíhiikees da: Christ nn̨ee zhin̨éégo at'éégo baa natsíhiikees ni' ndi, doo dayúweh nn̨ee
zhin̨éégo baa natsíhiikees da. 17 Áík'ehgo hadíń Christ yił dała'á nasdlį̨ı lę́k'eyúgo, nn̨ee
ániidégo ánábi'delzaa: dabíntsédá' ye'at'éé n'íí ąął bech'ígoyáá; dawahá ániidégo ánálzaa
go'i̧ı́. 18 Díí dawa Bik'ehgo'ihi'n̨ań bits'ą́'dí' begoz'ąą, áń Jesus Christ biláhyú bik'íí ána-
daanohwisdlaa, ła'íí nn̨ee hik'e Bik'ehgo'ihi'n̨ań bił ałk'íí nádaasdlį̨híí baa nagohiiln̨i'go
nohwaa godin'ą́ą́. 19 Díínko áłdishn̨ii, Bik'ehgo'ihi'n̨ań Christ biláhyú nn̨ee ni'gosdzáń biká'
daagolííníí bik'íí ánáyiidlaa, doo binchǫ'íí bá yił ołtag dago; ła'íí nn̨ee bik'íí ánáyidle'íí baa
nagohiiln̨i'go nohwaa godin'ą́ą́. 20 Áík'ehgo Christ binal'a'á ndlį̨igo, Bik'ehgo'ihi'n̨ań no-
hwinkááyú nádaanohwokąąh: Bik'ehgo'ihi'n̨ań bik'íí nádaahdleeh, nohwiłn'n̨iigo Christ
bá yáhiilti'go nánohwihiikąąh. 21 Christ biyi' daahiidleehgo Bik'ehgo'ihi'n̨ań dábik'ehyú
át'éehíí be'ádaant'ee doleełhíí bighą Bik'ehgo'ihi'n̨ań Christ, doo nchǫ'go at'éé n'íí, néé
nohwinchǫ'íí biká'zhį' áile'go nchǫ'go at'éégo áyíílaa.

6

1 Néé ałdó', Bik'ehgo'ihi'n̨ań bił na'idziidíí ndlį̨igo, bił goch'oba'íí doo da'ílı́ı́zhį' ná-
daadohné' da le', nohwiłn'n̨iigo nánohwihiikąąh. 2 (Bik'ehgo'ihi'n̨ań gán̨íí, Yati' baa
gozhóni nágodn'aahíí nił ch'í'otąągee nidesiits'ą́ą́, hasdách'ighahíí bijį̨ı nich'osiin̨í' ni',
n̨ii: isąą, dák'ad begoz'ąą; díí jį̨ı hasdách'ighahíí nohwá begoz'ąą.) 3 Doo hadíń no-
hwighą nakaadgo da Bik'ehgo'ihi'n̨ań bá na'idziid, bá na'idziidíí doo hadíń yik'ígodi'áh
da doleełhíí bighą: 4 Áídá' néé Bik'ehgo'ihi'n̨ań bá na'idziidíí dáhot'éhé bee nłt'éégo
ánt'eego nohwígózı, nyéé ndi bidag ánt'ee, nohwich'i̧' nadaagontł'og ndi, nyéé' nts'ag
ndi, goyéégo nohwich'i̧' nagowaa ndi, 5 Hagee hánohwí'dinltsaas ndi, ha'ánánohwidilka'
ndi, nohwik'i dahnádzaa ndi, nyeego na'idziid ndi, doo ilwosh dagee, shin̨á' góyéé ndi
bidag ánt'ee; 6 Dilkǫǫhgo ádinlzįhíí bee Bik'ehgo'ihi'n̨ań bá na'idziidíí nłt'éégo ánt'eego
nohwígózı, nohwił ígózinníí bee, bágohii'aałíí bee, nohwiłgoch'oba'íí bee, Holy Spirit bee,
doo ádinl'i̧ı́ dago nohwił ijóónníí bee nłt'éégo ánt'eego nohwígózı, 7 Yati' da'an̨iihíí áłn'n̨ii,
Bik'ehgo'ihi'n̨ań binawodíí bee hin'n̨aa, nłt'éé zhin̨éégo benagonlkaadíí nohwigan dihe'na
zhin̨éégo dahiitį̨ı́łíí ła'íí nohwe'eshgan zhin̨éégo dahiitį̨ı́łíí bee Bik'ehgo'ihi'n̨ań nłt'éégo bá
na'idziidgo nohwígózı, 8 Hagee nn̨ee daanohwidnłsı̨gee dagohíí doo daanohwidnłsı̨ dagee,
nn̨ee nłt'éégo nohwaa yádaałti'gee dagohíí dénchǫ'go nohwaa yádaałti'gee nłdzilgo nasi-
idzı̨; nahich'aahíí k'ehgo nohwaa natsídaakees ndi da'an̨iihíí be'ánt'ee; 9 Doo nohwígózı da

ndi łaʼihíí nłtʼéégo nohwídaagołsį; kʼazhą́ dahiitsaah ndi hinʼnaa łą́ą́; nohwiní'daadeznih ndi doo nanohwi'distseed da; 10 Doo nohwił gozhǫǫ́ da ndi nohwijíí biyi'dí' dábik'ehn nohwił gozhǫǫ́; tént'iyé ndi nnee łą́ą́go hádaałdzilgo áidle'; nohwíyéé da'ádiłhgo ndi da'anii dawahá nohwíyéé. 11 Corinthgee daagonohłiinií, doo nt'é nohwits'ą́' nanl'ii dago nohwich'ii' yáhiilti', nohwijíídí' dawa bee nohwich'ii' bił ch'í'ótą́ą. 12 Néé nohwijíí yune' nohwíí nohwá goz'ąą, áídá' nohwíí nohwijíí yune' doo néé nohwá goz'ąą da. 13 (Shichągháshé bich'ii' yashti'híí k'ehgo nohwich'ii' yashti',) néé nohwijíí nohwich'ii' ił̨ts'ą́' át'éé, áík'ehgo bidenágo nohwíí ałdó' nohwijíí nohwich'ii' ił̨ts'ą́' ádaahłe'. 14 Doo da'odlą́ą dahíí hik'e da'odlą́ąhíí doo bił łídaanohwi'destł'ǫǫ da le': dábik'ehyú át'ééhíí łaʼíí doo dábik'ehyú át'éé dahíí hagot'éégo łił t'eké daanlii? łaʼíí idindláádíí hik'e chagołheełíí hagot'éégo dałaʼá nlii? 15 Hagot'éégo Christ łaʼíí chʼiidn nant'án dáłełt'eego natsídaakees? Hagot'éégo odlą́ąhíí łaʼíí doo odlą́ą dahíí dałaʼ natsídaakees? 16 Kih biyi' Bik'ehgo'ihi'nań daach'okąąhíí łaʼíí k'e'eshchíń hagot'éégo dáłełt'ee? Nohwíí Bik'ehgo'ihi'nań hinąhi bikihíí k'ehgo daanohłii; Bik'ehgo'ihi'nań gánii, Shíí áí biyi'gonshłii, łaʼíí bitahyú anáshdaał; shíí Bik'ehgo'ihi'nań nshłínihi daashokąąh doleeł, áí shichągháshé daanlii doleeł. 17 Áí bighą bitahdí' hahkáh, sahngo nahkai, nii, nohweBik'ehń, dant'éhéta nchǫ'íí doo baa nahkai da; áík'ehgo nánohwidishniił, 18 Shíí nohwiTaa nshłii doo, nohwíí shiye'ke łaʼíí shitsi'ke daanohłii doo, nii, nohweBik'ehń, Dák'a'at'éhi.

7

1 Shił daanohshóni, áí nohwá ngot'ąądá', haląą nohwits'í łaʼíí nohwiyi'siziinií yiłchǫǫhíí dawa ídaadihiilkǫǫhgo bits'ą́'yú nihiikáh le', áídí' Bik'ehgo'ihi'nań bédaahiildzidgo daadinlzigo iłch'ii'da'índle'. 2 Nohwijíí biyi' nohwá goz'ąągo ádaahłe'; doo hadíń bich'ii' déncho'go ásiidzaa da, doo hadíń déncho'go áhiidlaa da, doo hadíń bich'ii' nahiich'aa da. 3 Díí doo nohwik'ídish'áhíí bighą ádishnii da; Nohwijíí biyi' daanohłii, dałaʼ da'iitsaah doleełgo łaʼíí dałaʼ daahin'naa doleełgo, iłk'idá' nohwiłdishnii ni'. 4 Doo shiini' háh dago nohwich'ii' yashti', dázhǫ́ nohwaa da'oshłíí: nohwighą bidag ánsht'ee, néé nohwich'ii' goyéégo nagowaa ndi dázhǫ́ shił gozhǫǫ́. 5 Macedóniayú niit'aazhdá' nohwits'í doo hanáyol da ni', iłch'idí' nagontł'og ni'; nohwinaadyú nagonlkaad ni', łaʼíí nohwijíí biyi' néhiildzid ni'. 6 Da'ágát'éé ndi Bik'ehgo'ihi'nań, doo koł daagozhǫǫ́ dahíí koł daagozhǫǫ́go ánádaakodle'íí, Titus nyááhíí bee nohwił gozhǫǫ́go ánánohwiidlaa; 7 Doo áń ńyááhíí zhą́ bee da, áídá' áń nohwaa bił gozhǫǫ́go ádaasolaahíí bee; shaa ch'ínná daasolii̯go, chaał nahkaigo, łaʼíí shaa daanohwiini'go Titus yaa nohwił nagolni'dá' dázhǫ́ itisgo shił gozhǫǫ́ ni'. 8 Naltsoos nohwich'ii' ágoshłaa n'íí bighą dét'ii̯hézhii' doo nohwił daagozhǫǫ́ dago bígosíłsiid, áí bighą doo shił gozhǫǫ́ da ni': da'ágát'éé ndi k'adíí doo shił hago'at'éé da. 9 K'adyúgo baa shił gozhǫǫ́, doo nohwił daagozhǫǫ́ da n'íí doo bighą da, áídá' doo nohwił daagozhǫǫ́ dago nchǫ'go ánádaaht'iił n'íí bits'ą́'zhii' go ánádaasodzaahíí bighą: doo nohwił daagozhǫǫ́ da n'íí Bik'ehgo'ihi'nań bits'ą́'dí', áík'ehgo doo nt'é nohwits'ą́'né' da, nohwich'ii' k'e'shíłchíí́híí bee. 10 Doo koł gozhǫǫ́ dahíí Bik'ehgo'ihi'nań bits'ą́'dí'hi konchǫ'íí bits'ą́'zhii' ách'íné' ákole', áík'ehgo hasdách'ígháh, doo koł gozhǫǫ́ dago ánákodle' da: áídá' ni'gosdzáń biká' ágot'eehíí zhinéégo doo koł gozhǫǫ́ dahíí iziłhéhi at'éé. 11 Doo nohwił daagozhǫǫ́ da n'íí, Bik'ehgo'ihi'nań bits'ą́'dí'hi, ídaagonohdzą́ągo ádaanohwizlaahíí baa natsídaahkees, doo hadíń hagot'éégo bił daagosołʼąą da hádaaht'iigo ádaanohwizlaa, nchǫ'íí bik'ee daashołch'iigo, Bik'ehgo'ihi'nań bédaałdzidgo daadinołsigo, shídiłh daanohłiigo, dázhǫ́ baa daanohwiini'go, łaʼíí doo bik'ehyú át'éé dahíí biniidaagodołéhgo ádaanohwizlaa! Dawa bee doo nohwaa dahgosit'ąą dago bígózi. 12 Naltsoos nohwich'ii' ágoshłaa ndi nnee doo bik'ehyú át'éé dahíí doo áń bighą nohwich'ii' k'e'shíłchíí da, dagohíí nnee doo bik'ehyú bich'ii' at'éé dahíí bighą, áídá' Bik'ehgo'ihi'nań binadzahgee dázhǫ́ nohwaa daanohwiini'go bídaagonołsi doleełhíí bighą nohwich'ii' k'e'shíłchíí́. 13 Áí bighą nohwíí nohwił daagozhǫǫ́híí bighą néé ałdó' nohwił gozhǫǫ́go ánohwi'deszaa: łaʼíí áí bitisgo Titus biyi'siziinií nohwaa bił nágojǫǫdhíí bighą néé ałdó' dázhǫ́ nohwił gozhǫǫ́go ánánohwi'deszaa. 14 Nohwaa da'oshłíígo Titus bił nagoshni'íí doo bik'ee ádaayánsdzi da;

áídá' dawa baa nohwił nagoshn̲i'íí da'an̲iigo ádishn̲iihíí k'a'at'éégo nohwaa da'oshłíígo Titus bił nagoshn̲i'íí ałdó' da'an̲iigo bígózį. [15] Ła'íí hagoť'éégo da'ánn̲ííyú ádaahdzaa, ła'íí hagoť'éégo nohwiini' daahą́hgo daadohtłidgo nohwaa nyáá yénáln̲iihíí bighą bijíí biyi'dí' itisgo bił daanohshǫǫ. [16] Áí bighą dawa bee nohwaa da'oshłííhíí bighą shił gozhǫ́ǫ́.

8

[1] Shik'ííyú, Bik'ehgo'ihi'n̲ań biłgoch'oba'íí Macedóniayú ínashood ha'ánáłséhíí baa godet'aaníí bídaagonołsįgo háhiit'įį; [2] Doo ałch'ídéyú bich'į' nadaagontł'ogíí bee nabída'dintaahgee dázhǫ́ bił daagozhǫ́ǫ́go, ła'íí dázhǫ́ tédaat'iyé ndi bijíí biyi'dí' ich'odaazn̲i'go ndaizné'. [3] Díínko bá baa nagoshn̲i', dáyídaanel'ą́ązhį' ła'íí itisgo ndi ich'odaan̲iigo ndaizné', dabíí hádaat'įįgo; [4] Nádaanohwokąąhgo gádaanohwiłn̲ii, Díí ndaasii'né'íí nádohné'go ínashood ła'ihíí bee bich'ohn̲iih. [5] Ndaayiné' shį ndzį n'íí bitisgo ndaizné', dantsé Bik'ehgo'ihi'n̲ań bik'ehgo nohweBik'ehń yaa ídaadest'ąą, áígeehíí néé ałdó' nohwaa ídaadest'ąą. [6] Áík'ehgo tédaat'iyéhíí bá zhaali łená'idlaago na'idziidíí nohwitahyú Titus yegodez'áni, da'áík'ehgo nohwitahyú łanle', biłn'n̲ii. [7] Dawa bee itisgo nanohdee, da'ohdlaaníí bee, nłt'éégo yádaałti'íí, nohwigoyą' golíínníí, nyee ndi hohkaahíí, ła'íí nohwił daanjoonníí bee, áík'ehgo díí ich'odaahn̲iihgo ndaanohné'íí bee ałdó' itisgo nanohdee le'. [8] Doo bídaanohwinłso'go nohwich'į' k'e'eshchii da, ndi ła' nyeego nayik'ída'iziidíí baa nohwił nagoshn̲i'go, nohwíí ałdó' be'ágádaaht'eeyúgo, áí bee da'an̲ii nohwił da'ijǫ́ǫ́ shįhíí bígozįįh. [9] Jesus Christ nohweBik'ehń dázhǫ́ biłgoch'oba'íí bídaagonołsį, áń dázhǫ́ hálдzil ndi nohwighą tét'iyé silįį, tét'iyéhíí biláhyú nohwíí hádaałdzil daahłeeh doleełgo. [10] Díí baa natséskeesíí nohwił ch'ínish'aah: díínko nohwá nłt'éé, dała'á łegodzaadá' begodeyaa n'íí ąął ádaahłe', begodeyaadá' dázhǫ́ hádaaht'įįgo ádaaht'įį. [11] K'adíí ąął ádaahłéh; baa nohwił daagozhǫ́ǫ́go begodigháhíí k'ehgo baa nohwił daagozhǫ́ǫ́go ałdó' ąął ádaahłéh: nt'é daanohwíyéé shįhíí k'ehgo ndaanohné'. [12] Nn̲ee dabíí hát'ííhíí bighą nyiné'yúgo, bíyéé shįhíí k'ehgo nyiné'íí Bik'ehgo'ihi'n̲ań bił dábik'eh; nn̲ee bíyéé da'ádįhyúgo Bik'ehgo'ihi'n̲ań doo nt'é yokeed da. [13] Ła'ihíí biyíl da'ałzołé doleełgo, áídá' nohwíí nohwiyíl daandaaz doleełgo doo dishn̲iigo ádishn̲ii da: [14] Áídá' ła'ihíí biyíl nohwiyíl dáłełt'ee doleełgo dishn̲iigo ádishn̲ii, k'adíí nohwíyéé łąągo, ła'ihíí yídįh daanliinníí áí bee bich'odaahn̲iih, áídá' dahagee nt'é bídįh daanohłįįyúgo, bíyééhíí bee nohwich'onáda'n̲iih ałdó'; áík'ehgo dawahá dáłełt'ee: [15] Díínko bek'e'eshchįį, Hadíń łąągo łenáyehezlaa ndi doo ła' ch'ekáad da; hadíń da'ayą́hágo łenáyehezlaa ndi doo yídįh nlįį da, n̲ii. [16] Bik'ehgo'ihi'n̲ań ba'ihégosį, dánohwaa shiini'híí k'ehgo Titus nohwaa biini'go ábííłaahíí bighą. [17] Titus doo náhohiikąąhíí zhą́ bighą nohwich'į' deyaa da; áídá' dabíí dázhǫ́ hát'íígo nohwich'į' deyaa. [18] Ła' nohwik'isn Titus bił nohwich'į' del'a', áń ínashood ha'ánáłséhíí dahoť'éhé bitahyú yati' baa gozhóni yaa yałti'go dázhǫ́ nłt'éégo bígózinihi; [19] Doo da'áí zhą́ bighą nohwich'į' del'a' da, áídá' ínashood ha'ánáłséh nagozn̲ilíí bił anáhiikaahgo hádaabistįį, díí ałch'on̲iigo na'idziidíí nohweBik'ehń ba'ihégosįhíí bighą nabik'ída'idziid, ła'íí ałch'odaahn̲iigo hádaaht'ininníí nn̲ee bił ch'í'n̲ah ádaagodle'go ádaahiit'ininníí: [20] Díí zhaali łąągo łenádaahiidláhíí hagoť'éégo nadaahii'n̲iihíí bighą doo hadíń nohwaa dahgo'aa hádaahiit'ininníí da: [21] Doo nohweBik'ehń binadzahgee zhą́ da, áídá' nn̲ee dawa binadzahgee ałdó' dábik'ehyú ádaahii'n̲e'go hádaahiit'ininníí. [22] Nohwik'isn ła'ihíí ałdó' bił nádaadel'a', áń doo ałch'ídndi nabínántaahgo łąągo nłt'éégo ánát'ininníígo bígosiilzininníí, áń k'adíí díí na'idziidíí nayik'í'iziidgo dázhǫ́ hát'ininníí, bestso ndaahohn̲ííłgo nohwígonsįhíí bighą. [23] Hadíń Titus yiká na'ídiłkidyúgo, áń shich'on̲iihíí át'éé, nohwá na'idziidíí ánt'ee: ła'íí hadíń nohwik'isyúhíí yiká na'ídaadiłkidyúgo, iłtah at'ééyú ínashood ha'ánáłséh nagozn̲ilíí bá nal'a'á daanlininníí, áí bee Christ ba'ihégosį. [24] Áík'ehgo dabíí bin̲áą́ł ła'íí ínashood ha'ánáłséh nagozn̲ilíí daabin̲áą́ł nohwił'ijóónníí bił ch'í'n̲ah ádaahłe', ła'íí nt'é bighą nohwaa óndliihíí da'an̲iihi at'éé ałdó' bił ch'í'n̲ah ádaahłe'.

9

[1] Ínashood bich'odaahii'n̲iihíí doo bee nohwich'į' k'e'eshchii da ndi nzhǫǫ: [2] Iłk'idá'

hádaaht'iinií bígonsį, áí bighą nohwaa da'oshłíígo Macedóniayú daagolíínií gádaałdishnii,
Dała'á łegodzaadá' Akéyagee daagolíínií iłk'idá' bestso łenádaaníílgo begodeyaa ni',
daałdishnii; áík'ehgo ich'odaahniih dázhǫ́ hádaaht'ijhií bighą ágádaane' hádaat'ij
nkegonyaa. 3 Ágát'éé ndi shik'isyú nohwich'į' dáál'aad, nohwaa da'óndlii n'íí doo
da'ílíízhį' da doleełhíí bighą; da'ádaałdishnii n'íí k'ehgo iłk'idá' bestso ndaahezonil shį:
4 Doo ágádaanoht'ee dayúgo, Macedóniadí' bił nishkaigo doo iłch'į'daasolaa dayúgo,
nohwee ída'óndlii n'íí néé (hik'e nohwíí biłgo) bik'ee ídaayádaandzį doleeł. 5 Áí bighą
dábik'ehyú ádishniigo shik'isyú shádįh nohwich'į' daash'aa, t'ah bidáhdá' ndaanohné'íí,
dabíntsé ndaadeso'ąą n'íí, ndaahohníłł doleełgo, áík'ehgo nohwijíídí' dázhǫ́ hádaaht'ijgo
ndaahohníłł, doo baa daanohchį'go ndaanohné'go da. 6 Gánohwiłdishnii, Hadíń ayąhágo
k'e'dileehíí ayąhágo inłt'ąąhi at'éé; áídá' hadíń łąągo k'e'dileehíí łąągo inłt'ááhi at'éé.
7 Nnee daantíígee biini' łayiilaago ntsíńkéézíí k'ehgo nyinoné'; doo nohwił goshch'iigo da,
dagohíí doo bídaanohwich'inyo'go da: hadíń bił gozhǫǫ́go nyiné'íí Bik'ehgo'ihi'nań bił
nzhǫǫ. 8 Bik'ehgo'ihi'nań dawahá nłt'éehíí łąągo nohwá áile'go yínel'ąą; bídįh daanohłiníí
łąągo dábik'ehn nohwá áyíłsį doleeł, nłt'éégo na'idziidyú dawa łąągo bich'odaahniih
doleełgo: 9 Gáníígo bek'e'eshchijį, Dahot'éhé nayiniih; tédaat'iyéhíí yich'onii; nłt'éégo
at'éehíí dahazhį' begoz'ąą, nii. 10 Bik'ehgo'ihi'nań, k'ediléhíí k'edilyíí yaa yiné'íí,
da'áń báń nohwainé'go daahsąą, áídí' k'eda'dolááhíí łąągo hadaajeehgo áile', da'áń
nłt'éégo ádaaht'eehíí łąągo nohwá inłt'ąą doleełgo áile': 11 Dawahá bee hádaałdzilgo
Bik'ehgo'ihi'nań ánohwidoliił, áík'ehgo łąągo ich'odaahniih doleeł, áí Bik'ehgo'ihi'nań
ba'ihégosinií áidoliił, néé nohwiláhyú. 12 Díí zhaali ndaahohníłihíí ínashood hant'é
yídaadįh shįhíí baa daado'né', áídá' doo áí zhą da, ndi bitisyú an'odaazlijhíí k'ehgo
ałdó' nnee łąągo áí bighą Bik'ehgo'ihi'nań ya'ihédaanzį doleeł. 13 Zhaali ndaahohníłíí
bee Christ baa yati' baa gozhóni nohwił da'aniigo bikísk'eh ádaanoht'eehíí nohwígózį
doleeł, áí bighą ła'íí dabíí hik'e nnee dawa biłgo doo ałch'ídn bich'odaasoni' dahíí bighą
nnee bich'odaasoni'íí Bik'ehgo'ihi'nań ya'ihédaanzį doleeł; 14 Áí nneehíí Bik'ehgo'ihi'nań
biłgoch'oba'íí dázhǫ́ nohwijíí biyi' golííhíí bighą nohwá da'okąąhgo nohwaa daabiini'
doleeł. 15 Bik'ehgo'ihi'nań nohwainé'íí doo hagot'éégo baa nagoch'olni' at'éé dahíí dázhǫ́
ba'ihégosį.

10

1 Shíí Paul, Christ isht'egodnt'éégo ła'íí dawa yich'į' nzhǫǫgo at'éehíí k'ehgo án-
sht'eego nánohwoshkąąh; ła' shaa yádaałti'go gádaanii, Nohwinááłyúgo dázhǫ́ histe',
áídá' doo nohwináát dayúgo zhą doo histe' da, daashiłnii: 2 Áídá' nohwaa nánísdzaago
nohwinááłyúgo doo nohwich'i' siste'go ádaashołe' dago nádaanohwoshkąąh, nnee ła'
ni'gosdzán biká' zhinéégo be'ádaant'eego nohwaa natsídaakeesíí doo bich'i' siste' da
doleełhíí k'ehgo. 3 Ni'gosdzán biká' nahiikai ndi doo nnee nadaagonłkaadhíí k'ehgo
nagonlkaad da: 4 (Benagonlkaadíí doo nnee zhinéégo da, áídá' Bik'ehgo'ihi'nań binawodíí
biláhyú nadaalwodgo nchǫ'íí binawodíí bił goz'ąągee da'ílíí yiłchii;) 5 Dénchǫ'égo nat-
síts'ikeesgo k'izé'ich'idiłteehíí da'ílíí hilchii, nnee ídaada'odlíígo Bik'ehgo'ihi'nań bígonsį
daaniihíí, daazhógo ádaaniigo bits'ą'zhi' ádaabiłsinií ałdó' da'ílíí hilchii, ła'íí natsígokeesíí
dawa Christ daidits'ag doleełgo áhiidle'; 6 Daanohwidohts'ag daasolijdá', doo daanohwid-
its'ag dahíí dawa biniidaagondléhgo ńdaagoshiilchij. 7 Dant'éhéta biká'dí'go hit'iinií zhą
daaneł'íí née? Dahadíń Christ bíyééhíí nlijgo ídaanatsekeesyúgo, díí yaa tsínádókees,
Christ bíyééhíí nlijhíí k'ehgo néé ałdó' Christ bíyéé ndlij. 8 Nłdzilgo nadaasozijgo
ádaanohwidilne', doo hayaa ádaanohwiłsígo dahíí bighą nohweBik'ehń benohwik'ehgo
ánohwilaa: áí dázhǫ́ baa ída'oshłíígo díyat'éégo baa yashti' ndi doo ídaayánisdzijh da
doleeł. 9 Naltsoos nohwich'i' k'e'eshchiinií bee doo tsínahwidishees hasht'íí da. 10 Díí
k'ehgo nko ádaashiłch'inii, Naltsoos yee nant'aago ła'íí nalwodgo áile'; áídá' nohwitahyú
naghaayúgo ye'at'éehíí doo nalwod da, biyati'íí doo nt'é da, daashiłch'inii. 11 Nnee díí
k'ehgo ánííhíí díí yídaagołsíjh, doo akú nahit'aash dadá' nohwich'i' k'e'iilchijhíí k'ehgo
áhii'ne' doleeł, akú nt'aashgo. 12 Hadíí nłt'éégo ídehéshjeedgo ídaayádaałti'íí doo itah

daandlįįgo háhiit'įį da, dagohíí doo bił łíshhah áhii'ne' ndi háhiit'įį da: dabíí binat-
sekeesíí yee iłdenáágo ídída'nel'ąąhgo, ła'íí iłdenáágo łíshhah ádaane'go doo daagoyąą
da. 13 Nohwá nagoz'aaníí bitisgee doo bee ída'óndliigo ídaayáhiilti' da doleeł, áídá'
nagoz'aaníí Bik'ehgo'ihi'nań nohwaidin'áaníí zhą biyi' na'idziid doleeł, áí itah daanohłįį.
14 Nohwíí daagonohłįįyú dantsé nohwaa nt'aazh, Christ baa yati' baa gozhóni baa nohwił
nagohiilni' ni'; áík'ehgo nohwá nagoz'aaníí itah daanohłįįgo, nohwich'į' det'aazhyúgo
nohwá nagoz'aaníí doo bitisyú det'aazh da: 15 Nohwá nagoz'aaníí bitisyúhíí, nnee ła'
binasdziidíí, doo bee ída'óndliigo ídaayáhiilti' da; áídá' nohwi'odlą' nchaa hileehgo
nohwitahyú na'idziidíí ńdiiłséhgo nihóndlii, 16 Ágát'ééyúgo nohwitisyú ni' nagoz'aaníí
ałdó' biyi' yati' baa gozhóni baa yáhiilti' doleeł, nnee ła' binasdziidíí danohwíntsé alzaa
ląą shįhíí doo bee ída'óndliigo da. 17 Hadíí ída'odlíígo yałti'íí nohweBik'ehń zhą ye'ída'odlíí
le'. 18 Nnee nłt'éégo ídaanagolni'íí doo daach'idnłsįhi at'éé da, áídá' nnee nohweBik'ehń
bił dábik'ehíí zhą.

11

1 Ayąągo lóshgogo yashti' k'a'at'éé ndi nohwich'į' yashti'íí nyee ndi bidag
ádaanoht'eego hasht'ąą: nánohwoshkąąh, bidag ádaanoht'ee. 2 Nohwá'íhóshníí,
Bik'ehgo'ihi'nań nohwineł'ąąhíí k'ehgo: na'ilíhn bi'at'e' nzhoonníí doo hwahá niinéhi biką'
dała'á doleełhíí k'a'at'éégo Christ bíyéé daadohłeełhíí bigha ałk'idá' baa nohwidini'ąą.
3 Áídá' Eve tł'iish bich'į' nazhch'a'go k'izé'bidestąą n'íí k'ehgo, Christ da'aniigo nohwił
nzhǫǫ n'íí yits'ą'zhį' ádaanohwile' nolį nsįgo shiini' hąh. 4 Dahadíńta Jesus ła'ihi yaa
yánánálti'go nohwaa nyááyúgo, dagohíí spirit nohwaa det'ąą n'íí łahgo at'éhi ła' nohwaa
det'ąąyúgo, dagohíí yati' baa gozhóni nagodo'ąą n'íí łahgo at'éhi náágodo'ąąyúgo, nohwił
dádaabik'eh nolį nsį. 5 Christ binal'a'á dázhǫ itisgo ádaat'eego baa natsídaahkees ndi,
doo dábich'į'égee nshłįįgo natseskees da. 6 Doo bígonedzągo yashti' da ndi, nt'é baa
yashti'íí bígonsį; díí dawahá bee nohwił ch'í'nah ásiidlaa. 7 Bik'ehgo'ihi'nań biyati'
baa gozhóni doo bigha nahi'niił dago baa nohwił nagosisni'híí bigha, nohwíí itisgo
ádaanohwiłsį doleełgo shíí ídaagoch'iyoshba'íí bee isiih née? 8 Nohwá na'isiid doleełhíí
bigha ínashood ha'ánáłséhíí nagoznili ła'ihíí zhaali bits'ą' nádaadiné' ni'. 9 Nohwitahyú
sídáádá' nt'éhéta bídįh nshłįį ndi doo hadíń bee naniłtł'og da ni': ndi Macedóniadí'
shik'isyú shich'odaanii ni': áík'ehgo doo nt'é bee nanohwiniłtł'og da ni', áídí' doo
dayúweh nanohwinłtł'og hasht'ąą da. 10 Christ bits'ą'dí' da'anii ágot'eehíí shiyi' golįįhíí
bigha gádishnii, Akéya golzeehíí biyi'yú díí ídaanagoshni'íí doo hadíń yida'dinotįįh at'éé
da. 11 Nt'é bigha? Ya' doo shił daanohshǫǫhíí bigha da gá? Bik'ehgo'ihi'nań shá yígółsį,
shił daanohshǫǫgo. 12 Áídá' áí nneehíí, danéé nada'idziidhíí k'ehgo nada'idziid daaniihíí,
doo da'anii dago ádaanii da ch'í'nah ashłe'híí bigha hagot'éégo ánásht'ąłíí dayúweh
ágánásht'ąłł doleeł. 13 Nnee ágádaat'ąłhíí doo da'aniigo Bik'ehgo'ihi'nań bá daades'a'ihíí
daanlįą da, nnee k'izédaidiniiłgo nada'iziid, Christ binal'a'á gol'ąłgo ádaadilzą. 14 Doo bigha
nohwił díyagot'ee da le'; ch'iidn nant'án, Satan holzéhi, ndi Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á
yaaká'yú gólíínníí bits'ą'dindláádhíí k'ehgo ánádil'ąą. 15 Díí doo nt'é bigha koł díyaagot'ee
le'at'éé da, ch'iidn bánada'iziidíí ndi nłt'éé zhinéégo nada'iziidíí gol'ąłgo ádaadilzą; áí
nchǫ'go ánádaat'ąłhíí bigha dánchǫ'go bee nnádaagodáh. 16 Gánádaanohwiłdish'nii,
Doo hadíń lógohi sho'nníí da le'; áí k'ehgo natsídaahkees ndi hódaashołts'ąą, shíí ałdó'
dét'ąh ídeshkąąhgo yashti' le'. 17 Díí baa hasdziihíí doo nohweBik'ehńyegos'ąągo hasdzii
da, lógohíí k'ehgo dázhǫ ídeshkąąhgo yashti'. 18 Nnee łąągo ni'gosdzáń biká' ágot'eehíí
yee ídaadilkąąhgo yádaałti', shíí ałdó' ídeshkąąhgo yashti' doleeł. 19 Nohwíí, dázhǫ
daagondzągą daanohsigo, lódaagohíí nohwił daagozhǫǫgo hódaayesółts'ąą. 20 Hadíí nnee
isnáh ádaanohwinlzą ndi, bestso nohwits'ą' ńdaayihiniił ndi, nohwits'ą' ńda'iláh ndi,
itiséyú ídehéstąą ndi, dagohíí nohwitł'á yizka' ndi bidag ádaanoht'ee. 21 Néé ágáhiit'ąąyúgo
doo bínldzil da ni' dishniigo ídaa yánsdzą. Áídá' dahadíń doo daaste' dago nt'éhéta
yee ídaadilkąąhgo yee yádaałti'yúgo, (lógohíí k'ehgo yashti',) shíí ałdó' doo siste' dago
ídeshkąąhgo bee yashti'. 22 Ya' Hebrews daanlįą née? Shíí ałdó' áí nshłįą. Ya' Israel

hat'i'i daanlįį née? Shíí ałdó' áí nshłįį. Ya' Abraham bits'ą'dí' hanádaanolt'įįłíí daanlįį
née? Shíí ałdó' áí nshłįį. 23 Ya' Christ yánada'iziidíí daanlįį née? Shíí dágóts'iidgo
bá na'isiid (koni' ádįhíí k'ehgo yashti'); daabinasdziidíí bitisgo nyeego na'isiid ni',
doo holtag dago hashídołtsaz, daabitisgo da'ákozhą́ ha'ánáshi'dilt'eeh, doo ałch'ídndi
dásdozhą́ daashizes-hįį da ni'. 24 Ashdladn Jews daanlíni dízdin doleełzhį' dała'á ádįhgo
hashída'astsaz ni'. 25 Taadn tsį bee hashída'is- haal ni', ładntséé yee daashołnę́' ni',
taadn tsina'eełíí shił nango' ni', dała'á tł'é' dąła'á jįį da'ílíné biká' shił dahna'eeł ni';
26 Dábik'ehn daadisha'yú, túdaanlįįyú négodzidíí begoz'ąą, da'in'įįhíí bighą négodzid,
dashíí hat'i'íí bits'ą'dí' négodzid, doo Jews daanlįį dahíí bits'ą'dí' négodzid, kįh gozn̨il
yun̨e' négodzidíí begoz'ąą, da'igolįįyú négodzidíí begoz'ąą, túnteel sikąąyú négodzidíí
begoz'ąą, shik'isyú daanlįį ádaagodil'íni bits'ą'dí' négodzid; 27 Nyeego na'isiidhíí bighą
dázhǫ́ hiyaago ła'íí shiłna'diin̨ii'go, dadésh'įįgo iiłkáhgo, shin̨á' náshdleehgo ła'íí dibá'
náshdleehgo, da'ákozhą́ doo ishąą dago, ła'íí gozk'azíí biyi' diyágé da'ádįhgo nashaa ni'.
28 Áí ła'ihíí shich'į' ánágot'įįd biłgo dábiká'zhį' dawa jįį ínashood ha'ánáłséhíí ił'aniyú
nagozn̨ilíí baa shiini'go nashaa. 29 Nn̨ee ła' doo nłdzil da née? Shíí ałdó' ba'ashhah doo
niłdzil da. Nn̨ee ła' nchǫ'go at'įįgo ábiile' née? Áí bighą shá góchįįdgo bich'į' niidoo.
30 Ída'oshdlíígo yashti'yúgo, doo niłdzil dahíí bił ch'í'n̨ah daaleehíí ída'oshdlíígo baa yashti'
doleeł. 31 Jesus Christ nohweBik'ehń biTaa, Bik'ehgo'ihi'n̨ań, áń dahazhį' ba'ihégosini, doo
łeshchoo dahíí shá yígółsį. 32 Damáscusyú nant'ánchaań, ízisgo nant'án Áretas holzéhi
yiké'gee sitíni, bik'ehgo kįh gozn̨ili Damascus holzéhi binaadyú asin̨ilíí yin̨ádaadez'įį, shíí
daashiłtsood doleełgo: 33 Áídá' táts'aa biyi' dahsidáágo kįh gozn̨ilíí binaadyú łeditł'įhíí
biyi' ch'í'í'áńyú ba'ashhah yúyaa gódah ch'íshííleego bits'ą́' hasht'ag.

12

1 Ída'oshdlíígo yashti'íí dábik'eh, doo bits'ą'dí' nt'é isht'įįd da ndi. NohweBik'ehń shił
ch'í'n̨ah ágółsiníí, ła'íí shił ígózįgo áshííłaahíí baa nagoshn̨i' doleeł. 2 Nn̨ee ła' Christ
bíyééhíí bígonsį, áń dįį'ts'ádah łegodzaadá' yaaká'yú taago nágost'ąąyú hadag bił ogoyáá;
(bits'í beego shį, dagohíí bits'í ádįhgo shį, doo bígonsį da: Bik'ehgo'ih'n̨ań yígółsį.) 3 Áí
nn̨eehíí (bits'í beego shį, dagohíí bits'í ádįhgo shį, doo bígonsį da; Bik'ehgo'ihi'n̨ań zhą́
yígółsį;) 4 Ni' gozhǫǫ́yú, paradise golzeeyú, hadag bił ogoyáádá' yati' doo hagot'éégo baa
nagoch'oln̨i' at'éé dahi, yati' nn̨ee doo yee yałti' goz'ąą dahi yidezts'ąą. 5 Áí nn̨eehíí
ba'oshłíígo yashti' doleeł: áídá' shíí doo ída'oshdlíígo yashti' da doleeł, doo bíníłdzil
dahíí zhą́ bee ída'oshdlíígo baa yashti' doleeł. 6 Ída'oshdlíígo yashti' niizįį ndi doo
shiini' ádįhgo ádishn̨iih da; da'an̨ii ádishn̨iihíí bighą: áídá' doo ágádishn̨iih da, shi'at'e'
yo'iinníí dagohíí shidits'agíí bitisyú nn̨ee doo ła' yee shaa natsekees da doleełhíí bighą.
7 Bik'ehgo'ihi'n̨ań doo ałch'ídn shił ígózįgo áshííłaa da, áík'ehgo doo bee itisgo ídeshkąąh
dahíí bighą nt'éhéta diwozhi shighą́ń'ááhíí k'ehgo shits'í baa dahgoz'ąągo alzaa, Satan
bits'ą'dí' shich'į' yil'aadi dáshich'į' nagontł'og nt'éégo, doo itisgo ídeshkąąh da doleełhíí
bighą. 8 Díí bighą nohweBik'ehń taadn ch'éh ch'oba' áłdén̨iid ni', Shits'ą́' begonowáh,
dishn̨iigo. 9 Áídá' gáshiłn̨ii, Shiłgoch'oba'íí ná bínel'ąą: doo bíńńłdzil dagee shinawodíí
ninkááyú itisgo ch'í'n̨ah alzį. Áí bighą doo bíníłdzil dahíí bee ída'oshdlíígo shił gozhǫǫ́go
yashti' doleeł, Christ binawodíí shiká'zhį' doleełhíí bighą. 10 Doo bíníłdzil da lę́k'e ndi,
golániyú ánádaashiłch'ido'n̨iił ndi, nt'é hásht'íínníí bínshdįh ndi, shiniidaagonłsį ndi,
shich'į' goyéégo nagowaa ndi, Christ bighą díí bee shich'į' nagowaayúgo baa shił gozhǫǫ́:
doo bíníłdzil dagee Christ binawodíí bee nanshwod. 11 Biini' ádįhíí yałti'híí k'ehgo yashti'
ni' nohwíí bídaashinohso'go ánsht'ee ni': nohwíí nłt'éégo shá yádaałti' le'at'éhi: doo nt'é
inshłįį da ndi nadaal'a'á ła'ihíí ízisgo ádaat'eego baa natsídaahkeesíí ndi doo dábich'į'égee
ánsht'ee da. 12 Nohwitahyú nashaadá' dawa bidag ánsht'ee ni', godiyįhgo be'ígózinníí, doo
ágondzįįyú, ła'íí ízisgo ánágot'įįłíí bee ánát'įįdíí bee da'an̨ii Bik'ehgo'ihi'n̨ań shides'a'go
bídaagonołsį. 13 Ínashood ha'ánáłséh ła'ihíí nt'é bee iké'zhį' daasolįį? Shíí doo nt'é
nohwíhóshkeed da ni', áí zhą́ bee iké'zhį' daasolįį. Díí bighą shaa nágodenoh'aa. 14 Díí

taadngee iłk'idá' nohwich'į' naadishdáh; doo nt'é bee nohwíhóshkeed da doleeł: doo nt'é nohwíyééhíí bighą asht'ı́ı́ da, nohwíí zhą́ nohwighą asht'ı́ı́: chągháshé bą́ą́ hik'e bitaa doo yá na'nonı́íí bik'eh da, ndi bíí bichągháshé yá na'nonı́íígo dábik'eh. [15] Shił gozhǫǫ́go nohwighą shíyééhíí nohwá nnishné', dashíí ndi nohwá na'ídihishı̨́ił: itisgo shił daanohshǫǫhíí bighą nohwíí da'ich'į'go nohwił daanshǫǫ ndi. [16] Da'anı́igo doo nt'é nohwíhóshkeed da ni', áídá', Nohwich'į' łé'ishchoogo ndaanohwiłtsood ni', daashiłdohı̨́ii lą́ą́. [17] Ya' dahadíí nohwich'į' onádaash'aahíí bee nohwahani'isdzood née? [18] Titus akú nı̨́náh biłdishı̨́ii ni', nohwik'isn dała'á bił oł'a'. Ya' Titus nohwahani'isdzood née? Ya' shíí ánsht'eehíí k'ehgo doo Titus at'éé da láń gá? Ya' shíí ásht'ı́ı́ n'íí k'ehgo doo Titus át'ı́ı́ da láń née? [19] Díí án'ı̨́iihíí bee ídáyáhiilti'go áhiit'ı́ı́ daanohsı́ née? Christ bíyéé ndlı́ı́go Bik'ehgo'ihi'ı̨́nań binadzahgee án'ı̨́ii: nohwił daanohshóni, daanołdzilgo ádaanohwidle' doleełgo áhiit'ı́ı́. [20] Hagoshą' ádaanoht'ee le' nsı́híí doo bee ágádaanoht'eego nohwaa nsháh hásht'ı́ı́ da, nohwíí ałdó' doo ndaashołííhíí k'ehgo nohwaa nsháh hádaashoht'ı́ı́ da shı́: łahadaadoht'áh, dawahá ídáhádaaht'ı́ı́, ałch'į' hadaashohkee, itis hishłeeh daanohsı́, łída'ołtah, ch'iı̨́ii daadohı̨́ii, ídaadołką́ą́h, ła'íí nohwił daagokish doleeł nolı́ nsı́go shiini' hą́h: [21] Nohwaa nánsdzaago Bik'ehgohinshı̨́nań nohwighą ídaayánsdzı́go áshíłsı́ doleeł nolı́ nsı́, nohwitahyú łáni nchǫ'go na'idaago, nant'į' nakaigo, ła'íí nchǫ'íí doo yich'į' t'ą́ązhı́' at'éé dahíí yee nda'iłsiihíí doo hwahá yits'ą́'zhı́' ánádaa'ı̨́ne' dahíí bighą doo shiłgozhǫǫ́ da doleeł nolı́ nsı́go shiini' hą́h.

13

[1] Díí nohwich'į' nanáshdaałhíí biłgo taadn hileeh. Kaa dahgost'ą́ą́yúgo naki dagohíí taagi biı̨́áá́ł ánágot'ı́ı́díí da'ádaaı̨́iihíí bee bígózı́. [2] Nakidngee nohwaa niyáádá', nı̨́nee nda'iłsiih n'íí, ła'ihíí ałdó', gádaabiłdéı̨́iid, Nohwaa nánsdzaa lę́k'eyúgo doo t'ą́ązhı́' siitı́ı́ dago nohwiniidaagonłt'éégo ánohwishłe'; k'adíí doo hanshk'i da ndi da'ágát'éégo ánádaabiłdish'ı̨́ii: [3] Christ shinkááyú yałti'go bee bídaagonołsı́ı́híí hádaaht'ı́ı́híí bighą ágádishı̨́ii, Christ nanohwik'í'iziidgee nłdzil, nohwiyi' binawod golı́ı́. [4] Áń doo nłdzil dago tsı́'iłna'áhi yiká' daztsą́ą́ ndi Bik'ehgo'ihi'ı̨́nań binawodíí yee hiı̨́naa. Néé ałdó' bił dała'á daandlı́ı́go doo daanldzil da ndi Bik'ehgo'ihi'ı̨́nań binawodíí bee nanohwik'ída'idziidgo Christ bił daahii'ı̨́naa doleeł. [5] Ídaadinił'ı́ı́, nohwi'odlą' daahohtą' shı́; ídaadinohtáh. Jesus Christ nohwiyi' golı́ı́go doo bídaagonołsı́ı́ da née? Nanohwídintaahíí bah nandeeyúgo Christ doo nohwiyi' golı́ı́ da bídaagonołsı́ı́h. [6] Néé nanohwídintaahíí doo bah nandéh dahíí bídaagonołsı́ı́h ndi at'éé. [7] Doo nda'ołsiih da doleełgo Bik'ehgo'ihi'ı̨́nań nohwá hoshką́ą́h; néé doo nłt'éégo nohwígózı́ı́híí bighą ádishı̨́ii da, áídá' nohwíí nłt'ééhíí be'ádaanoht'ee doleełgo, néé nanohwídintaahíí bah nandéh ngolı̨́íí ndi. [8] Da'anı́ii ágot'eehíí doo hagot'éégo bich'į' na'idziid da, áídá' bá na'idziidyúgo zhą́. [9] Néé doo daanldzil dadá' nohwíí nohwinawod daagolı́ı́ lę́k'eyúgo nohwił daagozhǫǫ́: ła'íí dázhǫ́ nłt'éégo ádaanoht'eego nohwá háhiit'ı́ı́go ohiikąą́h. [10] Doo hanshk'i da ndi díí bek'e'eshchii, nohwaa nánsdzaago doo inı̨́iihgo bee nohwich'į' yashti' da doleełhíí bighą: nohwi'odlą' dayúweh nohwá biniłseełgo hasht'ı́ı́, doo hayaa ádaanohwiłsı́ dago nohweBik'ehń beshik'ehgo áshíílaa. [11] Shik'ííyú, díí bee ą́ą́ł nohwich'į' k'e'shiłchı́ı́. Christ biláhyú nłdzilgo daanołseeł le', hadag ádaanoht'ee le', nohwiini' dała'á le', ła'íí nkegohen'ą́ą́go daagonohłı́ı́ le'; áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'ı̨́nań, ił'ijóóníí ła'íí ałch'ı́'gont'ééhíí bits'ą́'dí'hi, nohwił nlı́ı́ le'. [12] Daagodinołsı́go daałohts'ǫs le'. [13] Ínashood dawa, Gozhǫǫ́, daanohwiłı̨́ii. [14] Jesus Christ nohweBik'ehń biłgoch'oba'íí, Bik'ehgo'ihi'ı̨́nań bił'ijóóníí, ła'íí Holy Spirit bił dała'á ánohwiłsı́ı́híí bee nohwich'į' goz'ą́ą́ le'. Doleełgo at'éé.

THE EPISTLE OF PAUL THE APOSTLE TO THE GALATIANS

1 Shíí Paul, des'a'íí nshłįį, (doo nnee shides'a'go da, doo nnee bik'ehgo da, áídá' Jesus
Christ ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań nohwiTaa zhą bik'ehgo, áń Jesus daztsąądí' naadiidzaago
áyíílaahi;) 2 Shíí hik'e odlą' bee shik'isyú bił nashkaihíí dawa, Galátiagee ínashood
ha'ánałséh nagoznilíí bich'į' k'eda'iilchii: 3 Bik'ehgo'ihi'nań nohwiTaa hik'e Jesus Christ
nohweBik'ehń biłgoch'oba'íí ła'íí bits'ą'dí' iłch'į'gont'éehíí bee nohwich'į' goz'ąą le',
4 Bik'ehgo'ihi'nań nohwiTaa bik'ehgo nohwinchǫ'híí bighą Jesus n'ídeltįį, díí nchǫ'go
nagowaahíí yits'ą' nohwiníłł doleełgo: 5 Kodí' hik'e dahazhį' Bik'ehgo'ihi'nań dázhǫ́
ba'ihégosį le'. Doleełgo at'éé. 6 Nohwiká ánniidgo Christ biłgoch'oba'íí biyi' onohwinil
n'íí dagoshch'į' bits'ą'zhį' ádaasohdzaahíí, ła'íí yati' baa gozhóni łahgo at'éhi bich'į'go
daahosohkaihíí baa shił díyagot'éé: 7 Díí ba'ashhahyú yati' baa gozhóni doo ła' nanást'ąą
da; áídá' nnee ła' nohwił nadaagokigo ádaanohwile'hi ła'íí Christ nłt'éégo baa na'gonii'íí
łahgo ádaile'go hádaat'įį. 8 Áídá' néé dagohíí yaaká'dí' nal'a'á ndi yati' baa gozhóni baa
nohwił nadaagosiilni'íí łahgo at'éégo nohwił nagolni'yúgo, áń góyéégo bángodot'aał.
9 Da'ádaade'niid n'íí k'ehgo gánádish'niih, Nnee ła' yati' baa gozhóni nádaagodo'ąą n'íí
łahgo at'éégo yaa nohwił nagolni'yúgo, áń góyéégo bángodot'aał. 10 Ágádishniigo ya'
nnee bił daanshǫǫ hileeh née, née Bik'ehgo'ihi'nań zhą bił nshǫǫ hishłeeh née? Ya'
nnee bił daagoyiłshǫǫ́go hasht'ęę́ gá? Dah, t'ah nnee bił daagoyiłshǫǫ́go hasht'ęę́yúgo doo
Christ bá na'isiidgo at'éé da. 11 Áídá' shik'ííyú, yati' baa gozhóni baa nagoshni'íí doo nnee
bik'ehgo alzáhi at'éé dahíí bídaagonołsįįhgo hasht'ęę́. 12 Doo nnee bits'ą'dí' nádiiné'i at'éé
da, doo shił ch'et'ąą́ da, áídá' Jesus Christ shił ch'í'nah áyíílaahihi bee bígosílsįįd. 13 Jews
daanlíni bi'okąąhíí bikísk'eh ánsht'ee n'íí ba'ikodaanohsį, Bik'ehgo'ihi'nań daayokąąhíí
ha'ánałséhíí nyeego biniidaagonłt'éégo shinagha nakai ni', da'ílíí hishchiigo ch'éh át'ęęd:
14 Jews daanlíni bi'okąąh bikísk'eh ánsht'eedá' dashíí bił hat'i'ihíí bił dáłedaahonsdzaahi
bitisgo gonsąą́ ni', bits'ą'dí' hadaałinelt'áni bi'at'e' bikísk'eh ánsht'eego dázhǫ́ hásht'ęę́
ni'. 15 Áídá' doo hwahá goshłee dadá' Bik'ehgo'ihi'nań hashíílłtęę́, ła'íí shaa ch'oba'íí bee
shiká ánniidá', 16 BiYe' shił ch'í'nah áyíílaa, nnee doo Jews daanlęę́ dahíí bitahyú baa
nagoshni' doleełhíí bighą shiká ánniid; áídí' doo hadíń dagoshch'į' baa bił nagoshni'
da ni': 17 Ła'íí Jerúsalemyú dashínłtségo Jesus binadaal'a'áhíí doo bich'į' oyáá da; áídá'
Arabiayú óyáá ni', áídí' Damáscusyú nánsdzaa. 18 Áídí' taadn łegodzaago Jerúsalemyú Peter
bich'į' oyáá, ákú ashdla'ádah bił sheiskąą. 19 Jesus binadaal'a'á ła'ihíí dała'á zhą hish'ęęj ni',
nohweBik'ehń bik'isn, James holzéhi. 20 Bik'ehgo'ihi'nań shá yígółsį, doo łé'ishchoo dago
díí bee nohwich'į' k'e'eshchiihíí. 21 Áí bikédí'go ni' Sýria ła'íí Cilícia daagolzeeyú níyáá;
22 Judéagee ha'ánázéh nagoznili Christ daayokąąhíí doo hwahá daashiłtséh dadá': 23 Díí zhą
shaa ch'iniigo daidezts'ąą, Áń nohwiniidaagodeláa n'íí, odlą' da'ílíí yiłchíígo ch'éh át'ęę́ n'íí,
da'áń k'adíí da'áí odlą' n'íí yaa yánáltih ląą, ch'inii. 24 Áík'ehgo shíí shighą Bik'ehgo'ihi'nań
ya'ihédaanzį łę́k'e.

2

1 Áídí' dęę́'ts'ádah łegodzaago Jerúsalemyú Bárnabas ła'íí Titus bił onanáshkai.
2 Jerúsalemyú nádishdáh doleełíí shił ch'í'nah alzaago onásdzaa, doo Jews daanlęęj
dahíí bitahyú yati' baa gozhóni baa yánáshtihíí ákú baa nadaagosisni', nnee nłt'éégo
daach'idnłsinií zhą dasahńdi baa bił nadaagosisni', doo ágásdzaa dayúgo dánko da'ílęęzhį'
na'isiidhi at'éé, dánko da'ílęęzhį' na'sízíid doleełhi at'éé. 3 Ákú Titus holzéhi bił nash'aashi,
Circumcise ánidolne', doo hak'i daabiłnniid da, Greek nlęęj ndi: 4 Nnee ła' nohwik'isyú
ádaadil'iinií hah ádaabidines'ęęd, áí Jews bich'į' begoz'aanií bee isnáh daandlęęj n'íí
Christ bits'ą' nohwinilhíí yídaagołsęęhgo, isnáh ánádaanohwidle'go hah ádaanest'ęęd:
5 Áí doo hódaayéelts'ąą da ni', dét'ęhézhį' ndi; yati' baa gozhóni da'aniihíí dayúweh

nohwitahyú begoldoh doleełhíí bighą. 6 Nnee daach'idnłsinií, (ágádaat'eeshą' ndi doo
shił hago'at'éé da: Bik'ehgo'ihi'nań nnee dawa dáłełt'eego yaa natsekees:) áí nnee
nłt'éégo baa ch'iniihíí díí baa yashti'íí doo hak'i ła' baa dahnágóst'ąą golzeego shił
nagolni' da: 7 Ndihíí Peter, nnee circumcise ádaabi'deszaahíí bich'į' yati' baa gozhóni
yaa yánáltihgo baa det'ąąhíí k'ehgo shíí, nnee doo circumcise ádaabi'deszaa dahíí bich'į'
yati' baa gozhóni baa yánáshtihgo shaa det'ąągo yídaagosįįd; 8 (Bik'ehgo'ihi'nań, Peter
nnee circumcise ádaabi'deszaahíí bich'į' yides'a'dá' binkááyú na'iziidíí, da'áń shíí ałdó'
shinkááyú na'iziid, doo Jews daanlįį dahíí bich'į' yánáshtihgo;) 9 Áík'ehgo James, Céphas,
ła'íí John, nłdzilgo bi'okąąh yee ínashood yitł'ááh naziinií k'ehgo baa natsí'gokeesíí,
Bik'ehgo'ihi'nań biłgoch'oba'íí shaa det'ąąhíí yídaagosįįdá', bił dała' daasiidlįįgo Barnabas
hik'e shíí łił lák'edaadelniigo gádaanohwiłnii, Nohwíí doo Jews daanlįį dahíí bich'į'
noh'aash, néé circumcise ádaabi'deszaahíí bich'į' dekai. 10 Díí zhą gánádaanohwiłdo'niid,
Tédaat'iyéhíí bínádaałniih; áí shijíí dawa bee biká hásht'ęęí ni'. 11 Áídí' Peter Ántiochyú
nyaadá' doo bik'ehyú adzaa dahíí bighą dábiniizhį' áłdéniid ni'. 12 James odais'a'íí t'ah
doo hikáh dadá', Peter doo Jews daanlįį dahíí yił da'iyąą: áídá' áí nneehíí hikaidá'
t'ąązhį' áinzigo its'ą'ídeltįį, circumcise zhinéégo daanliinií yénáldzidhíí bighą. 13 Áídí'
Jews daanlíni ła'ihíí Peter adzaahíí bighą bíí ałdó' t'ąązhį' ádaasdzaa lęk'e, Barnabas
ndi itah ágát'éé silįį. 14 Áí nneehíí yati' baa gozhóni biyi'dí' da'aniihíí doo bikísk'eh
ádaat'ee dahíí bígosíłsįįdá' dawa binááł Peter gáłdéniid, Ni, Jew ńlęęí ndi doo Jews daanlįį
dahíí ádaat'eehíí k'ehgo áńt'ééyúgo, doo Jews k'ehgo da, hant'é bighą doo Jews daanlįį
dahíí dabíni'ąąyú Jews ádaat'eehíí k'ehgo ádaanoht'eego nłt'éé, daabiłnnii łąą? 15 Doo
Jews daanlįį dahíí doo bik'ehyú ádaat'ee da, áídá' néé, Jews daandlįįgo daagosiidliinií,
doo áí k'ehgo ádaant'ee da. 16 Díí bídaagonlzį, doo Jews bich'į' begoz'aanií bikísk'eh
ánách'ot'ęęłhíí bighą Bik'ehgo'ihi'nań binadzahgee dábik'ehyú ách'ít'éé da, áídá' Jesus
Christ ch'odląąhíí zhą bighą: áík'ehgo danéé ndi Jesus Christ daahosiidląąd, Christ
daahohiidląąhíí bighą Bik'ehgo'ihi'nań dábik'ehyú ádaat'éhi daanohwiłnii doleełgo, doo
begoz'aanií bikísk'eh ánádaahiit'ęęłhíí bighą da: nnee doo ła' begoz'aanií yikísk'eh
ánát'ęęłhíí bighą Bik'ehgo'ihi'nań binadzahgee dábik'ehyú át'éé da. 17 Áídá' Christ biláhyú
nłt'éégo ádaat'ee daanohwił'idi'nii hádaahiit'ęędá', néé Bik'ehgo'ihi'nań yegos'aanií doo
bikísk'eh ádaant'ee dago nohwígozęęidyúgo, ya' áí bighą Christ nchǫ'íí bich'į' nohwelnáá
née? Dah, da'anii doo ágát'éé da. 18 Dant'éhéta yó'odii'ąągo baa yashti' n'íí nłt'éégo
baa yánáshtih lęk'eyúgo, shíí nnee iłsiihi nshłęęgo shígózį. 19 Jews bich'į' begoz'aanií doo
bikísk'eh ánánsht'ee dahíí bighą begoz'aanií bich'į' dasitsąą, áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'nań
zhą bich'į' hinshnaa. 20 Tsį'iłna'áhi biká' Christ bił dasitsąą, ndi hinshnaa; áídá' doo
shíí hinshnaa da, Christ shiyi' golęęgo áń bee hinshnaa: k'adíí shits'í bee nashaahíí
Bik'ehgo'ihi'nań biYe' hoshdlągo bee nashaa, áń bił nshǫǫgo bi'ihi'na' shá nyiné'go shá
daztsąą. 21 Bik'ehgo'ihi'nań biłgoch'oba'íí bee Christ nohwainłtíínií doo da'ílę hósh'nií da:
Jews bich'į' begoz'aanií bee nnee dábik'ehyú ádaat'ee daasilęęyúgo, Christ daztsąąhíísha'
doo ílęęí da hileeh.

3

1 Galatiagee daagonohłíni, doo daagonohsąą dahíí, hadíń łąą k'izénohwideznilgo
da'aniigo ágot'eehíí doo bikísk'eh ádaanoht'ee da daasolęęí? Nohwíí nohwinadzahgee Jesus
Christ tsį'iłna'áhi bíheskał n'íí, ya' yati' bee doo nohwił ch'í'nah alzaa da láń gá? 2 Díí
zhą nanohwídaadishkid, Ya' Jews bich'į' begoz'aanií bikísk'eh ádaanoht'eehíí bighą Holy
Spirit nohwaa daadest'ąą née, née yati' baa gozhóni daadohts'ago daahohdląąhíí bighą
née? 3 Nt'é bighą áík'ehgo doo daagonohsąą da? Ya' Holy Spirit bee ínashood daasolęęí, n'íí
k'adíí dánohwíí ánádaaht'ęęłhíí bee hadaanohwi'deszaa née? 4 Ya' da'ílęęzhį' łąągo goyéégo
nohwich'į' nagoyaa láń gá? Da láń shį go'ęęí. 5 Bik'ehgo'ihi'nań Holy Spirit nohwaa daizné'íí,
ła'íí nohwitahyú godiyįhgo ánát'ęęłhíí, ya' Jews bich'į' begoz'aanií bikísk'eh ádaanoht'eehíí
bighą ánát'ęęł née, née yati' baa gozhóni daadohts'ago daahohdląąhíí bighą ánát'ęęł née?
6 Da'anii nohwi'odlą'híí bighą. Ágát'éégo Abraham Bik'ehgo'ihi'nań yosdlągad, áík'ehgo

bi'odlą'hií bighą dábik'ehyú át'éégo bá hótag ląk'e. [7] Áí bighą díí bídaagonołsį le',
nnee bi'odlą' daagolíínií áí da'anii Abraham bichągháshé daanlįį. [8] Doo Jews daanlįį
dahíí Christ daayodląąhíí bighą binchǫ'íí yits'ą́'zhį' Bik'ehgo'ihi'nań ch'ínádaabidoniłíí
dabíntsédá' Bik'ehgo'ihi'nań biyati' bek'e'eshchiinií ch'í'nah alzaa, áí dabíntsédá' yati'
baa gozhóni Abraham bich'į' yá'iti' gániígo, Nnee iłtah at'éégo hadaazt'i'íí dawa ni
ninkááyú biyaa gozhǫǫ doleeł, nii. [9] Áík'ehgo nnee Christ daayodląąhíí hik'e Abraham,
Bik'ehgo'ihi'nań yodląąhíí, biłgo biyaa daagozhóni at'éé. [10] Áídá' Jews bich'į' begoz'aanií
bikísk'eh ádaant'eeyúgo zhą́ dábik'eh daanzini dawa bił ch'ídaagosdíni ádaat'ee: gániígo
bek'e'eshchįį, Nnee daantįįgee begoz'aanií naltsoos besi'aanií doo yikísk'eh ádaat'ee dahíí,
ła'íí doo ye'ánát'ąłł dahíí bił ch'ígodíni at'éé. [11] Bik'ehgo'ihi'nań binadzahgee nnee doo ła'
Jews bich'į' begoz'aanií yikísk'eh at'éehíí zhą́ bighą dábik'ehyú át'éehíí nłt'éégo bígózį,
bek'e'eshchiinií gániíhíí bighą, Hadíń dábik'ehyú át'éehíí odlą' zhą́ yee hinaa doleeł. [12] Jews
bich'į' begoz'aanií, da'ohdlą̨ą̨yúgo zhą́ hasdahkáh, doo nohwiłnii da, áídá' gánohwiłnii,
Begoz'aanií ániíhíí bikísk'eh ádaanoht'eeyúgo dahazhį' daahohnaa doleeł. [13] Jews bich'į'
begoz'aanií bee bił ch'ígodíni bits'ą́'zhį' Christ bidiłíí yee nadaanohwihesnii, dabíí nohwá
bił ch'ígodįįhíí silįį, gániígo bek'e'eshchįįhíí bighą, Hadíń tsį'ałna'áhi biká'dí' nahitįįhíí bił
ch'ígodíni at'éé, nii: [14] Bik'ehgo'ihi'nań Abraham yá hadzii n'íí Jesus Christ biláhyú doo
Jews daanlįį dahíí ałdó' daabíyéé doleełhíí bighą adzaa; ła'íí néé Jews daandliinií, doo
Jews daanlįį dahíí biłgo nohwi'odlą' binkááyú Holy Spirit, nohwa'det'ąą n'íí, daanohwíyéé
doleeł. [15] Shik'ííyú, nnee ánádaat'ąłłíí baa nohwił nagoshni'go nohwił ch'í'nah ashłe';
nnee ła' bíyééhíí ła' yaa yidin'ą́ą́go naltsoos bee niłtsoozíí doo hadíń yiká' nnánótįį at'éé
da, dagohíí yínágodo'aah at'éé da. [16] Abraham ła'íí bits'ą́'dí' hadaałłchíhíí ba'det'aanií
bee bich'į' ha'odzii. Hadaałłchíhíí łą́ą́go doo nii da, áídá' dała'á zhą́ ba'det'ąą, nii,
áí Christ. [17] Díínko áłdishnii, Bik'ehgo'ihi'nań hik'e Abraham biłgo ła'det'aanií Christ
biláhyú Bik'ehgo'ihi'nań nłdzilgo áyííłaa, áídí' dįį'i gonenadinhíí biká'yú tadin łegodzaa
bikédí'go Bik'ehgo'ihi'nań Abraham bits'ą́'dí' hadaałishchiinií yángon'ą́ą́ ląk'e; ndi áí
yángon'áánií Bik'ehgo'ihi'nań hik'e Abraham biłgo ła'det'ąą n'íí doo yiká' nnánótįį at'ee
da, áí Abraham ba'det'aanií bee bich'į' ha'odzii n'íí doo da'ílíí yółchíí át'éé da. [18] Abraham
bits'ą́'dí' hadaałishchiinií yángon'áánií bikísk'eh ách'ít'éégo hasdách'ighá́hyúgo, Abra-
ham ba'det'aanií doo bits'ą́'dí' da, áídá' Bik'ehgo'ihi'nań Abraham ya'den'ą́ą́ n'íí zhą́ bee
hasdách'ighá́h, áí Christ bee hasdách'ighá́h golzeego ágolzee. [19] Áík'ehgo begoz'aanií
nt'é bighą alzaa? Nnee doo bik'ehyú ánádaat'ąłł dahíí áí yee yídaagołsįjh doleełhíí
bighą, Abraham bits'ą́'dí' hadaałishchiinií dała'á zhą́híí ba'det'aanií hígháh doleełzhį',
Bik'ehgo'ihi'nań yegos'aanií Abraham hat'i'íí dét'ąhézhį' yitł'ááh nakai doleełgo yán-
gon'ą́ą́; Bik'ehgo'ihi'nań binadaal'a'á yaaká'dí'hi begoz'aanií yee nohwaa ndaagoz'ąą,
ła'íí nnee hik'e Bik'ehgo'ihi'nań bigizhgee sizíni binkááyú nohwaa daizné'. [20] Igizhgee
siziinií doo dała'á yigizhgee sizįį da, nakiyúgo zhą́ yigizhgee sizįį, ndi Bik'ehgo'ihi'nań
Abraham dasahńdi yich'į' hadzii. [21] Áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'nań yegos'aanií ya' Abra-
ham bits'ą́'dí' hadaałishchiinií ba'det'ąą n'íí yókáał née? Dah, da'anii doo ágát'éé da:
begoz'aanií be'ihi'naago nohwainé' ląk'eyúgo, áí begoz'aanií bikísk'eh ádaant'eeyúgo
dábik'ehyú ádaant'ee doleeł ni'. [22] Áídá' Bik'ehgo'ihi'nań biyati' bek'e'eshchiinií gánii,
Nnee dawa nchǫ'go ágot'eehíí ha'ábisnil, nii, áík'ehgo Jesus Christ daayodląąhyúgo zhą́
Bik'ehgo'ihi'nań ch'ídaabidoniiłgo ba'det'ąą n'íí begolne'. [23] Áídá' Christ daahohiidlą̨ą̨go
hasdáhiikáhíí t'ah doo nohwá ch'í'ótą́ą́ hileeh dadá', begoz'aanií nohwebik'ehgo ádaant'ee
ni', odlą'íí nohwá ch'í'ótą́ą́ silįjzhį'. [24] Begoz'aanií łah nohwił ch'ígó'aahíí nlįj ni', Christ
bich'į' nnohwiníłł doleełgo, áń daahohiidlą̨ąhíí bighą Bik'ehgo'ihi'nań ch'ínádaanohwiníłł
doleełgo. [25] K'adíí odlą' nohwá ch'í'ótą́ą́ silįjgo iłch'ígó'aahíí doo dayúweh nohwebik'eh
da. [26] Christ Jesus daahohdlą̨ąhíí bighą daanohwigha Bik'ehgo'ihi'nań bichągháshé
daanohłįį. [27] Nohwíí baptize ánohwi'deszaahíí bee Christ bił dała'á daasolįjyúgo, diyágé
ádaagoch'idle'hií k'ehgo Christ ádaagosohdlaa. [28] Jew nlįj dagohíí Greek nlįj doo daadohnii
da, isnáh nlįj dagohíí doo isnáh nlįj da, nnee nlįj dagohíí isdzán nlįj doo daadohnii da;

daanohwigha Christ Jesus bił dała'á daanohłįį. [29] Christ bíyéé daanohłįiyúgo, Abraham
bits'ą́'dí' hałinolt'aaníí daanohłįį, Bik'ehgo'ihi'n̲ań Abraham ya'den'ą́ą́ n'íí nohwich'į'
begolzaa.

4

[1] Díínko áłdishn̲ii, chągháshé ła' bitaa bíyééhíí bíyéé doleeł ndi t'ah doo nnyééhdá' isnáh
nlįįhíí k'ehgo at'éé, bitaa bíyééhíí dawa yebik'eh doleeł ndi; [2] Áídá' biłch'ígó'aahíí ła'íí bíyéé
doleełíí yebik'ehíí bin̲ádéz'įį, hagee bitaa yee bángon'ą́ą́zhį'. [3] Da'ágát'éégo néé chągháshé
k'ehgo daandlįįdá', díí ni'gosdzáń biká' ágot'eehíí zhin̲éégo dantsé ałch'ígót'aahíí isnáh
ádaanohwiłsį ni': [4] Áídá' dábik'eh ngonyáágo, Bik'ehgo'ihi'n̲ań biYe' yides'a' lę́k'e, áń
isdzán bishchį́ą́, Jews bich'į' begoz'aaníí bitł'ááhzhį' gozlįį, [5] Nn̲ee áí begoz'aaníí isnáh
ádaabiłsiníí bidiłíí bee nanáyihiln̲iigo ch'ínáyin̲íił doleełgo gozlįį, néé Bik'ehgo'ihi'n̲ań
bichągháshé daandlįį doleełgo. [6] Bik'ehgo'ihi'n̲ań bichągháshé daanohłįjhíí bighą, biYe'
biSpirit nohwijíí yun̲e' yides'a', Abba, shiTaa, n̲iigo. [7] Áí bighą doo dayúweh is-
náh ńlį́ą́ da, ndi Bik'ehgo'ihi'n̲ań bizhaazhé ńlį́ą́; bizhaazhé ńlį́ą́yúgo Bik'ehgo'ihi'n̲ań
bíyééhíí Christ biláhyú n̲íyéé doleeł. [8] Bik'ehgo'ihi'n̲ań doo hwahá bídaagonołsįjh dadá',
bich'į' da'ch'okąąhíí daazhógo ádaat'éhi daahohkąąhgo bi'isna' daanohłįį ni'. [9] Áídá'
k'adíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań bídaagosołsįjdá', áń nohwídaagołsįjdá' áłdishn̲ii, hant'é bighą dá
ni'gosdzáń biká' ágot'eehíí zhin̲éégo dantsé ałch'ígót'aahíí t'ąązhį' bich'į' ánádaahn̲e'?
Áí doo nłdzil da, ła'íí da'ílínéhi ádaat'ee, áí bi'isna' daanohłįigo hánádaaht'ąą́ nee?
[10] Łahgee godilzigo yołkaałíí, łahgee dahnáyitįhíí, łahgee goldohíí, łahgee łenágodáhíí
daadinołsį lą́ą́. [11] Da'ílįizhį' nohwitahyú na'isiid ni' nsigo łą́ą́go natseskees. [12] Shik'ííyú,
ánsht'eehíí k'ehgo ádaanoht'ee doleełgo nádaanohwoshkąąh; shíhíí da'ádaanoht'eehíí
k'ehgo ánsht'ee: Doo hagee shich'į' nchǫ'go ádaahdzaa da ni'. [13] Dantsé yati' baa gozhóni
bee nohwich'į' yashti'dá' shits'í baa dahgoz'ąągo nohwaa niyáágo bídaagonołsį. [14] Shits'í
baa dahgoz'aaníí bee nanohwí'dintaah ndi, doo da'ílínégo ádaasho'n̲íí da, doo shits'ą́'zhį'
ádaasohdzaa da; áídá' Bik'ehgo'ihi'n̲ań binal'a'á yaaká'dí'híí k'ehgo ńdaashidołtįį, Christ
Jesus ńdaadołtįjhíí k'ehgo ńdaashidołtįį. [15] Akú sídáádá' nohwił daagozhǫ́ǫ́ n'íí ya' doo
bínádaałn̲iih da née? Dząą nohwaa nagoshn̲i', bígonedząąyúgo dánohwíí nohwin̲áá
hadaasohn̲ilgo shaa daasohn̲il doo ni'. [16] Da'an̲ii ádishn̲iigo nohwich'į' yashti'híí bighą
ya' nohwik'edaadinshn̲iihgo ádishn̲ii daanohsį née? [17] Áí nn̲eehíí, nohwił ch'ídaago'aahgo
ádaadil'iiníí, nłt'éégo nohwich'į' yádaałti' ndi, doo da'an̲ii nohwá nłt'éé da; áí bee shits'ą́'
nohkáhgo ánohwile'go, bíí zhin̲éégo ádaanoht'ee daahłeehíí bighą ádaanohwiłn̲ii. [18] Áídá'
da'an̲ii nłt'éégo ágot'eehíí bighą nn̲ee nłt'éégo nohwich'į' yádaałti'ihíí nzhǫǫ, dábik'ehn,
doo dashíí nohwił nashkaigee zhą́ da. [19] Shichągháshé daanohłíni, isdzán ałchíígo bił
nádi'nn̲iihíí k'ehgo nohwá shiniinágonłt'éé, Christ bi'at'e'íí beádaanoht'ee daasolįizhį',
[20] Nohwíí nohwaa shił nagokihíí bighą dák'ad hadó' akú nohwił daanshłįį le' nsį, áík'ehgo
ałtah at'éégo bee nohwich'į' hadaasdzi' doleeł ni'. [21] Shił nadaagołn̲i', nohwíí, Jews
bich'į' begoz'aaníí be'ádaanoht'ee hádaaht'iiníí, begoz'aaníí án̲ííhíí doo bídaagonołsį da
gá? [22] Díík'ehgo nko bek'e'eshchįj, Abraham biye'ke naki lę́k'e, dała'á isdzán isnáh
nlínihíí bizhaazhé, ła'ihíí isdzán doo isnáh nlíni dahíí bizhaazhé biłgo. [23] Isdzán isnáh
nlínihíí bizhaazhéhíí chągháshé dándaagohileehíí k'ehgo gozlįj, áídá' doo isnáh nlíni
dahíí bizhaazhéhíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań da'án̲ííhíí k'ehgo begoln̲éhgo gozlįj. [24] Díí da'an̲ii
ánágot'ąjihi bee nohwił ch'ígót'aahi ádaat'ee: díí isdzáné nakihíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań hik'e
nn̲ee łángot'ąą lę́k'ehíí nakiyú ágot'éhi yá nazįj; dała'á Agar holzéhi, chągháshé isnáh
daaleehíí nyiłchíhi, áń dził Sinai golzeegee ngot'aaníí yá sizíni. [25] Agar holzéhi Arabia
biyi' dził Sinai yá sizįj, áń dakú ni' biká' Jerúsalemhíí yaa nagoln̲i', áń bichągháshé biłgo
isnáh daanlínihi. [26] Áídá' Jerúsalem yaaká'yúhíí doo isnáh nlįj da, áí néé daanohwimaa nlįj.
[27] Gán̲íígo bek'e'eshchįj, Nił gozhǫ́ǫ́ le', doo ałchíí dahíí ńlíni, nichągháshé da'ádinihi; nił
gozhǫ́ǫ́go nnlwosh, doo nił nádi'din̲iih dahíí: isdzán biką' da'ádini n'íí isdzán biką' golíni
n'íí bitisgo bichągháshé łą́ą́. [28] Shik'ííyú, Abraham ba'det'ąą n'íí k'ehgo Isaac gozlįj, néé

ałdó' da'áí k'ehgo Abraham bichągháshé daandlįį. [29] Áídá'go ágót'eehíí k'ehgo, chągháshé
ndaagoleehíí k'ehgo bi'dizhchiinííí, Holy Spirit binawodíí bee bi'dizhchiinííí yiniigod-
nłsį, dák'ad ndi da'ágágot'ee. [30] Áídá' Bik'ehgo'ihi'nań biyati' hant'é níí gá? Gáníígo
bek'e'eshchįį, Isdzán isnáh nlíni bizhaazhé biłgo ch'ínenyóód; isnáh nlíni yishchínihíí
bitaa bíyééhíí doo bíyéé hileeh da, isdzán doo isnáh nlíni dahíí bizhaazhéhíí zhą́ bíyéé
hileeh. [31] Áík'ehgo shik'ííyú, néé isdzán isnáh nlíni doo bichągháshé daandlįį da, isdzán
doo isnáh nlíni dahíí bichągháshé daandlįį.

5

[1] Christ ch'ínánohwinilhíí bighą nłdzilgo nasozįį, Jews bich'į' begoz'aanííí doo bee isnáh
náhdleehgo da, doo t'ąązhį' bee ík'ínádaadohgisgo da. [2] Shíí Paul gánohwiłdishnii,
Circumcise ádaanohwi'deszaa lę́k'eyúgo, nohwíí Christ doo nohwił daant'é da. [3] Nnee
dała'á daanohtįįgee circumcise ádaanohwi'deszaahíí gádaanohwiłdishnii, Jews bich'į'
begoz'aan
í dázhǫ́ dawa bikísk'eh ádaanoht'eego goz'ąą, doo łahzhį' zhą́ da. [4] Nohwíí da-
hadíńta begoz'aanííí bikísk'eh ánsht'eehíí bighą Bik'ehgo'ihi'nań binadzahgee dábik'ehyú
ánsht'ee daanohsinííí, Christ nohwich'į'yúgo doo nt'é dago ádaanołsį; Bik'ehgo'ihi'nań
biłgoch'oba'íí doo hádaaht'įį dago bits'ą́'zhį' ádaahdzaa. [5] Néé Holy Spirit biláhyú
daanohwi'odlą' bee dábik'ehyú ádaant'ee doleełíí nohwá łaalnéhíí ndaahóndliigo biba'
ádaant'ee. [6] Jesus Christ bił dała'á ch'ilįyúgo, circumcise áko'deszaa dagohíí doo cir-
cumcise áko'deszaa da ndi doo hago'at'éé da; áídá' ko'odlą'íí koł'ijóónííí bee ch'í'nah
hileehíí zhą́ ílíí. [7] Ałhách'ideskaihíí k'ehgo nłt'éégo hohkeeł ni'; hadíń lą́ą́ nohwił
godishkish láń, da'anii ágot'eehíí doo dayúweh bikísk'eh ádaanoht'ee da k'adíí? [8] Hant'é
k'ihzhį' ádaanohwizlaahíí Bik'ehgo'ihi'nań nohwich'į' ánniidíí doo bits'ą́'dí'gohi at'éé
da. [9] Báń benilzoołé da'ayą́hágo ik'áán nást'ódíí dahot'éhé daabíndiłsołhíí k'ehgo doo
nzhǫǫ dahíí da'ayą́hágo bitah dench'aadgo dawa daayiłchǫǫh. [10] NohweBik'ehń biláhyú
nohwaa da'oshłíí, łahgo iłch'ígót'aahíí dá baa natseskeesíí k'ehgo nohwíí ałdó' baa
natsídaahkeesgo doo nádaagodoh'aah da doleeł: hadíń nohwił daagodikishíí, áń baa
yádotih. [11] Shik'ííyú, circumcise ádaanohwi'dolne' dishniigo nashaa lę́k'eyúgo, doo
shiniidaagoch'inłsį le'at'éé da. Ágádishniigo nashaa lę́k'eyúgohíí, tsį'iłna'áhi doo baa
yashti' le'at'éé da, áík'ehgo Jews daanliinííí doo dayúweh shich'į' hadaashkee le'at'éé da.
[12] Hadíń nohwił daagodikishíí nohwits'ą́'zhį' nó'níłł dadó'. [13] Shik'ííyú, dawa bił ch'í'ótąąhíí
bich'į' nohwi'dokeed ni'; áídá' doo áí bighą nchǫ'go ánádaahiit'ininłgo nohwá bił ch'í'ótąą
daanohsį da, ndi łił daanohjǫǫ́go łił ch'odaahnii. [14] Bik'ehgo'ihi'nań yegos'aan
í dawa
díínko yati' dała'áhi bee łalzaa; Nit'ahdí' gólííníí nił nzhǫǫ le', dáni ídił njǫǫhíí k'ehgo.
[15] Áídá' dat'ógo iłch'į' daadołghashyúgo, iłch'į' nadaagonołkaadyúgo, ídaa daagonohdzą́ą́,
dánko ąą́ł daałołghał ako. [16] Díí gánohwiłdishnii, Holy Spirit bee hohkaah le', áík'ehgo
nohwits'í nchǫ'go hádaat'iinííí doo beda'oł'ininii da. [17] Ko'at'e' nchǫ'íí Holy Spirit yich'į'
nagonłkaad, ła'íí Holy Spirit ko'at'e' nchǫ'íí yich'į' nagonłkaad: díí doo iłch'į' łełt'ee da; áí
bighą doo dahádaaht'ininii ánádaaht'ininił da. [18] Holy Spirit nadaanohwiyiłaayúgo, Jews bich'į'
begoz'aanííí doo bitł'ááhyú ádaanoht'ee da. [19] Ko'at'e' nchǫ'íí díínko bebígozininih, nant'į'
na'idaahíí, iké' na'idaahíí, nchǫ'go natsíts'ikeesíí, nchǫ'íí doo bich'į' t'ąązhį' ách'ít'éé
dahíí, [20] K'e'eshchíń daach'okąą́híí, ígonłgaashíí, ik'ech'innniihíí, ła'ch'idit'áhíí, dawahá
ídáhách'it'iinííí, ha'ishkeehíí, iłch'į' nagoch'inłkaadíí, iłts'ą́'zhį' ádaach'it'eehíí, ła'íí da'anii
ágot'eehíí yits'ą́'zhį'go iłch'ídaago'aahíí, [21] Ła' bíyééhíí ídáhách'it'iinííí, its'iziłheehíí, koł
nágodeyisíí, nchǫ'íí baa goch'iniłiinííí, ła'íí díí ba'ashhah ałdó' nchǫ'go ánádaat'ininiłíí:
da'ádá' baa nohwił nadaagosisni' n'íí baa nohwił nanádaagoshni', díí ye'ánádaat'ininiłíí
Bik'ehgo'ihi'nań bilałtł'áhgee begoz'aanííí doo bíyéé daaleeh da. [22] Áídá' nest'ą' ch'il
yiká' nánt'ininiłíí k'ehgo díínko Holy Spirit bits'ą́'dí'go begoz'áni at'éé, koł ijóónííí, koł
gozhóónííí, koł nkegohen'áánííí, bágoch'oho'aałíí, dawa bich'į' ch'izhóónííí, ko'at'e'
nłt'éééhíí, kegondlininiidíí, [23] Kojíí yune' isht'egodnt'éééhíí, ídaa goch'idzaanííí: ágádaat'eehíí
begoz'aan�íí bits'ą́'dí' doo bándaagot'aa da. [24] Christ bíyéé daanliinííí bi'at'e' nchǫ'ihíí bił
daanzhǫǫgo yiká hádaat'ininii n'íí tsį'iłna'áhi yídaayeskałhíí k'ehgo yó'odaizné'. [25] Holy Spirit

bee daahin'n̲aayúgo, da'áń bee hiikaah le'. [26] Doo itisyú ídaadéltįį da le', doo nchǫ'íí bich'į' daałiil'aa da le', doo ła' bíyééhíí ídáhádaahiit'įįgo nchǫ'go łaa natsídaahiikees da le'.

6

[1] Shik'ííyú, nn̲ee ła' doo bik'ehyú adzaa dayúgo, nohwíí, Holy Spirit bee nasoziinií, áń baa daach'ohba'go bich'į' yádaałti'go t'ąązhį' nłt'éégo nkenánohołteeh; ni ałdó' dánko áík'ehgo nanídi'notaahi at'ééhíí baa natsíńkees. [2] Nyeego nohwich'į' nadaagowaagee łił ch'odaahn̲ii le', áí bee Christ yegos'aaníí beda'oł'įį doleeł. [3] Nn̲ee doo nt'éhi k'a'at'éé da ndi, doo sihgo ánsht'ee da, nzįyúgo, ích'į' nach'áhi at'éé. [4] Áídá' nn̲ee dała'á daantįįgee ye'ánát'ąłíí hago'at'ééhíí ídineł'ąą le', áík'ehgo dabíí bi'at'e' nzhǫǫyúgo, áí yaa bił gozhǫǫ doleeł, doo ła'i nn̲ee ye'ánát'ąłhíí bighą da. [5] Nn̲ee dabíí biyíl dahyoweełhíí k'ehgo nn̲ee daantįįgee bi'at'e' doo nzhǫǫ dayúgo dabíí nabiłtł'og. [6] Hadíń Bik'ehgo'ihi'n̲ań biyati' baa bił ch'ígót'aahíí, bíyééhíí nłt'éhihíí dawa łahzhį' hadíń bił ch'ígó'aahíí yaa yihin̲iił le'. [7] Doo ích'į' nadaahch'aa da le'; Bik'ehgo'ihi'n̲ań doo hagot'éégo bich'į' na'ich'áhi at'éé da: nn̲ee nt'é k'edileehíí da'áí náyihigéshi at'éé. [8] Hadíń bi'at'e' nchǫ'íí yee k'edileeyúgo ídił ch'ígódeehi at'éé; áídá' Holy Spirit yee k'edileeyúgo Holy Spirit bits'ą́'dí' yaaká'yú dahazhį' ihi'n̲aahíí yinłt'áni at'éé. [9] Nzhǫǫgo ánádaahiit'ąłíí doo bik'e hįįkáh da le': dayúweh ágádaahiit'ąłyúgo nłt'éégo da'inlt'ąą. [10] Áík'ehgo nohwá ch'ígót'ąądá' haląą nn̲ee dawa bich'į' nłt'éégo ánádaahiit'ąłł le', ndi nn̲ee Bik'ehgo'ihi'n̲ań daayodląągo bichągháshé daanliiníí itisgo ádaanlzį le'. [11] Díí nchaago k'e'eshchiiníí dashíí nohwich'į' k'eshiłchíni daah'ąą. [12] Nn̲ee dabíí zhą́ nłt'éégo daabineł'ąągo hádaat'iiníí circumcise ádaanohwi'doln̲éh daanohwiłn̲ii; Christ bitsį'iłna'áhi yaa yádaałti'yúgo dánko biniidaagonłt'éé doleełhíí bighą ádaanohwiłn̲ii. [13] Dabíí circumcise ádaabi'deszaa ndi begoz'aaníí doo dawa yikísk'eh ádaat'ee da; áídá' nohwíí da'ádaanohwiłn̲iigo circumcise ádaanohwi'deszaahíí yee ídaa da'odlíígo yádaałti'híí bighą circumcise ádaanohwi'doln̲iiłgo hádaat'ąą. [14] Doo nt'é bee ída'oshdlíígo yashti' da, Jesus Christ nohweBik'ehń tsį'iłna'áhi yiká' daztsąąhíí zhą́ bee ída'oshdlíígo yashti'go Bik'ehgo'ihi'n̲ań áshíłsį le', áí bee ni'gosdzáń biká' ágot'eehíí daztsąąhíí k'ehgo shich'į' at'éé, ła'íí shíí ałdó' ni'gosdzáń biká' ágot'eehíí dasiitsąąhíí k'ehgo bich'į' ánsht'ee. [15] Christ Jesus bił dała'á daanohłįyúgo, circumcise ádaanohwi'deszaayúgo, dagohíí doo circumcise ádaanohwi'deszaa dayúgo, doo íląą da, ndi ániidégo ánádaanohwi'deszaahíí zhą́ íląą. [16] Díí ádishn̲iihíí yikísk'eh daahikáhíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań bits'ą́'dí' iłch'į'gont'ééhíí ła'íí biłgoch'oba'íí bee yich'į' goz'ąą le', áí da'an̲ii Israel hat'i'íí daanlįgo Bik'ehgo'ihi'n̲ań bichągháshé daanlįą. [17] Kodí' godezt'i'go díí bighą doo hadíń nashinłtł'óg da le': iłk'idá' Jesus nohweBik'ehń bighą shid shiká'zhį' hit'ąą. [18] Shik'ííyú, Jesus Christ nohweBik'ehń biłgoch'oba'íí daanohwiyi' yun̲e' begoz'ąą le'. Doleełgo at'éé.

THE EPISTLE OF PAUL THE APOSTLE TO THE EPHESIANS

1 Shíí Paul, Bik'ehgo'ihi'n̲ań bik'ehgo Jesus Christ binal'a'á nshłíni, ínashood
Ephesus golzeegee daagolíínií, áí Christ Jesus daayodlą̨ągo bíyéé daanliinií, bich'į'
k'e'eshchii: 2 Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwiTaa ła'íí Jesus Christ nohweBik'ehń biłgoch'oba'íí
ła'íí bits'ą́'dí' iłch'į'gont'éehíí bee nohwich'į' goz'ą̨ą le'. 3 Jesus Christ nohweBik'ehń
biTaa, Bik'ehgo'ihi'n̲ań, ba'ihégosį, áń yaaká'yú nagoz'ą̨ągee nohwiyi'siziinií bá gózhǫǫ́go
dawa nohwainé', Christ biláhyú: 4 Áń biláhyú ni'gosdzáń doo hwahá nnit'aa dadá'
Bik'ehgo'ihi'n̲ań hanánohwezn̲il, bin̲áá́ł godilzįgo ádaant'eego doo nt'é bee nohwaa
dahgoz'ą̨ą da doleełgo: 5 Bichą́ghá́shé daandlįį doleełgo hanánohwidi'n̲íłgo nohwá
ngonłchį́ą́, Jesus Christ biláhyú, áí nohwá hát'ą́ą́go yaa bił gozhǫǫ́, 6 Ízisgo biłgoch'oba'íí
ba'ihédaandzį doleełgo, áí nohwiká'zhį' áyíílaago, biYe' bił nzhóni biláhyú: 7 Áń bidiłíí
bee nchǫ'íí bits'ą́'zhį' nanánohwi'dihezn̲ii, nohwinchǫ' n'íí bighą nohwaa nágodet'ą̨ą,
Bik'ehgo'ihi'n̲ań biłgoch'oba'íí ch'ída'izkaadíí bik'ehgo; 8 Áí ch'ída'izkaadgo nohwiká'zhį'
áyíłsį, daagondzą̨ago ła'íí dawahá bídaagonlzįgo ánohwiłsj; 9 Bik'ehgo'ihi'n̲ań hát'ą́ą́níí doo
bígózį da n'íí nohwił ch'í'n̲ah áyíílaa, da'áń bił gozhǫǫ́go hat'ą́ą́híí k'ehgo áń ngonłchą́ą́:
10 Goldohíí biká' ngonyáágo yaaká'yú ágot'eehíí ła'íí ni'gosdzáń biká' ágot'eehíí dawa
Christ yebik'ehgo dała' áile': 11 Áń biláhyú ałdó' nt'é nohwíyéé doleełíí nohwaa det'ą̨ą,
dabíí hát'ą́ą́go dawa łayił'ą́ą́híí k'ehgo nohwádįhyú nohwá ngonłchą́ą́: 12 Néé dantsé Christ
daahosiidlą̨ądíí, nłt'éégo daahii'n̲aahíí bighą Bik'ehgo'ihi'n̲ań ízisgo ye'at'éhi nn̲ee
daayidnłsj doleełgo. 13 Nohwíí ałdó' yati' da'an̲íhi, yati' baa gozhóni bee hasdánohwezn̲ili
daasidohts'ą̨ądá' daahohdlą̨ą ni': daahosohdlą̨ądá' Holy Spirit bee nohwángon'ą́ą́ n'íí
bee nohwiká' izkałhíí k'ehgo bee nohwígózį, 14 Áí bee Christ bidiłíí bee nohwá nayihesn̲ii
n'íí nohwíyéé silą́ą́zhį', nt'é yengon'ą́ą́ n'íí da'an̲iigo nohwíyéé doleełgo bídaagonlzį, áń
ízisgo ye'at'éhi ba'ihégosį doleełgo. 15 Áí bighą Jesus nohweBik'ehń daahohdlą̨ago, ła'íí
ínashood dawa nohwił daanzhǫǫgo ba'ikonizą́ą́dá', 16 Da'ákozhą́ Bik'ehgo'ihi'n̲ań bich'į'
nohwa'ihénsj, nohwá da'oshką̨ą̨hgo; 17 Bik'ehgo'ihi'n̲ań, Jesus Christ nohweBik'ehń
yoką̨ą̨híí, Jesus biTaa ízisgo ye'at'éehíí, daagonohsą̨ago ádaanohwile'go nohwá oshką̨ą̨h,
ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̲ań dabíí nohwił ch'í'n̲ah ádidle'go bídaagonołsj doleełgo ałdó' oshką̨ą̨h:
18 Nłt'éégo ágot'eehíí daahohłíí doleełhíí bighą nohwíká ánn̲iidíí bídaagonołsj doleełgo,
ła'íí ínashood daanliinií biłgo ízisgo ágot'eehíí behałdzili nohwíyéé doleełíí ałdó'
bídaagonołsj doleełgo nohwijíí yun̲e' nohwił ch'í'n̲ah ágółsj doleełhíí bighą nohwá
oshką̨ą̨h, 19 Ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̲ań binawod ch'ída'izkaadgo, binawod ízisgo at'éhi bee
na'iziidhíí k'ehgo, néé daahohiidlaanií nohwá siné'go bídaagonołsj doleełhíí bighą nohwá
oshką̨ą̨h; 20 Bik'ehgo'ihi'n̲ań binawodíí bee Christ daztsą̨ądí' naadiidzaago áyíílaadá'
yaaká'yú bigan dihe'nazhin̲éé dahyinesdaa, 21 Spirits binadaant'a'íí, spirits binawodíí,
dak'a'at'éehíí, ła'íí yedaabik'ehíí dawa bitisgo, doo díí goldohíí zhą́ biyi' da, ndi yun̲áásyú
goldoh doleełíí ałdó' biyi', iłtah at'éégo daabizhi' daawójííhíí dawa bitisgo sitą́ą́go áyíílaa:
22 Dawahá yebik'ehgo bilałtł'ááh nyiné', ła'íí ínashood dawa yá sizą́ą́go bitsits'inhíí k'ehgo
at'éégo ałdó' ábíílaa, 23 Ínashood dawa, Christ bee dała'á daanliinií, bits'í nlą́ą́go bełalzaa,
áń bee dawa iłtah at'éégo łayił'ą́ą́h.

2

1 Begoz'aaníí doo bikísk'eh ádaanoht'ee dahíí bee, ła'íí nohwinchǫ'íí bee nanesona'
n'dá' Bik'ehgo'ihi'n̲ań nádaahoh'n̲a'go ánohwilaa; 2 Nohwinchǫ'íí biyi' ni'gosdzáń biká'
ágot'eehíí zhą́ bech'ígót'i'yú bikísk'eh hohkaah ni', spirits daanchǫ'íí binant'a', áń
Bik'ehgo'ihi'n̲ań doo daidits'ag dahíí bitahyú na'iziidíí bikísk'eh hohkaah ni': 3 Néé
ałdó' łahn' bitahyú nahiikai ni', nohwi'at'e' nchǫ'go hat'íínií bikísk'eh ádaant'eego,
nohwits'í, nohwinatsekees biłgo hat'ą́ą́yú ádaant'ee ni'; da'áík'ehgo gosiidlą́ą́dá' nchǫ'go

ádaant'ee n'íí bigha Bik'ehgo'ihi'nań nohwiniigodilé'íí nohwich'į' begoz'ąą ni', nnee łaʼíí ádaat'eehíí k'ehgo. 4 Áídá' Bik'ehgo'ihi'nań, biłgoch'oba' ch'ída'izkaadhi, dázhǫ́ bił daanjǫǫ lę́k'ehíí bigha, 5 Nohwinchǫ'íí bee nane'na' n'dá' Christ bił dała'á daasiidlįigo daahii'naago ánánohwidlaa, (biłgoch'oba'íí bee hasdáhkai;) 6 Bił dała' naadihiikaigo ánohwilaa, łaʼíí Christ biláhyú yaaká'yú nagoz'ąągee bił naháatąągo ánohwilaa: 7 Áík'ehgo yunáásyú goldohíí biyi' Bik'ehgo'ihi'nań Christ Jesus biláhyú nohwaa ch'oba'go, biłgoch'oba'íí ch'ída'izkaadíí ch'í'nah áidoliił. 8 Bik'ehgo'ihi'nań biłgoch'oba'íí bee hasdáhkai, nohwi'odlą'íí biláhyú; doo dánohwíí ádaaht'įį da: Bik'ehgo'ihi'nań bits'ą́'dí' nohwaa hi'né'hi atʼéé: 9 Doo nohwinasdziidíí bee da, áík'ehyúgohíí dánko nnee łaʼ ída'odlíí hileeh. 10 Bik'ehgo'ihi'nań nanohwik'ída'iziidíí daandlįį, Christ Jesus biláhyú nłt'éégo ánádaahiit'įłł doleełgo ánohwilaa, áík'ehgo bikísk'eh hiidaał doleełgo Bik'ehgo'ihi'nań nohwá ngonłchíí lę́k'e. 11 Áí bigha díí bénádaałniih, doo Jews daanohłįį dago daagosolįį, circumcise ádaabi'deszaahíí, doo circumcise ádaanohwi'deszaa dahi daanohwiłnii, áí circumcisionhíí nnee bigan zhą́ bee kots'í nabik'ísdziidi; 12 Áídá' Christ doo bídaagonołsį da ni', nanidí' daanohłįigo doo Israel hat'i'íí daanohłįį da, Bik'ehgo'ihi'nań nt'é yee yángon'ąą́ n'íí doo nohwíí nohwá da ni', doo hayú nohwá ch'ígót'i' da ni', ni'gosdzáń biká' nahkai ndi Bik'ehgo'ihi'nań doo bił daanohłįį da ni': 13 Łahn' ńzaadyú daanohłįį ni', ndi k'adíí Christ Jesus bíyéé daasolįigo, Bik'ehgo'ihi'nań bit'ahgo ánádaanohwizdlaa, Christ bidiłíí bee. 14 Áń nohwá ałch'į'gont'éehíí nlįį, da'áń Jews daandliinií łaʼíí doo Jews daanohłįį dahíí dała'á ádaanohwizlaa, łaʼíí nohwigizhgee bigha ałts'ą́'zhį' ádaant'ee n'íí k'ihzhį' áyííłaa, nohwigizhgee tséé bee iltł'ínií k'ihzhį' áyííłaahíí k'ehgo; 15 Begoz'aanií biyi' ałtah atʼéégo bikísk'eh ádaant'ee n'íí bigha ałk'edaadin'nii n'íí Christ bits'í bee k'ihzhį' áyííłaa; áídí' nnee naki n'íí dała'á ánáyiidlaahíí k'ehgo néé Christ bee dała'á ánánohwidlaa, áík'ehgo nkegohen'ąą́ nágosdlįį. 16 Néé naki hat'i'íí daandlįį n'íí tsį'ałna'áhi biláhyú dała'á daasiidlįigo, Bik'ehgo'ihi'nań bił k'íí nádaasiidlįį, áík'ehgo ałk'edaadin'nii n'íí ąął bengonyáá: 17 Nzaadyú daanohłįį n'íí, ałhánégo daandlįihíí biłgo Jesus nkegohen'áánií yaa nohwił nagolni'go nyáá. 18 Áń bigha daanohwigha Holy Spirit dała'áhi biláhyú nohwiTaa bich'į' ha'áhiikáhgo ha'ágót'i'go nohwá alzaa. 19 Áí bigha k'adíí doo łahdí' nnee daanohłįį da, doo nnee łahgo hat'i'i daanohłįį da, áídá' nnee Bik'ehgo'ihi'nań báhadaadeszaahíí bił dała'á hat'i'i daasolįį, Bik'ehgo'ihi'nań bichągháshé daasolįį; 20 Jesus binadaal'a'á łaʼíí Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú nada'iziid n'íí kįh bitł'ááh łedn'aahíí k'ehgo daanlįigo, biká' nohwi'destł'įhíí k'ehgo ádaanoht'ee, Jesus Christ dabíí hágon'áágee tséé dantsé si'áni nlįigo; 21 Áń biláhyú dágoz'ąą nt'éégo ładaasnilgo alne', nohweBik'ehń biláhyú godiyįhgo kįh biyi' da'ch'okąąhíí goleeh: 22 Áń biláhyú nohwíí ałdó' itah nohwi'destł'į, Bik'ehgo'ihi'nań yiyi' ngoléehíí bigha ágolne', Holy Spirit biláhyú.

3

1 Áí bigha shíí Paul, Jesus Christ bigha, łaʼíí nohwíí ałdó' doo Jews daanohłįį dahíí nohwigha ha'ásítį́, 2 Bik'ehgo'ihi'nań biłgoch'oba'íí nohwił ch'í'nah ashłe'go shaidin'áánií ba'ikodaanohsį láń shį: 3 Doo bígózį da n'íí shił ch'í'nah áyííłaago shił ígozįid; (ałk'idá' ayąhágo nohwich'į' bek'eshiiłchíígo nohwił nagosisni' ni'; 4 Áí daahohshíígee Christ ye'atʼéehíí doo bígózį da n'íí bígosílsįidíí nohwíí bídaagonołsį doleeł,) 5 Áí doo ániídá' goldohíí biyi' ni'gosdzáń biká' nnee doo hwahá bił ch'í'nah ádaalne' da ni', áídá' k'adíí Bik'ehgo'ihi'nań binadaal'a'á łaʼíí binkááyú yádaałti'íí daadilzihíí Holy Spirit bee bił ch'í'nah ádaagoszaa; 6 Doo Jews daanlįį dahíí, Jews daanliinií biłgo Bik'ehgo'ihi'nań bits'ą́'dí' ágot'eehíí dała' daabíyéé doleeł, dała' Christ bił dała'á daanlįigo bits'í dała'á daanlįį doleeł, łaʼíí Bik'ehgo'ihi'nań Jews daanliinií yángon'áánií Christ biláhyú yati' baa gozhóni bee doo Jews daanlįį dahíí ałdó' daabíyéé doleełgo bił ch'í'nah ádaagoszaa: 7 Áí yati' baa gozhóni baa yashti'go áshi'delzaa, Bik'ehgo'ihi'nań biłgoch'oba'íí shaa yiné'íí bee, binawodíí shinkááyú na'iziidgo. 8 Nnee Bik'ehgo'ihi'nań báhadaadeszaahíí doo ízisgo atʼéé dahíí dawa shíí dábich'į'gee siitį́ndi doo Jews daanlįį dahíí bitahyú Christ bee nohwiyaa

daagozhóónííi doo bígonołsįįh at'éé dahíí baa yashti'go Bik'ehgo'ihi'n̲ań biłgoch'oba'íí shaa det'ąą; [9] Ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̲ań Christ biláhyú dawa áyíílaahíí, ni'gosdzáń alzaadí' yushdí' godezt'i'go ngonłchíínííi doo bígózįgo áyíłsį da n'íí, hagoť'éégo at'éehíí shíí n̲nee dawa biłch'í'n̲ah ashłe'go shaa det'ąą: [10] Áík'ehgo ínashood dawa Christ bee dała'á nlíni biláhyú spirits binadaant'a'íí ła'íí binawodíí yaaká'yú nagoz'ąągee Bik'ehgo'ihi'n̲ań bigoyą' iłtah at'éhi yídaagołsį doleeł, [11] Áí dahazhį' goz'áni Bik'ehgo'ihi'n̲ań yengon'áánííi bik'ehgo łayiilaa, Christ Jesus nohweBik'ehń biláhyú: [12] Áń daahohiidlągo doo daasiite'go da, doo nídaahiildzidgo da Bik'ehgo'ihi'n̲ań bich'į' ha'áhiikáhgo nohwá ha'ágóť'i'. [13] Áík'ehgo nohwighą goyéégo shich'į' nagoyaahíí bighą doo hayaa ádaanoht'ee da le', áí bee łáń da'nohłįį. [14] Díínko bighą Jesus Christ nohweBik'ehń biTaa bich'į' hishzhíízh, [15] Áń bichągháshé yaaká'yú daagolííníí hik'e ni' biká'yú daagolííníí dawa bee daaholzéhi, [16] Da'áń ízisgo ye'at'éhi ch'ída'izkaadhíí bik'ehgo biSpirit bee nohwiyi'siziiníí nalwodgo nohwá áile' doleełgo nohwá daahoshkąąh; [17] Nohwi'odlą' bee Christ nohwijíí biyi' yun̲e' golíį le'; áík'ehgo ił'ijóónííi bee nohwikeghad golíígo nłdzilgo sozįjgo, [18] Nohwíí ínashood dawa biłgo Christ bił'ijóónííi nanigodí', ts'í'nangodí', ts'ídagodí', ts'íyaago ádaahosahíí bee nohwił bígózį doleełgo; [19] Ła'íí Christ bił'ijóónííi, be'ígózį yitis nel'ąą ndi, bídaagonołsį doleełgo, áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'n̲ań ye'at'éhi dawa bee ádaanoht'ee doleełgo nohwá da'oshkąąh. [20] Daahǫ́keedíí ła'íí natsídaahiikeesíí dawa bíí zhą́ yitis nel'ąągo áile', binawodíí nohwiyi' na'iziidhíí k'ehgo, [21] Dabíí zhą́ Christ Jesus biláhyú, goldohíí dawa biyi', ínashood daanliiníí dawa ya'ihédaanzįgo daayidnłsį doleeł, doo nnágont'i'go da. Doleełgo at'éé.

4

[1] Áík'ehgo shíí, nohweBik'ehń bighą ha'ásítííníí nánohwoshkąąh, nohwíká ánn̲iidíí bikísk'eh nłdzilgo hohkaah le', [2] Ídaa daagoch'iyołba'go, nohwijíí yun̲e' isht'egodnt'éégo, ńzaad bádaagohoh'aał le', łił daanohjǫǫgo ałch'į' hadag ádaanoht'ee le'; [3] Holy Spirit bee dała'á ádaanołsjgo ałch'į'gont'éehíí be'ádaanoht'ee doleełgo nyeego nabik'ída'ohsiid. [4] Christ biláhyú dała'á daanohłįį, Holy Spirit ałdó' dała'á, da'áík'ehgo ałdó' daanohwigha ihi'n̲aa doo ngonel'ąą dahíí ndaahołíí doleełgo nohwíká ánn̲iid; [5] NohweBik'ehń dała'á, nohwi'odlą' dała'á, nohwibaptism dała'á, [6] Bik'ehgo'ihi'n̲ań dała'á, daanohwigha nohwiTaa, áń dawa yitisgo nlíni, dawa yił nlíni, daanohwigha nohwiyi' golíni. [7] Bik'ehgo'ihi'n̲ań biłgoch'oba'íí ałtah at'éhi dała'á daantįjgee nohwaa daizné', Christ nohwainé'íí k'a'áhołąągo. [8] Áík'ehgo gádi'n̲ii, Wą́'yú bił onágodzaadá' isnáh daanlįj n'íí łąągo yádjh onádzaago, n̲nee yaaká'dí'go yaa daagodez'ąą lę́k'e. [9] (Wą́'yú bił onágodzaa ch'in̲iiyúgo, łahn' áídí' ni'gosdzáń yuyaa bił nkegonyáhi láń shį. [10] Bił nkegonyááhíí da'áń yaaká'yúhíí ńzaadyú dábitiséyú bił onágodzaahi at'éé, ąął łaile' doleełhíí bighą.) [11] Bik'ehgo'ihi'n̲ań n̲nee yaa daizné'íí ałtah ádaat'ee: ła' binal'a'á daanlįjgo yaa daagodez'ąą; ła' binkááyú nada'iziidgo; ła' yati' baa gozhóni yaa nadaagoln̲i'go; ła'íí ła' ínashood yin̲ádaadéz'ąjgo bił ch'ídaago'aahgo; [12] Ínashood hadaadeszaago nłt'éégo Bik'ehgo'ihi'n̲ań yá nada'iziid doleełgo, yati' baa gozhóni baa na'gon̲i' doleełgo, ła'íí ínashood dawa Christ bits'í nliiníí nłdzilgo ádaile'go baa daagodest'ąą: [13] Áík'ehgo daanohwigha nohwi'odlą' bee dała'á daahiidleeh, Bik'ehgo'ihi'n̲ań biYe' nłt'éégo bídaagonlzjjh, n̲nee báyáń hileehíí k'ehgo néé Christ bits'í daandlįjgo áń bee báyáń daahiidleehgo Christ ye'at'éehíí dawa be'ádaant'eego daahiidleeh: [14] Doo dayúweh chągháshé daanlįjhíí k'ehgo ádaant'ee da le', ałtah at'éégo ałch'ígót'aahíí bee doo ałts'ą́' nohwił ánágoyol da le', n̲nee nadaach'áhi łéda'ałchoogo ałch'ídaago'aahíí yee nohwiká daadihésbjh, k'izé'daanohwidiłteeh hádaat'iiníí, áí doo ídaayílts'ąą da le'; [15] Áídá' łił daanjǫǫgo da'an̲ii ágoť'eehíí bee yádaahiilti' le', kotsits'in kots'í yebik'ehíí k'ehgo Christ nohwebik'ehgo bił dała'á daandleehgo áń biláhyú daanldzéél le': [16] Nohwits'í łąągo ałghadaadit'ąąhíí ła'íí its'id bee daałotą'íí gólíį, dawa nłt'éégo nadaałidziidyúgo nłt'éégo daandzeeł, ágáť'éégo néé Christ bits'íhíí daandlįjgo dabíí bee daałóntą', ła'íí łił daanjoonííi bee néé Christ bits'íhíí daandliiníí nchaa daahiidleeh. [17] NohweBik'ehń biláhyú hasdziihgo gánohwiłdishn̲ii, Kodí' godezt'i'go doo Jews

daanlįį dahíí da'ílínégo natsídaakeesgo hikaahíí k'ehgo doo hohkaah da le', 18 Binatsekeesíí
yee doo daago'įį da, doo bił ídaagozį dahíí bighą Bik'ehgo'ihi'n̨ań bits'ą'dí' ihi'n̨aahíí
yits'ą'zhį' ádaat'ee, bijíí biyi' chagołheeł benagoz'ąąhíí bighą: 19 Bijíí ntł'iz silįįgo nchǫ'íí
doo yich'į' t'ąązhį' ádaat'ee dago yaa ádaadest'ąą, nchǫ'go ánádaat'įįłíí zhą bił daanłt'ee
daasilįį. 20 Áídá' nohwihíí ágágot'eehíí doo Christ bits'ą'dí' bídaagoł'ąą da; 21 Da'an̨ii
ba'ikodaanohsį lę́k'eyúgo, Jesus biláhyú da'an̨ii ágot'eehíí nohwił ch'ídaagoz'ąą lę́k'eyúgo:
22 Doo ániidá' nchǫ'íí be'ádaanoht'ee n'íí yó'odaagodoh'aah, áí k'izé'idiłteehgo nchǫ'íí
zhą́ hát'ı́ı́go da'ílíí hileeh; 23 Nohwinatsekeesíí, nohwiyi'siziiníí biłgo ániidégo nohwá
ánáolne'; 24 Ániidégo be'ádaanoht'eehíí ádaagohdle', áí Bik'ehgo'ihi'n̨ań k'ehgo dábik'ehyú
át'éégo ła'íí da'an̨ii dilzįhgo alzaa. 25 Áík'ehgo łéda'ołchoohíí yó'odaagodoh'aah, dała'á
nohtįįgee nohwit'ahdí' daagolíínií da'an̨ii ágot'eehíí yee łił nadaagołn̨i': nn̨ee bits'í dała'á
ndi łąąyú henlááhíí k'ehgo néé iłtah at'éégo ádaant'ee ndi dała'á hahiit'i'. 26 Dahagee
hadaashohkeegee déncho'égo ágot'eehíí yeh nohołt'é' hela': hadaashohkeehíí bił ya'áí
owáh hela': 27 Ch'iidn nant'án doo bá goz'ąągo ádaagonołsį da le'. 28 Hadíń in'ı́ı́híí doo
dayúweh in'ı́ı́h da le': áídá' dabíí bigan yee nłt'éégo na'iziid le', hadíń nt'é yídı́ı́h nliinií
ła' yaa yiné' doleełhíí bighą. 29 Yati' nchǫ'íí doo ła' nohwizé'dí' behagohigháh da le', áídá'
yati' nłt'éhi zhą́, hadag ádaakole' doleełgo, hadíí daidits'agíí bee biyaa gozhǫǫ́ doleełhíí
bighą. 30 Bik'ehgo'ihi'n̨ań biHoly Spirit doo bił gozhǫǫ́ dago doo ádaanołsį da le', áń bee
nohwiká'iskał, ch'ínánohwi'n̨iiłíí bijı́ı́zhı́'. 31 Nohwił daagoshch'iihíí, nohwínágochı́ı́híí,
hadaashohkeehíí, hagołdohíí, nchǫ'go yádaałti'íí, ła'íí da'oh'n̨i'go natsídaahkeesíí dawa
bee nohwits'ą́' gonogháh: 32 Łaadaach'ohba' le', łaatédaaht'ii le', Bik'ehgo'ihi'n̨ań Christ
bighą nohwinchǫ'híí bighą nohwaa nágodez'ąąhíí k'ehgo nohwíí ałdó' łaa nádaagode-
noht'aah le'.

5

1 Áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'n̨ań bichągháshé bił daanzhónihíí daanohłı́ı́go Bik'ehgo'ihi'n̨ań
beda'oł'ı́ı́; 2 Christ bił daanjǫǫhíí k'ehgo łił daanohjǫǫgo hohkaah, áń łikągolchinií
Bik'ehgo'ihi'n̨ań daach'okąąhgo baa hi'né'híí k'ehgo zesdı́ı́go Bik'ehgo'ihi'n̨ań nohwá
ya'ádet'ąą. 3 Áídá' nant'ı́' na'idaahíí, nchǫ'go natsíts'ikeesíí, dawahá dayúwehégo
ídáhách'it'iiníí, dała'á ndi doo bída'ołtah da, ínashood Bik'ehgo'ihi'n̨ań bá hadaadesza-
ago doo ágádaat'ı́ı́ bik'eh da; 4 Łkóhgo yati'íí, yati' da'ílínéhíí, dawahák'e ách'in̨iihíí
doo ádaadohn̨ii bik'eh da: áídá' Bik'ehgo'ihi'n̨ań ahíyi'e daabiłdohn̨iigo nłt'éé. 5 Díí
bídaagonołsı́, hadíń nant'ı́' naghaahíí, nchǫ'go at'éehíí, dawahá dayúwehégo ídáhát'íínií,
áí da'ílíné daayokąąhíí, áń Christ bilałtł'áhgee begoz'aanií, da'áí Bik'ehgo'ihi'n̨ań bi-
łałtł'áhgee begoz'aanií doo itah bíyéé da doleeł. 6 Dahadíń biyati' da'ílínéhíí izanołt'é'
hela': áí bighą dabíí zhą́ daabik'ehíí Bik'ehgo'ihi'n̨ań biniigodilé'íí yiká'zhı́' áile'. 7 Áík'ehgo
ágádaat'eehíí doo itah daanohłı́ı́ da le'. 8 Łah chagołheeł zhin̨éé daanohłı́ı́ ni': k'adyúgo
nohweBik'ehń binkááyú idindláád zhin̨éé daasolı́ı́: áík'ehgo got'íni biyi' hikahíí k'ehgo
hohkah; 9 (Holy Spirit nn̨ee nayik'í'iziidyúgo, nłt'éégo ágot'eehíí, dábik'ehyú ágot'eehíí,
ła'íí da'an̨iigo ágot'eehíí biyi' begoz'ąągo áile';) 10 NohweBik'ehń hant'é bił goyiłshǫǫ́
doleełíí bídaagonołsı́ı́h. 11 Doo chagołheeł zhin̨éégo da'ílínégo ánádaat'ı́ı́łhíí k'ehgo
ánádaaht'ı́ı́ł da, áídá' ágánágot'ı́ı́łíí nn̨ee bił ch'í'n̨ah ádaanołsı́go bígózı́ le'. 12 Nagont'ı́'yú
ánádaat'ı́ı́łíí bích'iłtahyúgo ndi bik'ee ídaayágosı́. 13 Dawahá ch'í'n̨ah alzaahíí idindláádíí
bee bígózı́: dawahá hit'iiníí idindláádíí bee hit'ı́ı́. 14 Áík'ehgo gán̨íígo dahgoz'ąą, Iłhoshíí,
ch'ínándzííd, dasíńtsąądí' nádndáh, Christ niká'zhı́' idindláádgo áile'. 15 Hagot'éégo
hohkahíí baa daagonohsąą, nn̨ee doo daagoyąą́ dahíí doo k'ehgo da, áídá' daagoyáni
hikahíí k'ehgo hohkah, 16 Díí yołkaałíí biyi' doo nzhǫǫ dahíí zhą́ begoz'ąąhíí bighą
goldohíí ílı́ı́go ádaanołsı́. 17 Ídaa daagonohdząą le', nohweBik'ehń nohwá hát'íínií bí-
daagonołsı́ı́h. 18 Wine nohwił nádaagodołhis hela', áí dénchǫ'go kodiłteehi at'éé; áídá'
Holy Spirit nohwee hadaalk'iłgo nłdzilgo bee nasozı́ı́ le'; 19 Siníí Bik'ehgo'ihi'n̨ań biyati'
biyi'dí'hi, Bik'ehgo'ihi'n̨ań ba'ihégosinií, ła'íí ínashood biyinií bee iłch'ı́' da'doh'aał le',
nohwił daagozhǫǫ́go nohwijíí biyi'dí' nohweBik'ehń bich'ı́' da'doh'aał le'; 20 Dábik'ehn

Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwiTaa bich'į' dawahá ba'ihédaanohsį le', Jesus Christ nohweBik'ehń
bizhi' biláhyú; 21 Bik'ehgo'ihi'n̲ań daadinołsi̲go daałidohts'ag le'. 22 Isdzáné daanohłiinií,
daanohwiką' daadohts'ag le', nohweBik'ehń daadohts'agíí k'ehgo. 23 Nn̲ee bi'aa yá
sizi̲ igo bi'aahíí bitsits'ini at'éé, Christ ínashood dawa yá sizi̲ igo bitsits'ini at'éehíí k'ehgo:
ínashood daanliinií dawa Christ bits'í nli̲ igo áí hasdá'iin̲íłi at'éé. 24 Áík'ehgo ínashood dawa
Christ daidits'agíí k'ehgo isdzáné daanliinií ałdó' dawahá bee biką' daidits'ag le'. 25 Da'an̲ii
ínashood daanliinií łąą ndihíí Christ biláhyú dała'á át'éé, Christ áí bił nzhǫǫgo ya'ídet'ąąhíí
k'ehgo nn̲ee daanohłiinií, daanohwi'aa nohwił daanzhǫǫ le'; 26 Tú bee taats'idígisíí k'ehgo
áí ínashood dała'á át'éehíí Christ biyati' yee taayigisgo ídáhaididle'híí bighą ya'ídet'ąą,
27 Doo hayú dinojizhgo da, doo hayú baa dahts'idiłhiłgo da, dant'éhéta dénchǫ'éhíí da'ádi̲h;
áídá' dilzihgo, dánłt'éé nt'éégo, bits'ą́'dindláád sili̲ igo ídaayi'né' doleełhíí bighą ya'ídet'ąą.
28 Da'ágát'éégo nn̲ee bi'aa bił daanzhǫǫ le', dabíí bits'íhíí k'ehgo. Hadíń bi'aa bił nzhoonií
dabíí ídił njóni at'éé. 29 Nn̲ee doo ła' dabíí bits'í bił nchǫ' da; áídá' nłt'éégo áyíłsi̲go bił
nzhǫǫgo yin̲ádéz'i̲ i̲, nohweBik'ehń ínashood dawa dabíí bee dała'á nli̲ igo bits'í k'ehgo
at'éhi ágát'éégo áyíłsi̲, 30 Néé dała'á daanti̲ igee Christ ła' bits'í daandli̲ ihíí bighą, bitsi̲' hik'e
bits'in k'ehgo. 31 Áí bighą nn̲ee bitaa hik'e bą́ą́ biłgo yits'ą́' dahdigháhgo bi'aa yíhiigháh
doleeł, áík'ehgo naki dilt'ee n'íí dała'á nádleeh doleeł. 32 Díí dázhǫ́ doo bígózini at'éé
da: Christ hik'e ínashood łąą ndihíí Christ biláhyú dała'á at'éhi áłdishn̲ii. 33 Áídá' dała'á
daanohti̲ igee gádaanohwiłdishn̲ii, Nohwi'aa nohwił daanzhǫǫ le', dabíí ídił njǫǫhíí k'ehgo;
ła'íí isdzáné biką' daayidnłsi̲ le'.

6

1 Chągháshé daanohłíni, nohwitaa nohwimaa biłgo daadohts'ag le', nohweBik'ehń
bił dała'á daanohłi̲ ihíí bighą: ágádaanoht'eego nłt'éé. 2 Bik'ehgo'ihi'n̲ań yegos'aaníí
dawa bitahyú dantsé nt'éhéta nohwá ádishłiił nohwiłnn̲iidíí díínko dahgoz'ąą, Nitaa
nimaa biłgo dinłsi̲ le'; 3 Áík'ehgo niyaa gozhǫ́ǫ́ doleeł, ni'gosdzáń biká' ńzaadyú hinn̲áá
doleeł. 4 Nn̲ee daanohłiinií, nohwichągháshé doo bił daadohtehgo bídaagoyołchi̲ i̲ da:
áídá' nohweBik'ehń bik'ehgo nohwichągháshé doo dábik'ehyú ádaat'ee dagee bich'i̲'
yádaałti'go bił ch'ídaagonoh'aahgo bihołn̲aa. 5 Nada'ohsiidíí, ni'gosdzáń biká' bá-
nada'ohsiidíí da'ánii̲ yú ádaanoht'ee, daadohtłidá' nohwiini' dahą́hgo, nohwijíí da'at'éhé
bee, Christ bá nada'ohsiidhíí k'ehgo; 6 Doo bánada'ohsiidíí binadzahgee zhą́ ágádaanoht'ee
da, doo nn̲ee bił daagonołshǫ́ǫ́híí zhą́ bighą da; áídá' Christ bánada'ohsiidíí daanohłi̲ igo
nohwijíídí' Bik'ehgo'ihi'n̲ań dahát'i̲ i̲ yú ádaanoht'ee; 7 Nt'éhéta ádaał'iinií Bik'ehgo'ihi'n̲ań
bá ádaał'i̲ i̲ híí k'ehgo nohwił daagozhǫ́ǫ́go ádaał'i̲ i̲, doo nn̲ee bá ádaał'i̲ i̲ híí k'ehgo da:
8 Díí bídaagonołsi̲, nn̲ee nłt'éégo adzaayúgo, Bik'ehgo'ihi'n̲ań da'áík'ehgo nłt'éégo bich'i̲'
nahin̲iił, isnáh nliinií dagohíí doo isnáh nli̲ i̲ dahíí. 9 Nohwíí nant'án daanohłiinií, nohwá
na'iziidíí da'áík'ehgo bich'i̲' ádaanoht'ee le', doo dayúweh goyéégo bee nadaagoh'aa
da: nohwíí ałdó' nohwiNant'a' yaaká'yú gólí i̲ i̲ bídaagonołsi̲; áń doo nn̲ee ił'anigo yaa
natsekees da. 10 Iké'yúhíí, shik'ííyú, nohweBik'ehń dák'a'at'éhi binawodíí bee nłdzilgo
nasozi̲ i̲. 11 Bésh diyágé Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwainé'íí dawa ádaagohdle', ch'iidn nant'án
nohwich'i̲' nach'aagee nłdzilgo nasozi̲ i̲ doleełhíí bighą. 12 Doo nn̲ee daanliinií bich'i̲'
nadaagonlkaad da, áídá' spirits binadaant'a'íí, binawodíí, díí ni'gosdzáń biká' chagołheełíí
binadaant'a'íí, ła'íí spirits daanchǫ'íí yúdahyú gólíni bich'i̲' nadaagonlkaad. 13 Áí bighą
bésh diyágé Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwainé'íí dawa ádaagohdle', nagontł'ogíí bijii̲ nasozi̲ i̲
doleełhíí bighą, áík'ehgo ąą́ł ádaasołaago t'ah nasozi̲ i̲ doleeł. 14 Da'an̲ii ágot'eehíí bee
nohwizis ádaagohdle'go nasozi̲ i̲, ła'íí dábik'ehyú ágot'eehíí bee bésh nohwitíl naztą́ago
ádaagohdle'; 15 Yati' baa gozhóni bee nkegohen'ąą́híí nohwikee bee hadaadeszaa le';
16 Da'itiséyú nohwi'odlą' bee nohwinadi̲h dahdaadohti̲ i̲h, áí bee k'aa' dilłłi'i ch'iidn nant'án
yidilt'ohíí daanołtsees doleeł. 17 Áídí' bésh ch'ah bee hasdá'ildéhi ádaagohdle', ła'íí
bésh be'idiltłishé Holy Spirit nohwainé'íí dahdaadohti̲ i̲h, áí Bik'ehgo'ihi'n̲ań biyati'hi
at'éé: 18 Holy Spirit biláhyú dáda'ohkąąh nt'éé, nohwijíídí' dahot'éhé bee da'ohkąąhgo
Bik'ehgo'ihi'n̲ań bída'dohkeed, daadeh'i̲ i̲ go ínashood dawa doo hagee ngont'í'go da bá

da'ohkąąh; 19 Shíí ałdó' shá da'ohkąąh, Bik'ehgo'ihi'n̄ań yati' shizayin̄iił le', doo siste' dago
yati' baa gozhóni biyi'dí' doo bígózį da n'íí ch'í'n̄ah ádaashłe' doleełgo, 20 Shíí, yati' baa
gozhóni bee nagoshn̄i'go shi'dol'aadhíí bighą dahshi'destł'ǫǫgo ha'ásítį́ą́; doo siste' dago
dáyashti' le'at'éehíí k'ehgo yashti' doleeł shá da'ohkąąh. 21 Hago ánásht'ą́ą́łíí ła'íí hago
ánsht'eehíí bídaagonołsį doleełgo Tíkikas, nohwik'isn nohwił daanzhóni, begondlį́ą́go
nohweBik'ehń yána'iziidi, dawa yaa nohwił nagoln̄i' doleeł: 22 Áń nohwich'ą́' hił'áad,
hago ádaant'eehíí bídaagonołsį doleełhíí bighą, áík'ehgo nohwijíí yił daagoyiłshǫǫ́ doleeł.
23 Ałk'ííyú daanlíni ałch'ą́'gont'éehíí bee bich'ą́' goz'ąą le', ła'íí ił'ijóóníí odlą' biłgo ałdó'
bee bich'ą́' goz'ąą le', áí dawa Bik'ehgo'ihi'n̄ań nohwiTaa, Jesus Christ nohweBik'ehń
biłgo bits'ą́'dí'hi at'éé. 24 Jesus Christ nohweBik'ehń da'an̄ii bił daanzhoonííí dawa
Bik'ehgo'ihi'n̄ań biłgoch'oba'íí bee bich'ą́' goz'ąą le'. Doleełgo at'éé.

THE EPISTLE OF PAUL THE APOSTLE TO THE PHILIPPIANS

1 Shíí Paul ła'íí Timótheus biłgo Jesus Christ bánaidziidíí, ínashood dawa Philippi
golzeegee daagolínihíí bich'į' k'e'iilchii, ínashood yinádaadéz'iiníí ła'íí tédaat'iyehíí
nłt'éégo áyíłsiníí ałdó' bich'į' k'e'iilchii: 2 Bik'ehgo'ihi'nań nohwiTaa ła'íí Jesus Christ
nohweBik'ehń biłgoch'oba'íí ła'íí bits'ą'dí' ałch'į'gont'ééhíí bee nohwich'į' goz'ąą le'.
3 Dahagee nohwínáshniihgee nohwighą Bik'ehgo'ihi'nań hoshkąąhń ba'ihénsį, 4 Dábik'ehn
daanohwigha nohwá oshkąąhgee shił gozhǫǫgo nohwá oshkąąh, 5 Yati' baa gozhóni dantsé
daadesots'ąądí' díí jįįzhį' bee shich'odaahniigo ngohenyááhíí ba'ihénsį; 6 Díí nłt'éégo
bígonsį, nohwijíí biyi' nłt'éégo nanohwik'í'iziid nkegonyaahíí Jesus Christ nádáhíí bijįį
ąął łaile' doleeł: 7 Shijíídí' shił daanohshǫǫhíí bighą daanohwigha díí k'ehgo nohwaa nat-
seskees dábik'eh; ha'ásítįįdá' ła'íí yati' baa gozhóni yashti'go bá sízįįdá' shíí hik'e nohwíí
ałdó' łahdí' Bik'ehgo'ihi'nań biłgoch'oba'íí bee nohwiká'zhį' at'éé. 8 Jesus Christ bits'ą'dí'go
ił'ijóóníí bee shił daanoh shǫǫgo daanohwigha nohwaa ch'íná nshłiinníí Bik'ehgo'ihi'nań
shá yígółsį. 9 Díí bighą nohwá oshkąąh, nohwił ídaagozigo ła'íí daagonohsąągo no-
hwił'ijóóníí dázhǫ́ ch'ída'izkaadyú nohwá bínágohidáh; 10 Áík'ehgo nłt'éégo ágot'eehíí
zhą nohwił dábik'eh doleeł; ła'íí nohwijíí bił da'aniigo doo nohwaa dahdaagoz'ąą dago
daahinohnaa doleeł, Christ nádáhíí bijįįzhį'; 11 Áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'nań ízisgo at'ééhíí
ch'í'nah hileehgo, ła'íí áń ba'ihégozį doleełhíí bighą dábik'ehyú ádaanoht'eego Jesus
Christ binawodíí bee nłt'éégo áná'ol'įįłíí an'odaazlįigo ánádaaht'įįłgo nohwá oshkąąh.
12 Shik'ííyú, shich'į' ágódzaahíí yati' baa gozhóni yunáásyú be'ánágon'ąą doleełhíí bighą
shich'į' ágódzaahíí bídaagonołsį hasht'ííj; 13 Áík'ehgo Christ bighą ha'ásítįįhíí siláada ízisgo
nant'án yánada'iziidíí ła'íí nnee dahot'éhé dádaagolįį ńt'éégo shídaagołsįjd; 14 Ha'ásítįįhíí
bighą nohweBik'ehń biláhyú shik'isyú daanliinníí łąągo bi'odlą' daanłdzil daasilįj, áík'ehgo
Bik'ehgo'ihi'nań biyati' da'itisgo doo nédaaldzid dago, ła'íí doo biini' daahąh dago yee yá-
daałti'. 15 Łąągo shídaayésts'ąąhíí bighą shik'edaanniihgo, dagohíí ałch'į' nadaagonłkaadgo
nnee ła' Christ yaa nadaagolni'; ła'ihíí nłt'éégo shaa natsídaakeesgo Christ yaa nadaagolni':
16 Ałch'į' nadaagonłkaadgo Christ yaa nadaagolni'íí daazhógo ádaanii, ha'ásítįįj ndi dayúweh
shich'į' nagontł'og le' daasho'níígo: 17 Áídá' ła'ihíí bił daanshǫǫhíí bighą Christ yaa
nadaagolni', yati' baa gozhóni bá sízįįgo nshi'deltjjhíí yídaagołsjhíí bighą. 18 Hago'at'éégo
áídá'? Doo hago'at'éé da, da'ádzaayú ndi, daazhógo ádaaniigo ndi, dagohíí da'aniigo
ádaaniigo Christ baa na'goni'; áík'ehgo shíí shił gozhǫǫ́, ła'íí dayúweh shił gozhǫǫ́ doleeł.
19 Nohwi'okąąhíí ła'íí Jesus Christ biSpirit shich'oniihíí bee shiyaa gozhǫǫ́ doleełgo bígonsj,
20 Doo ídaayánsdzj da doleeł, áídá' doo shiini' ąąh dago shits'í binkááyú Christ ba'ihégosj
n'íí k'ehgo dák'ad ndi ba'ihégosj doleełíí shijíí dawa bee hasht'ííjgo bikádésh'jj, t'ah
hinshnaadá' dagohíí dasiitsąą ndi. 21 Shíí hinshnaayúgo Christ bá hinshnaa, dasiitsąąyú-
gohíí ihi'naa doo ngonel'ąą dahíí hisht'jjh. 22 Dayúweh hinshnaayúgo Bik'ehgo'ihi'nań
bá na'isiidíí binest'ą' golíjhíí k'ehgo dayúweh ídaagowa': áídá' hadíí nágodish'aahíí doo
bígonsj da. 23 Díí nakigo goz'aaníí dázhǫ́ baa natséskees, dahdisháhgo Christ bił hishłeehíí
dázhǫ́ hásht'ííj; áí itisgo shił nzhǫǫ: 24 Áídá' dayúweh hinshnaahíí itisgo nohwá nzhǫǫ.
25 Áík'ehgo díí bígosíłsjjd, dayúweh hinshnaago daanohwigha nohwił daagonshłjj doleełgo,
nohwi'odlą' nłdzilgo ła'íí bee nohwił daagozhǫǫ́go dayúweh nohwá daagowahíí bee
nohwich'odaashnii doleeł; 26 Áík'ehgo nohwaa násdzaahíí bighą Jesus Christ binkááyú
shaa nohwił daagozhǫǫ́ doleeł. 27 Dáhagot'éégo shich'j' godeyaayúgo, Christ nłt'éégo baa
na'goni'íí bikísk'eh ádaanoht'eego ádaanołsj: áík'ehgo nohwaa niyáágo nohwish'jj, dago-
híí doo nohwaa niyáá da ndi, dáłełt'eego natsídaahkeesgo ła'íí. dała'á daanohwiini'go yati'
baa gozhóni ch'odlaaníí bá nłdzilgo nasozjjgo, la'íí nłdzilgo bá nada'ohsiidgo nohwa'ikonsj
doleeł; 28 Nohwik'edaanniihíí doo bédaałdzid da: áí bee díínko yídaagołsj, áí da'ílíí
daadoleełíí ádaat'ee, nohwihíí hasdáhkaihíí ádaanoht'ee, áí Bik'ehgo'ihi'nań bits'ą'dí'hi.

29 Christ daahohdlą̨ągo nohwaa godet'ą̨ą, áídá' doo daáí zhą́ da, bá nohwiniidaagonłt'ę́égo
ałdó' nohwaa godet'ą̨ą; 30 Shíí ła'íí nohwíí dáłełt'eego nohwi'odlą' bee nadaagonlkaad,
ágát'éégo nagonshkaadíí daashoh'į̨ ni', ła'íí t'ah nagonshkaadíí sha'ikodaanohsį.

2

1 Áík'ehgo Christ bił dała'á daandlį̨ihíí bee bidag ádaant'eego, ła'íí łił daanjǫǫhíí bee
łił goyiłshǫ́ǫ́go, ła'íí Holy Spirit bił daandlį̨igo, łaadaach'oba'go, 2 Nohwinatsekees dała'á
ádaanołsį, dáłełt'eego łił daanohjǫǫ́ le', dała'ágo natsídaahkees, nohwiini' dała'á le', áí
bee shił gozhǫ́ǫ́go ádaashinołsį. 3 Łaanahkaihíí dagohíí itisgo ádesoh'n̨ilíí doo nohwitahyú
begoz'ą̨ą da le'; áídá' daanohtį̨igee ídaa daagoch'iyolba'go nn̨ee ła' nohwitisgo nłt'éégo
baa natsídaahkees le'. 4 Dała'á daanohtį̨igee doo daanohwízhą́ ídaa natsídaahkees da,
nn̨ee ła'ihíí ałdó' baa natsídaahkees le'. 5 Christ Jesus binatsekeesíí be'ádaanoht'ee le':
6 Áń Bik'ehgo'ihi'n̨ań nlį̨ ndi Bik'ehgo'ihi'n̨ań yił dała'á nlį̨igo doo yotą' da ni': 7 Áídá' áí
íts'ą́'zhį' áyíídlaago kána'iziidhíí át'éehíí k'ehgo ya'ídet'ą̨ągo nn̨ee bits'í yee gozlį̨. 8 Áídí'
nn̨ee k'ehgo nyáágo ídaagoch'iyolba'go Bik'ehgo'ihi'n̨ań yikísk'eh at'éégo da'itsaah yun̨e'
ch'ínyáá lę́k'e, tsį'iłna'áhi biká'. 9 Áí bighą Bik'ehgo'ihi'n̨ań dázhǫ́ da'itiséyú binesdaa,
ła'íí hizhiihíí dawa bitisgo at'éhi bizhi' bá áyíílaa: 10 Áík'ehgo yaaká'yú ła'íí ni'gosdzáń
biká'yú, ni'gosdzáń bitł'ááhyú gólííníí ałdó', dawa bich'į' daahilzhiish doleeł, Jesus bizhi'
hójíígee; 11 Ła'íí hadíí yádaałti'íí daantį́ígee Jesus Christ dawa yeBik'ehń nlį̨ daan̨ii doleeł,
Bik'ehgo'ihi'n̨ań nohwiTaa ba'ihégosį doleełhíí bighą. 12 Áík'ehgo shił daanohshóni, doo
dáshin̨ááł zhągo da, ndi k'adíí doo shin̨ááł dadá' ndi, dábik'ehn da'dohts'ag n'íí k'ehgo,
Bik'ehgo'ihi'n̨ań daadinołsįgo daadohtłidgo daanohwíí hasdánohwidi'n̨iiłíí ładaahłe'go
nabik'ída'ohsiid le': 13 Bik'ehgo'ihi'n̨ań bił goyiłshóóníí hádaaht'į̨igo ła'íí be'ádaanoht'eego
ánohwiłsįhíí bighą nohwiyi' na'iziid. 14 Doo nt'é bee nadaadoht'i̜ dago, ła'íí doo
łahadaadoht'áh dago baa nahkai le': 15 Áík'ehgo doo nohwaa dahgosit'aa dahíí ła'íí
doo nchǫ'go natsídaahkees dahíí, Bik'ehgo'ihi'n̨ań bichągháshé doo nt'é bighą nohwił
daach'iteh dahíí bee ch'í'n̨ah ídaadinołzį, nn̨ee daanchǫ'go ádaat'eehíí ła'íí dabíí zhą́
daabik'ehgo ádaat'eehíí bitahyú ni'gosdzáń biká' nohwits'ą́' dindláád; 16 Yati' be'ihi'n̨aahíí
nn̨ee dawa bich'i̜' bił dahdaadołn̨ih; áík'ehgo doo ch'éh itah nniyáá dahíí bighą, ła'íí doo
da'ílį́ízhį' na'síziid dahíí bighą shił gozhǫ́ǫ́ doleeł, Christ nádáhíí bijį̨. 17 Bik'ehgo'ihi'n̨ań
nt'éhéta baa hi'né'híí k'ehgo nohwi'odlą' baa hiné'dá' shíí baa ídensht'ą̨ągo shidił ałdó'
baa hiné'yúgo, baa shił gozhǫ́ǫ́ doleeł, ła'íí daanohwigha nohwa'ashhahdí' shił gozhǫ́ǫ́
doleeł. 18 Da'áíhíí bighą nohwíí ałdó' nohwił daagozhǫ́ǫ́ le', sha'ashhahdí' nohwił
daagozhǫ́ǫ́ le'. 19 Jesus nohweBik'ehń ba'oshłíígo dák'adégo Timótheus nohwich'i̜' dish'aa,
nohwa'ikodaaniisį̨ihíí shił goyiłshǫ́ǫ́ doleełhíí bighą. 20 Dzą̨ągee áń zhą́ dała' bił natséskees,
áń zhą́ nohwá nłt'éehíí hát'í̜. 21 Ła'ihíí dabíí nadaabi'dintł'ogíí zhą́ yaa natsídaakees,
Jesus Christ binasdziidíí doo yaa natsídaakees da. 22 Ndihíí Timótheus nłt'éégo ánát'i̜łgo
bídaagonołsį, nn̨ee biye'híí k'ehgo yati' baa gozhóni itah bee yáhiilti'go shich'ozn̨i'.
23 Hagoshą' shich'i̜' ágot'ee doleełíí bígosíłsi̜dgo, dagoshch'i̜' nohwich'i̜' dish'aa doleeł.
24 Ła'íí shíí ałdó' dét'i̜hégo nohwich'i̜' disháhgo nohwe Bik'ehń ba'oshłíí. 25 Epaphrodítus,
shik'isn, bił na'isiidi, ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̨ań bá siláada bił nshłíni, nohwich'i̜' nádish'aago
dábik'eh shį nsį, áń shich'i̜' daadisoł'a' n'íí, áík'ehgo hadíí bídi̜h nshłiinníí shaa yihin̨iiłgo
shich'ozn̨i'. 26 Áń nohwaa ch'íná silį̨, ła'íí nn̨iihgo ba'ikodaanohsįhíí bighą biini' łą́ą.
27 Yóíyahgo nn̨iih ni', dasdozhą́ daztsą̨ą, áídá' Bik'ehgo'ihi'n̨ań baa ch'ozbaad; doo dabíí
zhą́ da, shíí ałdó' shaa ch'ozbaad, doo ágát'éé dayúgo doo shił gozhǫ́ǫ́ dahíí da'itiséego doo
shił naagojǫǫ da doleeł ni'. 28 Áík'ehgo dázhǫ́ hásht'í̜igo nohwich'i̜' deł'a', nádaahołtsą̨ągee
nohwił daagozhǫ́ǫ́ doleeł, áík'ehgo shíí dá shił dégots'ííd doleeł. 29 Áí bighą nohweBik'ehń
biláhyú dázhǫ́ nohwił daagozhǫ́ǫ́go nádaadołteeh; nn̨ee ágádaat'eehíí daadinołsį; 30 Áń
Christ yána'iziidhíí bighą dasdozhą́ daztsą̨ą, bi'ihi'n̨a' doo yaa bił goyéé dago, hagot'éégo
shich'odaahn̨ii doleeł n'íí ą̨ał shá áyíílaa.

3

1 Iké'zhį'go shik'ííyú, nohweBik'ehń biláhyú nohwił daagozhǫǫ́ le'. Da'áí baa nohwich'į'
k'ena'ishchihíí doo shá nyee da, nohwíí nohwá nzhǫǫ. 2 Gósé k'ehgo daanliinií baa
daagonohsąą, nchǫ'go ánádaat'įįłíí baa daagonohsąą, hadíí bikágé naiłgésíí, ła'íí no-
hwikágé nadaahołgéés daanohwiłn̲iihíí ałdó' baa daagonohsąą. 3 Néé da'an̲ii circumcise
ádaabi'deszaahíí daandlįį, Holy Spirit binkááyú Bik'ehgo'ihi'n̲ań daahohiikąąh, Christ
Jesus zhą́ baa da'óndlii, danéé nohwi'at'e'íí doo bee ídaa da'ohiidlii da. 4 Áídá' shíí bighane
golı́ı́go ída'oshdlíí. Nn̲ee ła' nt'é yee ída'odlííyúgo, shíí itisgo at'éehíí bighą ída'oshdlíí:
5 Gosilı́ı́dí' tsebíískı́ą́go circumcise áshi'delzaa ni', Israelite nshłíni, Benjamin hat'i'íí
bits'ą́'dí', Hebrew nshłįįgo shimaa hik'e shitaa biłgo Hebrew daanlįį ni'; Bik'ehgo'ihi'n̲ań
yegos'aaníí baa yách'iłti'yúgo bikísk'eh ánsht'eego Pharisee nshłįį ni'; 6 Jews da'okąąhíí da-
hot'éhé bee oshkąąhíí baa yách'iłti'yúgo, ínashood daanliinií biniidaagonłt'éégo ádaansį
ni'; Bik'ehgo'ihi'n̲ań yegos'aaníí bik'ehgo dábik'ehyú ánsht'eehíí baa yách'iłti'yúgo, doo
shaa dahgoz'ąą da ni'. 7 Ndihíí áí dawa bee sist'įįd n'íí Christ bighą shich'į' doo nt'é
da nasdlı́ı́híí k'ehgo baa natseskees. 8 Christ Jesus sheBik'ehń bígonsįhíí dázhǫ́ ílı́ı́híí
bighą dawahéhíí shich'į' doo nt'é da nasdlı́ı́: áń bighą dawahéhíí k'ihzhį' nyiiné'híí
bighą bił ch'ígódéehíí k'ehgo bił oshtag, biden̲á Christ hisht'įį doleełhíí bighą, 9 Ła'íí
Christ bił dała'á nshłįigo shígózį doleełhíí bighą, doo Jews bich'į' begoz'aaníí bikísk'eh
ánsht'eehíí bighą dashíí dábik'ehyú ánsht'ee da, áídá' Christ hoshdlą́ąhíí binkááyú zhą́
dábik'ehyú ánsht'ee, áí dábik'ehyú ách'ít'éehíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań bits'ą́'dí'hi at'éé, ko'odlą'íí
bee: 10 Christ bígonsįjh hasht'ı́ı́, ła'íí binawodíí daztsąądí' naadiidzaahíí bee ch'í'n̲ah aln̲e'íí
bígonsh'aah ałdó', ba'ashhahdí' shiniigonlt'éé doleełgo, ła'íí áń datsaahdá' át'éé n'íí k'ehgo
ánsht'eego hasht'ı́ı́; 11 Hagot'éégo bígonedzą́ą́yúgo zhą́ nanezna' n'íí naadiikáhgee shíí
ałdó' itah deshłeełgo hasht'ı́ı́. 12 Shíí doo hwahá bee shaa gon̲áh da, doo hwahá dázhǫ́ nzhǫǫ
hishłeeh da, ndi ágánsht'ee doleełhíí bighą dayúweh baa hishaał, Christ yighą hashiłtíínií
łaashłe' doleełgo. 13 Shik'ííyú, shíí áí doo hwahá łaashłe' dago bígonsį: áídá' shiké' ńnááyú
ágot'eehíí baa yishn̲ahdá' dała'ágo goz'áni zhą́ baa hishaał, shádįhyú ágot'eehíí zhą́ bich'į'
dahnshdǫhgo, 14 Ngont'i'gee na'desdzogíí bich'į' hishwoł, áí Bik'ehgo'ihi'n̲ań Christ Jesus
biláhyú yaaká'dí'go bighą nohwich'į' an̲ííhíí honshbjjh doleełhíí bighą. 15 Áík'ehgo haląą,
Holy Spirit bee bayáń daasiidliinií shíí ánsht'ee dishn̲iihíí k'ehgo baa natsídaahiikees le':
áídá' dant'éhéta łahgo baa natsídaahkeesyúgo Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwił ch'í'n̲ah áile' ndi
at'éé. 16 Ágát'éé ndi iłk'idá' bídaagosiilzjjdíí nłdzilgo daahóntą'go bikísk'eh ádaant'ee le'.
17 Shik'ííyú, dała' daanohłįigo shedaał'ąą, nohwíí bikísk'eh ihi'n̲aahíí nohwá ádaasiidlaa,
áíyikísk'ehyú ádaat'eehíí daaneł'ı́ı́go bídaagonołsį le'. 18 (Nn̲ee łáni Christ bitsį'iłna'áhi
yik'edaann̲iihgo nadaakaihíí baa nohwiłnanágosh'n̲ih, k'adíí shin̲áátú nálı́ı́dá' nagoshn̲i':
19 Áí bendaagoyaago da'ílíí daadoleeł, bibidíí binant'a' ádaayiłsj, bik'ee ídaayágosj doleeł
n'íí yee ídaada'odlíí, ni'gosdzáń biká' ágot'eehíí zhą́ yaa daabiini'.) 20 Áídá' néé nohwini'íí
yaaká'yú goz'ąą, áídí' Hasdánohwin̲iiłíí Jesus Christ nohweBik'ehń nádáhíí bikádaadét'ąą:
21 Dawa dabíí yebik'ehgo áyíłsigo binawodíí yee yínel'ąąhíí k'ehgo, nohwits'í baagoch'oba'
n'íí dabíí bits'í bits'ą́'dindı́híí k'ehgo łahgo ánáidle' doleeł.

4

1 Áík'ehgo shik'ííyú, dázhǫ́ shił daanohshóni, nohwaa ch'ín̲á nshłįį, baa shił gozhóni
daanohłįį, nohwíí ch'ah hobjjhíí k'ehgo hosiłbąąhíí shá daanohłįį, dázhǫ́ shił daanohshóni,
nohweBik'ehń biláhyú nłdzilgo nasozjj. 2 Euódias nánoshkąąh, Síntiki ałdó' nánoshkąąh,
nohweBik'ehń biláhyú nohwiini' łełt'ee le', dishn̲iigo. 3 Dani nił naki disht'éhi, ni
ałdó' nánoshkąąh, díí isdzáné bich'odaann̲iih, áí yati' baa gozhóni baa na'gon̲i'gee bił
nada'isiid ni'; Clément holzéhi hik'e ła'ihíí bił nada'isiid n'íí ałdó' biłgo, dawa nalt-
soos be'ihi'n̲áhi biyi' bizhi' dahnagoz'ąą. 4 Dábik'ehn nohweBik'ehń biláhyú nohwił
daagozhǫǫ́le': ágánánohwiłdish'n̲ii, Nohwił daagozhǫǫ́ le'. 5 Dawa bich'į' daanohshoonií
nn̲ee nohwá yídaagołsj le'. NohweBik'ehń ałhánédí' nádaał. 6 Doo nt'é bighą nohwiini' łą́ą́
da le'; áídá' ihédaanohsigo dawa bighą Bik'ehgo'ihi'n̲ań nádaahohkąąh, nt'é hádaaht'iinií

bił nadaagołni'go bídaahohkeed. 7 Áík'ehgo iłch'į'gont'ééhíí Bik'ehgo'ihi'nań kaa yiné'íí
bígoch'iłsinií bitisgo at'éhi nohwijíí hik'e nohwinatsekeesíí biyi' golíígo nłt'éégo áyíłsį,
Christ Jesus biláhyú. 8 Iké'yúhíí, shik'ííyú, nt'éhéta da'aniihíí, nt'éhéta dilzinií, nt'éhéta
dábik'ehyú át'ééhíí, nt'éhéta doo nchǫ' zhinéé dahíí, nt'éhéta dázhǫ́ nzhoonií, nt'éhéta
nłt'éégo baa ch'iniihíí; dázhǫ́ nłt'ééyúgo, ba'ihégosį bik'ehyúgo, díí baa natsídaah-
kees. 9 Shits'ą́'dí' bídaagosołsįidgo nádoné'íí dawa, shits'ą́'dí' da'desots'ąą n'íí ałdó',
ła'íí be'ánsht'eehíí daah'íí n'íí, díí k'ehgo ádaanoht'ee le': áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'nań
iłch'į'gont'ééhíí kaa yiné'íí nohwił nlįį doleeł. 10 NohweBik'ehń binkááyú dázhǫ́ shił
gozhǫ́ǫ́, k'adíí ániita zhą́ shaa nohwił nádaagoyéé; da'anii shaa nohwił daagoyéé ni',
ndi doo hagot'éégo bídaaneł'ąą da ni'. 11 Doo nt'é bídįh nshłįį dishnii da; hagot'éégo
hinshnaahíí shił da'ákohgo bígoł'ąą. 12 Débaagoch'oba'ágo hinshnaahíí bígosíłsįid,
dawahá shich'į' ch'ída'izkaadgo hinshnaahíí ałdó' bígosíłsįid: da'ádzaayú ła'íí dawa bee,
ná'ch'iłdįihíí ła'íí shiná', dawahá ch'ída'izkaadíí ła'íí dawahá bídįh nshłįihíí baa shił
ch'ígót'ąą. 13 Christ shinawod shá ágółsinií biláhyú dawa ashłéhgo bínensh'ąą. 14 Ágát'éé
ndi shich'į' nagontł'ogee shich'odaasoni'íí nłt'ééyú ádaahdzaa. 15 Áídá' Phílippigee
daagonohłíni, yati' baa gozhóni dantsé begodeyaago Macedóniadí' dahdiyaadá', ínas-
hood ha'ánałséh nagoznilíí doo ła' shich'ozni' da, nohwíí zhą́ shich'odaasoni', iłdenágo
łádaadihi'né'íí zhinéégo. 16 Thessaloníca golzeegee sidáádá' ndi bídįh nshłįihíí bighą
zhaali bee shich'onádaahniih ni', doo dałándi zhą́ da, nakidn ni'. 17 Doo nt'é shaa hi'né'
hásht'ííhíí bighą dishnii da: łą́ą́go nohwá ínágodáhgo nohwich'į' goldohíí zhą́ nohwá
hásht'íí. 18 Bídįh nshłįį n'íí shaa hi'né' dázhǫ́ bitisgo łą́ą́go: da'áígee dáshik'eh, shich'į'
ádaasolaa n'íí Epaphrodítus shaińnil, áí Bik'ehgo'ihi'nań baa bi'niiłíí łikągolchini at'éégo
dá bił bik'eh, bił gozhǫ́ǫ́go náidnné'hi at'éé. 19 Bik'ehgohinshnań nt'é bídįh daanohłiinií
Christ Jesus dawa ch'ída'izkaadgo hágołdzilíí bee nohwá ágoléh. 20 Bik'ehgo'ihi'nań da'áí
nohwiTaa ba'ihégosį le', dahazhį' doo ngonel'ąą dayú. Doleełgo at'éé. 21 Ínashood
daantíígee Christ Jesus biláhyú, Gozhǫ́ǫ́, shá daabiłdohnii. Nohwik'isyú bił naháshtaanií,
Gozhǫǫ, daanohwiłnii. 22 Ínashood dawa, Gozhǫ́ǫ́, daanohwiłnii, Caesar yił daagolíni áí zhą́
bitisgo. 23 NohweBik'ehń Jesus Christ biłgoch'oba'íí daanohwigha bee nohwich'į' goz'ąą le'.
Doleełgo at'éé.

THE EPISTLE OF PAUL THE APOSTLE TO THE COLOSSIANS

1 Shíí Paul, Bik'ehgo'ihi'n̲ań bik'ehgo Jesus Christ binal'a'á nshłíni, ła'íí nohwik'isn
Timótheus biłgo, 2 Colósse golzeegee ínashood daanliinií ła'íí Christ biláhyú no-
hwik'ííyú bada'óndliihíí bich'į' k'e'iilchii: Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwiTaa, Jesus Christ no-
hweBik'ehń biłgo biłgoch'oba'íí ła'íí bits'ą́'dí' ałch'į'gont'éehíí bee nohwich'į' goz'ąą le'.
3 Bik'ehgo'ihi'n̲ań, Jesus Christ nohweBik'ehń bíTaa, nohwighą ba'ihéndzigo dábik'ehn
nohwá ohiikąąh, 4 Christ Jesus daahohdląągo ła'íí ínashood dawa nohwił daanzhǫǫgo
ba'ikondzįhíí bighą, 5 Yaaká'yú nohwiba' goz'aaníí ndaahołííhíí bighą ágádaanoht'ee; áí
ndaahołííhíí yati' baa gozhóni, yati' da'an̲íhi bee ałk'idá' daadesots'ąą ni'; 6 Áí yati'íí
nohwitahyú didezdláádhíí k'ehgo ni'gosdzáń dágoz'ąą nt'éégo didezdláád; nohwíí daades-
ots'ąągo Bik'ehgo'ihi'n̲ań biłgoch'oba'íí da'an̲iigo bídaagonołsįhíí bijįįdí' godezt'i'go
nłt'éégo ádaanohwoliiłhíí k'ehgo bíí ałdó' nłt'éégo ádaaboliił: 7 Áí yati'íí Épaphras
holzéhi, nohwił nzhóni, bił na'idziidi, bits'ą́'dí' bídaagoł'ąą, áń nohwá Christ yána'iziidi
ba'óndliihíí nlįį; 8 Áń Holy Spirit biláhyú nohwił'ijóónííí ałdó' baa nohwił nagoln̲i' n'. 9 Áí
bighą áí ba'ikonihidzííníí bijįįdí' godezt'i'go ałdó' dá nohwá ohiikąąh nt'éégo godeyaa,
Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwá hát'ííníí bídaagonołsįjhíí bighą daagonohsąą, ła'íí yaaká'dí'go
ił'ígóziníí dawa bee nohwił ídaagozigo ánohwiléhgo nohwá ohiikąąh; 10 NohweBik'ehń
dá bił bik'ehyú hohkaahgo, ła'íí ánádaaht'įłíí dawa bee bił daagonołshǫǫgo, nłt'éégo bá
nada'ohsiidgo nest'ą' ch'il yiká' nant'ı̨́híí k'ehgo nłt'éégo da'nołt'ı̨́ł, ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̲ań
baa nohwił'ígóziníí nołseełgo ałdó' nohwá ohiikąąh; 11 Bik'ehgo'ihi'n̲ań ízisgo binawodíí
dawa bee daanołdzilgo, áí bee nohwił daagozhǫǫgo nyee ndi bidag ádaanoht'eego
bádaagohoh'aałgo; 12 Ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwiTaa ba'ihédaanohsįgo nohwá háhiit'įigo
ohiikąąh, áń bits'ą́'dindláádíí biyi' ínashood bíyéé doleełíí néé ałdó' nohwíyéé doleełgo
ładaanohwezlaa: 13 Áń chagołheeł binawodíí bits'ą́'zhį' nohwin̲ildí' biYe' bił nzhónihi
bilałtł'áhgee daanliinií yitah nohwin̲il: 14 Áń bidiłíí bee nohwinchǫ'íí bits'ą́'zhį' nanáno-
hwi'dihesn̲ii, nohwinchǫ'híí bighą nohwaa nágodet'aahgo: 15 Áń Bik'ehgo'ihi'n̲ań doo
hit'įį dahń ye'at'éhi da'áíyihíí ye'at'éé, dawahá álzaahíí dabíntségo gozlíni: 16 Áń dawahá
áyíílaa, yaaká'yú ágot'eehíí ła'íí ni'gosdzáń biká'yú ágot'eehíí, hit'iiníí ła'íí doo hit'įį
dahíí, nant'án dahnazdaahíí, dawa yedaabik'ehíí, spirits binadaant'a'íí, ła'íí inawodíí
ndi; dawahá áń biláhyú alzaa, ła'íí bá alzaa: 17 Áń dawahá dabíntsé nlįį, dawahá áń bee
daałotą'. 18 Ła'íí ínashood dawa bits'íhíí k'ehgo nlįigo, áń bitsits'inhíí k'ehgo yebik'ehi
nlįį: áń dantsé godeyaahíí nlįį nanezna'íí bitahdí' dantsé náhi'n̲a'i nlįį; dabíí zhą́
dawa bee da'tiséyú nlįį doleełgo. 19 BiTaa dabíí ye'at'éhi dawa Christ biyi' golı̨́igo bił
dábik'eh; 20 Ła'íí tsį'ıłna'áhi biká'gee bidił idezjoolíí bee nkegohen'áánií nohwá goz'ąągo
áyíílaago, ni'gosdzáń biká' ágot'eehíí dawa ła'íí yaaká'yú ágot'eehíí dawa Christ bee
Bik'ehgo'ihi'n̲ań dabíí ách'į' nłt'éégo ánáyidle'go ałdó' bił dábik'eh. 21 Áídí' nohwíí
łah nchǫ'go ánádaaht'įłíí bighą Bik'ehgo'ihi'n̲ań bits'ą́'zhį' ádaanoht'ee ni', ła'íí no-
hwinatsekeesíí bee bik'edaadinohn̲iih ni', ndi k'adíí bik'íí ánádaanohwidlaa 22 Christ bits'í
daztsaaníí bee; áík'ehgo nohwíí hadaanohwideszaago, doo nt'é bee nohwaa dahgoz'ąągo
da, doo hagot'éégo nohwił iditehgo da, Christ Bik'ehgo'ihi'n̲ań binadzahgee daanohwidiy-
ołsįłł: 23 Dayúweh da'ohdląąhíí bee nalwodgo nłdzilgo nasozıı̨yúgo, hasdách'ighahíí yati'
baa gozhóni nohwił nadaagoln̲i'íí ndaahołííhíí doo bits'ą́'zhį' ádaahn̲e' dayúgo, Christ
Bik'ehgo'ihi'n̲ań binadzahgee ágát'éégo daanohwidiyołsįłł; áí yati' baa gozhóni daades-
ots'aaníí yáá bitł'ááhgee nn̲ee dawa bee bich'ı̨' yá'iti'íí; áí yati' baa gozhóni baa nagoshn̲i'go
shíí, Paul, hashi'doltı̨ı̨; 24 K'adíí nohwá shiniigonłt'éehíí baa shił gozhǫǫ́, ínashood dawa,
Christ bits'íhíí k'ehgo nlíni, yá biniigodiln̲e'íí t'ah ła' édıhíí shíí shits'í biniigonłt'éehíí
bee łaashłe': 25 Ínashood dawa, Christ bits'íhíí k'ehgo nlíni, bá na'isiidgo hashi'doltı̨ı̨,
áí na'idziidíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwighą shaidin'ąą́, Bik'ehgo'ihi'n̲ań biyati' dawa baa

nagoshn̲i'go; [26] Áí doo bígózį da n'íí doo áníidá' goldohíí ła'íí daałinolt'įįłíí bits'ą'zhį' nanl'į' ni', ndi k'adíí nn̲ee Bik'ehgo'ihi'n̲ań báhadaadeszaahíí bił ch'í'n̲ah ádelzaa: [27] Áí bich'į' Bik'ehgo'ihi'n̲ań doo Jews daanlįį dahíí bitahyú doo bígózį da n'íí dázhǫ́ łáń ílíni bígózįgo áile'go ngon'ą́ą́, áí Christ nohwiyi' golı́ı́, áń nohwiyi' golı́ı́go Bik'ehgo'ihi'n̲ań baa gozhǫ́ǫ́yú itah daahłeehgo ndaahołíhi at'éé: [28] Christ Jesus biláhyú nn̲ee dała'á daantı́ı́gee Holy Spirit bee bayáń daazlı́ı́go Bik'ehgo'ihi'n̲ań bich'į' bił nkáh doleełhíí bighą Christ baa nagohiiln̲i', nn̲ee dała'á daantı́ı́gee baa daahii'n̲iigo, ła'íí dawa bee daagondzą́ągo bił ch'ígont'aahgo: [29] Áí bighą dázhǫ́ na'isiid, Christ Jesus binasdziidíí nalwodgo shinkááyú na'iziidíí bee dahnshdǫh.

2

[1] Dázhǫ́ nohwaa shiini'híí bídaagonołsı́go hasht'ı́ı́, Laodicéa golzeeyú daagolííníí ałdó', ła'íí nn̲ee dawa doo hwahá daashiłtséh dahíí ndi baa shiini'; [2] Bijíí hadag ádaanlzı́go łił daanjooníí bee daałotą'go bá hásht'ı́ı́, ła'íí doo bił nagoki dago bił'ígózinii ch'ída'izkaad doleełgo, Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwiTaa, łahn' doo bee bígózį da n'íí, áí Christ at'éhi, yídaagołsı́ı́hgo bá hásht'ı́ı́; [3] Igoyą' ła'íí ił'ígózį łáń ílíni áń bilałtł'áhzhį' begoz'ą́ą́. [4] Doo hadíń yati' k'izé'idiłteehíí bee nohwich'į' nach'aa da doleełhíí bighą ádishn̲ii. [5] Doo shits'íhíí bee nohwił nshłı́ı́ da ndi shispirit bee nohwił nshłı́ı́, áík'ehgo dawa daagodinołsı́go goz'ą́ąhíí k'ehgo ádaał'ı́ı́go, ła'íí Christ nłdzilgo daahohdlą́ągo bígonsinii baa shił gozhǫ́ǫ́. [6] Christ Jesus nohweBik'ehń nádaagodo'ą́ą́dá' daahosohdlą́ą́dhíí k'ehgo bikísk'eh hohkaah le': [7] Áń bee nohwikeghad golı́ı́go bee daanołseeł le', ła'íí nohwił ch'ígót'ą́ąhíí k'ehgo nohwi'odlą' nalwod holeehgo dázhǫ́ ba'ihédaanohsı́ le'. [8] Ídaa daagonohdzą́ą́, dá ni'gosdzáń biká'gee kogoyą'ihi, ła'íí yati' da'ílínéhi k'izé'idiłteehíí yee isnáh ádaanihodléh hela', áí dá nn̲ee bi'at'e' n'íí ye'ádaat'éhi, dá ni'gosdzáń biká' ágot'eehíí zhą́ bee iłch'ígót'aah n'íí, doo Christ ye'ádaat'éhi da, nn̲ee ágát'éégo iłch'ídaago'aahíí baa daagonohsą́ą́. [9] Bik'ehgo'ihi'n̲ań ye'at'éhi dawa Christ biyi' golı́ı́. [10] Áń, spirits binadaant'a'íí hik'e binawodíí dawa yánant'aahń, bił dała' daanohłı́ı́go hadaanohwi'deszaa: [11] Áń biyi' daanohłı́ı́go ałdó' nohwíí circumcision doo nn̲ee bigan bee alzaa dahíí bee circumcise ádaanohwi'deszaa, Christ biláhyú circumcise ádaanohwi'deszaahíí bee nohwíí nchǫ'go be'ádaanoht'ee n'íí dawa nohwaidnn̲íli at'éé. [12] Bik'ehgo'ihi'n̲ań, Christ daztsą́ądí' naadiidzaago áyíílaahíí, binawod bada'ołííhíí bighą baptism bee Christ bił łenohwido'n̲il, da'áí bee ałdó' bił naadohkai. [13] Nohwíí nchǫ'go be'ádaanoht'eego ła'íí doo circumcise ádaanohwi'deszaa dago nanesona' lę́k'e, ndi nda'hołsiihíí dawa yee Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwaa nágodin'ą́ą́go Christ bił daahinohn̲aago ánánohwidlaa; [14] Christ tsı́'ełna'áhi bíheskałdá' Bik'ehgo'ihi'n̲ań yegos'aaníí doo bikísk'ehyú ádaanoht'ee dahíí bighą naltsoos nohwee nniltsooz n'íí Bik'ehgo'ihi'n̲ań tsı́'ełna'áhi yíheskałgo k'ihzhı́' áyíílaa; [15] Áí bee spirits binadaant'a'íí ła'íí binawodíí yitis silı́ı́go ch'í'n̲ah hit'ı́ı́go áyíílaago yaa nágonesnaa. [16] Áí bighą da'ákohayú dahadíń hadíí daahsaaníí bee nohwída'iłtah hela', dagohíí godiyinii bijı́ı́ dagohíí dahnáyitı́ı́híí dagohíí Jews daagodnłsinii bijı́ı́, daadinołsı́go nohwiłn̲ii hela': [17] Áí yun̲ąásyú ágodon̲łłi bichagosh'oh zhą́ ádaat'ee; áídá' da'an̲iihíí Christ be'ágodon̲iił. [18] Da'ákohayú hadíń, ídaagoch'iyolba'go nolı́go, Bik'ehgo'ihi'n̲ań binal'a'á yaaká'yú daagolíínii daahohką́ąh le', daanohwiłn̲iiyúgo daadohts'ag hela', áń daahołbı́ı́h le' at'éé n'íí nohwich'į' nawoch'aa hela', nn̲ee ágát'ééhíí shił ch'í'n̲ah ágolzaa n̲iihíí, dabíí bi'at'e' nchǫ'híí k'ehgo binatsekeesíí bee doo nt'é bighą doo sihgo at'éé dahi at'éé. [19] Nn̲ee ágát'ééhíí Christ, ínashood dawa yebik'ehgo Bitsits'in nliinii, doo yotą' da; ínashood dawa Christ bits'í nlı́ı́, áík'ehgo Christ bits'í nłdzilgo áyíłsı́, áí dásı́zı́ı́ nt'éégo iłghadaadit'aaníí hik'e its'id bee łídaadestł'ǫǫgo Bik'ehgo'ihi'n̲ań nołseełgo áyíłsı́. [20] Dá ni'gosdzáń biká' ágot'eehíí dantsé baa iłch'ígót'aah n'íí bits'ą́'zhı́' Christ biłgo nanesona' lę́k'eyúgo, nt'é bighą t'ah ni'gosdzáń biká' ágot'eehíí nohwebik'ehgo daahinohn̲aahíí k'ehgo díínko begoz'aaníí bikísk'eh ádaanoht'ee? [21] (Bíńlchi'ela'; nlı́hela'; dahnné'ela'; [22] Áí dawa da'ílíí daaleeh;) áí begoz'aaníí dá nn̲ee yegos'áni, nn̲ee bits'ą́'dí'go iłch'ígót'aahíí ádaat'ee. [23] Áí

ánádaach'it'įįhíí goch'iyąągo nolįgo dá hádaach'it'įįgo da'ch'okąąh, ídaagoch'iyolba'go nolįgo, ła'íí kots'í binį́'ch'idilnįhgo da'ch'okąąh; áí dázhǫ́ doo ílįį́ dadá' dá kots'íhíí zhą́ bił ílįį́.

3

[1] Christ bił naadohkai lę́k'eyúgo, Christ yaaká'yú Bik'ehgo'ihi'nįą́ dihe'nazhinęęgo dahsdaahíí bits'ą́'dí'go ágot'eehíí zhą́ hádaaht'įįgo bikádaadeh'įį́ le'. [2] Yaaká'dí'go ágot'eehíí zhą́ baa nohwiini' le', doo ni'gosdzáą́ biká' ágot'eehíí da. [3] Ni'gosdzáą́ biká' ágot'eehíí bits'ą́'zhį' nanesona', Bik'ehgo'ihi'nįą́ biyi' nohwi'inįą'íí nádes'įį́, Christ biłgo. [4] Christ, nohwi'inįą' nliinií, ch'í'nįą́h nasdlįįgo nohwíí ałdó' bił nohwits'ą́'dindláádgo daanohwidoltseeł. [5] Áí bighą ni'gosdzáą́ biká' nchǫ'go ágot'eehíí hádaaht'iinií nohwijíí biyi' daagolíínií daazołhee; nant'į' nahkaihíí, nchǫ'zhinęęgo be'ádaanoht'eehíí, nohwits'í nchǫ'go hat'íínií, nchǫ'go natsídaahkeesíí, ła'íí dawahá dayúwehégo ídáhádaaht'iinií, áí da'ílíné daayokąąhíí át'éé, áí dawa daazołhee: [6] Áí nchǫ'go ágot'eehíí bighą nnee dabíí zhą́ daabik'ehíí Bik'ehgo'ihi'nįą́ bihashke'íí bee bich'į' goldohi at'éé: [7] Łahn' áí k'ehgo nohwíí ałdó' nahkai ni', áí k'ehgo daagonohłįį n'dá'. [8] Áídá' k'adíí díínko dawa yó'odaagodoh'aah; hadaashohkeehíí, nohwágochįįhíí, da'oh'ni'íí, nchǫ'go aayádaałti'íí, yati' dénchǫ'éhi yee yádaałti'íí, dawa yó'odaagodoh'aah. [9] Doo áníidá' nchǫ'íí be'ádaanoht'ee n'íí, ła'íí nchǫ'go ánádaaht'įłł n'íí biłgo yó'odaasohné'dá' doo iłch'į' łéda'ołchoo da; [10] Áníidégo be'ádaanoht'eehíí ánádaagohdlaa, áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'nįą́ ánohwilaahíí dayúwehégo bídaagonołsįįh, ła'íí bedaanołt'eego ánádaanohwidle': [11] Ágádaach'it'eehíí nnee Greek nlíni dagohíí Jew nlíni, circumcise ábi'delzaahíí dagohíí doo circumcise ábi'delzaa dahíí, łahdí' nnee dagohíí Síthian holzéhi, isnáh nlíni dagohíí doo isnáh nlįį dahíí doo ił'ánígo baa natsíts'ikees da, áídá' Christ zhą́ dawa yebik'eh, ła'íí áń biyi' dawa dała'á daanlįį. [12] Áík'ehgo nohwíí, Bik'ehgo'ihi'nįą́ hadaanohweznilgo báhadaadeszaahíí daanohłíni ła'íí bił daanohshóni, íínádaagoł'įįhíí k'ehgo díínko ádaagohdle': dawa bich'į' ch'izhóónií, koł goch'oba'íí, ídaagoch'iyolba'íí, kojíí yunee' isht'egodnt'ééhíí, ła'íí bágoch'oho'aałíí ádaagohdle'; [13] Iłch'į' bidag ádaanoht'ee, nnee ła' nnee yił łí'iłtahyúgo łaa nádaagodenoht'aah: Christ nohwinchǫ'híí bighą nohwaa nágodin'ąąhíí k'ehgo nohwíí ałdó' łaa nádaagodenoht'aah. [14] Díí dawa bitisgo ił'ijóónií ádaagohdle', áí dawahá daahotą'go dawa łaile'. [15] Áídí' Christ bits'ą́'dí' iłch'į'gont'ééhíí nohwijíí biyi' yebik'eh le', dała'á nádaasohdlįįgo áí bich'į' nohwíká ánnniid ni'; ła'íí ihédaanohsį le'. [16] Christ biyati' ch'ída'izkaadgo nohwiyi' golíígo baa łił nadaagołni'go bigoyą'íí dawa bee łił ch'ídaagonoht'aah; ła'íí nohwijíí biyi'dí' nohweBik'ehń bich'į' ihédaanohsigo da'doh'aał, sinií Bik'ehgo'ihi'nįą́ biyati' biyi'dí'hi, Bik'ehgo'ihi'nįą́ ba'ihégosinií, ła'íí ínashood biyinií bee da'doh'aał. [17] Dá yádaałti' shį ndi, dant'éhéta baa nahkai shį ndi, dawahá Jesus nohweBik'ehń bizhi' biláhyú ánádaaht'įłł le', dabíí biláhyú Bik'ehgo'ihi'nįą́ nohwiTaa bich'į' ihédaanohsigo. [18] Isdzáné daanohłíni, daanohwiką' daadohts'ag le', ágádaanoht'eego nohweBik'ehń bił dábik'eh. [19] Nnee daanohłíni, daanohwi'aa nohwił daanzhǫǫ le', doo bich'į' nohwił daagoshch'ii da le'. [20] Chągháshé daanohłíni, nohwitaa, nohwimaa biłgo da'ánohwiłniiyú daadohts'ag le': áí nohweBik'ehń bił goyiłshǫǫ́. [21] Nnee daanohłíni, nohwichągháshé doo bił daadohtehgo bídaagoyołchįį da, ágádaanoht'eeyúgo dánko hayaa ádaat'ee daaleeh. [22] Nada'ohsiidíí, ni'gosdzáą́ biká' bánada'ohsiidíí da'ánohwiłniiyú ádaanoht'ee le'; doo bánada'ohsiidíí binadzahgee zhą́ ádaanoht'ee da, doo nnee biłdaagonołshǫǫ́híí zhą́ bighą da; áídá' nohwijíí da'at'éhé bee, Bik'ehgo'ihi'nįą́ daadinołsįhíí bighą ádaanoht'ee: [23] Dant'éhé baa nahkai shįhíí dahot'éhé bee baa nahkai le', nohweBik'ehń bá ashłe' daanohsigo, doo nnee zhą́ bá ashłe' daanohsigo da; [24] Nada'ohsiidhíí bighą nohwíyéé doleełíí nohweBik'ehń nohwaidoné' doleełgo bídaagonołsį: Christ nohweBik'ehń bá nada'ohsiidhíí bighą. [25] Áídá' hadíń doo bik'ehyú át'éé dahíí binchǫ'íí zhą́ bich'į' nanáhi'niił: Bik'ehgo'ihi'nįą́ nnee doo ił'anigo yaa natsekees da.

4

1 Nant'án daanohłíni, nohwánada'iziidíí bich'į' dábik'ehyú ánádaaht'įįł, ła'íí doo ił'anigo
baa natsídaahkees da le'; nohwíí ałdó' yaaká'yú nohwiNant'a' golįįgo bídaagonołsį. 2 Dá
da'ohkąąh nt'éé, ihédaanohsįgo daadeh'ąą; 3 Néé ałdó' nohwá da'ohkąąh, Bik'ehgo'ihi'nań
nohwá ch'ígót'i'go nohwá be'ágodoliiłhíí bighą, Christ baa na'gonı'i doo bígózį da
n'íí, bighą ha'ásítííníí, baa yáhiilti' doleełgo: 4 Áí nnee bich'į' ch'í'nah ashłe'go baa
yashti' le'at'éehíí k'ehgo baa yashti' doleełgo shá da'ohkąąh. 5 Doo da'odląą dahíí
bitahyú ídaa daagonohdzągo nadaahkai, goldohíí ílįįgo ádaanołsigo. 6 Dábik'ehn no-
hwił goch'oba'go yádaałti', íshįįh k'ehgo bee nohwiyati' daadiłk'ǫshgo nnee daantįįgee
hagot'éégo bich'į' hahdziihíí bídaagonołsį doleełgo. 7 Hago ánsht'eehíí dawa Tíkikas
yaa nohwił nadaagolni' doleeł, áń nohweBik'ehń biláhyú nohwik'isn nohwił daanzhóni,
Bik'ehgo'ihi'nań yána'iziidi begondlįįhi, bił dała' na'isiidi nlįį: 8 Áń nohwich'į' deł'áad, hago
ádaanoht'ee shįhíí yígołsįįhíí bighą, ła'íí nohwijíí yił daagoyiłshǫǫ doleełgo; 9 Onésimus,
shik'isn shił nzhóni, begondlįįhi, ałdó' nohwich'į' deł'áad, áń nohwitahdí' nlįį. Dząągee
ánágot'ąąłíí dawa yaa nohwił nadaagolni' doleeł. 10 Aristárkas, bił ha'áshítézhi, Gozhǫǫ,
daanohwiłnii, Marcus ałdó', Bárnabas bilah bizhaazhé nlíni, (áń iłk'idá' ła' nohwił nadaa-
gosni' n': nohwaa nyaayúgo bich'į' k'íí daanohdzį le'gá. 11 Ła'íí Jesus, Justus holzéhi, ałdó',
Gozhǫǫ, daanohwiłnii. Áí zhą nnee circumcise ádaabi'deszaahíí bitahyú Bik'ehgo'ihi'nań
bilałtł'áhgee begoz'ánihíí bá bił nada'isiid, áí shił daagoyiłshǫǫ. 12 Épaphras, no-
hwitahdí' nlíni, Christ yána'iziidi, Gozhǫǫ, daanohwiłnii; áń dábik'ehn bijíí dawa bee
nohwá okąąh, nłdzilgo nasozįgo, Bik'ehgo'ihi'nań nohwá hát'ííníí be'ádaanoht'eego,
iłch'į'daanohwidilne' doleełgo nohwá okąąh. 13 Díí bá bígonsį baa nagoshni', dázhǫ nohwaa
daabiini'go, ła'íí Laodicéayú daagolííníí, Hierápolisyú daagolííníí ałdó' yaa daabiini'.
14 Luke, izee nlíni, nohwił daanzhóni, Demas biłgo, Gozhǫǫ, daanohwiłnii. 15 Christ
biláhyú iłk'isyú Laodicéayú daagolííníí, Gozhǫǫ, shá daabiłdohnii, ła'íí Nímphas ałdó',
ínashood bikįh yune'íła'ánádaat'ąąhíí biłgo, Gozhǫǫ, shá daabiłdohnii. 16 Díí naltsoos
nohwitahyú hojíídá' Laodicéayú ha'ánázéh yune' ałdó' hojíí le'; nohwíí ałdó' Laodicéadí'
naltsoosíí ałdó' daahohshíí. 17 Arkípas shá gádaałdohnii, Hant'é nohweBik'ehń nasdziidi
naa yiné'íí áńle' le'gá, doo dahgo da. 18 Shíí Paul, dashíí shigan bee, Gozhǫǫ, nohwich'į'
k'e'eshchii. Ha'ásítííníí bínádaałniih. Bik'ehgo'ihi'nań biłgoch'oba'íí bee nohwich'į' goz'ąą
le'. Doleełgo at'éé.

THE FIRST EPISTLE OF PAUL THE APOSTLE TO THE THESSALONIANS

1 Shíí Paul, Silvánus, ła'íí Timótheus biłgo, Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwiTaa ła'íí Jesus
Christ nohweBik'ehń biláhyú Thessalonícagee ínashood ha'ánáłséhíí bich'į' k'eda'iilchii:
Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwiTaa ła'íí Jesus Christ nohweBik'ehń biłgoch'oba'íí ła'íí bits'ą́'dí'
iłch'į'gont'éehíí bee nohwich'į' goz'ąą le'. 2 Dábik'ehn Bik'ehgo'ihi'n̲ań bich'į' no-
hwa'ihédaandzįgo nohwá da'ohiikąąh. 3 Nohwi'odlą'híí bighą nłt'éégo ánádaaht'įįłíí,
nohwił ijǫǫhíí bighą nyeego nada'ohsiidíí, ła'íí Jesus Christ nohweBik'ehń nádáhíí
ndaahołííhíí bighą dayúweh dahdaanołdǫhíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwiTaa daahohiikąąhgee
dábik'ehn bínádaahiiln̲iih; 4 Shik'ííyú, Bik'ehgo'ihi'n̲ań bił daanohshóni, Bik'ehgo'ihi'n̲ań
hanánohwehesn̲ilgo bídaagonlzį. 5 Yati' baa gozhóni baa nohwił nadaagohiiln̲i'dá'
doo yati' zhą bee nohwich'į' yádaahiilti' da ni', ndi yati' binawod golı̨́ı̨́go Holy Spirit
nohwinkááyú yałti', áídí' da'an̲iihi bídaagosołsı̨ı̨d; nohwitahyú nahiikaidá' nohwíí no-
hwighą hago ánádaahiit'ı̨ı̨ł láń shı̨ n'íí bídaagonołsı̨. 6 NohweBik'ehń hik'e néé biłgo
nohwedaanołt'ee daasolı̨ı̨; doo ałch'ídéyú nohwich'į' nagontł'og da ndi, Holy Spirit
binkááyú nohwił daagozhǫǫ́go yati' nádaagodo'ąą: 7 Áík'ehgo Macedóniagee ła'íí Akéyagee
Jesus daayodlaaníí dawa nohwíí nohwi'at'e' daineł'ı̨ı̨́go nohwikísk'eh ádaat'ee daasilı̨ı̨.
8 Macedóniagee ła'íí Akéyagee nn̲ee nohwits'ą́'dí' Bik'ehgo'ihi'n̲ań biyati' yídaagołsı̨ı̨d,
doo da'áígee zhą da, ndi iłts'ą́'yú ałdó' Bik'ehgo'ihi'n̲ań daahohdlą́ąhíí bígozı̨ı̨d; áí bighą
doo hagot'éégo nt'é daan'n̲ii bik'eh da. 9 Hagot'éégo nohwaa nkaihíí dabíí nohwaa
nadaagoln̲i', la'íí nohwíí k'e'eshchíń bits'ą́'zhı̨' ádaasohdzaago Bik'ehgo'ihi'n̲ań hin̲áhi
hik'e da'an̲íhi bá nada'ohsiid; 10 Ła'íí áń biYe' yaaká'dí' nádáhíí biba' ádaanoht'eego nohwaa
nadaagoln̲i', áń daztsą́ądí' naadiidzaago áyíílaa, Jesus holzéhi, Bik'ehgo'ihi'n̲ań hashkeego
nohwiniidaagodiléhíí yits'ą́' nohwin̲íli at'éé.

2

1 Shik'ííyú, doo daazhógo nohwaa nkai dahíí nohwíí bídaagonołsı̨: 2 Philippi
golzeegee iłk'idá' nchǫ'go nohwich'į' na'isdziidgo nohwiniidaagodeszaa bídaagonołsı̨,
ndi áí bikédí'go nn̲ee nohwich'į' nada'iziid ndi Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú doo bé-
daahiildzid dago Bik'ehgo'ihi'n̲ań biyati' baa gozhóni baa nohwił nadaagosiiln̲i'.
3 Ałch'ígont'aahíí doo łé'ichoohíí bits'ą́'dí'go da, ła'íí doo nchǫ'go natsí'ikeesíí bits'ą́'dí'go
da, doo nn̲ee bich'į' nahich'aago da: 4 Áídá' yati' baa gozhóni baa nadaagohiiln̲i'go
Bik'ehgo'ihi'n̲ań biłdábik'ehgo nohwá ngon'ą́ą́, áík'ehgo nn̲ee doo bił daagoyilzhǫǫ́go
da, áídá' Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwijíí nayíntaahíí zhą bił goyilzhǫǫ́híí bighą yati' baa
gozhóni baa nadaagohiiln̲i'. 5 Nohwíí nohwá bídaagonołsı̨, doo daazhógo ádaan'n̲iigo
yati' baa gozhóni bee nohwich'į' yádaahiilti' da, doo dawahá ídáhádaahiit'ı̨ı̨go bił yaa
na'siiltsooz da: áí Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwá yígółsı̨: 6 Doo nn̲ee daanohwidnłsı̨híí biká
daadéet'ı̨ı̨go da, doo daanohwidinołsı̨go da, ła'íí ałdó' doo daanohwidnłsı̨go da, Christ
binal'a'á daandlı̨ı̨híí bighą nohwída'dokeed le'at'éhi, áídá' doo ágádaan'n̲ii da, áík'ehgo
doo nadaanohwinłtł'og da. 7 Áídá' nohwitahyú nahiikaidá' nłt'éégo ádaanohwinzı̨ ni',
isdzán bichą́ągháshé nłt'éégo áyíłsı̨híí k'ehgo: 8 Dázhǫ́ nohwił daanohshǫǫ́híí bighą
Bik'ehgo'ihi'n̲ań biyati' baa gozhóni baa nohwił nadaagohiiln̲i', ndi doo áí zhą da,
danéé nohwaa ádaadint'aah, nohwik'íí daandzı̨híí bighą. 9 Shik'ííyú, nada'iidziid n'íí,
góyéégo nohwich'į' nadaagowaa n'íí bínádaaln̲iih: Bik'ehgo'ihi'n̲ań biyati' baa gozhóni
baa nohwił nadaagohiiln̲i'dá' doo nadaanohwinłtł'og da doleełhíí bighą tł'é'gee hik'e jı̨ı̨gee
nada'iidziid ni'. 10 Akú, Jesus daahohdlą́ąhíí, nohwitahyú nahiikai n'dá' daagodinlzı̨go
ádaant'eego, dábik'ehyú ádaant'eego, ła'íí doo hadíń nt'é nohwik'izhı̨' yidi'aah dago
ádaant'ee ni' nohwá bídaagonołsı̨, Bik'ehgo'ihi'n̲ań ałdó' nohwá yígółsı̨: 11 Díí ałdó'
nohwá bídaagonołsı̨, nn̲ee bichą́ągháshé yich'į' yádaałti'híí k'ehgo, néé ałdó' dała'á notı̨ı̨go
nohwił daagozhǫǫ́go ádaanohwidle' ni', ła'íí nohwił ch'ídaagosiit'ąą ni', 12 Bik'ehgo'ihi'n̲ań

bik'eh sohtįįgo daahinohn̲aa le', daanohwiłn'n̲iid, áń bilałtł'áhgee ła'íí bits'ą́'dindláádíí goz'ąą yun̲e' daanohwokéed. [13] Díí ałdó' bighą Bik'ehgo'ihi'n̲ań dába'ihédaandzį nt'éé, Bik'ehgo'ihi'n̲ań biyati' baa nohwił nadaagohiiln̲i' n'íí nádaago'ąądá', doo nn̲ee biyati'híí k'ehgo da ndi da'an̲ii Bik'ehgo'ihi'n̲ań biyati'híí bighą nádaagodo'ąą, áí yati' daahohdląąhíí nohwiyi' nłt'éégo na'iziid. [14] Nohwíí, shik'ííyú, Judéayú Christ Jesus binkááyú Bik'ehgo'ihi'n̲ań daayokąąhgo ha'ánáłséhíí bedaanołt'ee daasolįį, áí Jews daanliinií biniidaagodnłsįhíí k'ehgo nohwíí ałdó' nohwitahyú daagolíínií nohwiniidaagodnłsį: [15] Jews daanliinií bik'ehgo Jesus nohweBik'ehń zesdįį, Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú nada'iziid n'íí ałdó' nadaiłtseed, la'íí néé nohwiniidaagodnłsį; áí Bik'ehgo'ihi'n̲ań doo yiłgoyiłshǫǫ́ da, ła'íí nn̲ee dawa yich'į' nada'iziid: [16] Doo Jews daanlįį dahíí bich'į' yádaahiilti'go hasdákáh doleełíí doo hádaanohwit'įį dahíí bighą dabíí binchǫ'íí łąągo ádaayoliił; áík'ehgo ániita Bik'ehgo'ihi'n̲ań hashkeego biniidaagodiléhíí biká'zhį' ádaile'. [17] Shik'ííyú, dét'įh nohwits'ą́' ohiikai, k'adíí doo daałiit'įį da ndi nohwijíí bee dała'á daandlįį, ła'íí k'azhą́ nádaanohwiłtséh. [18] Áík'ehgo ch'éh nohwich'į' nádnkáhgo ádaahiit'įį, shíí Paul, doo ałch'ídndi nohwich'į' nádishdáh hásht'ı́ı́, ndi ch'iidn nant'án t'ąazhį' daanohwotą'. [19] Jesus Christ nohweBik'ehń nádzáágo bin̲ááł nłt'éhishą' ndaahóndlii? Nt'éshą' bighą nohwił daagozhǫǫ́ doleeł? Nt'éshą' bighą dant'é hobįįhíí nohwaa hit'áah doo? Nohwíí nohwighą go'ı́ı́. [20] Nohwíí nohwighą ídaada'óndlii, ła'íí nohwíí nohwighą nohwił daagozhǫǫ́.

3

[1] Dázhǫ́ nohwa'ikodaanihiidzįį hádaahiit'įįhíí bighą dasahndi Athensgee siikeehíí nohwił dábik'eh; [2] Áík'ehgo Timótheus, nohwik'isn, akú odaasiil'a', áń Bik'ehgo'ihi'n̲ań yána'iziidi, Christ baa yati' baa gozhóni baa yádaahiilti'go bił nada'idziidi, áń nohwi'odlą' nłdzilgo ádaanohwile'go ła'íí nohwidag yałti'go nohwich'į' odaasiil'a': [3] Goyéégo nohwich'į' nagowaahíí bighą nn̲ee doo ła' bi'odlą' yits'ą́'zhį' ann̲e' da doleełhíí bighą nohwich'į' odaasiil'a': dánohwíí bídaagonołsį goyéégo nohwich'į' nagowaago nohwá goz'ąą. [4] Da'an̲ii akú nohwił naháatąądá' nohwił nadaagohiiln̲i' n', goyéégo nohwich'į' nagowaa doleełgo; áí begolzaago bídaagonołsį. [5] Na'íntaahíí dánko nanohwíneztąąd nolį dant'éhéta bee, áík'ehgo nohwitahyú nohwinasdziidíí da'ílı́ı́zhį' hileeh nolį nsįgo dázhǫ́ nohwa'ikoniisįį hasht'ı́ı́go nohwi'odlą'íí bígonsįįhíí bighą ła' nohwich'į' oł'a'. [6] K'adíí Timótheus nohwits'ą́'dí' nohwaa nadzáágo nohwi'odlą'íí, nohwił'ijóóníí biłgo dázhǫ́ nłt'éégo yaa nohwił nagoln̲i', nłt'éégo dábik'ehn nohwínádaałn̲iih ląą, ła'íí néé k'azhą́ nádaanohwiłtséhíí k'ehgo nohwíí k'azhą́ nádaanohwiłtséhgo nohwił nagoln̲i': [7] Áík'ehgo shik'ííyú, néé nohwich'į' nadaantł'ogee ła'íí góyéégo nohwich'į' nagowaagee nohwíí nohwighą nohwił nádaagojǫǫh, nohwíí nohwi'odlą'híí bighą: [8] K'adíí da'an̲ii daahin'n̲aa, nohweBik'ehń binkááyú nłdzilgo nasozįįhíí bighą. [9] Bik'ehgohin'n̲aahíí binadzahgee dázhǫ́ nohwighą nohwił daagozhǫǫ́, áík'ehgo hagot'éégoshą' Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwighą ba'ihédaandzį doleeł? [10] Tł'é'gee hik'e jįįgee dáda'ohiikąąh nt'éé, nádaanohwiltséh hádaahiit'įįhíí bighą, nohwi'odlą'íí ła' t'ah doo be'ádaanoht'ee da shįhíí nłt'éégo nohwá ánáln̲e'go hádaahiit'įį. [11] Bik'ehgo'ihi'n̲ań dabíí, áń nohwiTaa nlíni, ła'íí Jesus Christ nohweBik'ehń, nohwich'į' nkáhíí nohwá ałch'į'gole' ndi at'éé. [12] Łił daanohjoonií ła'íí nn̲ee dawa nohwił daanzhoonií nohweBik'ehń dayúweh nohwá ígohiigháhgo áyı́łsį le', néé nohwich'į' ádaant'eehíí k'ehgo: [13] Jesus Christ nohweBik'ehń nn̲ee báhadaadeszaahíí yił nakáhgo, Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwiTaa binadzahgee nohwijíí doo baa dahgoz'ąą dago, ła'íí nchǫ'íí da'ádįhgo godilzįhgo ánohwile' doleełhíí bighą ágádaanoht'ee.

4

[1] Díí ałdó', nohwik'ííyú, nádaanohwohiikąąh, ła'íí Jesus nohweBik'ehń biláhyú nohwidag yádaahiilti', nohwił ch'ídaasiit'ąąhíí bikísk'ehyú ádaanoht'ee le', ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̲ań bił daagonołshǫǫ́go dayúwehyú ágádaanoht'ee le'. [2] Jesus nohweBik'ehń nohwinkááyú yati' bikísk'eh ádaanoht'eego nohwił ch'ídaasiit'ąąhíí bídaagonołsį. [3] Bik'ehgo'ihi'n̲ań hadaanohwidile'go hádaanohwit'įį, doo nant'į' nahkaigo da: [4] Dała'á notįįgee nohwits'íhíí

daadinołsįgo, ła'íí nchǫ'íí doo bee ánádaaht'įįł dago ídaa daagonohdząą; [5] Doo Jews
daanlįį dahíí, Bik'ehgo'ihi'n̨ań doo yídaagołsį dahíí, ádaat'įįhíí k'ehgo nchǫ'go hádaat'iinííí
doo baa ádaadinoht'aah da: [6] Nn̨ee doo nt'é bee ła'ihi yich'į' na'iziid da le': díí
k'ehgo doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí dawa nohweBik'ehń yiniidaagodile'go iłk'idá' nohwił
nadaagosiiln̨i'. [7] Bik'ehgo'ihi'n̨ań doo nchǫ'go ádaant'ee doleełgo daanohwokéed da,
áídá' daagodinlzį doleełgo daanohwokéed. [8] Hadíń díí yati'íí doo íłį́ą́ dago yaa natse-
keesíí, doo nn̨ee yich'į' at'éé da, áídá' Bik'ehgo'ihi'n̨ań, Holy Spirit nohwaa daidez'aanííí,
áń doo íłį́ą́ dago yaa natsekees. [9] Bik'ehgo'ihi'n̨ań dabíí iłk'idá' łił daanohjǫǫgo no-
hwił ch'ídaagoz'ąą: áík'ehgo nohwik'isyú nohwił daanzhǫǫgo doo hagot'éégo ágánáno-
hwiłdish'n̨iigo nohwich'į' k'e'eshchii bik'eh da: [10] Macedóniagee nohwik'isyúhíí da'an̨ii
dawa nohwił daanzhǫǫ; dayúweh ágádaanoht'eego nádaanohwohiikąąh; [11] Ła'íí nkego-
hen'ąągo daagonohłįįgo bídaagonoł'aah, nohwinasdziidíí dánohwíí nádaanohwínłtł'og
le', dánohwíí nohwigan bee nohwinasdziidíí ádaał'ąą le', ádaanohwiłn'n̨ii n'íí k'ehgo;
[12] Ágádaanoht'eeyúgo doo nohwitahyú daanlįį dahíí daanohwidnłsį doleeł, ła'íí doo nt'é
bídįh ádaanoht'ee da doleeł. [13] Shik'ííyú, da'iłhoshíí hago'ádaat'ee shįhíí bídaagonołsįįhgo
hasht'ą́ą́, doo daahchag da doleełhíí bighą, dahazhį' ihi'n̨aa doo ndaayołíí dahíí daachagíí
k'ehgo. [14] Jesus daztsąądí' naadiidzáhi daahohiidląąyúgo, da'áí k'ehgo ałdó' hadíí Jesus
daayodlągago da'iłhoshíí Bik'ehgo'ihi'n̨ań Jesus biłgo yił nakáhi at'éé. [15] Díí nohweBik'ehń
ádaanohwiłn̨iigo ágádaanohwiłn'n̨ii, nohweBik'ehń nádzáágo néé t'ah daahin'n̨aago kú
naháataaníí nanezna'íí doo dabíntsé nkáh da. [16] NohweBik'ehń ádįįd hadodzihgo dabíí
yaaká'dí' bił nkegowáh, Bik'ehgo'ihi'n̨ań binal'a'á yaaká'yú da'tiséyú sitínihíí hadziigo,
Bik'ehgo'ihi'n̨ań béshdilwoshé yee ánn̨iidgo: áígee Christ daayodlągago nanezna'ihíí
da'itsé naadikáh: [17] Áídí' néé t'ah daahin'n̨aago kú naháataaníí, áí bił dała' yaak'os biyi'zhį'
nánohwidi'do'n̨ił, áígee nohweBik'ehń baa nkáh, áídí' godezt'i'go dahazhį' nohweBik'ehń
bił daandlįį doleeł. [18] Áí bighą díí yati'íí bee iłdag yádaałti' le'.

5

[1] Shik'ííyú, hagee goldohíí, hagee yołkaałíí Jesus nádaałíí doo bighą nohwich'į'
bek'e'eshchii da. [2] Dánohwíí iłk'idá' nłt'éégo bídaagonołsį, nohweBik'ehń nádaałíí bijįį
in'ąąhíí tł'é'go naghaahíí k'ehgo nadáh. [3] Nkegohen'ąą́, daan̨iidá' isdzán bizhaazhé golee-
hgo bił nádi'din̨ihíí k'ehgo dágosiłe goyéégo goldohíí bee baa godogaał; doo bee bits'ą́'
gón̨áhgo da. [4] Áídá' nohwíí shik'ííyú, doo chagołheełyú nahkai da, áík'ehgo áí bijįąhíí doo
in'ąąhíí k'ehgo bee nohwaa godogaał da. [5] Nohwíí dawa idindláád zhin̨éégo, jąą zhin̨éégo
ádaanoht'ee: doo tł'é' zhin̨éégo da, doo chagołheeł zhin̨éégo ádaant'ee da. [6] Áí bighą
haląą, doo da'iilwosh da le', ła' ádaat'eehíí k'ehgo, áídá' daadéet'ąągo ídaa daagondząą le'.
[7] Hadíí da'iłhoshíí tł'é'go da'iłhosh, hadíí bił nádaagodeyisíí tł'é'go bił nádaagodeyis. [8] Áídá'
néé, jąą zhin̨éégo daandliinííí, haląą, ídaa daagondząą le', nohwi'odlą' ła'íí nohwił'ijóónííí
bésh nohwitíl naztąąhíí k'ehgo ádaagohiidle' le'; hasdáhiikáhíí ndaahóndliihíí bésh ch'ahíí
k'ehgo ádaagohiidle' le'. [9] Nohwiniidaagodile'íí Bik'ehgo'ihi'n̨ań doo nohwá hát'ą́ą́ da,
áídá' nohweBik'ehń Jesus Christ biláhyú hasdánkaahgo nohwá ngon'ąą́, [10] Áń nohwá
daztsąąhíí bighą daahin'n̨aa dagohíí nane'na' ndi dabíí bił daagondlįą doleeł. [11] Áí
bighą dayúweh nohwił daagozhǫǫ́go ádaałinołzįgo hadag ádaałinołzį le', iłk'idá' ágá-
daanoht'eehíí k'ehgo. [12] Nohwik'ííyú, díínko nádaanohwohiikąąh, nohwitahyú nada'iziidíí
nohweBik'ehń biláhyú nohwá nazįągo nohwił ch'ídaago'aahíí daadinołsį le'; [13] Nada'iziidhíí
bighą daadinołsigo nohwił daanzhǫǫ le'. Nkegohen'áníí nohwitahyú begoz'ąą le'.
[14] Shik'ííyú, bił daagoyéhíí, nada'ohsiid daabiłdoh n̨ii, bijíí doo nłdzil dahíí bidag yádaałti',
doo nłdzilgo nazįą dahíí bich'odaahn̨ii, ła'íí nn̨ee dawa bich'į' nłt'éégo ádaanoht'ee,
daanohwiłn'n̨ii. [15] Dahadíń doo bik'ehyú ádaanohwizlaa dayúgo doo iké'dén̨á ágánádaah-
dle' da, áídá' iłch'ą' nłt'éégo ádaanoht'ee, ła'íí nn̨ee dawa bich'ą' nłt'éégo ádaanoht'ee.
[16] Dá nohwił daagozhǫǫ́ ńt'éé le'. [17] Dá da'ohkąąh nt'éé le'. [18] Dawahá bighą ihédaanohsą:
díí k'ehgo Bik'ehgo'ihi'n̨ań nohwá hát'ą́ą́, Jesus Christ biláhyú. [19] Holy Spirit doo t'ąązhą'
daahonohtą' da. [20] Bik'ehgo'ihi'n̨ań binkááyú yałti'íí, yaa yádaałti'íí doo da'ílínégo baa

natsídaahkees da. [21] Dawa ntsé bídaanohtáh; nłt'éégo ágot'eehíí nłdzilgo daahonohtą'.
[22] Áídá' doo bik'ehyú ágot'ee dahíí dawa bits'ą'zhį' ádaanoht'ee le'. [23] Bik'ehgo'ihi'n̲ań,
bits'ą'dí' iłch'į'gont'ééhíí, dabíí hadaanohwidóle'; nohwispirit-híí, nohwiyi'siziinííí, no-
hwits'í biłgo dahot'éhé doo hagot'éégo nohwaa dahnagoz'ąą dago nohweBik'ehń Jesus
Christ nádaałzhį' Bik'ehgo'ihi'n̲ań ádaanohwiłsį doleełgo nohwá oshkąąh. [24] Nohwíká
ánn̲iidń da'án̲ííyú át'éhi nlįį, áń dawa łayile'. [25] Shik'ííyú, nohwá da'ohkąąh. [26] Nohwik'ííyú
dawa daagodinołsįgo daahohts'ǫs le'. [27] NohweBik'ehń shinkááyú gádaanohwiłn̲ii, Díí
naltsoosíí nohwik'ííyú, ínashood daanlíni, dawa bich'į' daahohshíí. [28] NohweBik'ehń Jesus
Christ biłgoch'oba'íí bee nohwich'į' goz'ąą le'. Doleełgo at'éé.

THE SECOND EPISTLE OF PAUL THE APOSTLE TO THE THESSALONIANS

1 Shíí Paul, Silvánus, ła'íí Timótheus biłgo, Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwiTaa ła'íí Jesus
Christ nohweBik'ehń biláhyú Thessalonícagee ínashood ha'ánáłséhíí bich'į' k'eda'iilchii:
2 Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwiTaa ła'íí Jesus Christ nohweBik'ehń biłgoch'oba'íí ła'íí bits'ą́'dí'
iłch'į'gont'éehíí bee nohwich'į' goz'ąą le'. 3 Shik'ííyú, dábik'ehn Bik'ehgo'ihi'n̲ań bich'į' no-
hwa'ihédaandzį doleełgo at'éé, ái dábik'eh, nohwi'odlą' nchaa holeeł, ła'íí dała'á notįigee
dayúweh łił daanohjǫǫhíí bighą; 4 Áík'ehgo ínashood Bik'ehgo'ihi'n̲ań daayokąąhgo
ha'ánáłséhíí nagoz'ąą yun̲e' nohwaa da'óndliigo nohwaa nadaagohiiln̲i', iłtah at'éégo
bee nohwich'į' nada'idziidgee ła'íí nohwich'į' nadaagontł'ogee bidag ádaanoht'eehíí
ła'íí nohwi'odlą' nłdzilgo bee nasozįihíí bighą: 5 Díí bee Bik'ehgo'ihi'n̲ań dábik'ehyú
nohwaa yałti'go bígózį, bíí bilałtł'áhgee goz'ąą yun̲e' ohkáhíí bik'ehgo sohtįigo no-
hwił ołtag, áí bá nasozįihíí bighą nohwiniidaagonłt'éé: 6 Díínko Bik'ehgo'ihi'n̲ań bił
dábik'eh, hadíí nohwich'į' nada'iziidíí, da'ágát'éégo Bik'ehgo'ihi'n̲ań bits'ą́'dí'go bich'į'
naná'hi'n̲íłi at'éé; 7 Áídá' nohwíí nohwich'į' nadaagontł'ogíí ła'íí néé biłgo dała'
hadá'hiidzoł doleeł, Jesus nohweBik'ehń binal'a'á yaaká'yú daagolíni, dák'a'ádaat'éhi
biłgo yaaká'dí' yił ch'í'n̲ah ádelzaahíí bijįį, 8 Hadíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań doo yídaagołsį da láń
shįhíí, hadíí Jesus Christ nohweBik'ehń nłt'éégo baa na'gon̲i'íí doo yikísk'eh ádaat'ee
da láń shįhíí, Bik'ehgo'ihi'n̲ań kǫ' dahdinahíí biyi' yiniidaagodoliił: 9 Doo nnágont'i'
dago biniidaagodiln̲e'go bił ch'ígódeeh, nohwe Bik'ehń ła'íí binawod bits'ą́'dindláádíí
bits'ą́' bida'dentą́ągo biniidaagodiln̲e'; 10 Nádáhíí bijįį hadíí báhadaadeszaahíí binkááyú
Christ ízisgo ye'at'éehíí ch'í'n̲ah aln̲e', ła'íí daabosdlą́ądíí dawa bił díyadaagot'ee doleeł,
(baa nohwił nadaagosiiln̲i' n'íí daayosdlą́ądhíí bighą). 11 Díínko bighą dábik'ehn no-
hwá da'ohiikąąh, Bik'ehgodaahii'n̲aahíí nohwíká ánn̲iidíí bik'eh sohtįigo nohwił ołtag
doleeł, ła'íí nłt'éégo ágot'ee zhin̲éégo hádaaht'iinníí ła'íí nohwi'odlą' bee nada'ohsiidíí
dabíí binawodíí bee nohwá łaidoliił: 12 Áík'ehgo nohwiláhyú Jesus Christ nohwe-
Bik'ehń bizhi' ba'ihégosį doleeł, ła'íí nohwíí ałdó' Jesus biláhyú nohwa'ihégosį doleeł,
Bik'ehgodaahii'n̲aahíí ła'íí Jesus Christ nohweBik'ehń biłgoch'oba'íí bik'ehgo.

2

1 Nohwik'ííyú, Jesus Christ nohweBik'ehń nádáhíí ła'íí bich'į' íła'ádaahi'n̲e' doleełíí
baa yádaahiilti'go nánohwohiikąąh, 2 Spirit at'éé daach'in̲iihíí bee, yati' bee, dagohíí
naltsoos nohwits'ą́'dí' daach'in̲iihíí bee, Christ nadáhíí bijįį iłk'idá' bee nohwaa gonyáá
ba'ikodaanohsiyúgo, doo nohwił nagoki da le', doo łą́ągo natsídaahkees da le'. 3 Doo
hagot'éégo nn̲ee ła' nohwich'į' nach'aa da le': ái bijįį doo hwaa baa gowáh da,
ntsé nn̲ee łáni nanánihidéh doleełgo zhą́, ła'íí nn̲ee dázhǫ́ nchǫ'i ye'at'éhi ch'í'n̲ah
hileeh, áń da'ílíí hileeh doleełgo gozlíni; 4 Áń Bik'ehgo'ihi'n̲ań daabidi'n̲iihíí ła'íí dawahá
daach'okąąhíí dawa yich'į' na'iziidgo yitisgo ídéstįį doleeł, Bik'ehgo'ihi'n̲ań daach'okąąh
goz'ąą yun̲e' Bik'ehgo'ihin̲ań ídiłdi'n̲iigo dahsdaa doleeł. 5 Ya' doo bínádaałn̲iih da,
t'ah nohwił nashkaidá' díí baa nohwił nagoshn̲i' ni'? 6 Dázhǫ́ nchǫ'i ye'at'éhi t'ah nt'é
t'ąązhį' botą'íí bídaagonołsį, ch'í'n̲ah aln̲e'íí t'ah doo hwahá biká' ngon̲áh da. 7 Nchǫ'go
ágot'eehíí doo bígózį da n'íí iłk'idá' na'iziid: t'ąązhį' botą'íí k'ihzhį' alzaazhį' t'ąązhį'
botą' doleeł. 8 Ániita dázhǫ́ nchǫ'i ye'at'éhi ch'í'n̲ah hileeh, áń nohweBik'ehń biyol
bee bidizołheeł, nádaałgee bits'ą́'dindláádíí bee bidizołheeł: 9 Áí nchǫ'i ye'at'éhi, ch'iidn
nant'án, Satan holzéhi, higháhgo ábile', áń binawod golíígo godiyįhgo be'ígózinníí ła'íí
ízisgo áná'ol'ininłhíí k'ehgo áná'ol'ininłhíí ágodil'ininłhíí doleeł, 10 Áí nchǫ'i ye'at'éhihíí na'ich'aahíí yił
higháh, ái bee nn̲ee nadaach'aa doleełgo; ái nn̲eehíí da'an̲ii ágot'eehíí bił daanzhǫǫyúgo
hasdakáh le'at'éhi, doo hádaat'ininłhíí dahíí bighą da'ílíí hileeh. 11 Doo hádaat'ininłhíí dahíí bighą
Bik'ehgo'ihi'n̲ań natsekees k'izé'idiłteehíí biká'zhį' ádaile', áík'ehgo łé'ichoohíí daayodlą́ą

doleeł: 12 Áík'ehgo nn̲ee da'an̲ii ágot'eehíí doo daayodlą́ą dago nchǫ'go ágot'eehíí bił
daanzhoonííi dawa ch'iidn bikǫ' diltłi' yuyaa bándaagodot'aał. 13 Shik'ííyú, Bik'ehgo'ihi'n̲ań
bił daanohshóni, Holy Spirit hadaanohwihezn̲ilgo ła'íí da'an̲ii ágot'eehíí daahohdlą́ągo
dantsé godeyaadá' Bik'ehgo'ihi'n̲ań hasdánohwin̲iiłgo nohwá ngon'ą́ą́, áí bighą dábik'ehn
nohwighą Bik'ehgo'ihi'n̲ań ba'ihédaandzį doleełgo at'éé: 14 Jesus Christ nohweBik'ehń
bits'ą́'dindláádíí bił daanohwíyéé doleełgo yati' baa gozhóni bee nohwich'į' yádaahiilti'íí
bee nohwíká ánn̲iid. 15 Áík'ehgo shik'ííyú, nłdzilgo nasozį́ą́, nohwiyati' bee dagohíí
nohwinaltsoos bee nohwił ch'et'áánííi daahohohtą'. 16 Jesus Christ nohweBik'ehń dabíí,
Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwiTaa biłgo, bił daanjǫǫhíí, ła'íí biłgoch'oba'íí biláhyú dábik'ehn
hadag ádaanohwiłsinííi ła'íí nzhǫǫgo ágot'eehíí nihóndliigo ádaanohwiłsinííi, 17 Áń nohwijíí
yun̲e' nkegohen'ą́ą́go ádaanohwiłsį, ła'íí nłt'éégo ánádaaht'ą́ą́ł hik'e nłt'éégo yádaałti'
doleełgo nadaanołwodgo ádaanohwile'.

3

1 Iké'yúhíí, shik'ííyú, nohwá da'ohkąąh, nohweBik'ehń biyati'íí dagoshch'į' dahot'éhé
nn̲ee bitah dididlaadgo ya'ihédaanzį doleełgo, akú nohwitahyú ágot'eehíí k'ehgo bá
da'ohkąąh; 2 Ła'íí nn̲ee dabíí zhą́ bik'ehgo ádaat'eehíí, ła'íí doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí
bits'ą́' nohwide'n̲iił doleełgo bá da'ohkąąh ałdó': nn̲ee doo dawa bi'odlą' daagolį́ą́
da. 3 NohweBik'ehń da'ánn̲ííyú át'éhi nlį́ą́, áń nłdzilgo nasozį́ą́go ánohwiłsį, ła'íí nchǫ'íí
bits'ą́'zhį' ánohwiłsį. 4 Hadíí bee nohwá ndaagosiit'ąąhíí bikísk'eh ádaanoht'ee, ła'íí
dayúweh begoldohgo ágádaanoht'ee doleełgo nohweBik'ehń biláhyú nohwaa da'óndlii.
5 NohweBik'ehń nohwijíí dawa bee Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwił daanzhǫǫ ánohwiłsį le',
ła'íí bidag ádaanoht'eego Christ biba' ádaanoht'eego ánohwiłsį le'. 6 Shik'ííyú, Jesus
Christ nohweBik'ehń bizhi' biláhyú nłdzilgo nohwich'į' hahiidziigo gádaanohwiłn'n̲ii,
Nohwik'isn, ínashood nlíni, doo na'iziid dahíí, nohwił ch'ídaagosiit'aanííi doo yikísk'eh
at'éé dahíí bits'ą́'zhį'go ádaanoht'ee. 7 Dánohwíí bídaagonołsį, nohwedaanołt'eego nzhǫǫ:
nohwitahyú nahiikaidá' néé nada'idziid ni'; 8 Dá doo bich'į' nadaahi'n̲ííłé doo hadíń bił
da'iidąą da ni'; áídá' tł'é'gee hik'e jį́ą́gee nyeego nada'idziid ni', doo ła' nadaanohwinłtł'og
da doleełhíí bighą: 9 Doo nohwá goz'ąą dahíí doo áí bighą ágádaahiit'ą́ą́ da, ndi no-
hwedaanolt'ee doleełhíí bighą nohwin̲ááłádaahiit'ą́ą́ ni'. 10 Nohwitahyú nahiikaidá' gá-
daanohwiłn'n̲ii ni', Hadíń doo na'iziid dahíí doǫ iyąą da le'. 11 Nohwíí ła' doo nłt'éégo
ádaanoht'ee dago nohwa'ikodaandzį, doo nada'ohsiid dago, doo nohwidildoo dahíí
nadaanohwinłtł'og ląą. 12 Nn̲ee ágádaat'eehíí Jesus Christ nohweBik'ehń biláhyú nłdzilgo
bich'į' hahiidziigo gádaałn'n̲iigo bidag yádaahiilti', Nłt'éégo nada'ohsiidgo dánohwíí
nohwihidáń daahsąą. 13 Nohwíí shik'ííyú, nłt'éégo ádaanoht'eehíí bik'e hohkáh hela'.
14 Díí naltsoosíí biyi' nohwiyati'íí nn̲ee ła' doo yikísk'eh at'éé dayúgo, áí nn̲eehíí dabí-
daagonohsįgo bits'ą́'zhį' ádaanoht'ee, áí bighą ídaayándzį doleeł. 15 Ágáť'éé ndi doo
bik'edaadinohn̲iihgo baa natsídaahkees da, ndi nohwik'isnhíí k'ehgo bich'į' yádaałti'go bił
ch'ídaagonoh'aah. 16 NohweBik'ehń, bits'ą́'dí' iłch'į'gont'éehíí, dabíí dábik'ehn dawa bee
iłch'į' gont'éehíí nohwiká' áyíłsį le'. Daanohwigha nohweBik'ehn nohwił daanlį́ą́ le'. 17 Shíí
Paul, Gozhǫǫ́, daanohwiłdishn̲iigo dashíí shigan bee k'e'eshchii, díí k'ehgo shinaltsoos
dawa biká' daasdzoh: áí k'ehgo k'e'eshchii. 18 Jesus Christ nohweBik'ehń biłgoch'oba'íí
daanohwigha bee nohwich'į' goz'ąą le'. Doleełgo at'éé.

THE FIRST EPISTLE OF PAUL THE APOSTLE TO TIMOTHY

1 Shíí Paul, Bik'ehgo'ihi'n̲ań Hasdánohwin̲ilíí, ła'íí Jesus Christ nohweBik'ehń shen-
daagoz'ąąhíí bighą binal'a'á nshłįį; Jesus Christ biláhyú ihi'n̲aa doo ngonel'ąą dahíí
ndaahóndlii; 2 Timothy, odlą' bee da'an̲ii shiye' nlíni, bich'į' k'e'eshchii: Bik'ehgo'ihi'n̲ań
nohwiTaa ła'íí Jesus Christ nohweBik'ehń biłgoch'oba'íí ła'íí bits'ą́'dí' aatét'íi ła'íí
ałch'į'gont'ééhíí bee nich'į' goz'ąą le'. 3 Macedóniayú déyáádá' ániłdén̲iid n'íí k'ehgo
nanánoshkąąhgo gániłdish'n̲ii, Éphesus golzeeyú síndaadá' ła' nn̲eehíí łahgo at'éégo
ałch'ígó'aahíí doo bee ałch'ídaagonoh'aah da le', nłdzilgo daabilnn̲ii, 4 Yati' daazhógo
alzaahíí ła'íí hadíń hadaałinest'aaníí doo ąąłzhį' baa na'gozn̲i' dahíí doo ídaayełts'ąą́
da le', daabiłnn̲ii ałdó', áí łąą́go łahadaagoch'idit'áhgo áile', áí Bik'ehgo'ihi'n̲ań kán-
gon'áániíí doo łayolé' át'éé da, áí ko'odlą' zhą́ bee łaile'. 5 Áídá' kojíí biyi' nzhǫǫgo,
nłt'éégo ánách'it'įįł bígoch'ałsįgo, ła'íí da'an̲ii ch'odlą́ąhíí bighą koł ijǫǫ doleełgo koł
ch'ídaagont'aah: 6 Áí ła' nn̲ee k'ihzhį' ádaasdzaago łahadaadit'áhíí doo nt'é be'aln̲éhi
yaa yádaałti'íí daasilįį; 7 Bik'ehgo'ihi'n̲ań yegos'áni yaa ałch'ídaago'aahíí daanlįjgo há-
daat'ąą; ndihíí nt'é daan̲iihíí ła'íí nt'é nłdzilgo yaa yádaałti'íí doo yídaagołsį da. 8 Áídá'
begoz'aaníí nłt'éhi áile' bídaagonlzį, dábik'ehyú ałch'ígót'aahyúgo, ła'íí bikísk'eh ána-
daach'it'ąłyúgo; 9 Díí ałdó' bídaagonlzį, begoz'aaníí nn̲ee dábik'ehyú ádaat'eehíí doo bá
álzaa da, ndi hadíí doo begoz'aaníí yikísk'ehyú ádaat'ee dahíí bá álzaa, doo da'dits'ag
dahíí, Bik'ehgo'ihi'n̲ań doo daidnłsį dahíí, nchǫ'go ádaat'iiníí, doo biłdaagodiyįh dahíí, ni'
biká' nandeehíí zhą́ biłdaanzhǫǫhíí, bitaa hik'e bą́ą́ nadaiłtseedíí, ła'íí nn̲ee nadaiłtseedíí
bá álzaa, 10 Ła'íí nant'ą' nakaihíí, nn̲ee dabíí ałch'ą' biini' daamba'íí yee ídaadiłchǫǫhíí,
nn̲ee ch'a'odaayihiyeehíí, łéda'ałchoohíí, yáná'iti' yun̲e' nadaach'aahíí, ła'íí dahadíńta
da'an̲ii ałch'ígót'aahíí yits'ą́'zhį' ádaat'eehíí, áí dawa begoz'aaníí bá álzaa; 11 Áí da'an̲ii
ałch'ígót'aahíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań bits'ą́'dí' baa gozhóni, biyati' nłt'éhi ba'ihégosini at'éé,
áí baa nagoshn̲i'íí shaa godet'ąą. 12 Christ Jesus nohweBik'ehń bich'ą' ihénsį, áń díí
bighą bínensh'ąągo áshíílaa, sha'ołííhíí ła'íí bána'isiidgo áshíílaahíí shił ołtago ba'ihénsį;
13 Shíí dabíntségo Jesus nchǫ'go baa yashti' ni', biniigodeshłaa ni', ła'íí hoshch'iid ni':
áídá' Bik'ehgo'ihi'n̲ań shaa ch'ozbaad, doo bígonsį dayú, ła'íí doo oshdlą́ą dayú ásht'ąą́
ląk'ehíí bighą. 14 NohweBik'ehń biłgoch'oba'íí shich'ą' an'odaazlįj, odlą' ła'íí iłʼijóóníí Christ
Jesus biláhyú nohwíyééhíí ałdó' shich'ą' an'odaazlįj. 15 Díí ágolzeehíí da'an̲ii ágolzéhi,
nn̲ee dawa daayodlą́ągo dábik'eh, Christ Jesus nn̲ee nchǫ'go ánádaat'ąłíí hasdáyihin̲iiłhíí
bighą ni'gosdzáń biká'zhą' nyáá; shíí áí itah dázhǫ́ itisgo nchǫ'ihíí nshłąą ni'. 16 Shíí
dantsé shiláhyú Jesus Christ dázhǫ́ shágoho'aałíí ch'í'n̲ah áile'híí bighą Bik'ehgo'ihi'n̲ań
shaa ch'ozbaad, áík'ehgo bikédí'go hadíí da'odlą́ąhgo ihi'n̲aa doo ngonel'ąą dahíí yee
daahin̲aa doleełíí ałdó' yágoho'aał doleełíí shágoho'aał n'íí bee bígózą doleełhíí bighą
Bik'ehgo'ihi'n̲ań shaa chozbaad. 17 Áík'ehgo ízisgo Nant'án, dahazhą' golínihi, doo datsaah
dahi, doo hit'ąą dahi, Bik'ehgo'ihi'n̲ań dabízhą́ goyánihi, doo ngonel'ąą dayú dahazhą'
daabich'idnłsą ła'íí dázhǫ́ ba'ihédaach'inzą le'. Doleełgo at'éé. 18 Timothy shiye', dabíntségo
Holy Spirit binkááyú naa yałti' n'íí k'ehgo naa godensh'aahgo gániłdishn̲ii, Áí naa nagoln̲i'
n'íí k'ehgo nłt'éégo nagonłkáad le'; 19 Ni'odlą' nłdzilgo hóńtą', ła'íí nłt'éégo ánánt'ąłíí
ádígonlzą le'; ła' bi'odlą' doo daayotą' dago daabi'odlą' doo nt'é da silįą, tsina'eełíí
nihiltǫǫdhíí k'ehgo: 20 Áí Hyméneus ła'íí Alexánder daaholzéhi itah; áí Bik'ehgo'ihi'n̲ań
doo nchǫ'go yaa yádaałti' dago yídaagoł'aah doleełhíí bighą ch'iidn nant'án, Satan holzéhi,
bich'ą' bidéchid, yiniidaagodiln̲e' doleełgo.

2

1 Áík'ehgo dantségee, nn̲ee dawa yá da'dohkéedgo, yá náda'ohkąąhgo, Bik'ehgo'ihi'n̲ań
yił daanlįjgo yá da'ohkąąhgo, ła'íí ba'ihédaanohsįgo yá da'ohkąąh le', daanohwiłdishn̲ii;

[2] Ízisgo nadaant'aahíí hik'e nn̨ee yedaabik'ehíí dawa bá da'ohkąąh le'; nkegohen'ąągo
k'ídaałón'n̨iigo daahii'n̨aa doleełhíí bigha, Bik'ehgo'ihi'n̨ań bikísk'eh ádaant'eego ła'íí
dawa daadinlzįgo. [3] Ágát'éégo da'ohiikąąhíí Bik'ehgo'ihi'n̨ań Hasdánohwin̨iiłíí bił nłt'éé
ła'íí bił dábik'eh; [4] Áń nn̨ee dawa hasdáyihin̨iił hik'e da'an̨ii ágot'eehíí yídaagołsį hat'ı̨́ı́.
[5] Bik'ehgo'ihi'n̨ań dała'á nlı̨ı, Bik'ehgo'ihi'n̨ań hik'e nn̨ee bigizhgee siziinií dała'á, áń Jesus
Christ, nn̨ee silı̨ıgo nyáhi; [6] Áń nn̨ee dawa ádaidet'ąągo yá nada'izn̨il, nn̨ee binchǫ'íí
yits'áyín̨íłgo, Bik'ehgo'ihi'n̨ań ngon'ąą́ n'íí biká' ngonyáágo ch'í'n̨ah silı̨ı. [7] Áí baa
yánáshti'go hik'e bá shides'a'go, ła'íí doo Jews daanlı̨ı dahi odlą' hik'e da'an̨ii ágot'eehíí
bił ch'ígonsh'aahgo háshi'doltı̨ı; (Christ biláhyú da'an̨ii ádishn̨ii, doo łé'ishchoogo da.)
[8] Áí bigha dahayú nn̨ee da'okąąhgo hasht'ı̨́ı́, bił daagodiyı̨hgo bigan ts'ídag yee dah-
daadoln̨ih, doo hadaashkeego da, ła'íí doo biini' nakigo da. [9] Isdzáné daanlíni ałdó'
da'ákohgo ík'eda'asdlaa le', doo ídaada'odlíígo da, ła'íí biini' daagolı́ı́go ídaa daagodzągo;
doo dábitsizil zhą binasdziidgo da, doo óodo hik'e dilkǫǫhé ła'íí diyágé łáń íliínií yee
ík'ena'asdlaago da; [10] Áídá' nłt'éégo ánádaat'ı̨ı́łíí yee ík'eda'asdlaa le', (ágádaat'ı̨ı́hií isdzáné
Bik'ehgo'ihi'n̨ań bikísk'ehyú ádaant'ee daan̨iihíí dábik'eh.) [11] Isdzán nlíni dant'éheego
ígoł'aah le', idits'ago. [12] Isdzán doo ła' nn̨ee yił ch'ígó'aahgo baa godensh'aah da, nn̨ee doo
yá nant'aa da doleeł ałdó', ndi dant'éhee at'éé le'. [13] Adam dantsé ábi'delzaa, Evehíí ikédí'go
ábi'delzaa. [14] Bich'ı̨' na'dishch'a'íí doo Adamhíí da, áídá' isdzánhíí bich'ı̨' na'dishch'a'go
Bik'ehgo'ihi'n̨ań, Dah, biłn̨iihíí dáyitisyú ádzaa. [15] Ágát'éé ndi isdzáné daanlíni iłchi-
igo biniigodiln̨e' ndi dá yił ch'íhikáh, dayúweh da'odlągo, dawa bił daanzhǫǫgo, bił
daagodiyı̨hgo, ła'íí biini' daagolı́ı́go daahin̨aayúgo.

3

[1] Díí da'an̨ii ágolzéhi, Nn̨ee ła' ínashood yin̨ádéz'iinií binasdziidíí hát'ı̨́ı́yúgo aí na'idziid
nłt'éhi hat'ı̨́ı́. [2] Ínashood yin̨ádéz'iinií, bishop holzéhi, doo hagot'éégo baa dahgosit'aa
dahíí nlı̨ı le', bi'aa dała'áhi, ádaagodzą, biini' golíni, bi'at'e' nłt'éhi, bista' nakáhíí bił
nzhóni, ła'íí nłt'éégo iłch'ígó'aahíí nlı̨ı le'; [3] Doo idlą dahíí, doo dagoshch'ı̨' bágochı̨ıh
dahíí, bestso doo yidáhzhı̨' nlı̨ı dahíí; áídá' kóni' k'ehgo at'éehíí, nzhǫǫgo at'éehíí,
doo dawahá ídáhát'ı̨́ı́ dahíí nlı̨ı le'; [4] Áń bigowągee bichągháshé nłt'éégo yá nant'aa le',
bichągháshéhíí daabidits'ago, ła'íí daabidnłsı̨go; [5] (Nn̨ee bichągháshé doo nłt'éégo yá
nant'aa dayúgo, hagot'éégo Bik'ehgo'ihi'n̨ań daayokąąhgo ha'ánáłséhíí nłt'éégo áyílsı̨
doleeł?) [6] Doo ániíínashood silı̨ıhíí da, ágát'éhi nlı̨ıyúgo, itisdo da'ídolteełgo ída'odlíí
lǫ́k'eyúgo, dánko ch'iidn nant'án bángot'ąąhíí k'ehgo bángodot'aał. [7] Dayúwehyú ałdó'
doo ínashood daanlı̨ı dahíí nłt'éégo yaa nadaagoln̨i'íí nlı̨ı le', doo ágát'éhi nlı̨ı da lǫ́k'eyúgo,
dánko baa dahgot'aah doleeł, ch'iidn nant'án biłjizh yun̨e' odotłish. [8] Tédaat'iyéhi nłt'éégo
ádaayiłsinií, deacons daaholzéhi, ałdó' biini' daagolı́ı́ le', doo nakiyú yádaałti' dahíí,
bestso doo yidáhzhı̨' nlı̨ı dahíí daanlı̨ı le'; [9] Nłt'éégo ánádaat'ı̨ı́ł yídaagołsı̨go iłch'ígót'aahíí
da'ohiidlaanií doo bígózı̨ da n'íí daayotą' le'. [10] Áí ałdó' dantsé nabída'dintaah le'; áídí' doo
baa dah daagost'áni da lǫ́k'eyúgo, deacons daanlı̨ı doleeł. [11] Da'ágát'éégo daabi'aahíí biini'
daagolı́ı́ le', doo ch'in̨ii daan̨ii dahíí daalı̨ı le', ídaa daagodzągo dawa bee daagondlı̨ı le'.
[12] Deacons daanlíni bi'aa dała'á le', bichągháshé ła'íí bigowągee dawa nłt'éégo yá nant'aa
le'. [13] Deacons daanlı̨igo nłt'éégo nada'iziidyúgo, nn̨ee nłt'éégo baa natsídaakeesihíí ła'íí
Christ Jesus bits'ą́'dí' odlą'íí doo biini' daahą́h dago yá sizı̨ıhíí daayosbąą. [14] Dét'ı̨hégo
nich'ı̨' hisháá́ł doleełíí bikádésh'ı̨́ı́go díí nich'ı̨' k'e'eshchii: [15] Ndi doo hwahá da lǫ́k'eyúgo,
Bik'ehgo'ihi'n̨ań bichągháshé bitahyú hago'at'éégo nłt'éégo ách'ít'éehíí bígonłsı̨́ı́hií bigha
nich'ı̨' k'e'eshchii; áí Bik'ehgo'ihi'n̨ań hin̨áhi daayokąąhgo ha'ánáłséhé at'éé, áí da'an̨ii
ágot'eehíí bee bíyah tsı̨ n'áhi k'ehgo ła'íí bee nłdzilgo begoz'áni at'éé. [16] Bik'ehgo'ihi'n̨ań
bee da'ohiidląąhi dázhǫ́ doo bígózı̨ da n'íí da'an̨ii daan'n̨ii, doo hadíń yigha na'ídíłkidgo
da: Bik'ehgo'ihi'n̨ań nn̨ee k'ehgo nyáá, Holy Spirit biláhyú dábik'ehyú át'éehíí ch'í'n̨ah
alzaa, Bik'ehgo'ihi'n̨ań binal'a'á yaaká'yú daagolíínií daabo'ı̨ı, doo Jews daanlı̨ı dahíí bich'ı̨'
yádaach'iłti', ni'gosdzáń biká'zhı̨' bi'dodlą, ízisgo idindláádíí biyi' yúdag obi'doltı̨ı lǫ́k'e.

4

1 Holy Spirit dábígózįgo gánįí, Iké'yú goldohyú ła' odlą' yits'ą́'zhį' ádaanę' doleeł,
spirits k'izéda'dił teehíí ła'íí ch'iidn bits'ą́'dí' ił ch'ígót'aahíí hódaayésts'ąą; 2 Ágát'éégo
ił ch'ídaago'aahíí ínashood ídaadil'įįgo łéda'ił choo; binatsekeesíí bésh sidogíí bee
bída'dinlidhíí k'ehgo ádaat'ee, áík'ehgo nłt'éégo ádaat'eehíí dagohíí doo nłt'éégo ádaat'ee
dahíí doo yídaagołsį da silįį; 3 Ágát'éégo ił ch'ídaago'aahíí nnonéhela' daayiłnii, ła' hidáń
doo daahsąą da, daayiłnii ałdó', áídá' Bik'ehgo'ihi'nań áí hidáńhíí áyíílaago nnee da'anii
ágot'eehíí yídaagołsįgo daayodlaanií ya'ihédaanzįgo daayiyąąyúgo Bik'ehgo'ihi'nań bił
dábik'eh. 4 Bik'ehgo'ihi'nań áyíílaahíí dawa daanłt'éé, áík'ehgo doo k'ihzhį' ádaile'go
da, áídá' ya'ihédaanzįgo daayiyąągo dábik'eh: 5 Bik'ehgo'ihi'nań biyati'íí hik'e okąąhíí
bee nzhǫǫgo alzaahíí bighą. 6 Jesus bee nohwik'ííyú daanlíni díí ił ch'ígót'aahíí bee
bich'į' yánánłtihyúgo, Jesus Christ nłt'éégo yána'iziidíí ńlįį doleeł, yati' daahohi-
idlą́ąhíí ła'íí nłt'éégo ił ch'ígót'aahíí bikísk'eh hinááłíí bee nnłdzilgo ániłsį doo. 7 Yati'
Bik'ehgo'ihi'nań doo bik'eh dahíí, ła'íí sáan yati' daazhógo ádaagole'íí doo óyínłts'ąą
da: Bik'ehgo'ihi'nań k'ehgo áńt'éé doleełhíí bighą ídínáńtaahgo bígonł'áah. 8 Kots'í
nłdzil doleełhíí bighą ídínách'intaahíí ayą́hágo ílįį, áídá' Bik'ehgo'ihi'nań k'ehgo ách'ít'éé
doleełgo ídínách'intaahgo bígoch'ił'aahíí, ái dázhǫ́ dawa bee ílįį, díí ihi'naahíí biyi' nłt'éégo
nohwá ngon'ą́ą́, ła'íí iké'gee ihi'naahíí biyi' ałdó'. 9 Díí ágolzeehíí da'anii ágolzéhi, nnee
dawa daabodlą́ągo dábik'eh. 10 Ái bighą nada'iidziid, ła'íí nchǫ'go nohwaa yádaałti'híí bighą
nohwiniidaagonłt'éé, da'anii Bik'ehgo'ihi'nań hináhi bada'óndliigo, áń nnee dawa hasdáy-
ihiniiłíí nlįį, dahadíí da'aniigo daabodlaanií zhą itisgo. 11 Díí ádishniihíí nłdzilgo ádaałnnii,
ła'íí bee ił ch'ígon'áah. 12 Ání nannaahíí bighą doo síńte' da le'; niyati'íí, ni'at'e'íí, nił'ijóónií,
ninatsekeesíí, ni'odlą'íí, nijíí biyi' nzhoonií bee nłt'éégo áńt'éé le', da'odlaanií nedaał'ąą
doleełgo. 13 Akú níyáázhį' Bik'ehgo'ihi'nań biyati' nnee bich'į' dayúweh daahóńzhii, baa
yáńłti', ła'íí bee ił ch'ígon'áah. 14 Dabíntségo ínashood yánadaaziinií niká' daadesniidá' niyi'
golįį doleełgo naa hi'né'íí dayúweh bee na'izíid le'. 15 Ániłdishniihíí dá baa natsíńkees nt'éé;
ái dá síńzįą nt'éégo ánáńt'ąłł le'; áík'ehgo dayúwehégo ná goldohíí nnee dawa daano'ąą
doleeł. 16 Ídaagondzą́ą́, ił ch'ígon'áahíí baa gonyą́ą́: ái k'ehgo dayúwehégo ánáńt'ąłyúgo
hasdánnáh, hadíń nidits'agíí ałdó' hasdádogaał.

5

1 Báyáń nlíni doo bił ntéh da, áídá' nitaa nlíni k'ehgo baa natsíńkeesgo bidag
yánłti'; nnee ánii nakaiyeehíí nik'isyú k'ehgo bidag yánłti'; 2 Sáan daanlíni nimaa
k'ehgo ádaahón'niih, dilkǫǫhgo ádinlzigo isdzáné ánii nakaiyeehíí nilahkíí k'ehgo
ádaahón'niih. 3 Sáan itsaa daanlíni, doo hagot'éégo bich'ogo'nii dahíí daadínłsigo
bich'onnii le'. 4 Sáan itsaa nlíni bichągháshé, dagohíí biwóyéta, bich'ínéta daagolįįyúgo, ái
bigowągee Bik'ehgo'ihi'nań k'ehgo ihi'naahíí yídaagoł'aah le', áík'ehgo bishchiinií bidená
nanáda'ahi'niił le'; ái Bik'ehgo'ihi'nań bił nłt'éé ła'íí bił dábik'eh. 5 Itsaa nlínihíí, dasahndi
naghái, Bik'ehgo'ihi'nań ya'ołíígo dayúweh na'ókeedgo na'okąąh, tł'é'gee ła'íí jįįgee.
6 Áídá' gonedlįjhíí zhą hádéz'ąjhíí, hinaa ndi daztsáni k'ehgo at'éé. 7 Díí nłdzilgo bee
bił ch'ígon'áah le', áík'ehgo doo baa dahdaagot'aah da doleeł. 8 Dahadíń bik'íí, dabíí
bichągháshé zhą itisgo, doo nłt'éégo áyíłsį da lę́k'eyúgo, doo oshdlą́ą da niihíí k'ehgo
at'éé, doo odlą́ą dahíí bitisgo nchǫ'go adzaa. 9 Isdzáné ła' doo hwahá gostą́din bił łegodzaa
dahíí, itsaa daanlíni, doo itah bizhi' bá ágóle' da, ła'íí biką' dała'á n'ííyúgo zhą itah bizhi'
bá ágóle', 10 Nłt'éégo binasdziidíí bee baa na'gonі' le', chągháshé daayinesąąyúgo, baa
hasta' nách'ikah hat'ąąyúgo, ínashood bikee yá tádáígisyúgo, bich'ą' goyéégo nadaagowahíí
yich'odaaniiyúgo, ła'íí na'idziid daanzhoonií dawa nayik'í'iziid lę́k'eyúgo itah bizhi' bá
ágóle'. 11 Áídá' itsaa ání nakaiyeehíí doo itah bizhi' bá ágóle' da: ái dánko nniinéh há-
daat'ąjgo Christ yits'ą́'zhą' ádaane'; 12 Áík'ehgo dantsédá' Bik'ehgo'ihi'nań bá na'isiid doleeł
daanii n'íí k'ihzhą' ndaizné'híí bighą biniidaagodilnéhíí bee bándaagodot'aał. 13 Gotahkaigo
daazhógo anákeełíí yídaagoł'aah ałdó'; doo ái zhą da, ch'inii daanii ła'íí dawahá yaa
yádaałti', doo bidildoo dahíí ndi, doo yaa yádaałti' da le'at'éé n'íí ndi yaa yádaałti'.

14 Áík'ehgo díí hásht'ı́ı́, itsaa ánii nakaiyehíí nnádaałse' le', bichągháshé ádaagole', bigową
nłt'éégo ádaayiłsı́, áík'ehgo nohwits'ą́'zhı́' ádaat'eehíí doo nohwaa ch'inii ádaile' da doleeł.
15 Iłk'idá' ła' Satan yich'ı́'go ádaasdzaa. 16 Nnee ła' dagohíí isdzán ínashood nlíni bik'íí
itah itsaa nlı́ı́yúgo yich'onii le', ínashood daanliinníí doo nadaabinłtł'og da doleełhíí
bighą; áík'ehgo itsaa daanlíni doo hagot'éégo bich'ogo'nii dahíí yich'odaanii doleeł.
17 Ínashood yánadaaziinníí nłt'éégo yikísk'eh nadaaziinníí nakidn da'ágánelt'eego daidinłsı́go
bich'ı́' na'ihiniił, hadíń yánádaaltihíí ła'íí ałch'ígó'aahíí nayik'ída'iziidíí da'áí zhą itisgo.
18 Bik'ehgo'ihi'nań biyati' bek'e'eshchiinníí gánníí, Magashii tł'oh naghái hayí'ił'eesdá' bizé'
doo bik'en'áah da. Ła'íí ałdó' gánníí, Hadíń na'iziidíí bich'ı́' na'i'niiłgo goz'ąą. 19 Ínashood
yásizíni baa dahgosit'aahíí doo óyénłts'ąą da le', naki dagohíí taagi hilt'eego daayo'ı́ı́
lę́k'eyúgo zhą. 20 Nchǫ'go ánádaat'ı́ı́łíí dawa binááł bił ntéh, ła'ihíí biini' daahą́h doleełhíí
bighą. 21 Bik'ehgo'ihi'nań ła'íí Jesus Christ nohweBik'ehń, ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á
yaaká'yú daagolíínníí bitahasdlaahíí binadzahgee nawode bee gániłdishnii, Díí baa nich'ı́'
yashti' n'íí bénánłniihgo baa nannaa, nnee doo dała'á itisgo nił nzhǫǫ da, doo ił'anigo
baa natsíńkeesgo da. 22 Bik'ehgo'ihi'nań biyati'íí yee yánáltih doleełgo nnee da'adza'íí doo
dagoshch'ı́' biká' ndenłnííh da; nnee nchǫ'go adzaahíí doo bił dała' áńt'éé da; dilkǫǫhgo
ádinlzı́. 23 Kodí' godezt'i'go doo tú zhą́ nidlą́ą da, áídá' ayą́hágo dahts'aa bitoo nidlą́ą,
nibid bich'ı́' nzhǫǫhíí bighą, ła'íí da'ákozhą́ dinniihíí bighą. 24 Nnee ła' ch'í'nah nda'iłsiih,
áík'ehgo dagoshch'ı́' baa yá'iti' doleeł; áídá' ła'ihíí binchǫ'íí doo dagoshch'ı́' daahiiltséh da.
25 Da'ágát'éégo nnee ła' nłt'éégo ánát'ı́ı́łíí bik'izhı́' hit'ı́ı́; doo hit'ı́ı́ da ndi, doo hagot'éégo
nádil'ı́ı́ da.

6

1 Isnáh daanliinníí binant'a' daanliinníí daidnłsı́ le'; doo ágádaat'ı́ı́ dayúgo Bik'ehgo'ihi'nań
bizhi' ła'íí bee ałch'ígot'aahíí doo dilzı́ dago ádaile'. 2 Ła' binant'a' ínashood daan-
lı́ı́yúgo, odlą' yee bik'isyú daanlı́ı́híí bighą doo yitisyú ádéstı́ı́ da le', áídá' na'idziidíí
bee bich'odaaniihíí ínashood Bik'ehgo'ihi'nań bił daanzhoonníí daanlı́ı́híí bighą dayúweh
nłt'éégo yá nada'iziid le'. Díí dawa ałch'ígon'áah, ła'íí bee bidag yádaanłti'. 3 Ła'
nnee łahgo ałch'ígó'aah lę́k'eyúgo, ła'íí Jesus Christ nohweBik'ehń biyati' da'aniihíí ła'íí
Bik'ehgo'ihi'nań k'ehgo be'ách'ít'éégo ałch'ígót'aahíí doo bił dábik'eh da lę́k'eyúgo; 4 Áń
doo nt'é yígółsı́ da ndi ídilkąąh, ła'íí na'ídíłkid ła'íí agodit'áhíí zhą bił nłt'éé, áí ła'
bíyééhíí ídáhách'it'iinníí áile', ła'íí ałch'ı́' nagonłkaadíí, dénchǫ'égo aayá'iti'íí, ła'íí nchǫ'go
łaadaagoch'odlííhíí ałdó' áile', 5 Nnee ágádaat'eehíí biini' daachǫǫdgo da'anii ágot'eehíí
bits'ą́'zhı́'go ádaasdzaahíí dayúweh łahadaadit'áh, daazhógo Bik'ehgo'ihi'nań k'ehgo
ách'ít'ééhíí bee ich'it'ı́ı́ daanzı́: ágádaat'eehíí doo bił nahkai da. 6 Ndihíí Bik'ehgo'ihi'nań
k'ehgo ách'ít'ééhíí ła'íí koł dábik'ehyú ch'ihiniaahíí da'anii bee łą́ą́go ich'it'ı́ı́. 7 Doo
nt'é ni'gosdzáń biká' bił daagosiidlı́ı́ da, áídí' da'aniigo daan'niigo doo nt'é ch'ídaan'né'
da doleeł. 8 Nohwihidáń ła'íí nohwi'íí daagolı́ı́łíí bighą nohwił daagozhǫǫ́ le'. 9 Áídá'
hádaałdzil hádaat'iinníí nabídaadintaahíí ła'íí bánakı́'íí'ááhíí yee nihidéh, ła'íí doo daagoyąą
dago ła'íí íní'da'dilni'go nchǫ'go hádaat'iinníí yee nihidéh, áí daabiłchǫǫh, ła'íí da'itsaahíí
begoz'ąą yunee' odaabiłkaad. 10 Bestso bidáhzhı́' ch'ilı́ı́łíí nchǫ'go ágot'eehíí dawa bikeghad
at'éé: áí ła' ídáhádaat'ı́ı́go odlą' yits'ą́'zhı́' ádaanee', ła'íí łą́ą́go doo bił daagozhǫǫ́ dahíí
yee íní'da'dilni'. 11 Ndihíí ni, Bik'ehgo'ihi'nań bána'iziidíí ńlíni, ágádaat'eehíí dawa
bits'áńlyeed; dábik'ehyú áńt'éé le', Bik'ehgo'ihi'nań be'áńt'éé le', ni'odlą' golı́ı́ le', nił'ijǫǫ́
le', níni' k'eh áńłsı́, ła'íí nijíí yunee' isht'egodnt'éé le'. 12 Nohwi'odlą' bá nagonłkáad le',
dahazhı́' ihi'naahíí nłdzilgo hóńtą', áí bich'ı́' ni'dokéed ni', áídí' ch'iláni biááł ni'odlą'
bee háńdzii ni'. 13 Díí nawode bee ágániłdishnii, Bik'ehgo'ihi'nań dawahá daahi'naago
áyíłsinníí binadzahgee, ła'íí Christ Jesus, Pontius Pilate holzéhi biááł bi'odlą' nłt'éégo yee
hadzii n'íí ałdó' binadzahgee; 14 Díí begoz'aanníí bikísk'eh áńt'éé, doo hayú naa daats'idiłhił
dago, doo naa dahgosit'aah dago, Jesus Christ nohweBik'ehń nádzáázhı́': 15 Áí bijı́ı́ biká'
ngonyáágee Bik'ehgo'ihi'nań ch'í'nah áile' ndi at'éé, áń zhą́ Nant'án baa gozhóónníí, ízisgo
nant'ánhíí bitisgo Nant'án, yedaabik'ehíí bitisgo yeBik'ehń; 16 Ihi'naa doo ngonel'ąą dahíí

da'áń zhą bits'ą'dí'hi at'éé, áń idindláádíí yiyi' golı́ı́, doo hadíń ákóne' nowáhi at'éé da; áń doo hak'e nnee bo'ı́ı́ da, doo daabołtséh át'éé da: áń dahazhı́' dilzı́ le', ła'íí dahazhı́' dawa yebik'eh le'. Doleełgo at'éé. 17 Nnee ni'gosdzáń biká' hádaałdzilíí gádaabiłnnii, Doo itisgo ídaadisołnil da le', ła'íí yee hádaałdzilíí dá doo ba'olníízhı́' doo ba'ołíí da le', áídá' Bik'ehgo'ihi'nań hináhi bada'ołíí le', áń biłgoch'oba'go dawahá nohwił dábik'ehyú doleełíí ch'ída'izkaadgo nohwaa yihiníłł. 18 Nłt'ééhíí baa nahkai le', daabilnnii, łąągo nłt'éégo ánádaaht'ı́ı́ł, ła'íí nohwíyééhíí ła'dí' nadaahniih, ła'íí ich'odaahnii le'; 19 Kı́h bitł'ááh łedn'aahíí nłdzilyúgo kı́híí nłdzilgo goz'ąą, da'áík'ehgo nłt'éégo ánádaaht'ı́ı́łyúgo yunáásyú goldohyú nłdzilgo nasozı́ı́ doleeł, áík'ehgo ihi'naa doo ngonel'ąą dahíí bee daahinohnaa doo, daabiłnnii. 20 Timothy, bee na'osdli'íí baa gonyąą́, yati' Bik'ehgo'ihi'nań doo bik'eh dahíí, ła'íí yati' da'ílínígo nadaagoch'ijaahíí bits'ą'zhı́' áńt'éé, ła'íí ígoł'ąągo bił'ígózinii ga'ánolini, Bik'ehgo'ihi'nań biyati' bits'ą'zhı́' iłch'ígót'aahíí, ałdó' bits'ą'zhı́' áńt'éé. 21 Ła' áí ił'ígózinii daayodlągo da'anii odlą'íí yits'ą'zhı́' ádaane'go nda'ahiłsiih. Bik'ehgo'ihi'nań biłgoch'oba'íí bee nich'ı́' goz'ąą le'. Doleełgo at'éé.

THE SECOND EPISTLE OF PAUL THE APOSTLE TO TIMOTHY

1 Bik'ehgo'ihi'n̲ań bik'ehgo shíí Paul, Christ Jesus binal'a'á nshłíni, Christ Jesus biyi'
ihi'n̲aahíí nohwá ngon'áánííi bik'ehgo, 2 Timothy, shiye' dázhǫ́ shił nzhóni, bich'ı̨'
k'e'eshchii: Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwiTaa, Christ Jesus nohweBik'ehń biłgo biłgoch'oba'íí,
ła'íí bits'ą́'dí' aatét'íi ła'íí ałch'ı̨'gont'ééhíí bee nich'ı̨' goz'ąą le'. 3 Nłt'éégo ánásht'ı̨ı̨łgo
bígonsı̨go, daashitaa n'íí ádaadzaa n'íí k'ehgo Bik'ehgo'ihi'n̲ań bá na'isiid; áń ba'ihénsı̨go
shi'okąąhíí bee nínádishn̲íhgo, tł'é'gee hik'e jı̨ı̨gee dá'oshkąąh nt'éé; 4 Nin̲áá tú n'íí
bínáshn̲iihgee k'azhą́ nániistséh, dázhǫ́ naa shił gozhǫ́ǫ́ doleełhíí bighą; 5 Dantsé niwóyé,
Lois, áídí' nimaa, Eunice, da'an̲ii bi'odlą'íí bínádishn̲íh, hik'e ni ałdó' odlą' da'ágát'éhi niyi'
begoz'ąągo bígonsı̨ go'ı̨́ı́. 6 Áí bighą díí bínáńln̲íh hásht'ı̨́ı́, niká' ndinshn̲iidá' niyi' golı́ı́
doleełgo Bik'ehgo'ihi'n̲ań naa yiné' n'íí kǫ' nádnłtłaadgo diltłi'híí k'ehgo dáhin̲aa nt'éégo
áńłsı̨. 7 Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwiini' hąhgo natsekees doo nohwaidin'ąą da; áídá' natsekees
nalwodíí, koł'ijóóníí, ła'íí ídaagondzáání nohwaidin'ąą. 8 Áík'ehgo nohweBik'ehń baa
nagoln̲í'go doo bik'e ídaayándzı̨ da, shíí áń bighą ha'ásítíníí ałdó' shaa nagoln̲í'go doo bik'e
ídaayándzı̨ da: áídá' ni ałdó', Bik'ehgo'ihi'n̲ań binawodíí bee, yati' baa gozhónihíí bighą
nyee'i niniigonłt'éé le'; 9 Áń hasdánohwihezn̲il, ła'íí godiyı̨hgo bá na'idziidgo hanohwi-
hezn̲il, nłt'éégo ánádaahiit'ı̨ı̨łíí doo bighą da, áídá' dabíí bighanigolı́ı́híí ła'íí biłgoch'oba'híí
bighą, áí Christ Jesus bee nohwaidin'ąą lǫ́k'e, ni'gosdzáń doo hwahá begodigháh dadá';
10 Áí k'adíí ch'í'n̲ah silı̨ı̨, Jesus Christ Hasdánohwihezn̲ilíí hit'ı̨ı̨ silı̨ı̨híí bee; áń da'itsaahíí
nohwá yó'oyiné', ła'íí ihi'n̲aahíí ła'íí doo da'itsaah dahíí yati' baa gozhóni bee got'ı̨ı̨zhı̨'
nyiné': 11 Áí yati' baa gozhónihíí baa yánáshtihgo, ła'íí doo Jews daanlı̨ı̨ dahíí bich'ı̨'
yides'a'íí ła'íí bił ch'ígó'aahíí nshłı̨ı̨go háshi'doltı̨ı̨. 12 Áí bighą goyéé'go shich'ı̨' nagowaa,
ndi doo ídaayánsdzı̨ da, hadíń hosisdlą́ądíí bígonsı̨híí bighą, ła'íí nt'é bee ba'oshłííhíí
Jesus nadáhíí bijı̨ı̨zhı̨' shá yin̲ádéz'ı̨ı̨go yínel'ąągo bígonsı̨. 13 Yati' baa gozhóni shits'ą́'dí'
idesíníts'ąą'íí ágádishn̲ii n'íí k'ehgo hónłtą', Christ Jesus biłdała'á ńlı́ı́go odlą' hik'e iłʼijóóníí
bee hin̲ááłgo. 14 Nłt'éégo ágot'eehíí naa hi'né' n'íí, Holy Spirit nohwiyi' golíníí bee nłt'éégo
bin̲ádíń'ı̨ı̨. 15 Asia golzeedí' daagolíníí dawa shits'ą́'zhı̨' ádaasdzaa bígonłsı́, Phygéllus ła'íí
Hermógenes ałdó' itah. 16 NohweBik'ehń Onesíphorus bichągháshé biłgo yaa ch'oba' le';
áń da'iłháné shił gozhǫ́ǫ́go ánáshił'ı̨ı̨, bésh hishbizhíí bee daashidestł'ǫ́ǫ́ ndi doo yik'e
ídaayándzı̨ da: 17 Áídá' Romeyú naghaadá' dázhǫ́ shikáhantaago shaa nyáá. 18 Áík'ehgo
nohweBik'ehń nadáhíí bijı̨ı̨ baa ch'oba' doleeł; áń Éphesus golzeeyú doo áłch'ídé shá
áyíílaa n'íí nłt'éégo bígonłsı́.

2

1 Áík'ehgo shiye' ńlínihíí, niyi'siziiníí nanlwod le', Christ Jesus biłgoch'oba'íí nainé'íí bee.
2 Nn̲ee łą́ągo bin̲ááł ałch'ígoni'áánííi, ni ałdó' nn̲ee bada'óńłiihíí bił ch'ígon'áahgo, bíí ałdó'
nn̲ee ła'ihíí yił ch'ídaago'aah le'. 3 Jesus Christ bisilááda nłt'éé́híí ńlı́ı́go łahdí' nyé'i nini-
igonłt'éé le'. 4 Hadíń nagonłkaadíí, siláada ábíílaahíí yił goyiłshǫ́ǫ́ doleełgo hat'ı́ı́híí bighą
doo siláada zhin̲éégo ágot'ee dahíí doo nanábinłtł'ogi at'éé da. 5 Hadíń nadaagolzéégee
itah nlı̨ı̨go, begoz'aaníí bikísk'ehyú át'ééyúgo zhą́ gonłneego ch'ah hobı̨ı̨híí baa dot'aał.
6 K'e'dileehíí nyeego na'iziidíí, dantsé inot'ı̨ı̨łíí bíyéé doleełgo goz'ąą. 7 Ádishn̲iihíí baa nat-
síńkees; áík'ehgo nohweBik'ehń dawa nił ígózı̨go ánile'. 8 Jesus Christ bínáńln̲iih, áń David
bits'ą́'dí'go nlíni daztsąądí' naadiidzaa, yati' baa gozhóni baa nagoshn̲i'híí k'ehgo: 9 Áí
yati' baa gozhóni bighą shiniigonłt'éégo bésh hishbizhi bee da'shidehestł'ǫ ndi, nchǫ'go
at'ínihi k'ehgo; ndihíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań biyati'íí doo łestł'ǫ́ǫ da. 10 Nn̲ee Bik'ehgo'ihi'n̲ań
yitahaslaahíí ałdó' Christ Jesus binkááyú hasdáyidon̲iiłgo bits'ą́'idindláádíí bíyéé doleełhíí
bighą dawa bee shich'ı̨' ágot'ee ndi bich'ı̨' dahnshdǫh. 11 Díí ágolzeehíí da'an̲ii ágolzéhi:
Jesus bił nane'na' lǫ́k'eyúgo bił nádaahii'n̲aa doo ałdó': 12 Nohwiniigonłt'éé lǫ́k'eyúgo

bił nadaant'á doleeł: áídá' doo bídaagonlzį da daabiłn'ṇiiyúgo, bíí ałdó' doo nohwí-
gonsį da nohwiłṇii doleeł. [13] Néé doo da'ohiidlą̨ą da lę́k'e ndi, bíhíí t'ah da'ágát'éégo
da'áṇííyú át'éé: áṇííhíí doo łahgo at'éégo nádleeh da. [14] Ániłdishṇiihíí nṇee bił nanádaagolṇí', áídí' nohweBik'ehń binadzahgee nłdzilgo gádaabiłnṇii, Yati' da'ílíné doo bighą
łahada'doht'áh da le', áí doo nłt'éé holeeh at'éé da, ndihíí ódaayésts'aaníí daabiłchǫǫhíí
zhą́ hileeh. [15] Nłt'éégo baa nanṇáh, Bik'ehgo'ihi'ṇań binadzahgee nłt'éégo áńt'éé doleełhíí
bighą, na'iziidíí doo ídaayándzį bik'eh dahíí ńlį́į́ le', yati' da'aṇiihíí dábik'ehyú bee
ałch'ígon'áah le'. [16] Yati' Bik'ehgo'ihi'ṇań doo bik'eh dahíí ła'íí da'ílínégo nagoch'ijaahíí
doo óyénłts'ą̨ą da: áí dayúweh doo daach'idnłsį dago ádaakoliił. [17] Áí biyati'íí łóód
kots'í yiyą̨ąhíí k'ehgo at'éé: Hymenéus ła'íí Philétus daaholzéhi, áí ágádaat'ee itah;
[18] Áí da'aṇii ágot'eehíí yił ndaahiłsiih, naneznadí' naach'idiikáhíí iłk'idá' bech'ígonyáá
daaṇiigo; áík'ehgo łáni bi'odlą' yił nadaagodesgeed. [19] Bik'ehgo'ihi'ṇań baa ałch'ígót'aahíí
nłdzilgo begoz'ą̨ą, kįh bitł'ááh iz'aaníí nłdzilgo si'ą̨ąhíí k'ehgo, díí k'ehgo nkó biká'
dahgoz'ą̨ą, NohweBik'ehń hadíí bíyééhíí yígółsį, ła'íí, Hadíń Christ bizhi' yozhííhíí doo
bik'ehyú ágot'ee dahíí yits'ą́'zhį' at'éé le'. [20] Nṇee hałdzilíí bigową yuṇe' doo ts'aa óodo
ła'íí bésh łigai bee ádaaszaahíí zhą́ siṇil da, tsį ła'íí łeezh bee ádaaszaahíí ałdó' siṇil;
ła' nłt'éégo bighanigolį́ígo ádaaszaa, ła'ihíí da'ádzaahíí bighą ádaaszaa. [21] Dahadíń áí
nchǫ'go ágot'eehíí yits'ą́'zhį' at'éégo dilkǫǫhgo ádilzįyúgo, ts'aa nłt'éégo bighanigolínihíí
k'ehgo ábi'dolṇiił, Bik'ehgo'ihi'ṇań bá hadelzaago, áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'ṇań bił nłt'éégo
yił na'iziid doleeł, nłt'éégo na'idziidíí dawa bighą ałch'į'hilzaa. [22] Nchǫ'go ágot'eehíí ánii
nakaiyehíí hádaat'íni bits'ą́'zhį'go áńṇéh: áídá' dábik'ehyú ágot'eehíí, odlą', koł'ijóónii,
ła'íí ałch'į'gont'ééhíí be'áńt'éé, bijíí biyi' daagozhóónii nohweBik'ehń yich'į' ádaaṇiihíí
bił hikáh. [23] Doo goyą́ą́ dago, doo nt'é yígółsį dago na'ídíłkidíí doo bił łaha'dnt'áh da,
ágádaat'eehíí ałch'į' hadaashkeego ádaabiléhgo bígonłsį́. [24] NohweBik'ehń yána'iziidíí doo
hashkeego goz'ą̨ą da; áídá' nṇee dawa yich'į' nzhoonii, ła'íí nłt'éégo ałch'ígó'aahíí, ła'íí bíni'
k'eh nlį́ą le': [25] Bits'ą́'zhį' ádaat'eehíí yich'į' nzhǫǫgo yił ch'ígó'aah le'; Bik'ehgo'ihi'ṇań,
nchǫ'go ágot'ee n'íí yits'ą́'zhį' ádaabile' ndi at'éé shį, áík'ehgo da'aṇii ágot'eehíí yídaagołsį
ndi at'éé; [26] Áík'ehgo yídaagodołsį́ł, ch'iidn nant'án áṇííyú ánádaat'ą́ł́híí bighą isnáh
ádaabisdlaadá' daabishjizh n'íí yiyi'dí' hadokah doleeł shį ałdó'.

3

[1] Díí ałdó' bígonłsį́ le', nnágodáhyú négodzidíí begodigháh doleeł. [2] Nṇee dabízhą́
ídił daanjǫǫ́ doleeł, bestso ídáhádaat'ą́ doo, ída'odlíígo ídaayádaałti' doo, ídaadilką̨ąh
doo, nchǫ'go aayádaałti' doo, bizhchiinii doo daidits'ag da doo, doo ihédaanzį da doo,
doo bił daagodiyįh da doo, [3] Doo k'ídaanzį da doo, ádaaṇiihíí doo ádaaṇe' da doo,
daazhógo aadahdaago'aa doo, nchǫ'íí yisna' daanlą́ą doo, bédaagodzid doo, nṇee nzhǫǫgo
ádaat'eehíí bił daanchǫ' doo, [4] Nada'ich'aahíí daanlą́ą doo, dabízhą́ daabik'eh doo, itisgo
na'ídi'ṇil doo, Bik'ehgo'ihi'ṇań bił daanzhǫǫ le'at'éhi gonedliinii zhą́ itisgo bił daanzhǫǫ
doo; [5] Dábiká'yú zhą́ ínashood daanlą́ą́go Bik'ehgo'ihi'ṇań binawod doo biká'zhį' daahit'ą́ą́
da: nṇee ágádaat'eehíí bits'ą́'zhį' áńt'ee. [6] Áí bitahyú nṇee ła' nadaach'áhi daanlą́ą́go
gotahyú nadaakaigo isdzáné doo daagoyą́ą́ dahíí, nchǫ'íí łą́ą́go ye'ádaat'éhi, isnáhgo
ádaile'go ádaaṇiihíí da'aṇii daanzą́ą́go ádaile', áí dabíí ałtah at'éégo nchǫ'go natsekeesíí
ch'a'odaabihiṇiił, [7] Dábik'ehn ídaagoł'aah, ndihíí da'aṇii ágot'eehíí ch'éh yídaagoł'aah.
[8] Jánnes ła'íí Jámbres daaholzéhi Moses yich'į' nadaagonłkaad ádaat'ee n'íí k'ehgo, áí
nṇeehíí da'aṇii ágot'eehíí yich'į' nadaagonłkaad, áí biini' daanchǫ'go odlą' yits'ą́'zhį'
ádaat'ee. [9] Áídá' doo łą́ą́go ładaayile' da: Jánnes ła'íí Jámbres doo goyą́ą́ dahíí nṇee
dawa bich'ą́' ch'í'ṇah ádaaszaa n'íí k'ehgo, áí nṇee doo daagoyą́ą́ dahíí ałdó' dawa
bich'ą́' ch'í'ṇah ádaadolṇiił. [10] Áídá' shíí shígosíńłsą́ą́d, ałch'ígonsh'aahíí, she'at'e', bighą
hinshṇaahíí, she'odlą', ńzaadyú bágohish'aałíí, shił ijóónii, shíni' k'eh ánłsinii, bígonłsį́,
[11] Shini'goch'idile' n'íí, ła'íí góyéé'go shich'ą́' nagowaa n'íí, Ántioch ła'íí Icónium ła'íí Lýstra
daagolzeeyú shich'ą́' ágodzaa n'íí; shini'daagoch'idile' n'íí bitis síĺą́́híí dawa bígonłsį́: áí
dawa biyi'dí' nohweBik'ehń ch'íshinłtą́ą́. [12] Da'aṇiigo gádishṇii, nṇee dawa Bik'ehgo'ihi'ṇań

bikísk'ehyú, Christ Jesus binkááyú daahi<u>n</u>aa hádaat'iiníí bini'daagoch'idile' doleeł.
13 Áídá' n<u>n</u>ee daanchǫ'íí ła'íí k'izéda'dił̨teehíí dayúwehégo ádaa<u>n</u>iił, nadaach'aago ła'íí
dabíí ałdó' bich'į' nadaadi'ch'aa. 14 Áídá' nihíí, bígonł'ąą n'íí ła'íí nłdzilgo osíńdlą̨ądíí
dayúweh be'áńt'éé, hadíń bits'ą́'dí' bígonł'aaníí bínál<u>n</u>iihgo; 15 Ła'íí Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań biyati'
bek'e'eshchiiníí godilzini hosíńdlą̨ądgo hagot'éégo Christ Jesus binkááyú hasdán<u>n</u>áhíí
nił ch'ígó'aahíí t'ah áńłts'ísédá' bígosíńłsį́d ałdó' bínál<u>n</u>iih. 16 Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań biyati'
bek'e'eshchiiníí dawa n<u>n</u>ee Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań binkááyú k'eda'ashchį́, áí ił̨ch'ígót'aahíí
bee ílı́ı́, konchǫ'íí koł ch'í'<u>n</u>ah al<u>n</u>e'íí bee, ił̨ch'į'kole'íí, ła'íí dábik'ehyú ágot'eehíí koł
ch'ígó'aahíí bee ílı́ı́: 17 Áí bee n<u>n</u>ee Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań bíyééhíí ił̨ch'į'il<u>n</u>e', ła'íí nłt'éégo
ánádaat'ı́ı́łíí dawa yitis nel'ąą doleeł.

4

1 Áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań ła'íí Jesus Christ nohweBik'ehń, hit'ı́ı́go nadzáágo
nant'aa doleełíí, daahi<u>n</u>aahíí hik'e nanezna'íí yádołtihi, áń binadzahgee gániłdish<u>n</u>ii;
2 Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań biyati' bee yáńłti'; doo ngo<u>n</u>áhgo da, da'adzaayú bił ch'ída'itı́'yú ła'íí
doo bił ch'ída'itı́' dayú; nchǫ'go ágot'eehíí ch'í'<u>n</u>ah áńłsı́, bił daadntéhgo bidag yáńłti',
nyee ndi dayúweh bágo'ááłgo bił ch'ígon'áah. 3 N<u>n</u>ee da'a<u>n</u>ii ił̨ch'ígót'aahíí dázhǫ́ doo
hádaat'ı́ı́ dago bengodogaał; áídá' yati' da'ílínéhíí dabíí bi'at'e' nchǫ'íí bik'ehgo yíká
na'ódaayiłts'ı́'go, áí bił ch'ídaago'aahíí yiká daadéz'ı́ı́ doleeł; 4 Da'a<u>n</u>ii ił̨ch'ígót'aahíí
yits'ą́'zhı́'go ńdaalyis doleeł, yati' daazhógo ágol<u>n</u>éhi zhą́ hádaat'ı́ı́ doleeł. 5 Áídá' nihíí
dawahá bich'ı́' ídaagondzą́ą́, nyéé'go nich'ı́' nagowaa lę́k'e ndi bich'ı́' dahńłdǫh, yati' baa
gozhóni baa yáńłti'go na'iziid, na'idziid nainé' n'íí łanléh. 6 Shíí ił̨k'idá' da'itsaahíí k'ad baa
shi'dilteeh, k'ad dah dishahíí kodí' begoz'ąą. 7 Shi'odlą'híí bighą nłt'éégo nagonełkáad,
ił̨hach'idikáhgee hishwołhíí k'ehgo nasdziid shaa hi'né'hi dawa łashłaa, da'a<u>n</u>ii odlą'íí
ił̨ch'ígoní'ą́ą́: 8 K'adíí dábik'ehyú ách'ít'éehíí bighą ch'ah hobı́ı́híí shá k'ihzhı́' nnit'ą, áí
nohweBik'ehń dábik'ehyú át'éégo kaa yánáltihíí shaa yí'aah, nadáhíí bijı́ı́: doo dashízhą́
shaa hit'aah da, nohweBik'ehń ch'í'<u>n</u>ah ádil<u>n</u>e'íí bił daanzhǫǫgo yiká daadéz'iiníí dawa
yaa daayi<u>n</u>íił ałdó'. 9 Dáhadnl<u>n</u>íhgo shaa n<u>n</u>áh: 10 Démas holzéhi yó'oshiłt'e', díí ni'gosdzáń
biká' ágot'eehíí bił nzhǫǫgo Thessaloníca golzeeyú óyáá; Créscens holzéhi Galátiayú óyáá,
Titus holzéhi Dalmátiayú óyáá. 11 Luke zhą́ kú sidaa. Dahagee n<u>n</u>áhgee Mark bił n'ásh:
áń shinasdziidíí bee dázhǫ́ shich'o<u>n</u>íhi at'éé. 12 Tíkikas holzéhi Éphesusyú oł'a'. 13 Áídí'
dínyaago shi'íícho Tróas golzeeyú Cárpus bigowągee niiłtsooz n'íí shá ńłtsóós, naltsoos
ałdó', ikágé biká' k'eda'ashchı́ı́go ádaaszaa n'íí, áí dázhǫ́ hásht'ı́ı́. 14 Alexánder holzéhi,
béshłitsogi nayiziidi, dázhǫ́ nchǫ'go áshíílaa: nohweBik'ehń áń ánát'ı́ı́łhíí bich'ı́' na'i<u>n</u>iił
ndi at'éé: 15 Ni ałdó' áń baa gonyą́ą́; nohwiyati' yich'ı́' nagonłkaad ni'. 16 Dantsé shaa
yá'iti'dá' doo hadíń sha'ashhah sizı́ı́ da ni', n<u>n</u>ee dawa yó'odaasidez'ąą ndi, Díí nchǫ'ihíí
doo biká'zhı́' daaleeh da, dish<u>n</u>iigo Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań bá náhoshkąąh. 17 Da'ágát'éé ndi
nohweBik'ehń sha'ashhah sizı́ı́ ni', shinawod shá ágółsı́go; yati' dawa yídaagodolsı́ı́ł,
ła'íí doo Jews daanlı́ı́ dahíí dawa daididots'ı́ı́ł doleełhíí bighą: áík'ehgo ndóícho bizé'dí'
háshi'doltı́ı́ ni'. 18 NohweBik'ehń nchǫ'go ádaat'ı́ı́híí dawa bits'ą́'dí' hashiłteeh ndi at'éé,
áídí' yaaká'yú yebik'ehíí bengonyáázhı́' shi<u>n</u>ádéz'ı́ı́ doleeł: áń dázhǫ́ ba'ihégosı́ le' doo
ngonel'ąą dayú dahazhı́'. Doleełgo at'éé. 19 Prísca hik'e Áquila daaholzéhi, Gozhǫǫ́, shá
biłn<u>n</u>ii, Onesíphorus bichągháshé biłgo ałdó'. 20 Erástus holzéhi t'ah Corinthgee sidaa:
Tróphimus holzeehíí Milétum golzeegee n<u>n</u>iihgo sitı́ı́dá' dahdiyáá ni'. 21 Dáhadnl<u>n</u>íhgo doo
hwahá hai nágodleeh dadá' shaa n<u>n</u>áh. Eubúlus, Púdens, Línus, ła'íí Claudia daaholzéhi,
Gozhǫǫ́, daanił<u>n</u>ii, odlą' bee nohwik'ííyú dawa ałdó'. 22 Jesus Christ nohweBik'ehń
niyi'siziiníí yił nlı́ı́ le'. Biłgoch'oba'íí bee nohwich'ı́' goz'ąą le'. Doleełgo at'éé.

THE EPISTLE OF PAUL THE APOSTLE TO TITUS

1 Shíí Paul, Bik'ehgo'ihi'n̲ań bána'isiidíí ła'íí Jesus Christ binal'a'á nshłíni k'e'eshchii;
díínko bighą shides'a', nn̲ee Bik'ehgo'ihi'n̲ań yitahaslaahíí bi'odlą' nłdzil doleełgo ła'íí
dayúwehégo da'an̲ii ágot'eehíí yídaagołsį̱h doleełgo, áí bee nn̲ee Bik'ehgo'ihi'n̲ań
yikísk'eh ádaat'eego al n̲e'; 2 Áí bee dahazhį̱' ihi'n̲aahíí yiká daadéz'į̱, áí Bik'ehgo'ihi'n̲ań,
doo łé'ałchóhi da, yee nohwá ngon'ą́ą́ lę́k'e, ni'gosdzáń doo hwahá nnit'aa dadá'; 3 Áík'ehgo
baa gonyáágee biyati' yaa yánáltihíí yee ch'í'n̲ah ágólaa, áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'n̲ań Has-
dánohwin̲iiłíí yengon'ą́ą́go biyati' baa yashti'go shaa det'ąą; 4 Titus bich'į̱' k'e'eshchii,
nohwi'odlą' dała'áhíí bee shiye' nlíni: Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwiTaa ła'íí nohweBik'ehń
Jesus Christ Hasdánohwin̲iiłíí biłgoch'oba'íí ła'íí bits'ą́'dí' aatét'íi ła'íí ałch'į̱'gont'ééhíí bee
nich'į̱' goz'ąą le'. 5 Díí bighą Crete golzeegee nninił tł į̱́ ni', dawahá doo ałch'į̱'hilzaa dahíí
ałch'į̱'nle'go, kį̱h nagozn̲ilíí dawago ínashood yá nazį̱ doleełíí hahin̲íłł, ániłdishn̲ii n'íí
k'ehgo: 6 Áí nn̲ee doo hagot'éégo baa dahdaagosit'aa dahi daanlį̱ doo, bi'aa dała'áhi,
bichągháshé da'odlą́ągo, nchǫ'íí dagohíí doo daadits'ag dahíí doo daabiłdi'n̲ii dahi zhą́
hahin̲íłł. 7 Ínashood yin̲ádéz'iinii, bishop holzéhi, Bik'ehgo'ihi'n̲ań yána'iziidíí nlį̱go
doo hagot'éégo baa dahgosit'aa dahíí, doo dabízhą́ bik'eh dahíí, doo hashkee dahíí, doo
idlą́ą dahíí, doo dagoshch'į̱' bágochį̱h dahíí, bestso doo yidáhzhį̱' at'éé dahíí nlį̱ le';
8 Bahasta' nakahíí bił nzhoonii, nn̲ee daanłt'ééhíí bił nzhoonii, biini' golíínii, dábik'ehyú
át'ééhíí, godnłsíníí, dabíí ádaagodzaanii nlį̱ le'; 9 Bił ch'ígót'ą́ą́ n'íí k'ehgo yati' ba'oln̲iihíí
nłdzilgo yotą' le', áík'ehgo da'an̲ii ałch'ígót'aahíí bee nn̲ee yidag yałti' doleeł, ła'íí
yits'ą́'zhį̱' ádaat'eehíí da'an̲ii ałch'ígót'aahíí yił ch'í'n̲ah ágole' doleeł. 10 Nn̲ee łáni yati'
yił nakaihi, yati' da'ílíné ła'íí k'izé'idiłteehíí yee yádaałti', circumcise ádaanohwi'doln̲e',
daanohwiłn̲iihíí itisgo: 11 Nn̲ee ágádaat'eehíí doo dayúweh yádaałti' dago ádaabi'diln̲e'go
dábik'eh; áí nn̲eehíí doo bee ałch'ígót'aah bígonedzą́ą dahíí bestso hádaat'į̱łíí bighą yee
ałch'ídaago'aahgo nn̲ee bichągháshé biłgo yił nadaagodesgeed. 12 Ła' itah nlíni, yun̲áásyú
ágon̲e'íí báyo'iinii gán̲ii, Cretedí' daagolíni dábik'ehn łéda'ałchóhi, dziłká'yú daagolíni
bégódzidíí k'ehgo ádaat'éhi, bił daagoyéé'go daadichinii daanlį̱, n̲ii. 13 Díí yaa nagoln̲i'íí
da'an̲ii. Áík'ehgo bił daadntéh, da'an̲ii ałch'ígót'aahíí zhą́ daayodlą́ą doleełhíí bighą; 14 Jews
daanlíni yati' daazhógo ádaagole'íí, ła'íí nn̲ee da'an̲ii ágot'eehíí yits'ą́'yúgo ádaat'eehíí
yendaagos'aanii doo daidits'ag da doleełhíí bighą bił daadntéh. 15 Nn̲ee biini' daanzhoonii
nłt'éégo ágot'eehíí zhą́ yaa natsídaakees: áídá' daanchǫ'íí ła'íí doo da'odlą́ą dahíí nchǫ'go
ágot'eehíí zhą́ yaa natsídaakees; biini' daachǫǫdgo nt'é nłt'éégo at'éé dagohíí nchǫ'go at'éé
doo yídaagołsį̱ da daasilį̱. 16 Bik'ehgo'ihi'n̲ań bídaagonlzį̱ daan̲ii ndi ánádaat'į̱łíí bee doo
hádaat'į̱ dago bígózį̱, bik'edaach'inn̲iih, ła'íí doo da'dits'ag da, ła'íí nłt'éégo ánádaat'į̱łíí
dawa doo yik'eh shijeed da.

2

1 Áídá' nihíí, dawahá da'an̲iigo ałch'ígót'aahíí bikísk'eh ałch'ígon'áah: 2 Nn̲ee bádaayáńhíí
gádaabiłnn̲ii, Nohwiini' daagolį̱́ le', daanohwich'idnłsį̱ le', ídaa daagonohdzą́ą le', no-
hwi'odlą', ła'íí nohwił'ijóónii, ła'íí nohwíni' k'eh ádaanołsinii bee nłdzilgo nasozį̱ le'.
3 Isdzáné bádaayáńhíí gádaabiłnn̲ii, Nohwíí ałdó' nt'é ánádaał'į̱łíí bee Bik'ehgo'ihi'n̲ań
daadinołsį̱ le', doo ch'in̲ii daan̲iihíí daanohłį̱ da le', idlą́ąhíí doo bik'e isnáh daanohłį̱
da le', nzhoonii zhą́ bee ałch'ídaagonoh'aah le'; 4 Isdzáné ánii nakaiyehíí biini' daagolí̱go
biką' ła'íí bichągháshé bił daanzhǫǫgo yił ch'ídaagonoh'aah le', 5 Daagoyą́ą́go, biini' ła'íí
ánádaat'į̱łíí daanzhǫǫgo, gową zhą́ yaa daabiini'go, biką'íí daidits'ago, Bik'ehgo'ihi'n̲ań
biyati' doo nchǫ'go baa yati' da doleełhíí bighą, áí dawa yił ch'ídaagonoh'aah, daabiłnn̲ii.
6 Nn̲ee ánii nakaiyehíí ałdó', Nohwiini' daagolį̱́ le', daabiłnn̲ii. 7 Dawahá bee nłt'éégo
ánách'ot'į̱łíí bikísk'eh ch'ogaałíí bee ch'í'n̲ah ádinlzį̱ le': da'áígee ałch'ígon'áah, gonyą́ą́go
ła'íí da'an̲ii ánn̲iigo, 8 Yati' dábik'ehíí doo bee naa dahgosit'aa dahíí bee yáńłti'; hadíń

yits'ą́'zhį' at'éehíí yik'e ídaayándzį doo, doo hagot'éégo nchǫ'íí yee naa yałti' dahíí bighą. [9] Na'iziidíí daanohłíni, nohwinant'a' daadohts'ag le', ła'íí dawahá ádaahłe'gee nohwinant'a' bił dábik'ehyú ánádaaht'įłł le', daabiłnnii; doo nohwinant'a' t'ąązhį' bich'į' yánádaałti'go da; [10] Doo da'noh'ąąh da, dawahá bee nohwaa daach'ołííhíí ch'í'nah ádaanołsį; dawahá bee Bik'ehgo'ihi'nań Hasdánohwiniiłíí baa iłch'ígót'aahíí nzhǫǫgo nohwik'izhį' hit'ąą doleełhíí bighą, daabiłnnii. [11] Bik'ehgo'ihi'nań biłgoch'oba'íí bee nnee dawa hasdákáh doleełgo bich'į' ch'í'nah alzaa. [12] Áí Bik'ehgo'ihi'nań doo bikísk'eh ihi'naa dahíí ła'íí ni'gosdzáń biká' dawahá nchǫ'íí hádaahiit'iinií yó'odaant'aahgo bee nohwił ch'ígót'aah, ła'íí díí ni'gosdzáń biká'gee daagondzą́ągo, dábik'ehyú ádaant'eego, ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań bikísk'eh daahii'naa doleełgo nohwił ch'ígót'aah; [13] Bik'ehgo'ihi'nań ízisgo at'éhi ła'íí Jesus Christ Hasdánohwiniiłíí bits'ą́'idindláádgo ch'í'nah hileehíí bikádaadéet'ąą, áí ndaahóndliigo nohwiyaa gozhǫǫ́; [14] Áń bidiłíí bee nanánohwesniigo nchǫ'íí dawa bits'ą́'dí' hanánohwihes'nilhíí bighą Jesus nohwá n'ádeltąą, ła'íí bíyéé daahiidleehgo nasdziid nłt'éehíí bich'į' dahdaanldǫh doleełgo nohwinchǫ'íí da'ádąhgo ádaanohwiléhíí bighą ałdó' nohwá n'ádeltąą. [15] Díí bee bił nadaagolní', bidag yáńłti', dawahá bee nik'ehgo bił daadntéh. Nnee doo ła' hayaa ánóle' hela'.

3

[1] Binant'a' ła'íí daabik'ehíí da'ádaaniiyú ádaat'eego yínádaalniihgo ádaanłsį, binadaant'a' daadits'ago, ła'íí nłt'éégo ánádaat'ąłíí dawa dagoshch'ą' ádaile'go, [2] Doo hadíń nchǫ'go yaa yádaałti'go da, doo iłch'ą' hadaashkeego da, áídá' nzhǫǫgo ádaat'eego, ła'íí nnee dawa bich'ą' nłt'éégo ádaat'eego yínádaalniihgo ádaanłsį. [3] Néé ałdó' doo daagondzą́ą da ni', doo daadihiits'ag da ni', nohwich'ą' na'deshch'a' ni', nchǫ'íí biká hágot'iinií ła'íí gonedliinií iłtah at'éehíí bik'eh isnáh daandlįą ni', iyodaandzigo daahii'naa ni', ła' bíyééhíí ídáhádaat'ąą ni', nnee bik'edaan'niih ni' ła'íí iłk'edaadin'niih ni'. [4] Áídá' Bik'ehgo'ihi'nań Hasdánohwiniiłíí nnee yaa ch'oba'íí ła'íí bił daanzhoonií ch'í'nah silįdá', [5] Nohwaa ch'oba'go hasdánohwinil, doo nłt'éégo ánádaahiit'ąłhíí bighą da, áídá' nohwinchǫ'íí nohwá nal'eeldá' nadaagosiidlįą, ła'íí Holy Spirit ániidégo ánádaanohwisdlaa, áí bee Bik'ehgo'ihi'nań hasdánohwinil; [6] Bik'ehgo'ihi'nań, Jesus Christ Hasdánohwiniiłíí biláhyú Holy Spirit ch'ída'izkaadgo nohwaa daidez'ąą; [7] Áík'ehgo biłgoch'oba'íí bee dábik'ehyú ádaanoht'ee nohwiłnniidgo, dahazhą' ihi'naahíí bee daahin'naa doleełíí ndaahóndlii. [8] Díí ágolzeehíí da'anii ágolzéhi, díí ádishniihíí dayúweh baa yánánltihgo hasht'ąą́, áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'nań daayosdlą́ądíí nłt'éégo ánádaat'ąłíí dayúweh ye'ánádaat'ąłł doleeł. Áí nłt'éé ła'íí nnee bá nzhǫǫ. [9] Doo daagoyą́ą́ dago łaha'dit'áhíí, hadaałishchiinií baa na'goni'íí, łił nadaagonlkaadíí, ła'íí begoz'ąąhíí bighą hadaashkeego łaha'dit'áhíí doo baa nannáá da; áí doo ílą́ą́ da, doo nt'é bee alnéh da. [10] Nnee dabíí hát'ąą́yú odlaanií nakidn bich'ą' yásíńłti'dá', doo nidits'ag dayúgo yó'odn'áah; [11] Nnee ágát'éehíí da'anii ágot'eehíí yits'ą́'zhą' dahiyaago, doo bik'ehyú át'éé dago, dabíí ídángot'áni at'éé bígonłsį. [12] Ártemas dagohíí Tíkikas nich'ą' deł'a'dá' dáhadnlníhgo Nicópolisyú shaa nnáh: akú shehaigo ngoni'ą́ą́. [13] Zénas, begoz'áni nłt'éégo yígółsini, ła'íí Apóllos biłgo dahdi'aashyú bich'oniihgo doo nt'é yídąh daanlįą da le'. [14] Bił ínashood daandliinií nłt'éégo nada'iziidgo yídaagoł'aah le', áík'ehgo dabíí ídeedaahi'naa, ła'íí dawahá yídąh daanliinií yich'odaanii doleeł. [15] Nnee bił nahashtáánií dawa, Gozhǫǫ́, daaniłnii. Bił dała' da'ohiidlą́ągo bił daanjoonií, Gozhǫǫ́, shá biłnnii. Daanohwigha Bik'ehgo'ihi'nań biłgoch'oba'íí bee nohwich'ą' goz'ąą le'. Doleełgo at'éé.

THE EPISTLE OF PAUL THE APOSTLE TO PHILEMON

1 Shíí Paul, Jesus Christ bighą ha'ásítíni, ła'íí Timothy nohwik'isn, Philémon, dázhǫ́
nohwił nzhóni, bił nada'idziidi, bich'į' k'e'iilchii, 2 Ła'íí Ápphia nohwił nzhóni, Arkípas,
Christ bighą bił siláada daandlíni, ła'íí ínashood nigowągee íła'ánát'įįhíí ałdó' bich'į'
k'e'iilchii: 3 Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwiTaa ła'íí Jesus Christ nohweBik'ehń biłgoch'oba'íí ła'íí
bits'ą'dí' ałch'į'gont'éehíí bee nohwich'į' goz'ąą le'. 4 Bik'ehgo'ihi'n̲ań ba'ihénsį, dábik'ehn
nénáshn̲iih oshkąąhgee, 5 Jesus nohweBik'ehń ła'íí ínashood dawa nił daanzhǫǫgo
bada'ónłiigo na'ikonsįhíí bighą Bik'ehgo'ihi'n̲ań ba'ihénsį; 6 Ni'odlą'íí baa nagoln̲í'go Christ
bíyéé daandlįįhíí bighą nłt'éégo ágot'eehíí daanohwíyéehíí dawa nn̲ee dayúweh yídaagołsį
doleeł, dishn̲iigo ná'oshkąąh. 7 Nił'ijǫǫ́híí bighą dázhǫ́ nohwił gozhǫǫ́, bidag ánt'ee ałdó',
shik'isn, ínashood bijíí yun̲e' bił daagozhǫǫ́go ánádaasíńdlaahíí bighą. 8 Áík'ehgo Christ
biláhyú doo siste' dago, Dábik'ehyú áńléh, niłdishn̲iigo nich'į' hasdzii doleeł ni', 9 Ndihíí
shił nzhǫǫhíí bighą nánoshkąąh, shíí Paul, nn̲ee báyáń sílíni, k'adíí Jesus Christ bighą
ha'ásítíni. 10 Shizhaazhé, Onésimus, bá nánoshkąąh, áń ha'ásítįįgo odlą' bee shizhaazhé
k'ehgo baa natséskees síllíí: 11 Doo ániidá' nich'į'go doo íllíí da ni', ndihíí k'adíí nich'į'go
ła'íí shíí ałdó' shich'į'go łáń íllíni silįį: 12 Dázhǫ́ shijíí si'ąądí' shił nzhóni nich'į' nádéł'a';
áík'ehgo naadńłteeh: 13 Dashíí bił sikeego shił gozhǫǫ́ doleeł ni', yati' baa gozhónihíí bighą
ha'ásítįįgee ni dahdá' shich'on̲ii doleeł ni': 14 Ndihíí hago ánásht'ininłíí doo nił nłt'éé dayúgo,
doo ágáshn̲e' da, shaa ch'onba'íí doo bíniso'go da, áídá' dáni hánt'ininyúgo zhą́. 15 Dasa'
naa nadáhíí bighą dét'ąh nits'ą́' dahnyaa láń shį; 16 Doo dayúweh ni'isna'híí k'ehgo baa
natsíńkees da, áídá' áí bitisgo nik'isn nił nzhǫǫhíí k'ehgo baa natsíńkees; shíí ndi áík'ehgo
baa natséskees, nihíí shitisgo áík'ehgo baa natsíńkees, nohweBik'ehń biláhyú nik'isn nlįį.
17 Nit'ekéhíí k'ehgo shił óńłtagyúgo, naashídnłteehíí k'ehgo áń naadńłteeh. 18 Doo bik'ehyú
nich'į' at'éé da lę́k'eyúgo, dagohíí naa hayił'ááyúgo, áí shíí shiká'zhį' ánle'; 19 Shíí Paul,
dashíí naltsoos ash'ininłi: nihíí niyi'siziinií da'an̲ii bee shaa hánł'aa ndi, áí
doo bí'ishtah da. 20 Da'an̲ii, shik'isn, nohweBik'ehń biláhyú shił gozhǫǫ́go áshííle', Christ
biláhyú shijíí yun̲e' ágoniidégo ánáshíídle'. 21 Díí nich'į' k'e'eshchiihíí bikísk'eh ánn̲éhgo
nígonsį, ła'íí bitisgo ndi ánn̲éhgo nígonsį. 22 Shíí ałdó' akú hayú nshdaayú shá ałch'į'gole':
shá da'ohkąąhíí biláhyú ch'ínánshdáhgo nohwaa nánshdáh nsį. 23 Épaphros holzéhi,
Christ Jesus bighą bił ha'áshítézhi, Gozhǫǫ́, nohwiłn̲ii; 24 Marcus, Aristárkas, Demas, ła'íí
Lucas daaholzéhi, bił nada'isiidi, ałdó' ágádaanohwiłn̲ii. 25 Jesus Christ nohweBik'ehń
biłgoch'oba'íí bee niyi'siziinií bich'į' goz'ąą le'. Doleełgo at'éé.

THE EPISTLE TO THE HEBREWS

1 Doo áníidá' Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú nada'iziidíí biláhyú daanohwitaa n'íí doo
ałch'ídn iłtah at'éégo yich'į' yałti' da lǫ́k'e, 2 Áídá' díí iké'yú yołkaałíí biYe' binkááyú no-
hwich'į' yałti', áń dawahá bíyéé doleełgo nyinłtíni, áń binkááyú ałdó' ni'gosdzáń áyíílaahi;
3 Bik'ehgo'ihi'n̲ań bits'ą́'idindláádíí bee áń ałdó' bits'ą́' idindláád, ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̲ań
ye'at'éhi da'áíyihíí ye'at'éé, biyati' nalwodíí bee dágoz'ąą nt'éégo nłt'éégo áyíłsįgo
hadag áyíłsį; dabízhą́ nohwinchǫ' íí nohwá yidnłkǫǫdá', da'itisé goz'ąąyú Ízisgo At'éhi
bigan dihe'nazhin̲éégo dahnesdaa; 4 Christ, Bik'ehgo'ihi'n̲ań biYe' nlįįhíí bighą bizhi'
baa yin'ą́ą́, bizhi'íí Bik'ehgo'ihi'n̲ań binal'á'á yaaká'yú daagolíínií daabizhi'íí ndi bitisgo
at'éé; da'ágát'éégo dabíí yaaká'yú nadaal'a'á bitisgo at'éégo ábi'delzaa. 5 Bik'ehgo'ihi'n̲ań
binal'a'á yaaká'yú daagolíínií doo hak'i ła' gáyiłnn̲iid da go'ı́ı́, Shiye' ńlı́ı́, díí jı́ı́dí' nitaa síllı́ı́.
Ła'íí doo hak'i gánn̲iid da ałdó', Bitaa nshłįį doleeł, bííhíí shiye' nlįį doleeł. 6 Ła'íí dantsé
gozlínihíí ni'gosdzáń biká'zhį' nanáides'a'go Bik'ehgo'ihi'n̲ań yaa yałti'go gáníí, Shinal'a'á
yaaká'yú daagolíínií dawa daabokąąh le'. 7 Bik'ehgo'ihi'n̲ań binal'a'á yaaká'yú daagolíínií
yaa yałti'go gánádo'n̲iid, Binadaal'a'á spirits daanlįigo ánáyiidlaa, bá nada'iziidíí kǫ'
dahdinahíí daanlįigo ánáyiidlaa. 8 Áídá' biYe'híí gáyiłn̲ii, Bik'ehgo'ihi'n̲ań ńlííníí, doo
ngonel'ąą dayú dahazhį' nant'áá doleeł; dázhǫ́ nłt'éégo nant'áá. 9 Nzhǫǫgo ágot'eehíí nił
nzhǫǫ, nchǫ'go ágot'eehíí nił nchǫ'; áí bighą Bik'ehgo'ihi'n̲ań, Bik'ehgohinn̲aahíí hadíń
nił nakaihíí bitisgo nił goyiłshǫ́ǫ́híí bee hanidilaa. 10 Ła'íí gánábiłdo'n̲iid, NohweBik'ehń,
ni dantsé godeyaadá' ni'gosdzáń níń'ąą; yááhíí nigan bee ánlaa. 11 Áí bech'ígowáh;
nizhą́ da'áík'ehgo áńt'éé; áí dénchǫ' daaleeh, diyágé dénchǫ' hileehíí k'ehgo; 12 Áí
ch'id iłhanéilzaahíí k'ehgo iłhaníńléeh doleeł, ła'íí łahgo ádaat'ee daaleeh: áídá' nihíí
da'ágáńt'éé, ła'íí doo ngonel'ąą dahíí bee hińnáá doleeł, yiłn̲ii. 13 Áídá' binal'a'á yaaká'yú
daagolíínií doo hak'i ła' gáyiłn̲n̲iid da go'ı́ı́, Shigan dihe'nazhin̲éégo síńdaa, ni'ina'íí
nikełtł'ááhyú nininilzhį'. 14 Áí dawa yaaká'dí' nadaal'a'áhíí daanlįishą', nn̲ee hasdádokahíí
yin̲ádaadéz'ıı́ı́ doleełgo odaas'a'ihi?

2

1 Áí bighą nt'é daadisiits'aaníí dawa baa daagondzą́ągo dábik'eh, dahyúgohíí danko
baa daadihi'n̲ah. 2 Bik'ehgo'ihi'n̲ań binal'a'á yaaká'yú daagolíínií binkááyú hasdziihíí
da'an̲ii dázhǫ́ nłdzilgo, ła'íí nchǫ'go ádaach'it'eehíí ła'íí doo da'ch'idits'ag dahíí da'áí
bee koch'ı́ı́' nanáhi'n̲íłgo; 3 Hagot'éégo bits'ą́' hahiikeeh, hasdách'ighąhíí itisgo nłt'éehíí
doo hádaat'ı́ı́ dayúgo; áí hasdách'ighąhíí nohweBik'ehń dantsé ánn̲iid ni', áídí' hadíń
daabi'dists'aaníí ałdó' da'an̲ii daan̲iigo yaa nohwił nanádaagoln̲i'; 4 Bik'ehgo'ihi'n̲ań
ałdó' da'an̲ii n̲iigo godiyıhgo be'ígóziníí ch'í'n̲ah ágólaa, ízisgo áná'ol'ı́ı́łíí, iłtah at'éégo
godiyıhgo áná'ol'ı́ı́łíí ałdó', ła'íí dabíí bik'ehgo Holy Spirit kainé'íí bee hasdách'ighąhíí yaa
nanágoln̲i'. 5 Ni'gosdzáń begon̲áhíí baa nagohiiln̲i'íí Bik'ehgo'ihi'n̲ań binal'a'á yaaká'yú
daagolíínií doo yedaabik'eh doleełgo yaa godin'ąą da. 6 Łah dahgoz'ąągee ła' gán̲íígo
yaa nagoln̲i', Nn̲ee daat'éégo nt'é bighą baa natsíńkees nt'éé, nn̲ee nliinií daatéégo nt'é
bighą bin̲ádíń'ı́ı́? 7 Ninal'a'á yaaká'yú daagolíínií dét'ıhézhı́' dábich'ı́'yú át'éégo ánlaa;
ízisgo at'éégo ła'íí daach'idnłsıgo bá ágonlaa, nant'ánch'ah bik'edíń'ąąhíí k'ehgo, ła'íí
dawahá ánlaahíí yebik'ehgo nńłtı́ı́: 8 Dawahá yebik'ehgo bitł'ááhyú nńné' ni'. Dawahá
yebik'ehgo nyinłtı́ı́dá', dała'á ndi doo ágodıhgo da yebik'ehgo nyinłtı́ı́ ni'. Áídá' k'adíí
dawahá yebik'ehíí doo hwahá daahiiltséh da. 9 Áídá' Jesus daanéel'ı́ı́, Bik'ehgo'ihi'n̲ań
binal'a'á yaaká'yú daagolíínií dét'ıhézhı́' dábich'ı́'yú át'éégo alzaa, Bik'ehgo'ihi'n̲ań biłgoch'oba'íí bee nn̲ee dała'á daantı́ı́gee bá da'itsaahíí yiljh doleełgo biniigonłt'éégo daztsą́ą́; áí bighą nant'ánch'ah bik'edot'ąąhíí k'ehgo ízisgo at'éégo ła'íí daach'idnłsıgo bá
ágólzaa. 10 Bik'ehgo'ihi'n̲ań bighą dawahá daagolíínií, dawahá áyíílaahíí bichągháshé

łąągo bits'ą'idindláád goz'ąą yuṉe' ha'áyihiṉiiłgo, hasdách'ighąhíí begodeyaago yebik'ehíí biniigodilṉéhíí bee dázhǫ́ nłt'éégo ábidoliiłgo dábik'eh. [11] Hadile'íí ła'íí hadaadeszaahíí dała'á yits'ą'dí' daanlįį: áí bighą doo yik'e ídaayándzįgo shik'ííyú daayiłṉii, [12] Gáṉíígo, Shik'ííyú naa bił nadaagoshṉi' doo, daanokąąhíí íła'at'ééyú na'ihénsįgo ha'dish'aah. [13] Áídí' gánádo'ṉiid, Dabízhą́ ba'oshłíí. Áídí' hananádzii, Kúnko, shíí hik'e chągháshé Bik'ehgo'ihi'ṉań shaa yiṉilíí bił daanshłįį. [14] Áík'ehgo áí chągháshéhíí bidił hik'e bits'í daagolííhíí k'ehgo bíí ałdó' ágádelzaa; bíí datsaahíí bee, da'itsaah yebik'ehń, ch'iidn nant'án, da'ílíí dołchiił doleełhíí bighą; [15] Ła'íí hadíń da'itsaah yeneldzidhíí bighą bi'ihi'ṉa' danes'ąądzhį' isnah daanliinníí hasdáyidoṉiłgo. [16] Da'aṉiigo Bik'ehgo'ihi'ṉań binal'a'á yaaká'yú daagolíínníí ye'ádaat'éhi doo ye'at'éégo ádelzaa da; áídá' Abraham bits'ą'dí hadaałishchiinníí ye'at'éégo ádelzaa. [17] Áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'ṉań bá na'idziidgee okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni biłgoch'oba'go ła'íí begondlíídgo hileehíí bighą bik'isyú ye'at'éhi dawa bee ábidilṉe'go dábik'eh, nṉee binchǫ'íí bá bidił yee nahiṉiił doleełgo. [18] Dabíí biniigodelzaagee nabídinestąądhíí bighą, hadíí nabída'dintaahíí yich'odaaṉiihi at'éé.

3

[1] Áí bighą shik'ííyú, Bik'ehgo'ihi'ṉań báhadaadeszaahíí daanohłíni, yaaká'dí' itah nohwiká ánṉiidíí, Christ Jesus, da'ohiidlągą daahiidleehíí bighą des'a'íí nlíni, ła'íí nohwi'okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni nzhǫǫgo baa natsídaahkees; [2] Áń habiłtíínníí begondlįįdgo yá na'iziid, Moses Bik'ehgo'ihi'ṉań bichągháshé nłt'éégo yiṉádéz'iinníí k'a'at'éégo. [3] Kįh ágole'íí kįh ágolzaahíí bitisgo daach'idnłsįhíí k'ehgo Moses bitisgo Jesus daach'idnłsįhíí yik'eh sitįį. [4] Kįh dała'á gon'ąągo nṉee ła' ádaagozlaahi at'éé; áídá' Bik'ehgo'ihi'ṉańhíí dawahá áyíílaahi at'éé. [5] Moses Bik'ehgo'ihi'ṉań yána'iziidi nlįigo, Bik'ehgo'ihi'ṉań bigową biyi' nłt'éégo na'iziidgo yuṉáásyú ch'í'ṉah doleełíí dabíntsédá' yaa nagolṉi' lę́k'e; [6] Áídá' Christ-híí Bik'ehgo'ihi'ṉań biYe' nlįigo Bik'ehgo'ihi'ṉań bigową dágoz'ąą nt'éégo nłt'éégo yiṉádéz'ąą; dángont'i'zhį' doo nohwiini' hąh dago ła'íí nohwił daagozhǫǫgo yaaká'yú dahazhį' ihi'ṉaahíí ndaahóndliihíí daahóntą'yúgo, néé Bik'ehgo'ihi'ṉań bichągháshé itah daandlįį. [7] Áí bighą Holy Spirit gáṉííhíí k'ehgo ádaanoht'ee, Díí jįį biyati'íí daadohts'ago, [8] Da'igolííyú Israel hat'i'íí nabídinestąąd n'dá' Bik'ehgo'ihi'ṉań doo bikísk'eh ádaadzaa da n'íí k'ehgo doo nohwijíí ntł'izgo ádaanohsį da le': [9] Áígee daanohwitaa n'íí nashídaanestąądgo shídaagołsįjd, dizdin łegodzaahíí biyi' iłtah at'éégo ánásht'ąłíí daayiłtsąą. [10] Áí bighą áí daałinolt'ąłíí doo baa shił gozhǫǫ́ dago gádéṉiid, Dábik'ehn bijíí biyi'dí' ndaahiłsiih, shikísk'eh ch'ogaałíí doo yídaagołsį da. [11] Áí bighą shágóchąłdgo shitł'a dahdidishṉiidá' gádéṉiid, Shihá'idzoł yuṉe' doo okáh át'éé da. [12] Áík'ehgo ídaa daagonohdzą́ą, shik'ííyú, dah lę́k'eyúgo nchǫ'íí hik'e doo odlą́ą dahíí nohwijíí yuṉe' bengonyáá lę́k'eyúgo, Bik'ehgo'ihi'ṉań hiṉáhi dánko bits'ą́' dahdidohkahi at'éé. [13] Dawa jąą ił́dag yádaałti', díí jąą t'ah nohwich'ą' bił ch'í'otąądá'; dah lę́k'eyúgo nchǫ'íí k'izé'idiłteehíí bee dánko nohwijíí ntł'iz hileeh. [14] Dantsé Christ bada'osiidli'íí danes'ąądzhą' daahóntą'yúgo Christ ye'at'éhi bee itah daahiidleeh; [15] Gánohwiłdi'ṉiidá', Díí jąą biyati'íí daadohts'ago doo nohwijíí ntł'izgo ádaanohsą da le', Israel hat'i'íí Bik'ehgo'ihi'ṉań doo yikísk'eh ádaadzaa da n'íí k'ehgo. [16] Ła' daidezts'ąądá' doo yikísk'eh ádaat'ee da ni', áídá' Moses Egyptdí' ch'ínṉilíí doo dawa ágádaadzaa da lę́k'e. [17] Daa daat'éhi Bik'ehgo'ihi'ṉań doo bił gozhǫǫ́ dago ádaayiłsįgo dizdin łegodzaa láń? Nṉee nchǫ'go ánádaat'ąłgo da'igolííyú nanezna' n'íí shą ya'? [18] Daa daat'éhi bich'ą' Bik'ehgo'ihi'ṉań bitł'a dahdidilṉiidá' gánṉiid, Shihá'idzoł yuṉe' doo ohkáh át'éé da? Doo da'odlą́ą dahíí zhą́ áyiłṉii. [19] Áík'ehgo bídaagonlzą, doo da'odlą́ą dahíí bighą doo ákóṉe' okáhgo da.

4

[1] Áí bighą halą́ą baa daagondzą́ą le', dah lę́k'eyúgo Bik'ehgo'ihi'ṉań bihá'idzoł yuṉe' nkáh doleełgo nohwaa det'ąą n'íí t'ah bił ch'í'otąądá', nohwíí ła' dánko dábich'ą' ndohkahi at'éé. [2] Yati' baa gozhóni bee nohwich'ą' yá'iti'; daanohwitaa n'íí ałdó' bich'ą' yá'iti' ndi daidezts'aaníí doo daayosdlą́ą dahíí bighą doo bich'odaazṉi' da. [3] Hadíí da'osiidlą́ądíí

zhą́ áí há'idzołíí yuṉe' ohiikáh, áí há'idzołíí Bik'ehgo'ihi'ṉań áṉíígo gánṉiid, Shágóchįįdgo shitł'a dahdidishṉiidá' gádéṉiid, Shihá'idzoł yuṉe' doo okáh át'éé da: ni'gosdzáń nnit'ąądá Bik'ehgo'ihi'ṉań ánát'įłłíí ąął łalzaa ndi ánṉiid. [4] Łahgee gosts'idiskaaníí bijįį yaa yałti'go dahgoz'ąą gáṉíígo, Gosts'idiskaaníí bijįį Bik'ehgo'ihi'ṉań binasdziid n'íí ni'inzíidgo hanayoł ląk'e. [5] Áídí' kú dahnágost'ąą gáṉíígo, Shihá'idzoł yuṉe' doo okáh át'éé da. [6] Áík'ehgo ła' t'ah ákóṉe' okáhíí bá goz'ąą; áídá' nṉee dantsé bich'į' yá'iti' n'íí doo daayosdlą́ąd dahíí bighą doo hak'e ha'ákai da: [7] Áík'ehgo ńzaad ogoyááhíí bikédí'go łah jįį Bik'ehgo'ihi'ṉań nnágon'ą́ą́, David binkááyú gánṉiidgo, Díí jįį biyati'íí daadohts'ago doo nohwijíí ntł'izgo ádaanohsį da le'. [8] Há'idzołíí Jesus bee baa daagodez'ąąyúgo, bikédí'go Bik'ehgo'ihi'ṉań łah jįį doo gánádi'ṉii da doleeł ni'. [9] Áí bighą Bik'ehgo'ihi'ṉań bichągháshé daanliiníí há'idzołíí t'ah bá goz'ąą. [10] Dahadíń há'idzołíí yuṉe' ha'ayááhíí dabíí binasdziid n'íí ni'inzíid, Bik'ehgo'ihi'ṉań binasdziid n'íí ni'inzíídhíí k'ehgo. [11] Áí bighą haląą, áí há'idzołíí yuṉe' ha'áhiikáhíí bich'į' dahdaanldǫh le', doo ágáhiit'ąą dayúgo, doo da'odlą́ą da n'íí k'ehgo dánko nanádnkaałi at'éé. [12] Bik'ehgo'ihi'ṉań biyati'íí hiṉáhi ła'íí dázhǫ́ nalwodi at'éé, bésh be'idiltłishé dá'ałts'ą' deniihíí bitisgo deníni at'éé, dagózhǫ́ yuyahyú na'gizh, koyi'siziiníí, kospirit łenehenlááyú, ła'íí ałhadaadit'aaníí iwoł łenehenláágee, akú aná'ogish, konatsekeesíí ła'íí kojíí biyi' ágot'eehíí koł ch'í'ṉah áyíłsį. [13] Ni'gosdzáń biká' daahiṉaahíí dała'á ntį́ígee Bik'ehgo'ihi'ṉań doo bits'ąą nant'į'hi at'éé da, áídá' bił iłk'ídaanldǫǫhíí doo nt'é binadzahgee bił łe'eskaad dago, dawahá bił ch'í'ṉah daanlįį. [14] Áík'ehgo Jesus, Bik'ehgo'ihi'ṉań biYe', yaaká'yú bił onágodzaahíí, nohwi'okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni ízisgo at'éhi nohwá sizįigo, haląą da'ohiidlą́ą daan'ṉiihíí nłdzilgo daahóntą' le'. [15] Nohwi'okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni doo nadaanlwod dagee nohwaa tét'ii; nanohwínáda'dintaahíí k'ehgo bíí ałdó' dawa bee nabí'dinestąąd ndi doo hak'e ni'isii da. [16] Áí bighą haląą doo t'ąązhį' daashiijeed dago Bik'ehgo'ihi'ṉań biłgoch'oba'íí dahsdaagee nnáhiikah le', nohwaa nách'obah doleełgo, ła'íí dawahá doo bídaanel'ąą dagee biłgoch'oba'íí bee nohwich'oṉii doleełgo.

5

[1] Okąąh yebik'ehi da'tiséyú siṉilíí dała'á ntįíígee nṉee bitahdí' haltínihíí, Bik'ehgo'ihi'ṉań zhiṉéégo ágot'eegee nṉee yá sizįigo, Bik'ehgo'ihi'ṉań ye'okąąhgo dant'éhéta yaa yihiṉiiłgo, ła'íí nchǫ'go ánách'ot'ąłhíí bighą ye'okąąhíí nayiłtseedgo yaa yihiṉiiłgo nniltįį: [2] Áń hadíń doo goyą́ą́ dahíí ła'íí doo nłdzilgo daahikáh dahíí yaa ch'oba'go nayik'í'iziidgo yígółsį; dabíí ndi doo nłdzil dago bich'į' nágodidáhíí bighą. [3] Áík'ehgo nṉee nda'iłsiihíí bighą ye'okąąhíí nadaiłtseedgo Bik'ehgo'ihi'ṉań yaa hiṉiiłhíí k'ehgo bíí ndi ni'iłsiihíí bighą ágánát'ąłhgo goz'ąą. [4] Nṉee doo ła' dabíí ízisgo at'éégo okąąh yebik'eh nlįigo ha'ídilteeh da, áídá' Bik'ehgo'ihi'ṉań habiłtį́ąyúgo zhą́, Aaron hayiłtąłhíí k'ehgo. [5] Áík'ehgo Christ ałdó' dabíí ízisgo at'éégo okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni hileehgee doo ha'ídoltąłi da, áídá' hadíń, ShiYe' ńlį́ą́, díí jąłdí' nitaa sílą́ą́, biłṉṉiidíí áń habiłtą́ą́. [6] Łahgee dahnágost'ąągee gábiłnṉiid, Melkízedek okąąh yebik'eh n'íí k'ehgo doo ngonel'ąązhą' okąąh yebik'ehi ńlą́ą́. [7] Christ ni'gosdzáń yiká' naghaadá' dázhǫ́ chaał okąąhgo biṉáá tú nadaazlįą lę́k'e, da'itsaahíí bits'ą́'zhą' hasdábiłteeh yínel'ąąhíí náyokąąhgo yich'į' okąąh, áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'ṉań yidnłsąhíí bighą bidiits'ag; [8] Bik'ehgo'ihi'ṉań biYe' nlįą́ ndi goyéégo bich'į' nagoyááhíí bee biTaa aṉííhíí yikísk'eh at'éégo yígółsąą́d; [9] Áík'ehgo dázhǫ́ nłt'éégo ábi'delzaago hadíí daabi'dits'agíí hasdách'ighahi doo ngonel'ąą dahíí begodeyáhi silįą́; [10] Áń, Melkízedek n'íí k'ehgo okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni ńlą́ą́ doo, biłṉiigo Bik'ehgo'ihi'ṉań habiłtą́ą́. [11] Áń łąągo baa nadaagohiilṉi' ndi nohwił nagoch'ilṉi'híí nyee, doo nłt'éégo daadohts'ag da daasolą́ą́híí bighą. [12] K'adyúgo iłch'ígó'aahíí daanohłąą le'at'éhi, da'ágát'éé ndi Bik'ehgo'ihi'ṉań biyati' dabígózinéhíí dahadíń nohwił ch'ínágonot'áah; mé' k'ehgo ibe' zhą́ daidlaaníí nádaasohdlįą́, daanesoyą́ą́ ndi hidáń ntł'izíí doo daahsąą da ląą. [13] Dała'á daantą́ą́go hadíń ibe' zhą́ yidlaaníí dábik'ehyú ágot'ee zhiṉéégo iłch'ígót'aahíí

doo nłt'éégo yígółsį da, mé' k'ehgo at'éehíí bighą. [14] Áídá' hidáń ntł'izíí bádaayáńhíí bá álzaa, áí nłt'éégo ánádáát'įįdhíí bighą hadíí nzhooníí hik'e hadíí nchǫ'íí yídaagołsįįd.

6

[1] Áí bighą haląą, Christ baa iłch'ígót'aahíí dantséhíí godezt'i'dí' yuṇáásyú dahnádihiikáhgo bádaayáń bił ch'ígót'aahzhį'go dahdihiikáhgo nohwi'odlą' nłdzil hileeh; ánádaahiit'įłłíí da'íllnéhíí bits'ą́'zhį' ádaahii'ṇe'dá' nohwi'odlą' bee Bik'ehgo'ihi'ṇań bich'į' dahsiikáhíí kįh bitł'ááh ni'it'aahíí k'ehgo at'éé, áík'ehgo itł'ááh nda'sit'aaníí k'ehgo doo dayúweh áí zhą́ bee iłch'ídaagont'aah da le'. [2] Okąąh k'ehgo tach'idígisíí, okąąh k'ehgo koká' ndaach'idilṇiihíí, nanezna'íí nádikáhíí ła'íí Bik'ehgo'ihi'ṇań nṇee dahazhį' yándaago'a'íí, áí zhą́ bee doo dákozhą́ iłch'ídaagont'aah da le'. [3] Bik'ehgo'ihi'ṇań yee nohwaa godin'ą́ą́yúgo, bádaayáń bił ch'ígót'aahíí k'ehgo iłch'ídaagont'aah. [4] Nṇee yati' baa gozhóni łahn yídaagołsįįd n'íí, yaaká'dí' kaa hi'né'íí daizlįh n'íí, Holy Spirit baa godet'ąą n'íí, [5] Bik'ehgo'ihi'ṇań biyati' nłt'éhi, ła'íí binawodíí bee ízisgo ánágot'įłłíí yuṇáásyú begoz'aaníí daizlįh n'íí, [6] Bits'ą́'zhį' ádaadzaa lę́k'eyúgo doo hagot'éégo binchǫ'íí yits'ą́'zhį' ánádaa'ṇe'zhį' bił nnách'ikáhi at'éé da; bijíí yuṇe' Bik'ehgo'ihi'ṇań biYe' tsį'łłna'áhi biká'zhį' yínáádaayiheskał ła'íí baa yágosįgo ánádesdlaahíí bighą. [7] Ni' biká' nanágołtı́hgee łedihich'aadí' hadíń nłt'éégo ádaayiłsinií bá hajéédyúgo, Bik'ehgo'ihi'ṇań bits'ą́'dí' baa gozhóóníí hileeh: [8] Áídá' hosh hajéédyúgo ni'ihíí yó'odit'aah, dénchǫ'go bá ha'idziizhį' zhą́ bá goz'ąą; didlidzhį' zhą́ bá onágót'i'. [9] Nohwił daanohshóni, áík'ehgo yádaahiilti' lę́k'e ndi, nohwihíí doo áík'ehgo ádaanoht'ee dago nohwídaagosiilzįįd, hasdách'ighahíí bił goz'áni be'ádaanoht'ee. [10] Bik'ehgo'ihi'ṇań dábik'ehyú át'éégo, bá nada'ohsiidíí doo yaa diṇah da, ła'íí bizhi'íí nohwił nzhǫǫhíí bighą bichągháshé bich'odaasoṇi'íí áí ałdó' doo yaa diṇah da; áí t'ah ágádaaht'įį. [11] Díínko nohwá hádaahiit'įį, dała'á notįigee da'áík'ehgo ágádaaht'įigo doo nohwił nagoki dago yaaká'yú dahazhį' ihi'ṇaahíí ndaahołíí le', nohwi'ihi'ṇa' bengonyáázhį': [12] Áídí' doo nohwił daagoyéé da le', áídá hadíí bi'odlą' daagolı́́go ła'íí nyee ndi yił dahildǫ́hgo Bik'ehgo'ihi'ṇań bángon'áánií bíyéé doleełíí beda'oł'įį le'. [13] Bik'ehgo'ihi'ṇań Abraham yich'į' hadziigo yángon'ą́ą́dá', dabíí bitisgo at'éehíí doo ła' dahíí bighą dabíí bee bitł'a dahdidilṇiigo, [14] Gábiłnṇiid, Da'aṇii dayúweh niyaa gozhǫ́ǫ́ doleełgo ánihosh'ṇii, ła'íí nits'ą́'dí' łą́ą́go hanáłinolt'įłgo ádishłiił. [15] Áík'ehgo Abraham ńzaad godezt'i'go yidag at'éédá' nt'é bee bángot'aaníí begolzaa lę́k'e. [16] Nṇee da'aṇii dabíí bitisgo at'éehíí biláhyú bitł'a dahnádaadidilṇih: hagee łahada'dit'áhgee da'aṇii ch'iṇiigo kotł'a dahch'idilṇiiyúgo łahada'dit'áh n'íí bengoṇáh. [17] Áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'ṇań, nṇee yee yángon'áánií bá begolṇe'íí yenagoshchiinií doo łahgo ánáidle' dago dábígózigo bił ch'í'ṇah áyíłsį hat'ı́́go, áí da'aṇii áṇíígo bitł'a dahdidilṇii ni': [18] Áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'ṇań nṇee nt'é yee yángon'ą́ą́go, ła'íí da'aṇii áṇíígo bitł'a dahdidilṇiigo, áí naki goz'ánihi doo łahgo ánáidle' da; áí bee hadag ánohwi'dilzı́, néé Bik'ehgo'ihi'ṇań bitł'ááhzhį' daatsídihiikįjhíí hasdáhiikáhíí nohwádıhyú begoz'aaníí ndaahóndliihíí ntł'izgo daahóntą' doleełgo: [19] Áí ndaahóndliihíí bighą yaaká'yú godiyıhgo goz'ąą yuṇe' bigizhgee da'denbáálíí bine'yú beha'ágót'i'i: [20] Jesus ádıh ákóṇe' nohwá ha'ayáá, áń Melkízedek okąąh yebik'eh n'íí k'ehgo okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni silıı.

7

[1] Melkízedek holzéhi, Salem golzeegee ízisgo nant'án nlíni, Bik'ehgo'ihi'ṇań da'tiséyú át'éhi bi'okąąh yebik'ehi nlıı lę́k'e; áń Abraham ízisgo nant'án daanlíni yich'į' nagonłkaadgo yaa gonesnaadí' nádaałdá' yidedeyaago, Niyaa gozhǫ́ǫ́ le', yiłnṇiid; [2] Áígee ayihe'ṇilíí goneznányú iłk'í'ṇilíí dała'ágo siṇilihíí Abraham Melkízedek yaa yiṇil ni'; dantségee bizhi'íí, Bíí nant'aahíí bits'ą́'dí' nłt'éégo ágot'éhi, golzeego ágolzee, iké'geehíí, Salemgee ízisgo Nant'án, áí, Bíí nant'aahíí bits'ą́'dí' iłch'ı'gont'éhi, golzeego ágolzee; [3] Bitaa, bą́ą́doo bígózı da, yits'ą́'dí' dihezṇa'íí ła'íí hadí' dihezṇa'dí', hazhı' neheṇa'zhı' ałdó' doo bígózı da; áídá' Bik'ehgo'ihi'ṇań biYe' k'ehgo dahazhı' okąąh yebik'ehíí nlıı. [4] Díí baa natsídaahkees, áí nṇeehíí dázhǫ́ dák'a'at'éhi lę́k'e, Abraham, bits'ą́'dí'

daadihe'na'i, ayihe'nilíí goneznányú iłk'í'nilíí dała'ágo sinilíí yaa yinil ląk'e. [5] Levi bits'ą'dí'
hadaałishchiiníí bitahdí' okąąh yedaabik'ehi ádaabi'deszaahíí, bik'íí daanlíni bíyééhíí
goneznányú iłk'í'nilíí dała'ágo sinilíí, tithes holzéhi, bich'į' nadaayiníłgo begoz'aanníí
bikísk'eh bánagoz'ąą ląk'e, bik'íí daanlíni ałdó' Abraham bits'ą'dí' hadaałishchįį ndi:
[6] Áídá' Melkízedek, Levi bits'ą'dí' hadaałishchiiníí doo bitahdí' nlįį da ndi Abraham tithes
yaa yihinił ląk'e, ła'íí Abraham Bik'ehgo'ihi'nań ba'den'ąąhíí Melkízedek, Niyaa gozhǫǫ
le', bilnniid. [7] Díínko doo baa łahach'it'áhi at'éé da, dahadíń itisgo at'éehíí, da'ích'į'go
at'éehíí, Niyaa gozhǫǫ le', yiłníhi at'éé. [8] Díí jįjyúgo nnee nanne'go bágoz'aanníí tithes
bich'į' nadaahi'niił, áídá, Melkízedek t'ah hinaadá', dahazhi' hinaago baa na'gonii'íí,
tithes bich'į' nadaahi'niił. [9] Gádishnii le'at'éhi, Levi, tithes bich'į' nahi'niiłíí, Abraham
Melkízedek tithes yich'į' nayihezniłíí bee tithes nayihezniłíí ga'at'éé. [10] Melkízedek
Abraham yidedeyaadá', Levi itah nliinníí ga'at'éé, doo hwahá goleeh da ndi Abraham
bits'ą'dí'go hinaahíí bighą. [11] Áík'ehgo Levi hat'i'íí bitahdí' okąąh yedaabik'ehíí bee
dawa nłt'éé silįį ląk'eyúgo, (áígee Jews daanliinníí begoz'aanníí bee bángot'ąą ni',) hant'é
bighą okąąh yebik'ehíí ła' nanádleeh, Melkízedek bik'ehgo at'éhi, doo Aaron at'éehíí
k'ehgo da? [12] Okąąh yebik'ehi dabíntségo golíínníí k'ihzhį' nánálteeh ląk'eyúgo hagot'éégo
goz'aanníí ałdó' łahgo anánálne'hi at'éé. [13] Hadíń díí bee baa na'gonii'íí łahgo hat'i'íí nlįį,
áí hat'i'íí bitahdí' dant'éhéta be'okąąhíí Bik'ehgo'ihi'nań baa ch'iniił goz'ąągee doo ła'
na'iziid da. [14] NohweBik'ehń Juda hat'i'íí nlįjgo bígózį; áí hat'i'íí Moses doo hak'i yaa
hadzii da ni', okąąh yedaabik'ehi yaa nagosni'dá'. [15] Díínko dayúwehyú nłt'éégo bígózį,
okąąh yebik'ehi Melkízedek k'ehgo at'éhi nánásdlíí, [16] Áń doo ni'gosdzáń biká' begoz'aanníí
bik'ehgo okąąh yebik'ehi silįį da, áídá' ihi'naa doo ngonel'ąą dahíí binawodíí bik'ehgo
okąąh yebik'ehi silįį. [17] Áń baa na'gonii'go gánníí, Doo ngonel'ąą dazhį' okąąh yebik'ehi
ńlíí, Melkízedek okąąh yebik'eh n'íí k'ehgo. [18] Begoz'ąą n'íí doo nłdzil dago, doo nt'é
bee ánálnéh dago k'ihzhį' bengot'ąą. [19] Begoz'ąą n'íí doo nt'é nłt'éégo łayiilaa da ni',
áídá' itisgo nłt'éhi begodeyaa, áí bee Bik'ehgo'ihi'nań ałhánégo bit'ahgo daahiidleeh.
[20] Bik'ehgo'ihi'nań bitł'a dahdidilniihíí zhą bee Jesus okąąh yebik'ehhi silįį: [21] (Ła'i okąąh
yedaabik'ehihíí Bik'ehgo'ihi'nań doo bitł'a dahdidilniigo okąąh yedaabik'ehi daasilįį da,
áídá' Bik'ehgo'ihi'nań bitł'a dahdidilniigo Jesus okąąh yebik'ehi silįj; Bik'ehgo'ihi'nań
gábilnniid, Shiini' doo łahgo ánáshdle' da doleełgo shitł'a dahdidishniigo gádishnii,
Doo ngonel'ąą dazhį' okąąh yebik'ehi ńlíí, Melkízedek okąąh yebik'eh n'íí k'ehgo:)
[22] Áík'ehgo ánídégo nohwángot'áánníí, Bik'ehgo'ihi'nań hik'e Jews daanliinníí biłgo łán-
got'ąą n'íí bitisgo nłt'éhi, Jesus bee nohwá hizj'. [23] Okąąh yedaabik'eh n'íí nanne'go doo
dayúweh okąąh yebik'ehi daanlįį dahíí bighą łąągo daanlįį ni': [24] Áídá' Jesus dahazhį'
hinaago dahazhį' okąąh yebik'ehi nlįį. [25] Áí bighą bíí binkááyú Bik'ehgo'ihi'nań yaa
hikáhíí dángonel'ąązhj' hasdáyihiníłł, dábik'ehn yá ná'okąąhgo dahazhj' hinaa. [26] Okąąh
yebik'ehi da'ágát'éhi nohwá nłt'éé, dilzini, doo k'izé'át'éhi da, dázhǫ nłt'éhi, nchǫ'go
ádaat'eehíí yits'ą'zhj' nlíni, yaaká'yú ágot'eehíí bitisyú ízisgo at'éégo ábi'delzaahi; [27] Áí
okaa yebik'eyi da'tiséyú daanlíni dawa jįj, ntsé dabíí nchǫ'go ánádaat'ijłíí áídí' nnee
nchǫ'go ánádaat'ijłíí bighą dant'éhéta nadaiłtseedgo yeda'okąąhgo Bik'ehgo'ihi'nań baa
nanádaahi'niił, áídá' Jesus doo ágánát'ijł bik'eh da, dabíí Bik'ehgo'ihi'nań ya'ídeltjjdá'
dałahńdigee dawa łayiilaahíí bighą. [28] Nnee doo daanłdzil dago nda'iłsiih ndihíí okąąh
yebik'ehi da'tiséyú daanlíni daaleehgo begoz'aanníí bik'ehgo hahi'niił; áídá' begoz'aanníí
bikédí'go bengonyáágo Bik'ehgo'ihi'nań bitł'a dahdidilníhgee ánniidíí k'ehgo biYe' haltjjí,
áń hadelzaa dahazhj'.

8

[1] Baa yádaahiilti'íí díínko ádaałdi'nii: Okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni ágát'éhi nohwá
nlįj, áń yaaká'yú Ízisgo At'éhihi nant'áago dahsdaagee dihe'nazhinéégo dahnezdaa;
[2] Yaaká'yú godiyjhgo goz'aanníí, gowąlgai biyi' da'ch'okąąhíí da'aniihíí áń yiyi' na'iziid; áí
biyi' da'ch'okąąhíí Bik'ehgo'ihi'nań ngonáni, doo nnee ngon'áni da. [3] Okąąh yebik'ehi
da'tiséyú daanliinníí dała'á ntjjgee Bik'ehgo'ihi'nań dant'éhéta baa hiné'go ła'íí dant'éhéta

nadaiłtseedgo ye'okąąhgo baa hin̲iiłgo hahi'n̲iił: áí bighą díí okąąh yebik'ehihíí ałdó' nt'éhéta Bik'ehgo'ihi'n̲ań yaa yiné'hi at'éé. [4] Díí ni'gosdzáń biká' naghaayúgo doo okąąh yebik'ehi nlı̨ı̨ da doleeł ni', begoz'aaníí bik'ehgo okąąh yedaabik'ehi iłk'idá' Bik'ehgo'ihi'n̲ań yeda'okąąhíí yaa daayihin̲iiłíí bighą: [5] Áí yaaká'yú da'ch'okąąhgo goz'aaníí bił dáłełt'eego yiyi' nada'iziid, yaaká'yú ágot'eehíí bichagosh'ohíí k'a'at'éé: Moses k'ad gowąlgai biyi' da'ch'okąąhíí ngo'áahdá' Bik'ehgo'ihi'n̲ań bił ch'ígó'aahgo gábiłnn̲iid, Dził biká'yú be'elzaago nił ch'í'n̲ah ashłaa n'íí da'áík'ehgo ádńlííł. [6] Okąąh yedaabik'eh n'íí binadaasdziid n'íí bitisgo at'éégo Jesus baa det'ąą, Bik'ehgo'ihi'n̲ań hik'e Jews daanliinií bił łángot'ąą n'íí k'adíí ła'ihíí itisgo at'éhi Jesus bee nohwá hizı̨', áí łángot'ąą n'íí yee nohwángon'ąą́ n'íí k'adíí itisgo at'éhi bengot'ąą. [7] Dantsé łángot'ąą n'íí ałch'ı̨'zaa lę́k'eyúgo, iké'geehíí doo bánnagóst'aah da doleeł ni'. [8] Israel hat'i'i doo dawahá nłt'éé áiléh dago Bik'ehgo'ihi'n̲ań yígołsı̨ı̨dá' gánn̲iid, Israel hat'i'íí Judah hat'i'íí biłgo ániidégo bándaagonsh'aahíí begon̲áh ndi at'éé: [9] Bits'ą́dí' daadihezna' n'íí bádı̨h hishaałgo Egypt golzeedí' bił ch'ínánłséhíí bijı̨ı̨ bángone'ą́ą́ n'íí doo ga'at'éhi da; áídá' bángone'ą́ą́ n'íí doo dayúweh ye'ádaat'ee dahíí bighą doo dayúweh bin̲ádaadesh'ı̨́ı̨́ da ni', n̲ii, Bik'ehgo'ihi'n̲ań. [10] Áí bech'ígóyááhíí bikédí'go Israel hat'i'íí bił łánádaagonsht'aah doleeł gádishn̲iigo, Begosił'áánií biini' biyi' odaahishn̲iił doleeł, ła'íí bijíí biká' ádaagoshłe' doleeł, Bik'ehgo'ihi'n̲ań bá nshłı̨ı̨ doleeł, ła'íí bíí shichą́ghashé doleeł: [11] Nn̲ee dała'á ntı̨́ı̨́gee bit'ahdí' gólíínií ła'íí bik'isn doo yił ch'ídaago'aah da doleeł, Bik'ehgo'ihi'n̲ań bígonsı̨́, daan̲iigo: nn̲ee dawa, doo ízisgo ádaat'ee dahíí ła'íí ízisgo ádaat'eehíí shídaagołsı̨ doleełhíí bighą. [12] Doo bik'ehyú ánádaat'ı̨ı̨ł da ndi baa ch'oshba' doleeł, nda'iłsiihíí ła'íí nchǫ'go ánádaat'ı̨ı̨łíí doo dayúweh bínádaashn̲iih da doleeł, n̲ii, Bik'ehgo'ihi'n̲ań. [13] Ániidégo łángont'aaníí begodeyaa, nn̲iidá' dantséhíí k'ihzhı̨' nniiné'. Nt'é k'ihzhı̨' nniiné'híí ła'íí sá'á hileehíí bech'ígowáhi at'éé.

9

[1] Dantségee łángot'aaníí ndi hagot'éégo Bik'ehgo'ihi'n̲ań ch'okąąhíí dahgoz'ąą, ła'íí ni'gosdzáń biká'gee da'ch'okąąh goz'aaníí gólı̨́ı̨́ lę́k'e. [2] Gowąlgai biyi' da'ch'okąąhíí alzaa; dantsé goz'ąą yun̲e' ik'ah kǫ'íí biká' dahnásiłt'áhíí, ła'íí biká'idáné, ła'íí báń Bik'ehgo'ihi'n̲ań bidáhgee nna'né'ihíí biká' dah sin̲il, áí godiyı̨hgo goz'áni holzee. [3] Nakigee dáádílts osíí bine'zhin̲éégo biyi' da'ch'okąąhíí nágost'ąą, áí da'tiséyú godiyı̨hgo goz'áni holzee; [4] Áí biyi' its'aa óodo be'alzaahi biyi' łikągolchini didlidíí si'ąą, ła'íí tsı̨hóń dahot'éhé óodo biká' alzaahi Bik'ehgo'ihi'n̲ań bengon'áánií besi'áni ałdó' si'ąą, áí biyi' tús óodo be'alzaahi báń manna holzéhi biyi' siné'hi, ła'íí Aaron bigish bihitsoo gozlíni, ła'íí tséé nteelíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań yegos'aaníí biká' dahgoz'áni sin̲il ni'; [5] Ła'íí bit'a' golíínií óodo be'alzaahi bits'ą́'idindláádíí tsı̨hóń nel'ąądí' nadaazı̨, áí Bik'ehgo'ihi'n̲ań biłgoch'oba' begoz'aaníí biká'zhı̨' bit'a' bitisgo odaahezn̲ilgo; áí k'adíí doo dawa nłt'éégo baa nadaago-hiiln̲i' bik'eh da. [6] Áí dawa ałch'ı̨'hilzaadá' okąąh yedaabik'ehi gowąlgai dantsé goz'ąą yun̲e' onakáh, Bik'ehgo'ihi'n̲ań da'ch'okąąh zhin̲éégo nada'iziidgo. [7] Áídá' iké'gee nágost'ąą yun̲e' okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni zhą́ dała'á łenágodáhgee ákón̲e' onadáh, dił da'ádı̨h lę́k'eyúgo doo hagot'éégo ákón̲e' owáh da; áí dił́íí Bik'ehgo'ihi'n̲ań yich'ı̨' nnáyikáhgo ye'okąąh, dabíí ídá'okąąh ła'íí nn̲ee nda'iłsiihíí yá ná'okąąh: [8] Áí bee díínko Holy Spirit bił ch'í'n̲ah áyíílaa, gowąlgai biyi' da'ch'okąąhíí dantséhíí t'ah goz'ąądá', yaaká'yú godiyı̨hgo goz'aaníí da'an̲iihíí ha'ágót'i'íí doo hwahá ch'í'ítı̨ı̨h da: [9] Áí benagowaadá' áí gowąlgai biyi' da'ch'okąąh n'íí yaaká'yú da'an̲ii da'ch'okąąh goz'aaníí be'elzaa lę́k'e; áígee nt'éhéta yeda'okąąhíí nadaiłtseedgo Bik'ehgo'ihi'n̲ań yaa nádaayihi'n̲iił lę́k'e ndi hadíń áík'ehgo okąąhíí doo hagot'éégo nłt'éégo ábile' da, doo hagot'éégo nłt'éé ch'ileehíí yígołsı̨ı̨h da; [10] Díí dahgoz'ánihíí da'ch'iyaaníí, da'ch'idlaaníí, da'okąąhgo tá'dígis yee iłtah ánáda'ol'ı̨ı̨łíí ni'gosdzáń biká' ágot'éhi ye'ánáda'ol'ı̨ı̨łíí dahgos'ąą lę́k'e, dawahá nłt'éé hileeh ben-gonyáázhı̨'. [11] Áídá' Christ, okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni nlı̨ı̨go, nzhǫǫgo ágot'éhi begon̲áhíí yił nyáá, yaaká'yú da'ch'okąąh goz'ąą itisgo at'éhi, itisgo nłt'éhi, doo nn̲ee

áyíílaa dahi, ni'gosdzáń biká'gee doo nt'é bee alzaa dahi yiyi' okąąhíí yee bik'eh; [12] Áí
godiyįhgo goz'ąą yuṇe' Christ dałańdi ha'ayáá gee dawa łayiilaa, doo gantł'ízé bidiłíí,
magashi zhaazhé bidiłíí ha'áyííkąą da, dabíí bidiłíí bee hasdách'ighahi doo ngonel'ąą dahíí
nohwá ágólaa. [13] Dóoli bidił, gantł'ízé bidił, ła'íí magashi zhaazhé bi'aadihíí bi'iłch'iih
nṇee danchǫ'íí biká' nas'ṇilíí hadakodile' lǫ́k'eyúgo; [14] Dázhǫ́ itisgo Christ, doo hayú baa
daats'idiłhił dago Holy Spirit dahazhį' nliiníí biláhyú Bik'ehgo'ihi'ṇań yaa ídedeť'ąąhíí,
áń nohwinatsekeesíí nohwá náidiilkǫǫh, áík'ehgo doo nt'é bee alṇéh dahíí doo dayúweh
beda'oł'įį da, áídá' Bik'ehgo'ihi'ṇań hiṇáhihíí bá náda'dohsiid. [15] Díí bighą Bik'ehgo'ihi'ṇań
hik'e nṇee bił łángot'aaníí ániidéhi Christ nohwá siziiníí nlįį, áń daztsaaníí bee łángot'aaníí
dantséhi begoz'aaníí doo yikísk'eh ádaat'ee dahíí hasdáyihiṇiił, hadíí yich'į' aṇííhíí
bíyéé nyidin'ááníí doo ngonel'ąą dahíí yaide'aah doleełhíí bighą. [16] Hadíń bíyéé gólííníí
hadíń nt'é yaidi'aahíí naltsoos yá áyíílaa lǫ́k'eyúgo, hadíń áyíílaahíí daztsąąyúgo zhą́
bíyéé doleeł. [17] Áí naltsoos áyíílaahíí daztsąądá' begodolṇiił; áídá' hadíń áyíílaahíí t'ah
hiṇaayúgohíí naltsoos doo nt'é da. [18] Bik'ehgo'ihi'ṇań nṇee dantsé yángon'ááníí dił
begodeyaa lǫ́k'e. [19] Bik'ehgo'ihi'ṇań yegos'aaníí dágon'ąągee Moses nṇee dawa yaa yił
nagosṇi'dá' magashi zhaazhé ła'íí gantł'ízé bidił, tú bił nadesziidgo, ighaa łichi'i dasdisgo
ádaaszaahíí, ch'il hísop holzéhi beda'istł'ǫǫgo dił bee naltsoos ła'íí nṇee dawa yiká'
yíłta', [20] Gáṇíígo, Bik'ehgo'ihi'ṇań nohwá ngon'ááníí ałk'idá' begodeyaahíí díí dłíí be'ígózį.
[21] Da'ágát'éégo Moses gowąlgai biyi' da'ch'okąąhíí ła'íí its'aa beda'okąąhíí dawa dłíí biká'
yíłta'. [22] Begoz'aaníí bik'ehgo dásdozhą́ dawahá dił bee hadaadelzaa; doo nt'é ye'okąąhíí
zesdįį da lǫ́k'eyúgo konchǫ'híí bighą doo kaa nágodeť'aahi at'éé da. [23] Yaaká'yú goz'aaníí
k'ehgo yeda'ił'iiníí ágát'éégo hadaadelzaago dábik'eh; áídá' yaaká'yú ágot'eehihíí nt'é
yedaokąąhíí áí bitisgo nłt'éhihíí behadaadelzaago dábik'eh. [24] Godiyįhgo goz'aaníí nṇee
ádaagozlaahi yaaká'yú da'aṇii godiyįhgo goz'aaníí be'elzaahíí yuṇe' Christ doo ha'ayáá da;
áídá' yaaká'yú goz'ąą yuṇe' zhą́ ha'ayáá, k'adíí áígee Bik'ehgo'ihi'ṇań binadzahgee nohwá
sizįį: [25] Okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni doo dabíí bidił dahíí yoziłgo godiyįhgo goz'ąą yuṇe'
dała'á łenágodáhgo onadáh, áídá' Christ doo ágát'ǫ́ǫ́ da, doo Bik'ehgo'ihi'ṇań ya'ánádidit'áh
da; [26] Ágánát'ǫ́ǫh lǫ́k'eyúgo ni'gosdzáń alzaadí' yushdí' godezt'i'go biniinágodil'ǫ́ǫh doleeł
ni': áídá' goldohíí ngonyáágee dałahńdigee datsaahíí bee nchǫ'íí yaa gonłnee doleełgo
nyáá. [27] Nṇee dałahńdi datsaahgo bágoz'ąą, áí bikédí'go baa yá'iti'go: [28] Áík'ehgo Christ
dałahńdi Bik'ehgo'ihi'ṇań ya'ídeltįį, nṇee łąągo binchǫ'íí yá daidigheehgo; iké'gee nadáh
doleeł, doo nchǫ'híí bighą da, áídá' bikádaadéz'iiníí hasdáyiṇiiłgo.

10

[1] Ádįhyú nłt'éégo goz'aaníí Jews bich'į' begoz'aaníí doo da'aṇii begoz'ąą da,
bichagosh'oh k'a'at'éégo zhą́, áí bichą hadíí dáłenágodáhgee yeda'okąąhíí nadaiłtseedgo
Bik'ehgo'ihi'ṇań yaa nádaayihi'ṇiiłíí begoz'aaníí doo hadaadeszaago ádaabole' at'éé
da. [2] Ágádzaayúgo doo dayúweh baa hi'né' da doleeł ni'; da'okąąhíí dałahńdigee
hadaadeszaayúgo binchǫ'íí ádįhgo yídaagołsį doleeł ni'. [3] Áídá' áí yeda'okąąhíí
nadaiłtseedgo Bik'ehgo'ihi'ṇań baa nádaahi'ṇiiłíí dáłenágodáhgee nṇee binchǫ'íí
yénádaalṇiihgo ádaabiłsį. [4] Dóoli ła'íí gantł'ízé bidił konchǫ'íí doo yó'iiné' át'éé da.
[5] Áí bighą Christ ni'gosdzáń biká' nyáádá' gánṇiid, Ye'okąąhíí natseedgo naa hi'ṇiiłíí
ła'íí dant'éhéta ye'okąąhgo naa hi'ṇiiłíí doo háńt'ǫ́ǫ́ da, áídá' shits'í shá ánlaa: [6] Didlidgo
nich'į' nihi'ṇiiłíí, ła'íí konchǫ'híí bighą na'itseedgo naa hi'ṇiiłíí doo baa nił gozhǫ́ǫ́
da, nṇiid. [7] Áík'ehgo gádéṇiid, Bik'ehgo'ihi'ṇań, hadíí háńt'iiníí łashłéhgo niyáá
(naltsoos yisdisíí biyi' shaa k'e'eshchǫ́ǫ́híí k'ehgo.) [8] Gánṇiid, Begoz'aaníí bik'ehgo
na'itseedgo naa hi'ṇiiłíí, dant'éhéta ye'okąąhgo naa hi'ṇiiłíí, didlidgo nich'į' nihi'ṇiiłíí,
ła'íí konchǫ'híí bighą naa hi'ṇiiłíí doo háńt'ǫ́ǫ́ da, doo baa nił gozhǫ́ǫ́ da, nṇiid bikédí'go
[9] Gánádo'ṇiid, Bik'ehgo'ihi'ṇań, hadíí háńt'iiníí łashłéhgo niyáá. Iké'yú nohwá ngot'ááníí
begodigháhíí bighą Bik'ehgo'ihi'ṇań hik'e Jews daanliiníí biłgo dantsé łángot'ąą n'íí
k'ihzhį' ngoden'ąą́. [10] Bik'ehgo'ihi'ṇań bik'ehgo Jesus Christ dałahńdigee dawa łayiilaago
bits'íhíí Bik'ehgo'ihi'ṇań yaa ídeltǫ́ǫ́híí bee hadaanohwidezlaa. [11] Okąąh yedaabik'ehi dała'á

ntįįgee dawa jįį Bik'ehgo'ihi'n̲ań bich'į' zhin̲éégo na'idziidi nada'iziidgo nadaazį, dáhant'é nadaiłtseedgo bidiłíí yeda'okąąh; da'ágádaat'įį ndi konchǫ'íí doo yó'iiné' át'éé da: [12] Áídá' Christ dałahńdigee Bik'ehgo'ihi'n̲ań ya'ídeltįį: nohwinchǫ'íí yá daztsąąhíí bikédí'go dahazhį' Bik'ehgo'ihi'n̲ań dihe'nazhin̲éégo dahnezdaa; [13] Kodí' godezt'i'go bik'edaann̲iihíí bikełtł'ááhzhį' nni'n̲ilzhį' yiba' sidaa. [14] Dałahńdi Bik'ehgo'ihi'n̲ań ya'ídeltįįhíí bee nn̲ee hadaadeszaahíí dángonyáázhį' dázhǫ́ nłt'éégo áyíílaa. [15] Holy Spirit áí nohwił ch'í'n̲ah ágółsį, gánn̲iidgo, [16] Áí yołkaałíí bikédí'go díí ngot'aaníí nn̲ee bił ádaashłe' doleeł, n̲ii, Bik'ehgo'ihi'n̲ań; begosił'áánií bijíí biyi' odaahishn̲iił, ła'íí biini' biká' ádaagoshłe' doleeł; [17] Binchǫ' n'íí ła'íí doo bik'ehyú ádaat'ee da n'íí doo dayúweh bínáshn̲iih da doleeł. [18] Konchǫ'híí bighą kaa nágodet'ąąyúgo doo dayúweh konchǫ'híí bighą be'okąąhíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań baa ch'iné' da. [19] Áí bighą shik'ííyú, itisgo godiyįhgo goz'ąą yun̲e' doo daasiite' dago Jesus bidiłíí biláhyú ha'áhiikáh le', [20] Da'denbáálíí iłk'índlaadgo binkááyú Jesus nohwá ch'ígót'i'i ágólaa, ániidégo ła'íí hin̲áhi, da'denbáálíí dishn̲iigo Jesus bits'í dishn̲iigo ádishn̲ii; [21] Áídí' Bik'ehgo'ihi'n̲ań bichągháshé bi'okąąh yebi k'ehi da'tiséyú sitíni nohwá silįį; [22] Áík'ehgo nohwijíí dił biká' hista'go nchǫ'go ánáhiit'įįł n'íí nohwá nádilkǫǫdgo, ła'íí tú nzhóni nohwits'í bee tánásgizgo, haląą nohwijíí dawa bee doo nohwił nagoki dago da'ohiidląągo Bik'ehgo'ihi'n̲ań ałhánégo bit'ah daahǫdleeh. [23] Haląą doo nohwiini' nakigo da yaaká'yú dahazhį' ihi'n̲aahíí ndaahóndliihíí nłdzilgo daahóntą'go dayúweh baa nadaagohiiln̲i' le'; hadíń nohwá ngon'áánií da'an̲iigo an̲íí; [24] Łaa daanohwiini' le', łił daanjǫǫ doleełgo ła'íí nłt'éégo ánádaahitt'įįł doleełgo iłdag yádaahiilti' le': [25] Ha'ánázéhyú íła'ánáhiit'įįhíí doo t'ąązhį' bits'ą́' shiijééd da le', nn̲ee ła' ágádaat'įįhíí k'ehgo; áídá' iłdag yádaahiilti' le': ałhánédí' goldohgo bídaagonołsįdá' dayúweh iłdag yádaałti'. [26] Da'an̲ii ágot'eehíí bídaagosiilzįįdá' nchǫ'go bídaagonlzį ndi be'áhiidzaayúgo nohwinchǫ'híí bighą doo dayúweh nohwaa nágodit'áhgo goz'ąą da, [27] Áídá' bee kaa yá'iti'íí dázhǫ́ bégódzidi, ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̲ań bihashke' kǫ' k'ehgo diltłi'i bik'edaann̲iihíí daabidiłidíí zhą́ nohwá goz'ąą. [28] Hadíń Bik'ehgo'ihi'n̲ań yegos'aanií Moses binkááyú ni'né'i doo yikísk'eh at'éé da n'íí, nn̲ee naki dagohíí taagita binadzahgee ánágót'įid yaa nadaagoln̲i' lę́k'eyúgo, doo hadíń yaa ch'oba' dago zesdįį lę́k'e: [29] Áík'ehgo hadíń Bik'ehgo'ihi'n̲ań biYe' doo nt'é dago áyíłsįgo yiká' nayaahíí, ła'íí dił bee Bik'ehgo'ihi'n̲ań nn̲ee yángon'áánií nłdzilgo alzaahíí, dił bee hadelzaahíí, doo yidnłsí dahíi, ła'íí Holy Spirit bits'ą́'dí' iłgoch'oba'íí begoz'aanií nchǫ'go áiłn̲iihíí, nn̲ee Moses binkááyú begoz'aanií doo yikísk'eh at'éé dahíí bighą zesdįįhíí bitisgo goyéégo bich'į' godigháhgo bágoz'ąą shį daanohsį née? [30] Gánn̲iidíí bídaagonlzį, Goyéégo koch'į' godish'aahi ánsht'ee, shíí ík'enash'né' ndi at'éé, n̲ii, Bik'ehgo'ihi'n̲ań. Gánádo'n̲iid, Nn̲ee Bik'ehgo'ihi'n̲ań bíyééhíí yaa yałti'go yándaago'a' doleeł. [31] Bik'ehgo'ihi'n̲ań hin̲áhi bilák'e ch'intłizhyúgo négódzid. [32] Bínádaałn̲iih, doo ániidá' Bik'ehgo'ihi'n̲ań bits'ą́'dí'go nohwijíí yun̲e' odaadezdlaadá' góyéégo nohwich'į' nagowaago nohwiniigodelzaa ndi bich'į' dahdaanołdǫh ni'; [33] Łahgee nn̲ee daanohwineł'ąągee daanihóch'íid ła'íí góyéégo nohwich'į' nagowaa ni'; łahgee biniidaagonłt'éehíí bich'odaahn̲iihgo nohwíí ałdó' nohwiniigonłt'éé ni'. [34] Ha'ásítąądá' shaa tídaaht'ii ni', ła'íí nohwíyéé n'íí nohwaa hayi'n̲íił ndi nohwił daagozhǫǫ́ ni', yaaká'yú nohwíyééhíí itisgo nłt'éhíí, ła'íí doo ngonel'ąą dahíí gólįįgo bídaagonołsįhíí bighą. [35] Áí bighą Bik'ehgo'ihi'n̲ań bada'ołííhíí doo bits'ą́'zhį'go ánáhn̲e' da, daahonohtą'yúgo nzhoonií nohwich'į' nanáhi'n̲iił. [36] Nohwíni'k'eh ádaanołsį le', áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'n̲ań án̲ííhíí ádaahdzaadá' nohwa'det'aanií nohwíyéé doleeł. [37] Dét'įhégo hadíń hígháhíí dogaał, dáhah dogaał. [38] Hadíń dábik'ehyú át'éehíí odlą́ zhą́ yee hin̲aa doo, áídá' nn̲ee t'ąązhį' at'éehíí shiyi'siziinií doo baa bił gozhǫǫ́ da doleeł. [39] Ndi néé t'ąązhį' ádaat'eego ch'a'ondéh zhin̲éehíí doo itah daandlįį da, áídá' hadíí da'odlągo biyi'siziinií hasdákáh zhin̲éehíí itah daandlįį.

11

[1] Bench'ohołííhíí da'an̲ii begoln̲e'go bígózjgo, ła'íí hadíí doo hit'ąą dahíí da'an̲ii át'éégo bígózj, áí odlą' golzeego ágolzee. [2] Doo ániidá' bádaayáń n'íí daabi'odlą' golįįhíí bighą

nłt'éégo baa ch'inii łǫ́k'e. 3 Ni'gosdzáń Bik'ehgo'ihi'nań biyati' bik'ehgo ádaalzaago
nohwi'odłą' golííhíí bighą bádaagonlzį, áík'ehgo dant'éhéta hit'iinií doo hit'ii dahíí bee
ádaaszaa. 4 Bi'odłą' golííhíí bighą Abel, Cain bitisgo nłt'éhi Bik'ehgo'ihi'nań yaa nainé', Abel
baa nainé'íí Bik'ehgo'ihi'nań yaa nagolni'go, Da'áígee ándzaa, nii łǫ́k'e; áí bee Abel daztsąą
ndi t'ah nohwich'i' yałti'. 5 Bi'odłą' golííhíí bighą Énoch da'itsaahíí doo yígodołsii dahíí
bighą yaaká'yú onábi'doltii; doo hak'i nádaach'ot'ii da, Bik'ehgo'ihi'nań onábiłtiihíí bighą;
doo hwahá nábidi'dilteeh dadá' Bik'ehgo'ihi'nań yił goyiłshǫǫ́go baa ch'inii łǫ́k'e. 6 Ko'odłą'
da'ádihyúgo Bik'ehgo'ihinań doo hagot'éégo bił goch'inłshǫǫ́ da: hadíń Bik'ehgo'ihi'nań
bich'i' nsháh nziyúgo da'anii Bik'ehgo'ihi'nań golíígo yosdlążdgo zhą́ yich'i' nigháh,
ła'íí hadíń nzhǫǫgo haintaahíí nłt'éégo ágot'eehíí bíyéé áídoliiłgo yosdlążdgo zhą́ yich'i'
nigháh. 7 Bi'odłą' golííhíí bighą Noah hagot'éégo godegháhíí doo hwahá yígołsiih dahíí
Bik'ehgo'ihi'nań bił ch'i'nah ágolaago tsídolyiz, áík'ehgo bichągháshé hasdáyinniiłhat'iíhíí
bighą tsina'eełíí áyíílaa; áí bee ni'gosdzáń biká' nnee nchǫ'go ádaat'eehíí ch'í'nah áyíílaa,
ła'íí ko'odłą'híí bighą nłt'éégo ách'it'éehíí bíyéé silii. 8 Bi'odłą' golííhíí bighą Abraham
ła' ni' nágost'ąąyú bíyéé doleełyú obi'dol'a'dá' bikísk'eh adzaago oyáá, hayú deyaa shihíí
doo yígółsi da ndi. 9 Bi'odłą' golííhíi bighą ni' baa got'ąą n'yú dét'ihézhi' Isaac ła'íí Jacob
biłgo gowąlgai yee daagolíí, ni' doo yídaagołsíni n'íí yiká' daagolííhíí k'ehgo; Abraham baa
det'ąą n'íí da'áí Isaac ła'íí Jacob baa daadest'ąą: 10 Abraham bádihyú yaaká'yú kih nagoznilíí
bitł'ááhgo iztł'ini golíínií yiká déz'ii, áí kih nagoznilíí bik'ehgo'ihi'nań nagoshchiigo
ágólaa. 11 Bi'odłą' golííhíí bighą Sarah ndi binawod gozlíígo hiltsąą silii, áídí' bił łegodzaahíí
bitisyú ch'ígóyáá ndi bi'ime' gozlii, hadíń baa yidin'ąąhíí ya'ołííhíí bighą. 12 Áík'ehgo
nnee dała'á hastiin siliigo k'azhą datsaahi ga'ánoli ndi bits'ą́'dí' hadaałishchiinií yáá
biyi' ts'iłsǫǫsé ła'íí tábąhyú sáí dahdijahíí ga'áhołążgo daagozlii, doo nách'ołtag at'éé
dayú. 13 Áí dawa t'ah da'odlążgo nanezna', baa daadest'aanií doo hwahá begolne' da
ndi bi'odłą' bee ńzaadzhi' daayo'iigo yaa bił daagozhǫǫ́go begolne'go yídaagołsi łǫ́k'e,
áík'ehgo gádaannniid, Ni'gosdzáń biká' nahiikai ndi nnee doo bígózini daandlii, dá nakai
nt'éhi. 14 Ágádaanniihíí bee nłt'éégo ndaagoléehíí yiká hadaantaago bígózi. 15 Ni' yits'ą́'
dahdikai n'íí dá yaa natsídaakees nt'ééyúgo t'ążzhi' nakáhgo bá ch'í'otążą doleeł ni'.
16 Áídá' k'adíí yaaká'zhi'go ndaagoléehíí hádaat'ii: áí bighą Bik'ehgodaahi'nań biłdi'niigo
Bik'ehgo'ihi'nań doo bik'e ádaayándzi da, akú kih gozniliíí bá iłch'i'golaahíí bighą. 17 Bi'odłą'
golííhíí bighą Abraham, da'anii bi'odłą' bighą nabídineztążądá', Isaac Bik'ehgo'ihi'nań yaa
yinłtíí, Abraham bee det'ążą n'íí biye' dała'áhi Bik'ehgo'ihi'nańyá yiziłhee nkegonyaa, 18 Áń
yaa yałti'go Bik'ehgo'ihi'nań Abraham gáyiłnniid, Isaac binkááyú nits'ą́'dí' handóot'iił:
19 Abraham Bik'ehgo'ihi'nań nnee daztsążą ndi náhi'naago ánáidléh yígółsi, áík'ehgo biye'
daztsążądí' nábi'dihil'na' ngonoligo baa naltíí. 20 Bi'odłą' golííhíí bighą Isaac, Jacob ła'íí
Esau bich'i' ágone'íí yee yá oskążądgo, Nohwiyaa gozhǫǫ́ le', yiłnniid. 21 Bi'odłą' golííhíí
bighą Jacob datsaahdá' Joseph biye'ke naki da'ał'ango yá da'oskążąd; ła'íí bigish bik'izhi'
hayaa at'éédá' Bik'ehgo'ihi'nań yoskążąd. 22 Bi'odłą' golííhíí bighą Joseph datsaahdá' Israel
hat'i'íí dahdekáh doleełíí t'ah bidáhdá' yígółsigo yaa nagolni' łǫ́k'e; ła'íí bits'in hago
ádolniiłíí yee yángon'ąą́ łǫ́k'e. 23 Daabi'odłą' golííhíí bighą, Moses gozliidá' bitaa hik'e bążą́
biłgo mé' dénzhonéhi nliihíí bighą nadaayinł'i'go taagi daahitążą; nant'án yengon'áánií
doo yédaaldzid da łǫ́k'e. 24 Bi'odłą' golííhíí bighą Moses báyáń siliigo, Pháraoh bitsi'híí
bizhaazhé bił idi'niigo doo hat'ii da łǫ́k'e; 25 Nchǫ'go ágot'eehíí begonedliihíí dét'ih itah
at'éhi k'ihzhi' nayiné' łǫ́k'e, nnee Bik'ehgo'ihi'nań bíyééhíí biniidaagonłt'éézhi'go itah
nágodin'ąą́ łǫ́k'e; 26 Bik'ehgo'ihi'nań bits'ą́'dí' bich'i' nahi'niiłíí yiká déz'iigo, Christ bighą
bik'edaach'iniihíí Egypt biyi'gee hágołdzil goz'aanií yitisgo ilíígo yaa natsekees. 27 Bi'odłą'
golííhíí bighą Egyptdí' halwod, nant'án hashkee ndi doo yénáldzid da: doo ch'o'ii dahíí
yo'iihíí k'ehgo nyeehíí yich'i' dahnldǫh. 28 Bi'odłą' golííhíí bighą Moses bik'ehgo dáádítíhíí
yiká' dił yíłta', ła'íí bitis-hagowáh golzéhi ágolzaa, chągháshé dantsé nakaihíí naiłtseedíí
nliinií Israel hat'i'ihíí bichągháshé dantsé nakaihíí doo naiłtseed da doleełhíí bighą.
29 Daabi'odłą' golííhíí bighą Israel hat'i'íí túsikaanií Red Sea holzéhi hanaayú nanádnłsążą́,

ni'gosgąąhíí k'ehgo ndi ch'ínánłsáą́, nn̨ee Egyptdí' daagolíínííałdó' hanaadnkáh daanzį ndi ąął odaaz'eel. [30] Daabi'odlą' golı́ı́́híí bighą Israel hat'i'i kı̨h gozn̨ilíí Jériko golzeegee binaad tséé histł'ninii łedn'aahíí dała'á jı̨ı̨go dałahn łenadiłséh gosts'idiskąązhı̨', áík'ehgo gosts'idiskąąhíí bijı̨ı̨ ąął nandéeh lék'e. [31] Ráhab, isdzán nant'ı̨' nagháhi n'íí, bi'odlą' golı́ı́́híí bighą anadaal'izi baa n'áázhgo nzhónígo yich'ı̨' ádzaago, doo da'odlą́ą dahíi natseedgee doo itah zesdı̨ı̨ da lék'e. [32] Nt'é baa nanagoshn̨i' doleeł? Gídeon, Bárak, Sámson, Jéphthah, David, Samuel ałdó', ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̨ań binkááyú nada'iziidi n'íí biłgo dawa baa nagoshn̨i' hasht'ı́ı́́ ndihíí doo bínel'ąą da: [33] Áí daabi'odlą' golı́ı́́híí bighą łahgo nn̨ee hat'i'i daayisnaa, dábik'ehyú ádaaszaa, bángot'ąą n'íí bich'ı̨' begolzaa, ndóícho bizé' bá iłch'ı̨' ágolzaa, [34] Kǫ' doo sidog dago bá álzaa, bésh be'idiltłishé doo bee naztseed da, doo nadaalwod da ndi nadaalwod daasilı̨ı̨, nagonlkaadgee k'a'ádaat'ee daasilı̨ı̨, ła'íí yił nadaagonłkaadíí bik'e dahtsídnkı̨ı̨. [35] Isdzáné bits'ą́' nanezna' n'íí bá nádaabi'dihiln̨a'go baa na'n̨il; ła'ihíí dahazhı̨' ihi'n̨aahíí yenaadiikáhíí itisgo nłt'éégo yídaagołsı̨híí bighą doo daazhógo benádaadichiid hádaat'ı̨ı̨ dago goyéégo bich'ı̨' godest'ąągo naztseed: [36] Ła'ihíí baa daach'odloh, ła'íí dá habída'ch'iłtsaas nt'éé, ła'ii łídaach'istł'ǫǫ, ła'íí ha'ádaach'ist'e': [37] Ła'ihíí daach'ołné', ła'ihíí iłk'ídaabidich'iish, ła'ihíí nabídaadi'nestąąd, ła'ihíí bésh be'idiltłshé bee naztseed; ła'ihíí dibełı́ı́́ hik'e gantł'ízé bikágé bidiyágé yee nakai lék'e; tédaat'iyégo, nyéé'i daidits'ago, ła'íí biniidaagodeszaago; [38] Áí nn̨eehíí ni'gosdzáń biká' nn̨eehíí bitisgo da'ilı́ı́́: da'igolı́ı́́yú ła'íí dziłyú, dził bini'i'áńyú ła'íí łeyi' da'o'áńyú nakai lék'e. [39] Áí dawa daabi'odlą' golı́ı́́híí bighą nłt'éégo baa na'gon̨i' ndi baa det'ąą n'íí doo hwahá begoln̨e' da lék'e: [40] Néé Bik'ehgo'ihi'n̨ań nohwádı̨hyú itisgo nłt'éhi yaa nohwá nagoshchı̨ı̨, da'ádaandı̨hyúgo áí doo hadaabi'dilne' da.

12

[1] Nn̨ee łáni doo náhóltagyú nohwinaadyú nzhǫǫgo daanohwineł'ı́ı́́go, nt'é ndaazgo daahiideełíí halą́ą nláhzhı̨' ndaano'né', ła'íí nchǫ'íí dayúweh be'ánáhiit'ı̨ı̨łíí nláhzhı̨' ndaano'né' ałdó', áídí' bidag ádaant'eego Bik'ehgo'ihi'n̨ań nohwá ngon'áánííbikísk'eh hiikeeł le', [2] Jesus, nohwi'odlą' begodeyáhi ła'íí ąął łaile'i halą́ą áń zhą́ bich'ı̨' daadéet'ı̨ı̨ le'; áń gozhóónííbádı̨hyú goz'ąąhíí bighą tsı̨'iłna'áhi biká' biniigodelzaa ndi yidag at'éégo yitis silı̨ı̨, bik'e ídaayágosı̨go dahstı̨ı̨ ndi doo bił hago'at'éé da, áídí' Bik'ehgo'ihi'n̨ań nant'aago dahsdaagee dihe'nazhin̨éégo dahnezdaa. [3] Nn̨ee nchǫ'go ádaat'eehíí bich'ı̨' nada'idziid ndi yitis siliinií, áń baa natsídaahkees le', dah lék'eyúgo dánko hohkáh hileeh, ła'íí nohwinatsekees doo nłdzil da hileeh. [4] Nchǫ'íí bich'ı̨' nadaagonołkaad ndi doo hak'i dił nohwiká' ndaashchii da. [5] Ła'íí chągháshé baa de'nííhíí k'ehgo nohwaa de'nií n'íí baa daadison̨ah, gán̨íigo, Shiye', Bik'ehgo'ihi'n̨ań doo ałch'ídéyú ánánoł'ı̨ı̨ł dayúgo, nłt'éégo baa natsínkees, ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̨ań nił destehyúgo nanákaad hela': [6] Bik'ehgo'ihi'n̨ań hadíí bił daanzhoonií ni'iłsiihgee yiniidaagodnłsı̨, yił ch'ígó'aahíí bighą, bizhaazhé náidnłtı̨ı̨híí dała'á ntı́ı́́gee ni'iłsiihíí bighą nádainłtsas. [7] Bik'ehgo'ihi'n̨ań nda'ołsiihgee nohwiniidaagodnłsiyúgo, bichągháshé daanohłı̨ı̨híí bighą ágádaanohwiłsı̨; hadíń biye' golíínií, biye' yiniigodnłsı̨, yił ch'ígó'aahíí bighą. [8] Áídá' nda'ołsiihgee Bik'ehgo'ihi'n̨ań nohwił ch'ígó'aahíí bighą doo nohwiniinágodil'ı̨ı̨h dayúgo yútashchíń nliinií k'ehgo ádaanoht'ee, doo da'an̨ii bichągháshé daanohłı̨ı̨ da, nn̨ee dawa doo da'dits'ag dayúgo bił ch'ídaago'aahgo yiniidaagodnłsı̨. [9] Áídí' ni'gosdzáń biká'gee daanohwitaahíí nłt'éégo nohwił ch'ídaago'aahgo nohwiniidaagodnłsı̨go daadinlzı̨; yaaká'dí'go nohwiTaahíí itisgo daadinlzı̨go bikísk'eh ádaant'eego nłt'éé go'ı́ı́́, áík'ehgo zhą́ nłt'éégo daahin'n̨aa. [10] Ni'gosdzáń biká' nohwitaahíí dabíí hádaat'ı̨ı̨yú dét'ı̨hézhı̨' hagee nda'iilziihgee zhą́ ádaanohwił'ı̨ı̨h, áídá' yaaká'dí'go nohwiTaahíí nohwá nłt'éehíí bighą ágádaanohwidnłsı̨, áń godiyini ye'at'éehíí k'ehgo néé ałdó' godiyini be'ádaant'ee hileehíí bighą. [11] Koł ch'ígó'aahgo ákoł'iinií doo koł gozhǫǫ́go ákółsı̨ dago koł na'din̨i' ndi bikédí'go hadíń baa bił ch'ígót'áánií nłt'éehíí biyi' nołseełgo binest'ą' golı́ı́́híí k'ehgo iłch'ı̨'gonłt'éehíí be'at'éégo nłt'éé hileeh. [12] Áík'ehgo nohwigan nadaahezdaahíí hadag ánádaahdle', nohwigod daaditłidíí ntł'iz ánádaahdle'; [13] Áídí' iłk'ídézdǫh intínhíí biká' ch'ínohkáh,

hadíń na'niłhodíí doo ch'a'odokał da doleełhíí bighą; áídá' nalwod nasdlı́ı́go dahna-didáh. 14 Nnee dawa bił t'eké daanohłı́ı́go, ła'íí dázhǫ́ nłt'éégo ádaanoht'eego dah-daanołdǫh, doo ágádaach'it'ee dayúgo Bik'ehgo'ihi'nań doo hagot'éégo ch'iłtséh da: 15 Ídaa daagonohdząą, dánko Bik'ehgo'ihi'nań biłgoch'oba'íí dábich'ı́' ndohkahi at'éé; dánko koł goshch'iihíí bikeghad nohwiyi' bengonyááyúgo ndéesąągo nagontł'og hajéédgo, áí bee łáni daabiłchǫǫ; 16 Ídaa daagonohdząą, dánko nant'ı́' naghaahíí nohwitahyú hileeh, dagohíí Esau holzéhi, dantsé naghaahíí bighą Bik'ehgo'ihi'nań bits'ą́'dí' bíyéé doleeł n'íí dałahńdi iyąąhíí bighą baa na'hazniihíí k'ehgo dánko Bik'ehgo'ihi'nań doo yidnłsı́ dahíí nohwitah hileeh. 17 Bídaagonołsı́, Esau ágádzaahíí bikédí'go Bik'ehgo'ihi'nań bits'ą́'dí' nłt'éhi bíyéé silı́ı́ doleeł n'íígee, Dah, biłdo'niid; hichago yókeedgo ná'okąąh ndi doo hagot'éégo łahgo ánáyidléh da lı́ı́k'e. 18 Doo díínko bich'ı́' nehesohkai da, dził da'anii si'ánihíí, kǫ' bee diltłi'íí, dagohíí godiłhiłíí, chagołheełíí, yat'ógo nyolhíí, 19 Bésh dil-woshé ánííhíí, bizhii ánííhíí, áí bizhii daidezts'aaníí, Doo dayúweh nohwich'ı́' yáńłti' da, daayiłniigo nádaayokąąh lı́ı́k'e, doo bich'ı́' nehesohkai da: 20 (Tsétahgo nakaihíí ndi dziłíí yídahi'naayúgo bił nda'ts'ilne'go dagohíí k'aa bee nabidi'tseedgo goz'ąą, niigo yee hadzii n'íí doo hagot'éégo yidag ádaat'ee da lı́ı́k'e: 21 Daayo'ı́ı́ n'íí dázhǫ́ bégódzidhíí bighą Moses gánííí lı́ı́k'e, Dázhǫ́ nésdzidgo dishtłid:) 22 Áídá' díínko bich'ı́' nehesohkai, dził Sion golzéhi, ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań hinąhi bikı́h gozniliíí yaaká'yú goz'áni Jerúsalem holzéhi, ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á yaaká'yú daagolíni łenáhiłséhi, 23 Dantsé daago-zliníí yaaká'yú bizhi' ádaagoszaahíí bił daagozhǫǫ́go ha'ánáłséhíí, Bik'ehgo'ihi'nań nnee dawa yaa yałti'go yándaago'a'ihi, ła'íí yaaká'yú nnee nłt'éégo ádaat'eehíí hadaadeszaahíí bispirits bich'ı́' nehesohkai, 24 Ła'íí Jesus, Bik'ehgo'ihi'nań hik'e nnee biłgo łángot'aaníí ániídéhi nohwá sizíni, ła'íí dił kok'e hiłta'íí, Abel bidiłíí yitisgo nłt'éégo ágot'eehíí yaa nagolni'i ałdó' bich'ı́' nehesohkai. 25 Bik'ehgo'ihi'nań, nohwich'ı́' yałti'íí, doo dah daadohnii dago baa daagonohsąą: ni'gosdzáń biká'gee bich'ı́' yałti'ihíí, dah yiłnniidíí doo hagot'éégo bits'ą́' hakee da lı́ı́k'e, áík'ehgo yaaká'dí' nohwich'ı́' yałti'ihíí hodaayéelts'ąą doo hádaat'ı́ı́ dayúgo, itisgo doo bits'ą́' haokee at'éé da: 26 Da'áídá' bizhiihíí bee ni'gosdzáń nagohi'naa, k'adyúgohíí gáníígo ngon'ą́ą́, Yunáásyú goldohgo dałahńdi doo ni'gosdzáń zhą nagohish'naa da, yáá ałdó' nagohish'naa doleeł. 27 Áń ágánniidíí, Yunáásyú goldohgo dałahńdi, hadíí alzaahíí nadaaha'naahíí k'ihzhı́' nii'né', golzeego ágolzee, áík'ehgo hadíí doo hagot'éégo dihi'náh dahíí zhą godziih doleeł. 28 Bik'ehgo'ihi'nań bilałtł'áhgee no-hwiinílgo doo hagot'éégo k'ihzhı́' nohwiiníłł dahíí bighą haląą ba'ihédaandzı́ le', áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'nań daadnlzigo ła'íí bédaahildzidgo bił daagohilzhǫǫ́go bá nada'iidziid le': 29 Bik'ehgodaahin'nań kǫ' ndi'ił k'ą́hi nlíni at'éé.

13

1 Iłk'isó łił daanjǫǫhíí k'ehgo dayúweh łił daanohjǫǫ le'. 2 Nnee doo bídaagonołsinihi nohwaa hikaiyúgo baa daa ch'ohba'go baa daayonah hela': nnee ła' ágádaadza-ago Bik'ehgo'ihi'nań binadaal'a'á yaaká'dí'hi doo yídaagołsı́ dago yá da'dezné' lı́ı́k'e. 3 Ha'ánshijeedíí bínádaałniih, bił ha'ánshojeedhíí k'ehgo; hadíń bits'í biniidaagonłt'éehíí bínádaałniih, nohwíí ałdó' nohwits'í gólı́ı́go bedaahinohnaa. 4 Na'i'neehíí nnee dawa daayidnłsı́ le', doo iłts'ą́' nant'ı́' na'aashgo da: ch'a'o'i'néhíí ła'íí nant'ı́' nakaihíí Bik'ehgo'ihi'nań yaa yádaałti'go yándaago'áah. 5 Bestso doo bidáhzhı́' ádaanoht'ee da le'; nt'éhéta ayą́háhi nohwíyéé lı́ı́k'e ndi baa nohwił daagozhǫǫ́ le': Bik'ehgo'ihi'nań gánohwiłnniid, Doo nits'ą́' dahdosháh át'éé da. 6 Áík'ehgo doo t'ąązhı́' daasiitı́ı́ dago gádaan'nii, NohweBik'ehń shich'oníhi nlı́ı́, nnee hago ádaashidoliiłíí doo bee nésdzid da. 7 Nohwá naziníí bínádaałniih, Bik'ehgo'ihi'nań biyati' bee nohwich'ı́' yádaałti' n'íí: da'odlą́ąhíí k'ehgo da'ohdlą́ą le', nt'é ádaizlaahíí baa natsídaahkees. 8 Jesus Christ, adąądá' át'éehíí k'ehgo díí jı́ı́ t'ah ágát'éé dahazhı́' ágát'éé. 9 Yati' iłtah at'éégo, yati' doo bígózini da k'izédaanohwidoníłł hela': Bik'ehgo'ihi'nań bilgoch'oba'íí bee kojíídí' ko'odlą' nalwodgo áyíłsigo nłt'éé, doo hagot'éégo ch'iyąąhíí bee da, áí bikísk'eh ánáda'ch'oł'ı́ı́ł ndi doo nt'é bee ádaach'izlaa da. 10 Jews bich'ı́' begoz'aaníí bitł'ááhyú daanliiníí da'ch'okąąh

goz'ąągee Bik'ehgo'ihi'n̲ań baa naltéehíí ła' áígee nada'iziidíí daayiyąągo dábik'eh; áí
na'idziidíí bee Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwá ch'ígót'i' daanzį; áídá' Christ tsį'ałna'áhi biká'
nohwá daztsąąhíí bighą néé Bik'ehgo'ihi'n̲ań bich'į' nohwá ch'ígót'i'. Nn̲ee Jews bich'į'
begoz'aaníí zhą́ yikísk'eh ádaat'eehíí doo áík'ehgo bágoz'ąą da. 11 Magashi, dibełı̨́ı́,
gantł'ízéta nn̲ee nda'iłsiihíí bighą nadaistseedá' bidiłíí okąąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni
da'ch'okąąh goz'ąą yun̲e' áyikaah, áídá' bits'íhíí kįh gozn̲ilíí an̲ahyú daayidiłid lę́k'e.
12 Áík'ehgo Jesus ałdó', dabíí bidiłíí bee nn̲ee hadaadiln̲e' doleełhíí bighą kįh gozn̲ilíí
binaadyú łedn'aahíí dáádit́híí an̲ahyú biniigodelzaa. 13 Áík'ehgo néé ałdó' nn̲ee Je-
sus daayo'ni' n'íí k'ehgo daanohwich'o'n̲i'go bidag ádaant'eego haląą da'an̲ahyú bich'į'
dokáh. 14 Dząągee doo nohwá dahazhį' daagondlı̨ı̨ goz'ąą da, áídá' dahazhį' daagondleehíí
biká daadéet'ı̨ı̨. 15 Áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'n̲ań dákozhą́ baa náda'né'ihíí k'ehgo Jesus
binkááyú dayúweh daahohiikąąhgo ba'ihédaandzį le', bizhi' ba'ihégosı̨go behagohiigháh
le'. 16 Nłt'éégo ádaanoht'eego ła'íí nohwíyéehíí iłtahoh'n̲iigo baa daayohn̲ah hela':
áí k'ehgo baa náda'né'ihíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań yaa bił gozhǫ́ǫ́. 17 Hadíń nohwá naziiníí
bikísk'eh ádaanoht'eego hayú ádaan̲iiyú ádaanoht'ee le', nohwiyi'siziiníí yin̲ádaadéz'ı̨ı̨híí
bighą; áí Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwá yił nanágodołn̲ihi at'éé bił daagozhǫ́ǫ́go ádaat'ı̨ı̨yúgo
nłt'éé, áídá' doo bił daagozhǫ́ǫ́ dayúgo doo nohwá nzhǫǫ da. 18 Nohwá da'ohkąąh:
nłt'éégo ádaahiit'ı̨ı̨go bídaagonlzı̨, dawa ánádaahiit'ı̨ı̨łíí bee da'an̲iigo ánádaahiit'ı̨ı̨łgo
hádaahiit'ı̨ı̨. 19 Shá da'ohkąąh doleełgo itisgo nánohwoshkąąh, dák'adégo nohwaa
nádishdaałhíí bighą. 20 Bik'ehgo'ihi'n̲ań, bits'ą́'dí' nkegohen'áánííı, Jesus nohweBik'ehń
daztsąądí' naadiidzaago áyííłaa, bidiłíí nohwá ngon'áánííı dahazhį' nłdzilgo bee áile'íí
biláhyú: nanyoodíí bidibełı̨́ı́ nłt'éégo yin̲ádéz'ı̨ı̨híí k'ehgo Jesus, Nanyoodíí ízisgo at'éhi,
bichągháshé nłt'éégo yin̲ádéz'ı̨ı̨. 21 Bik'ehgo'ihi'n̲ań hadaanohwidile', áík'ehgo nt'é bił
dábik'ehíí dawa nłt'éégo baa nahkaigo, binadzahgee hant'é bił dábik'ehíí nohwiyi' na'iziid
le', Jesus Christ binkááyú; áń dázhǫ́ ba'ihégosı̨ le', doo ngonel'ąą dayú dahazhı̨'. Doleełgo
at'éé. 22 Nánohwoshkąąh shik'ííyú, Díí ádaanohwiłdén̲iidíí doo bik'edaashołch'iigo da
ńdaagohoh'aah: ayą́hágo bee nohwich'ı̨' k'eshiłchı̨́ı́. 23 Nohwik'isn Timothy ch'ínádzáá
łą́ą́; dét'ı̨hégo nyáá łę́k'eyúgo, akú bił nánsht'aashgo nádaanohwistséh ndi at'éé. 24 Nohwá
naziinííı dawa, ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̲ań bichągháshé dawa, Gozhǫ́ǫ́, shá daabiłdohn̲ii. Ítalyú
daagolííníí, Gozhǫ́ǫ́, daanohwiłn̲ii. 25 Bik'ehgo'ihi'n̲ań biłgoch'oba'íí bee nohwich'ı̨' goz'ąą
le'. Doleełgo at'éé.

THE GENERAL EPISTLE OF JAMES

1 Shíí James, Bik'ehgo'ihi'n̲ań ła'íí Jesus Christ nohweBik'ehń binal'a'á nshłíni, nn̲ee
nakits'ádahyú hat'i'i iłch'ą́'yú odaagohesle'ihíí nohwich'į' k'e'eshchii, Bik'ehgo'ihi'n̲ań
nohwił nlįį le', nohwiłdishn̲ii. 2 Shik'ííyú, iłtah at'éégo nohwich'į' nagontł'ogyúgo,
baa nohwił daagozhǫǫ́ le'; 3 Díí bídaagonołsįgo, nohwi'odlą'íí nayídntaahgo nyee ndi
dahdaanołdǫh daałeeh. 4 Áí dayúweh nohwiyi' na'iziid le', áík'ehgo nohwi'at'e' nzhooníí
zhą́ be'ádaanołt'ee doleeł, doo hat'íí bee dábich'į'go da. 5 Nohwitahyú dahadń doo
goyą́ą́ dayúgohíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań yíyókeed le', áík'ehgo baa hi'né' doleeł; Bik'ehgo'ihi'n̲ań
dánzhǫǫ at'éégo nn̲ee dawa daazhógo yaa yiné'hi at'éé. 6 Áń nn̲eehń odlą́ągo án̲íí le', doo
biini' nakigo da: dahadń biini' nakihń, ńch'iigo túnteel nádidáhíí k'ehgo at'éé. 7 Nn̲ee
ágát'éhń nohweBik'ehń bich'ą́'gé' doo hat'íí ích'į' nyohodlíí da le'. 8 Nn̲ee biini' nakihíí
doo bígózįgo nagháhi at'éé da. 9 Nn̲ee ádaagoch'iyolba'ń Bik'ehgo'ihi'n̲ań binadzahgee
ízisgo at'éégo ábi'delzaahíí bighą bił gozhǫǫ́ le': 10 Áíná' nn̲ee ízis it'įįń ádaagoch'iyolba'go
ábi'delzaahíí bighą bił gozhǫǫ́ le': tł'oh dénzhonéhíí ánádaasdįįdhíí k'ehgo bee ch'ígowáh
doleełhíí bighą. 11 Ch'ígona'áí sidogo hagháhgo, tł'oh yiniłn̲ééhgo dénzhonéhíí nandéh,
áík'ehgo dénzhoné n'íí ádjh: áí k'a'at'éégo nn̲ee ízis it'įįń t'ah dá'it'ąą́go bech'ígon̲áh doleeł.
12 Nn̲ee nabídi'nestą́ą́d lę́'e ndi ą́ą́ł yitis ch'ínyááhń biyaa gozhóni at'éé: nabídi'nestą́ą́díí ą́ą́ł
yitis ch'ínyáágo dahazhį' ihi'n̲áhi, nn̲ee Bik'ehgo'ihi'n̲ań bił daanzhóni yaa yiden'áánníí,
baa didot'aał, gonn̲eegee ch'ah hobįįhíí k'ehgo. 13 Nn̲ee ła' nabídi'nestą́ą́d lę́'eyúgo,
Bik'ehgo'ihi'n̲ań nashínestą́ą́d, doo n̲ii da le': Bik'ehgo'ihi'n̲ań doo nchǫ'íí bee nahóntaah
goz'ą́ą́ da, ła'íí áń doo hadń nayíntaah da: 14 Nn̲ee daantą́ą́gee déncho'go ágot'eehíí yiká
hát'íínníí, ídíbiiltso'go nabídintaah. 15 Déncho'go ágot'eehíí hágot'iinníí iłtsą́ą́ hileehíí k'ehgo
nchǫ'íí yiłchii: áígé' nchǫ'íí nchaa silįįgo da'itsaahíí yiłchii. 16 Shik'ííyú, shił daanołshóni,
nda'ołsii hela'. 17 Dawahá nłt'éehíí ła'íí dawahá nzhoonníí yaaká'gé' nohwaa hi'né'hi at'éé,
Bik'ehgo'ihi'n̲ań idindláádíí Áyíílaahń bich'ą́'gé' nke'né', áń doo łahgo ána'dol'ąą́łi da,
hat'íhíta łehídáhgo chagosh'oh nágodleehíí doo áí k'a'at'éé da. 18 Bik'ehgo'ihi'n̲ań dabíí
hát'ąą́go dawahá daahin̲aago áyíílaahíí bitahgé' da'iłtsé nest'áń begodeyaahíí k'ehgo biyati'
da'an̲íhi bee nádaagosiidlįįgo ánohwilaa. 19 Áík'ehgo shik'ííyú, shił daanołshóni, nn̲ee
daantą́ą́gee nłt'éégo íyésts'ą́ą́ le', yati' t'ą́ą́zhį' goz'ą́ą́go, ła'íí ha'ashkeehíí t'ą́ą́zhį' goz'ą́ą́go:
20 Nn̲ee bihashke'híí Bik'ehgo'ihi'n̲ań binchǫ'íí doo áíle' da. 21 Áí bighą nchǫ'zhin̲éégo
ágot'eehíí ła'íí doo bik'ehyú ágot'eehíí dawa k'ihzhį' ndaanołné'ná', yati' nohwijíí biyi'
k'ená'dilzéhíí nohwijíí yun̲e' isht'egodnt'éégo nádaagodoł'aah, áí nohwiyi'siziinníí has-
dáyin̲iiłgo yínel'ą́ą́. 22 Bik'ehgo'ihi'n̲ań biyati' da'an̲ííyú ádaanołt'ee le', doo daazhógo
dédaadołts'ago da, doo ách'į' nadaałch'aago da. 23 Dahadń yati' daazhógo yidits'agń
doo yikísk'eh at'éé dahń, nn̲ee ła' biká'got'íné biyi' binii' da'at'éehíí yineł'ąą́łhíí k'ehgo
at'éé: 24 Áń nn̲eehń ádinel'ąą́d hik'e dahiyaa, áígé' dagoshch'į' ánolįh n'íí yaa yisn̲ah.
25 Dahadń Bik'ehgo'ihi'n̲ań yegos'aanníí dázhǫ́ nłt'éhi, begoz'aanníí nn̲ee ch'ínáyihi'n̲íłi, biyi'
déz'iinníí dayúweh yaa higaałń, doo daazhógo íyésts'ą́ą́go dagoshch'į' yaa yin̲ah daná', yati'
yikísk'eh at'éehń, áń nn̲eehń dawahá áile'íí bee biyaa gozhǫǫ́ doleeł. 26 Dahadń nłt'éégo
oshkąąh nzįná' biyati' doo yaa goyą́ą́go yałti'ń ách'į' nach'aa, áń nn̲eehń bi'okąąhíí doo
bá begoln̲e' da. 27 Chągháshé bitaa ła'íí bimaa ádaadinníí, ła'íí isdzáné itsaa daanliinníí
bich'į' nadaagontł'ogíí bich'och'in̲iigo bitaach'ighaago, ła'íí ni'gosdzáń biká'gee nchǫ'go
ágot'eehíí doo hayíí be'ách'ít'éégo da, áí Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwiTaa'ń bin̲ąął okąąh
da'an̲iihi, ła'íí dánzhǫǫ at'éhi at'éé.

2

1 Shik'ííyú, Jesus Christ nohweBik'ehń, bich'ą́'idindíni, daahołdlą́ą́go nn̲ee doo ił'anigo
baa natsídaałkees. 2 Nn̲ee ła' óodo bee bigan bik'en'áné gólíni, ła'íí bidiyágé nłt'éhi

bik'isilaago dała'adzaagee ha'ayááyúgo, ła'íí nnee tét'iyéhi bidiyágé dénchǫ'éhi yee ha'ayááyúgo: [3] Nnee bidiyágé nłt'éhihíí zhą́ bich'į' ádaanołt'eego ágádaabiłdołnii, Dząągé' nłt'éégee dahńdaa; áíná' nnee tét'iyéhíí ágádaabiłdołnii, Da'áígee síńzįį, dagohíí, Shikeeyú ńdaa: [4] Ágádaanołt'eeyúgoshą' ła' dá'ich'į'go, ła'íí itisgo łanatsídaałkees, nchǫ'go natsídaałkeesgoshą' aayádaałti'ihíí daałeeh? [5] Shik'ííyú, shił daanołshóni, ídaayesółts'ąą, Bik'ehgo'ihi'nań ni'gosdzáń biká' ágot'ee zhinéégo tédaat'iyéhíí da'odląąhíí yee ízisgo da'it'įį doleełgo haiyinil, ła'íí bilałtł'áhgee begoz'aaníí daabíyéé doleełgo haiyinil, áí Bik'ehgo'ihi'nań yił daanzhoonííyaa goden'ąą́. [6] Áíná' nohwíí tédaat'iyéhíí doo bił da'ołtag da lą́ą. Nnee ízis it'iiníísha' isná daanohwidil'ąį? Da'áí yáná'iti'hé yunę'shą' odaanohwinihiyood? [7] Da'áí nłt'éégo bee nohwi'dojííhíísha' dénchǫ'go yaa yádaałti'? [8] Nant'án yegos'aaníí Bik'ehgo'ihi'nań biyati' bek'e'eshchiinií gánííígee, Na'ashhahgé' gólííníí nił nzhǫǫ le', dáni ídił njǫǫhíí k'ehgo, niihíí da'anii bikísk'eh ádaanołt'eeyúgo nłt'éé: [9] Áíná' nnee ił'anigo baa natsídaałkeesyúgo nchǫ'go ałt'ǫǫ́, begoz'aanií yitis hadaadiltaałíí k'ehgo ádaałt'ąą bídaagonołsą. [10] Dahadń begoz'aanií dawa yikísk'eh at'éé ndi dała'ágo iłsiihyúgo, begoz'aanií dawa yiłsiih hileeh. [11] Ch'a'o'néhíí bee ałnéh hela', niihíí, Dahadń zołhéé hela', nii ałdó'. Ch'a'o'néhíí doo bee áłdzaa daná' dahadń zeezołhąą lę́'eyúgo, begoz'aanií yitis hadiltaałíí nleeh. [12] Begoz'aanií nnee ch'ínáyihi'niiłíí nnee bee baa yáda'iti' doleełíí k'ehgo yádaałti', ła'íí áí k'ehgo ádaanołt'ee. [13] Doo bił goch'oba' dahń doo baa goch'oba' dago baa yá'iti' doleeł; áíná' iłgoch'oba'íí aayá'iti'íí yee itisgo at'éé. [14] Shik'ííyú, nnee ła', Oshdląą, niiná' Bik'ehgo'ihi'nań biyati' doo yikísk'eh at'éé dayúgo, hat'íí yit'ǫǫ́ áíná'? Ya' áí odlą́ąhíí hasdábiłteeh née? [15] Kok'isn dagohíí kolah bidiyágé édįhná' dająą biigha dáshiná'naghaaná', [16] Nohwíí ła' bich'į' gádołniiyúgo, Iłch'į' gont'éehíí bee nannaa, sínzilgo, ła'íí násínłdiidgo nannaa; áíná' dawahá yídn nliihíí doo baa nné' dayúgo; hat'íí bee nzhǫǫ? [17] Áík'ehgo ko'odlą' zhą́ gólǫǫ́yúgo, doo bikísk'eh ách'ít'éé dayúgo, doo hat'íí ká áile' da, daztsáni k'a'at'éé. [18] Dahadń gánííí doleeł, Ni ondlą́ą, áíná' shihíí shi'odlą' yikísk'eh ánásht'ąąh: ondlą́ąhíí shił ch'í'nah ánle' yikísk'eh ánt'ąąłíí da'ádąhgo, áík'ehgo shíí oshdlą́ąhíí yikísk'eh ánásht'ąąłíí bee nił ch'í'nah áshłe'. [19] Bik'ehgo'ihi'nań dała'á nliigo hondlą́ą; áí nłt'éé: ch'iidn daanlíni ałdó' da'odlą́ąná' ńdaaldzidgo daaditłid. [20] Áíná' nnee doo goyą́ą dahi ńlíni, ko'odlą' golǫǫ́ ndi doo bikísk'eh ách'ít'éé dayúgo doo begolne' da, daztsáni k'a'at'éé, ya' áí doo bígonłsǫ́ da née? [21] Hat'íhíta be'okąąhíí biká' dahi'niiłgee Abraham, nohwitaa n'íí, biye' Isaac Bik'ehgo'ihi'nań yaa yinłtąąná'shą', ánát'ąądíí bee Bik'ehgo'ihi'nań, dábik'ehyú át'éhi biłnniid? [22] Bígosíńłsąąd née, bi'odlą'íí ła'íí yikísk'eh at'éehíí dała' na'iziid, bi'odlą'íí yikísk'eh at'éehíí bee łalzaa. [23] Áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'nań biyati' bek'e'eshchiinií, Abraham Bik'ehgo'ihi'nań yosdlą́ąd, áík'ehgo bi'odlą'híí bighą dábik'ehyú át'éégo bá hótag, nii lę́'ehíí begolzaa: áígee Bik'ehgo'ihi'nań bit'eké daabiłch'iniigo daach'ozhíí lę́'e. [24] Áík'ehgo bídaagosołsąąd, doo bi'odlą' zhą́ bee Bik'ehgo'ihi'nań binadzahgee nnee dábik'ehyú át'éé da, áíná' yikísk'eh ádaat'eehíí ałdó' bee Bik'ehgo'ihi'nań binadzahgee dábik'ehyú át'éé. [25] Da'ágát'éégo Ráhab, isdzán nant'ą' naghahi n'íí, ch'inii nai'aahíí ha'áyíílaa, áígé' łahyúgo ch'ínádais'a'ná', ánát'ąądíísha' bee dábik'ehyú át'éé biłdo'niid? [26] Kots'í koyi'siziníí ádąhyúgo daats'iztsą́ą, áí k'a'at'éégo ko'odlą', bikísk'eh ách'ít'éehíí ádąhyúgo, doo hat'íí ká áile' da.

3

[1] Shik'ííyú, hołą́ągo iłch'ígó'aahíí daałeeh hela', iłch'ídaagont'eehíí itisgo nyeego nohwaa yá'iti' doleeł bídaagonołsąhíí bighą. [2] Daanohwigha łą́ągo ndaahiilziih. Dahadń yałti'gee doo iłsiih dahń nnee dázhǫ́ nłt'éhi nliią, nłt'éégo áyílsą, bits'í dawa da'ániíyú ánát'ąął. [3] Łǫǫ́ bizaa'áh bá ádaagohiidle' nohwik'ehgo naghaahíí bighą; áík'ehgo bits'í dawa bee daahiidlo'. [4] Tsina'eełíí ałdó' baa natsídaałkees, dázhǫ́ nchaa ndi, ła'íí nawode ńch'iidíí aná'oł ndi, benal'eełíí dázhǫ́ áłch'ísę́hi bee na'iił'eełíí dahát'ǫǫ́yú yidiił'eeł. [5] Da'ágát'éégo kozaadíí áłch'ísę́ ndi ízisgo ágot'eehíí yee áda'odlíígo yałti'. Gochaago godnlch'il goz'áni kǫ' ałch'ísę́hi bee bikǫ' do'nil łą́ą́! [6] Kozaadíí kǫ' do'nilíí k'a'at'éé, ni'gosdzáń biká' nchǫ'íí dawa bik'ehyú át'éhi k'a'at'éégo nohwits'í biyi' itah nliią; kots'íhíí dawa yiłchǫǫh; ch'iidn

bikǫ' diltłi'íí bich'ą́'gé' kǫ' bee bikǫ' do'nilgo ch'idehezna'gé' nch'ihenna'zhį' yikǫ' da'dinil.
7 Tsétahgo daagolíínií ałtah at'éhihíí, dlǫ́', tł'iish, túnteel biyi' daagolíínií daabi'dilzhǫǫ,
ni'gosdzáń biká' nnee daabiłshǫǫ: 8 Áíná' doo hadń kozaad yołshǫǫh at'éé da: nchǫ'go
doo nehe'náhi at'éé da, ła'íí dázhǫ́ bik'asda' nchǫ'. 9 Kozaad bee Bik'ehgo'ihi'nań
nohwiTaa'ń áshǫǫd daabiłn'nii; da'áí bee nnee, Bik'ehgo'ihi'nań k'ehgo ádaaszaahi, yati'
bee daahónkaał. 10 Da'áí kozé'íí bich'ą́'gé' yati' nłt'éhi ła'íí yati' nchǫ'i bee hagohiigháh.
Shik'ííyú, díí doo ágát'éé da le'at'éhi. 11 Ya' ni'gé' túhálį́ígee tú nzhǫǫhíí ła'íí tú nk'ǫǫzhíí
dała' halį́ą́ née? 12 Shik'ííyú, ya' tsį, figs holzéhi, olives náyinłt'ą́, dagohíí dasts'aa figs
náyinłt'ą́ née? Áí k'a'at'éégo tú nk'ǫǫzhíí hálį́ą́gee tú nzhoonií doo hálį́ą́ da. 13 Nohwitahyú
hadń goyą́ą́go bił ígózį? Bi'at'e' nłt'éehíí be'ánát'ąłłíí ch'í'nah áyíłsį le', igoyą' doo t'ąązhį'
yáná'iti' dahíí ye'at'éé. 14 Nohwijíí yune' nohwił daagoshch'íí'go dánohwízhą́ nłt'éehíí ádá
hádaałt'ąłyúgo, ła'íí dashízhą́ itisgo ánsht'eego daanołsiyúgo, doo ádaa da'ołdlíí da le', doo
ách'inąłiyú ách'ine' dayúgo łé'ałchoohi at'éé. 15 Ídiłgo ch'idzaanií doo yaaká'gé' nke'né' da,
dá ni'gosdzáń biká' benagowaahi, dakó ko'at'e'íí bik'ehgo, ch'iidn binant'a' bich'ą́'gé'hi
at'éé. 16 Dabízhą́ nłt'éehíí ádá hát'ą́ą́híí, ła'íí dashízhą́ itisgo ánsht'eego nzįhíí golį́ą́gee doo
nkegohen'ą́ą́ da doleeł, ła'íí nchǫ'go ágot'ąłhíí dawa begoz'ąą. 17 Áíná' yaaká'gé' igoyą'íí díí
k'ehgo at'éé, dázhǫ́ nłt'éé, bił nkegohen'ą́ą́, dawa bich'ą́' ch'izhǫǫ́, doo ádił k'a'ách'ít'éé da,
dázhǫ́ koł goch'oba', ła'íí nłt'éégo ánáda'ch'ol'ąłłgo, doo ił'anigo baa nach'ítsikeesgo da,
doo koká' zhą́ gózhǫǫ́go da. 18 Nnee nkegohen'ą́ą́go ádaagołsinií k'eda'dile'go dábik'ehyú
ách'ít'éehíí binest'ą' goleeh.

4

1 Hat'íí bighą ałch'ą́' nadaagonołkaad, ła'íí nohwitahyú ałch'ą́' hadaashkeed? Nohwiyi'
dawahá nchǫ'íí biká hádaałt'iinií nohwiyi' ałch'ą́' na'iziidhíí bighą go'ą́ą́. 2 Hat'íhíta
nchǫ'íí ch'éh hádaałt'ąłhíí bighą nada'ołtseed: hat'íhíta naaniyú daabíyéehíí ádá há-
daałt'ąłná' doo nádaadołné' dahíí bighą ałch'ą́' hadaashołkeed, ła'íí ałch'ą́' nadaagonołkaad:
doo daahołkéedgo da'ołkąąh dahíí bighą doo nádaadołné' da. 3 Dánohwízhą́ ádá há-
daałt'ąłhíí biká da'ołkąąhíí bighą doo nohwaa hi'né' da. Ágát'éégo da'okąąhíí doo
bik'eh da. 4 Nant'ą́' nakaiyíí k'a'at'éégo ádaanołt'éhi, ni'gosdzáń biká' ágot'eehíí nohwił
daanzhǫǫyúgo Bik'ehgo'ihi'nań yik'edaannihi ádaanołt'ee, ya' doo bídaagonołsį da née?
Áík'ehgo dahadń ni'gosdzáń biká' ágot'eehíí zhą́ bił nzhoonií Bik'ehgo'ihi'nań yik'ennihi
ádilne'. 5 Ya' Bik'ehgo'ihi'nań biyati' bek'e'eshchiinií ánííhíí doo bighani golį́ą́ dago
gánií daanołsį née, Ya' Holy Spirit nohwiyi' golíínií nchǫ'íí hát'ą́ą́ née, dawahá ádá hát'ą́ą́
née? Dah, da'anii doo ágát'éé da. 6 Áíná' Bik'ehgo'ihi'nań biłgoch'oba'íí itisgo nohwaa
daihiné'. Áí bighą gánií, Ádaa da'odlííhíí Bik'ehgo'ihi'nań bich'ą́'zhį' at'éé, áíná' ádaa
goch'iyolba'íí Bik'ehgo'ihi'nań biłgoch'oba'íí bee daayich'onii. 7 Áí bighą Bik'ehgo'ihi'nań
baa ádaa deinołt'aah. Ch'iidn nant'án bidah ádaanołt'ee, áík'ehgo nohwich'ą́' nádilyeed.
8 Bik'ehgo'ihi'nań ałhánégo bit'ahgo daanołą́ą́, áík'ehgo bíí ałdó' ałhánégo nohwit'ahzhį'
nlíni at'éé. Nchǫ'go ádaanołt'eehíí, nohwigan tádaałgis: nnee biini' nakihíí daanołíni,
nohwijíí daanzhǫǫgo ádaałe'. 9 Doo nohwił daagozhǫǫ́ dago daałchag, chaał nahisółtąą
le': nohwidloh n'íí daałchago ánádaałdle', nohwił gozhóónií doo nohwił anii dago ána-
daałdle'. 10 NohweBik'ehń binadzahgee ádaa daagoch'olba', áík'ehgo hadag ádaanohwile'.
11 Shik'ííyú, doo aayánáltihíí ádaadoł'ąłigo dénchǫ'égo łaa yádaałti' da. Hadń bik'isn
yí'ałtahyúgo, dagohíí bik'isn dénchǫ'égo yaa yałti'yúgo, Bik'ehgo'ihi'nań yegos'aanií
yí'ałtah ła'íí dénchǫ'égo yaa yałti': Bik'ehgo'ihi'nań yegos'aanií baa yáńłti' lę́'eyúgo,
begoz'aanií doo yikísk'eh áńt'ee da, áíná' aayałti' ihíí ńlį́ą́. 12 Begoz'aanií áyíílaahíí dała'á
nlą́ą́, da'áń ałdó' hasdáhinąłłíí yínel'ąą, ła'íí da'ílíí yiłchiigo yínel'ąą: áíná' hat'íí ńlį́ą́
ńńzigo aayánáltihíí ádńl'ą́ą́go nnee ła'ihíí baa yáńłti'go? 13 Sąą́'a, nohwíí gádaadołąłłhíí,
Díí jąą́ dagohíí iskąą ákú kąłh gozniłyú nkáh, akú dała'á nohwełegodáh, nada'iilnii ła'íí
nohwaa nada'iinąłłigo, áík'ehgo bestso nohwá ígowáh, daadołnii: 14 Ndi iskąą ágonéhíí doo
bídaagonołsį daná' ádaadołnii. Nohwi'ihi'na' hat'íí át'éé? Áád nahinago dét'ąłh hiłtséhgé'

da'ádįhíí k'ehgo ádaanołt'ee. [15] Áíná' gádaadołı̨̄iigo nłt'éé, NohweBik'ehń hat'ı̨́ı́yúgo
daahii'n̄aa doleeł, áík'ehgo díí ádaahiidle', dagohíí áí ádaahiidle', daadołı̨̄iigo. [16] Doo
ágádaadołı̨̄ii dayúgo ádaa da'ołdlíígo yádaałti': ágát'éégo yá'iti'íí nchǫ'íí át'éé. [17] Dahadń
áígee ách'ít'éehíí yígółsı̨ ndi doo ágát'éé dahń nchǫ'íí bá hileeh.

5

[1] Sąą́'a, ízis da'ołt'iinííı, daałchag ła'íí daadołwosh, iniigodilı̨̄néhíí bee nohwiká' ngowáhíí
bighą. [2] Bee ízis da'ołt'iinííı daanłdzid, ła'íí nohwidiyágéhíí doolé daayiyąą. [3] Nohwi'óodo
ła'íí béshłigai daadichii; áí bidichiihíí nohwaa nagolı̨̄i' doleeł, áí kǫ' diltłi'híí k'ehgo
nohwitsı̨' yiyąą doleeł. Dawahá łáń da'ílı́ı́híí iké'yú náhilkaahíí bighą ałch'ı̨' nadaa-
sołné'. [4] Sąą́'a, daanohwini' biyi' ihigeshgo nı̨̄ee nada'iziidíí daayółbı́ı́ł n'íí t'ąązhı̨' bich'ą́'
daahónołtą'íí nohwich'ą́' daadilwosh: nı̨̄ee daahigeshíí daachagíí Bik'ehgo'ihi'n̄ań, nı̨̄ee
doo náhóltagyú biNant'a'íí, yidezts'ąą. [5] Ni'gosdzáń biká' ízis da'ołt'iinííı ła'íí gonedli-
in
íí zhą bee daahinołı̨̄aa ni'; ádeenisołk'ah, magashi bidinesk'ahgo siideehíí k'ehgo,
k'adíí na'itseedíí biká' ngonyáá. [6] Nı̨̄ee dábik'ehyú át'éehíí zideego bá nadaagoso'ąągo
daazesołhı́ı́; do nohwidag at'éé dago. [7] Áík'ehgo shik'ííyú, nohweBik'ehń nadáhzhı̨'
biba' nohwił nkedaagohez'ąą le'. Sąą́'a, k'edileehíí ni'gosdzáń bich'ą́'gé' nest'ą' łáń
ílíni bił nkegohen'ąągo yiba' sidaa, da'iłtsé ła'íí iké'zhı̨'go nanágoltąązhı̨'. [8] Nohwíí
ałdó' nohwił nkedaagohez'ąą́ le'; nohwijíí nłdzilgo ádaałe': nohweBik'ehń nadáhgee
ngowáhíí bighą. [9] Shik'ííyú, doo łída'ołtah da, doo nohwá ndaago'aah da doleełhíí bighą;
sąą́'ą, ndaago'a'íí ch'é'ítiingee sizı́ı́. [10] Shik'ííyú, Bik'ehgo'ihi'n̄ań binkááyú nada'iziidíí
nohweBik'ehń bizhi' bee yádaałti' n'íí, biniidaagonłt'éehíí bił nkedaagohez'ąąhíí nohwił
ch'ídaago'aahgo bikísk'eh ádaanołt'ee le'. [11] Sąą́'ą, nłdzilgo nazı́ı́ n'íí bił daagozhóónííı
baa natsídaahiikees. Job holzéhi nłdzilgo sizı́ı́ n'íí baat'ídaanohsı̨, biniidaagodelzaahíí
bikédé'go nohweBik'ehń baa nách'ozbaadíí yídaagołsı̨; nohweBik'ehń dázhǫ́ aatét'íi ła'íí
bił goch'oba'hi at'éé. [12] Shik'ííyú, díínko bee itisgo ádaanołt'ee le', doo yaaká' bee nohwitł'a
dahnádaadidołı̨̄iih da, doo ni'gosdzáń bee da, doo ła'ihíí bee da; áíná', Ha'aa, daadołı̨̄iigo
da'anı̨̄ii ádaadołı̨̄ii le'; dahyúgohíí dánko nohwaa yá'iti' doleeł. [13] Nohwitahyú ła' bini-
igonłt'éé née? Áń okąąh le'. Łą' bił gozhǫ́ǫ́ née? Bik'ehgo'ihi'n̄ań ya'ahénzigo ido'aał le'.
[14] Nohwitahyú ła' nezgai née? Ínashood yánazíni yiká ádaan̄ii le'; áí nohweBik'ehń bizhi'íí
binkááyú ik'ah yił yedilı̨̄ííhgo bá da'okąąh le': [15] Áík'ehgo odlągo okąąhíí bee nezgaihíí
nadzíih, áík'ehgo nohweBik'ehń hadag ánábidodlííłł; ła'íí nchǫ'go adzaa lę́'eyúgo, binchǫ'íí
bá da'izlíné ánádolı̨̄iił. [16] Nda'ołsiihíí baa łił nadaagołı̨̄i', ła'íí iłdenáágo łáda'ołkąąh,
áík'ehgo nádaanohwi'dilziih. Nı̨̄ee dábik'ehyú at'éehíí bijíí dawa bee okąąhgo dázhǫ́
bedełníí. [17] Elías nı̨̄ee dá nohwíí k'a'at'éhi nlı́ı́ lę́'e, áń, Doo nagołtı́ı́ da le', n̄iigo bijíí
dawa bee oskąąd: áík'ehgo ni'gosdzáń biká' dá doo nagołtı́ı́hé taadn łegodzaagé' gostáń
dahiitąą. [18] Áígé' ná'oskąądgo yaaká'gé' nkegonłtą́ą́, áík'ehgo ni'gosdzáń biká' nest'ą'
nádaagozdlı́ı́. [19] Shik'ííyú, nohwitahyú ła' da'anı̨̄ii ágot'eehíí yich'ą́' nyááyúgo, ła' t'ąązhı̨' yił
nnat'áázhyúgo; [20] Díínko yígołsı́ı́h le', nchǫ'go at'ı́ı́hń bi'at'e' nyihesiihgé' dahadń t'ąązhı̨'
yił nnat'áázhń, áń da'itsaah bich'ą́'gé' biyi' siziinííı hasdábidołteeł, áík'ehgo nchǫ'íí łąągo
yiłegodihoził.

THE FIRST GENERAL EPISTLE OF PETER

1 Shíí Peter, Jesus Christ binal'a'á nshłíni, nnee nanidí' daanlįįgo iłts'ą́'yú Póntus,
Galátia, Cappadócia, Asia, ła'íí Bithýnia daagolzeeyú odaagohesle'ihíí bich'į' k'e'eshchii,
2 Nohwíí, Bik'ehgo'ihi'nań nohwiTaa dabíntsé nohwídaagołsįgo hanohwihezni, ła'íí Holy
Spirit hadaanohwidezlaago, Jesus Christ bikísk'eh ádaanoht'eego, ła'íí bidił bee no-
hwik'í daidiłta' doleełgo hanohwihezni: Bik'ehgo'ihi'nań biłgoch'oba'íí ła'íí bits'ą́'dí'
iłch'į'gont'ééhíí dayúwehégo bee nohwá ígohigháh le'. 3 Bik'ehgo'ihi'nań, Jesus Christ
nohweBik'ehń biTaa, ba'ihégosį le', áń biłgoch'oba'íí an'odaazliinií bee Jesus Christ
daztsąądí' naadiidzaahíí biláhyú áníidégo nádaagosiidlįį, áík'ehgo yaaká'yú gózhóónií
ndaahóndliihíí doo nohwits'ą́' bech'ígowáh dago biká daadéet'ąąh. 4 Bik'ehgo'ihi'nań
bits'ą́'dí' daanohwíyéé doleełi, doo da'ílíí hileeh dahi, doo hichǫǫh dahi, doo bech'ígonáh
dahi, yaaká'yú nohwá nano'níí, 5 Nohwi'odlą' golíí́híí bighą Bik'ehgo'ihi'nań binawod bee
nłt'éégo nohwinádéz'ąą, hasdáhiikáhíí ąął łalzaazhį', áí nohwá iłch'į'ilzaago nnágodzaago
ch'í'nah ádolniił. 6 Áí bighą, k'adíí dét'ąhézhį' iłtah at'éégo nanohwi'dintaahgo nohwini-
idaagonłt'éé łę́k'e ndi dázhǫ́ nohwił daagozhǫǫ́: 7 Nanohwi'dintaahíí bee nohwi'odlą'
nłdzil shįhíí nabí'dintaah; óodo kǫ' bee bitádil'eeł, óodo da'ílíí hileeh, áídá' nohwi'odlą'íí
óodo bitisgo ilíí́; áík'ehgo nohwi'odlą' nłdzil bígóziyúgo, Jesus Christ nádzáágo no-
hwa'ihéndzįgo, daanohwidnłsįgo, ła'íí nohwits'ą́'idindláád doleeł: 8 Christ doo hwahá
daahołtséh da ndi nohwił daanzhǫǫ; k'adíí áń doo daah'íí́ da ndi daahohdląągo nohwił
daagozhǫ́ǫ́, nohwił gozhóónií doo hagot'éégo baa na'gonı' dago yaaká'yú idindláádíí
k'a'at'éé: 9 Dayúweh nohwi'odlą' bee nasozįįyúgo nohwiyi'siziiníí hasdakáh. 10 Áí has-
dách'ighahíí bee Bik'ehgo'ihi'nań nohwaa ch'oba' doleełíí, dabíí binkááyú nada'iziidi n'íí
yaa nadaagosni'; áí hasdách'ighahíí yiká na'ódaadiłkid, ła'íí dázhǫ́ yídaagołsįjh hádaat'ąągo
nadaayiłkaah łę́k'e: 11 Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú nada'iziidi n'íí Christ biSpirit daayigoy-
iłíni dabíntsédá' Christ biniigodilne'íí yaa nagosni', ła'íí bikédí'go bits'ą́'idindláádíí ałdó'
yaa nagosni', áík'ehgo hagot'éégo ágodoniiłíí, ła'íí da'os'ah ágodoniiłíí yiká na'ódaadiłkid
łę́k'e. 12 Holy Spirit yaa nagosni' n'íí, doo áí goldohíí biyi' ánágot'ąął da doleełgo, áídá' díí
goldohíí biyi' ágone' doleełgo Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú nada'iziidi n'íí bich'į' ch'í'nah
ágolzaa, áík'ehgo k'adíí da'áí bee nohwił na'goni', nnee Holy Spirit yaaká'dí' nkenł'a'íí
biláhyú yati' baa gozhóni yee nohwich'į' yádaałti'íí, da'áí yee nohwił nanádaagolni',
áí Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á yaaká'yú daagolíínií yídaagołsįjhgo hádaat'ąą. 13 Áí bighą
nohwiini' ładaahłe', ídaa daagonohdzą́ą le', Jesus Christ nádzáágo Bik'ehgo'ihi'nań biłgoch'oba'íí nohwíyéé doleełíí dángont'i'zhį' ndaahołíí; 14 Chągháshé da'dits'agíí k'ehgo
ádaanoht'ee le', Bik'ehgo'ihi'nań doo hwahá bídaagonołsįjh dadá' nchǫ'íí zhą́ hádaaht'ąą
n'íí doo dayúweh be'ádaanoht'ee da le': 15 Áídá' Bik'ehgo'ihi'nań, nohwich'į' ánniidíí,
godilzjhgo at'ééhíí k'ehgo nohwíí ałdó' nohwi'at'e'íí dawa bee daagodinołsį le'; 16 Gáníígo
bek'e'eshchjjhíí bighą, Shíí dilzinihíí nshłąą; áík'ehgo nohwíí ałdó' daagodinołsį le'.
17 Bik'ehgo'ihi'nań doo hadíń yik'izhį' at'éégo da, nnee daantíí́gee hagot'éégo ádáát'ąądíí
yee yándaago'a', áń nohwiTaa daabiłdohniigo nádaahohkąąhyú bédaałdzidgo daadinołsį
le', ni'gosdzáń biká' daagonohłąądá': 18 Díí bídaagonołsį le', doo ániídá' daanohwitaa
n'íí bi'at'e' nohwił ch'ídaiz'ąą n'íí doo nt'é da, áídá' áí biyi'dí' nanánohwi'dihezni,
Béshłigai ła'íí óodo da'ílíí hileehi doo bee nanánohwi'dihezni da; 19 Áídá' Christ bidił
łáń ílíni bee, áń dibełíí́ bizhaazhé doo baa dahgoz'áni da, doo hayú baa daats'idiłhił
dahíí k'a'at'éégo nlįą: 20 Áń ni'gosdzáń doo hwahá nnit'aa dadá' habi'doltąą, áík'ehgo
da'iké'yú ngonyáágee nohwá ch'í'nah alzaa, 21 Christ biláhyú Bik'ehgo'ihi'nań daaho-
hdlą́ą; Christ daztsąądí' Bik'ehgo'ihi'nań naadiidzaago ábíílaa, ła'íí bee bits'ą́'idindláádíí
baidin'ą́ą́, áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'nań daahohdlą́ągo bits'ą́'dí' nłt'éehíí ndaahołíí doleeł.
22 Doo daazhógo da, áídá' da'aniigo nohwik'isyú nohwił daanzhǫǫ doleełgo Holy Spirit

biláhyú da'anii ágot'eehíí bikísk'eh ádaanoht'eehíí bee nohwiyi'siziinií nzhǫǫgo ádaahłaa,
áík'ehgo nohwijíídí' dázhǫ́ łił daanohjǫǫ le': [23] Da'ílíí hileehi doo bee áníídégo nádaagosohdlii da, áídá' doo da'ílíí hileeh dahi bee nádaagosohdlii, Bik'ehgo'ihi'nań biyati' hináhi
ła'íí dahazhi' begoldohi bee nádaagosohdlii. [24] Nnee dawa tł'oh k'ehgo ádaat'ee, ła'íí nnee
zhinéégo ízisgo ágot'eehíí ch'il dénzhonéhíí k'ehgo ádaat'ee. Tł'ohíí daaniłné, ła'íí ch'il
dánzhonéhíí n'íí nanihidéh: [25] Áídá' nohweBik'ehń biyati' dahazhi' begoldohi at'éé. Díí
yati'íí bee nohwich'i' yáná'itihíí, yati' baa gozhóni at'éé.

2

[1] Da'oh'ni'íí, nadaahch'aahíí, nzhóni ádaadoł'iinií, ła' bíyééhíí ídáhádaaht'iinií, ła'íí
nchǫ'go yádaałti'íí dawa k'ihzhi' ndaagodinoh'aahgo, [2] Mé' ániı gozlíni ibe' yídiih daan-
liihíí k'ehgo, Bik'ehgo'ihi'nań biyati', ibe' nłt'éhi, bídiih daanohłii, bee daanołseeł
doleełhíí bighą: [3] NohweBik'ehń biłgoch'oba'íí iłk'idá' daasoliihgo. [4] Áń bich'i' nnohkáh,
áń tséé hinaahíí k'ehgo nlii, nnee doo hádaabit'ii da ndi łáń ílíígo Bik'ehgo'ihi'nań
habiłtii. [5] Nohwíí ałdó' tséé hináhi daanohłiihíí k'ehgo kih godiyini doo hit'ii dahíí
nohwee ágólne', okąąh yedaabik'ehíí daadilzini daahłeehgo, Bik'ehgo'ihi'nań baa hi'niihíí
k'ehba'ihédaanhsigo daahohkąąh, áí Jesus Christ biláhyú Bik'ehgo'ihi'nań bił dábik'eh.
[6] Bik'ehgo'ihi'nań biyati' bek'e'eshchiinií biyi' gánií, Isąą, Siongee hágon'ąągee tséé dantsé
si'aanií nnish'aah, łáń ílíígo hałtíni, áí tsééhíí Christ nlii: áík'ehgo dahadíń bosdlądíí
doo hant'é yik'e ídaayándzi da doleeł, nii. [7] Áí bighą áń daahohdlaanií nohwich'i' łáń
ílíí: áídá' doo da'odląą dahíí bich'i'go tséé kih ádaagole'íí yó'odaisne'i n'íí hágon'áágee
dantsé si'aanií silii, [8] Doo da'odląą dahíí yséé bighą nach'igeehíí, tséé ts'iztałgo nach'ikaadíí
silii, Bik'ehgo'ihi'nań biyati' doo daach'idits'ag dahíí bighą nach'iniidéh; díí yee bán-
gon'ąąhi ádaach'it'ee. [9] Áídá' Bik'ehgo'ihi'nań, godiłhiłdí' dabíí bits'ą'dí' díyat'éégo
idindláádzhi' nohwiká ánniidíí, ízisgo ye'at'ééhíí ch'í'nah ádaanołsi doleełhíí bighą
nohwíí daałinolt'iiłíí hanohwi'dihesnilhi ádaanoht'ee; nadaant'án okąąh yedaabik'ehíí
daanohłii, nohwinant'a' dała'áhíí daanohłiigo daagodinołsini, Bik'ehgo'ihi'nań bíyéé
daanohłii: [10] Łahn doo Bik'ehgo'ihi'nań bíyééhíí daanohłii da, n'íí k'adíí bíyéé daanohłii:
łahn Bik'ehgo'ihi'nań doo nohwaa ch'oba' da, n'íí k'adíí nohwaa ch'oba'. [11] Shił
daanohshóni, díí ni'gosdzáń biká'zhi' nanidí' nakaihíí ła'íí dét'ihézhi' kú nakaihíí k'ehgo
daanohłiigo, nádaanohwoshkąąh, nohwits'í bich'i' zhinéégo nchǫ'i zhą hádaaht'iinií
bits'ą'zhi' ádaanoht'ee, nohwijíí yune' nłt'éhihíí nchǫ'íí bich'i' nagonlkaad; [12] Doo Jews
daanlii dahíí binadzahgee nohwi'at'e' nłt'éégo ádaanołsi: áík'ehgo doo bik'ehyú ána-
daaht'iił da, daaniigo nohwída'iłtah ndi nłt'éégo ánádaaht'iiłíí daayo'iigo Bik'ehgo'ihi'nań
ya'ihédaanzi doleeł, áń baa nyááhíí bijii. [13] NohweBik'ehń bíyéé daanohłiihíí bighą
nnee yenagos'aanií dawa bikísk'eh ádaanoht'ee: ízisgo nant'án, áń ízisgo at'éhi nliigo
daadohts'ag; [14] Nant'ánchań daanliinií ałdó' daadohts'ag, áí doo bik'ehyú ánádaat'iił dahíí
biniidaagodilne'go, ła'íí dábik'ehyú ánádaat'iiłíí nłt'éégo ánádaaht'iił daayiłniigo ízisgo
nant'án nohwich'i' yił'aa. [15] Díí Bik'ehgo'ihi'nań nohwá hát'ii, dábik'ehyú ádaaht'iinií bee
nnee doo daagoyąą dahíí, nt'é yaa yádaałti'íí doo yídaagołsi dahíí, doo nt'é daanii dago
ádaahłe': [16] Jews bich'i' begoz'aanií doo dayúweh bi'isna' daanohłii da; da'ágát'éé ndi dawa
nohwá bił ch'í'otąąhíí doo nohwinchǫ'íí bił yaa nadaasołtsooz da, áídá' Bik'ehgo'ihi'nań
bánada'ohsiidíí daanohłiigo daahinohnaa. [17] Nnee dawa daadinołsi le'. Odlą' bee no-
hwik'isyú daanliinií nohwił daanzhǫǫ le'. Bik'ehgo'ihi'nań daadinołsigo bédaałdzid le'.
Ízisgo nant'anhíí daadinołsi le'. [18] Nada'ohsiidíí, nohwinant'a' daanliinií dawa bee daadi-
nołsigo daadohts'ag; daanzhoonií ła'íí doo hago ádaat'ii dahíí doo ái zhą da, áídá' hadaash-
keehíí ałdó' daadohts'ag. [19] Bik'ehgo'ihi'nań binadzahgee nłt'éégo ách'ídzaago ídé-
goch'ilziyúgo, áídá' doo nchǫ'go ách'ídzaa da ndi koniigodilne'go nye'i ch'idits'ago bidag
ách'ít'ééyúgo, Bik'ehgo'ihi'nań binadzahgee dábik'ehyú ách'ít'éé. [20] Nchǫ'go ádaahdzaahíí
bighą nohwiniigodelzaahíí bidag ádaanoht'eeyúgo, ya' áí Bik'ehgo'ihi'nań bił nzhǫǫ nee?
Dah. Áídá' dábik'ehyú ádaaht'ii ndi nohwiniigodelzaago bidag ádaanoht'eeyúgohii, áí
Bik'ehgo'ihi'nań bił nzhǫǫ. [21] Ágát'éégo nohwiniidaagonłt'ééhíí bighą Bik'ehgo'ihi'nań

nohwich'į' ánnniid: Christ nohwá biniigodelzaa, áík'ehgo shedaanołt'ee le', nohwiłnii: 22 Áń
doo nchǫ'go adzaa da, nach'aago yá'iti'íí doo bizé'dí' diits'ag da: 23 Áń nnee yati' bee
daabokáał ndi bíí doo t'ąązhį' yati' yee okáał da: áń biniigodelzaa ndi goyéégo nohwich'į'
godish'aah doo nii da; ndihíí Bik'ehgo'ihi'nań dábik'ehgo aayałti'ihíí yaa ídet'ąą ląk'e: 24 Áń
nohwinchǫ'íí dabíí bits'í ída'áyiidlaago tsį'iłna'áhi yiká' daztsąą, néé nohwinchǫ'íí bich'į'
dasiitsąądá' dábik'ehyú ágot'eehíí bich'į' daahin'naa doleełhíí bighą: nohwá habi'doltsazíí
bighą nohwinchǫ'íí bits'ą'zhį' nádaahdzii. 25 Dibełíí ch'a'onałsąąhíí k'ehgo ádaanoht'ee
ni'; k'adíí t'ąązhį' dibełíí Nanyoodihíí baa nánohkai, áń Christ nlįigo nohwiyi'siziníí
Yinádéz'iiníí nlįį.

3

1 Da'ágát'éégo isdzáné daanohłíni, nohwiką' daadohts'ag; áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'nań biy-
ati' doo yikísk'eh ádaat'ee dayúgo, doo nt'é daabiłdohnii da ndi, nłt'éégo ádaanoht'eehíí
bee da'odląą daaleehgo daahonołbįįh doleeł; 2 Nłt'éégo ánádaaht'ąłgo ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań
daadinołsįgo daayo'ąłhíí bighą da'odląą daaleeh. 3 Doo nohwiká'yú zhą́ ídaadołzhǫǫ da,
daazhógo nel'ąłhíí bighą doo nohwitsizíl iłtah at'éégo daashbizh da le', ła'íí dawahá
óodo ádaaszaahíí doo nohwaa dahnaznilgo da, ła'íí diyágé łáń íllíníí doo nohwik'isilaago
da: 4 Áídá' nohwijíí yune' nłt'éégo ágot'eehíí bee dénzhonégo ádaahłe', nohwijíí yune'
isht'edaagodnt'éégo, ła'íí dant'éheego be'ádaanoht'eego, áí be'ídaadołzhoonníí doo da'ílíí
daaleeh dahi, ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań binadzahgee łáń ílíni. 5 Da'ágát'éégo doo ániidá'
isdzáné daagodnłsiníí Bik'ehgo'ihi'nań yaa da'ołííhíí ídaadilzhǫǫ ląk'e, biką' daidits'ago:
6 Sarah ágát'éégo Abraham yidits'ag ląk'e, shinant'a' yiłniigo: da'osodlą́ądhíí bighą áń
bich'eke'yú k'ehgo daasolįį, nłt'éégo ádaanoht'eeyúgo, ła'íí doo nt'é bik'e nadaałyiz
dayúgo. 7 Da'ágát'éégo nnee daanohłíni, nohwi'aa baa natsídaahkeesgo bił daagonohłįį,
bits'í doo nłdzil dahíí bighą daadinołsį, Bik'ehgo'ihi'nań biłgoch'oba'íí nohwi'ihi'na'
nohwá ágołsiníí da'ánohła nohwíyééhíí bighą; áík'ehgo da'ohką́ąhgee doo nohwich'į'
nagontł'og da. 8 Da'iké'yú goz'aaníí, daanohwigha nohwinatsekees dała'á ádaanołsį,
łaa daach'ohba' le', odlą' bee iłk'isyú daanohłįigo łił daanohjǫǫ le', nohwijíídí' nohwił
daagoch'oba' le', k'édaanohsį le': 9 Ła' doo bik'ehyú ádaanohwizlaa dayúgo doo iké'dénná
ágánádaahdle' da, daanohwóch'iid ląk'eyúgo doo t'ąązhį' daahóhch'iid da: áídá' gozhóóníí
bá hádaaht'ąą; díí bighą Bik'ehgo'ihi'nań nohwich'į' ánnniid bídaagonołsį, ła'íí áí bee
gozhóóníí nohwíyéé doleeł. 10 Hadíń ihi'ná bił nzhoonníí, ła'íí nłt'éégo bíyołkaał hat'íníí,
áń doo nchǫ'go yałti' da le', doo łé'iłchoo da le': 11 Áń nchǫ'íí yits'ą'zhį' annego nłt'éehíí
ye'at'ąłí le'; iłch'ą'gont'éehíí yiká háť'ąłígo nłdzilgo yikádéz'ąłí le'. 12 NohweBik'ehń nnee
dábik'ehyú ádaat'eehíí yik'idéz'ąłí, áí bi'okąąhíí yíyésts'ąą: áídá' nnee doo bik'ehyú
ánádaat'ąłł dahíí yits'ą'zhį'go dahnot'aał. 13 Nłt'éégo ádaanoht'eedá', hadíńshą' no-
hwiní'diłníh? 14 Dánzhǫǫgo zhą́ ágot'eehíí bighą nohwiniidaagonłt'éé ndi, nohwá gózhǫǫ́
doo: nnee nohwik'edaannniihíí doo bédaałdzid da, doo nohwił nadaagontł'og da le';
15 Áídá' nohweBik'ehń, Bik'ehgo'ihi'nań nlįigo, nohwijíí yune' daadinołsį le': nłt'éehíí
nohwádiihyú goz'aaníí nohwijíí biyi' yune' nda'ołííhíí nnee ła' yighą nanohwídíłkidyúgo,
hagot'éégo bich'ą' hahdziihíí t'ah bíntsé bídaagonołsį le', tą́ądégo ła'íí daadinołsigo
baa nadaagołni' le': 16 Nłt'éégo ánádaaht'ąłgo ídédaagososiidgo, Christ biláhyú no-
hwi'at'e' nłt'éé ndi łéda'ałchoogo nchǫ'go ánádaat'ąłł daanohwiłniihíí ídaa yádaandzi
doleeł. 17 Bik'ehgo'ihi'nań bik'ehgoyúgo nłt'éégo ánádaaht'ąłł ndi nohwiniidaagonłt'éehíí
dábik'eh, áídá' nchǫ'go ánádaaht'ąłł zhinééhíí bighą nohwiniidaagonłt'ééyúgohíí doo
nzhǫǫ da. 18 Christ dałahńdi nohwinchǫ'híí bighą biniigodelzaa, áń dábik'ehyú át'ééhíí doo
bik'ehyú ádaat'ee dahíí yá biniigodelzaa, Bik'ehgo'ihi'nań yaa nnohwiníłłhíí bighą, bits'í
zhą́ zesdiii, áídá' biyi'sizíni doo zesdiii da, áí bee naadiidzaa: 19 Áí bee spirits ha'áshijeedyú
ńyáágo yich'ą' yałti'; 20 Áí spirits-híí doo ániidá' dabízhą́ daabik'eh ndi Bik'ehgo'ihi'nań
bágoho'aał ląk'e; Noah hinaadá' tsina'eełíí áile'dá' tsina'eełíí biyi' tsebíí hilt'eego zhą́ has-
dákai, tú biláhyú. 21 Áí túhíí tú bee baptize ánohwi'delzaago Jesus Christ daztsąądí' naadi-
idzaahíí biláhyú hasdáhiikaihíí bee nohwił ch'í'nah ágolzaa, (baptism doo koká' chinníí

naił'eełgo ágolzee da, áídá' Bik'ehgo'ihi'n̲ań binadzahgee dábik'ehyú ách'ít'éégo ídégoch'iłsi̲go ágolzee.) 22 Christ yaaká'yú onádzaago Bik'ehgo'ihi'n̲ań bigan dihe'nazhin̲éégo dahsdaa; Bik'ehgo'ihi'n̲ań binal'a'á yaaká'yú daagolíínií, ła'íí yedaabik'ehíí, ła'íí spirits binawodíí dawa daabidits'ago ádaabi'deszaa.

4

1 Christ bits'í bee nohwá biniigodelzaahíí k'ehgo nohwíí ałdó' binatsekeesíí k'a'at'éégo nohwinatsekeesíí ádaahłe'go nohwíí ałdó' bá nohwiniigodilne'go dábik'eh: hadíń bits'í bee biniigodelzaahíí nchǫ'íí yits'ą́' ńyáá; 2 Áík'ehgo nehen̲a'zhi̲' kots'í zhin̲éégo nchǫ'i ánádaat'i̲ł́íí doo yaa biini' da, áídá' Bik'ehgo'ihi'n̲ań hát'íínií zhą́ ánát'i̲ł́go yaa biini' doleeł. 3 Bik'ehgo'ihi'n̲ań doo daayokąąh dahíí bił daanzhǫǫgo ánádaat'i̲ł́híí k'ehgo ánádaahiit'i̲ł́ n'íí ąął bech'ígóyáá; díínko be'ánádaahiit'i̲ł́ ni': nchǫ'íí doo bich'i̲' t'ąązhi̲' ádaant'ee da ni', nohwits'í zhin̲éégo nchǫ'íí zhą́ hádaahiit'i̲ ni', nohwił nádaagodeyis ni', da'iidlą́ągo daagodnlch'aad ni', da'iidlą́ągo nohwił daagonedli̲ ni', ła'íí da'ílínéhíí daahohiikąąh ni': 4 Bił nchǫ'go ánádaaht'i̲ł́ n'íí, k'adíí nchǫ'go ánádaat'i̲ł́yú doo bił aanáhkeeł dahíí bighą nohwída'iłtah: 5 Bik'ehgo'ihi'n̲ań, nn̲ee daahin̲aahíí hik'e nanezna'íí biłgo iłk'idá' yaa yałti'go siziinií, bin̲áá́ł áí nn̲eehíí ánádaat'i̲ł́ n'íí dabíí ídaa nadaagoln̲i' doleeł. 6 Nn̲ee nanezna' n'íí t'ah daahin̲aadá' nt'é bighą yati' baa gozhóni bee bich'i̲' ya'ííti'? Yati' baa gozhóni daayodlą́ągo biyi'siziinií Bik'ehgo'ihi'n̲ań yił daadoleełhíí bighą, dabíntsédá' góyéégo bándaagost'ąą ndi. 7 Ágot'eehíí dawa k'ad bengon̲áh: áí bighą nohwiini' daagolí́íígo, ídaa daagonohdzą́ągo da'ohkąąh le'. 8 Díínko itisgo begoz'áni, dázhǫ́ łił daanohjǫǫ le': ił'ijóónií nohwitah begoz'ąąyúgo, ła' ni'iłsiih ndi nohwił'ijóónií áí bee bił ya'istsooz. 9 Ił̨den̲áágo hasta' nahkáh, doo bik'e daashołch'iigo da. 10 Nn̲ee bána'iziidíí nt'é bíyééhíí yá yin̲ádéz'i̲go yita'in̲iihíí k'ehgo Bik'ehgo'ihi'n̲ań biłgoch'oba'íí dała'á daanoti̲gee nohwaa daizné'íí iłtah ádaat'eehíí bee łił ch'odaahn̲iih. 11 Nn̲ee ła' yałti'yúgo, Bik'ehgo'ihi'n̲ań bits'ą́'dí'íí zhą́ yee yałti' le'; nn̲ee ła' ich'on̲iiyúgo, Bik'ehgo'ihi'n̲ań nłdzilgo ábíłsi̲go ich'on̲ii le': Jesus Christ biláhyú Bik'ehgo'ihi'n̲ań ba'ihégosi̲ doleełgo, áń dázhǫ́ ba'ihégosi̲ le', ła'íí dawa yebik'eh le', doo ngonel'ąą dayú dahazhi̲'. Doleełgo at'éé. 12 Shił daanohshóni, nohwi'odlą' bee bígodzi̲ł́go nanohwíńtaahi nyé'i bee nohwich'i̲' godeyaayúgo, dilidgo nn̲iihíí k'ehgo, doo nohwił díyadaagot'ee da le', doo ágondzi̲ł́yú bee shich'i̲' ágodzaa doo daanohsi̲ da le': 13 Ndi Christ biniigodelzaagee nohwíí ałdó' itah daanohłi̲ł́híí bighą nohwił daagozhǫǫ́ le'; áík'ehgo áń bits'ą́'idindláádíí ch'í'n̲ah alzaago dázhǫ́ nohwił daagozhǫǫ́ doleeł. 14 Christ bizhi'híí bighą nchǫ'go nohwaa yádaach'iłti'yúgo, nohwá gózhóni at'éé; Bik'ehgo'ihi'n̲ań biSpirit, bee bits'ą́'idindláádíí, nohwiká'zhi̲' nli̲ł́híí bighą: nchǫ'go nohwaa yádaałti'íí Bik'ehgo'ihi'n̲ań nchǫ'go yaa yádaałti', áídá' nohwich'i̲' zhin̲éégo Bik'ehgo'ihi'n̲ań dázhǫ́ ba'ihégosi̲. 15 Áídá' nohwiniidaagonłt'ééyúgohíí, nn̲ee naiłtseedíí doo daanohłi̲ł́go da le', in'i̲ł́híí dagohíí nchǫ'go at'íínií, dagohíí doo bidildoo dahíí nabinłtł'ogíí ałdó' doo daanohłíígo da le'. 16 Áídá' nn̲ee ła' Christ yodlą́ąhíí bighą biniigonłt'ééyúgo doo yik'e ídaayándzi̲ da le'; áídá' áí bighą Bik'ehgo'ihi'n̲ań ya'ihénzi̲ le'. 17 Bik'ehgo'ihi'n̲ań nn̲ee yándaago'aah doleełíí biká' ngonyáá, bichągháshéhíí dantsé begodigháh: dantsé nohwegodeyaa lę́k'eyúgo, nn̲ee Bik'ehgo'ihi'n̲ań baa nłt'éégo na'gon̲i'íí doo yikísk'eh ádaat'ee dahíí hagot'éégoshą' bendaagon̲áh doleeł? 18 Nn̲ee dábik'ehyú ádaat'éhi nyeego hasdákai lę́k'eyúgo, áídá' nn̲ee doo daagodnłsi̲ dahíí ła'íí nchǫ'go ádaat'iiníí hagoshą' ádaan̲e'? 19 Áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'n̲ań hát'i̲ł́go biniidaagonłt'ééhíí nzhǫǫgo ánádaat'i̲ł́go biyi'siziinií Bik'ehgo'ihi'n̲ań yaa daide'aahgo bin̲ádaadéz'i̲ le', áń dawa áyíílaahíí ła'íí da'án̲ííyú át'éhi nli̲.

5

1 Nohwitahyú ínashood yánaziinií daanohłíni, nohwich'i̲' yashti', shíí ałdó' áí itah nshł́i̲, Christ biniigodelzaahíí hish'i̲go baa nagoshn̲i', ła'íí ízisgo at'ééhíí ch'í'n̲ah aln̲e' doleełíí shíí itah nshł́i̲ doleeł; díínko nádaanohwoshkąąh: 2 Ínashood daanliinií, Bik'ehgo'ihi'n̲ań bidibełi̲ł́ daanli̲go bá da'dohné'go bin̲ádaadeh'i̲ł́, doo bídaanohwi'dindzo'go da, ndi

hádaaht'įįgo; doo bestso bighą da, ndi nohwił daanzhǫǫhíí bighą ánádaaht'įįł; [3] Ínashood
Bik'ehgo'ihi'n̲ań daanliinií bedaanohwik'ehgo Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwaa daidez'aaníí
doo nant'án ádaadoł'įįgo bin̲ádaadeh'ı̨ı̨ da, ndi nłt'éégo ádaanoht'eego nohwedaałt'ee
doleełhíí bighą. [4] Áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'n̲ań bidibełı̨ı̨ Nanyoodíí itisgo at'éhi ch'í'n̲ah
silı̨ı̨go, yaaká'yú ch'ah hobı̨ı̨híí bits'ą́'idindláádíí, doo da'ílíí hileeh dahi, nohwaa dot'aał
doleeł. [5] Da'ágát'éégo ání nahkaiyehíí, ínashood yánazíni daadinołsı̨go daadohts'ag le'.
Daanohwigha ídaa daagoch'iyołba'go daałidohts'ago łánada'ohsiid le': Bik'ehgo'ihi'n̲ań
nn̲ee ídaa da'odlííhíí yits'ą́'zhı̨' áyítsı̨, áídá' biłgoch'oba'íí bee ídaa daagoch'iyolba'íí
yich'odaan̲ii. [6] Áík'ehgo ídaa daagoch'iyołba'go ádaadinołzı̨go Bik'ehgo'ihi'n̲ań bi-
nawodíí bitł'ááhzhı̨' ádaanoht'ee le', áídí' dabíí hát'ı̨ı̨gee hadag daanohwidołteeł:
[7] Nohwich'ı̨' nadaagontł'ogíí dawa Bik'ehgo'ihi'n̲ań baa daidenoh'aah; áń zhą́ nohwaa
bił goyéé. [8] Nchǫ'go nohwich'ı̨' na'iziidíí, ch'iidn nant'án, ndóícho án̲íígo k'azhą́ iyą́ą́go
anál'isíí k'ehgo nohwitahyú łeehidáhíí bighą nohwiini' daagolı̨ı̨ le', ídaa daagonohdzą́ą:
[9] Nohwi'odlą' nłdzilgo áń bidag ádaanoht'ee, odlą' bee nohwik'ííyú ni'gosdzáń biká'
da'áík'ehgo goyéégo bich'ı̨' nadaagowaa bídaagonołsı̨go. [10] Bik'ehgo'ihi'n̲ań, dawa bee
nohwaa daach'oba'íí, dahazhı̨' ízisgo ágot'éhi goz'ą́ą́yú Christ Jesus biláhyú nohwich'ı̨'
ánn̲iid, áík'ehgo dét'ı̨hézhı̨' nohwiniidaagodiln̲e'íí bikédí'go nłt'éégo hadaanohwidile',
daanołdzilgo ła'íí nohwinawod golı̨ı̨go doo t'ą́ą́zhı̨' nnádotłish dago ádaanohwile'.
[11] Áń doo ngonel'ą́ą́ dayú dahazhı̨' ízisgo at'éé le', dahot'éhé yebik'eh le'. Doleełgo
at'éé. [12] Silvánus, nohwik'isn begondlı̨ı̨díí bígonsini shich'on̲iigo shíí da'ayą́hágo no-
hwich'ı̨' k'e'shiłchı̨ı̨ ni', Bik'ehgo'ihi'n̲ań biłgoch'oba'íí da'at'éégee baa nohwił nagoshn̲i',
nłdzilgo bee nasozı̨go nohwidag yashti'. [13] Bábylongee ínashood ha'ánáłséhíí, Gozhǫǫ́,
daanohwiłn̲ii, danohwíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań hanánohwihesn̲ilhíí k'ehgo bíí ałdó' hana-
daabides'n̲il; ła'íí shiye' Márcus holzéhi ałdó', Gozhǫǫ́ nohwiłn̲ii. [14] Łił daanohjǫǫgo
daagodinołsı̨go daałohts'ǫs le'. Christ Jesus bíyéé daanohłiinií iłch'ı̨'gont'ééhíí bee
nohwich'ı̨' goz'ą́ą́ le'. Doleełgo at'éé.

THE SECOND GENERAL EPISTLE OF PETER

1 Shíí Simon Peter, Jesus Christ yána'iziidíí ła'íí binal'a'á nshłíni, Bik'ehgo'ihi'n̲ań
dábik'ehyú át'éehíí biláhyú hik'e Jesus Christ Hasdánohwiłteehíí biláhyú bi'odlą'
daa golííníí bich'į' k'e'eshchii, áí bi'odlą' hik'e néé nohwi'odlą' ílíni bił dáłełt'ee:
2 Bik'ehgo'ihi'n̲ań ła'íí Jesus Christ nohweBik'ehń bídaagonołsinníí biláhyú Bik'ehgo'ihi'n̲ań
biłgoch'oba'íí ła'íí bits'ą́'dí' ałch'į'gontééhíí dayúwehyú bee nohwich'į' ígohigháh le'.
3 Bik'ehgo'ihi'n̲ań bits'ą́'idindláádíí hik'e binzhǫ'íí yich'į' nohwiká ánn̲iidíí bídaagosiilzįį́d,
áí biláhyú dabíí binawodíí bee dabíí bik'ehgo dábik'ehyú daahin'n̲aago bídaanel'ąągo
ádaanohwizlaa: 4 Áń biláhyú ízisgo hik'e ílį́ígo nohwaa hi'né'íí nohwaa det'ąą; áí bee
ni'gosdzáń biká' nn̲ee nchǫ'i zhą́ hádaat'įįhíí bighą daagołchǫǫíí bits'ą́'zhį' hasdádohkah,
ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̲ań ye'at'éehíí k'ehgo be'ádaanoht'ee doleeł. 5 Áík'ehgo dázhǫ́ dah-
daanołdǫhgo dawa bee nohwi'odlą', nłt'éégo ihi'n̲aahíí biłgo da'iłké' ndaahn̲il; nłt'éégo
ihi'n̲aadí' nohwił'ígoziníí ałdó'; 6 Ła'íí nohwił'ígozi̲dí' ídaa gonohdzaaníí ałdó'; ídaagono-
hdzą́ądí' nohwíni' k'eh ádaanołsinníí ałdó'; ła'íí nohwíni' k'eh ádaanołsi̲dí' Bik'ehgo'ihi'n̲ań
bikísk'eh ádaanoht'eehíí ałdó; 7 Ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̲ań bikísk'eh ádaanoht'eedí' k'éh k'ehgo
łaadaach'ohba'íí ałdó'; ła'íí k'éh k'ehgo łaadaach'ohba'dí' nohwił'ijóóníí biłgo. 8 Áí dawa
nohwiyi' begoz'ąągo dayúweh nohwiyi' nołseełyúgo, nohweBik'ehń bídaagonołsinníí bee
doo da'ílíné daahinohn̲aa dago nest'ą' ch'il yiká' nant'ı̨́híí k'ehgo nłt'éégo ánádaaht'ı̨ı́łíí
daanołt'ı̨́ı́ł doleeł. 9 Áídá' hadíń díí ye'adı́ı́híí bin̲áá ágodi̲híí k'ehgo at'éé, doo anahyú
go'ı̨ı́ da, łah binchǫ'íí bá k'é'ol'eel n'íí yaa yizn̲ah. 10 Áí bighą nko, shik'ííyú, nohwiká
ánn̲iidgo hanohwezn̲ilíí nłt'éégo ádaanoht'eehíí bee ch'í'n̲ah ádaanołsi̲go dahdaanołdǫh;
díí dawa be'ádaanoht'eeyúgo doo nahkaad at'éé da: 11 Áík'ehgo Jesus Christ nohweBik'ehń,
Hasdánohwin̲iiłíí bilałtł'áhgee goz'aaníí dahazhı̨'i nohwich'į' bił ch'í'dotı̨ı́ł. 12 Áík'ehgo díí
dawa iłk'idá' bídaagonołsi̲ ndi, ła'íí da'an̲iigo nohwił ch'ídaagost'áánníí bee nadaasozı̨ı́ ndi
dayúweh bínádaadołn̲íh hásht'ı̨́ı́. 13 T'ah hinshn̲aadá' díí bínádaałn̲iihgo ádaanohwinsi̲híí
shił dábik'eh; 14 K'adégo dastsaahgo bígonsi̲híí bighą, Jesus Christ nohweBik'ehń shił
ch'í'n̲ah ágolaahíí k'ehgo. 15 Ła'íí nohwits'ą́' dasiitsą́ą́híí bikédí'go díí dawa dábik'ehn
bínádaałn̲iih doleełhii bighą ádaanohwiłdishn̲ii. 16 Jesus Christ nohweBik'ehń binawodíí
ła'íí nádaałíí baa nohwił nadaagosiiln̲i'dá', doo nach'áhágo na'gon̲i'íí baa nadaagohiiln̲i'
da, áídá' Jesus bits'ą́'idindláádíí danéé nohwin̲áá bee daahiit'ı̨ı́hi baa nadaagohiiln̲i'.
17 Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwiTaa bits'ą́'dí' dilzinníí ła'íí anáyet'iinníí bee Jesus haidiinlaa,
yaaká'dí' idindláádíí bits'ą́'dí' ła' hadzii'go gánn̲iid, Díínko shiYe' shił nzhóni, áń baa shił
gozhǫ́ǫ́. 18 Díí yaaká'dí' ánn̲iidíí daadihiits'ag, dził dilzini biká' áń bił nahiikaidá'. 19 Áí
bee Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú yádaałti'íí ádaan̲ii n'íí da'an̲iigo nohwich'į' alzaa; áí yati'íí
kǫ' godiłhił yun̲e' diltłi'híík'ehgo at'éehíí nzhógo baa natsídaahkeesgo nłt'éé, ya'áí k'azhą́
hagháhzhı̨', ła'íí ts'iłsǫǫsécho hagháhzhı̨', áík'ehgo daanohwijíí yun̲e' be'idindláád doleeł:
20 Ntsé díí nohwił ídaagozı̨ le', Bik'ehgo'ihi'n̲ań biyati' bek'e'eshchiinníí biyi'dí' yun̲áásyú
ádaagon̲e'íí baa na'gozn̲i' n'íí doo ła' nn̲ee dabízhą́ binatsekeesíí bee ch'í'n̲ah áile' at'éé da.
21 Doo ániídá' Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú yádaałti' n'íí doo dabíí hádaat'ı̨ı́yú yádaałti' da:
áídá' nn̲ee hadaabi'deszaahíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań yánada'iziidi, Holy Spirit yá daabiyiłti'go
yádaałti' ni'.

2

1 Áídá' nn̲ee bitahyú Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú na'iziidíí ádaadil'ı̨ı́go nakai ni',
da'ágát'éégo nn̲ee Bik'ehgo'ihi'n̲ań biyati' yaa iłch'ídaago'aah ádaadil'ı̨ı́go nohwitahyú
nakai doleeł, iłch'ígót'aahíí nn̲ee da'ílíí daidesn̲ilíí łéda'iłchoogo nohwił ch'ídaago'aahgo
nakai doleeł, áí nohweBik'ehń bidiłíí bee nadaabihesn̲ii ndi áń doo bídaagonlzı̨ da daayiłn̲ii
doleeł, áík'ehgo biká' ngonyáágee dabíí dagoshchı̨' da'ílíí daaleehíí yee ách'į' daagodit'aah

doleeł. [2] Áík'ehgo nchǫ'go ánádaat'įįłíí nnee łąągo yikísk'eh daahikáh doleeł; dénchǫ'go
ágádaat'eehíí bighą da'anii ágot'ee zhinéehíí nchǫ'go yaa yádaałti' doleeł. [3] Dawahá
dayúwehégo ídáhádaat'įįgo nach'aago yati'íí bee nohwee hádaałdzil daaleeh doleeł: áí
doo ániidá' góyéégo bá ndaagost'ąą n'íí t'ah ílį, ła'íí bił ch'ígodeehíí biba' t'ah bágoz'ąą.
[4] Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á yaaká'yú daagolíníí nchǫ'go ádaadzaa n'íí biniidaagodilne'íí
doo t'ąązhį' yotą' da, áídá' ch'iidn bikǫ' diltłi' yuyaa obi'dolkaad lęk'e, chagołheeł dázhǫ́
diłhiłgo oda'i'áń yuyaa bésh hishbizhíí bee bídaastł'ǫǫgo ígozisgo baa yá'iti'zhį' ákúyaa
biba' isht'eni'nil; [5] Doo ániidá' ni'gosdzáń biká'gee nnee biniidaagodilne'íí Bik'ehgo'ihi'nań
doo t'ąązhį' yotą' da, ndi ni'gosdzáń biká'gee doo daagodnłsį dahíí bił tú idesjoolgo
áyíílaadá' Noah, dábik'ehyú ágot'eehíí yaa yałti'ihi biłgo tsebíí hilt'eego hasdáyíínil lęk'e;
[6] Ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań kįh goznil, Sódom ła'íí Gomórrah daaholzéhi, da'ílíí daaleehgo
yiłch'ígonyíį, ałch'ii zhą siliizhį', áík'ehgo yunáásyú nnee Bik'ehgo'ihi'nań doo daagodnłsį
da doleełíí áí kįh goznilíí hagot'éégo bich'į' daagodigháhíí bee bił ídaagozį; [7] Áídá' Lot,
nnee dábik'ehyú át'éhi, hasdáyíłtíí, áń nnee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí dázhǫ́ nchǫ'go
bi'at'e'íí yaa nantł'og lęk'e: [8] (Lot, dábik'ehyú át'éhi, áí nnee yitahyú gólíídá', begoz'aaníí
doo yikísk'eh ádaat'ee dahíí yo'ijgo ła'íí yidits'ago, bits'ą́'dí' bijíí dázhǫ́ bił na'dini'
dawa jiį;) [9] Áík'ehgo nohweBik'ehń nnee Bik'ehgo'ihi'nań yikísk'eh ádaat'eehíí nabídin-
taahyúgo, hagot'éégo binkááyú ch'éyíníłłíí yígółsį, áídá' nnee doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí
Bik'ehgo'ihi'nań nnee yándaago'aahíí bijiizhį' biba' ádaayiłsigo yígółsį, biniidaagodilne'
doleełgo: [10] Nnee bits'í nchǫ'go hádaat'iinií yikísk'eh daahinaahíí, ła'íí binadaant'a'íí doo
daidits'ag dahíí, Bik'ehgo'ihi'nań hagot'éégo itisgo yiniidaagodile'go yígółsį. Áí ídaa
da'odlíígo ádaat'ii, ła'íí dabízhą́ daabik'eh, yaaká'yú daagolíníí daach'idnłsíni doo biini'
daahąh dago ncho'go yaa yádaałti'. [11] Áídá' Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á yaaká'yú daagolíni,
binawodíí hik'e binldzilíí itisgo ádaat'éhi, doo ła' da'okáałgo nohweBik'ehń binadzahgee
baa dahdaago'aah da. [12] Ndi áí nneehíí dziłká'yú gólíínií k'a'ádaat'ee; áí dziłká'yú
gólíínií doo natsídaakees da, dabínik'eh ánádaat'ijłíí zhą́ ye'ádaat'ee, bił nda'dideełgo
natseedhíí bighą daagozlii: áí nneehíí doo yídaagołsį dahíí dénchǫ'go yaa yádaałti'; áí
dabíí nchǫ'go ánádaat'ijłhíí bighą da'ílíí daaleeh doleeł; [13] Doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí
bighą biniidaagonłt'éehíí bich'į' nadaahi'niił, got'iigo daagodnłch'aadíí gonedlij daanzi.
Da'iłchǫǫhíí ła'íí bik'e ídaa yágosinií daanlii, bił da'ohsąągee nohwich'į' nadaach'aahíí
yee ídaa da'odlíí; [14] Nant'į' na'idahíí zhą́ hadaadéz'ii, nchǫ'go ánádaat'ijłíí doo ádaiłsiih
da; biini' doo daanłdzil dahíí k'izé'daidihiníił: dawahá hádaat'iinií ładaile'go dázhǫ́
yídaagołsį; bił ch'ídaagodeehgo bá ha'odzíihi ádaat'ee: [15] Nłt'éégo ágot'eehíí bits'ą́'zhį'
dahdikaigo ch'a'okai; Bálaam, Bósor biye', ánát'ijłhíí k'ehgo yikísk'eh ánádaat'ijł, áń doo
bik'ehyú adzaa dahíí bighą bich'į' nahi'niiłíí bił nzhǫǫ lęké; [16] Áídá' nchǫ'go ánát'ijłhíí
bighą nłdzilgo bich'į' ha'odzii: túlgayé doo yałti' da n'íí nnee bizhiihíí bee bich'i'
hadziigo Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú na'iziidin'íí doo goyąą́ dayú ane' n'íí áísiid. [17] Áí
nnee Bik'ehgo'ihi'nań biyati' ałch'ídaago'aahgo ádaadil'íni, łeyi'dí' tú hadaazlii n'íígee tú
ádihíí k'ehgo ádaat'ee, yaak'os bił nadaagoyolhíí k'ehgo ádaat'ee; áí aad nahinagíí k'ehgo
godiłhiłíí bádihyú dahazhį' bágoz'ąą. [18] Ídaa da'odlíígo yati' nchaahíí yee yádaałti'go nnee
nda'iłsiihgo daahinaahíí bitahdí' dánane yits'ą́'heskaihíí k'izébidihiníił, bits'í nchǫ'íí zhą́
hádaat'ijgo, ła'íí nchǫ'íí doo yich'i' t'ąązhį' ádaat'ee dago k'izébidihiníił. [19] Dawa bee
nohwich'i' bił ch'ída'ntiih daabiłnii ndi dabíí nchǫ'íí bi'isna' daanlijdá' ádaanii: hant'é
nnee bidag hagháhíí, da'áí bi'isna' hileeh. [20] Jesus Christ nohweBik'ehń, Hasdánohwiniiłíí,
yídaagołsinií bee ni'gosdzáń biká'gee nchǫ'go ágot'eehíí bits'ą́'dí' haheskaihíí bikédí'go,
da'áí nchǫ'íí bee ák'inanáda'istł'ǫǫgo, áí bitis nádaasdlijyúgo, ntsédá' ádaat'ee n'íí bitisgo
nchǫ'go ádaat'eego nádaadleeh. [21] Dábik'ehyú ágot'eehíí doo yídaagołsį dago zhineehíí
doo bá nłt'éé da, ndi yídaagołsijdíí bikédí'go dilzihgo bengot'aanií baa daadest'ąą n'íí
yits'ą́'zhį' ádaasdzaa zhinéehíí itisgo doo bá nłt'éé da. [22] Da'aniigo goyąą́go yati'íí gánííhíí
k'ehgo ádaat'ee, Gósé dabíí bikwih n'íí yaa nadáhgo néídąą; ła'íí góchi tánásgizihi
goshtł'ish yiyi' nanáhasghal, nii.

3

[1] Díí nakidn nohwich'į' k'ená'ishchii, shił daanohshóni; díí naltsoos da'ała biyi'dí' iłk'idá' bídaagonołsį n'íí nohwił ch'í'n̲ah ánáshdle' ' bínádaałn̲iihgo nłt'éégo baa natsídaahkees doleełgo: [2] Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú nada'iziidi daagodnłsíni yun̲áásyú ádaagon̲e'ihi yaa nadaagoln̲i' n'íí bínádaałn̲iih doleełgo, ła'íí nohweBik'ehń Hasdánohwin̲iiłíí binal'a'á daandliinií nohwinkááyú yegos'aanií ałdó' bínádaałn̲iih do leełgo nohwich'į' k'ená'ishchii: [3] Díí ntsé bídaagonołsį le', iké'yú yołkaałyú okąąh yaa daadlohíí dabíí nchǫ'go hádaat'iinií ye'at'éégo nadaakai doo, [4] Áí gádaan̲ii doo, Da'os'ah ląą Jesus nadáhíí begoz'ąą? Doo ániidá' daanohwitaa n'íí nanezna'dí' godezt'i'go dawahá alzaadá' ágot'ee n'íí k'ehgo t'ahágot'ee, daan̲ii doleeł. [5] Díínko doo yínádaaln̲iih hádaat'įį da, doo ániidá' yáá Bik'ehgo'ihi'n̲ań biyati' bee alzaago golı̨ı̨ ni', ni'gosdzáń ałdó', ái tú bits'ą'dí' gólı̨ı̨, ła'íí tú bee alzaa: [6] Ła'íí ái túhíí bee ni'gosdzáń n'íí tú bił idezjoolgo, ni'gosdzáń biká' dawahá ásdı̨ı̨d: [7] Da'ái Bik'ehgo'ihi'n̲ań biyati'íí bee yáá ła'íí ni'gosdzáń biłgo díí jı̨ı̨ t'ah golı̨ı̨híí didlid doleełgo biba' goz'ąą, Bik'ehgo'ihi'n̲ań nn̲ee yándaago'aahíí bijı̨ı̨zhı̨', ła'íí nn̲ee Bik'ehgo'ihi'n̲ań doo yikísk'eh ádaat'ee dahíí da'ílíí daaleehzhı̨' biba' goz'ąą. [8] Díí dała'á baa yon̲ah hela', shił daanohshóni, nohweBik'ehń dała'á jı̨ı̨, doo náhóltag dayú łegodzaahíí k'ehgo yaa natsekees, ła'íí doo náhóltag dayú łegodzaahíí, dała'á jı̨ı̨ k'ehgo yaa natsekees. [9] Nn̲ee ła' nohweBik'ehń yengon'áánií doo łaile' da daanzı̨ ndi da'an̲iigo łaile'; ńzaadyú nohwá goho'aał, doo hadíń da'ílíí hileeh hat'ı̨ı̨ da, áídá' nn̲ee dawa binchǫ'íí yits'ą'zhı̨' ádaan̲e'go hat'ı̨ı̨. [10] In'ı̨ı̨híí tł'é'yú nadáhíí k'ehgo nohweBik'ehń ngon'ąą'híí bijı̨ı̨ biká' ngonyáágo, yáá yat'éégo áhiłts'ago bech'ígon̲áh, ła'íí dawa be'alzaahíí kǫ' dázhǫ́ sidogi bits'ą'nłdoogo hiyı̨́h, ni'gosdzáń ła'íí biká'gee nn̲ee ádaizlaahíí dawa ałdó' nnádik'ąh. [11] Díí dawa da'áízhı̨' ádı̨híí bighą, nn̲ee hago'at'éhi daanohłı̨ı̨ doleełgo baa natsídaahkees, daagodinołsı̨go, ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̲ań bikísk'eh ádaanoht'eego, [12] Bik'ehgo'ihi'n̲ań ngon'ąą'íí bijı̨ı̨ ndaahohłíígo ła'íí bikádaadeh'ı̨ı̨́go, ái bijı̨ı̨ biká' ngonyáágo yáá ditłáádgo, hiyı̨́hgo edı̨́h, ła'íí yáá hik'e ni'gosdzáń be'alzaahíí kǫ' dázhǫ́ sidoogo bits'ą'nłdoogo hiyíh. [13] Áídá' nééhíí, nohwá ngon'áánií bik'ehgo yáá ániidéhi la'íí ni'gosdzáń ániidéhi bikádaadéet'ı̨ı̨, ái biyi' dábik'ehyú ágot'eehíí zhą́ begoz'ąą doleeł. [14] Áí bighą, shił daanohshóni, ágát'éehíí bikádaadeh'ı̨ı̨́go, dahdaanołdǫhgo nkegohen'áánií be'ádaanoht'eego, doo hayú nohwaa daats'idiłhił dago, ła'íí doo nohwaa dahgoz'ąą dago nohweBik'ehń daanohwidołtséél. [15] Ła'íí nohweBik'ehń dayúweh kágoho'aałhíí bighą hasdách'ighąhíí ká ch'í'otąą daanohsı̨go nłt'éé; Paul, nohwik'isn nohwił daanzhóni, ałdó' bigoyą' baa det'ąąhíí bik'ehgo, da'áík'ehgo nohwich'į' k'eda'ashchı̨ı̨; [16] Binaltsoosíí dawa biyi' díí yaa nagoln̲i'; ái biyi' ła' nyeehi ye'an̲ííhíí doo bígózı̨ da; ái yati'íí nn̲ee doo bił ídaagozı̨ dahíí, bi'odlą' doo nłdzil dahíí, nádaayogisgo; ła' Bik'ehgo'ihi'n̲ań biyati' bek'eda'ashchiinií ałdó' ágádaayił'ı̨ı̨, ágádaat'ı̨ı̨híí bee dabíí ídił ch'ídaagodéeh. [17] Áí bighą nohwíí, shił daanohshóni, dabíntsé díí bídaagosołsı̨ı̨dhíí bighą ídaa daagonohdząą, doo ídaa daagonohdząą dayúgo, dánko nn̲ee daanchǫ'íí nda'iłsiihíí bee da'an̲ii ágot'eehíí yits'ą'zhı̨' ádaanohwile', áídí' nłdzilgo nasozı̨ı̨ n'íídí' nadohkałi at'éé. [18] Áídá' Jesus Christ nohweBik'ehń, Hasdánohwin̲iiłíí, dayúweh bídaagonołsı̨go biłgoch'oba'íí binkááyú daanołseeł le'. K'adíí ła'íí dahazhı̨' áń ba'ihégosı̨ le'. Doleełgo at'éé.

THE FIRST GENERAL EPISTLE OF JOHN

1 Dantsé godeyaadá' nlíni, áń daadesiits'aanií, nohwin̲áá bee daahiit'iinií, daahihiiltsaanií, nohwigan bee nabik'ídaadenln̲iihií, áń Yati' be'ihi'n̲áhi, Christ nlı̨ı̨; 2 (Ihi'n̲aahií
ch'í'n̲ah alzaa, áń daahihiiltsąą, baa nadaagohiiln̲i', ihi'n̲aa doo ngonel'ąą dahií, nohwiTaa
yił nlíni, nohwich'ı̨' ch'í'n̲ah alzaahií nohwił baa nadaagohiiln̲i';) 3 Daahihiiltsaanií ła'íí
daadesiits'aanií nohwił baa nadaagohiiln̲i', nohwíí ałdó' nohwił łił daanjǫǫ doleełhií
bighą: nohwiTaa ła'íí biYe', Jesus Christ, bił da'an̲ii łił daandlı̨ı̨. 4 Dázhǫ́ nohwił
daagozhǫǫ́ doleełhií bighą dií nohwich'ı̨' baa k'eda'iilchii. 5 Díínko Christ bits'ą́'dí' daade-
siits'ąą, áík'ehgo nohwił nadaagohiiln̲i', gádaanohwiłn'n̲iigo, Bik'ehgo'ihi'n̲ań idindláádií
nlı̨ı̨, godiłhiłíí dázhǫ́ doo ła' biyi' golı̨́ı̨́ da. 6 Godiłhiłíí biyi' nahiikaidá', bił łił daan-
dlı̨ı̨ daan'n̲iiyúgo łéda'ilchoo, da'an̲ii ágot'eehií doo bikísk'eh ádaant'ee da: 7 Áídá'
Bik'ehgo'ihi'n̲ań idindláádií yiyi' nlı̨ı̨hií k'ehgo néé ałdó' idindláádií biyi' nahiikaiyúgo,
łił daanjǫǫ, áík'ehgo biYe' Jesus Christ bidiłíí nohwinchǫ'íí dawa nohwá yidiłkǫǫh.
8 Nohwinchǫ'íí da'ádı̨h daan'n̲iiyúgo, ích'ı̨' nadaahiich'aa, áík'ehgo da'an̲ii ágot'eehií no-
hwiyi' da'ádı̨h. 9 Nohwinchǫ'íí baa nanádaagohiiln̲i'yúgo, Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwinchǫ'hií
bighą nohwaa nágode'aah, áń da'án̲ííyú át'éé, dábik'ehyú át'éé, áík'ehgo doo bik'ehyú
ádaasiidzaa dahií dawa nohwá naił'eeł. 10 Doo hak'i nchǫ'go ádaahiidzaa da daan'n̲iiyúgo,
Bik'ehgo'ihi'n̲ań łé'iłchóhi nlı̨ı̨go ádaahiidle', áík'ehgo biyati'íí doo nohwiyi' golı̨́ı̨́ da.

2

1 Shichągháshé, díí nohwich'ı̨' k'e'eshchii, doo hak'i nchǫ'go ádaaht'ı̨ı̨ da doleełhií
bighą. Ndi dahadíń nchǫ'go adzaayúgo, nohwiTaa yich'ı̨' nohwá yałti'íí gólı̨́ı̨́, Jesus Christ,
dábik'ehyú át'éhi: 2 Áń nohwinchǫ'hií bighą bidił idezjoolíí yee na'azn̲ilhi nlı̨ı̨: doo danéé
zhą́ da, ni'gosdzáń dágoz'ąą nt'éégo biká' nn̲ee binchǫ'íí ałdó' bá. 3 Christ yengon'áánií
bikísk'eh ádaant'eeyúgo zhą́ áń bídaagonlzı̨hií bee nohwił ídaagozı̨. 4 Dahadíń, Shíí áń
bígonsı̨, n̲iidá' áń yengon'áánií doo bikísk'eh at'éé dahií, łé'iłchóhi nlı̨ı̨, da'an̲ii ágot'eehií
doo biyi' golı̨́ı̨́ da. 5 Áídá' dahadíń Bik'ehgo'ihi'n̲ań biyati' yikísk'eh at'éehií bił nzhoonií
dayúweh nłdzil hileehií bighą łalzaa: díí bee da'an̲ii biyi' daandlı̨ı̨go nohwił ídaagozı̨.
6 Dahadíń, Christ biyi' nshłı̨ı̨, n̲iihií, higaał n'íí k'ehgo higaałgo dábik'eh. 7 Shik'ííyú,
begoz'aanií doo áníidéhi bee nohwich'ı̨' k'e'eshchii da, áídá' begoz'aanií doo áníidá'hi, doo
áníidá' bídaagonołsini. Doo áníidá'hi begoz'aanií, yati' baa gozhóni dantsé daadesots'ąądí'
godezt'i'go daadohts'agi at'éé. 8 Áídá' godiłhiłíí bech'ígonyáádá' da'an̲ii idindláádií k'adií
be'idindláádhií bighą begoz'aanií áníidéhi at'éé, Christ biláhyú da'an̲ii, nohwíí ałdó'
nohwich'ı̨' da'an̲ii: áí begoz'aanií bee nohwich'ı̨' k'ená'ishchii. 9 Dahadíń, Idindláádií biyi'
nashaa, n̲iidá' bik'isn yik'enn̲iihyúgo, áń t'ah godiłhiłíí yiyi' naghá hi at'éé. 10 Dahadíń
bik'isn bił nzhoonií, idindláádií yiyi' golı̨́ı̨́, áík'ehgo bighą nach'igeehií da'ádı̨h. 11 Áídá'
bik'isn yik'enn̲iihií godiłhiłíí yiyi' golı̨́ı̨́, godiłhiłíí yiyi' naghá hi at'éé, hayú deyaa shı̨hií
doo yígółsı̨ da, godiłhiłíí bin̲áá áyisdı̨ı̨dhií bighą. 12 Shichągháshé, Christ bizhi'íí biláhyú
nohwinchǫ'hií bighą nohwaa nádaagost'ąąhií bighą nohwich'ı̨' k'e'eshchii. 13 Nn̲ee báyáń
daanohłíni, Bik'ehgo'ihi'n̲ań, dantsé godezt'i'go golíínií, bídaagonołsı̨hií bighą nohwich'ı̨'
k'e'eshchii. Nn̲ee ánii nahkaihií, nchǫ'i nlı̨ı̨hń bitis daasolı̨ı̨hií bighą nohwich'ı̨' k'e'eshchii.
Chągháshé daanohłíni, nohwiTaa bídaagonołsı̨hií bighą nohwich'ı̨' k'e'eshchii. 14 Nn̲ee
báyáń daanohłíni, dantsé godeyaadí' godezt'i'go golíínií bídaagonołsı̨hií bighą nohwich'ı̨'
k'eshiłchı̨́ı̨́ ni'. Nn̲ee ánii nahkaihií, nadaanołwodíí, Bik'ehgo'ihi'n̲ań biyati' nohwiyi'
golı̨́ı̨́hií, ła'íí nchǫ'i nlı̨ı̨hń bitis daasolı̨ı̨hií bighą nohwich'ı̨' k'eshiłchı̨́ı̨́ ni'. 15 Ni'gosdzáń
biká' ágot'eehií, dagohií ni'gosdzáń biká' nandeehií doo nohwił daanzhǫǫ da le'. Da-
hadíń ni'gosdzáń biká' ágot'eehií bił nzhǫǫyúgo, nohwiTaa bił'ijóónií doo biyi' golı̨́ı̨́
da. 16 Ni'gosdzáń biká' be'ágot'eehií dawa, kots'í nchǫ'i hat'íínií, kon̲áá bee nts'i'iłsiihií,

kohi'n̲a' be'ída'ch'odlííhíí, díí dawa doo nohwiTaa bits'ą́'dí' da, ni'gosdzáń bits'ą́'dí'hi
ádaat'ee. 17 Ni'gosdzáń ła'íí nchǫ'go hách'it'iinííbech'ígowáh: áídá' hadíń Bik'ehgo'ihi'n̲ań
dahát'ı̨́ı̨́yú ánát'ı̨ı̨łíí dahazhı̨' golı̨́ı̨́. 18 Shichągháshé, nnágodzaahíí biká' ngonyáá: Christ
yich'ı̨' nagonłkaadíí hin̲áh doleełíí ba'ikodaanohsı̨; iłk'idá' Christ yich'ı̨' nadaagonłkaadíí
łąągo neheskai; áí bee nnágodzaahíí biká' ngonyáá bídaagonlzı̨. 19 Áí nohwits'ą́' dahiskai
ni', áí doo bił daandlı̨ı̨ dahíí bighą nohwits'ą́' dahiskai; bił daandlı̨ı̨ ǫ́k'eyúgo, t'ah
bił nahiikai doo ni': áídá' nohwits'ą́' oheskai, áí bee bígózı̨, doo bił daandlı̨ı̨ dago.
20 Áídá' nohwíí Holy Spirit nohwiyi' golı̨́ı̨́, áík'ehgo dawa nohwił ídaagozı̨. 21 Da'an̲ii
ágot'eehíí doo bídaagonołsı̨ dahíí bighą nohwich'ı̨' k'e'eshchı̨́ı̨́ da, áídá' bídaagonołsı̨híí
bighą, ła'íí łé'ichoohíí doo ła' da'an̲ii ágot'eehíí bits'ą́'dí' dago bídaagonołsı̨.
22 Hadíń łé'ił́chóhi nlı̨ı̨? Jesus doo Christ nlı̨ı̨ da, n̲iihíí, áń łé'ił́chóhi nlı̨ı̨. Bik'ehgo'ihi'n̲ań doo
nohwiTaa at'éé da, n̲iihíí ła'íí, Christ doo Bik'ehgo'ihi'n̲ań biYe' at'éé da, n̲iihíí Christ
bich'ı̨' nagonłkaadíí nlíni at'éé. 23 Hadíń, Christ doo Bik'ehgo'ihi'n̲ań biYe' at'éé da,
n̲iihíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwiTaa doo yígółsı̨ da: áídá' hadíń, Christ Bik'ehgo'ihi'n̲ań
biYe' at'éé, n̲iihíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwiTaa ałdó' yígółsı̨. 24 Yati' baa gozhóni dantsé
daadesots'ąądí' godezt'i'go daadesots'aaníí dayúweh nohwiyi' golı̨́ı̨́ le'. Ágádaaht'ı̨ı̨yúgo
Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwiTaa ła'íí biYe' dała' bił daanohłı̨ı̨ doleeł. 25 Ihi'n̲aa doo ngonel'ąą
dahíí yaaká'yú bee daahinohn̲aa doleeł, nohwiłnn̲iidgo nohwá ngon'ąą́. 26 Dahadíń
k'izénohwidiłteeh hádaat'iiníídíí baa nohwich'ı̨' k'eshiłchı̨́ı̨́ ni'. 27 Bik'ehgo'ihi'n̲ań Holy
Spirit nohwiká'zhı̨' áyíílaa, t'ah nohwiyi' golı̨́ı̨́, doo hadíń nohwił ch'ídaago'aah da ndi
nzhǫǫ: da'áń dawa nohwił ch'ígó'aah, áń da'an̲ii, doo łé'gochoo da, dánohwił ch'ígon'ąąhíí
k'ehgo Christ biyi' daanohłı̨ı̨ le'. 28 Shichągháshé, áń biyi' daanohłı̨ı̨; áík'ehgo áń hiltséhíí
bijı̨ı̨ doo bédaahiildzid dago nasiidzı̨ı̨ doleeł, nyáágee doo bin̲áał ídaa yádaandzı̨ dago.
29 Bik'ehgo'ihi'n̲ań dábik'ehyú át'éégo bídaagonołsı̨yúgo, nn̲ee daantı̨́ı̨́gee da'áígee ána-
daat'ı̨ı̨łíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań bichągháshé ádaat'eego bídaagonołsı̨.

3

1 Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwiTaa ntsoląą bił daanjǫǫ, bichągháshé daanohwiłdi'n̲iigo:
ni'gosdzáń biká' nn̲ee doo bídaagołsı̨ dahíí bighą néé ałdó' doo nohwídaagołsı̨ da. 2 Shił
daanohshóni, k'adíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań bichągháshé daandlı̨ı̨, hago ádaant'ee doleełíí doo
hwahá bígozı̨ı̨h da: ndi díí bídaagonlzı̨, áń hiltséhíí bijı̨ı̨ áń ga'ádaant'ee doleeł; da'át'éé́híí
k'ehgo daadidiiltséh doleełhíí bighą. 3 Nn̲ee daantı̨́ı̨́gee áík'ehgo Jesus yich'ı̨' biini'
tédaat'iiyúgo, Jesus dázhǫ́ nzhǫǫhíí k'ehgo nzhǫǫgo ádilzı̨. 4 Dahadíń doo bik'ehyú
át'éé dahíí, Bik'ehgo'ihi'n̲ań yegos'aaníí ałdó' doo yee iłsı̨́ da: doo bik'ehyú ágot'ee
dahíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań yegos'aaníí doo be'ch'ilsı̨ dahíí át'éé. 5 Díínko bídaagonołsı̨, Je-
sus nohwinchǫ'íí yó'oyidi'aahgo nyáá; ła'íí nchǫ'íí doo ła' ye'at'éé da. 6 Dahadíń áń
biyi' nliiníí doo nchǫ'go at'ı̨́ı̨́ da: ła'íí dahadíń nchǫ'go at'íínííí doo hak'i biłtsąą da,
doo bígółsı̨ da. 7 Shichągháshé, hadíń nohwich'ı̨' naoch'aa hela': dahadíń da'áígee
ánát'ı̨ı̨łíí dábik'ehyú át'éé, Bik'ehgo'ihi'n̲ań dábik'ehyú át'éé́híí k'ehgo. 8 Dahadíń nchǫ'go
ánát'ı̨ı̨łíí ch'iidn nant'án bits'ą́'dí'hi at'éé; ch'iidn nant'án godeyaadí' godezt'i'go nchǫ'go
at'ı̨́ı̨́. Ch'iidn nant'án ánát'ı̨ı̨łíí íídołdı̨ı̨łhíí bighą Bik'ehgo'ihi'n̲ań biYe' nyáá. 9 Dahadíń
Bik'ehgo'ihi'n̲ań bizhaazhé nliiníí doo nchǫ'go at'ı̨́ı̨́ da; Bik'ehgo'ihi'n̲ań ye'at'éhi biyi'
nlı̨ı̨híí bighą: doo hago'at'éégo nchǫ'go at'ı̨́ı̨́ da, Bik'ehgo'ihi'n̲ań bizhaazhé nlı̨ı̨híí
bighą. 10 Díí Bik'ehgo'ihi'n̲ań bichągháshé dagohíí ch'iidn nant'án bichągháshé bee
bígózı̨ doleeł: dahadíń doo dábik'ehyú át'éé dahíí, ła'íí doo bik'isn bił nzhǫǫ dahíí
doo Bik'ehgo'ihi'n̲ań bits'ą́'dí'hi at'éé da. 11 Díí na'gon̲i'íí yati' baa gozhóni dantsé
daadesots'ąądí' godezt'i'go daadesots'ąąhíí át'éé, daanohwigha łił daanjǫǫgo dábik'eh.
12 Doo Cain k'ehgo ádaant'ee da, nchǫ'i nlı̨ı̨hń yits'ą́'dí' nlı̨ı̨go bik'isn náizesdı̨ı̨. Nt'é bighą
yizes-hı̨́ı̨́? Dabíí bi'at'e' nchǫ'dá' bik'isn dábik'ehyú át'éé́híí bighą. 13 Shik'ííyú, ni'gosdzáń
biká' nn̲ee nohwik'edaann̲iihyúgo, doo nohwił díyadaagot'ee da le'. 14 Nohwik'isyú
nohwił daanzhǫǫhíí bighą da'itsaah bits'ą́'dí' ihi'n̲aazhı̨' daasiikaihíí bídaagonlzı̨. Da-
hadíń doo bik'isn bił nzhǫǫ dahíí, da'itsaahíí yiyi' golı̨́ı̨́. 15 Dahadíń bik'isn yik'enn̲iihń

iłk'idá' nn̨ee yizes- hįįhíí k'ehgo at'éhi at'éé: dahadíń nn̨ee yizes- hįįhíí 'ihi'n̨aa doo ngonel'ą́ą́ dahíí doo yee hin̨aa dago bídaagonołsį. [16] Jesus bi'ihi'n̨a' nohwá nyinné'íí bee Bik'ehgo'ihi'n̨ań bił'ijóónííi bídaagonlzį: áík'ehgo néé ałdó' nohwi'ihi'n̨a' nohwik'isyú bá ndaan'né' dábik'eh. [17] Dahadíń ni'gosdzáń biká' be'ihi'n̨aahíí dawa yígoyiłįįdá', bik'isn tét'iyéégo yígółsį ndi doo yaa ch'oba' dayúgo, hagot'éégo Bik'ehgo'ihi'n̨ań bił'ijóónííi bijíí biyi' golį́į? [18] Áídá' shichągháshé, da'an̨iigo łił daanjǫǫgo iłch'odaahi'n̨ii le', doo daazhógo ádaan'n̨iigo da, doo daazhógo baa nadaagohiiln̨i' da. [19] Díí bee da'an̨ii ágot'eehíí bits'ą́'dí' daandlįigo bídaagonlzį doleeł, ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̨ań binadzahgee nohwijíí biyi' nkegohen'áánííi begoz'ą́ą́ doleeł. [20] Nohwijíí yun̨e' doo bik'ehyú ádaant'ee da daandzįyúgo, Bik'ehgo'ihi'n̨ań nohwijíí bitisgo at'éehíí dawa yígółsį. [21] Shił daanohshóni, nohwijíí yun̨e' dábik'ehyú ádaant'eehíí bídaagonlzįyúgo, Bik'ehgo'ihi'n̨ań binadzahgee doo ńdaahiildzid da. [22] Áík'ehgo nt'éhéta bídaahónkeedíí nohwaa yiné', ngon'áánííi bikísk'eh ádaant'ee, ła'íí dábił bik'ehyú ádaant'eehíí bighą. [23] Díínko ngon'áni at'éé, BiYe', Jesus Christ, daahohdlą́ą́ le', ła'íí łił daanohjǫǫ le', Bik'ehgo'ihi'n̨ań nohwá ngon'ą́ą́híí k'ehgo. [24] Hadíń Bik'ehgo'ihi'n̨ań ngon'áni yikísk'eh at'éehń, Bik'ehgo'ihi'n̨ań biyi' golį́į, ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̨ań yiyi' golį́į. Holy Spirit nohwaa daizné'íí bee Bik'ehgo'ihi'n̨ań nohwiyi' golį́íígo bídaagonlzį.

4

[1] Shił daanohshóni, spirits doo dawa daahohdlą́ą́ da, áídá' spirits bídaanohtahgo bídaagonołsįih, Bik'ehgo'ihi'n̨ań bits'ą́'dí' daanlįį shįhíí, dagohíí doo bits'ą́'dí' daanlįį da shįhíí: Bik'ehgo'ihi'n̨ań binkááyú na'iziidi ádaadil'íni łą́ą́go ni'gosdzáń biká' niheskaihíí bighą. [2] Díí bee Bik'ehgo'ihi'n̨ań biSpirit bídaagonołsį: Spirit daantį́įgee, Jesus Christ nn̨ee k'ehgo nyáá, n̨iihíí Bik'ehgo'ihi'n̨ań bits'ą́'dí' nlíni at'éé: [3] Áídá' spirit daantį́įgee, Jesus nn̨ee k'ehgo nyáá, doo n̨ii dahíí doo Bik'ehgo'ihi'n̨ań bits'ą́'dí' nlíni at'éé da: díí Christ bich'į' nagonłkaadíí bispirit at'éé, hígháhgo ba'ikodaanohsį n'íí; da'áí iłk'idá' ni'gosdzáń yiká' nlįį. [4] Shichągháshé, Bik'ehgo'ihi'n̨ań bits'ą́'dí'hi daanohłįį, áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'n̨ań binkááyú na'iziidi ádaadil'íni bitis daasolįį: nohwiyi' golį́íhń ni'gosdzáń biyi' golį́íhń bitisgo at'éehíí bighą. [5] Ni'gosdzáń bits'ą́'dí' daanlįį: áí bighą ni'gosdzáń biká' ágot'eehíí yaa yádaałti', áík'ehgo ni'gosdzáń biká' nn̨ee daabidits'ag. [6] Néé Bik'ehgo'ihi'n̨ań bits'ą́'dí'hi daandlįį: dahadíń Bik'ehgo'ihi'n̨ań yígółsinííi nohwidits'ag; áídá' dahadíń doo Bik'ehgo'ihi'n̨ań yits'ą́'dí'hi nlįį dahíí doo nohwidits'ag da. Díí bee spirit da'an̨iihíí nlįį shįhíí, dagohíí spirit łé'iłchoohíí nlįį shįhíí bídaagonlzį. [7] Shił daanohshóni, łił daanjǫǫ le': ił'ijóónííi Bik'ehgo'ihi'n̨ań bits'ą́'dí'hi at'éé; dahadíń bił'ijóónííi Bik'ehgo'ihi'n̨ań bizhaazhé nlíni at'éé, ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̨ań yígółsį. [8] Dahadíń doo bił'ijǫǫ dahíí, doo Bik'ehgo'ihi'n̨ań yígółsį da; Bik'ehgo'ihi'n̨ań ił'ijóni nlįįhíí bighą. [9] Díí k'ehgo Bik'ehgo'ihi'n̨ań bił'ijóónííi nohwił ch'í'n̨ah alzaa, Bik'ehgo'ihi'n̨ań biYe' dała'áhi ni'gosdzáń biká'zhį' nkeyinł'a', áń bee daahin'n̨aa doleełgo. [10] Díínko ił'ijóónííi át'éé, doo néé Bik'ehgo'ihi'n̨ań nohwił daanzhǫǫhíí bighą da, ndi bíí bił daanjǫǫhíí bighą biYe' nohwá yínł'a', bidiłíí bee nohwinchǫ'híí bighą nohwá nahin̨iił doleełgo. [11] Shił daanohshóni, Bik'ehgo'ihi'n̨ań dázhǫ́ bił daanjǫǫhíí bighą, néé ałdó' łił daanjǫǫ le'. [12] Doo hak'i hadíń Bik'ehgo'ihi'n̨ań yo'įį da. Néé łił daanjǫǫyúgo Bik'ehgo'ihi'n̨ań nohwiyi' golį́į, nohwił nzhoonííi dayúweh nłdzil hileehíí bighą łalzaa. [13] Díí bee Bik'ehgo'ihi'n̨ań biyi' daagondlįigo, ła'íí bíí nohwiyi' golį́íígo bídaagonlzį, dabíí biSpirit nohwaa yiné'híí bighą. [14] NohwiTaa biYe' ni'gosdzáń biká' nn̨ee hasdáyin̨iiłgo yinł'a'íí daahihiiltsą́ą́go baa daagohiiln̨i'. [15] Dahadíń, Jesus Bik'ehgo'ihi'n̨ań biYe' at'éé, n̨iihíí Bik'ehgo'ihi'n̨ań biyi' golį́į, bíí ałdó' yiyi' golį́į. [16] Bik'ehgo'ihi'n̨ań bił daanjoonííi bídaagonlzį ła'íí daahohiidlą́ą́. Bik'ehgo'ihi'n̨ań ił'ijóni nlįį; áík'ehgo hadíń ił'ijóni yiyi' golíínííi, Bik'ehgo'ihi'n̨ań yiyi' golį́į, ła'íí bíí ałdó' Bik'ehgo'ihi'n̨ań biyi' golį́į. [17] Áí bighą nohwił'ijóónííi nłdzilgo nohwá łalzaa, Bik'ehgo'ihi'n̨ań nn̨ee yándaago'aahíí bijiį doo daasiite' dago nasiidzįį doleełgo ni'gosdzáń biká' daagondlįį ndi áń ye'at'éehíí néé ałdó' be'ádaant'eehíí bighą. [18] Hadíń bił'ijóónííi doo neildzid da; ił'ijóónííi łalzaahíí bee négodzidíí nain'į: hadíń neildzidíí biniigodiln̨e'. Hadíń neildzidíí bił'ijóónííi doo

łalzaa da. [19] Bik'ehgo'ihi'n̲ań dantsé bił daanjǫǫhíí bigha̱ nohwił daanzhǫǫ. [20] Dahadíń,
Bik'ehgo'ihi'n̲ań shił nzhǫǫ, n̲iidá' bik'isn yik'enn̲iihyúgo, áí łé'iłchóhi nlı̨ı̨: dahadíń bik'isn
yo'íni ndi doo bił nzhǫǫ dadá', hagot'éégo Bik'ehgo'ihi'n̲ań, doo yo'ı̨ı̨ dahíí, bił nzhǫǫ
doleeł? [21] Díí Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwá ngon'áni at'éé, Dahadíń Bik'ehgo'ihi'n̲ań bił nzhooníí
bik'isn ałdó' bił nzhǫǫ le'.

5

[1] Nn̲ee daantı̨ı̨́gee Jesus, Christ nlı̨ı̨go yodlaaníí, Bik'ehgo'ihi'n̲ań bizhaazhé nlı̨ı̨:
áík'ehgo dahadíń nohwiTaa bił nzhooníí, bizhaazhé ałdó' bił nzhǫǫ. [2] Bik'ehgo'ihi'n̲ań
nohwił daanzhǫǫgo, ngon'áánıí bikísk'eh ádaant'eeyúgo, áí bee Bik'ehgo'ihi'n̲ań
bicha̱ghásh̨é nohwił daanzhǫǫgo bídaagonlzı̨. [3] Bik'ehgo'ihi'n̲ań ngon'áánıí bikísk'eh
ách'ít'éehíí, áń koł nzhóni at'éé: áń ngon'áánıí bikísk'eh ách'ít'éehíí doo nyee da.
[4] Dahadíń Bik'ehgo'ihi'n̲ań bizhaazhé nliinıí ni'gosdzáń biká' ágot'eehíí yitis nlı̨ı̨: no-
hwi'odla̱'íí bee ni'gosdzáń biká' ágot'eehíí bitis daandlı̨ı̨. [5] Hadíń ni'gosdzáń biká'
ágot'eehíí yitis nlı̨ı̨? Dahadíń Jesus Bik'ehgo'ihi'n̲ań biYe' nlı̨ı̨go yodlaanıí zhá. [6] Jesus
Christ tú hik'e dił biłgo bee nyáá, doo dá tú zhą bee da; tú hik'e dił biłgo bee nyáá.
Holy Spirit da'an̲ii nlı̨ı̨híí bigha̱ da'an̲iigo baa nagoln̲i'. [7] Taagi yaaká'yú da'an̲iigo baa
nadaagoln̲i', nohwiTaa, hik'e Yati' nlíni, ła'íí Holy Spirit: áí taagihíí dała'áhi at'éé. [8] Taagi
ni'gosdzáń biká' da'an̲iigo baa nadaagoln̲i', Holy Spirit, hik'e tú, ła'íí dił: díí taagihíí
dáłełt'eego ádaan̲ii. [9] Nn̲ee nadaagoln̲i'íí hódaayélts'ą̨ą, áídá' Bik'ehgo'ihi'n̲ań nagoln̲i'íí
itisgo ádaanzı̨go hódaayélts'ą̨ą̨go nłt'éé: áí nagoln̲i'íí dabíí biYe' yaa nagoln̲i'híí át'éé.
[10] Dahadíń Bik'ehgo'ihi'n̲ań biYe' yodlaanıí, dabíí da'an̲ii na'gon̲i'go yígółsı̨: dahadíń
Bik'ehgo'ihi'n̲ań doo yodlą̨ą dahíí, łé'iłchoogo áyíłsı̨; biYe' yaa nagoln̲i'íí doo yodlą̨ą dahíí
bigha̱. [11] Díínko yaa nagoln̲i'íí át'éé, Bik'ehgo'ihi'n̲ań ihi'n̲aa doo ngonel'ą̨ą dahíí nohwaa
daidez'ą̨ą, díí ihi'n̲aahíí biYe' yiyi' golı̨ı̨́. [12] Dahadíń Bik'ehgo'ihi'n̲ań biYe' yigoyiłı̨ı̨́híí
ihi'n̲aa doo ngonel'ą̨ą dahíí yee hin̲aa; dahadíń Bik'ehgo'ihi'n̲ań biYe' doo yigoyiłı̨ı̨́ dahíí
doo áík'ehgo hin̲aa da. [13] Díí k'e'eshchiinıí nohwíí, Bik'ehgo'ihi'n̲ań biYe' daahohdlaanıí
nohwich'ı̨' k'e'eshchı̨ı̨; ihi'n̲aa doo ngonel'ą̨ą dahíí bee daahinohn̲aa bídaagonołsı̨ doleełhíí
bigha̱, ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̲ań biYe' bizhi' dayúweh daahohdlą̨ą doleełgo. [14] Díínko bee
bada'óndlii, nt'éhéta biká da'ohiikąąh, bíí hát'íínıí bik'ehgoyúgo, nohwidits'ag: [15] Nt'éhéta
biká da'ohiikąąhgee nohwidits'ago bídaagonlziyúgo, biká da'ohiikąąhíí daasiit'ı̨ı̨dgo bí-
daagonlzı̨. [16] Dahadíń bik'isn nchǫ'íí doo bigha̱ da'itsaah dahíí ye'at'ı̨ı̨́go yo'ı̨ı̨yúgo,
yigha̱ okąąh le', áík'ehgo nchǫ'íí doo bigha̱ da'itsaah dahíí ye'ádaat'iinıí Bik'ehgo'ihi'n̲ań
ihi'n̲aahíí bá baa daide'aah doleeł. Nchǫ'híí bigha̱ da'itsaahíí gólı̨ı̨́: áí bigha̱ hadíń okąąh
le' doo dishn̲ii da. [17] Doo bik'ehyú ánách'ot'ı̨ı̨ł dahíí dawa nchǫ'ihíí át'éé: áídá' nchǫ'íí
doo bigha̱ da'itsaah dahíí gólı̨ı̨́. [18] Dahadíń Bik'ehgo'ihi'n̲ań bizhaazhé nliinıí doo nchǫ'go
at'ı̨ı̨́ dago bídaagonlzı̨; Bik'ehgo'ihi'n̲ań biYe' nłt'éégo bistı̨ı̨, áík'ehgo nchǫ'i nlı̨ı̨hń doo
bíhi'náh dago ábíłsı̨. [19] Bik'ehgo'ihi'n̲ań bits'ą́'dí' daandlı̨ı̨go bídaagonlzı̨, áídá' ni'gosdzáń
dágoz'ą̨ą nt'éégo nchǫ'i nlı̨ı̨hń yebik'eh. [20] Bik'ehgo'ihi'n̲ań biYe' nyáágo nohwił ídaagozı̨go
ádaanohwizlaahíí bídaagonlzı̨, Bik'ehgo'ihi'n̲ań da'an̲ii nlíni bídaagonlzı̨ doleełgo; dabíí
da'an̲ii nlíni biyi' daagondlı̨ı̨, biYe', Jesus Christ biyi' daagondlı̨ı̨. Díí Bik'ehgo'ihi'n̲ań
da'an̲íhi, ła'íí ihi'n̲aa doo ngonel'ą̨ą dahíí át'éé. [21] Shicha̱ghásh̨é, nadn'ái bee daach'okąąhíí
bits'ą́'zhı̨' ádaanoht'ee. Doleełgo at'éé.

THE SECOND GENERAL EPISTLE OF JOHN

1 Shíí, ínashood básízíni, isdzán Bik'ehgo'ihi'n̲ań bita'hazlaahíí, bichągháshé biłgo
bich'į' k'e'eshchii, áí da'an̲iigo shił daanzhǫǫ, doo shí zhą́ da, nn̲ee da'an̲ii ágot'eehíí
yídaagołsinií dawa ałdó'; 2 Da'an̲ii ágot'eehíí nohwijíí biyi' golı̨́ı̨́híí bighą k'e'eshchii, áí
da'an̲ii ágot'eehíí dahazhı̨' nohwił nlı̨ı̨ doleeł. 3 Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwiTaa ła'íí Jesus Christ
nohweBik'ehń, nohwiTaa biYe' nlíni, bits'ą́'dí' aatét'íi ła'íí ałch'ı̨'gont'ééhíí bee nohwich'ı̨'
goz'ąą le', da'an̲ii ágot'eehíí ła'íí ił'ijóóníí biłgo. 4 Nichągháshé ła', nohwiTaa nohwá
ngon'ąą́híí k'ehgo da'an̲ii ágot'eehíí yikísk'eh hikahgo baa niyááhíí bighą shił gozhǫǫ́.
5 Shilah, begoz'aaníí doo ániidéhi bee nich'ı̨' k'e'eshchii da, áídá' yati' baa gozhóni dantsé
daadesiits'ąądá' bee nohwá ngot'ąą n'íí, baa nánoshkąąh, díínko, Łił daanjǫǫ́ le'. 6 Díí bee
nohwił'ijóóníí bígózı̨, Bik'ehgo'ihi'n̲ań yegos'aaníí bikísk'eh hiikahyúgo. Díínko begoz'áni,
Bił'ijóóníí biyi'zhı̨'go hohkah le', dantsé daadesots'ąą n'íí k'ehgo. 7 K'izé'idiłteehíí łą́ą́go
ni'gosdzáń biká'yú daadeskai, áí Jesus Christ nn̲ee k'ehgo nyáá, doo n̲ii da. Hadíń doo án̲íí
dahíí k'izé'idiłteehíí ła'íí Christ bich'ı̨' ngonłkaadíí át'éé. 8 Ídaa daagonohdzą́ą, nohwitahyú
nada'siidziidíí doo da'ílíí daanoł'ı̨ı̨ da doleełgo, áídá' áí bighą nohwich'ı̨' nahi'n̲íił doleeł.
9 Dahadíń, Ałch'ígonsh'aah, n̲iidá', Christ án̲ííyú doo án̲íí dayúgo, Bik'ehgo'ihi'n̲ań doo bił
nlı̨ı̨ da. Áídá' dahadíń Christ án̲ííyú án̲ííhíí nohwiTaa hik'e biYe' biłgo yił nlíni at'éé.
10 Hadíń nohwaa nyáágo díí ałch'ígot'aahíí doo yee nohwich'ı̨' yałti' dayúgo, nohwigową
yun̲e' nohwił ha'áowáh hela', doo k'ébiłdohn̲ii da: 11 Hadíń k'eyiłn̲iihíí nchǫ'go na'iziidíí
yich'on̲íhi at'éé. 12 Łą́ą́go nohwich'ı̨' k'e'eshchii hasht'ı̨́ı̨́ ndihíí doo naltsoos biká' ła'íí
bek'e'echíhé bee nohwich'ı̨' k'e'eshchii hasht'ı̨́ı̨́ da, ndi nohwaa nsháhgo daałiit'ı̨ı̨go ałch'ı̨'
yádaahiilti'íí zhą́ hásht'ı̨́ı̨́, áík'ehgo zhą́ dawa bee nohwił daagozhǫǫ́ doleeł. 13 Nidee
Bik'ehgo'ihi'n̲ań bita'hazlaahíí bichągháshé, Gozhǫǫ́, daaniłn̲ii. Doleełgo at'éé.

THE THIRD GENERAL EPISTLE OF JOHN

1 Shíí, ínashood básízíni, Gaius shił nzhóni bich'į' k'e'eshchii, áń da'aṇiigo shił nzhǫǫ.
2 Shił nzhóni, niyi'siziinií dá nłt'éé ńt'éégo át'éehíí k'ehgo dawa ná nzhǫǫgo ła'íí doo
nígol'į́h dago ná hásht'ı̨́ı̨́. 3 Nohwik'isyú ła' kú hikaigo, da'aṇii ágot'éhi bikísk'eh híṇááłgo
yaa nadaagolṇi'hií bighą dázhǫ́ shił gozhǫ́ǫ́. 4 Odlą' bee shichągháshé daanlíni da'aṇii
ágot'eehíí yikísk'eh hikaahíí ba'ikonsı̨go dázhǫ́ shił gozhǫ́ǫ́, bitisgo baa shił gozhóónií
she'ádı̨h. 5 Ni, shił nzhóni, nohwik'isyú ła'íí anahdí' nadaakaihíí bich'odaanṇiihíí da'aṇii
nłt'éégo ánt'íni at'éé; 6 Hagot'éégo bich'odaanṇiihíí ha'ánázéh yuṇe' yaa nadaagolṇi':
Bik'ehgo'ihi'ṇań yá nada'iziidgo nadaakaihíí dahnádiikáhgee bich'odaanṇiigo dawa bá
ładaalé'go nłt'éégo ánt'íni at'éé, Bik'ehgo'ihi'ṇań yánada'iziidíí áí k'ehgo bá ách'ít'ı̨́ı̨́go
nzhǫǫ. 7 Christ yaa nadaagolṇi'hií bighą dahiskai, nṇee Bik'ehgo'ihi'ṇań doo daayokąąh
dahíí doo nt'é yídaayokéedgo da. 8 Bik'ehgo'ihi'ṇań yánada'iziidíí nłt'éégo ádaanlzı̨ le',
ágádaahiit'ı̨́ı̨yúgo néé ałdó' da'aṇii ágot'eehíí yánada'iziidíí bich'odaahi'ṇii. 9 Ínashood
ha'ánáłséhíí bich'ı̨' k'eshełchı̨́ı̨́: ndi Diótrephes, itah nlíni, ínashood binant'a' hishłeeh
nzı̨go ádést'íni, doo nohwídaayésts'ąą da ni'. 10 Áí bighą shíí níyáágo bi'at'e'i bínáshṇiih
doleeł, yati' nchǫ'i yee nohwich'ı̨' yałti', daanohwoch'íidgo: áí doo bił hwoi dago, dabíí no-
hwik'isyú doo yich'oṇii hát'ı̨́ı̨́ da, ła'íí hadíí hádaat'iiníí, Dah, yiłṇii, áídí' doo itah hileehi yá
hát'ı̨́ı̨́ da. 11 Shił nzhóni, nchǫ'íí doo be'ił'ı̨́ı̨́ da, nłt'éehíí zhą́ be'ił'ı̨́ı̨́. Hadíń nłt'éégo ánát'ı̨ı̨łíí
Bik'ehgo'ihi'ṇań bits'ą́'dí'hi at'éé: áídá' doo bik'ehyú ánát'ı̨ı̨ł dahíí Bik'ehgo'ihi'ṇań doo
yígółsı̨ da. 12 Demétrius nṇee dawa nłt'éégo baa yałti', da'aṇii ágot'eehíí ye'at'éhi
ch'í'ṇah áyíłsı̨, néé ałdó' nłt'éégo baa nagohiilṇi', baa nagohiilṇi'íí da'aṇii, bídaagonołsı̨.
13 Łąągo k'e'eshchii doleeł ni', ndi bek'e'echíhé doo bee nich'ı̨' k'e'eshchii da: 14 Áídá'
dét'ı̨hégo nándestséél ndi at'éé, łihit'ı̨ı̨go iłch'ı̨' yáhiilti' doleeł. Iłch'ı̨'gont'éehíí bee nich'ı̨'
goz'ąą le'. Nohwit'ekéhíí, Gozhǫ́ǫ́, daaniłṇii. Akú nohwit'ekéhíí dała'á daantı̨́ı̨́gee bizhi'
daahónzhiigo, Gozhǫ́ǫ́, shá daabiłnṇii.

THE GENERAL EPISTLE OF JUDE

1 Shíí Jude, Jesus Christ bána'isiidíí, James bik'isn nshłíni, nn̨ee Bik'ehgo'ihi'n̨ań no-
hwiTaa hadaidezlaahíí bich'į' k'e'eshchii, áí Jesus Christ ídédaaboltą'i ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̨ań
bich'į' ádaann̨iidi: 2 Bik'ehgo'ihi'n̨ań biłgoch'oba'íí, ła'íí bits'ą'dí' ałch'į'gont'éehíí ła'íí
bił'ijóónííí dayúwehyú bee nohwich'į' ígohigháh le'. 3 Shił daanohshóni, odlą' bił dała'á
da'ohiidlą̨ąhíí bee hasdá'iiłdéhi dázhǫ́ hásht'ı̨ı̨́go baa nohwich'į' k'e'eshchíígo ni', áídá'
odlą' nn̨ee Bik'ehgo'ihi'n̨ań báhadaadeszaahíí baa daadest'ą̨ą n'íí bá nadaagonołkaad
doleełgo nohwidag yashti' doleełhíí bighą nohwich'į' k'e'eshchii. 4 Nohwitahyú nn̨ee
ła' ha'ádaanihest'ı̨ı̨́, áí doo áníidá' díí bighą ch'ídaagodeehgo bá nagoz'ą̨ą lę́k'e, nn̨ee
doo daagodnłsį dahíí, Bik'ehgo'ihi'n̨ań biłgoch'oba'íí k'ihzhį' ádaizlaadá' nchǫ'íí zhą́
dahot'éhé yaa ídaadest'ą̨ą lę́k'e, ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̨ań dała'áhi hik'e Jesus Christ no-
hweBik'ehń gádaabiłn̨ii, Doo áń zhą́ da'ch'okąą̨h at'éé da, daan̨ii. 5 Díí iłk'idá' bí-
daagonołsį ndi bínádaałn̨iih nohwiłdishn̨ii, nohweBik'ehń nn̨ee Egypt golzeedí' hayíín̨il
n'íí bikédí'go, áí bitahyú doo da'odlą̨ą dahíí da'ílíí ádaizlaa lę́k'e. 6 Bik'ehgo'ihi'n̨ań
binal'a'á ła' yaaká'yú daagolı̨ı̨́ n'íí dantsédá' yedaabik'eh n'íí yits'ą́'zhį' daaheskai, áík'ehgo
godiłhił yuyaa bésh hishbizhíí bee dahazhį' dahdaahestł'ǫǫ́go ígozisgo baa yá'iti'íí bi-
jı̨ı̨zhį' Bik'ehgo'ihi'n̨ań bishn̨il. 7 Sódom ła'íí Gomórrah ła'íí bin̨aayú kı̨h nagozn̨ilíí
biyi' nn̨ee daagolíni n'íí da'ágát'éégo nant'ı̨' na'idaahíí yaa ídaadest'ą̨ą, ła'íí ałch'ı̨' biini'
daama', áí bich'ı̨' nahi'n̨iiłgo dahazhı̨' ch'iidn bikǫ' diltłi'i yee biniidaagodeszaa; díínko
bee nn̨ee bił ch'ídaagot'aahi at'éé. 8 Da'ágát'éégo díí nn̨ee nchǫ'go nadaayeełíí bee
bits'í daiłchǫǫh, yedaabik'ehíí doo daidnłsı̨ da, ła'íí yaaká'yú daagolíni daach'idnłsíni
nchǫ'go yaa yádaałti'. 9 Míkael, Bik'ehgo'ihi'n̨ań binal'a'á yaaká'yú daagolííníí da'tiséyú
sitínihi ndi, ch'iidn nant'án yiłnagonłkaadgo Moses bits'í n'íí bighą łahadit'áhdá' biini'
hą́hgo doo yati' ye'okáałgo yaa dahgoz'ą̨ą da, áídá' gáyiłn̨ii, NohweBik'ehń nił diteh
ndi at'éé. 10 Áídá' díí nn̨eehíí, nt'é doo yídaagołsı̨ dahíí nchǫ'go yaa yádaałti': ndi
dziłká'yú gólííníí doo natsídaakees dahíí k'a'at'éégo dabínik'eh yídaagołsiníí ánádaat'ı̨ı̨łíí
zhą́ ye'ádaat'ee, áí bee ídaadilchǫǫh. 11 Áí nn̨ee bá góyéé doleeł! Cain holzéhi adzaa n'íí
k'ehgo ádaadzaa, Bálaam holzéhi bich'ı̨' nahi'n̨iihíí bighą nihesíí n'íí k'a'at'éégo zhaali
yidáhzhı̨' ádaan̨e'go ndaahiłsiih, ła'íí Córe holzéhi, Bik'ehgo'ihi'n̨ań yich'ı̨' nagonłkaadgo
da'ílíí silı̨ı̨híí k'ehgo áí da'ílíí daadoleeł. 12 Díí nn̨eehíí Bik'ehgo'ihi'n̨ań binadzahgee łił
daanohjǫǫgo náda'ohdı̨ı̨híí daiłchǫǫhgo ádaat'ı̨ı̨h, doo daaste' dago itisgo náda'idı̨ı̨h bił
náda'ohdı̨ı̨hgee: yaak'os tú da'ádı̨hgo bił nagoyolhíí k'ehgo ádaat'ee; ch'il náhásgani
binest'ą' ádini, nakidn da'iłké' náhásgani, bikeghad dá bił hádodzı̨ı̨zíí k'ehgo ádaat'ee;
13 Túnteel bighá́ń hashkeego nadiidáhíí k'ehgo ádaat'ee, tú bizhol hayił'eełhíí k'ehgo
bi'at'e' bik'e ídaayágosiníí hit'ı̨ı̨ hileeh; ts'iłsǫǫsé da'adzaayú nadaahi'n̨ahgo dahnazn̨ilhíí
k'ehgo ádaat'ee, chagołheeł dázhǫ́ diłhiłihíí dahazhı̨' bá begoz'ą̨ą. 14 Adamdí' godezt'i'go
gosts'id iłké' hanáłolchı̨ı̨gee Énoch naghaa lę́k'e, áń díí nn̨eehíí yun̨áásyú ágon̨e'íí yaa
nagoln̨i' lę́k'e, gánn̨iidgo, Isą̨ą, nohweBik'ehń nn̨ee báhadaadeszaahíí goneznan doo
náhóltag dayú hilt'eego yił dokah, 15 Nn̨ee dawa yándaago'aahíí bighą hígháh, áí nn̨eehíí
bitahyú hadíí doo daagodnłsı̨ dahíí doo daagodnłsı̨ dago ánádáát'ı̨ı̨d n'íí bił ch'í'n̨ah
ádaagole'go, ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̨ań daayokáałgo yaa yádaałti' n'íí ałdó' nda'iłsiihíí bił
ch'í'n̨ah ádaagole'go hígháh. 16 Díí nn̨eehíí aadaanét'ı̨ı̨́, ła'íí dawahá yída'iłtah, nchǫ'i há-
daat'iiníí yikísk'eh daahin̨aa; ídaa da'odlíígo yati' dázhǫ́ nchaahíí yee yádaałti', daazhógo
ádaan̨iigo yati' baa gozhóni bee nn̨ee yich'ı̨' yádaałti', da'it'ı̨ı̨híí bighą. 17 Ndi shił
daanohshóni, Jesus Christ nohweBik'ehń binadaal'a'á yun̨áásyú ágon̨e'íí dabíntsédá' yaa
nadaagoln̨i' n'íí bínádaałn̨iih; 18 Gádaanohwiłn̨ii n'íí, Iké'yú goldohíí biyi' aadaadlohíí
doo daagodnłsı̨ dago nchǫ'íí hádaat'iiníí yikísk'eh ádaat'eehíí daahikáh doleeł. 19 Díí
nn̨eehíí da'an̨ii ágot'eehíí yits'ą́'zhı̨' ádaan̨e'íí daanlı̨ı̨, ni'gosdzáń biká' ágot'eehíí yikísk'eh

ádaat'ee, Holy Spirit doo biyi' daagolı́ı́ da. 20 Áídá' nohwihíí, shił daanohshóni, nohwi'odlą'
dilzini bee nłdzilgo ádaadohdle', Holy Spirit biláhyú da'ohkąąhgo, 21 Bik'ehgo'ihi'n̄ań
bił'ijóóníí biyi' daagonohłı́ı́go ádaadinołzı́, Jesus Christ nohweBik'ehń nohwaa ch'oba'go
dahazhı́' ihi'n̄aahíí nohwaide'aahíí biká daadeh'ı́ı́. 22 Áí nn̄ee nchǫ'go ánádaat'ı́ı́łíí ła' baa
daach'ohba'go łahgo bich'ı́' ádaanoht'ee: 23 Ła'ihíí binchǫ'íí baa daagonohsąągo, kǫ' biyi'dí'
hadaahohdzı́ı́sgo hasdádaahn̄ííł; nchǫ'go ánádaat'ı́ı́łhíí bighą bidiyágé bits'ą́' łikizhgo alza-
ahíí ndi nohwił daanchǫ' le'. 24 Dánkota nanánohdéh doleełíí yits'ą́'zhı́' Bik'ehgo'ihi'n̄ań
ánohwiłsı́go yínel'ąą, ła'íí doo nohwaa dahgoz'ąą dago dabíí bits'ą́'idindláádgee, bidáhzhı́'
dázhǫ́ nohwił gozhǫ́ǫ́go nasozı́ı́go ádaanohwidolííłgo yínel'ąą, 25 Áń Bik'ehgo'ihi'n̄ań dała'á
góyáni, Hasdánohwin̄iiłíí, ihégosinííi, ízisgo at'ééhíí, dahot'éhé yebik'ehíí, ła'íí nawodíí
bíyéé le', dák'ad, ła'íí dahazhı́'. Doleełgo at'éé.

THE REVELATION
OF SAINT JOHN THE DIVINE

1 Bik'ehgo'ihi'n̲ań yun̲áásyú hago ágon̲éh shįhíí Jesus yił ch'í'n̲ah ágólaa, Jesus bá-
nada'iziidíí bich'į' ch'í'n̲ah áiléhíí bighą; bána'iziidi, John holzéhi, yich'į' na'ágole'go
yaaká'dí' binal'a'á John yich'į' oyiił'á': 2 John, Bik'ehgo'ihi'n̲ań biyati'íí, ła'íí Jesus Christ
hant'é n̲ii láń shįhíí, ła'íí hadíí dahot'éhé yo'įį láń shįhíí yaa nagosn̲i'. 3 Hadíń yun̲áásyú
hago ágon̲éhi baa na'gon̲i'íí yozhííhíí, ła'íí hadíń daidezts'aaníí biyaa daagozhǫǫ doleeł,
ła'íí díí k'e'eshchiinníí daayotą'íí ałdó' biyaa daagozhǫǫ doleeł: iłk'idá' biká' nagowaahíí
bighą. 4 Shíí, John nshłíni, Asiayú ínashood ha'ánáłséhíí gosts'idiyú nagozn̲ili bich'į'
k'e'eshchii: Nliinníí, nlįį n'íí, dogáłi, áń bits'ą́'dí' iłgoch'oba'íí ła'íí iłch'į'gont'éehíí bee
nohwich'į' goz'ąą le'; ła'íí Spirits gosts'idi Bik'ehgo'ihi'n̲ań nant'aago dahsdaagee bádįh
nadaaziinníí bits'ą́'dí'; 5 Ła'íí Jesus Christ da'an̲iigo aanagoln̲i'íí, nanezna'íí bitahdí' dantsé
nágosdlíni, ni'gosdzáń biká' nn̲ee nadaant'aahíí yá nant'áhi ałdó' bits'ą́'dí', iłgoch'oba'íí
hik'e iłch'į'gont'éehíí bee nohwich'į' goz'ąą le'. áń bił daanioogo nohwinchǫ'íí ąął nohwá
táyizgiz bidiłíí bee, 6 Áń nant'án ádaanohwizlaa, ła'íí biTaa, Bik'ehgo'ihi'n̲ań, bi'okąąh
yebik'ehgo ádaanohwizlaa; áń dázhǫ ba'ahégosį le', dawa yebik'eh le', doo ngonel'ąą
dayú dahazhį'. Doleełgo at'éé. 7 Isąą, yaak'os biyi'dí' nádáh; dakówa daach'iłtséh, hadíń
bighádaach'isgeedíí ałdó': ni'gosdzáń biká' nn̲ee dahot'éhé iłtah at'éégo hadaazt'i'íí áń
yik'e natídaadindlii doleeł. Da'an̲ii. Doleełgo at'éé. 8 NohweBik'ehń, nliinníí, nlįį n'íí,
dogáłi, Dák'a'at'éhi, gán̲íí, Shíí Álpha hik'e Oméga, begodeyáhi hik'e bengont'i'i nshłįį.
9 Shíí John, nohwik'isn, Jesus binkááyú nohwił dała' nohwich'į' nadaagontł'ogi, hik'e
Jesus Christ bilałtł'áhgee nohwił daanshłíni, ła'íí nyee ndi dayúweh bił dahikahi, ni' táyi'
dahgoz'ąą Pátmos holzeegee sídáá, Bik'ehgo'ihi'n̲ań biyati'íí hik'e Jesus baa nagoshn̲i'íí
bighą. 10 Godilzinníí bijįį Holy Spirit shiká'zhį' adzaago, shine'dí' kozhii dázhǫ adįjd
dilwoshgo disiits'ą́ą́, bésh dilwoshé án̲ííhíí k'ehgo, 11 Gán̲íígo, Shíí Álpha hik'e Oméga nshłįį,
dantséyúhi hik'e iké'yúhi: áídí' gánádi'n̲iigo, Hant'é hí'ííníí naltsoos biyi' bak'e'iłchíígo
Asiayú ha'ánázéhé gosts'idiyú nagozn̲ilíí bich'į' áńléh; Éphesus, Smýrna, Pérgamos,
Thyatíra, Sárdis, Philadélphia, Laodicéa, díí dawa bich'į' ádaanle'. 12 Hadíńshą' áshiłn̲ii
nsįgo t'ąązhį' nániśhn̲e'. Akú ik'ah kǫ'íí biká'dahnásiłt'áhi óodo be'alzaahi gosts'idiyú
odaaz'aago hiłtsąą; 13 Ik'ah kǫ'íí biká' dahnásiłt'áhi gosts'idiyú odaaz'aahíí iłn̲i'dí' ła' nn̲ee
ga'ánolini siziįj, bidiyágéhíí bikets'inyú nel'ąą, bizis óodo be'alzaahi dázhǫ nteeli bitilyú
nel'ąągo bínást'i'. 14 Bitsits'in hik'e bitsizíl łigai, dibełįį bighaa dázhǫ łigai łehíí k'ehgo,
zas k'ehgo łigai; bin̲ááhíí kǫ' yaadiin̲ahíí k'ehgo at'éé. 15 Bikeehíí bésh brass holzéhi, kǫ'
biyi' hibeezhgo dázhǫ bik'ena'didlaadhíí k'ehgo at'éé; bizhiihíí tú dázhǫ łąągo dits'ag łehíí
k'ehgo aiłts'ag. 16 Bigan dihe'nazhin̲éégo ts'iłsǫǫsé gosts'idi dahyon̲ił: bésh be'idiltłishé
dá'iłch'izhin̲éé deníni bizé'dí' há'áá; ła'íí binii'íí ya'áí dázhǫ bits'ą́'idindláád łehíí k'ehgo
at'éé. 17 Hiłtsąądá' biyahzhį' nágo' dasiitsąąhíí k'ehgo. Áídí' bigan dihe'nazhin̲éé bee shiká'
ndeln̲iih, gán̲íígo, Doo nénldzid da; shíí dantseyúhi hik'e iké'yúhi nshłįį: 18 Shíí dasiitsąą
n'íí naahi'n̲aahíí nshłįį; sąą, dahazhį' hinshn̲aa, Doleełgo at'éé; ch'iidntahíí ła'íí da'itsaahíí
bá be'igęęsé nashn̲il. 19 Hant'é hí'ííníí hik'e hago ágót'įį shįhíí, ła'íí kodí' godezt'i'go
hago ágón̲e' shjhíí bak'e'iłchíí; 20 Ts'iłsǫǫsé gosts'idi shigan dihe'nazhin̲éégo dahishn̲iłgo
hinłtsaaníí, hik'e ik'ah kǫ'íí biká'dahnásiłt'áhi óodo be'alzaahi gosts'idyú odaaz'aahíí,
doo baa nił ígózį dahíí bígosíńłsjįh. Ts'iłsǫǫsé gosts'idihíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań binadaal'a'á
ha'ánázéh gosts'idi yánazíni ádaat'ee: ik'ah kǫ'íí biká'dahnásiłt'áhi gosts'idihíí ha'ánázéh
gosts'idihíí ádaat'ee.

2

1 Bik'ehgo'ihi'n̲ań binal'a'á Éphesusgee ha'ánázéhíí yásizíni bich'į' k'e'iłchíí gánn̲iihgo:
Ts'iłsǫǫsé gosts'idi bigan dihe'nazhin̲éégo dahyon̲iłíí, ik'ah kǫ'íí biká'dahnásiłt'áhi óodo

be'alzaahi gosts'idi yitah naghaahi gánníí, [2] Ánánt'įįłíí, nyeego na'izíidíí, nyee ndi bidag áńt'éehíí bígonsį, nnee nchǫ'go ádaat'eehíí nił daanchǫ': ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á daandlįį, daanii ndi doo áí daanlįį dahíí, łéda'ałchoogo ádaaniigo bídaagosíńłsįįdgo bígonsį ałdó': [3] Nyee ndi bínenl'ąą́, ła'íí bidag áńt'ee, ła'íí shizhi'híí bighą nyeego na'izíid ni', t'ah doo hwahá baa nakaad dago bígonsį. [4] Da'ágát'éé ndi díí dała'á be'áńt'éehíí doo shił nzhǫǫ da, dantsédá' nił'ijǫǫ́ n'íí bits'ą́' ńnyaahíí bighą. [5] Hadí' gódah ch'íńkaad láń shį bínánlníhgo t'ąązhį' nádndáhgo, dantsédá' áńt'ee n'íí k'ehgo ánáńdléh; dahyúgohíí dagoshch'į' naa nsháhgo, ni'ik'ah kǫ'íí biká'dahnásiłt'áhi naadíshtįjh, doo t'ąązhį' nádndzaa dayúgo. [6] Áídá' díí zhą́ nłt'éhi be'áńt'ee, Nicoláitans daanlíni bi'at'e' nił daanchǫ', shíí ałdó' shił nchǫ'. [7] Hadíń bijeyi' golíínníí, Spirit ha'ánázéh nagoznilíí hant'é yiłniihíí yíyésts'ąą le'; Hadíń dawa yitis siliinníí Bik'ehgo'ihi'nań bidázhǫ́ gózhǫǫ́ goz'ąą yune' ch'il be'ihi'náhi sikaadíí baa dahnaznilíí yiyąągo baa godidish'aał. [8] Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á Smýrnagee ha'ánázéhíí yásizíni bich'į' k'e'iłchíí gánniihgo; Dantséyúhi hik'e iké'yúhi nlíni, daztsąą ndi naahi'na'i nlíni gánníí; [9] Ánánt'įįłíí, nich'į' nadaagontł'og, ła'íí tént'iyégo bígonsį, (ndi hánłdzil); ła', Jews daandlįį, daanii ndi doo áí daanlįį da, daazhógo ádaadil'įįgo bígonsį, áí Satan yá áła'ánát'įįhi daanlįį. [10] K'ad bee niniigodilne'íí doo béńldzid da: nohwíí ła' ch'iidn nant'án ha'ánohwiłkaad, nanohwídaantaago; goneznan iskąązhį' goyéé'go nohwich'į' nagowaa doleeł: ni'odlą'íí bee síńzįį dasíńtsąązhį', áík'ehgo dahazhį' ihi'ná naa dish'aał, gonneegee ch'ah hobįįhíí k'ehgo. [11] Hadíń bijeyi' golíínníí, Spirit ha'ánázéh nagoznilíí hant'é yiłniihíí yíyésts'ąą le'; Hadíń dawa yitis siliinníí nakidngee danáá'itsaahíí doo bee baa gowáh da. [12] Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á Pérgamosgee ha'ánázéhíí yásizíni bich'į' k'e'iłchíí gánniihgo; Bibéshbe'idiltłishé dá iłch'izhiníé deníni golínihíí gánníí; [13] Ánánt'įįłíí, hayú gonlíínníí bígonsj, Satan nant'áágo dahsdaayú: shizhi'íí nłt'éégo hónťą'go bee nannaa ni', Ántipas, nłt'éégo shá át'éhihi, nohwitahyú, Satan golííyú, zesdįjdá' ndi shondlaanníí doo yó'ogodíń'ąą da ni'. [14] Da'ágát'éé ndi díí zhą́ be'áńt'éehíí doo shił nzhǫǫ da, aigee ła' Bálaam iłch'ígon'áni bił daanzhǫǫgo daayotą', áń Bálak Israel hat'i'i nchǫ'go ádaane'go doleełi yił ch'ígó'aahgo da'okąąhgo hidáń nadn'áí yaa hasnil n'íí daayiyąą doleełgo, ła'íí nant'į' nadaakaigo yił ch'ígon'ąą́. [15] Aigee ałdó' ła' Nicoláitans bił ch'ídaagos'áni bił daanzhǫǫgo daayotą', áí dázhǫ́ shił nchǫ'i. [16] Ninchǫ'íí bits'ą́'zhį' ádńlne'; dahyúgohíí dagoshch'į' naa nsháhgo sizé'dí' béshbe'idiltłishé bee bił nadaagonshkaad. [17] Hadíń bijeyi' golíínníí, Spirit ha'ánázéh nagoznilíí hant'é yiłniihíí yíyésts'ąą le'; Hadíń dawa yitis siliinníí báń, mánna holzéhi, nanl'į' n'íí ła' bá daadi'dishné', tséé łigai bizhi' ániídéhi biká' dahgoz'áni baa dish'aał, áí dahgoz'aanií baa hit'áánií zhą́ yígółsį. [18] Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á Thyatíragee ha'ánázéhíí yásizíni bich'į' k'e'iłchíí gánniihgo; Bik'ehgo'ihi'nań biYe', bináá kǫ' yaadiinahíí k'ehgo at'éhi, bikeehíí bésh, brass holzéhi, dázhǫ́ bik'ena'didlaadhíí k'ehgo at'éhi gánníí; [19] Ánánt'įįłíí bígonsj, nił'ijóónníí, shána'izíidíí, ni'odlą'íí, nyee ndi bidag áńt'éehíí; ntsedá' ánánt'ąjdíí bitisgo ánánt'ąjłgo nígonsj. [20] Da'ágát'éé ndi díí zhą́ be'áńt'éehíí doo shił nzhǫǫ da, isdzán, Jézebel holzéhi, Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú na'iziidíí ádiłdi'níhi, shánada'iziidi nant'į' nadaakaigo yił ch'ígó'aah ndi doo nt'é biłnnii da, ła'íí shánada'iziidíí da'okąąhgo hidáń nadn'áí yaa hasnilíí daayiyąą doleełgo yił ch'ígó'aah ndi doo nt'é biłnnii da. [21] Nant'į' naghaahíí yits'ąghąhgo baa godini'ąą́; ndi doo yits'ąńyáá da. [22] Áí bighą áń dinníihgo ashłe', ła'íí hadíí yił nant'į' naskaihíí dázhǫ́ góyéé'go bich'į' nagowaago ashłe', nant'į' nakaihíí doo yits'ąkáh da lęk'eyúgo. [23] Bichąghashé nadaanne'go ashłe'; ła'íí ha'ánáłséhíí dawa shídaagołsj doleeł, shíí konatsekees yígółsinníí hik'e kojíí yune' go'iinníí nshłįj: dała'á notjjgo hant'é ádaasolaahíí dábik'ehyú nohwich'j' nada'ishniił doleeł. [24] Áídá' nohwihíí hik'e Thyatíragee daagonohłiinníí ła'ihíí, áí iłch'ígót'aahíí doo bikísk'eh ádaanoht'ee dahíí, Satan bi'at'e' k'ehgo ená'ol'ąjłíí dázhǫ́ nchǫ'go daałch'iniihíí, nohwíí ła' t'ah doo hwaa bídaagonoł'aah dahíí, doo nt'é be'ánádaahne' nohwiłdishnii da. [25] Díí zhą́, hant'é bee nohwił ch'ígót'aanníí nłdzilgo daahohtą', nánsdzaazhj'. [26] Hadíń dawahá yitis siliinníí, ła'íí nnágódzáázhj' hago ánásht'ąjłíí bikísk'eh at'éehíí, nnee binant'a' dała'áhíí ił'aniyú naznilíí yebik'ehgo baa

godidish'aał: [27] ShiTaa shaa godin'ąąhíí k'ehgo yá nant'aa doo, bésh iłíí bee; goshtł'ish idee
daasits'iłgo ts'iltąąhíí k'ehgo ts'idołtįįł. [28] Ts'iłsǫǫsécho baa dish'aał. [29] Hadíń bijeyi' golíínií,
Spirit ha'ánázéh nagoznilíí hant'é yiłniihíí yíyésts'ąą le'.

3

[1] Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á Sárdisgee ha'ánázéhíí yásizíni bich'į' k'e'iłchíí gánniihgo;
Bik'ehgo'ihi'nań Spirits gosts'idi ła'íí ts'iłsǫǫsé gosts'idi yegoyiłíínií gánií; Ánánt'ininłíí
bígonsį, hinnáago daaniłch'inii ndi dasíntsáni áńt'ee. [2] Ch'ínándzíídgo, hadíí nádaagodzi-
ihíí dák'azhą́ nanne'íí nalwodgo ánándle': hago ánánt'ininłíí Bik'ehgo'ihi'nań binadzahgee
doo nzhǫǫ da ląą bígosíłsįjd. [3] Áík'ehgo hant'é naa hi'né' ła'íí dasíńts'ąą ląą shįhíí
bínánlníh, ái bikísk'eh áńt'ee, ninchǫ'íí bits'ą́'zhį' ánán'ne'. Doo ch'ínáńdzííd dayúgohíí,
in'ininihi hígháh łehíí k'ehgo nsháh, hagee hokosíí biyi' nsháhíí doo bígonłsí da doo.
[4] Sárdisgee nnee da'akwíyé godziih, doo hwahá bidiyágé chjh ádaile' da: ái dá łigai
nt'éégo bik'enada'izlaago bił hishkah doo: ái yik'e shijeedhíí bighą. [5] Hadíń dawahá yitis
siliinií dá łigai nt'éégo bik'e'izlaa doo; ihi'ná naltsoosíí biká' bizhi' doo k'ená'ishdéh da
doo, shiTaa hik'e binal'a'á yaaká'yú daagolíínií binadzahgee bizhi'íí hodishiił. [6] Hadíń
bijeyi' golíínií, Spirit ha'ánázéh nagoznilíí hant'é yiłniihíí yíyésts'ąą le'. [7] Bik'ehgo'ihi'nań
binal'a'á Philadélphiagee ha'ánázéhíí yásizíni bich'į' k'e'iłchíí gánniihgo; Godiyihgo at'éhi,
da'aniigo at'éhi, be'ohigęęsé David bíyéé n'íí naitiihi, ch'ińtąąyúgo doo hadíń dená'ditiihi
da; dagohíí de'dintąąyúgo doo hadíń ch'íná'ítiihi da, áń gánií, [8] Ánánt'ininłíí bígonsį:
isąą, dáádítíh ch'í'otąągo ná áshłaa, doo hadíń da'dinótiihi at'éé da: doo ńńłdzil da
ndi shiyati'íí hóńtą', ła'íí, Áń doo bígonsi da, doo hak'i shiłdínniid da. [9] Satan yá
íła'ánádaat'iihíí, Jews daandliii, daanii ndi doo áí daanliii dago łéda'iłchoogo ádaaniihíí;
niyahzhi' hayaa ádaane'go, shił nzhoonií yídaagołsiihgo ádaashłe' doo. [10] Nyee ndi bidag
áńt'ee, niłdéniidíí bikísk'eh áńt'éehíí bighą ni'gosdzáń dahot'éhé biká' nakída'dintaahíí
begowáhíí bits'ą́'zhi' áninsi doo, ni'gosdzáń biká' nnee nabída'dintaahíí. [11] Isąą, dák'adégo
nánshdaał: nłt'éégo áńt'éehíí nłdzilgo hóńtą', yaaká'yú ch'ah hobiihíí niba' si'aaníí doo
hadíń nits'ą́' náidi'aah da doleełhíí bighą. [12] Hadíń dawahá yitis siliinií Bik'ehgohinshnaahíí
bikih biyi' da'ch'okąąhíí yune' bíyahdahn'aahíí k'ehgo ashłéh, dahazhi' doo ch'ínádáhgo
da: áń Bik'ehgohinshnaahíí bizhi'íí biká' ágoshłe', Bik'ehgohinshnaahíí kih nagoznili
bíyéhi nt'é holzee shihíí ałdó' biká' ágoshłe', ái Jerúsalem ániidéhi holzee, yaaká'dí'go
bee kegonáhi, Bik'ehgohinshnaahíí bits'ą́'dí'; dashíí shizhi' ániidéhi ndi biká' ágoshłe'
ałdó'. [13] Hadíń bijeyi' golíínií, Spirit ha'ánázéh nagoznilíí hant'é yiłniihíí yíyésts'ąą le'.
[14] Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á Laodicéagee ha'ánázéhíí yásizíni bich'į' k'e'iłchíí gánniihgo:
Doleełgo at'éé nliinií, nłt'éégo da'aniigo nagolni'íí, Bik'ehgo'ihi'nań dawahá áyíílaahíí
begodeyáhi gánií; [15] Ánánt'ininłíí bígonsi, doo síńk'az da, doo síńdog da: dázhǫ́ síńk'az
le'at'éhi, dagohíí dázhǫ́ síńdog le'at'éhi. [16] Da'ákugo síńdog, doo síńk'az da, doo síńdog
dahíí bighą hanídidishkoh. [17] Shíí hásdzil, shíyéehíí łąą́, doo nt'é bínshdih da, ádiłn'níí;
ndi díyaant'éé, naa goch'oba'á, tént'iyé, ninąá ágodih, dá łinchíí doo ádígonzi dahíí bighą:
[18] Óodo kǫ' be'alzaahi shaa nahiłníih, hánłdzil doleełhíí bighą; diyágé łigaihíí ák'ihidleeh
doleełgo shaa nahiłníih, dáłinchíí'íí bik'e ídaa yágondzinií doo hit'iii da doleełhíí bighą;
ik'ah ninąá bínzhish, nłt'éégo go'iii doleełhíí bighą, niłdishnii. [19] Shił daanzhoonií bił
daadishteh, ła'íí biniidaagodishłe', bił ch'ígonsh'aahgo: áík'ehgo dahńldǫhgo ninchǫ'íí
bits'ą́'zhi' ánne'. [20] Isąą, dáádítíhdí' sézíígo nínsts'i: hadíń shizhii yidezts'ąągo shá
ch'í'íntąąyúgo, ha'ádishaałgo bił idishiił, bíí ałdó' shił idoyiił. [21] Shíí dawa bitis síllígo shi-
Taa bił nansht'aahíí k'ehgo hadíń dawa yitis siliinií bił nansht'aa doleełgo baa godinsh'aah.
[22] Hadíń bijeyi' golíínií, Spirit ha'ánázéh nagoznilíí hant'é yiłniihíí yíyésts'ąą le'.

4

[1] Díí bikédí'go dé'iii, yaaká'yú dáádítíh ch'í'otąą ląągo hiłtsąą: dantsé kozhii bésh dil-
woshíí k'ehgo aniigo disiits'ąą́ n'íí shich'i' hananadzii gáshiłniigo, Yushdé' shich'i' hasiná,
kodí' godezt'i'go hago ágonéh shihíí nich'i' ch'í'nah ashłéh. [2] Dagoshch'i' Holy Spirit

shiká'zhį' adzaago nant'án biká'dahsdáhi yaaká'yú dahs'ąągo hiłtsąą, ła' yiká' dahsdaago.
3 Áń dahsdaahń tséé ílíni, jasper hik'e sardine holzéhi, ga'ánolįh: nant'án biká'dahsdáhi iłtsą́ą́tł'ól tséé ílíni, émerald holzéhi, ga'ánolįhgo binazt'i'. 4 Áí nant'án biká'dahsdáhi si'aaníí
biną́ayú nadindı́ı́'i biká'dahsdáhi łédńt'i': áígee bádaayáńyú nadindı́ı́'i łigaigo bik'e nadaa-
hezlaago dahnaháztąą; ch'ah óodo be'alzaahi bik'e daadez'ąągo. 5 Nant'án biká'dahsdáhi
bits'ą́'dí' hada'didla' hik'e idi'ną́ii ła'íí kozhii daadits'ag: ła'íí bidáhgee gosts'idgo daadiltłi',
áí Bik'ehgo'ihi'ną́ań biSpirits gosts'idihi ádaat'ee. 6 Nant'án biká'dahsdáhi bidáhgee
dolyííni, crystal ga'at'éhi, sikąą: ła'íí biną́ayú dı́ı́'yú nt'éshį hiną́hi nadaazį, bitíldí' hik'e
bighánt'aadí' dá biną́áá zhą́hi. 7 Áí daahiną́hi ntséhihíí ndóícho ga'ánolįh, nakigeehíí
magashi bizhaazhé ga'ánolįh, taagigeehíí nną́e binii'híí binii'hi, dı́ı́'igeehíí itsaa na'ną́iihíí
ga'ánolįh. 8 Áí dı́ı́'i daahiną́hihíí dawa bit'ą' gostáń daagolı́ı́: dá biną́áá zhą naz'áni: jı́ı́gee,
tł'é'gee, Dilzini, dilzini, dilzini, daaną́ii nt'éé, Bik'ehgo'ihi'ną́ań nohweBik'ehń Dák'a'at'éhi,
nlı́ı́ n'íí, nliiníí, dogáłi. 9 Dahagee daahiną́hihíí nant'án biká'dahsdáhi yiká' dahsdaahń,
doo ngonel'ąą dayú, dahazhį' hiną́hi, Ízisgo áńt'ee, yiłną́iigo, daidnłsı́go, yich'ı́' ihé-
daanzı́go, 10 Bádaayáńyú nadindı́ı́'i nant'án biká'dahsdáhi yiká' dahsdaahń yiyahzhį' hayaa
ánádaat'ı́ı́, áń doo ngonel'ąą dayú dahazhį' hiną́ahíí daayokąąhgo, yaaká'yú daabich'ah
daayosbąąhíí yiyahzhį' hayaa ánádail'ı́ı́h gádaaną́iigo, 11 NohweBik'ehń, Ízisgo áńt'ee,
daaniłch'ıną́iigo bik'e síńtı́ı́, daaniłch'íńłsı́go, ła'íí dawa nebik'eh daaniłch'ıną́iigo bik'e síńtı́ı́:
dawa ánlaa, háńt'ı́ı́híí bighą dawa daagolı́ı́, háńt'ı́ı́híí bighą dawa alzaa.

5

1 Nant'án biká'dahsdáhi yiká' dahsdaahń bigan dihe'nazhiną́éhi naltsoos yisdisi
dahyo'ałgo hiłtsąą, biyi' hik'e biká'dí'go k'e'eshchíni, gosts'idiyú bidá'doljéég.
2 Bik'ehgo'ihi'ną́ań binal'a'á dázhǫ́ nalwodihi hiłtsąą, áń ádı́ı́d dilwoshgo gáną́íí, Hadíń
lą́ą naltsoos bidá'doljeegíí ch'í'ízǫ́ǫ́sgo iłts'ą́' áile'go yik'e sitı́ı́? 3 Áídá' yaaká'yú, ni'
biká'yú, dagohíí ni' bitł'ááhyú ndi doo hadíń naltsoosíí iłts'ą́' áile'íí dagohíí yineł'ı́ı́
ndi yik'e sitı́ı́ da. 4 Doo hadíń naltsoos iłts'ą́' áile'go yozhííhíí, dagohíí yineł'ı́ı́ ndi yik'e
sitı́ı́ dahíí bighą yat'éégo hishchag ni'. 5 Bádaayáńyúhíí dała'á gáshiłną́ii, Doo nchag da:
díń'ı́ı́, Juda hat'i'íí bits'ą́'dí' Ndóícho, áń David Bikeghadi, dawa yitis silı́ı́híí bighą, áń zhą
naltsoos bidá'doljeegíí gosts'idi ch'í'ízǫ́ǫ́sgo iłts'ą́' áile'íí yik'e sitı́ı́. 6 Akú dé'ı́ı́dgo nant'án
biká'dahsdáhi hik'e nt'éshį daahiną́hi iłną́'gee, bádaayáńyú bitahdí' dibełı́ı́ biZhaazhé
nlíni zesdı́ı́ n'íí ga'ánolini sizı́ı́go hiłtsąą, áń biyeshdee gosts'idihi, biną́áá gosts'idihi, áí
Bik'ehgo'ihi'ną́ań biSpirits gosts'idihi ni'gosdzáń dágoz'ąą nt'éégo biká'zhį' odaas'a'i. 7 Áń
nant'án biká'dahsdáhi yiká' dahsdaahń bigan dihe'nazhiną́dí'go naltsoosíí náidnné'.
8 Naltsoos náidnné'dá' dı́ı́'i daahiną́hi ła'íí bádaayáńyú nadindı́ı́'i dibełı́ı́ biZhaazhé
nlíni biyahzhį' hayaa ádaasdzaa; daantı́ı́gee tsı́be'idot'áłé dahdaayotı́ı́ł, ła'íí its'aa óodo
be'alzaahi, diltłi'go łikągolchinihi bee halk'iłgo dah daayokaał, áí nną́e Bik'ehgo'ihi'ną́ań
báhadaadeszaahi bi'okąąhíí ádaat'ee. 9 Sı́ ániidéhi daido'aał gádaaną́iigo, Naltsoosíí
nádnné'go bidá'doljeegíí ch'í'íńzǫ́ǫ́síí bik'e síńtı́ı́: nną́e ił'aniyú hadaazt'i'íí, iłtah
at'éégo yádaałti'íí, nną́e daanliiníí, ła'íí nną́e binant'a' dała'áhíí ił'aniyú nazną́ilíí biyi'dí'
nidi'zesdı́ı́go nidiłíí bee Bik'ehgo'ihi'ną́ań bá hanánohwihéń'ną́il. 10 Nant'án daandlı́ı́go,
ła'íí okąąh yebik'ehi daandlı́ı́go Bik'ehgo'ihi'ną́ań daahohiikąąhń bich'ı́' ádaanohwíńlaa:
áík'ehgo ni'gosdzáń biká' nadaant'aa doo. 11 Dé'ı́ı́dgo nant'án biká'dahsdáhi hik'e nt'éshį
daahiną́hi ła'íí bádaayáńyú biną́ayú Bik'ehgo'ihi'ną́ań binadaal'a'á łą́ą́go: goneznadn
doo náhóltagyú dá'ágánáhołąągo goneznadn, doo náhóltagyú áídí' doo náhóltagyú
yúweh doo náhóltagyú daabizhii daasiits'ą́ą́; 12 Dibełı́ı́ biZhaazhé nlíni bidi'zesdı́ı́ n'íí
dawa yebik'ehi, há'iłdzili, góyáni, nalwodi, dilzini, ba'ihégosini, ła'íí biyaa gozhóóníí baa
hi'né'híí yik'e sitíni at'éé. 13 Áídí' yaaká'yú, ni'gosdzáń biká'yú, ni'gosdzáń biyi'yú, túnteel
biyi'yú dahot'éhé daahiną́ahíí, da'adzaayú dawa daagolíínníí gádaaną́iigo disiits'ą́ą́, Nant'án
biká'dahsdáhi yiká' dahsdaahń ła'íí dibełı́ı́ biZhaazhé nlíni doo ngonel'ąą dayú dahazhį'
biyaa gozhǫ́ǫ́ le', dilzı́ le', ba'ihégosı́ le', ła'íí dawa yebik'eh le'. 14 Dı́ı́'i nt'éshį daahiną́ahíí,

Doleełgo at'éé, daan̲ii. Bádaayáńyú nadindı̨́ı̨'i hadíń doo ngonel'ąą dayú dahazhı̨' hin̲aahíí yiyahzhı̨' ádaaszaago daayokąąh.

6

[1] Dibełı̨́ı̨ biZhaazhé nlíni naltsoos bidá'doljeegíí gosts'idihi dała'á ch'í'íńzǫǫ́zgo hiłtsąą, áídá' dı̨́ı̨'i nt'éshı̨ daahin̲aahíí dała'á bizhiihíí idi'n̲iihíí ga'áhiłts'ago, Yushdé' díń'ı̨ı̨, shiłn̲iigo disiits'ąą́. [2] Áídí' dé'ı̨ı̨dgo łı̨́ı̨łgai hiłtsąą: áí yiká' dahsdaahń iłtı̨ı̨h dahyotı̨́ı̨ł; ła'íí nant'án bich'ah baa hit'ąą: áń gonołn̲eełgo gonłn̲eehgo łı̨́ı̨ bił dahiswod. [3] Nakigee idá'doljeegíí ch'ína'ńzǫǫ́zdá' nakigee nt'éshı̨ hin̲áhihíí, Yushdé' díń'ı̨ı̨, shiłn̲iigo disiits'ąą́. [4] Áídí' łı̨́ı̨ łichíí'i ch'ínánálwod: áí yiká' dahsdaahń ni'gosdzáń biká' iłch'ı̨'gont'éé n'íí náidiiné'go baa godet'ąą, nn̲ee nanáłiłtseed doleełgo: ła'íí bésh be'idiltłish dázhǫ́ nchaahi baa hitąą. [5] Taagigee idá'doljeegíí ch'ína'ńzǫǫ́zdá' taagigee nt'éshı̨ hin̲áhihíí, Yushdé' díń'ı̨ı̨, shiłn̲iigo didiits'ąą́. Dé'ı̨ı̨dgo łı̨́ı̨ diłhiłi hiłtsąą; áí yiká' dahsdaahń bedahnádidlohé dahyo'ááł. [6] Dı̨́ı̨'i nt'éshı̨ daahin̲aahíí iłn̲í'dí' kozhii disiits'ąą́ gán̲íígo, Tł'oh naghái dałáhn ha'okąągo penny ílı̨́ı̨; tł'oh naghái diwozhé taadn ha'okąągo penny ílı̨́ı̨; áídá' ik'ah hik'e wine nadaanohn̲íí. [7] Dı̨́ı̨dngee idá'doljeegíí ch'ína'ńzǫǫ́zdá' dı̨́ı̨dngee nt'éshı̨ hin̲áhihíí, Yushdé' díń'ı̨ı̨, shiłn̲iigo disiits'ąą́. [8] Dé'ı̨ı̨dgo łı̨́ı̨ déłibáhé hiłtsąą: áí yiká' dahsdaahń Da'itsaahíí holzee, áídí' Ch'iidntahíí biké' begogááł. Ni'gosdzáń dı̨́ı̨'yú iłk'é'n̲ilgo dała'á biyi' bésh be'idiltłishé, shin̲á' góyéégo nagowaahíí, yóíyahgo ch'inn̲iihíí, hik'e ni'gosdzáń biká' tsétahgo daagolíni bédaagodzidíí bee nn̲ee nadaayiłtseed doleełgo binawod baa daagodest'ąą. [9] Ashdladngee idá'doljeegíí ch'ína'ńzǫǫ́zdá', be'okąąhi biká' dahnási'n̲iłíí bitł'ááhgee nn̲ee Bik'ehgo'ihi'n̲ań biyati'híí hik'e yaa nadaagoln̲i'híí bighą nadaabi'distseedíí biyi'sizíni hiłtsąą: [10] Adı̨ı̨d daadilwoshgo gádaan̲ii, NohweBik'ehń, nidilzini, da'an̲iihi ńlíni, da'os'ah ląą́ nn̲ee ni'gosdzáń biká' daagolíni nohwidiłhíí bighą baa yáńłti'go nohwá ik'enáń'n̲i'? [11] Áídí' daantı̨́ı̨gee íílgai bitaadaas'n̲iigo gádaabił'ido'n̲iid, Dét'ihézhı̨' hanádaałsoł, bił nadaał'a'íí hik'e nohwik'isyú nohwíí nanohwi'distseedhíí k'ehgo nabi'ditseed doleełíí nabi'distseedgo zhą́. [12] Gostáńgee idá'doljeegíí ch'ína'ńzǫǫ́zdá', dé'ı̨ı̨dgo ízisgo ni'godes'naa; ya'áíhíí tsiigha diłhiłi nanestł'oolhíí k'ehgo diłhił silı̨ı̨, tł'é'gona'áíhíí dił ga'ánolı̨h silı̨ı̨; [13] Ch'il, fig holzéhi, bich'ı̨' deyolgo doo hwahá nt'ąą́ dahíí nanihezdeehíí k'ehgo ts'iłsǫǫsé yaadí' ni'gosdzáń biká'zhı̨' náltą́ą́. [14] Yáá naltsoos hisdisíí k'ehgo hisdis silı̨ı̨go esdı̨́ı̨d; ła'íí dził hik'e ni' táyi' dahnagozn̲ilíí dawa łahyúgo nazn̲il daasilı̨ı̨. [15] Ła'íí ni'gosdzáń biká' nadaant'aahi, nn̲ee itisyú nadaandeehi, hádaałdzili, siláádа itisgo nadaant'aahi, nn̲ee nadaalwodi, ła'íí daakówa, daako'desnaahíí hik'e doo daako'desnaa dahíí ndi, dził bin̲ída'i'áń yun̲e', tséyaa nadaach'int'ı̨'go; [16] Dził hik'e tséé bich'ı̨' gádaach'in̲ii, Nohwiká'zhı̨' ts'íyaa ánn̲éhgo nádaanohwinł'ı̨́ı̨h, nant'án biká'dahsdáhi yiká' dahsdaahń hik'e dibełı̨́ı̨ biZhaazhé nlíni bihashkeehíí bits'ą́' nádaanohwinł'ı̨́ı̨h, [17] Bihashke'híí begodeyaahíí bighą; áík'ehgo hadíń zhą́ shą' sizı̨ı̨ doleeł?

7

[1] Áí bikédí'go Bik'ehgo'ihi'n̲ań binal'a'á ni'gosdzáńzhı̨' dı̨́ı̨'yú nadaazı̨ı̨go hiłtsąą, ni'gosdzáń biká' dı̨́ı̨'yú nyolíí t'ąązhı̨' daayotą'go, ni'gosdzáń, túnteel, hik'e ch'il doo bich'ı̨' nyol da doleełhíí bighą. [2] Áídí' ya'áí hanadáhdí'go Bik'ehgo'ihi'n̲ań binal'a'á, Bik'ehgo'ihi'n̲ań hin̲áhi bibe'ídinidlídé yoné'go naahiłtsąą: áń dı̨́ı̨'i Bik'ehgo'ihi'n̲ań binal'a'á ni'gosdzáń hik'e túnteel daayiłchǫǫhgo baa daagodest'aaníí ádı̨ı̨d yich'ı̨' nádidilghaazhgo, [3] Gán̲íí, Ni'gosdzáń, túnteel, hik'e ch'ilhíí daołchǫǫh hela', Bik'ehgo'ihi'n̲ań yánada'iziidíí bitá'gee bídaadinihidlidgo zhą́. [4] Da'kwíí bídaadiniidlid shı̨híí disiits'ąą́: Israel biye'ke bits'ą́'dí' nn̲ee hadaazt'i'íí bitahdí' dała'á gonenadín iká'yú dı̨́ı̨'i doo náhóltagyú hilt'éégo bídaadiniidlid. [5] Juda hat'i'íí bitahdí' nakits'ádah doo náhóltagyú bídaadiniidlid. Reuben hat'i'íí bitahdí' nakits'ádah doo náhóltagyú bídaadiniidlid. Gad hat'i'íí bitahdí'

nakits'ádah doo náhóltagyú bídaadiniidlid. 6 Áser hat'i'íí bitahdí' nakits'ádah doo náhóltagyú bídaadiniidlid. Néphthalim hat'i'íí bitahdí' nakits'ádah doo náhóltagyú bídaadiniidlid. Manásses hat'i'íí bitahdí' nakits'ádah doo náhóltagyú bídaadiniidlid. 7 Símeon hat'i'íí bitahdí' nakits'ádah doo náhóltagyú bídaadiniidlid. Levi hat'i'íí bitahdí' nakits'ádah doo náhóltagyú bídaadiniidlid. Íssakar hat'i'íí bitahdí' nakits'ádah doo náhóltagyú bídaadiniidlid. 8 Zábulon hat'i'íí bitahdí' nakits'ádah doo náhóltagyú bídaadiniidlid. Joseph hat'i'íí bitahdí' nakits'ádah doo náhóltagyú bídaadiniidlid. Benjamin hat'i'íí bitahdí' nakits'ádah doo náhóltagyú bídaadiniidlid. 9 Díí bikédí'go dé'ı̨ı̨dgo nn̨ee doo ła' díí nn̨ee łáni yółtagyúhi daahiłtsąą, binant'a' dała'áhíí ił'aniyú naznilíí, nn̨ee ił'aniyú hadaazt'i'íí, nn̨ee daanliinníí, hik'e iłtah at'éégo yádaałti'íí dawa bitahdí', nant'án biká'dahsdáhi hik'e dibeł́ı́ı́ biZhaazhé nlíni yidáhgee nadaazı̨ı̨, dá łigai nt'éégo bik'eda'izlaa, ch'il, palm holzéhi, bits'ádaaz'aahíí dahdaayin̨íí́łgo; 10 Adı̨ı̨d daadilwosh gádaan̨iigo, Hasdách'ighóhíí Bik'ehgo'ihi'n̨ań daahohiikąąhń, nant'án biká'dahsdáhi yiká' dahsdaahń, hik'e dibeł́ı́ı́ biZhaazhé nlíni biłgo bits'ą́'dí' begoz'ąą. 11 Bik'ehgo'ihi'n̨ań binadaal'a'á nant'an biká'dahsdáhi, bádaayáńyú, hik'e dı́ı́'i nt'éshı̨ daahin̨aahíí bin̨aayú łédnt'i'go nant'án biká'dahsdáhi biyahzhı̨' hayaa ánádaat'ı̨ı̨go Bik'ehgo'ihi'n̨ań daayokąąh, 12 Gádaan̨iigo, Doleełgo at'éé: Bik'ehgo'ihi'n̨ań daahohiikąąhń doo ngonel'ąą dayú dahazhı̨' biyaa gozhǫǫ́ le', ba'ihégosı̨ le', góyą́ą́ le', bich'ı̨' ihégosı̨ le', dilzı̨ le', dawa yebik'eh le', ła'íí dák'a'at'éé le'. Doleełgo at'éé. 13 Bádaayáńyú dała'á shich'ı̨' gánn̨iid, Díí bidiyágé daałigaihíí, hadíń ádaat'ı̨ı̨? Hadí' hikaihi? 14 Gábiłdén̨iid, Ni la' bígonłsı́. Gánáshiłdo'n̨iid, Góyéégo nagoyaahíí yitis ch'ékaihi ádaat'ı̨ı̨: dibeł́ı́ı́ biZhaazhé nlíni bidiłíí bee bidiyágé tadaizgizgo łigaigo ádaizlaa. 15 Áí bighą Bik'ehgo'ihi'n̨ań biká'dahsdáhi yidáhgee nán'áá, áí daabich'okąąh goz'ąą yun̨e' dawa jı̨ı̨, dawa tł'é' daabokąąh nt'éé: nant'án biká'dahsdáhi yiká' dahsdaahń bitahyú nlı̨ı̨ doleeł. 16 Doo shin̨á' naadaadleeh at'éé da, doo dibá' naadaadleeh at'éé da; ya'áí doo daabidiłid da doleeł, ła'íí doo dant'éhéta bich'ı̨' sidog da doleeł. 17 Dibeł́ı́ı́ biZhaazhé nlíni nant'án biká'dahsdáhi iłn̨í'dí' dahsdaahń bá da'diné' doleeł, tú hin̨áhi halı́ı́yú yádı̨h higaałgo yił onakáh doleeł: ła'íí bin̨áá túhíí dawa Bik'ehgo'ihi'n̨ań bá k'eda'yiłdéh doleeł.

8

1 Dibeł́ı́ı́ biZhaazhé nlíni gosts'idngee idá'doljeegíí ch'íná'ńzǫǫ́sdá' yaaká'yú doo nt'é hiiłts'ag dago bin̨í'yú hak'e nehenkéézz. 2 Áídí' Bik'ehgo'ihi'n̨ań binal'a'á yaaká'yú daagolíínníí gosts'idi Bik'ehgo'ihi'n̨ań yidáhgee nadaazı̨ı̨go bésh dilwoshé bitaas'n̨iigo hiłtsąą. 3 Áígee binal'a'á ła'ihíí naanádzaa, áń be'okąąhi biká' dahnási'n̨iłi goz'ąągee hizı̨', its'aa óodo be'alzaahi biyi' dilidgo łikągolchiníí dahyo'aałgo; łikągolchiníí łąągo baa hi'né', nn̨ee Bik'ehgo'ihi'n̨ań báhadaadeszaahíí dawa daabi'okąąhíí bił dała' áln̨éhgo, nant'án biká'dahsdáhi bádı̨hgee, be'okąąhi biká' dahnási'n̨iłi yiká' diltłi' doleełgo. 4 Áík'ehgo łikągolchiníí bits'ą́'dí' łidíí, hik'e nn̨ee Bik'ehgo'ihi'n̨ań báhadaadeszaahíí daabi'okąąhíí bił dała' Bik'ehgo'ihi'n̨ań yich'ı̨' hadag adzaa, Bik'ehgo'ihi'n̨ań binal'a'á bilałtł'áhdí'. 5 Áídí' Bik'ehgo'ihi'n̨ań binal'a'á kǫ' be'okąąhi biká' dahnási'n̨iłi yiká' dilidíí ła' its'aa biyi' ha'disbı̨hgo ni'gosdzáń yiká'zhı̨' yaa yin̨il; áí dábiłgo yáhiiłts'ag, idi'n̨ii, hada'didla', ła'íí ni' nagohi'naa. 6 Bik'ehgo'ihi'n̨ań binadaal'a'á gosts'idihi bésh dilwoshé dahdaayon̨iiłíí k'ad ádaayiłn̨iigo nadaazı̨ı̨. 7 Bik'ehgo'ihi'n̨ań binal'a'á dantséhihíí bibéshdilwoshé áyiłnn̨iidíí dábiłgo hilóí hik'e kǫ', dił bił nadesgeedgo ni'yú nálłą́ą́: ni'gosdzáń biká' ch'il nadaan'aahíí dawa tááyú iłk'é'n̨ilgo dała'ágohíí ąął daanlíd, tł'oh daadotł'izhíí ałdó' ąął nlíd. 8 Bik'ehgo'ihi'n̨ań binal'a'á nakigeehíí bibéshdilwoshé áyiłnn̨iidíí dábiłgo nt'éhéta dził nchaahíí ga'ánolini diltłi'go túnteel biyi' olgo': áík'ehgo túnteel tááyú iłk'é'n̨ilgo dała'ágohíí dá dił zhą́ silı̨ı̨: 9 Túnteel biyi' daagolíínníí dawago tááyú iłk'é'n̨ilgo dała'ágohíí ąął nanezna'; tsina'eełíí dawago tááyú iłk'é'n̨ilgo dała'ágohíí doo nt'é da silı̨ı̨. 10 Bik'ehgo'ihi'n̨ań binal'a'á taagigeehíí bibéshdilwoshé áyiłnn̨iidíí dábiłgo ts'iłsǫǫsé nchaahi yaaká'dí' naltǫ', kǫ' k'ehgo diltłi'go, áí tú daanlíínníí dawago tááyú iłk'é'n̨ilgo dała'ágohíí niká' naltǫ', ła'íí tú hadaazliinníí ałdó' biká' naltǫ'. 11 Ts'iłsǫǫséhíí Iłkóhi holzee: tú dawago tááyú iłk'é'daasziidgo dała'ágohíí dé'iłkó silı̨ı̨; áík'ehgo tú dé'iłkó

silįįhíí bighą nnee łąągo nanezna'. 12 Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á dį́į'igeehíí bibéshdilwoshé áyiłnniidíí dábiłgo ya'áí, tł'égona'áí, ła'íí ts'iłsǫǫsé tááyú iłk'é'nilgo dała'ágohíí hagoshį ádaasdzaago, bits'ą́'daadesdiiníí tááyú iłk'é'nilgo dała'ágohíí diłhił silįį, áík'ehgo jįįgo idindláádíí tááyú iłk'é'nilgo dała'ágohíí doo got'įį da silįį, tł'é'gohíí ałdó' ágát'éé lę́k'e. 13 Áídí' dé'įįdgo Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á yáá iłní'yú na'dezniigo ádįįd dilwoshgo gániígo hiłtsąą, Ni'gosdzáń biká' daagolííníí bá góyéé doleeł, bá góyéé doleeł, bá góyéé doleeł, Bik'ehgo'ihi'nań binadaal'a'á taagihíí bibéshdilwoshé k'ad ánádaayiłdi'niihíí bighą!

9

1 Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á ashdla'igeehíí bibéshdilwoshé áyiłnniidíí dábiłgo yaaká'dí' ni'gosdzáń biká'zhį' ts'iłsǫǫsé naltǫ'go hiłtsąą: o'i'áń doo ni'i'ánihi dá bich'ígót'i'gee bá be'igęęsé baa hitąą. 2 O'i'áń doo ni'i'áń dahíí ch'í'ínt́ą́ą́, áídí' łid yat'éégo hago', kǫ' yat'éégo diltłi'íí bits'ą́'dí' k'ehgo; áík'ehgo ha'i'áńdí' łidíí bee ya'áí doo hit'įį da silįį, dahot'éhégo godiłhił silįį. 3 Łidíí biyi'dí' na'ishchagi ni'gosdzáń biká' hanałsą́ą́: ni'gosdzáń biká' tsédag histasíí binawodhíí k'ehgo binawod daagolį́ígo baa daagodest'ąą. 4 Ni'gosdzáń biká' tł'ohíí hik'e dant'éhéta daadotł'izhíí ła'íí ch'ilta daołchǫǫh hela', bił'ido'niid; nnee Bik'ehgo'ihi'nań bi'ídinidlídé doo bitá'gee dahgoz'ąą dahíí zhą́. 5 Da'ágát'éé ndi doo nadaiłtseedgo baa godet'ąą da, daazhógo bił nada'dinii'go ádaile'go ashdladn dahitąązhį': tsédag histas dilshish łehíí k'ehgo nniihgo. 6 Áí benagowaadá' nnee da'itsaahíí yiká daadéz'įį doo, ndi doo datsaah da doo; daostsa hadó' daanzįdá' dats'itsaahíí doo hak'i da doo. 7 Na'ishchagi łį́ą́ nagonłkaadyú nádesąąhíí k'ehgo iłch'į'daasdlaa ga'ádaanolįh; nant'án bich'ah óodo be'alzaahi ga'ánolini bik'edaadez'ąą, daabinii'íí nnee binii'íí ga'ádaanolįh. 8 Daabitsizílíí isdzáné bitsizílíí k'ehgo ádaat'ee, daabiwoo'íí ndóícho biwoo'íí ga'ádaat'ee. 9 Bésh bitíl naztaaníí ga'at'éé; daabit'ą' ádaaniihíítsinaghái bijád nakihi yat'éégo hilwoł, łį́ą́ łąągo badahsnilgo nagonłkaadyú dezkįį łehíí ga'áhiłts'ag. 10 Daabitsee'íí tsédag histas bitsee'íí ga'ádaat'eehíí yee daadiłshish: ashdladn dahitąązhį' nnee yiní'da'diłni'go binawod golį́ą́. 11 Binant'a' golį́ą́, áń o'i'áń doo ni'i'ánihi yebik'ehi, Hebrew k'ehgo Abáddon holzee, Greek k'ehgo Apóllyon holzee. 12 Dantsé góyéégo godeyaahíí bech'ígonyáá; isąą, nakigo t'ah góyéégo bee nohwich'į' naagoldoh. 13 Áídí' Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á gostáńgeehíí bibéshdilwoshé áyiłnniidíí dábiłgo Bik'ehgo'ihi'nań bádįhgee be'okąąhi biká' dahnási'niłi óodo be'alzaahi biká'dí' iyeshdee dį́ą́'i its'ádaaz'aahíí bits'ą́'dí' kozhii disiits'ą́ą́, 14 Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á gostáńgeehíí béshdilwoshé dahyotįłíí yich'į' gániígo, Tú łąągo nlíínii Euphrátes golzeegee dį́ą́'i Bik'ehgo'ihi'nań binadaal'a'á dahdaahistł'oonií k'eda'i'ád. 15 Áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á dį́ą́'i k'enádaabi'dost'ah, áí nnee dawa tááyú iłk'é'nilgo dała'ágohíí dawa nadaiłtseedgo da'áí bik'ehenkéézgo, da'áí bijįį, da'áí bee dahitąą, da'áí łégodzaa iłch'į'ilzaahi. 16 Siláada łį́ą́ yiká'dí' nadaagonłkaadíí nakidn goneznádn doo náhóltagyú da'ágánáhołąągo goneznádn doo náhóltagyú hilt'ee: áí hilt'eego disiits'ą́ą́. 17 Díí k'ehgo łį́ą́ daahiłtsąą shich'į' ch'í'nah ágolzaago; łį́ą́ yiká' dahnaháztaanií bésh bitíl naztaanií kǫ' hik'e tséé ílíni, jácinth holzéhi, ła'íí tsélikǫ'i ga'ánolįhíí k'ehgo ánolįh: łį́ą́ bitsits'inií ndóícho bitsits'inií ga'ánolįh; áídá' daabizé'dí' kǫ' hik'e łid ła'íí tsélikǫ'i hanádinah. 18 Díí taagihíí iłk'é'nilgo dała'ágohíí bee nabi'destseed, kǫ', łid, ła'íí tsélikǫ'i, łį́ą́ bizé'dí' hanádinahíí bee. 19 Łį́ą́ bizé'dí' hik'e bitseeyú binawod golį́ą́: bitsee'íí ch'osh bik'asda' daagolííníí ga'at'éé, bitsits'in daagolį́ígo áí bee koniidaagodile'. 20 Nnee ła'ihíí, díí góyéégo bich'į' godest'aanií doo bee nadaabistseed dahíí, bigan bee nchǫ'go ádaaszaahíí doo yits'ą́'kai da, ła'íí ch'iidn hik'e óodo, béshłigai, béshłitsog, tséé, tsį bee nadn'áí ádaaszaahíí daayokąąhíí doo yits'ą́'kai da; áí nadn'áíhíí doo daago'įį da, doo da'dits'ag da, ła'íí doo nadaakai dadá': 21 Ła'íí nada'iłtseedíí, ínlgashíí, nant'į'go nakaihíí, da'in'ininíí ałdó' doo yits'ą́'kai da.

10

1 Áídí' Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á ízisgo at'éhi yaaká'dí' bił nkegonyáago naahiłtsąą, yaak'os bee bik'e'izlaago: iłtsą́ą́tł'ól bitsits'in binazt'i'go, binii'íí ya'áí ga'at'éégo, bi-

jádíí kǫ' k'ehgo nazįįgo: [2] Áń naltsoos hisdisi ałts'ísę́hi iłts'ąą at'éégo dahyoné': bikee
dihe'nazhi<u>n</u>ééhíí túnteel yiká' dés'eez, áídá' łahzhi<u>n</u>éégohíí ni' yiká' dés'eezgo, [3] Ndóícho
a<u>n</u>ííhíí k'ehgo ádįįd nádidilghaazh: nádidilghaazhíí dábiłgo gosts'idn idides<u>n</u>i'. [4] Gosts'idn
idides<u>n</u>i'dá', k'ad ágoshłe' nt'éégo yaaká'dí' kozhii gáshił<u>n</u>iigo disiits'ą́ą́, Gosts'idn
idides<u>n</u>i'íí ánniidíí bidá'nłjah, ágóléh hela'. [5] Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań binal'a'á túnteel hik'e ni'
biká' siziigo hiłtsaaníí, hadag yaa del<u>n</u>iihdá', [6] Gánniid, Doo ngonel'ąą dayú dahazhį'
hi<u>n</u>aahń, yaaká'yú ła'íí biyi' daagolíínií, ni'gosdzáń ła'íí biyi' daagolíínií, túnteel ła'íí
biyi' daagolíínií ádaayiilaahíí binkááyú shitł'a dahdidish<u>n</u>iihgo gádish<u>n</u>ii, Doo dá t'ąązhį'
at'éégo da: [7] Áídá' Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań binal'a'á gosts'idngeehíí bibéshdilwoshé áyiłdo<u>n</u>iiłíí
bengonyáágo, Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań bits'ą́'dí'go doo bígózį da n'íí, yánada'iziidíí, binkááyú
nada'iziidi bich'į' ánniid n'íí begol<u>n</u>e'. [8] Yaaká'dí' kozhiihíí disiits'ą́ą́ n'íí shich'į' hananádzii
gá<u>n</u>íígo, Ti'i, naltsoos hisdisi iłts'ąą at'éehíí Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań binal'a'á túnteel hik'e ni'
biká' siziinií dah yoné'ihíí nádnné'. [9] Áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań binal'a'á baa niyáágo
gáłdé<u>n</u>iid, Naltsoos hisdisíí shaa nné'. Áídí' gáshiłnniid, Nádnné', nnáá, nibid biyi' dé'iłkó
doleeł, áídá' nizé' yu<u>n</u>e'híí shúgé gosnih k'ehgo golnii doleeł. [10] Áídí' naltsoos hisdisíí
Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań binal'a'á bigan biyi'dí' nádiné'go hiyą́ą́': sizé' yu<u>n</u>e' shúgé gosnih k'ehgo
golnii: ołnágdí' shibid yuyaa dé'iłkó silįį. [11] Áídí' gáshiłnniid, N<u>n</u>ee daanliinií, n<u>n</u>ee
binant'a' dała'áhíí ił'aniyú naz<u>n</u>ilíí, iłtah at'éégo yádaałti'íí, ła'íí nant'án daanliinií łą́ą́go,
ádįhyú ágodo<u>n</u>iiłíí bee bił nanágól<u>n</u>i' doo.

11

[1] Áídí' gish be'ídaanel'ąąhíí lók'aa ga'ánolini shaa hitą́ą́go áshiłdo'<u>n</u>iid, Nádndáh, kįh
biyi' Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań daach'okąąhíí bínénł'aa, be'okąąhi biká' dahnási'<u>n</u>iłi, hik'e n<u>n</u>ee
áígee da'okąąhįį ałdó'. [2] Áídá' kįh biyi' da'ch'okąąhíí dadáńyú tséé łédn'aahíí binoł'ą́ą hela',
áí dah nzhǫǫ, doo Jews daanlįį dahi baa hi'né'híí bighą: áí kįh godiyini goz<u>n</u>ili dizdin naki
dahnáhitąązhį' yiká' nakai doleeł. [3] Naki shánagol<u>n</u>i'i tsiigha nanestł'óól bik'edaasilaago
shá nadaagol<u>n</u>i'go baa godish'aał, dała'á doo náhóltagyú iká'yú naki gonenadínhíí iká'yú
gostądin iskąązhį'. [4] Díí naki ch'il, olives holzéhi, ła'íí naki ik'ah kǫ'íí biká' dahnásiłt'áhíí
ni'gosdzáń yeBik'ehń bádįhgee nadaazįįhíí ádaat'ee. [5] Hadíń yiníídiłn<u>n</u>íhyúgo, kǫ' bizé'dí'
yaadináhíí bee bidilid goz'ąą: hadíń yiníídiłn<u>n</u>íhyúgo, da'áík'ehgo bidizideego goz'ąą.
[6] Bidáhyú hago ágon<u>n</u>éhíí yaa nadaagol<u>n</u>i'go goldohdá' yáá yida'detįįhgo doo nanágołtįį
dago baa godet'ąą: ła'íí tú diłgo ánádaidle', ła'íí dabíí hádaat'ąągee ni'gosdzáń biká' iłtah
at'éégo góyéégo nágodidahgo ádaił'ąągo baa godet'ąą ałdó'. [7] Ąą́ł nadaagos<u>n</u>i'íí bikédí'go
nt'éshį bégodzidi, o'i'áń doo ni'i'ánidí' hayáhi, yił nagonłkaadgo bitis hileehgo nadaabiłt-
seed doleeł. [8] Bits'íhíí ízisgo kįh goz<u>n</u>ili biyi' intínyú shiteezh doleeł, áí ízisgo kįh goz<u>n</u>ilihíí-
Sódom hik'e Egypt daazhógo ágágolzéhi, áígee nohweBik'ehń tsį'iłna'áhi biká' zesdįįni'.
[9] N<u>n</u>ee daanliinií, iłtah at'éégo hadaazt'i'íí, iłtah at'éégo yádaałti'íí, ła'íí n<u>n</u>ee binant'a'
dała'áhíí ił'aniyú naz<u>n</u>ilíí bitahdí', taagidí' bi<u>n</u>í'yú iskąągo n<u>n</u>eehíí bits'íhíí daaneł'ąągo,
doo hadíń łehdai<u>n</u>íił dago daagos'ąą doleeł. [10] N<u>n</u>ee ni'gosdzáń biká'gee daagolíni
áí naki shánagol<u>n</u>i'íí góyéégo bich'į' nadaagoz'ąąhíí bighą bił daagozhǫǫ́go dawahá
łaadaayi<u>n</u>iił doleeł. [11] Taagidí' bi<u>n</u>í'yúhíí bijįį beNádidzołíí Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań bits'ą́'dí'go
biyi' nágosdlįągo hi<u>n</u>aa nádaasdlįągo daahizį'; áík'ehgo hadíń bi<u>n</u>áá́ł náádiit'aazhíí tsí-
daadesyiz lę́k'e. [12] Yaaká'dí'go kozhii ádįįd gá<u>n</u>íígo daidezts'ąą, Yushdé' hashoh'aash.
Áídí' bik'edaan<u>n</u>iihíí daabineł'ąądá' yaak'os biyi' yaaká'yú bił odaagoyaa. [13] Díí ágodzaahíí
dábiłgo, yat'éégo ni'godihes'naago, kįh goz<u>n</u>ili gonenáńyú iłk'é'<u>n</u>ilyúgo dała'ázhi<u>n</u>éé
nagozgo', ni' godihes'naago gosts'idn doo náhóltagyú n<u>n</u>ee nabi'destseed: n<u>n</u>ee ła'íí
yat'éégo tsídaadezyizgo Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań yaaká'yú dahsdaahń bich'į'go bił daagodnyą́ą́d.
[14] Nakidn góyéégo godeyaahíí bech'ígonyáá; isąą, taadn góyéégo goz'aanií k'ad benágodidáh.
[15] Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań binal'a'á gosts'idngeehíí bibéshdilwoshé áyiłn<u>n</u>iidíí dábiłgo
yaaká'yú kozhii yat'éégo daadilwosh gá<u>n</u>íígo, Ni'gosdzáń biká' n<u>n</u>ee ił'aniyú binant'a'
daagolíínií, nohweBik'ehń hik'e biChrist yá nant'a' silįį; doo ngonel'ąą dayú dahazhį' yá
nant'aa doo. [16] Bádaayáńyú nadindą́ą́'i Bik'ehgo'ihi'<u>n</u>ań bádįhgee dah naháztaanií hayaa

ádaasdzaago Bik'ehgo'ihi'n̲ań daayoskąąd. 17 Gádaan̲iigo, Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohweBik'ehń,
Dák'a'áńt'éhi, nliinií, ńlı́ı́ n'íí, dín̲áłi; iłk'idá' ízisgo ninawod golı́ı́go dawa binant'a' síńlı̨ı̨hií
bighą nich'ı̨' ihédaandzı̨. 18 Nn̲ee binant'a' dała'áhíí ił'anigo nazn̲ilihi nich'ı̨' hadaashkee
ndi nihashkeehíí begonyáago, nanezna'íí baa yá'iti'go, nánada'iziidíí náyádaałti'hi, nn̲ee
ná hadaadeszaahi, ła'íí nizhi' daidnłsini doo ízisgo ádaat'ee dahi hik'e ízisgo ádaat'éhi
biłgo bich'ı̨' na'i'n̲iiłgo biká' ngonyáá; ła'íí ni'gosdzáń biká' na'iłtseedíí nałtseedgo biká'
ngonyáá. 19 Áídí' yaaká'yú kı̨h biyi' Bik'ehgo'ihi'n̲ań daach'okąąhíí ch'í'ótą́ą́ lę́k'e, áígee
Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohwá yengon'áni biká' dahgoz'aanií biyi' si'áni hit'ı̨ı̨ lę́k'e: áídá'
hada'didla', kozhii dits'ag, idi'n̲ii, ni' nagohi'naa ła'íí nlóí yat'éégo náłtą́ą́.

12

1 Nt'éshı̨ ígozisgo at'éhi yaaká'yú ch'í'n̲ah silı̨ı̨; isdzán ya'áí bik'esilaago, tł'égona'áíhíí
yiká' sizı̨ı̨go, ts'iłsǫǫsé nakits'ádahi bitsits'inyú názt'i' alzaa lę́k'e: 2 Áń hiltsąą, k'azhą́
iłchiihíí bighą nn̲iihgo natídindli'. 3 Nt'éshı̨ ígozisgo at'éhi yaaká'yú ch'í'n̲ah nánásdlı́ı́;
tł'iishcho łichí'i, gosts'idi bitsits'inhi, gonenáń iyeshdeehi, gosts'idi nant'án bich'ah
bik'edaadez'ąągo. 4 Yááyú ts'iłsǫǫsé tááyú iłk'é'n̲ilgo dała'ágohíí ni'zhı̨' bitsee yee nay-
iłkáad: tł'iishchohíí isdzán k'azhą́ ił̨chiihíí binásgee hizı̨', mé'híí gozlı̨ı̨yúgo hishąą nzı̨go.
5 Isdzánhíí ishkiini yishchı̨ı̨ lę́k'e, áń bésh dahyotı̨ı̨łgo nn̲ee binant'a' dała'áhíí ił'anigo
nazn̲ilihi yá nant'aa hileehi: áídá' ishkiinhíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań hik'e biká'dahsdáhi yiká'dí'
nant'aahíí dagoshch'ı̨' bich'ı̨' hadag bił ogoyáá. 6 Isdzánhíí da'igolı́ı́yú Bik'ehgo'ihi'n̲ań
nłt'éégo bá ágólaayú ot'ag lę́k'e, ákú dała'á doo náhóltagyú iká'yú naki gonenadín
iká'yú gostą́din iskąąyú bá di'né' doleełgo. 7 Yaaká'yú hagonołkaad lę́k'e: Míkael hik'e
binadaal'a'á t'ąązhı̨' tł'iishcho yił nadaagonłkaad; tł'iishcho hik'e binadaal'a'á t'ąązhı̨'
nanágonłkaad, 8 Áídá' baa daagoneznaa lę́k'e; áídí' yaaká'yú doo hayú bá nágost'ąą
da. 9 Áídí' tł'iishcho gódah ch'ílt'e', doo áníidá' tł'iish n'íí, Ch'iidn nant'án, da'áí Satan
holzéhi, ni'gosdzáń biká'zhı̨' nalgo', binadaal'a'á biłgo gódah ch'élkaad. 10 Yaaká'yú ádı̨ı̨d
kozhiihíí disiits'ą́ą́ gán̲íígo, K'adíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań bits'ą́'dí' hasdách'ighahíí, konawod
golíínií, hik'e Bik'ehgo'ihi'n̲ań daahohiikąąhń, ła'íí biChrist yenant'aagohíí bengonyáá:
hadíń nohwik'isyú yaa dahdaago'a' n'íí gódah ch'ílt'e'go, Bik'ehgo'ihi'n̲ań bin̲áá́ł dawa
jı̨ı̨, dawa tł'é' yaa dahgoz'ąą n'íí. 11 Dibełı́ı́ biZhaazhé nlíni bidiłíí hik'e Bik'ehgo'ihi'n̲ań
yaa nadaagoln̲i'íí bee yitis daasilı̨ı̨; Bik'ehgo'ihi'n̲ań yá datsaah ndi bi'ihi'n̲a' doo yaa bił
goyéé da ni'. 12 Áík'ehgo yaaká'yúhíí hik'e biyi' yun̲e' daagonohłiinií nohwił daagozhǫǫ́ le'.
Ni'gosdzáń hik'e túnteel nohwá góyéé le'! Ch'iidn nant'án dázhǫ́ hashkeego nohwich'ı̨'
nkenyáá, da'an̲ahzhı̨' nágodzii yígołsı̨híí bighą. 13 Áídí' tł'iishchohíí ni'gosdzáń biká'zhı̨'
gódah ch'ílt'e' yígołsı̨ı̨dá' isdzán ishkiin yishchiinií yił nádndeeh. 14 Áídá' isdzánhíí
itsaacho bit'ą' k'ehgo bit'ą' naki baa hi'n̲il, tł'iishcho bits'ą́' da'igolı́ı́yú nádin̲ííh doleełgo,
akú dét'ı̨hézhı̨' áídí' yúwehyú da'an̲ahzhı̨', áídí' yúwehyú da'iłn̲í'zhı̨' bá di'né' doleełgo.
15 Tł'iishchohíí bizé'dí' tú yat'éégo ha'ijool isdzán biké', tú yat'éégo idezjoolíí k'ehgo, isdzán
bił ch'ígono'éeł nzı̨híí bighą. 16 Da'ágát'éé ndi ni'gosdzáń isdzánhíí yich'ozn̲i'go bizé'
iłts'ą́' ágólaago tú tł'iishcho bizé'dí' ha'ijool n'íí ąąłoyiłnág. 17 Áídí' tł'iishcho n'íí isdzán
bich'ı̨' bágóchı̨ı̨dgo bichągháshé ła'ihíí yich'ı̨' nágodiłkaadyú óyáá, hadíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań
yegos'aanií daayotą'híí hik'e Jesus yaa yádaałti'híí.

13

1 Áídí' tábąąyú sáí biyi' hizı̨'go, nt'éshı̨ bégodzidi túnteel biyi'dí' hagaałgo hiłtsąą,
bitsits'in gosts'idnhi, biyeshdeehíí gonenánihi, biyeshdeehíí biká'gee nant'án bich'ah
bik'edaadez'ąą, áídí' daabitsits'in Bik'ehgo'ihi'n̲ań doo daidnłsı̨ dahíí bizhi' dahnagoz'ąą.
2 Nt'éshı̨ bégodzidi hiłtsąąhíí gidicho biká' daats'idiłhiłíí, leopard holzéhi, ga'ánolini,
bikeehíí shash bikee ga'at'éhi, bizé'íí ndóícho bizé' ga'at'éhi: tł'iishchohíí dabíí binawod
n'íí, nant'án biká'dahsdáhi yiká' dahsdaa n'íí, ła'íí dahot'éhé yebik'eh n'íí baa yidin'ą́ą́.
3 Dała'á bitsits'inií bin̲í'dolin̲ih datsaah ngoln̲íí n'íí násdzı́ı́'go hiłtsąą: ni'gosdzáń biká'
nn̲eehíí dawa nt'éshı̨ bégodzidihíí bił díyadaagot'eego yiké' onałsą́ą́. 4 Nn̲ee tł'iishcho

daayokąąh, binawod n'íí nt'éshį bégodzidi yaa din'áni: ła'íí nnee nt'éshį bégodzidi daayokąąh gádaaniigo, Hadíńshą' nt'éshį bégodzidi ga'at'éé? Hadíńshą' yił nagonłkaadgo yínel'ąą? [5] Nt'éshį bégodzidi bizé'dí' yati' ye'ídiłkąąhíí, ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań nchǫ'go yaa yałti'go baa godet'ąą; ła'íí dizdin naki dahitąąyú nant'aago ałdó' baa godet'ąą. [6] Áík'ehgo hadzii, Bik'ehgo'ihi'nań yich'į' nchǫ'go hadziigo, bizhi'íí nchǫ'go yaa yałti'go, hik'e kįh biyi' daach'okąąhíí ła'íí yaaká'yú daagolíínií ałdó' nchǫ'go yaa yałti'go hadzii nkegonyaa. [7] Áídí' nnee Bik'ehgo'ihi'nań báhadaadeszaahíí yich'į' nagonłkaadí' bitisgo hileehgo ałdó' baa godet'ąą: ła'íí nnee iłtah at'éégo hadaazt'i'íí, iłtah at'éégo yádaałti'íí, nnee binant'a' dała'áhíí ił'aniyú naznilíí yá nant'a' hileehgo baa godet'ąą. [8] Dawa ni'gosdzáń biká' daagolíínií dała'á daantíígee, ni'gosdzáń nnit'aadá' dibełíí biZhaazhé nlíni zesdiinií binaltsoos be'ihi'náhi doo hak'e bizhi' bá ágolzaa dahíí daayokąąh doleeł. [9] Dahadíń bijeyi' golíínií íyésts'ąą le'. [10] Dahadíń yisná áyił'iinií isná ábididolniił doleeł: dahadíń bésh yee iziłhiinií bésh bee bidizodeeł. Áí bighą nnee Bik'ehgo'ihi'nań báhadaadeszaahíí nyee ndi dahńldǫh le', ła'íí da'odląą le'. [11] Áídí' ni'gosdzáń biyi'dí' nt'éshį bégodzidi ła'ihi hananádzaago hiłtsąą; dibełíí bizhaazhé biyeshdeehíí k'ehgo biyeshdee naki golíni, tł'iishcho k'ehgo yałti'hi. [12] Dantsé nt'éshį bégodzidi dá binááł yee nant'aa n'íí yee naná'idziid, ła'íí ni'gosdzáń hik'e ni'gosdzáń biká' daagolíínií nt'éshį bégodzidi binı́'dolnih datsaah ngolníí n'íí nádziihíí daayokąąhgo ábi'dilzaa. [13] Ígozisgo be'ígózini ánáyol'įił, nnee binááł yaaká'dí' kǫ' gódah ch'ínáltǫ'go áił'įį, ni'gosdzáń biká'zhį'. [14] Dantsé nt'éshį bégodzidi binááł godiyįhgo ánáyol'įįłíí baa godet'ąą n'íí bee ni'gosdzáń biká' daagolíínií ch'a'oyinííł gáyiłniigo, Nt'éshį bégodzidi bésh bee binı́'dolnih ndi t'ah hinaahíí be'ilzaago ádaahłe'. [15] Áí be'ilzaahíí náhi'naadí' yałti'go áiléhgo baa godet'ąą, ła'íí be'ilzaahíí doo daayokąąh dahíí nabi'ditseedgo ałdó' baa godet'ąą. [16] Nnee dawa, doo ízisgo ádaat'ee dahíí hik'e ízisgo ádaat'eehíí, hádaałdzilíí hik'e tédaat'iyéhíí, doo isná daanlįį dahíí hik'e isná daanliinií, bigan dihe'nazhinéégo dagohíí bitá'yú bídaadinidlidgo áile': [17] Doo hadíń baa na'iniihgo dagohíí na'iłniihgo bá goz'ąą da, nnee bídaadinidlidíí zhą́, dagohíí nt'éshį bégodzidi bizhi' dagohíí bizhi' behotagíí biká' dahgoz'aanií. [18] Díínko goch'iyąąyúgo zhą́ bígoch'iłsįih. Hadíń yígółsinií, nt'éshį bégodzidi behotagíí yółtag le': nnee behotagi at'éé, behotagíí gostádn gonenadín iká'yú gostądin gostáń.

14

[1] Áídá' dé'ijdgo dibełíí biZhaazhé nlíni dził Sion holzéhi yiká' dahszijgo hiłtsąą, dała'á gonenadín doo náhóltagyú áídí' iká'yú dizdin díí'i doo náhóltagyú yił nadaazij, dibełíí biZhaazhé nlíni biTaa bizhi'íí daabitá'gee dahnagoz'ąągo. [2] Yaaká'dí' kozhiihíí disiits'ąą́, tú nalííhíí k'ehgo, ádijd idi'niihíí k'ehgo: nnee tsjbe'idot'áłé yee da'do'aałíí áhiłts'ago disiits'ąą́: [3] Nant'án biká'dahsdáhi, díí'i nt'éshį daahinaahíí hik'e nnee bádaayáńyúhíí bádjhgee nadaazijgo sj ániídéhi daido'aał: gonenadín doo náhóltagyú áídí' iká'yú dizdin díí'i doo náhóltagyú ni'gosdzáń biká' nnee bitahdí' hanáhaz'nilíí zhą́ áí sjhíí yígoł'aah. [4] Díínko doo isdzáné nant'j'go yił naskai da: doo nt'é bee baa dahdaagost'ąą da. Áí dibełíí biZhaazhé nlíni dáhayú anádaałyú yiké' anákaihíí ádaat'ee. Áí nnee bitahdí' hanáhaz'nil, Bik'ehgo'ihi'nań hik'e dibełíí biZhaazhé nlíni bá ntsé nest'ąąhíí k'ehgo hanáhaz'nil. [5] Doo nadaach'aago yádaałti' da: Bik'ehgo'ihi'nań nant'aago dahsdaahíí bádjhgee nadaazijgo doo hayú baa dahdaagoz'áni da. [6] Ła' Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á yá'íłní' ts'í'nan oniihgo naahiłtsąą, nnee ni'gosdzáń yiká' daagolíínií yati' baa gozhóni doo ngonel'ąą dahíí yee yił nagolni'go, nnee binant'a' dała'áhíí ił'anigo naznilíí, nnee iłtah at'éégo hadaazt'i'íí, nnee iłtah at'éégo yádaałti'íí, ła'íí nnee daanliinií yił nagolni'go, [7] Ádijd yich'j' gánníí, Bik'ehgo'ihi'nań daadinołsjgo ba'ihédaanohsj, aayałti'gee biká' ngonyaahíí bighą: yáá hik'e ni'gosdzáń ła'íí túnteel hik'e tú hadaazliinií dawa áyíílaahń daahohkąąh. [8] Ła' Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á iké' ná'oniih gánníígo, Bábylon, ízisgo kjh gozniłíí, nágo', nágo', áí nant'j' na'idaahíí hách'it'ijgo ákoléhi, nnee iłtah at'éégo hadaazt'i'íí daayidlągo áyíílaahíí bighą. [9] Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á taadngee iké' ná'oniihgo adijd gánníí, Da-

hadíńta nt'éshį bégodzidi, dagohíí be'ilzaahíí yokąąhíí, áí bibe'ídinidlidé bitá' dagohíí biganyú bee ídinidlidíí, [10] Bik'ehgo'ihi'ǫ́ą́ń bits'ą́'dí'go koniidaagodilǫ́e'íí, doo nt'é bił nadisdziidgo bihashke'íí idee biyi' yaa hidziidíí yidodlįįł; Bik'ehgo'ihi'ǫ́ą́ń binadaal'a'á dilzini hik'e dibełį́ą́ biZhaazhé nlíni biǫ́áá́ł kǫ' hik'e tsé́łikǫ'i bee dázhǫ́ biniigodidolǫ́íí́ł. [11] Biniidaagodilǫ́e'íí bits'ą́'dí' łidíí hadag odihiǫ́éh, doo ngonel'ąą dayú dahazhį': doo hadaayoł da, jį́ą́gee, tł'é'gee ndi, díí nt'éshį bégodzidi hik'e be'ilzaahi daayokąąhíí, hadíń áí bizhi'íí bee bídinidlidíí. [12] Díínko nǫ́ee Bik'ehgo'ihi'ǫ́ą́ń báhadaadeszaahíí nyee ndi dahńldǫhgo bígózį: áí Bik'ehgo'ihi'ǫ́ą́ń yengon'áánii daayotą'íí, ła'íí Jesus daayodlaanii ádaat'ee. [13] Áídí' kozhii yaaká'dí' gáshiłǫ́iigo disiits'ą́ą́, Díí ágóle', Kodí' godezt'i'go nohweBik'ehń daayodlągo nanezna'íí biyaa gozhǫǫ́ doleeł: Da'aǫ́ii biyaa gozhǫǫ́ doleeł, ǫ́ii, Holy Spirit, doo nanádaadziid dago hádaayoł; ánádaat'ąą́ł n'íí biké' bił ogoyáá. [14] Áídí' dé'ąą́dgo yaak'os łigai hiłtsąą, yaak'os yiká' dahsdaahíí nǫ́ee ga'ánolini, nant'an bich'ah, óodo be'alzaahi, bik'edn'ą́ą́, ła'íí tł'oh bená'iltłishé deníni dahyotąą́łgo. [15] Bik'ehgo'ihi'ǫ́ą́ń binal'a'á ła'i da'ch'okąąh goz'ąądí' ch'ínyáá, yaak'os yiká' dahsdaahń ádąą́d yich'ą́' dilwosh gáǫ́íígo, Nibená'iltłishé bee ni'igéésh: ná'igeeshíí iłk'idá' biká' ngonyáá; ni'gosdzáń biká' nest'ą'íí iłk'idá' daanest'ąą. [16] Áík'ehgo yaak'os yiká' dahsdaahń bibená'iltłishí yee ideshtłizhgo ni'gosdzáń yiká' ąął ná'igizh. [17] Áídí' ła' Bik'ehgo'ihi'ǫ́ą́ń binal'a'á yaaká'yú da'ch'okąąh goz'ąądí' ch'ínánádzaa, bíí ałdó' tł'oh bená'iltłishé deníni dahyotąą́ł. [18] Áídí' ła' Bik'ehgo'ihi'ǫ́ą́ń binal'a'á be'okąąhi biká' dahnási'ǫ́iłi goz'ąądí' ch'ínánádzaa, áń kǫ' yebik'ehíí; áń tł'oh bená'iltłishé deníni dahyotąą́łíí yich'ą́' ádąą́d gánǫ́iid, Nibená'iltłishé deníni bee ni'igéésh, ni'gosdzáń biká' dahts'aa nanesdzíí bits'ą́'dí' dahts'aahíí nahiłgéésh, bidahts'aa daanest'ąąhíí bighą. [19] Áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'ǫ́ą́ń binal'a'á bibená'iltłishé yee ideshtłizhgo ni'gosdzáń biká' dahts'aahíí nayiheshgizhdí' łenáyihezlaago dahts'aa hahigęęsi gochaa'i goz'ąą yuǫ́e' oyihiskaad, Bik'ehgo'ihi'ǫ́ą́ń bihashke' bengonyáágo ágodoǫ́íłi. [20] Kįh gozǫ́ilíí da'aǫ́ahyú dahts'aa hahigęęs goz'ąągee dahts'aa biká' nakai, áí bits'ą́'dí' dił halį́ą́, łį́ą́ biza'áh nel'aaníí ga'áhosahgo dił nel'ąą, nanigohíí dała'á doo náhóltagyú áídí' iká'yú gostáń gonenadín furlongs ga'áhosahgo nehenkąą́.

15

[1] Áídá' be'ígózinii, dázhǫ́ ízisgo at'éhi, koł díyadaagot'éhi, yaaká'yú naahiłtsąą, Bik'ehgo'ihi'ǫ́ą́ń binal'a'á gosts'idihi, góyéégo nagowaahíí gosts'idyú át'éhi, da'iké'yúhi; Bik'ehgo'ihi'ǫ́ą́ń bihashke'íí bee nnágódáhi dahdaayokaał. [2] Áídí' dolyiini náhenkáánii kǫ' bił nadisdziidi ga'ánolįhgo hiłtsąą: nt'éshį bégodzidi hik'e be'ilzaahíí ła'íí bizhi'íí be'isdzohíí ła'íí behotagíí yaa daagonesnaahíí Bik'ehgo'ihi'ǫ́ą́ń bibe'idot'áłé dahdaayotąą́łgo dolyiini náhenkáánii yiká'yú nadaazįą. [3] Bik'ehgo'ihi'ǫ́ą́ń yána'iziidi n'íí, Moses holzéhi, hik'e dibełį́ą́ biZhaazhé nlíni biyini daido'áá́ł, gádaaǫ́iigo, Bik'ehgo'ihi'ǫ́ą́ń nohweBik'ehń, Dák'a'áńt'éhi, ánánt'ąą́łíí ízisgo at'éé; nǫ́ee ná hadaadeszaahíí bá Nant'ááhíí, gosíńł'aaníí da'áígee hik'e da'aǫ́ii. [4] Hadíńshą' doo nidńłsį da, nohweBik'ehń, hadíńshą' nizhi' doo ya'ihénzį da? Ni zhą́ dilzini nlį́ą́: nǫ́ee iłtah at'éégo hadaazt'i'íí dawa nich'ą́' nikáhgo daanokąąh doleeł; nǫ́ee hagot'éégo bá ngon'ąą n'íí bee íńlaahíí bighą. [5] Díí bikédí'go dé'ąą́dgo, yaaká'yú gową golgai Bik'ehgo'ihi'ǫ́ą́ń koł nlįą́go bee bígoch'ilsinii biyi' yuǫ́e' da'ch'okąąh goz'aaníí iłts'ą́' adzaa: [6] Áí biyi'dí' Bik'ehgo'ihi'ǫ́ą́ń binal'a'á gosts'idihi góyéégo nagowaahíí yił hikai, nak'ą'łigai nzhǫǫgo bik'etádndláádíí bik'enda'izlaago, ła'íí bitílyú óodo bizisgo binast'i'. [7] Áídí' nt'éshį daahiǫ́aahíí dį́ą́'i dała'á Bik'ehgo'ihi'ǫ́ą́ń binal'a'á gosts'idihi, gosts'idn idee óodo be'alzaahi bitaadaasǫ́il, áí ideehíí Bik'ehgo'ihi'ǫ́ą́ń doo ngonel'ąą dayú dahazhį' hiǫ́aahíí bihashke' halk'iłhi. [8] Da'ch'okąąh goz'aaníí Bik'ehgo'ihi'ǫ́ą́ń bits'ą́'idindláádíí hik'e binawodíí bits'ą́'dí' łidi bee hadezbįh; nǫ́ee doo ła' ha'agháhgo yínel'ąą da, gosts'idn góyéégo benagowaahíí Bik'ehgo'ihi'ǫ́ą́ń binal'a'á gosts'idi yił hikai n'íí ąął yeda'iláago zhą́.

16

[1] Áídí' kįh biyi' da'ch'okąąhíí biyi'dí' kozhiihíí dilwoshgo disiits'ą́ą́, Bik'ehgo'ihi'ǫ́ą́ń

binal'a'á gáyiłn̲iigo, Ti'i, idee gosts'idi Bik'ehgo'ihi'n̲ań bihashke' halk'iłi biyi' siziidíí
ni'gosdzáń biká'zhį' yadaahohkaah. [2] Áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'n̲ań binal'a'á dantséhihíí
bi'idee biyi' siziidíí ni'gosdzáń biká'zhį' yayiziidíí dábiłgo dahadíń nt'éshį bégodzidi bee
bídinidlidíí hik'e be'ilzaahíí daayokąąhíí łǫǫd nchǫ'i dázhǫ́ nn̲iihi biká'zhį' ádaadzaa.
[3] Bik'ehgo'ihi'n̲ań binal'a'á nakidngeehíí bi'idee biyi' siziidíí túnteel biká'zhį' yayiziidíí
dábiłgo nn̲ee daztsąąhíí bidił ga'ánoįhgo silįį: áídí' túnteel biyi'yú daagolįį n'íí dawa
nanezna'. [4] Bik'ehgo'ihi'n̲ań binal'a'á taadngeehíí bi'idee biyi' siziidíí tú daanlíínií hik'e
tú hádaazliiníí biká'zhį' yayiziidíí dábiłgo dił daasilįį. [5] Bik'ehgo'ihi'n̲ań binal'a'á tú
yebik'ehi gán̲íígo disiits'ą́ą́, Da'áígee ánt'éé, Bik'ehgo'ihi'n̲ań, ńlíni, ńlįį n'íí, ńlįį doleełíí,
áí k'ehgo bá ngóń'ą́ą́híí bighą. [6] Nn̲ee ná hadaadeszaahíí ła'íí binkááyú na'izíidi n'íí
nadaaztseedgo bidił da'dezjool, áí bighą dił daahidlągo ánádaasíńdlaa; da'áí bich'į'
goldoh ni'. [7] Áídí' ła'íí, be'okąąhi biká' dahnási'n̲iłi biyi'dí' dilwoshgo, gán̲íígo nádisiits'ą́ą́,
Da'an̲ii gánn̲ii, Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohweBik'ehń, Dák'a'áńt'éhi, kándaago'áahíí da'an̲ii,
da'áígee at'éé. [8] Bik'ehgo'ihi'n̲ań binal'a'á dįįdngeehíí bi'idee biyi' siziidíí ya'áí biká'zhį'
yayiziidgo dábiłgo, nn̲ee kǫ' bee daadidlidgo baa godet'ąą. [9] Kǫ' dázhǫ́ sidogi bee
nn̲ee daanlid lę́k'e, Bik'ehgo'ihi'n̲ań, díí góyéégo nagowaahíí yebik'ehíí, bizhi'íí nchǫ'go
ádaayiłn̲ii: áídí' daabinchǫ'íí doo yits'ą́'zhį' ánádaasdzaa da, ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̲ań doo
daidnłsį da. [10] Bik'ehgo'ihi'n̲ań binal'a'á ashdladngeehíí bi'idee biyi' siziidíí nt'éshį
bégodzidi biká'dahsdáhi yiká'dí' nant'aahíí biká'zhį' yayiziidíí dábiłgo yebik'ehíí dawa
dił̨hił silįį; nn̲ee dázhǫ́ nn̲iihíí bighą bizaa daayi'aał, [11] Łóód hik'e bił nada'din̲i'híí
bighą Bik'ehgo'ihi'n̲ań yaaká'yú gólííníí nchǫ'go ádaayiłn̲ii: ła'íí nchǫ'go ánádaat'įłíí
doo yits'ą́'zhį' ánádaasdzaa da. [12] Bik'ehgo'ihi'n̲ań binal'a'á gostądngeehíí bi'idee biyi'
siziidíí tú łąągo nlííníí, Euphrátes holzéhi, biká'zhį' yayiziidíí dábiłgo náhisgą, ya'áí
hanadáhdí'go nant'án daanliiníí bá ił̨ch'ı'golne'go. [13] Áídí' tł'iishcho bizé'dí', nt'éshį
bégodzidi bizé'dí', ła'íí Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú na'iziidi ádil'íni bizé'dí' taagi spirits
nchǫ'i túshtłohé ga'ánolini hahikáhgo hiłtsąą. [14] Áí spirits-híí ch'iidn daanlįį, godiyįhgo
ánáyol'įłł, áí ni'gosdzáń dágoz'ąą nt'éégo ízisgo nant'án daanliiníí yich'ı' okaigo dawa
íła'ánáidle'go, Bik'ehgo'ihi'n̲ań Dák'a'at'éhihíí ízisgo na'diziidíí bijįį nadaagondíłkaadgo.
[15] In'įłhíí k'ehgo nánsháh. Hadíń déz'iníí, bidiyágé gólįígo, doo dáłichiigo hidołtseeł dahíí
bighą, áń biyaa gozhǫǫ́ doleeł. [16] Hebrew biyati'íí k'ehgo Armagéddon golzeegee íła'áyíílaa.
[17] Bik'ehgo'ihi'n̲ań binal'a'á gosts'idngeehíí bi'idee biyi' siziidíí ts'ídag náidezn̲ilíí dábiłgo
yaaká'yú kįh biyi' da'ch'okąąhdí' nant'án biká'dahsdáhi bits'ą́'dí' kozhii ádįįdgo gánn̲iid,
Ąął begolzaa. [18] Áí dábiłgo kozhii adįįd áiłts'ag, idi'n̲ii, hada'didla'; ni' yat'éégo nagohi'naa,
nn̲ee ni'gosdzáń biká'gee daagolįígo godeyaadí' yushdí' godezt'i'go ni' yat'éégo godiis'naa
k'ehgo at'éégo doo hwaa ágone'i da. [19] Ízisgo kįh gozn̲ilíí taagiyú iłk'é'n̲il, áídí' nn̲ee
iłtah at'éégo hadaazt'i'íí bikįh nagozn̲ilíí nadaagozgo': ízisgo kįh gozn̲ilíí Bábylon holzéhi,
Bik'ehgo'ihi'n̲ań yínálnn̲iigo idee yat'éégo bihashke'íí halk'iłi biyi'dí' ąął yidlągo áyíílaa.
[20] Ni' táyi' dahnagozn̲ilíí dawa hayúshį ch'adaagoyáá, ła'íí dziłíí doo ła' hit'ıı̨ da silıı̨.
[21] Áídí' hilóí dázhǫ́ nchaahi, dała'á gonenadín dahdidleegohíí, yaaká'dí' nn̲ee biká' náłtą́ą́:
hilóí náłtą́ą́ nagontł'og dázhǫ́ bégodzidihíí bighą nn̲ee Bik'ehgo'ihi'n̲ań nchǫ'go ádaayiłn̲ii
lę́k'e.

17

[1] Bik'ehgo'ihi'n̲ań binal'a'á gosts'idi, idee gosts'idi dahdaayon̲iłíí dała'á shich'ı' nyáágo
gáshiłnn̲iid, Yushdé' kú ńn̲áh; bizhaan ízisgo nant'ı' nagháhi, tú łąągo iłtah at'éé́yú
nazkaaníí yiká' dahsdaahíí, baa yá'iti'íí nił ch'í'n̲ah ashłe'; [2] Áń ni'gosdzáń biká' nn̲ee
bánadaant'aahíí yił nant'ı' nadaaskaihi, nant'ı' na'idaahíí hách'it'iiníí bich'ı' ch'idląąhíí
bee bił nádaagodizyis. [3] Bik'ehgo'ihi'n̲ań binal'a'áhíí, Holy Spirit shiká'zhı' adzaago,
da'igolıı̨́yú oshiłtı̨́; áígee isdzán hiłtsąą, nt'éshı̨ bégodzidi dázhǫ́ łichí'i yiká' dahs-
daago, Bik'ehgo'ihi'n̲ań ádaadil'iiníí dahot'ehé biká' dá bizhi' zhąhi dahnagoz'áni, bit-
sits'in gosts'idihidá' biyeshdee gonenáni. [4] Isdzánhíí łichii dotł'izhi hik'e dázhǫ́ łichii

bik'esilaa, óodo hik'e tséé dénzhónéhi ła'íí dilkǫǫhé baa dahnaznil, ła'íí óodo idee-
híí, nchǫ'i hik'e nant'į' na'idaahi nchǫ'i dawa yee halk'iłgo, dahyokaał: [5] Bizhi'hi
bitá'gee dahgoz'ąą, NT'ÉSHĮ DOO BÍGÓZINÍÍ, BÁBYLON ÍZISGO AT'ÉHI, NANT' Į' NAKAI-
HÍÍ HIK'E NI'GOSDZÁŃ BIKÁ' NCHǪ'GO ÁGOT'EEHÍÍ BĄĄ NLÍNI. [6] Nnee Bik'ehgo'ihi'nań
báhadaadeszaahi daabidiłíí, hik'e ínashood Jesus bighą nabi'distseedi daabidiłíí bee isdzán
bił nágodizyisgo hiłtsąą: hiłtsąądá' dázhǫ́ shił díyagodzaa. [7] Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á
gáshiłnniid, Hant'é bighą nił díyagodzaa? Díí doo bígózį dahíí isdzán, ła'íí nt'éshį
bégodzidi dahbogheełíí bitsits'in gosts'idi ła'íí biyeshdee gonenanhi, baa nił nagoshni'.
[8] Áí nt'éshį bégodzidi hinłtsąą n'íí, nlįį n'íí, k'adíí da'ádįhi: o'i'áń doo ni'i'áńhi dadí'
hagháhi, da'ilíí hileehzhį': ni'gosdzáń biká' daagolíínií, ni'gosdzáń nnit'aadá' naltsoos
be'ihi'náhi biká' daabizhi' doo hak'i dahnagoz'ąą dahíí, nt'éshį bégodzidi daayiłtsąągo
yaa bił díyadaagot'ee doo, áí nlįį n'íí, k'adíí da'ádįhi, ndi nanádáhi. [9] Goyáánií bee
natsekeesíí díí bił ígozįįh. Bitsits'in gosts'idihíí dziłgosts'idi ádaat'ee, áí isdzán yiká'
dahsdáhi. [10] Ła'íí ízisgo nadaant'aahíí gosts'idi ádaat'ee: ashdla'ihíí nandee, dała'á t'ah
nant'aa, ła'íí doo hwaa higháh da; áń ńyáágo dét'ihézhį' nant'aa doo. [11] Nt'éshį bégodzidi
nlįį n'íí, k'adíí da'ádįhi, tsebídngee nant'aahíí át'éé, ndihíí gosts'idi itah nlíni. da'ilíí
hileeh yunne' diyaa. [12] Ła'íí biyeshdee gonenáni hinłtsaaníí, ízisgo nant'an ádaat'ee, ndi
doo hwahá nant'án daaleeh da; áídá' dała'á łedihikeezzhį' nt'éshį bégodzidi yił nant'aago
baa daagodest'ąą. [13] Daabiini'íí dała'á nádleehgo daabinawodíí hik'e yedaabik'ehíí nt'éshį
bégodzidi yaa daayiné' doleeł. [14] Áí dibełíį biZhaazhé nlíni yił nadaagodíłkaad, ndihíí
dibełíį biZhaazhé nlínihíí bitis hileeh: áń nant'án daanliiníí yeBik'ehń, ízisgo nant'án
daanliiníí biNant'a': áń yił nakaihíí daabi'dokéed, habi'do'nil, nłt'éégo yiké' nakai.
[15] Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á gánáshiłdo'niid, Tú iłtah at'éégo nazkąąhi hinłtsąąhíí, bizhaan
biká' dahsdaahíí, áí túhíí nnee iłtah at'éégo hadaazt'i'íí, nnee łáni, nnee binant'a' dała'áhíí
ił'aniyú naznilíí, ła'íí nnee iłtah at'éégo yádaałti'íí ádaat'ee. [16] Nt'éshį bégodzidi biyeshdee
gonenanhi hinłtsąąhíí, áí bizhaaníí yik'edaannii doo, yó'odaayiłt'e'go dáłichiigo ádaile',
bitsį'íí daayiyąą ła'íí kǫ' bee daayidiłid doo. [17] Bik'ehgo'ihi'nań hát'íínií da'ádaane'go bijíí
yune' hádaat'iningo áyíílaa, daabiini'íí dała'á ánádaidle'go, yedaabik'ehíí nt'éshį bégodzidi
yaa daidi'aahgo, Bik'ehgo'ihi'nań biyati'íí dá begolzaazhį'. [18] Isdzán hinłtsaaníí ízisgo kįh
goznili at'éé, áí ni'gosdzáń biká' ízisgo nadaant'aahíí yá nant'áhi at'éé.

18

[1] Díí bikédí'go Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á ła'i yaaká'dí'hayaa higaałgo hiłtsąą, dázhǫ́
binawod golínihi; bits'ą́'idindláádíí bee ni'gosdzáń biká' got'ininj silinj. [2] Ádinjd dilwoshgo
gánníí, Bábylon, dázhǫ́ ízisgo at'éé n'íí nágo', nágo', áígee ch'iidn daagolinj silinj, spirits
daanchǫ'i dawa áígee ndaagozle', dlǫ́' daanchǫ'i hik'e dlǫ́' bik'e daach'isch'ii'íí áígee
ndaagozle' ałdó'. [3] Bizhaan biwine bich'ininj nant'ininj na'idah há'it'ininjhíí bee nnee iłtah at'éégo
hadaazt'i'íí bił nádaagodizyis, nnee ízisgo nadaant'aahíí bizhaaníí yił nant'ininj nadaaskai,
ła'íí ni'gosdzáń biká' nnee dawahá baa nada'ininjihíí bizhaan dázhǫ́ háłdzilíí bits'ą́'dí'
hádaałdzil daasilinj. [4] Áídí' ła' yaaká'dí'go kozhii nádisiits'ąą́ gánníígo, Shik'ííyú, bizhaan
bits'ą́' nohkáh, dahyúgohíí nohwíí ałdó' binchǫ'íí be'ádaanoht'ee, ła'íí bich'ininj' góyéégo
nagowaahíí nohwíí ałdó' itah doo. [5] Binchǫ'íí yaaká'yú nel'ąągo yaa hi'aa, Bik'ehgo'ihi'nań
áń binchǫ'íí yénálnii. [6] Hago ánát'ininjdíí k'ehgo bíí ałdó' ágánádaahdle', hago ánát'ininjdíí
da'ágánáhołąągo nakidn bich'ininj' nanáda'ołniił: idee biyi' ha'desbinjhíí da'ágánáhołąągo
nakidn bá hanáda'dołbinjh. [7] Ída'odlíígo dawahá yee bił gonedlininjhíí k'ehgo da'ágánáhołąągo
koniigodilne' hik'e chaał na'idaahíí baa daadohné': bijíí yune' gádiłdi'nii, Shíí ízisgo
isdzán nant'áhi dahsdaahíí nshłinj, doo itsaa nshłinj da, chaał na'idaahíí áshǫǫd bee shaa
godogaałgo. [8] Áí bighą dáła' jininjgo iłtah at'éégo góyéégo nagowaahíí bee baa godogaał,
da'itsaahíí, chaał na'idaahíí, ła'íí shina' góyéhi; kǫ' bee bidi'dodlił: Bik'ehgo'ihi'nań
nohweBik'ehń baa yałti'íí ízisgo at'ééhíí bighą. [9] Ni'gosdzáń biká' ízisgo nadaant'aahíí
yił nant'ininj' naskai n'íí, hik'e yił bił daagonedlinj n'íí, dilidíí bits'ą́'dí' łidíí daayo'ininjdá' baa
daachag doo, ła'íí natídaadindli'go daachag doo. [10] Biniigodolne'íí yédaaldzidgo anahdí'

nadaazįį doo, gádaaṇiigo, Doo gozhǫǫ́ da, doo gozhǫǫ́ da, ízisgo kįh gozṇil n'íí, Bábylon, dák'a'at'éé n'íí! Dała'á łedihikeezíí biyi' naa yá'iti'íí iłk'idá' bengonyáá. [11] Ni'gosdzáń biká' nṇee dawahá baa nada'iṇiihíí baa daachag doo, ła'íí chaał nakai doo; nṇee doo ła' baa nanáʼiłṇiih dahíí bighą: [12] Óodo, béshłigai, tséé ílíni, dilkǫǫhé, nak'ą'łigai nłt'éhi, łichii dotł'izhi, masgágo, dázhǫ́ łichii'íí, tsį iłtah at'éhi iłką daagolchinííʼ, bichįh yee da'dilo'íí biwoo' ivory holzéhi be'ádaaszaahíí, tsį łáń ílíni be'ádaaszaahíí, bésh, brass holzéhi, hik'e iron holzéhi, ła'íí tséé marble holzéhi be'ádaaszaahíí, [13] Cínnamon holzéhi, łikągolchini, ch'il bik'ah łáń ílíni, jeeh didlidgo łikągolchini, wine, ik'ah, ik'áán nłt'éhi, tł'oh naghái, magashi, dibełįį́, łįį́, tsinaghái bijád nakihi, daabi'des'náhi, ła'íí nṇee daanliinií. [14] Ła'íí nest'ą' dázhǫ́ hánt'įį n'íí nits'ą́'zhį' bengonyáá, ła'íí dázhǫ́ itisgo nłt'éehíí hik'e bee ízisgo áńt'éehíí nits'ą́' da'ilíí silįį, dahazhį' doo nahinłtséhgo da. [15] Nṇee áí baa nada'iṇiihíí isdzánhíí bits'ą́'dí' hádaałdzil daasiliinií, isdzánhíí biniigodilṇe'íí yédaaldzidgo, daachago natídaadindli'go da'aṇahyú nadaazįį doo, [16] Gádaaṇiigo, Doo gozhǫǫ́ da, doo gozhǫǫ́ da, ízisgo kįh gozṇil n'íí, nak'ą'łigai dázhǫ́ nłt'éhi, hik'e dotł'izhgo łichii'íí, ła'íí dázhǫ́ łichii'íí bee bik'e'izlaa ni', óodo, ła'íí tséé ílííníí, ła'íí dilkǫǫhé bee bik'esiṇil ni'. [17] Dawahá bee há'iłdzil n'íí dała'á łedihikeezzhį' doo nt'é da silįį ląą. Tsina'eełíí yiká' nadaant'aahíí, dawa bił nada'i'eełíí, nada'ił'eełíí, ła'íí dahayú nada'ił'eełyú baa nada'iṇiih ła'íí nada'iłṇiihíí da'aṇahyú nadaazįį. [18] Dilidíí bits'ą́'dí' łidíí daayo'įjgo nádaadidilghaazhgo gádaaṇii, Díí ízisgo kįh gozṇilíí doo ła' ga'at'éé da ni'! [19] Daachago natídaadindli'go bitsits'in biká'zhį' łeezh daiłke' gádaaṇiigo, Doo gozhǫǫ́ da, doo gozhǫǫ́ da, ízisgo kįh gozṇil n'íí, yee hádaałdzili bitsina'eełíí daagolííníí yee hádaałdzil n'íí! Dała'á łedihikeezzhį' doo nt'é da silįį. [20] Yaaká'yú daagonohłíni, nadaal'a'á dilzini daanohłíni, ła'íí Bik'ehgo'ihi'ṇań nohwinkááyú nada'iziidi, nohwił daagozhǫǫ́ le'; Bik'ehgo'ihi'ṇań ízisgo kįh gozṇil n'íí nohwíí nohwighą t'áázhį' bich'į' nanáhesṇil. [21] Bik'ehgo'ihi'ṇań binal'a'á ízisgo at'éhi tséé be'ik'áhé ga'at'éhi nchaahi náidn'ąągo túnteel yiyi' oyiłné' gáṇíígo, Da'ágát'éégo ízisgo kįh gozṇili, Bábylon holzéhi, ts'iłtągo doo hagee nát'įį da doleeł. [22] Tsįbe'idot'áłé yee da'do'aałíí, bee dot'áłé yídaagołsinií, tsįsól yee da'do'aałíí, hik'e béshdilwoshé yee da'do'aałíí dawa niyi'yú doo hagee naadiits'įh da doleeł; nṇee dawahá áiléhi, hagot'éégo áiléhi daanliinií, nitahyú doo hagee nát'įį da doleeł; nitahyú tséé ik'aago áhiłts'agíí doo hagee naadits'ag da doleeł; [23] Nitahyú ik'ah kǫ'íí bits'ą́'idindííníí da'ádįh doleeł; nṇee niiṇéhíí hik'e isdzán niiṇéhíí bizhii doo hagee naadiits'įh da doleeł; nṇee nitahyú baa na'iṇiihíí ízisgo nandee ni', ni'gosdzáń biká'; nitahyú iyónziníí nṇee iłtah at'éégo hadaazt'i'íí dawa ch'a'óṇil ni'. [24] Bik'ehgo'ihi'ṇań binkááyú nada'iziid n'íí bidił, nṇee Bik'ehgo'ihi'ṇań bá hadaadeszaa n'íí bidił, ła'íí nṇee ni'gosdzáń biká' nadaastseedíí dawa bidił ízisgo kįh gozṇilíí bitahyú hit'įį.

19

[1] Díí bikédí'go nṇee dázhǫ́ łáni yaaká'yú daadilwoshgo gádaaṇiigo disiits'ą́ą́, Bik'ehgo'ihi'ṇań nohweBik'ehń ba'ihégosį le'; Hasdách'ighههíí, ba'ihégondzinií, goch'idnłsinií, ła'íí dawa yebik'ehíí bíyéhi at'éé. [2] Da'aṇiigo ła'íí dázhǫ́ nłt'éégo aayałti'; bizhaan, ízisgo nant'į' naghái yee ni'gosdzáń yiłchǫǫdi, yaa yałti', ła'íí bánada'iziidi naistseedhíí bighą yá t'ąązhį' nanáhesṇil. [3] Áík'ehgo Bik'ehgo'ihi'ṇań ba'ihégosį le', ánádaado'ṇiid. Áídí' łid kįh gozṇilíí bits'ą́'dí'hi doo ngonel'ąą dayú hahitįį́ doleeł. [4] Nt'éégo bádaayáńyú nadindįį́'i ła'íí nt'éshį daahiṇaahíí dįį́'i biyahzhį' hayaa ádaasdzaago Bik'ehgo'ihi'ṇań nant'aago dahsdaayú daayokąąh, gádaaṇiigo, Doleełgo at'éé; Bik'ehgo'ihi'ṇań ba'ihégosį le'. [5] Áídí' nant'án biká'dahsdáhi bits'ą́'dí' kozhii dits'ag gáṇíígo, Bik'ehgo'ihi'ṇań daahohiikąąhń ba'ihédaanohsį le', daanohwigha bánada'ohsiidíí, daanohwigha daabinołsinií, doo ízisgo ádaanoht'ee dahíí ła'íí ízisgo ádaanoht'eehíí. [6] Nṇee dázhǫ́ łáni ádaaṇii ga'áhiłts'ago, tú dázhǫ́ yat'éégo yaahilíni ga'áhiłts'ago, yat'éégo idi'ṇiihíí k'ehgo áhiłts'ago disiits'ą́ą́, gádaaṇiigo, Bik'ehgo'ihi'ṇań ba'ihégosį le': Bik'ehgo'ihi'ṇań nohweBik'ehń dawa yebik'ehń yee nant'aa. [7] Haląą nohwił daagozhǫǫ́ le', nohwił daagonedlįį le', áń daadinlzį le': dibełįį́ biZhaazhé nlíni niiṇéhíí

biká' ngonyáágo bi'aa hileehíí ałch'į'ádedlaa. [8] Áí nak'ą'łigai dázhǫ́ nłt'éhi, doo chį dahi,
dázhǫ́ łigaii bik'esilaa doleełgo baa godet'ąą: díí nak'ą'łigaihíí nnee Bik'ehgo'ihi'nań
báhadaadeszaahíí bi'at'e' nzhóni at'éé. [9] Nt'éégo ágáshiłnii, Díí bee ágóle', Hadíń
dibełįį biZhaazhé nlíni ninááago bá da'idąąyú daabidokéedíí biyaa daagozhǫǫ́ doleeł.
Ágánáshiłdo'niid, Díí Bik'ehgo'ihi'nań da'anii áníhi. [10] Áík'ehgo biyahzhį' hayaa asdzaago
hosíkąądí' gáshiłnniid, Doo ágáńt'įį da: ni hik'e nik'isyú Jesus baa nadaagolni'go
dała' nada'idziidi ádaant'ee: Bik'ehgo'ihi'nań zhą́ honkąąh: Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú
yádaałti'íí Jesus baa nagolni'hi dázhǫ́ itisyú yaa nagolni' n'íí át'éé. [11] Yáá iłts'ą́' ádzaago
łįįłgai hiłtsąą; áí yiká' dahsdaahń Badach'ołíhi hik'e Da'aníhi holzee, áń da'áígee ná'áyáłti'
ła'íí nłt'éégo ágot'eehíí bighą nagonłkaad. [12] Binaahíí kǫ' yadiinahíí ga'at'éé, bitsits'in
biká' nant'án bich'ah łąągo dahnaznil; bizhi' dahgoz'ąą, áí nnee doo ła' yígółsį da, bíí zhą́
yígółsį. [13] Ííhíí dił biyi' nastsoozi bik'esilaa: áń Bik'ehgo'ihi'nań biYati' holzee. [14] Áík'ehgo
yaaká'yú nadaagonłkaadíí łįłgai bił hilwołíí biké' náłseeł, nak'ą'łigai dázhǫ́ nłt'éhi, dázhǫ́
łigaihi, doo chįh dahi bik'enazlaa. [15] Bizé'dí' bésh be'idiltłishé deníni há'áá, áí nnee
iłtah at'éégo hadaazt'i'íí yee yihiłtłiish doo; bésh dahyotįłgo nant'aa doo: ła'íí dahts'aa
bitoo yiká' naghaago hayigęęsíí k'ehgo Bik'ehgo'ihi'nań Dák'a'at'éhi bihashke' bégodzidi
nnee yich'į' gode'aah. [16] Bi'íí ła'íí bik'aizhį' bizhi' bek'e'eshchįį, áí díí k'ehgo dahgoz'ąą,
ÍZISGO NANT'ÁN DAANLIINÍÍ BINANT'A', NANT'ÁN DAANLIINÍÍ YEBIK'EHŃ. [17] Nt'éégo
Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á ya'áí yiyi' sizįłgo hiłtsąą; áń dlǫ' yáá iłní'yú nada'iniihíí dawa
yich'į' nadidilghaazh gáníígo, Yushdé', Bik'ehgo'ihi'nań ízisgo at'éhi bá da'idąąhíí baa
íła'ádaahne'; [18] Ízisgo nant'án daabitsį', siláada binant'a' daanlíni daabitsį', nnee ndaalwodi
daabitsį', łįį daabitsį', yiká' dahnaháztaaníí daabitsį', ła'íí nnee dawa doo isná daanlįį dahíí
hik'e isná daanliinií, doo ízisgo ádaat'ee dahíí hik'e ízisgo ádaat'eehíí daabitsį' daahsąą
doleełhíí bighą. [19] Áídí' nt'éshį bégodzidi hiłtsąą, ła'íí ni'gosdzáń biká' ízisgo nant'án
daanliinií bisiláada biłgo íła'ádaasdzaa, łįį yiká' dahsdaahń bisiláada biłgo yił nagonłkaad
doleełgo. [20] Nt'éshį bégodzidi yisnáh silįį, ła'íí Bik'ehgo'ihi'nań binkááyú na'iziidi ádil'íni
ałdó' yisnáh silįį, nt'éshį bégodzidi binááł godiyįhgo ená'ol'ąłgo nnee nt'éshį bégodzidi
be'ídinidlídé bee bídi'nidlidihíí, ła'íí bíí át'éégo be'ilzaahíí daayokąąhíí yich'į' nazch'a'i.
Díí da'áła dá daahinaago tsełkǫ'i bił diltłi'go sikáni biyi' yuyaa oldeeł. [21] Ła'ihíí łįį yiká'
dahsdaahń bésh be'idiltłishé bizé'dí' há'ááhíí yee nadaistseed: áík'ehgo dlǫ' iłtah at'éehíí
áí daabitsį'íí yee náda'isdįįd.

20

[1] Áídí' Bik'ehgo'ihi'nań binal'a'á yaaká'dí' hayaa higaałgo, o'i'áń doo ni'i'áńihi bá
be'igęęsé hik'e bésh hishbizhíí nchaahi dahyoniłgo hiłtsąą. [2] Áń tł'iishcho, doo ániíi da
tł'iishíí, ch'iidn nant'ánhi, Satan holzéhi, yił ndéélgo dała'á doo náhóltagyú łegodzaazhį'
łíyistł'ǫǫgo, [3] O'i'áń yune' yó'olt'e' da'dentąądí' o'íígęęz, nnee iłtah at'éégo hadaazt'i'íí
yúwehyú doo ch'a'onayiniił dahíí bighą, dała'á doo náhóltagyú łegodzaazhį': áí bikédí'go
dét'įhézhį' nanánt'įh doleeł. [4] Áídí' nadaant'áhi yiká' dahnaháztaaníí hiłtsąągo yiká'
dahnaháztaanií aayádaałti'go baa daagodest'ąą: Jesus yaa nagolni'íí hik'e Bik'ehgo'ihi'nań
biyati'híí bighą bik'os nadaahisk'i n'íí biyi' naziį n'íí hiłtsąą, áí nt'éshį bégodzidi dagohíí
be'ilzaahíí doo daayoskąąd dahíí, daabitá' dagohíí daabigan bebídaanidlidé doo bee
bídaanidlid dahíí; áí daahinaa násdlįįgo, dała'á doo náhóltagyú łégodzaazhį' Christ yił
nádaant'aah. [5] Łahzhį' nanezna'íí doo daahinaa násdlįį da, dała'á doo náhóltagyú łegodza-
ahíí ąąłgo zhą́. Díínko dantsé nanezna'íí naadikáhgee. [6] Dantsé nanezna'íí naadikáhgee
hadíń yitah naadiidzaahíí biyaa gozhǫǫ́ hik'e bił godiyini at'éé: iké'gee daná'itsaahíí
doo hago ábile' da doo, ndi Bik'ehgo'ihi'nań hik'e Christ bi'okąąh yebik'ehíí daanlįį
doleeł, dała'á doo náhóltagyú łegodzaazhį' yił nadaant'aah doo. [7] Dała'á doo náhóltagyú
łegodzaahíí ąąłgo Satan ha'ásitįįdí' ch'ínálteeh. [8] Áídí' díí'yú ni'gosdzáń biká' goz'ąąyú
iłtah at'éégo hadaazt'i'íí, Gog hik'e Magog daagolzeehíí, ch'ayiniiłyú nagonłkaad doleełhíí
bighą íła'ánálne'yú hágháh: áí túnteel tábąą sáíhíí k'ehgo da'áhołąą doo. [9] Ni'gosdzáń
nteelíí biká' dahnádnłsąą, nnee Bik'ehgo'ihi'nań báhadaadeszaahíí daagolįłgee biinaa,

hik'e kįh gozn̲ili koł daanzhóni bin̲aa łédnt'i' silįį: áídá' yaaká'dí' kǫ' nkednn̲ágo ąął daabi'nłíd. [10] Áídí' ch'iidn nant'án bich'į' nazhch'a'íí kǫ' hik'e tsétikǫ'i bił diltłi'go sikáni biyi' yuyaa olt'e', hayú nt'éshį bégodzidi hik'e Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú na'iziidi ádil'ínihíí naháztąąyú, áígee jįį hik'e tł'é'go goyéé bich'į' nagowaa doo, doo ngonel'ąą dayú dahazhį'. [11] Áídí' nant'án biká'dahsdáhi łigaihi nchaahi, hik'e yiká' dahsdaahń hiłtsąą, áń bits'ą́'dí' ni'gosdzáń hik'e yáá bił ogoyáá; áídí' doo hayú goz'ąą da lę́k'e. [12] Nanezna'íí doo ízisgo ádaat'ee dahíí hik'e ízisgo ádaat'eehíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań bidáhdí' nadaazį'go hiłtsąą; áídí' naltsoos iłts'ą́' ádaadzaa: ła'i naltsoos iłts'ą́' nanádzaa, áí naltsoos be'ihi'n̲áhi: nanezna' n'íí hant'é ádaaszaahíí naltsoos biyi' k'e'eshchiinií bee baa yáda'iti'. [13] Túnteel biyi' nanezna' n'íí naadiikaigo áyíílaa: da'itsaahdí' hik'e Ch'iidntahdí' nanezna' n'íí nanaadiikai: áídí' dawa hant'é ádaaszaa shįhíí bighą baa yáda'iti'. [14] Áídí' da'itsaahíí hik'e Ch'iidntahíí kǫ' diltłi'go sikáni biyi' yuyaa oldeel. Díínko nakidngee daná'itsaah at'éé. [15] Áídá' dahadíń naltsoos be'ihi'n̲áhi doo hak'i bizhi' biyi' dahgoz'ąą dayúgo kǫ' diltłi'go sikaaníí biyi' yuyaa olt'e'.

21

[1] Áídí' yaaká' ániidéhi hik'e ni'gosdzáń ániidéhi hiłtsąą: dantsé yaaká'híí hik'e dantsé ni'gosdzáńhíí bech'ígonyáá; áídí' túnteel ésdįįd. [2] Shíí, John, Jerúsalem ániidéhi, kįh godiyini gozn̲ili, yaaká'dí' Bik'ehgo'ihi'n̲ań bits'ą́'dí' hayaa goldohgo hiłtsąą, na'ilíhn k'ad nnin̲éhgo biką' hileehíí yiba' iłch'į'ádodlaahíí ga'at'éégo. [3] Yaaká'dí' kozhii ádįįd áiłts'ago disiits'ą́ą́ gán̲íígo, Isąą, da'ch'okąąh goz'aaníí Bik'ehgo'ihi'n̲ań yiyi' golíínií nn̲ee bitahyú goz'ąą, áń bił daagolı̨́ígo nn̲eehíí bichąghąshé daanlįį doleeł, Bik'ehgo'ihi'n̲ań dabíí yił daagolı̨́ígo, bíí Bik'ehgo'ihi'n̲ań daayokąąhń doleeł. [4] Bik'ehgo'ihi'n̲ań bin̲áá tú bá k'eda'iłdéh doleeł; da'itsaahíí da'ádįh doleeł, doo koł gozhǫ́ǫ́ dahíí, daach'ichagíí, daach'inn̲iihíí ndi da'ádįh doleeł: dantsé áí begoz'ąą n'íí bech'ígóyááhíí bighą. [5] Nant'án biká'dahsdáhi yiká' dahsdaahń gánn̲iid, Isąą, dawahá ániidégo ánáshdléh. Áídá' shíí gáshiłn̲niid, K'e'iłchíí: díí yati'íí da'an̲ii ła'íí ba'oln̲íhi at'éé. [6] Gánáshiłdo'n̲iid, Ąął łalzaa. Shíí Álpha hik'e Oméga, begodeyáhi hik'e bengont'i'i nshłįį. Hadíń dibá' nliinií tú hin̲áhi halı̨́ı̨́híí bá ná'isįįh, doo bighą nahi'n̲iił dago. [7] Hadíń dawahá yitis siliinií dawa bíyéé doleeł; Bik'ehgo'ihi'n̲ań yokąąhń nshłįį doleeł, shiye' nlįį doleeł. [8] Áídá' dawa yee nádaaldzidíí, doo da'odląą dahíí, nchǫ'go ádaat'eehíí, nn̲ee nadaiłtseedíí, nant'į' nakaihíí, iyodaanzı̨́híí, nadn'áí daayokąąhíí, ła'íí łéda'iłchoohíí dawa tsétikǫ'i bił diltłi'go sikáni biyi' yuyaa bá goz'ąą: áí nakidngee daná'itsaahi at'éé. [9] Áígee Bik'ehgo'ihi'n̲ań binadaal'a'á gosts'idihíí dała'á, its'aa gosts'idi gosts'idn góyéégo banagowaahíí bee halk'iłíí, yee dahikáłi shaa nyáágo, shich'į' hadzii gán̲íígo, Yushdé', isdzán ániı nn̲áhi, dibełı̨́ı̨́ biZhaazhé nlíni bi'aahíí nił ch'í'n̲ah ashłe'. [10] Áídí' Holy Spirit shiká'zhį' adzaago Bik'ehgo'ihi'n̲ań binal'a'áhíí dził dázhǫ́ nchaahi yúdahyúhi biká' oshiłtı̨́ı̨́, áígee ízisgo kįh gozn̲ilíí, Jerúsalem godiyini, yaaká'dí' Bik'ehgo'ihi'n̲ań bits'ą́'dí' bił nkegonyáágo shił ch'í'n̲ah áyíílaa, [11] Bik'ehgo'ihi'n̲ań bits'ą́'idindláádíí bee bits'ą́'idindláád: bits'ą́'idindláádíí tséé dázhǫ́ łáń ílíni, jasper holzéhi, dénłtónégo binkááyú got'ı̨́ı̨́híí ga'at'éé; [12] Áí kįh gozn̲ilíí bin̲aayú łé'ditł'ı̨́híí dázhǫ́ nteel áídí' dázhǫ́ yúdahgo alzaa lę́k'e, nakits'ádahgo dáádítı̨́h, áí da wago Bik'ehgo'ihi'n̲ań binadaal'a'á nadaazı̨́ı̨́, Israel nakits'ádahyú hat'i'íí daabizhi' dahnagoz'ąą, dáádítı̨́híí biká'gee. [13] Ya'áí hanadáhdí'go taadí' dáádítı̨́h; nahokǫsé dahstąądí'go taadí' dáádítı̨́h; na'idi'ahdí'go taadí' dáádítı̨́h; ya'áí onadáhdí'go ałdó' taadí' dáádítı̨́h. [14] Kįh gozn̲ilíí bin̲aayú łé'ditł'ı̨́híí bitł'ą́ą́hgo nakits'ádahgo istł'ı̨́hgo łégodnt'i', dibełı̨́ı̨́ biZhaazhé nlíni binal'a'á nakits'ádah daabizhi' áí biká' dahgoz'ąą. [15] Shich'ı̨́' yałti'íí be'ída'nel'ąąhé óodo be'alzaahi naitiih, áí kįh gozn̲ilíí hik'e bidáádítı̨́híí, ła'íí bin̲aayú łé'ditł'ı̨́ı̨́híí yee yí'da'nel'ąąhgo. [16] Kįh gozn̲ilíí dı̨́ı̨́zhı̨́' hágodn'áá, naniigo dáne'niiyú dáłełt'ee: kįh gozn̲ilíí be'ída'nel'ąąhé yee yída'neł'ąądgo nakits'ádahn doo náhóltagyú furlongs ga'áhosah. Naniigohíí, dáne'niiyúhíí, hik'e ts'ídagíí biłgo dáłełt'ee. [17] Áídí' bin̲aayú łé'ditł'ı̨́híí ałdó' yí'nes'ąądgo dała'á gonenadín iká'yú dizdin dı̨́ı̨́'i nn̲ee bigan

iłhadit'ąądí' biganlataházhį' ngont'i'go, áí Bik'ehgo'ihi'n̲ań binal'a'á yaaká'yú gólíínií k'ehgo at'éé. 18 Bin̲aayú łé'ditł'į̨hií tséé łáń ílíni, jásper holzéhi, be'ágolzaa: kįh gozn̲ilíí dá óodo zhą́, dolyiini binkááyú got'į̨hií ga'at'éhi, be'ágolzaa. 19 Bin̲aayú łé'ditł'į̨hií bitl'ááh istł'inií tséé iłtah at'éhi łáń da'ilíínií bee dénzhónégo alzaa. Da'itségee itł'ááh istł'inií jásper holzéhi be'ágolzaa; nakigeehíí sápphire holzéhi; taadngeehíí chálcedony holzéhi; díį́'igeehíí émerald holzéhi; 20 Ashdladngeehíí sárdonyx holzéhi; gostáńgeehíí sárdius holzéhi; gosts'idigeehíí chrýsolite holzéhi; tsebígeehíí béryl holzéhi; ngost'áígeehíí tópaz holzéhi; gonenangeehíí chrýsoprasus holzéhi; łats'ádahgeehíí jácinth holzéhi; ła'íí nakits'ádahgeehíí ámethyst holzéhi be'ágolzaa. 21 Dáádítı̨́hií nakits'ádahií dilkǫǫhé łáń ílíni, pearl holzéhi, nakits'ádahgo be'alzaa: dała'á ntą́ą́go pearl dała'á bił ádaaszaa: kįh gozn̲ilíí biyi' intínhíí dá óodo zhą́ dolyiini binkááyú got'į̨hií k'ehgo alzaa. 22 Áígee da'ch'okąąh goz'aaníí doo hish'į da: Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohweBik'ehń Dák'a'at'éhi hik'e dibełı̨́ı biZhaazhé nlíni biłgo dabíí da'ch'okąąh goz'aaníí daanlı̨ı. 23 Kı̨h gozn̲ilgee ya'áí ła'íí tł'é'gona'áí da'ádı̨h ndi doo daat'éé da: Bik'ehgo'ihi'n̲ań bits'ą́'idindláádíí bee got'į, ła'íí dibełı̨́ı biZhaazhé nlíni bee got'įhií nlı̨ı. 24 Nn̲ee iłtah at'éégo hadaazt'i'íí hadíí hasdákaihíí, áí kı̨h gozn̲ilíí bits'ą́'idindláádíí yee nakai doo: ła'íí ni'gosdzáń biká' ízisgo nadaant'aahíí ízisgo ye'ádaat'eehíí hik'e daagodnłsinií yił nihikáh doleeł. 25 Bidáádítı̨́hií j̨įgo doo daná'detı̨́h da: akú tł'é' ánágodı̨h. 26 Nn̲ee iłtah at'éégo hadaazt'i'i ízisgo ye'ádaat'eehíí hik'e daagodnłsinií yił nihikáh doleeł. 27 Hadíí daanchǫ'íí doo hagot'éégo ha'akáh da, nchǫ'go at'éégo ánát'įįłíí, ła'íí hadíń łé'iłchoohíí ałdó' doo hagot'éégo ha'akáh da: hadíń dibełı̨́ı biZhaazhé nlíni binaltsoos be'ihi'n̲áhi bizhi' dahgoz'aaníí zhą́ ha'akáh doleeł.

22

1 Áídí' tú be'ihi'n̲áhi dolyiini ga'at'éégo binkááyú got'įįgo, Bik'ehgo'ihi'n̲ań hik'e dibełı̨́ı biZhaazhé nlíni nadaant'aago dahskeedí' hálı̨́įgo, Bik'ehgo'ihi'n̲ań binal'a'á shił ch'í'n̲ah áyíílaa. 2 Kı̨h gozn̲ilíí ch'í'ítinyú iłn̲í'yú, ła'íí tú ńlíínií da'ałch'izhin̲éé nel'ąągo tsı̨'nt'áni be'ihi'n̲áhi nádihikáad, áí nakits'ádahyú át'éégo nánt'įh, dádaanántı̨́hgee nest'ą dała'áyú át'éhi dahnándah: bit'ąąhíí nn̲ee iłtah at'éégo hadaazt'i'íí yee nádaadziihi. 3 Áígee dénchǫ'go ágot'eehíí ánádı̨h doo: áídí' Bik'ehgo'ihi'n̲ań hik'e dibełı̨́ı biZhaazhé nlíni nadaant'aago dahskee doo; bánada'iziidíí daabokąąh doleeł: 4 Binii daayo'įi doo; bizhi'íí bitá'gee dahnagoz'ąą doo. 5 Tł'é' ánádı̨h doleeł; ik'ah kǫ'íí ła'íí ya'áí be'idindláádíí doo hagot'į́į da; Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohweBik'ehń dabíí bá idindládi nlı̨i doleeł: ła'íí doo ngonel'ąą dayú dahazhı̨' nadaant'aa doo. 6 Áídí' gánáshiłdo'n̲iid, Díí yati'íí ba'oln̲íhi hik'e da'an̲íhi at'éé: Bik'ehgo'ihi'n̲ań nohweBik'ehń binkááyú nada'iziidi n'íí daadilzini daayokąąhń, k'ad ágon̲éhíí bánada'iziidíí yił ch'í'n̲ah ágole'híí bighą binal'a'á yaaká'dí'hi bich'į' daades'a'. 7 Isąą, dák'adégo nánshdaał: díí naltsoos hagot'éégo ágoln̲éhgo benet'aaníí hadíń yikísk'eh at'éehíí biyaa gozhǫǫ́ doleeł. 8 Shíí, John, díí ágot'eehíí disiits'ą́ą́ ła'íí hiłtsąą. Áík'ehgo disiits'ąądí' hiłtsąągo, Bik'ehgo'ihi'n̲ań binal'a'á áí shił ch'í'n̲ah áyíílaahi biyahzhı̨' hayaa asdzaago hoshkąąh nkegonyaa. 9 Nt'éégo gáshiłnn̲iid, Doo ágánt'įį da: shíí, ni, nik'isyú, Bik'ehgo'ihi'n̲ań binkááyú nada'iziidi, hik'e díí naltsoos biyi'dí' yati'íí yikísk'eh ádaat'eehíí biłgo dała' nada'idziid. Bik'ehgo'ihi'n̲ań zhą́ onkąąh. 10 Gánáshiłdo'n̲iid, Díí naltsoos hagot'éégo ágon̲éhgo benet'aaníí bida'denłjéeh hela', biká' ngonyááhíí bighą. 11 Hadíń doo dábik'ehyú át'į́į dahíí, áń dayúweh ye'at'į́į le': hadíń dénchǫ'égo at'į́įhíí, áń dayúweh ye'at'į́į le': hadíń nłt'éégo at'éehíí, áń dayúweh nłt'éégo at'éé le': ła'íí hadíń dilzinií, dayúweh dilzı̨ le'. 12 Isąą, dák'adégo nánshdaał; koch'į' nada'ishn̲iiłíí bił nánshdáh, nn̲ee dała'á ntı̨įgo hagot'éégo ánánt'įįdhíí bighą bich'į' na'ishn̲iiłgo. 13 Shíí Álpha hik'e Oméga nshłı̨į, begodeyáhi hik'e bengont'i'i, dantséyúhi hik'e iké'yúhi. 14 Bik'ehgo'ihi'n̲ań yegos'aaníí yikísk'eh ádaat'eehíí biyaa daagozhǫǫ́ doleeł, áí tsı̨'nt'áni be'ihi'n̲áhi yaa dokaahgo bá goz'ąą, ła'íí kı̨h gozn̲ilíí ch'íná'itı̨hyú ch'ídokaahgo ałdó' bá goz'ąą. 15 Áídá' gósé, ídaanlgashi, nant'į' nakaihi, nn̲ee nadaiłtseedi, nn̲ee nadn'áí daayokąąhi, ła'íí dahadíń łé'ichoohíí bił nzhǫǫgo dayúweh łé'iłchoohi doo ha'ádokaah da. 16 Shíí, Jesus, shinal'a'á yaaká'dí'hi ha'ánázéh nagozn̲ilyú díí bee nohwił

nagolni'go deł'a'. David bikeghad nshłįį, hik'e David bits'ą'dí'hi nshłįį, ts'iłsǫǫsécho bits'ą'idindíni nshłįį. [17] Holy Spirit hik'e isdzán ninéhi, Yushdé', daanii. Hadíń idits'agi ałdó', Yushdé', nii le'. Hadíń dibá' nlįįhíí hígháh le'. Hadíń hát'ííníí tú be'ihi'náhi yodląą, doo bighą nahi'niił dago. [18] Nnee dała'á ntįígo díí naltsoos hagot'éégo ágonéhgo benet'aaníí daidits'agíí gádaabiłdishnii, Dahadíń díí ínágodn'ąąhíí, góyéégo ágot'eehíí díí naltsoos biyi' k'e'eshchiiníí, Bik'ehgo'ihi'nań góyéégo godigháhíí bich'į' ínágodo'aał: [19] Dahadíń díí naltsoos hagot'éégo ágonéhgo benet'aaníí ła' hayiné'yúgo, Bik'ehgo'ihi'nań ałdó' naltsoos be'ihi'náhi biyi'dí', kįh godiyini goznilíí biyi'dí', ła'íí díí naltsoos biyi' bek'e'eshchiiníí biyi'dí' bíyéé zhinééhíí bits'ą' hayiné' doleeł. [20] Díí yaa nagosni'íí gánníí, Da'anii shíí dák'adégo nánshdaał: Doleełgo at'éé. Da'anii Jesus, nohweBik'ehń, de'nnáh. [21] Jesus Christ nohweBik'ehń biłgoch'oba'íí daanohwigha nohwich'į' begoz'ąą le'. Doleełgo at'éé.

Read the New Testament daily

January

date	scripture
1	Matthew 1.1–2.12
2	Matthew 2.13–3.6
3	Matthew 3.7–4.11
4	Matthew 4.12-25
5	Matthew 5.1-26
6	Matthew 5.27-48
7	Matthew 6.1-24
8	Matthew 6.25–7.14
9	Matthew 7.15-29
10	Matthew 8.1-17
11	Matthew 8.18-34
12	Matthew 9.1-17
13	Matthew 9.18-38
14	Matthew 10.1-23
15	Matthew 10.24–11.6
16	Matthew 11.7-30
17	Matthew 12.1-21
18	Matthew 12.22-45
19	Matthew 12.46–13.23
20	Matthew 13.24-46
21	Matthew 13.47–14.12
22	Matthew 14.13-36
23	Matthew 15.1-28
24	Matthew 15.29–16.12
25	Matthew 16.13–17.9
26	Matthew 17.10-27
27	Matthew 18.1-22
28	Matthew 18.23–19.12
29	Matthew 19.13-30
30	Matthew 20.1-28
31	Matthew 20.29–21.22

February

date	scripture
1	Matthew 21.23-46
2	Matthew 22.1-33
3	Matthew 22.34–23.12
4	Matthew 23.13-39
5	Matthew 24.1-28
6	Matthew 24.29-51
7	Matthew 25.1-30
8	Matthew 25.31–26.13
9	Matthew 26.14-46
10	Matthew 26.47-68
11	Matthew 26.69–27.14
12	Matthew 27.15-31
13	Matthew 27.32-66
14	Matthew 28.1-20
15	Mark 1.1-28
16	Mark 1.29–2.12
17	Mark 2.13–3.6
18	Mark 3.7-30
19	Mark 3.31–4.25
20	Mark 4.26–5.20
21	Mark 5.21-43
22	Mark 6.1-29
23	Mark 6.30-56
24	Mark 7.1-23
25	Mark 7.24–8.10
26	Mark 8.11–9.1
27	Mark 9.2-29
28	Mark 9.30–10.12

date	scripture
1	Mark 10.13-31
2	Mark 10.32-52
3	Mark 11.1-26
4	Mark 11.27–12.17
5	Mark 12.18-37
6	Mark 12.38–13.13
7	Mark 13.14-37
8	Mark 14.1-21
9	Mark 14.22-52
10	Mark 14.53-72
11	Mark 15.1-47
12	Mark 16.1-20
13	Luke 1.1-25
14	Luke 1.26-56
15	Luke 1.57-80
16	Luke 2.1-35
17	Luke 2.36-52
18	Luke 3.1-22
19	Luke 3.23-38
20	Luke 4.1-30
21	Luke 4.31–5.11
22	Luke 5.12-28
23	Luke 5.29–6.11
24	Luke 6.12-38
25	Luke 6.39–7.10
26	Luke 7.11-35
27	Luke 7.36–8.3
28	Luke 8.4-21
29	Luke 8.22-39
30	Luke 8.40–9.6
31	Luke 9.7-27

date	scripture
1	Luke 9.28-50
2	Luke 9.51–10.12
3	Luke 10.13-37
4	Luke 10.38–11.13
5	Luke 11.14-36
6	Luke 11.37–12.7
7	Luke 12.8-34
8	Luke 12.35-59
9	Luke 13.1-21
10	Luke 13.22–14.6
11	Luke 14.7-35
12	Luke 15.1-32
13	Luke 16.1-18
14	Luke 16.19–17.10
15	Luke 17.11-37
16	Luke 18.1-17
17	Luke 18.18-43
18	Luke 19.1-27
19	Luke 19.28-48
20	Luke 20.1-26
21	Luke 20.27-47
22	Luke 21.1-28
23	Luke 21.29–22.13
24	Luke 22.14-34
25	Luke 22.35-53
26	Luke 22.54–23.12
27	Luke 23.13-43
28	Luke 23.44–24.12
29	Luke 24.13-53
30	John 1.1-28

date	scripture
1	John 1.29-51
2	John 2.1-25
3	John 3.1-21
4	John 3.22–4.3
5	John 4.4-42
6	John 4.43-54
7	John 5.1-23
8	John 5.24-47
9	John 6.1-21
10	John 6.22-40
11	John 6.41-71
12	John 7.1-29
13	John 7.30-52
14	John 7.53–8.20
15	John 8.21-30
16	John 8.31-59
17	John 9.1-41
18	John 10.1-21
19	John 10.22-42
20	John 11.1-53
21	John 11.54–12.19
22	John 12.20-50
23	John 13.1-30
24	John 13.31–14.14
25	John 14.15-31
26	John 15.1-27
27	John 16.1-33
28	John 17.1-26
29	John 18.1-24
30	John 18.25–19.22
31	John 19.23-42

date	scripture
1	John 20.1-31
2	John 21.1-25
3	Acts 1.1-26
4	Acts 2.1-47
5	Acts 3.1-26
6	Acts 4.1-37
7	Acts 5.1-42
8	Acts 6.1-15
9	Acts 7.1-29
10	Acts 7.30-50
11	Acts 7.51–8.13
12	Acts 8.14-40
13	Acts 9.1-25
14	Acts 9.26-43
15	Acts 10.1-33
16	Acts 10.34-48
17	Acts 11.1-30
18	Acts 12.1-23
19	Acts 12.24–13.12
20	Acts 13.13-41
21	Acts 13.42–14.7
22	Acts 14.8-28
23	Acts 15.1-35
24	Acts 15.36–16.15
25	Acts 16.16-40
26	Acts 17.1-34
27	Acts 18.1-21
28	Acts 18.22–19.12
29	Acts 19.13-41
30	Acts 20.1-38

date	scripture
1	Acts 21.1-16
2	Acts 21.17-36
3	Acts 21.37–22.16
4	Acts 22.17–23.10
5	Acts 23.11-35
6	Acts 24.1-27
7	Acts 25.1-27
8	Acts 26.1-32
9	Acts 27.1-20
10	Acts 27.21-44
11	Acts 28.1-31
12	Romans 1.1-17
13	Romans 1.18-32
14	Romans 2.1-24
15	Romans 2.25–3.8
16	Romans 3.9-31
17	Romans 4.1-12
18	Romans 4.13–5.5
19	Romans 5.6-21
20	Romans 6.1-23
21	Romans 7.1-14
22	Romans 7.15–8.6
23	Romans 8.7-21
24	Romans 8.22-39
25	Romans 9.1-21
26	Romans 9.22–10.13
27	Romans 10.14–11.12
28	Romans 11.13-36
29	Romans 12.1-21
30	Romans 13.1-14
31	Romans 14.1-23

date	scripture
1	Romans 15.1-21
2	Romans 15.22–16.7
3	Romans 16.8-27
4	1 Corinthians 1.1-17
5	1 Corinthians 1.18–2.5
6	1 Corinthians 2.6–3.4
7	1 Corinthians 3.5-23
8	1 Corinthians 4.1-21
9	1 Corinthians 5.1-13
10	1 Corinthians 6.1-20
11	1 Corinthians 7.1-24
12	1 Corinthians 7.25-40
13	1 Corinthians 8.1-13
14	1 Corinthians 9.1-18
15	1 Corinthians 9.19–10.13
16	1 Corinthians 10.14–11.1
17	1 Corinthians 11.2-16
18	1 Corinthians 11.17-34
19	1 Corinthians 12.1-26
20	1 Corinthians 12.27–13.13
21	1 Corinthians 14.1-17
22	1 Corinthians 14.18-40
23	1 Corinthians 15.1-28
24	1 Corinthians 15.29-58
25	1 Corinthians 16.1-24
26	2 Corinthians 1.1-11
27	2 Corinthians 1.12–2.11
28	2 Corinthians 2.12-17
29	2 Corinthians 3.1-18
30	2 Corinthians 4.1-12
31	2 Corinthians 4.13–5.10

date	scripture
1	2 Corinthians 5.11-21
2	2 Corinthians 6.1-13
3	2 Corinthians 6.14–7.7
4	2 Corinthians 7.8-16
5	2 Corinthians 8.1-15
6	2 Corinthians 8.16-24
7	2 Corinthians 9.1-15
8	2 Corinthians 10.1-18
9	2 Corinthians 11.1-15
10	2 Corinthians 11.16-33
11	2 Corinthians 12.1-10
12	2 Corinthians 12.11-21
13	2 Corinthians 13.1-14
14	Galatians 1.1-24
15	Galatians 2.1-16
16	Galatians 2.17–3.9
17	Galatians 3.10-22
18	Galatians 3.23–4.20
19	Galatians 4.21–5.12
20	Galatians 5.13-26
21	Galatians 6.1-18
22	Ephesians 1.1-23
23	Ephesians 2.1-22
24	Ephesians 3.1-21
25	Ephesians 4.1-16
26	Ephesians 4.17–5.2
27	Ephesians 5.3-33
28	Ephesians 6.1-24
29	Philippians 1.1-26
30	Philippians 1.27–2.18

date	scripture
1	Philippians 2.19–3.6
2	Philippians 3.7–4.1
3	Philippians 4.2-23
4	Colossians 1.1-20
5	Colossians 1.21–2.7
6	Colossians 2.8-23
7	Colossians 3.1-17
8	Colossians 3.18–4.18
9	1 Thessalonians 1.1–2.9
10	1 Thessalonians 2.10–3.13
11	1 Thessalonians 4.1–5.3
12	1 Thessalonians 5.4-28
13	2 Thessalonians 1.1-12
14	2 Thessalonians 2.1-17
15	2 Thessalonians 3.1-18
16	1 Timothy 1.1-20
17	1 Timothy 2.1-15
18	1 Timothy 3.1-16
19	1 Timothy 4.1-16
20	1 Timothy 5.1-25
21	1 Timothy 6.1-21
22	2 Timothy 1.1-18
23	2 Timothy 2.1-21
24	2 Timothy 2.22–3.17
25	2 Timothy 4.1-22
26	Titus 1.1-16
27	Titus 2.1-14
28	Titus 2.15–3.15
29	Philemon 1.1-25
30	Hebrews 1.1-14
31	Hebrews 2.1-18

date	scripture
1	Hebrews 3.1-19
2	Hebrews 4.1-13
3	Hebrews 4.14–5.14
4	Hebrews 6.1-20
5	Hebrews 7.1-19
6	Hebrews 7.20-28
7	Hebrews 8.1-13
8	Hebrews 9.1-10
9	Hebrews 9.11-28
10	Hebrews 10.1-18
11	Hebrews 10.19-39
12	Hebrews 11.1-16
13	Hebrews 11.17-31
14	Hebrews 11.32–12.13
15	Hebrews 12.14-29
16	Hebrews 13.1-25
17	James 1.1-18
18	James 1.19–2.17
19	James 2.18–3.18
20	James 4.1-17
21	James 5.1-20
22	1 Peter 1.1-12
23	1 Peter 1.13–2.10
24	1 Peter 2.11–3.7
25	1 Peter 3.8–4.6
26	1 Peter 4.7–5.14
27	2 Peter 1.1-21
28	2 Peter 2.1-22
29	2 Peter 3.1-18
30	1 John 1.1-10

date	scripture
1	1 John 2.1-17
2	1 John 2.18–3.2
3	1 John 3.3-24
4	1 John 4.1-21
5	1 John 5.1-21
6	2 John 1.1-13
7	3 John 1.1-14
8	Jude 1.1-25
9	Revelation 1.1-20
10	Revelation 2.1-17
11	Revelation 2.18–3.6
12	Revelation 3.7-22
13	Revelation 4.1-11
14	Revelation 5.1-14
15	Revelation 6.1-17
16	Revelation 7.1-17
17	Revelation 8.1-13
18	Revelation 9.1-21
19	Revelation 10.1-11
20	Revelation 11.1-19
21	Revelation 12.1-18
22	Revelation 13.1-18
23	Revelation 14.1-20
24	Revelation 15.1-8
25	Revelation 16.1-21
26	Revelation 17.1-18
27	Revelation 18.1-24
28	Revelation 19.1-21
29	Revelation 20.1-15
30	Revelation 21.1-27
31	Revelation 22.1-21

The Pronunciation and Meaning of some of the Words in the New Testament

Abíah (Abáíyah) Abíjah ałdó' holzee.
Áchaz (Éíkaz) — Áhaz ałdó' holzee.
Ágar (Éígar) — Hágar ałdó' holzee.
Areópagite (Ariyápagait) — yánáltihíí nlįįhíí golzeego ágolzee.
Baal (Béyal)
Bar-jóna— Jóna biye' golzeego ágolzee.
Bik'ehgo'ihi'n̲ań báhadaadeszaahíí— ínashood daanliinií golzeego ágolzee.
Bitis-hagowáh— Israel hat'i'íí Egyptgee daagolı̨́ı̨́dá' Bik'ehgo'ihi'n̲ań Egyptians daanliinií yich'ı̨' hashkeego binal'a'á yaaká'dí' yich'ı̨' oyis'a', ishikíń dantsé nakaihíí nadaiłtseed doleełgo. Áídá' Israel hat'i'íí daanliinií dáádítı̨́híí yiká' dił yílta'yúgo bíí biye'ke doo nadaistseed da. Áí bitis-hagowáh holzee. Łenágodáhgee áí yínádaałn̲iihgo da'iyąą. Áígee Jesus daztsąądí' naadiidzaa lę́k'e. Áí Easter holzee. (Acts 12:4)
Bóoz— Bóaz ałdó' holzee.
Caesar (Síizar)
Caesaréa (Sesaríya)
Cáiaphas (Kéyafas)
Cenchréa (Senkríya)
Cephas (Síífas) — Peter ałdó' holzee.
Ch'ah hobı̨́ı̨́híí— ach'idilwodgo díí ga'at'éhi hołbı̨́ı̨́ł.
Chárran (Káran) — Háran ałdó' golzee.
Chíos (Káiyos)
Christ— Bik'ehgo'ihi'n̲ań its'áltíni golzeego ágolzee.
Cilícia (Silíshiya)
Círcumcise (sírkamsaiz) — Bik'ehgo'ihi'n̲ań bik'ehgo Jews daanliinií ishikinihíí tsebíí beiskąągo daabi'diigish lę́k'e. Díí círcumcise golzee. Shid baa dahnagoz'aanií Bik'ehgo'ihi'n̲ań hat'i'íí daanlı̨́ı̨́go bee bígózı̨ lę́k'e.
Cnidus (Náídas)
Cyréne (Sáiríínii)
Da'iilwosh— da'iilwosh n̲iihíí nadaan'ne' golzeego agolzee.
Da'iłhosh— da'iłhosh n̲iihíí nanezna' golzeego ágolzee.
Dibełı̨́ı̨́ biZhaazhé— Jesus dibełı̨́ı̨́ biZhaazhé yiłn̲ii, nn̲ee yá datsaahíí bighą.
Elías— Elíjah ałdó' holzee.
Emmor— Hámor ałdó' holzee.
Esáias— Isáiah ałdó' holzee.
Eunuch (únik) — nn̲ee doo nnádaałsé' dago ádaaln̲e'íí eunuchs daaholzee.
Ezékias— Hezekíah ałdó' holzee.
Furlong— nakidi gonenadín dahgostǫ'yú shı̨ ga'áhosahgo tsebíí furlongs dała'á mile ga'áhosah.
Hosánna (hozána) — Bik'ehgo'ihi'n̲ań ba'ihégosı̨ le', golzeego ágolzee.
Jechonías (Jekonáíyas) — Jechoníah ałdó' holzee.
Jeremías (Jeremáíyas) — Jeremíah ałdó' holzee.
Jéremy— Jeremíah ałdó' holzee.
Jesus— Hebrew biyati' k'ehgo Joshua holzee (Acts 7:45, Hebrews 4:8.)
Jóatham— Jótham ałdó' holzee.
Jónas— Jónah ałdó' holzee.
Jósaphat— Jehóshaphat ałdó' holzee.
Josías— Josíah ałdó' holzee.
Júda, Júdas— Júdah ałdó' holzee.
Mádian— Mídian ałdó' golzee.

Manásses— Manásseh ałdó' holzee.
Márcus— Mark ałdó' holzee.
Mnáson (Néísan)
Néphthalim— Náphtali ałdó' golzee.
Niger (Náíjer)
Noe— Noah ałdó' bek'e'eshchįį.
Osee— Hoséa ałdó' holzee.
Ozías (Ozáíyas) — Uzzíah ałdó' holzee.
Pence — pennies golzeego ágolzee. Penny golzeehíí dała'á jįįgo goneehíí golzeego ágolzee.
Phárisees (Férisiiz) — Phárisees daanliinií sahngo ádaat'ee. Jews bich'į' begoz'aanií itisgo be'ádaant'ee, daanii lę́k'e.
Pheníce (Feníise) — Phenécia, Phoenícia (Feníshiya) ałdó' golzee.
Ptolemáis (Toleméyas)
Robóam— Rehobóam ałdó' holzee.
Sadak— Zádok ałdó' holzee.
Sádducees (Sádusiiz) — Sádducees daanliinií sahngo ádaat'ee. Nanezna' n'íí doo naadikáh da, daanii lę́k'e.
Sína— Sínai (Sáíniyai) ałdó' golzee.
Sion (Sáíyon) — Zíon (Záíyon) ałdó' golzee.
Sýchar (Sáíkar)
Talent— dała'á doo náhóltagyú shį bestso golzeego ágolzee.
Timótheus— Timothy ałdó' holzee.
Tribute— Nnee dała'á daantįįgo zhaali nadaiheznil lę́k'e, da'ch'okąąh goz'aanií bá, áí tribute golzeego ágolzee.
Urías— Uríah ałdó' holzee.
Zábulon— Zébulon ałdó' golzee.
Zacchéus (Zakíyas)
Zeróbabel— Zerúbbabel ałdó' holzee.